

del. Regia della Comp. de' Jesu de Granada 88, as
R. 1965

LITVR-
GICA LATINO-
RVM, IACOBI PA-
MELII CANONICI BRV-

GENSIS, S. THEOLOGIAE LI-
centiati, duobus Tomis
digesta.

QVORVM PRIOR RITVM SACRIFL-
cij Missæ continet, à Dn. nostro Iesu Christo, eiusque
Apostolis, ac alijs vetustioribus Latinæ Ecclesiæ Pa-
tribus obseruatum: cum Ambrosianis Missa, Col-
lectis, Præfationibus, ac Missa Mosarabe, olim in Hispa-
nijs vsitata.

POSTERIOR VERO, D. HIERONY-
mi Comitem siue Lctionarium, D. Gregorij Papæ
Antiphonarium, & eiusdem ac Grimoldi & Alcuini
Abbatum Sacramentorum libros, è quibus Vetus
Ordo Missæ Romanæ concinnatus est: cum
vetustissimis quibusdam Præfa-
tionibus.

Nunc primum in lucem edita.

COLONIAE AGRIPPINAE
Apud Geruinum Calenium & hæredes
Quentelios &c.

Anno Domini 1571. mense Augusto.

Cum gratia & privilegio Cæs. Mæst. ad decennium.

del Regio della Comp.^a de Jesu de Granada R. 1965

LITVRGICA LATINORVM, IACOBI PAMELII CANONICI BRVGENSIS, S. THEOLOGIAE LICENTIATI, duobus Tomis digesta.

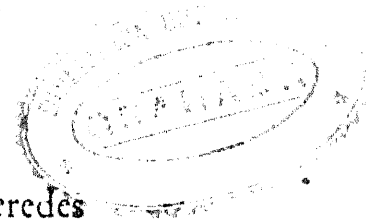
QVORVM PRIOR RITVM SACRIFICIJ Missæ continet, à Dn. nostro Iesu Christo, eiusque Apostolis, ac alijs vetustioribus Latinæ Ecclesiæ Patribus obseruatum: cum Ambrosianis Missa, Collectis, Præfationibus, ac Missa Mosarabe, olim in Hispanijs vsitata.

POSTERIOR VERO, D. HIERONYMI Comitem siue Lctionarium, D. Gregorij Papæ Antiphonarium, & eiusdem ac Grimoldi & Alcuini Abbatum Sacramentorum libros, è quibus Vetus Ordo Missæ Romanæ concinnatus est: cum vetustissimis quibusdam Præfationibus.

Nunc primum in lucem edita.

COLONIAE AGRIPPINAE
Apud Geruinum Calenium & hæredes
Quentelios &c.

Anno Domini 1571. mense Augusto.
Cum gratia & priuilegio Cæs. Mæst. ad decennium.

ILLVSTRIS.
 REVERENDISSIMOQUE IN
 CHRISTO PATRI AC DOMINO, DN.
 Antonio Perrenotto, Archiepiscopo Mechli-
 niensi, ac tituli D. Petri ad Vincula Cardinali
 Granuellano, Proregi Neapolitano,
 Domino suo vnicè colen-
 do, S. P.

*INTE*R omnium, Cardinalis
 Granuellane Illustris, à Chri-
 sto incarnato hæreseon monstra,
 hoc penè peculiare habent no-
 stræ tempestatis Aristarchi,
 quòd quum in cæteris diò diò
 πασῶν dissideant, vno tamen
 ore, consensu communi, pari cõ-
 spiratione, Augustissimum il-
 lud Ecclesie Catholicæ Sacrifi-
 cium vniuersi oppugnent, lace-
 rent, blasphement, euertere de-

niquè omni nisu conētur et adlaborent. Hæreses enim antiquæ iam
 indè ab ætate Apostolorum, aut Simiarum in morem, Orthodoxæ
 Ecclesie sacrorum ritum, quanquàm subindè non sine flagitio sunt
 imitate, aut certè eundem ferè Liturgiæ morem, se ab Ecclesia se-
 parantes, retinuerunt. Primi generis recensentur, Nicolaitæ, Simo-
 niaci, Menandriani Gnostici, Carpocratiani, Marcossij, Berberia-
 ni, Ophitæ, Colorbasij, Marcionitæ, Cataphryges, Pepusiani, Mō-
 tanistæ, Manichæi, Tascodrugitæ, Cacharistæ, Priscillianistæ, Col-
 byridiani,

PREFATIO IN PRIMUM

lyridiani, ac id genus alia & hominum & nominum portenta, qui dum sacrificijs incestis & funestis initiarentur, calumniæ occasione dederunt, tanquam si cœnæ Thyestæ forent Ecclesiæ mysteria. Alterius ordinis fuere, Nouatiani, Sabelliani, Arriani, Paulianistæ, Donatistæ, Luciferiani, Eutychetiani, Origenistæ, Tetraditæ, & alij plerique omnes (excepto paritè Aërio, qui quum pro viuis offerret, solum pro defunctis celebrari volebat Sacrificium) qui in nostram usque ætatem, more Ecclesiæ nihil aut paritè immutato, sacrificasse leguntur. Etsi enim fuerint (quod fortasse obijciat quispiam) inter Arrianos & Donatistas, qui in sacerdotes ac templa, vasa & altaria sacra desæuissent, non tamen alia de causa id contigit, quàm quòd nostra sacra immunda ducerent, ipsi interitè separatim celebrantes sua conuenticula & sacrificia. Atqui nostro hoc calamitosiss. seculo, non sat fuit, probris, conuicijs, libellis famosiss. contumelijs, blasphemijs, sacrosanctum Missæ mysterium afficere, ipsi denique Domini corpori & sanguini manus violentas inferre. sanctaque eius conculcare & cõtaminare. Insupèr ipsius Missæ exfusatores, prorsus iugem illam hostiam sublatam à medio volunt, ac abominationè Desolationis, anse consummationè temporũ, à Daniele propheta definitam, introducere nituntur. Sed hæc de his pauca attigisse sufficiat. Illud verò operæ precium est, velis remisque (quod aiunt) in contrarium niti, & certis argumentis demonstrare: Missam non nuperam, non à Papistis, vti calumniantur, confictam, non à D. Gregorio papa primùm adinuentam esse, sed à Christo institutã, ab Apostolis vsuicam, à primitiuæ Ecclesiæ Patribus, primis illis sex à Christo incarnato seculis, certis quibusdam ceremonijs ac precibus auctam. Quod etsi complures Orthodoxi nostri seculi scriptores tractare cœperint, nemo tamen hætenus concinuum Patrum & Conciliorum seriem (absit inuidia dicto) ad D. Gregorium vsq. est prosecutus. Quum itaq. iam dudum desiderassent plerique scriptũ eiusmodi, atque adeò & meis non vnis literis Theologum illum longè

eru-

TOMVM LITVRGICON

eruditiss. Galliæ decus, Dn. Claudium de Sanctæz esse adhortatus, vt quod editis Græcorum Liturgijs iam auspiciatus erat, id Latine quoquè Ecclesiæ Patrum testimonijs, in vnum volumè collectis perficeret: sed frustra: idem ego ipse in hoc pistrinum me dederè haud inuitus constitui: Presertim cum non obscure deprehendissem, seductioni plebeiæ proximis his annis maxima ex parte occasionem dedisse, Sacrificij Missæ institutionis ac cæremoniarum, aut crassam ignorantiam, aut supinam negligentiam. Verum variorum negotiorum tum publicorum, tum domesticorum mole tantum non oppresso, votis satisfacere iniriò non fuit integrum. Tandem verò calcas addidit, Authorum de Ecclesiæ catholice diuinis officijs ac ministerijs doctissima farrago, per Dn. Melchiorè Hittorpium Colonia Agrippinæ anno Domini 1568. edita. Qui adeò sua ad Lectorem Prefatione, tanquam ex mutuo condicito de parciendis inter nos Diuorum Officiorum scriptoribus, me non sibi modo, sed & omnibus creditorem constituit, re tamè nõdum satis perspecta, an ne mihi integrũ foret, id pro quo se vadè cõstituerat, exsoluere. Hoc interitè egit, vt de priori instituto cogitare denuò cœperim, & recognoscendis Diui Hieronymi Comiti, ac D. Gregorij Antiphonario, ac eiusdè & Grimoldi Alcuiniquè Abbatum Sacramentorum libris me darem. Rursum tamen varia eaque publica occupationes ad menses complures me à cœpto remorata sunt, donèc sub hyemem postremò elapsam, opus hoc Liturgicon Ecclesiæ Latine seriò sum adgressus, & cancrorum in more n. retrogrado ordine, à Tomo secundo, qui iam ad incudem erat paratior, auspiciatus: paulatim quoquè, quantum per hyberna frigora licuit, Tomum primũ elucubrare cecepi. Tantum enĩ nõ semel impedimentorum superuenit, vt de perficiendo in hac nudinas Francofortias opere planè desperarem. Vicit verò tandem partim Dn. Geruini Calenij LL. Licentiati Typographi nostri continua adhortatio, partim etiã Domini Melchioris Hittorpi summa humanitas, qua omnem operam in castigandis typographiæ, si quæ oc-

* A 3 cur-

PRÆFATIO IN PRIMUM

currerent erratis, non promissit duntaxat, sed ea diligentia etiam præstitit, ut quam castigatissimè pleraque omnia excusa prodeant. Atque adeò utroque operas urgente, præsertim iam prælis commisso opere à Kalendis Aprilis, ego, tum ne forè quid detrimenti pateretur Typographus, si cessandum foret, tum ut promissis satisfacerem, ad extremam manum quantum imponendam tantum non coactus, officio quoque meo desse nolui. Nunc itaque veluti postliminio in lucem prodeunt, tuis auspicijs Prorex Illustrissime, nostra Latinorum Liturgica: quæ si non omnibus, saltem V. Cels. & Catholicis uniuersis grata fore confido: quanquam fortassis gratiora, si aut prius edita forent: aut prætermissa, quæ ex promissorum meo in Præfatione Micrologi, tum Dn. Hittorpij, in Tomum 2. digestimus.

Frustrà enim, ut & hic à 2. Tomo exordium fortiatur oratio, immò & perperam (inquiēt aliquis) tum in lucem emittuntur diuinorum Officiorum tripartita volumina, è quibus Gregorianæ atque adeò Romanæ Missæ vetus Ordo confectus est: quum, maturo consilio Sanctiss. Dn. N. Pij V. Papæ verè Apostolici, ex Decreto sacrosancti Concilij Tridentini editum Missale Romanum nouum, ubique terrarum iam prostare dignoscitur. Atqui etsi prius editi hi libri, fortassis Patres ad eam rem deputatos non nihil permouissent, ut huic Romano Ordini veteri magis consentirent per omnia, atque adeò tum temporis magis opportuna fuisset hæc editio, quum adhuc operi instarent, nunc tamen non superflua censeri debet: immò ad hoc profutura, ut qui calumniandi occasionem voluit, noui Missalis cum nostro hoc collatione facta, hinc intelligant, non tam nouum id esse, quam è veteri hoc pulchrè restitutum. Sicubi verò in ijs, quæ ritum non immutant, nonnihil adhuc dissentire quis animaduertit, non propterea tamè virga censoria uti quis audeat, sed eum potius usum sequatur, qui Synodi Tridentinæ & Apostolica auctoritate communitus est. Ego certè, non modò in ijs quæ fidei sunt, sed & in ijs
quæ

TOMVM LITVRGICON.

quæ ad Sacrorum Liturgicòn pertinent, beatitudini Pij Papæ V. (ut cum D. Hieronymo loquar) id est, Cathedræ Petri communi-
one consocior: super illam petram Ecclesiam ædificatam scio. Quicun-
que excira hanc domum agnum comederit, profanus est. Neque ve-
rò continent duntaxat hi libri Antiphonas, quas Introitus, Gradua-
lia, Alleluia, Offertoria, & Communiones, nuncupamus, hodiè visi-
tatas, sed & alias nonnullas aut saltem pluribus Versibus pro maiori
eius ætatis fidelium deuotione excornatas, & maximè in Offertorijs,
ut ne interea dum populus offerret, Chorus reticeret: sicut etiam tan-
tissè dum communicabatur, Psalmus integer decantabatur, è quo
totius officij Antiphonæ erant excerptæ. Orationes etiam siue Collectas
Missarum, non eas tantum hinc reperire est, quibus nunc utimur, ve-
rum & complures hætenus non visas: quæ tamen mirè affectibus ad
pietatem mouere queant, atque adeò luce dignissimas. Insuper &
multos ritus complectuntur hæc To. 2. Liturgica, iam olim visitatos,
qui nunc partim exsoleuerunt, partim adhuc obseruatur: quibus mi-
rum in modum confirmantur, tum cæremonia Sacramentorum, tum
dogmata hæc tempestate controuersa. Exempli gratia: Baptismi cære-
monia eadem penè Sabbato sancto Paschæ recensentur cum no-
stris, utpotè: Abrenunciatio, Orationis Dominica recitatio, Symboli
professio, Exsufflatio, Crucis cõsignatio in fronte & pectore, salis be-
nedictio, & per baptizandum degustatio, Exorcizatio demonis, spuri
ad nares & aures adhibitio, Sacri olei Catechumenorum unctio, fon-
tis consecratio, trina baptismi immersio, verticis iam baptizati eum
Chrysmate delinitio, Albæ denique vestis indumentum. Quæ deindè
baptisma statim consequuntur, sacrosancti Corporis Domini com-
muniõ, & si Episcopus adfuerit, ante communicationem Confirmatio:
quid aliud, quam Sacramenta Confirmationis & Eucharistiæ sub-
indicant? pro quorum illa facit etiam Benedictio Chrysmatis prin-
cipalis, quæ habetur Feria V. Cænæ Domini. Rursum Orationes
super penitentes, quæ tum eadem die, tum Feria III. Cinerum
pro-

PRÆFATIO IN PRIMVM

pronunciabantur, veteres ceremonias insinuanti publicæ poenitentiae: quæ haud dubiè, sicuti alibi commonstrauimus, Sacramentalem quoque secretam coram Christi Vicario. Sacerdote confessionem complectebatur & præsupponebat. Quin quòd eadem Feria V. Cænæ Domini reperire sit & Benedictionem olei infirmorum, quod Sacramentum extremae vnctionis nuncupant, etiam veteres: Missæ item in Ordinatione sacerdotum, aliorumque inferiorum altaris Ministrorum, Sacramentum Ordinis mirè constabiliunt: vti & Missæ ac Benedictiones super sponsa, Sacramentum Matrimonij. Iam si de præcipuis Religionis controuersijs agendum sit, Sacratissimam Trinitatem contra Trinitarios, Christi quoque diuinitatem aduersus quosdam Anabaptistarum, vel sola illa asserit omnium Orationum Conclusio, Per Dominum nostrum Iesum Christum, qui tecum viuuit & regnat in unitate spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum, quæ non D. Gregorio primum, sed & antea D. Ambrosio Mediolani, D. Augustino in Africa, ac Idacio Claro in Hispanijs fuit vtitatissima. Christi incarnationem, quam negant Mennonistæ, adstruit frequens in ijsdem Orationibus, non passionis modò, sed & Natiuitatis è Maria virgine mentio. Aduersus Anabaptistarum vniuersum chorum, si de baptismo paruulorum sit quæstio, ad manum est Sabbatho sancto vetus baptismatis Infantum ritus. Veritatem corporis & sanguinis Domini in Eucharistia contra sacramentarios & Calvinistas, tum Canon ipse, tum singulis penè pagellis Orationes super Oblata & post Communionem, prorsus asserunt. Si de communionem sub altera specie controuertat Lutherani, confirmatur illa, etiam in publico Sacrificio Feria VI. Parasceues, qua solum de corpore Domini (viti hodiè quoque) & Sacerdos & Clerus communicabant. Sacrificiorum item pro defunctis, contra Confessionistas, non vnum exemplar reperire est. Venerationis etiam ritus, quo Crux Dominica celebrabatur, aduersus Iconoclastas, & dictus Parasceue, & in festo Exaltationis S. Crucis, luculentum exstat testimonium. Liceret deni-

TOMVM LITVRGICON.

deniquè per singula fidei orthodoxæ capita hoc pacto discurrere, nisi tum V. Cels. tum beneuolo Lectori vereretur esse molestior. Pergamus itaque ad confirmandam horum librorum auctoritatem, codicum MS. enumeratione, quibus vsi sumus, latiore eorundem confirmacionem To. 2. prosequuturi ex varijs diuinorum officiorum scriptoribus. D. Hieronymi Comitem, siue Lectionariũ, vti recentiores nuncupant, è Bibliotheca & Sacratio Ecclesie nostræ Cathedralis Bruggensis ad D. Donatiani, descripsimus: deinde ad veteres codices aliquot Colonienfes, per Dn. Hitorpiũ collatione facta, restituumus: allegatis interim duntaxat singularum Lectionum inicijs, eò quòd omnibus sint obuia. Inter quos veneranda Antiquitatis vnus è Bibliotheca Ecclesie Metropolitanæ D. Petri Coloniensis mutuatus fuit, quem ab anno 833. in ea adseruatum fuisse, testatur tum confectus Index illius bibliothecæ, quam nõ longè antè sub Carolo Magno Hildebaldum Archiepiscopum instaurasse, & libris plurimis instruxisse, idem Index indicium facit. Vbi si adhuc exstaret eodem Catalogo recensitus Gelasianus ille de Missarum solennijs codex, vnà nunc prodisset. Qui quandoquidem interciderit, eius loco Sacramentorum D. Gregorij librum substituumus, quippe quem, teste Ioanne Leuita, multa subtrahens, pauca conuertens, nonnulla adijciens, ex Gelasij scripto in vnum volumen coarctauerit. Eum vnà cum duobus adiunctis Sacramentorum libris, ex eadem Hildebaldi Episcopi bibliotheca Dn. Geruini Calenius Typographus noster commodò acceptum, ad me misit, elegantiss. characteribus ante annos plus minus septingentos exaratum. Atq; huic penè per omnia consentiebat Pluraictinus codex, non minus vetustus, quem mihi suppeditauit è Biblioth. Ecclesie D. Virginis, vir eruditiss. Dn. Valerius Cauchus Metropolitanus Canonicus, præterquam quòd in libros non distinguereur. Accesserunt & duo alij miræ vetustatis codices Bibliothecæ Ecclesie Cathedralis D. Bauonis Gandauensis, quos beneficio eiusdè Ecclesie Propositi D. Viglij Zvnicemi viri clarissimi na-

PRÆFATIO IN PRIMUM

Es sum: quorum alterum Anglicanum fuisse, quædam Missæ Cantica in eam linguam interpretata cōiuncūt: qui præter Antiphonas & Collectas, etiam Lectiones Apostolicas & Euangelicas continebat. Hæc titulus fuit idem, quem initio libri Sacramentorum D. Gregorij edidimus, & eadem prorsus omnia officia complectebantur: immo & plura, tum dictæ Ecclesiæ olim monasterio Benedictino, tum Angliis peculiariter, quæ ex professo compēdij gratia prætermisi. Visum & alijs quibusdam veteribus libris Missalibus, & in ijs Aldenburghensi antiquissimo, quo Missas celebrasse tradunt D. Arnulphum eius monasterij Abbatem, qui nihil aut parum dissentiebāt, solo titulo D. Gregorij desiderato. Exstant deniq; Colonia adhuc plura MS. horum librorum exemplaria apud Dn. Hittorpium, è quibus descriptæ per ipsum castigaciones, prorsus cum vetustissimo illo Hildebal-di codice conueniebant, sicuti & alter ille Coloniensis MS. qui mihi vnà cum illo transmissus fuerat: Quo factum, ut secundum sacramentorum librum, Grimoldo potiùs Abbati, iuxta MS. codicum fidem, quàm Alcuino secundum Micrologi sententiam, adscriperim. Antiphonarium autem siue Graduale D. Gregorij, subministravit, opportunè admodum priusquàm à Geusijs euerteteretur, Bibliotheca Abbatiæ Blandiniensis iuxta Gandauum, characteribus nihilominus præ vetustate tantum non oblitteratis, ita ut planè diuinandum foret, nisi nactus fuisssem Missalem librū veterem è Bibliotheca Regularium Canonorum D. Martini apud Louanenses, è quo Antiphonas, quas integras in Blandiniensi non dabatur legere, excerpti iussimus. Nō parum item iuuat Index Antiphonarij, in capite Sacramentorum libri Ultraiectini, accuratissimè scriptus.

Benedictiones verò Episcopales idem codex in calce habebat adscriptas: quas deindè cum in nostro oēs nō essent, ex libro quodā antiquo MS. suppleuit Dn. Hittorpius. Præfationes deniq; illas veteres per anni circulum, excudit quidem olim Officina hæc Quenteliana, sed ad MS. dicta exemplaria eas castigauimus, & aliquot tum omis-

TOMVM LITVRGICON.

fas adiecimus. Porro de Tom. 2. plus satis ad priorem stylus conuertatur. Primus igitur Liturgicōn Ecclesiæ Latinæ Tomus sicut pluribus, sat scio, placebit, quibus vetustiora arrident magis: ita maiori mihi profecto labore, vigilijs, sudoribus, molestijs constitit. Quum enim non ignorarem, calumniæ aduersariorum obnoxium fore, quicquid in asserendo Ecclesiæ Catholicæ vero & legitimo sacrificio in medium adferretur: obseruandum imprimis fuit, nè quid minus authenticum producerem. Deindè euoluenda fuerunt, aut certè percurrentia, neque id leui (quod aiunt) brachio, omnium Patrum Latinorum scripta. Quo factum, ut subindè ad horas, immo ad dies aliquot, operam & oleum perderem: dum integris operibus perlectis, nihil occurreret, quod instituto conduceret. Omitto Collectanea ex Patribus tam Græcis, quàm Latinis, Prologi vice, de Christi & Apostolorum Sacrificio: quæ sola merito mouere debeant, ut sine ambiguitate posthac credatur Missa non noua, sed à Christo instituta, ab Apostolis vsitata. Auxit certè labores nostros, quod non temerè, suis quibusque locis, Sacros Authores & Concilia Decretis Pontificum Romanorum adaptauerimus: sed iuxta veram & certam, ex Fastis Consulatum, annorum seriem, singulis Papis Romanis eos Patres, quos sub ipsis floruisse constat, eaq; Concilia, quæ durante eorum Pontificatu celebrata sunt, coniunxerimus: Usq; adeò, ut non tam testimonia veterum de Sacrificio, atque continua quedam Liturgiæ, atque adeò Ecclesiæ Latinæ Historia, consenda videatur hæc Liturgicōn prior partitio. Quam, veluti aliud agēdo, ita diligenter me prosecutum esse confido, ut vel hinc magna pars Ecclesiasticæ primorum sex seculorum historiæ, si non restaurari, certè illustrari posse videantur: cuius rei tamen Cels. V. eruditoque Lectori iudicium committere malui, quàm Latinis temerè quid mihi arrogare. Vnum hoc saltem assecutum me scio: non modo suæ quæque Concilia ætati & Patres quosque à me contributos, sed & Synodos aliquot hætenus penè incognitas, his nostris testimonijs in

PRÆFATIO IN PRIMUM

lucem productas. Atquæ nè quis fortasse peruicacior de authoritate quorundam à me citatorum ambigat, quippe ex eorum numero, qui quicquid sibi aduersari viderint, confestim tanquam Apocryphum reijciunt: statueram de singulis, quorum incidit dubitatio, prolegomena quædam subijcere. Verùm quia angustia temporis intercludor, tantisper dum aut huic, aut proximæ editioni latius aliquid ea de re adiecero, pauca hæc subijcere visum fuit operæ precium. Imprimis itaq; Canonum Apostolicorum authoritas, nõ modò Romanorum Pontificum veterum Epistolis compluribus, & DD. Iuonis ac Burchardi, Gratianiq; Decretis: sed & à D. Isidoro qui primus eos cum cæteris in vnum Canonum corpus digessit, & à Synodi sextæ Oecumenicæ Patribus confirmatur. Ab iisdem etiam, non semel citantur D. Clementis Romani Epistolæ ad Iacobum, siue (vt quidam legendum censent) Simeonem fratrem Domini. Eiusdem Constitutionum Apostolicarum, libros octo, (alios prorsus ab illis octo Recognitionum libris, quos Apocryphos censet in Synodo Romana D. Gelasius) multis tum Græcorum tum Latinorum testimonijs, authenticos comprobat Dn. Iohannes Bouius Episcopus Ostunensis, qui eos è Græco primus transtulit. Martyrum gloriosos agones, à 7. Notarijs primitiue Ecclesiæ, quos primicerios siue Proconotarios nuncupabat, primum conscriptos, adtestatur Damasus, iussu D. Clementis Romani, ac deindè à D. Fabiano papa adiunctos illis septem subdiaconos, qui illis imminerent, vt gesta martyrum in integrum conscriberent: & horum frequens etiam fit mentio in Martyrologijs Bedæ, Adonis & Usuardi. Decretales Epistolas, quas B. Papæ, diuersis temporibus ab vrbe Romana (vt eius verbis vtat) pro diuersorum Patrum consultatione dederunt, cum omni veneratione suscipiendas adstruit, vbi supra, D. Gelasius De D. Dionysij Areopagitæ scriptis, quàm sine authentica, tractant præ cæteris latius Reuerendiss. Dn. Guilielmus Lindanus Ruræmundensis Episcopus in sua Panoplia, & Dn. Matthæus Galenus apud Duacenses Theologiæ p̄fessor in Areopagiticis,

ex

TOMVM LITVRGICON.

ex Hilduino Abbate alijsq; vetustioribus. Quem aded, vt DD. Clementem, Irenæum, & Hippolytum, etsi Græcè scripserint, inter Patres tamen Ecclesiæ Latinæ reposuimus: quòd in Occidente, Clemens Romæ, Irenæus Lugduni, Hippolytus in portu Romano Episcopatum gesserint: Dionysius verò Parrisijs & per Gallias Apostolatam sortitus sit, vt etiamnum Ecclesiæ apud Lutetiam Parrisorum testatum reddunt. Inter quas vna D. Stephani, quam Græcorum nuncupant, ab ipso ædificata creditur: altera Carcer D. Dionysij dicitur: tertia existat in monte Martyrum, à passione eius & sociorū id nomē sortito: quarta secundo à ciuitate milliario, à loco sepulturæ, D. Dionysij sanum appellatur, apud quam Regum quoq; Galliæ venerationis ergò monumenta pleraq; reperire est. Ambrosiana verò Missæ & Canonis, præter ipsum D. Ambrosium & vitæ eius Authorem Paulinum presbyterum, meminere etiam Diuinorum Officiorum tractatores, D. Isidorus, Amalarius, Hrabanus, Kualafridus Scrabo, & omnium latissimè Radulphus Decanus Tungrensis locis infrà citatis. Et verò, tum Missam eius, tum Orationes & Præfationes per totum anni circulum è codice quodam Missali Mediolanensi desumpsimus: verum complures etiam Præfationes in Bibliotheca Guilielmitarum manuscriptoras reperimus, & easdem collatione codicum facta, non vno loco restituumus. Missa deniq; Mosarabe, confirmatur prorsus D. Isidori & Conciliorum aliquot Hispaniarum ritu consimili, quemadmodum ad singula penè illius Missæ capita in margine à nobis adnotatum est. Eius fragmentum acceptum debeo M. Cornelio Gualtero l. C. Gandauensi, qui id iam nuper ex Hispanijs nactus est: si integram aliquandò consequi liceat, (in quo frustrà, scripsit tamen illuc pluribus literis, laboraui hætenus) Deo fauente, editioni non deero. De Galliarum quoq; & Germaniæ Missæ veteri id ipsum p̄stiturus, si vllò vnquam tempore ad manus peruenerint: ad verumq; Antiquitatis studiosos oēs, Hispanos, Gallos, Germanos, vt mutuas operas cōferat, obsecrās. Decruerã aut huic epistolæ Dedi-

PRÆFATIO IN PRIMUM

catoniæ Catalogum caeremoniarum omnium Missæ subiungere, quæ quæq; cœpissent tempore: verum nundinæ Francofurtiæ quæ sunt præfortibus, id minimè nunc permittunt. Quare aut separatim illū cum alijs aliquot Indicibus edere; aut in secundam editionē differre mātui: quam huius solius gratia, Typographo, cum maximo ipsius detrimento, non satisfacere: præsertim quum ipsa seculorū per classes digesta series, non obscure ordinem quoquē institutionis singulorum rituum Lectori diligentiori ob oculos ponat.

Habet vestra Celsi nostri instituti rationem, quæ sicui non satisfaciat, quòd Latine duntaxat Ecclesiæ Liturgica hoc opere complexus sim, quippe quum Catholica Missæ adseritio constare debere videatur non vnius modò Occidentis, sed & Orientis ecclesiæ testimonijs. Inprimis, quisquis ille est, non nostrū, sed D. August. responsum ferat: An idèò (inquit lib. 2. aduers. Iulianū) hos contemnendos putas, quia Occidentalis Ecclesiæ sunt oēs, nec ullus est commoratus in eis Oriētis Episcopus? Quid ergò faciemus, quū illi Græci sint, nos Latini? Puto tibi eam partē orbis debere sufficere, in qua primum Apostolorū suorū (Petrū nempe) voluit Dominus gloriosissimo martyrio coronare. Cui Ecclesiæ præsidente B. Innocentiū Papā (id ipsum liceret accommodare ad Pium pap. V. cuius felicibus auspicijs Synodus Tridentina absoluta, & eius Decreta publicata sunt) si audire voluisses, iam olim periculosam iuuentutem tuam (Iulianū alloquitur) hæreticorum laqueis exuisses. Quid enim potuit vir ille sanctus Africanis respondere Concilijs, nisi quòd antiquitus Apostolica sedes & Romana cum cæteris tenet perseveranter Ecclesia? Deindè, si Cels. V. alijsque ουνεργουµενοιο nostris gratam hanc operam nostrā intellexero, nisi Dn. Sainctez aut alius quis, quod mēlim, me anteuenterit, statim aliquandò Deo Opt. max. opitulante, & Græcorum Liturgica in duos partiri Tomos, & postremò concordiam Græcorum cum Latinis in Liturgiæ præcipuis ritibus, vno volumine compræhendere. Vbi tamen prius Tertulliani recognitionem perfecero, & tandem

TOMVM LITVRGICON.

dēm aliquandò Erabani opera in lucem prodierint.

Ceterum, quū more antiquitus obseruato, patronus aliquis aduersus Zoilorū aduersariorumq; morsus, adsciçendus foret, animo semp obuersata est V. Cels. Reuerendiss. Præsul, quippe cui præ alijs, pro auctoritate summa & apud sanctiss. Dn. N. Pium papam V. & apud Regiam Catholicā Maiestatem, quæuis calumniarū tela in ipsos auctores reitorquere non sit difficile: Præsertim, quum nulli non orbis angulo innotuerint Cels. V. eruditio, facundia, prudentia summa, in prosperis & aduersis animi fortitudo inuictissima, ac antiquitatis vniuersæ quædam κολοπαϊδεια, in eruditos deniquè oēs insignis beneuolentia. Omitto, quòd, tãci sper dum differo Erabani Mauri dictā editionem iam nupèr V. Cels. consecratā, pro arrhabone quodā adimplendi aliquandò pmissi, visum fuerit operæ precium, immò pro purganda mora tam longa necessarium, hoc quoquē opus T. Cels. inscribere, maxime quū id ante menses cōplures satis significasse per literas Reuerend. Dn. Maximiliani Morillonij Mechliniæ sedis vestræ Episcopalis Generalis Vicarij. Accedebant insuper V. Cels. in me meamque familiam beneficentiæ merita, quæ si non aliquo gratitudinis Symbolo agnoscerem, meritò ingratiidinis argui posse videar. Postremò, alioquē huc propensum satis, illud impulit, quòd nemini apertius nuncupare liceret nostra Liturgica, quàm illi, qui me Manusimpositione sacra sacerdotij sacrosanctæ munij initiasset, atque adeò ad Mysticæ Liturgiæ ministerium, idque prima sua ab Archiepiscopatu suscepto Ordinatione, primum omnium presbyterum consecrasset. Ego itaque, qui Deo auspicio, iuxta quod hortatur Apostolus, attendo Lectioni, Exhortationi, Doctrinæ pro viribus, nè negligere videar gratiam mihi collatam cum impositione manuum presbyterij, cui alijs, quæso, de talenti mihi commisi dispensatione (vni spero) non inutuli, rationem reddam, si nō illi, qui id mihi vice Christi summi Patris familiæ cōcredidit? Vinam verò, vinam (inquam) depositum custodire, bonum fidei

PREFAT. IN I. TOM. LITVRG.

fidei & operum certamen certare, Confessionem bonã quam coram multis testib⁹ confessus sum cõfiteri, seruare deniquè mihi liceat mādatum sine macula irreprehensibile vsque in Aduentum Domini nostri Iesu Christi.

Quod restat, Deus Opt. Max. Reuerendissime Cardinalis, & Prorex Illustriss. Cels. V. diu suæ Ecclesie & Reip. Christianæ seruet incolumem.

Brugis Flandrorum, ipsis D. Laurentij ferijs, anno à nato Christo 1571.

tiæ
R. ac Cels. V. deditissimus
cliens

Jacobus Pamelius.

SACRIFI

SACRIFICII
MISSAE RITVS, PRI-
MI A VERBO INCAR-
NATO SECVLI.

A CHRISTO OBSERVATA
ET INSTITVTA SACRIFICII
RATIO.

SACRIFICII CHRISTI FIGVRA.

IN PRIMIS HVIVS
Christi sacrificij figura & ty-
pus fuit sacrificium Melchise-
dech, de quo in hæc verba liber
Geneseos: At verò Melchise- Gen. 14.
dech Rex Salem, proferens pa-
nem & vinum, (erat enim Sa-
cerdos DEI altissimi) benedixit
ei, & ait: Benedictus Abram
Deo excelsò, qui creauit cælũ
& terram: & benedictus Deus
excelsus, quo protegète, hostes

in manibus tuis sunt. Id enim disertis verbis regius ille Psalmi-
sta David commonstrat, dicens: Iurauit Dominus, & non pœni- Psal. 109.
tebit eum, tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Mel-
chisedech.

Et Apostolus Paulus epistola ad Hebræos: Vbi, inquit, præ- Heb. 6. &
cursor pro nobis introijt Iesus, secundum ordinem Melchisedech 7.
Pontifex factus in æternum. Hic enim Melchisedech rex Salem,

A sacerdos

facerdos Dei summi, qui obuiauit Abraham regresso à cæde regū, & benedixit ei, cui & decimas omnium diuisit Abraham: primū quidem qui interpretatur rex iustitiæ, deindè autem & rex Salem, quod est, rex pacis: sine patre, sine matre, sine genealogia: neq; initium dierum, neq; finem vitæ habens, asimilatus filio DEI, manet sacerdos in perpetuum.

ET paulò pòst, sacerdotium Melchisedech distinguens à sacerdotio Aaronis: Si ergò, ait, consummatio per sacerdotium Leuiticum erat, (populus enim sub ipso legem accepit) quid adhuc necessarium fuit secundum ordinem Melchisedech alium surgere sacerdotem, & non secundum ordinem Aaron dici? Translato enim sacerdotio, necesse est vt & legis translatio fiat.

ET postea: Amplius adhuc manifestum est, si secundum similitudinè Melchisedech exurgat alius sacerdos, qui non secundum legem mandati carnalis factus est, sed secundum virtutem vitæ insolubilis. Contestatur enim, quoniam tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.

ET iterum: Alij quidem sine iureiurando facti sunt sacerdotes, hic autem cum iureiurando per eum qui dixit ad illum: Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum: tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.

ATQV I sacrificium Melchisedech typū fuisse sacrificij Christi, non illius quod in cruce à Christo oblatum est, cuius typus fuit Aaronis sacrificium: sed eius, quod patri in vltima cœna Christus obtulit, atque ad eò Missæ sacrificij, testantur patres plerique tam Græci quàm Latini.

stroma. lib. 4. INTER quos Clemens Alexandrinus: Melchisedech, inquit, rex Salem, sacerdos Dei altissimi, qui vinum & panem sanctificatū dedit nutrimentum, in typum eucharistiæ.

Cyprian. Epist. 63. D. quoquè Cyprianus epistola ad Cæciliū: Item in sacerdote Melchisedech, sacrificij Dominici sacramentum præfiguratū videmus,

demus, secundum quod scriptura diuina testatur & dicit: Et Melchisedech rex Salem protulit panem & vinum. Fuit autem sacerdos Dei summi, & benedixit Abraham. Quòd autem Melchisedech typum Christi portaret, declarat in Psalms Spiritus sanctus, ex personâ patris ad filium dicens: Ante luciferum genui te, tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Qui ordo utiq; hic est, de sacrificio illo veniens & inde descendens, quòd Melchisedech sacerdos Dei summi fuit, quòd panem & vinū obtulit, quòd Abraham benedixit. Nam quis magis sacerdos Dei summi, quàm Dominus noster Iesus Christus? qui sacrificium Deo patri obtulit, & obtulit hoc idem quod melchisedech obtulerat, id est, panem & vinum, suum scilicet corpus & sanguinem.

ET paulò pòst: Vt ergò in Genesi per Melchisedech sacerdotè benedictio circa Abraham possit ritè celebrari, præcedit antè imago sacrificij Christi, in pane & vino scilicet constituta, quam rem perficiens & adimplens Dominus, panem & calicem mixtum vino obtulit, & qui est plenitudo, veritatem præfiguratæ imaginis adimpleuit.

EVS EBIVS verò Casarensis: Et sanè oraculi exitus admirabilis ei, qui contempletur, quemadmodum Saluator noster Iesus, qui est Christus Dei, ipsius melchisedech ritu, ea quæ ad sacerdotium in hominibus gerendum spectat, per suos ministros perficiat. Nam quemadmodum ille qui sacerdos gētium erat, nusquam videtur sacrificijs corporalibus functus, sed vino solo & pane, dum ipsi Abraham benedicit: ita sanè primus ipse Saluator ac Dominus noster, deindè qui ab ipso profecti sunt, sacerdotes in omnibus gentibus, spirituale secundum ecclesiasticas sanctiones sacerdotij munus obeuntes, vino ac pane & corporis illius & salutaris sanguinis mysteria repræsentant: quæ sanè mysteria melchisedech tantò antè spiritu diuino cognouerat, & rerum futurarū imaginibus vsus fuerat, sicut etiam Moyse scriptura testificatur, vbi ait: Et Melchi-

Euseb. de
dem ost.
Euang. li.
5. c. 3.

fedech rex Salem protulit panes & vinum : Erat autem sacerdos Dei altissimi, & benedixit Abraham.

Basiliius **com. in Psal. 109.** **D**I V V S etiam Basiliius : Quid est autem, inquit, secundum ordinem Melchisedech, nisi propter mysteria, quod & ille Abraham panem & vinum obtulit?

Ambr. li. de Abraham. patriar. cha c. 3. **D**I V V S Ambrosius quoque : Melchisedech, inquit, Abraham benedixit. Erat enim sacerdos summi Dei. Quis est rex iustitiae, sacerdos summi Dei, nisi cui dicitur : Tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech ? hoc est, Dei filius, sacerdos patris, qui sui corporis sacrificio patrem nostris repropitiavit delictis?

Idem in 5. c. ad Hebr. **E**T alibi expressius : Omnes sub lege erant sacerdotes. Christus solus secundum ordinem Melchisedech sacerdos, propter carnem quam assumpsit, aut propter victimam quam pro nobis offerebat, à nobis susceptam, id est, carnem & sanguinem suum, de qua

Ioan. 6. victima ipse in Euangelio ait : Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.

AC paulò post : Huius ordinem sacrificij per mysticam similitudinem Melchisedech iustissimus (seu potius iustitiae) rex instituit, quando Domino panis & vini fructus obtulit. Constat enim, secundum victimas perijisse, quae fuerunt ordine Aaron, non Melchisedech : sed hoc manere potius institutum, quod toto orbe in sacramentorum erogatione celebratur.

Chryso. com. in Psal. 109. **I**T E M D. Chrysostomus : Quare (inquit) dixit, secundum ordinem Melchisedech ? Propter sacramenta, quod ille quoque panem & vinum obtulerit.

Hieron. epist. 17. ad Marcellam. **N**E C dissentit D. Hieronymus : Recurre, inquit, ad Genesim, & Melchisedech regem Salem, huius principem inuenies ciuitatis : qui iam tunc in typo Christi panem & vinum obtulit, & mysterium Christianum in saluatoris sanguine & corpore dedicauit.

Idem in Matth. c. 26. **E**T alibi : Postquam typicum pascha fuerat impletum, & agni carnes cum Apostolis comederat : assumit panem, qui confortat cor hominis,

hominis, & ad verum paschae transgreditur sacramentum, ut quomodo in praefiguratione eius Melchisedech summi Dei sacerdos, panem & vinum offerens fecerat, ipse quoque veritatem sui corporis & sanguinis repraesentaret.

E T D. Epiphanius : Quando Abraham fuit annorum 88. aut 90. plus minus, tunc Melchisedech ipsi obuiam venit, & proposuit ipsi panes & vinum, mysteriorum aenigmata praefigurans & exemplaria, quum Dominus noster dicat : Ego sum panis viuens.

D I V V S Augustinus pluribus etiam locis id ipsum inculcat : nos apertiora duntaxat producemus testimonia. Ibi quippe (inquit, Gen. 14.) primum apparuit sacrificium, quod nunc à Christianis offertur Deo toto orbe terrarum, impleturque illud quod longè post hoc factum, per prophetam dicitur ad Christum, qui fuerat venturus in carnem : Tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech, non scilicet secundum ordinem Aaron, qui ordo fuerat auferendus, illucescentibus rebus, quae illis vmbriis praenotabantur.

E T iterum : Deinde quod paulò post dicit : Iurauit Dominus, & non poenitebit eum : quibus verbis immutabile futurum esse significat, quod adiungitur : Tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech : ex eo, quod iam nusquam est sacerdotium & sacrificium secundum ordinem Aaron, & ubique offertur sub sacerdote Christo, quod protulit Melchisedech, quando benedixit Abraham, quis ambigere permittitur de quo ista dicantur?

E T rursus : In libro qui vocatur Ecclesiastes, ubi ait : Non est bonum homini, nisi quod manducabit & bibet, quid credibilius dicere intelligitur, quam quod ad participationem mensae huius pertinet, quam sacerdos ipse mediator Testamenti noui, exhibet secundum ordinem Melchisedech de corpore & sanguine suo ? Id enim sacrificium successit omnibus illis sacrificijs veteris testamenti, quae immolabantur in vmbra futuri, propter quod etiam vocé

Epiphanius.

he 5. c. 6.

Melchisedechia-

nos.

Ioan. 1.

Augu.

de ciuit.

Dei li. 16.

c. 22.

Lib. 17.

de ciuit.

Dei, c. 17.

Idem de

ciuit. Dei

l. 17. c. 20.

Eccès 3.

illam in Psal. 39. eiusdem mediatoris per prophetiam loquentis agnoscimus: Sacrificium & oblationem noluisti, corpus autem perfecti mihi, quia pro illis omnibus sacrificijs & oblationibus corpus eius offertur, & participantibus ministratur.

Idē cōc.
1. in. Psal.
53.

Et alibi latius: Erat autem, ut nōstis, sacrificium Iudaeorum antea secundum ordinē Aaron in victimis pecorū, & hoc in mysterio. Nondum enim erat sacrificiū corporis & sanguinis domini, quod fideles nōrunt, & qui Euangeliū legerunt, quod sacrificium nunc diffusum est toto orbe terrarum. Proponite ergo vobis ante oculos duo sacrificia: & illud secundum ordinem Aaron, & hoc secundum ordinē melchisedech. Scriptū est enim: Iuravit Dominus, & non poenitebit eum, tu es sacerdos in aeternū secundum ordinē melchisedech. De quo dicitur, Tu es sacerdos in aeternū secundum ordinē Melchisedech? De dño nostro Iesu Christo. Quis erat melchisedech? Rex Salem. Et tantus erat melchisedech, à quo benediceretur Abraam. Protulit panem & vinum, & benedixit Abraam, & dedit ei decimas Abraam. Videte quid protulit ei, quem benedixit. Et dictum est ei postea: Tu es sacerdos in aeternū secundum ordinem Melchisedech. Dauid hoc in spiritu dixit longè post Abraam. Temporibus autem Abrae fuit melchisedech. De quo alio dicit, Tu es sacerdos in aeternum secundum ordinē melchisedech, nisi de illo, cuius nōstis sacrificium? Sublatum est enim sacrificium Aaron, & cœpit esse sacrificium secundum ordinem Melchisedech. Notus est enim Dominus noster Iesus Christus, in corpore & sanguine suo voluit esse salutem nostram. Unde autem commendavit corpus & sanguinē suum? De humilitate sua. Nisi enim esset humilis, nec manducaretur, nec biberetur.

Idē cōc.
2. in eun-
dē Psal.

Et rursus breuibus quidē, sed apertius: Coram regno patris sui mutavit vultū suum, & dimisit eum, & abiit. quia erat ibi sacrificiū secundum ordinem Aaron, & postea ipse de corpore & sanguine suo instituit sacrificium secundum ordinem Melchisedech.

Hesychius

Hesychius etiam presbyter: Nullo modo, inquit, ignoras, quia Melchisedech oblationem & sacerdotium in panibus possidebat. Propter quod & Abrahæ panes gerens & vinum, quæ erant signa eius sacerdotij, occurrit: gerebat enim imaginem Christi: de quo Dauid patrem exhibuit in Prophetia dicentem: Tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech: cuius nunc & legislator hic dignitatem, non solum panum memoriam faciens, ostendit: sed & subsequētia verba, si eorum subtiliū ordinem attendamus, hoc euidenter innuunt, quia sacerdotum sanctificatio ad Christum tendit, non solum quia ab eo sacerdotij legem & modū acceperunt, sed quia sacrificiorum quæ ab eis offeruntur, atque oblationum, ipse apud patrem mediator est.

Hesych.
li. 6.

EUCHERIVS quoque Lugdunensis: Sine aliqua etiam sacerdotali genealogia homo extitit, ex hominibus, utpote non ex tribu Leui ortus, sed ex tribu Iuda: ex qua tribu nihil de sacerdotali præcepto accepit: utique propter mysteriū sacramenti, quod Christianis celebrare præceptum est, ut non secundum Aaron pecudū victimas, sed oblationem panis & vini, id est, corporis & sanguinis sacramentū in sacrificiū offeramus. Ibi quippe primū apparuit sacrificium, quod nunc à Christianis offertur DEO toto orbe terrarum: impleturque quod longè post hoc factum per Prophetam dicitur ad Christū, qui fuerat adhuc venturus in carnem: Tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem melchisedech, non scilicet secundum Aaron, qui ordo fuerat auferendus, illucescentibus rebus, quæ illis vmbri denotabantur.

Eucherius
Lugdun.
lib. 2. in
Gē. c. 18.

SIC etiam D. Damascenus: Pane & vino suscepit melchisedech Abraham ex cæde alienigenarum reuertentem, qui erat sacerdos DEI altissimi. Illa mensa hanc mysticam præfiguravit mensam: velut & sacerdos ille, Christi veri sacerdotis figuram præ se ferebat & imaginē. Tu es, inquit, sacerdos in aeternum secundum ordinem melchisedech. Hunc panem panes figurabant propositionis.

Damasc.
lib. 4. de
orthod.
fid. c. 14.

DIUVS

Isid. lib. 1. **DIVVS** Isidorus: Quod, inquit, sacramentum Melchisedech rex Salem figuraliter in typum corporis & sanguinis Christi primus obtulit, primusq; mysterium tanti sacrificij imaginariè idem expressit, præferens similitudinem Domini & saluatoris nostri Iesu Christi sacerdotis æterni, ad què dicitur: Tu es in æternum sacerdos secundum ordinem Melchisedech.

PORRO Theodoretum qu. 63. in Gen. Euthymium in Psal. 109. Theophylactum & Oecumenium in Epistolam ad Hebræos, aliosq; mediæ ætatis Patres, compendij gratia præmittimus.

R. Moses VNUM adiiciemus testimonium veteris Iudæi **R. Moses** Hadar. in darfan, qui ita dictum locum interpretatur: Et Melchisedech rex Salem produxit, vel protulit, vel obtulit panem & vinum, ita dicitur: Hic Melchisedech erat Sem filius Noë. Et quid docet dicendum, cum ait, Protulit vel produxit panem & vinum? Rabbi Samuel filius Nahman dixit, Sententias sacerdotij tradidit. Erat enim ipse sacrificans panem & vinum Deo sancto & benedicto, sicut dictum est ibidem: Et ipse erat sacerdos Dei altissimi. Locus quippe quandoq; iustificata habitatores suos.

ITEM paulò post: Alius sermo. Melchisedech rex Salem. Hoc est quod scriptum est Psalmo centesimodecimo: Iuravit Deus, & non poenitebit eum, tu es sacerdos in æternum super verbum (id est, secundum verbum, vel propter verbum) Melchisedech. Et quis est hic? Hic est iustus & saluator rex Messias, sicut dictum est Zach. nono capite: Ecce rex veniet tibi iustus & saluator. Et quid docet dicendum, cum dicit, Obtulit panem & vinum? Hoc est, ac si diceret, quod scriptum est Psal. 71. Et erit placenta tritici in terra. Et hoc est quod dictum est: Et ipse erat sacerdos Dei altissimi.

PROPHETIAE DE SACRIFICIO
CHRISTI.

PRIMO

Primo loco occurrit id, quod cæteris est manifestius, Malachiae Prophetæ testimonium: Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis vsque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum. Quod de sacrificio corporis & sanguinis Domini disertis verbis veteres interpretantur.

ITA D. Iustinus Martyr iuxta Gelenij versionem. Quapropter de sacrificijs vestris quæ tunc offerebatis, sic loquitur Deus, ut supra dixi, per Malachiam vnum è duodecim: Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus: & munus non accipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis vsque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco adolentur odorama nomini meo, victimæque puræ, quia magnum est nomen meum in gentibus, vos autem polluistis illud. Cæterum de sacrificio quod offertur in omni loco à nobis gentibus, id est, Eucharistie tum pane, tum poculo, ibidem prædicit, dicens: Nos clarificare nomen eius, quod vos prophanatis.

ET infra de Iesu sacerdote loquens, subdit: Si nos & ij qui Iesu nomine, ut vnus homo omnes futuri sumus propter rerum omnium parètem Deum, vnigeniti eius filij nomine sordidis vestibus, id est, peccatis exutis & detractis, illius vocationis verbo inflammati & incensi, Pontificium sacerdotaleque verum genus sumus, ut etiam **DEVS** ipse testis est, qui ait: In omni loco in gentibus hostias acceptas gratasque immolari. Neque verò à quoquam hostias Deus accipit, nisi à suis sacerdotibus. Itaque omnia sacrificia quæ suo nomine facienda Iesus Christus tradidit, id est, in Eucharistia panis & poculi, quæ in omni loco à Christianis fiunt, præoccupatione vsus Deus, sibi grata esse testatur. Quæ verò à vobis vestrisque illis sacerdotibus fiunt, improbat his verbis: Sacrificiaque

vestra è manibus vestris non accipiam: quòd ab oriente sole ad occidentem, nomen meum gloria affectum est, ait, in gentibus: Vos autem illud detestamini. Vos adhuc studio concertandi hoc dicitis, ea sacrificia quæ Hierosolymis temporibus Israëlitarum, qui tum illic habitabant, fierent, Deum non approbare: preces autem illius generis hominum, qui tum dispersi essent, eundem sibi acceptas esse dixisse, eorumque preces sacrificia vocare: Preces quidem & gratiarum actiones honorum, perfectas solas esse, & Deo gratas hostias, ego quoque concedo. *ευχαι και ευχαριστια υπο των αζητων γινόμεναι τέλειαι μόναι και ευάρεστοί έισι τω θεω θυσιαί.* Hæc em̄ sola facienda acceperunt Christiani in aridi humidique sui cibi commemoratione: in quo etiam mortis, quam per se peressus est Deus dei filii, memoria recolitur: cuius vt nomē in omni terra cõtaminaretur, & dedecore afficeretur, sacerdotes doctoresq; perfecerūt.

E T Irenæus: De quo in duodecim prophetis Malach. sic præfiguravit: Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus omnipotens. Et sacrificium non accipiam de manibus vestris: quoniam ab ortu solis vsque ad occasum, nomen meum glorificatur inter gentes, & in omni loco incensum offertur nomini meo & sacrificium purum.

Iren. con-
tra hēref.
li. 4. c. 32.
33. & 34.

E T cap. 34. eiusdem subiungit: Igitur Ecclesiæ oblatio, quam Dñs docuit offerri in vniuerso mūdo, purum sacrificium reputatum est apud Deum, & acceptum est ei, nō quòd indigeat à nobis sacrificio: sed quoniã is, qui offert, glorificatur ipse in eo quod offert, si acceptetur munus eius. Quoniã igitur cū simplicitate Ecclesia offert, iuste munus eius purum sacrificium apud Deum deputatum est. Oportet enim nos oblationem Deo facere, & in omnibus gratos inueniri fabricatori DEO, in sententia pura, & fide sine hypocriti, in spe firma, in dilectione feruenti, primitias earum, quæ sunt eius, creaturarum offerentes. Et hanc oblationem Ecclesia sola purã offert fabricatori, offerens ei cum gratiarũ actione ex creatura eius.

eius. Iudæi autem iam non offerunt. Manus enim eorum sanguine plênæ sunt: non enim receperunt verbum, per quod offertur Deo.

E T Tertullianus: Vt pariter concurreret & Malachiæ (sic enim Tertul. li. lego, pro eo quod corruptè est, Micheæ) prophetia: Non est voluntas mea, dicit Dominus, & sacrificia vestra non accipiam, quoniam ab ortu solis vsque in occasum nomen meum glorificatum est (nam & sic lego: pro, gloriatum) in nationibus, & in omni loco sacrificium meo nomini offertur, & sacrificium mundum, Gloriæ scilicet relatio, & benedictio, & laus, & hymni. Quæ omnia quum in te quoque depræhendantur, & signaculum frontium, & Ecclesiarum sacramenta, & munditiæ sacrificiorum, debes etiam erumpere vt dicas, spiritũ creatoris tui Christo prophetasse.

D. Cyprianus etiam: Quòd sacrificium vetus euacuaretur, & nouum celebraretur, apud malachiam: Non est mihi voluntas circa vos, dicit Dominus, & sacrificium acceptum nō habebō ex manibus vestris: Quoniam à solis ortu vsq; ad occasum, glorificatum est nomen meum apud gentes, & in omni loco odores incensi offeruntur nomini meo, & sacrificium mundum, quoniam magnum est nomen meum apud gentes, dicit Dominus.

Cypr. lib.
Test. ad
uerf. Iud.
1. c. 16.

E V S E B I V S item Cæsarensis: Ab ortu solis vsque ad occasum, nomen meum glorificatum est in gentibus, & in omni loco incensum offertur nomini meo, & hostia munda. Sacrificamus igitur Deo altissimo sacrificium laudis. Sacrificamus Deo plenum & horrorem afferens & sacrosanctum sacrificium, sacrificamus nouo more, secundum nouum Testamentum, hostiam mundam. At sacrificiũ Deo, spiritus contritus dictus est. Cor igitur contritum & humiliatum Deus non despiciet. Iamque etiam incendimus propheticum illum odorem in omni loco, & offerimus ei benè odentem fructum omni virtute abundantis Theologiæ, hoc ipsum orationibus ad eum directis facientes. Quod sanè ipsum alius quoque docet propheta, qui ait: Fiat oratio mea sicut incensum in con-

Psal. 140.

specu tuo. Igitur & sacrificamus & incendimus, aliàs quidem memoriam magni illius sacrificij, secundùm ea, quæ ab ipso tradita sunt, mysteria celebrantes, & gratias Deo pro salute nostra agentes, religiofosque hymnos & orationes sanctas illi offerentes: aliàs nos ipsos totos ei consecrantes, eiusque Pontifici, ipsi utique Verbo, corpore animoque dicantes.

Chryf.
cōm. in
Psal. 95.

D. Chrysostomus quoque: Non est mea voluntas in vobis, dicit Dominus &c. Vide quàm luculenter, quamque dilucidè mysticam interpretatus est mensam, quæ est incruenta hostia. Thymiamam verò purum appellat sacras preces, quæ post hostiam offeruntur. Hic enim suffitus Deum refocillat, non is qui à terrenis radicibus fumitur, sed qui à puro corde exhalatur. Vides ut ubique locorum concessum est angelicum illud sacrificium inclarescere? Vides nullis finibus circumscriptum neque altare, neque canticum? In omni loco thymiamam offertur nomini meo. Est igitur hostia pura, prima quidem mystica mensa, cæleste summeque venerandum sacrificium.

Hier. cō.
in Malac.
proph.

NEQUE verò D. Hieronymus dissentit, dum oblationem mundam interpretatur in cæremonijs Christianorum.

August.
lib. 18. de
ciuit. Dei
ca. 35.

D. certè Augustinus frequentiss. est in hac explicandi forma: Malachias (inquit) prophetans Ecclesiam, quam per Christum iam cernimus propagatam, Iudæis apertissimè dicit ex persona DEI: Non est mihi voluntas in vobis &c. Ab ortu solis &c. Hoc sacrificium per sacerdotium Christi, secundùm ordinem Melchisedech, cum in omni loco à solis ortu vsque ad occasum Deo iam videamus offerri: sacrificium autem Iudeorum, quibus dictum est: Non est mihi voluntas in vobis, nec accipiam &c. cessasse, negare non possunt: quid adhuc expectant alium Christum, quum hoc quod prophetatum est, legunt, & impletum vident, impleri non poterit, nisi per ipsum?

Idē orat.
cōtra Iu.

Et alibi: Quid ad hæc responderetis? Aperite oculos tandem aliquan-

quandò & videte, ab oriente sole vsque ad occidentem, non in vno (sicut vobis constitutum fuerat) loco, sed in omni loco offerri sacrificium Christianorum, non cuiilibet Deo, sed ei qui ista prædixit, Deo Israel.

dē. ca. 9.

THEODORETVS sic etiam explicat hunc locum: Nam omni-
um (inquit) habitatores terrarum, quas sol exoriens & occidens suis radijs illustrat: cum ubique incensum offerent, tum etiam sacrum purum & mihi gratum conficiet.

Theod.
cōm. in
Malach.
proph.

DAMASCENVS denique: Hæc est pura scilicet hostia & incruenta, quam ob ortu vsque ad occasum sibi offerri per Prophetam Dominus loquitur, corpus videlicet & sanguis Christi.

Damasc.
lib. 4. de
orth. fil.
cap. 14.
Prou. 9.

SECUNDO se offert loco illud Salomonis: Sapientia ædificauit sibi domum, excidit columnas septem, immolauit victimas suas, miscuit vinum, & proposuit mensam suam. Misit ancillas suas, ut vocarent ad arcem & ad mœnia ciuitatis. Si quis paruulus est, veniat ad me. Et insipientibus locuta est: Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miscui vobis.

Cyp. epist.
63. ad Ce-
ciliam.

VSQUE ADEO enim hunc locum de Christi sacrificio interpretatur Cyprianus, ut etiam inde probet, in eo vinum aqua misceri debere. Sed & per Salomonem (inquit) Spiritus sanctus typum Dominici Sacrificij antè præmonstrat, immolate hostia & panis & vini, sed & altaris & Apostolorum faciens mentionem: Sapientia (inquit) ædificauit sibi domum, & subdidit columnas septem. Mactauit suas hostias, miscuit in cratera vinum suum, & parauit mensam suam. Et misit seruos suos, conuocans cum excelsa prædicatione ad craterem, dicens: Qui est insipiens, declinet ad me. & egentibus sensu dixit: Venite, edite de meis panibus, & bibite vinum quod miscui vobis. Vinum mixtum declarat, id est, calicem Domini aqua & vino mixtum prophetica voce prænunciat: ut appareat in passiōe Dñica id esse gestū, quod fuerat antè prædictum.

Prou. 9.

Idem lib. Test. 2. adu. Iud. cap. 2. IDIPSV M rursùm alibi inculcat in hæc verba: Quod Sapia DEI Christus, & de Sacramento incarnationis eius, & passionis, & calicis & altaris, & Apostolorum qui missi prædicauerunt, apud Salomonem in parœmijs: Sapientia ædificauit sibi domum &c.

Aug. l. 17. de ciuit. Dei, c. 20. NON absimile est quod habet D. Augustinus: Sapientia ædificauit sibi domum, & fulsit columnas septem, immolauit suas victimas, miscuit in cratere vinum suum, & parauit mensam suam. Misit seruos suos, conuocans cum excellenti prædicatione ad craterem, dicens: Qui est insipiens, diuertat ad me. Et in opibus sensu dixit: Venite, manducate de panibus meis, & bibite vinum quod miscui vobis. Hic certè (inquit) agnoscimus Dei sapientiam, hoc est, verbû patri coæternû, in vtero virginali domum sibi ædificasse corpus humanum, & huic tanquàm capiti membra Ecclesiam subiunxisse, martyrum victimas immolasse, mensam in vino & panibus præparasse, (vbi apparet etiam sacerdotium secundum ordinem Melchisedech) insipientes & inopes sensu vocasse: quia sicut dicit Apostolus, Infirma huius mundi elegit Deus, vt confunderet fortia. Quibus tamen infirmis, quod sequitur, dicit: Derelinquite insipientiam, vt viuatis: & querite prudentiam, vt habeatis vitam. Participem autem fieri mensæ illius, ipsum est incipere habere vitam.

Hier. cõ. in Prou. cap. 9. ITEM quod D. Hieron. seu potius Beda in huius loci commet. In pane, inquit, corporis ipsius: in vino mixto, sanguinis sacrosancti mysterium, quo in altari, mensa videlicet eius, satiamur, ostenditur. Immò & veteres Iudæos sic intellexisse hunc locum testatur R. Moses Hadarfan loco citato.

1. Reg. 2. OCCVRRIT præterea prophetia viri Dei ad Heli Sacerdotè: Et suscitabo mihi sacerdotè fidelem, qui iuxta cor meum & animam meam faciet: & ædificabo ei domum fidelem, & ambulabit eorum Christo meo cunctis diebus. Futurum est autem, vt quicunque

que remanserit in domo tua, veniat vt oretur pro eo, & offerat nummum argenteum & tortam panis, dicatque: Dimitte me, obsecro, ad vnam partem sacerdotalem, vt comedam buccellam panis.

HANC enim Christi sacrificio applicat D. Cyprianus. Quod sacerdotium (inquit) vetus cessaret, & nouus sacerdos veniret, qui in æternum futurus esset, in Psal. 109. Ante luciferum genui te, Iurauit Dominus, & non poenitebit eum, tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Item in βασιλείων primo Deus ad Heli: Et suscitabo mihi sacerdotem fidelem, qui omnia que sunt in corde meo, faciet: & ædificabo ei domum fidelem, & transibit in conspectu Christorum meorum omnibus diebus: & erit, qui remanserit in domo tua, veniet adorare in obolo pecuniæ & in pane vno.

ITEM D. August. Figuratè (inquit) pertinebat hæc prophetia ad nouum sacerdotiũ, tam facto etiam ipso, quàm verbo. Et paulò post: Vigilet fides, præstò sunt res, cernuntur, tenentur, & videre volentium oculis ingeruntur. Ecce dies qui pronunciati sunt, iam venerunt. Nullus sacerdos est secundum ordinem Aaron. Et quicumque ex eius genere est homo, cum videt sacrificium Christianorum toto orbe pollere, sibi autem honorem illum magnum esse subtractum, deficit oculi eius, & defluit anima eius tabe meroris. Ac postea: Quod autem sequitur, ad illum iam pertinet sacerdotem, cuius figuram gessit huic succedendo Samuel. Proinde quæ sequuntur, de Christo Iesu noui testamenti vero sacerdote dicuntur. Et suscitabo mihi sacerdotem &c. Quod autem ait, coram Christo meo transibit, de ipsa domo vtique intelligendum est, non de sacerdote qui est Christus. Domus ergò eius coram illo transibit. Et deinceps adiunxit: Veniet adorare ei obolo argenti. Cui adorare, nisi illi summo sacerdoti, qui & Deus est? Neque enim in illo sacerdotio secundum ordinem Aaron, ad hoc veniebant

homines ad templum vel altare D E I, ut sacerdotem adorarent.

Ioan. 6. A C sub finem: Quod ergo addidit, Manducare panem: etiam ipsum sacrificij genus eleganter expressit, de quo dicit sacerdos ipse: Panis quem ego dederò, caro mea est, pro seculi vita. Ipsum est sacrificium, non secundum ordinem Aaron, sed secundum ordinem Melchisedech & cetera. quod est in nouo Testamento sacrificium Christianorum. Quae expositio ita placuit etiam D. Eucherio Episcopo Lugdunensi, ut illud D. Augustini ad verbum alicubi transcripserit.

Isaia 33. P O R R O D. Iustinus martyr etiam locum illum Isaiae huc accommodat: Panis ei dabitur, & aqua eius fidelis, pro quo nostra habet versio: Panis ei datus est, & aquae eius fideles. Illud enim (inquit) perspicere potest, in hac etiam prophetia de pane fieri mentionem, quem nobis Christus noster conficiendum tradidit, ut corpus eum factum esse recordaremur, eorum causa qui in ipsum credunt, propter quos etiam patibilis extitit. Et de poculo, quod recolendi sanguinis sui causa conficiendum, gratias agentibus tradidit.

Cyrill. in
Isai. c. 33. Eodem etiam alludit D. Cyrillus Alexandr. in haec verba: Huic ergo in hac petra habitati dabitur panis, & suppeditabitur aqua fidelis. Habitantibus namque in Ecclesia panis vitae Christus datur a DEO & patre, & aqua fidelis, sacrosancti nimirum baptismatis.

Augu. in
Psal. 39. I L L V D etiam Psalmi: Sacrificium & oblationem noluit, corpus autem perfecisti mihi, D. Augustinus de sacrificio Christi explicat. Sacrificia ergo illa (inquit) tanquam verba promissiva, ablata sunt. Quid est quod datum est completiuum? Corpus quod nostris, quod omnes nostris, quod utinam qui nostris omnes, non ad iudicium noueritis. Videte quando dictum est. Christus enim ille est Dominus noster, modo loquens ex membris suis, modo loquens ex persona sua: Sacrificium (inquit) & oblationem noluit. Quid ergo? Nos iam hoc tempore sine sacrificio dimissi sumus?

Ab

Abfit. Corpus autem perfecisti mihi. Ideo illa noluit, ut hoc perficeres: illa voluit, antequam hoc perficeres. Perfectio promissorum abstulit verba promittentia. Nam si adhuc sunt promittentia, nondum impletum est, quod promissum est. Hoc promittebatur quibusdam signis: ablata sunt signa promittentia, quia exhibitata est veritas promissa. In hoc corpore sumus, huius corporis participes sumus: quod accipimus, nouimus: & qui non nostris, noueritis: & cum didiceritis, utinam non ad iudicium accipiatis. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit.

Ante illum quoque D. Chrysost. Aduentu suo, inquit, cultum victimarum reiecturus erat, ut ne amplius ille acceptus esset, sed nostrum illud sacrificium admitteretur. Accipe quomodo & hoc praedictum sit: Sacrificium & oblationem noluit, & c.

Et rursum: Quenam, inquit, sacrificia & quasnam oblationes noluit? Legales videlicet. Quae est autem veritas, quam pro umbra volebat? Christi sacrificium. Et propterea dicit: Corpus autem perfecisti mihi, significans carnem Domini quam ex sanctis, & Dei para Maria perfecit.

PLVRES liceret eiusmodi prophetias ex veteribus in medium proponere: sed quod minus ad institutum facere videantur, tum ne prolixiores simus, praetermittimus. Libet tamen illud Psalmi adijcere iuxta veritatem Hebraicam: Et erit placenta frumenti in capite montium: pro eo quod LXX. verterunt: Et erit frumentum in terra in summis montium. Quod multo expressius vertit Chaldaeus paraphrastes R. Ionathas: Et erit sacrificium panis in terra in capite montium Ecclesiae: alter vero R. Atzilas: Et erit panis substantificus in terra & c.

Hoc autem de isto Christi sacrificio disertis verbis interpretati sunt veteres Rabini Iudaeorum, iuxta quod citantur a Porceto de victoria verbi DEI contra Hebr. part. 1. c. 21. & post eum a Petro Galatino (qui haud dubie non sententiam modo, sed & verba ipsa

C Porceti

Porceti in suum opus transcripsit, & stylo suo expoliuit) de arcan. Cathol. verit. lib. 10. c. 4. Nos, omisis alijs, apertiora duntaxat adferemus testimonia.

R. Berachias

IN libro qui inscribitur, Midras Coheleth, id est, in exposit. Ecclesiasticis ad illud, Quid est quod fuit, ipsum est quod erit, sic legit: Rabbi Berachias in nomine R. Ishac dixit: Quod quæadmodum fuit redemptor primus, id est, Moses, ita erit redemptor vltimus. Sicut enim redemptor primus fecit descēdere manna, sicut dictum est Exod. 16. cap. Ecce ego pluam vobis panem de caelo: ita quoque redemptor vltimus, id est, Messias, erit placenta frumenti in terra, iuxta dictum illud Psal. mi.

R. Ionathas chaldeus paraphras.

ET in libro quem Collectionum vocant, dicit Chaldea translatio, scilicet Rabbi Ionathæ: Et erit sacrificiū panis in terra in capite montiū Ecclesiæ. Videat qui oculos habet, quod dictum est. Ille est Messias, de quo totus loquitur Psalmus. Cū ergo ait, Et erit placenta frumētī in terra in capite montiū: vult dicere, quod placenta panis fiet sacrificiū in capitibus sacerdotum, qui sunt in Ecclesia.

R. Moses Hadarsan in cap. 39. Gen.

ITEM R. Moses Hadarsan, citans illud Osce 11. Et inclinabo ad eum cibum, id est, (inquit) submittā ad eum cibum bonū, suauem, & magnum, cui nō est alius similis, de quo dictū est Psal. 72. Et erit placenta frumenti, vel frustum panis in terra.

Nicol. Lyr. in Psal. 71.

NEQVE verò noua est hæc expositio, quum iam olim Nicolaus Lyranus in scriptis Rabinorum versatissimus, nō modò hanc ipsòrum translatiōem citet, & de hoc sacrificio interpretetur, sed etiam putet legendum iuxta LXX. Et erit frumentū, pro eo, quod est, firmamentum. Cui etsi in hoc postremo non adsentiar, quia Græca vox *σφραγισμα*, Latine firmamētum sonat: hanc tamen tanquàm veram ex hebræo versionem amplector, eò magis, quòd hoc loco firmamentum, pro pane possit accipi, iuxta illud Psal. mi: Et omne firmamentum panis contriuit. Confirmat enim panis cor hominis, iuxta alium Psal. mi. locum.

Ipsum

IPSVM CHRISTI SACRIFICIUM.

COENANTIBVS autem eis, (inquit S. Mattheus Euangelista) *Matt. 26.* Accipit Iesus panem, & benedixit, ac fregit, deditq; discipulis suis, & ait: Accipite & comedite, Hoc est corpus meum. Et accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic est enim sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Dico aut vobis, nō bibam amodò de hoc genimine vitis, vsq; in diem illū, quum illud bibam vobiscum nouum in regno patris mei.

ET manducantibus illis, (inquit S. Marcus Euangelista) accepit *Marc. 14.* Iesus panem, & benedicens, fregit & dedit eis, & ait: Sumite, Hoc est corpus meum. Et accepto calice, gratias agens, dedit eis. Et biberūt ex illo omnes. Et ait illis: Amen dico vobis, quòd iam non bibam de genimine vitis, vsq; in diem illū, quum illud bibam vobiscum nouum in regno Dei.

ET quum facta esset hora, (inquit B. Lucas Euangelista) discubuit, & duodecim Apostoli cum eo, & ait illis: *Luc. 22.* Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum antequàm patiar. Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donè impleatur in regno Dei. Et accepto calice, gratias egit, & dixit: Accipite, & diuidite inter vos. Dico enim vobis, quòd non bibam de generatione vitis, donè regnum Dei veniat. Et accepto pane, gratias egit, & fregit, & dedit eis, dicēs: Hoc est corpus meum quod pro vobis datur. Hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicē, postquàm coenauit, dicens: Hic est calix nouum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis effundetur.

EGO em̄ accepi à Dño, (inquit Paulus Apostolus) quod & tradidi vobis, quoniam Dominus Iesus in qua nocte tradebatur, accepit panem: & gratias agens, fregit & dixit: Accipite & manducate. Hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur. (siue, vt Græcè

C 2 est,

est, frangitur) Hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem postquam cœnauit, dicens: Hic calix nouum testamentum est in meo sanguine. Hoc facite, quotiescunquè bibetis, in meam commemorationem. Quotiescunquè enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis, donèc veniat.

DICTO RITV CHRISTVS SACRIFICIVM
DEO PATRI OBTVLIT.

Cypr. Epi
stola 63.
ad Cæcil.

ADMONITOS nos scias, (inquit D. Cyprianus) vt in calice offerendo Dominica traditio seruetur, neq; aliud fiat à nobis, quàm quod pro nobis Dominus prior fecerit. Et post narrata verba prædicta D. Pauli, aliquantò pòst: Si in sacrificio quod Christus obtulit, nõ nisi Christus sequendus est, vtiquè id nos obaudire & facere oportet, quod Christus fecit, & quod faciendum esse mandauit.

ET rursùs: Nam si Iesus Christus DEVS & Dominus noster, ipse est summus sacerdos Dei patris, & sacrificium patri seipsum primus obtulit, & hoc fieri in sui commemoratione præcepit, vtiquè ille sacerdos vice Christi verè fungitur, qui id quod Christus fecit, imitatur: & sacrificium verum & plenum tunc offert in Ecclesia Deo patri, si sic incipiat offerre, secùdum quod ipsum Christum videat obtulisse.

ET paulò pòst: At enim non manè, sed post cœnam mixtum calicem obtulit Dominus. Nunquid ergò Dominicum post cœnã celebrare debemus, vt sic mixtum calicem frequentandis Dominicis offeramus? Christum offerre oportebat circa vesperam dici, vt hora ipsa sacrificij ostenderet occasum & vesperam mundi, sicut in Exodo scriptum est: Et occidit illum omne vulgus synagoge filiorum Israel ad vesperam.

Euseb. Cæsariensis,

POST omnia (testatur Eusebius Cæsariensis) quasi mirabilem quandam

quandam victoriam sacrificiumq; eximium patri suo operatus pro nostra omnium salute obtulit, eiusq; rei memoriam, vt nos ipsi Deo pro sacrificio offerremus, instituit. Hoc etiam prophetarum præcipuus David, qui quod futurum erat, spiritu suo diuino præuiderat, vaticinatus est, vbi ait: Expectans expectaui Dominum, & intèdit mihi, & exaudiuit precem meam: & sustulit me de lacu miseriae & de luto facis, & statuit supra petram pedes meos, & direxit gressus meos: & immisit in os meum canticum nouum, carmen Deo nostro. Quod porrò sit hoc nouum canticum, declarat deinceps, vbi ait: Sacrificium & oblationem noluisti, corpus autè perfecisti mihi: holocausta & pro peccato, non probasti: tunc dixi, Ecce venio. In capite libri scriptum est de me, vt facerem deus voluntatem tuam, volui. & adiungit: Annunciaui iustitiam in Ecclesia magna. Sic planè docens, pro antiquis sacrificijs & holocaustis, Christi aduentum per assumptionem humani corporis, eiusq; corpus perfectum, Deo oblatum esse, ipsumq; hoc Ecclesia suæ nunciat cum gaudio tanquam ingens mysterium, quod prophetica voce in capite libri propositum expressumq; sit. Quum ergò huius sacrificij memoriam, signis quibusdam in mensa celebrandam, corporisq; item illius, salutarisq; sanguinis, vt noui testamenti institutum habet, acceperimus, rursùs à Propheta David instruimur ad dicendum: Parasti in conspectu meo mensam contra eos qui affligunt me: Pingue fecisti in oleo caput meum, & calix tuus inebrians quàm præstantissimus. Palàm igitur in his mysticam significat vnctiōnem & horrorem afferentia mensæ Christi sacrificia: quibus operantes, incruentas & rationales, eiq; suaves victimas, in tota vita supremo Deo offerre, per eminentissimum omnium ipsius Pontificem edocti sumus. Hoc ipsum quoquè Propheta Isaias mirabiliter, diuino spiritu indicante, prouidit, & antequam fieret, prædicauit. dicit igitur sic: Domine Deus meus, glorificabo te, laudabo nomen tuum, quoniam fecisti res mirabiles. Et quam hæc sint res

monstr.
Euang. li.
1. c. 10.

Isa. 25. iuxta LXX.

mirabiles, planè deinceps ostēdit, dicens: Faciet Dominus Sabaoth conuiuium omnibus gētibus: bibent lætitiā, bibent vinū, vngentur vnguento: trade hæc omnia gentibus. Consiliū enim hoc in oēs gentes. Huiusmodi sanè erant Isaiæ mirabilia, quæ bonæ cuiusdam fragratiæ, vnguentiq; vnctionem, non Israel, sed omnibus gentibus promittebant: ex quo non immeritò propter vnguēti vnctionem, Christianorum appellationem consecutæ sunt: sed vini quoquē lætitiā gentibus vaticinatur: in eo noui Testamēti, quod à Christo conditum est, mysteriū subobscurè significans, quod sanè apud omnes gentes in præsentī tempore perspicuè celebratur. Et paulò antè, cū de gentibus & Iudeis ad Christum conuersis ageret, Meritò sanè, inquit, quandò illius memoriā, corporisq; eiusdem & sanguinis recordationem quotidie celebrant, & ad longè præstantius & sacrificium & munus assumpti sunt, quàm illud, antiquius fuerit.

Gregorius Nyss. ora. de resurr.
 P R O ineffabili (inquit D. Gregorius Nyss.) arcanoq; & qui ab hominibus cerni nequit, sacrificij modo, sua dispositione & administratione præoccupat impetum violentum, ac sese oblationē ac victimā offert pro nobis sacerdos simul & agnus dei, qui tollit peccatū mundi. Quandò hoc accidit? Quum suum corpus ad comedendum, & sanguinē suum familiaribus exhibuit ad bibendū. Cuilibet enim hoc perspicuū est, quòd oue homo vesci non possit, nisi matatio comestione præcesserit. Qui igitur dedit Discipulis corpus suum ad comedendum, apertè demonstrat, iam perfectam & absolutam factam esse immolationem.

P A V L ò pòst: Quum itaq; de corpore suo ad edendum, & de sanguine suo ad bibendum præberet discipulis, iam latèter pro potestate mysterium administrantis, ineffabiliter & inuisibiliter corpus immolatum erat.

Chrysostr. hom. 83. in Matth.
 H A C de causā (D. Chrysostr. teste) desiderio desideravi (inquit Dominus) hoc pascha vobis: scū comedere, hoc est, tradere vobis res nouas

nouas & Pascha dare, quò vos spirituales faciam: Ipse quoquē bibit ex eo, nè auditis verbis illis diceret: Quid igitur sanguinē bibimus, & carnē comedimus? ac idè perturbaretur. Nam & quandò prius de his verba fecit, multi solummodò propter verba scandalū passi sunt. Nè igitur tunc id quoquē accideret, primus ipse hoc fecit, vt tranquillo animo ad communicationem mysteriorum induceret. Quid * porrò vetus quoquē illud, inquires, facere oportet? minimè: * porrò? idè enim, Hoc facite, dixit, vt ab illo abduceret. Præterea si remissionē hoc peccatorū facit, sicut certè facit, sū puacaneū illud omninò est. Sed sicut in veteri, eodem hīc modo in beneficio reliquit, & memoriā mysteriorum colligauit, etiam hinc hæreticorū ora frenando. Nam quandò dicūt, vndè patet immolatū Christū * fuisse, * fuisse? præter alia multa, hæc etiam mysteria afferentes, ora ipsorum conuimus. Si enim mortuus Iesus non est, cuius symbolum aut signū hoc sacrificium est? Vides quantum ei studiū fuerit, vt semper memoria teneamus, pro nobis ipsum mortuum fuisse. Nam quoniam Marcion, Valentinus, Manichæus, eorumq; sequaces, negaturi erāt hanc dispensationem, in memoriā passionis per hoc semper ita reducit mysterium, vt nemo non infanus seduci possit. Itā per sacratissimam istam mensam & saluat, & docet: hoc enim caput bonorum omnium est.

E T in veteri quidem Testamēto, (inquit idem Chrysostr.) cū imperfectiores essent, quem idolis offerebant sanguinem, cum ipse accipere voluit, vt ab idolis eos auerteret. Quod etiam inenarrabilis amoris signum erat. Hīc autem multo admirabilius & magnificentius sacrificium præparauit, vt quum sacrificiū ipsum commutaret, & pro brutorum eade seipsum offerendum præciperet.

E T paulo pòst: Sed quare addit, Quē frangimus? Hoc in Eucharistia videre licet, in cruce autem minimè, sed omninò contrā: Os eū eius non conteretur. Sed quod in cruce passus nō est, id in oblatione patitur: propter te frangi sustinet, vt omnes satiet.

Vidimus

Idè hom. 24. in 1. ad Cor.

Exod. 12. Num. 9.

Ambros. in Psal. 38. **V**IDIMVS (ait Ambrosius ad illud Psal. Quaquam in imagine ambulet homo) principem sacerdotum ad nos venientem: vidimus & audiimus offerentem pro nobis sanguinem suum: sequamur, ut possimus, sacerdotes, ut offeramus pro populo sacrificium: et si infirmi merito, tamen honorabiles sacrificio: quia et si nunc Christus non videtur offerre, tamen ipse offertur in terris, quando Christi corpus offertur. Immo ipse offerre manifestatur in nobis, cuius sermo sanctificat sacrificium quod offertur.

Aug. lib. qu. 83. quaest. 61. **I**PS E est etiam sacerdos noster (adferit D. August.) in aeternum secundum ordinem Melchisedech, qui seipsum obtulit holocaustum pro peccatis nostris, & eius sacrificij similitudinem celebrandam in suae passionis memoriam commendavit: ut illud quod Melchisedech obtulit Deo, iam per totum orbem terrarum in Christi Ecclesia videamus offerri.

Hesych. in Leuit. cap. 4. **H**esychius etiam Presbyter hoc ipsum attestatur: Ponere, inquit, eum manum super caput vituli, & iugulare vitulum precepit: nemo enim illum obtulit, sed nec immolare poterat, nisi semetipsum ipse ad patiendum tradidisset. Propter quod non solum dicebat, Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eam: sed & praeveniens, semetipsum in cena Apostolorum immolavit: quod sciunt, qui mysteriorum percipiunt virtutem. Hunc sacerdotem LXX. non solum unctum siue linitum, sed & consummatum manibus appellaverunt: consummatus est enim manibus prius in mystica cena, accipiens panem & frangens: deinde per crucem, quando ligno affixus est. Tunc sacerdotij suscipiens dignitatem, vel potius quum semper habuerit, tunc opere explens, etiam hoc quod pro nobis erat, sacrificium consummavit.

Et rursum: Immolabitque eum. Ipse enim propria carnem immolavit, ipse sui sacrificij Pontifex in Sion factus est, quando sanguinis novi testamenti dabat calicem.

QVIA

QVIA etiam Christus (inquit apud Oecumen. Photius) sine sanguine hostiam obtulit, deinde postmodum suum ipsius etiam corpus: propterea apte dictum est, Christum esse sacerdotem secundum ordinem Melchisedech.

HOC ergo (Isidoro attestante) sacrificium Christianis celebrare praecipuum est, relictis ac finitis Iudaicis victimis, quae in servitute veteri populo celebrari imperatae sunt. Hoc itaque fit a nobis, quod pro nobis Dominus ipse fecit, quod non manet, sed post cenam sub vesperam obtulit. Sic enim Christum oportebat id implere circa vesperam diei, ut Dominus hora ipsa sacrificij ostenderet vesperam mundi.

CVM benedictione enim (Hrabano teste) & gratiarum actione primum Dominus corporis & sanguinis sui sacramenta dedicavit, & Apostolis tradidit.

IPS VM namque corpus (inquit Rupertus) quod occisum est ab impijs, ipsum eundem sanguinem, qui in cruce fusus est, ipse tunc sempiternus sacerdos obtulit.

DICTIS VERBIS, **H**OC FACITE: **C**HRISTVS **S**ACRIFICIVM **H**OC **D**EINCEPS **O**FFERENDVM **I**NSTITVIT.

FACERE, pro sacrificare, non modo apud Ethnicos vsitatum est, (ut verbi gratia apud Plautum in Afinaria: O fides, nulli plenam faciam tibi fideliā. & Virgilium Buc. ecl. 3. Quum faciā vitula. ac Cicronem pro Murena, Iunonis sospitae, cui omnes cofules facere necesse est) sed & in sacris literis. Hinc illud quod proxime huc spectat, facere Pascha Domino: quod ipsum Christus, facere seu fieri Pascha, dixit: pro quo alij Evangelista, immolari seu occidi Pascha, verterunt. Hinc & illud, facere holocaustum, sacrificium, oblationem. Hinc illa quoque, facere turtures seu pullos

D colum-

Num. 6. 8. columbæ, hircum, bouem, & agnum. Quare nō absurdè etiam veteres ita illud hoc loco sunt interpretati.

Martial. SACRIFICIUM (inquit D. Martialis) creatori offertur in ara non homini, neque angelo. Nec solum in ara sanctificata, sed ubi-
Epist. ad Burd. c. 3. què offertur DEO oblatio munda: sicut testatus est, cuius corpus
Ioan. 4. & sanguinem in vitam æternam offerimus, * dicentes: Spiritus est
* dicens: DEVS; & eos qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare. Ipse enim corpus habens & immaculatū, & sine peccato, quia conceptus est de spiritu sancto, natus ex Maria virgine, ipsum in ara crucis permisit immolari. Quod autem Iudæi per inuidiam
Matt. 26. immolauerunt, putantes senomen eius à terra abolere: nos causa salutis nostræ in ara sanctificata proponimus, scientes hoc solo remedio nobis vitam præstandam, & mortem effugandam. Hoc enim ipse DOMINVS noster iussit nos facere in sua commemorationem.

Cle. Rom. ET D. Clemens Romanus de die Paschæ differens, ait: Quare vos quoquè, suscitato Domino, offerte sacrificium vestrum, de quo
Apost. in 1. 5. c. 20. vobis præcepit per nos, dicens: Hoc facite in meam commemorationem.

Dionys. DIVVS verò Dionysius Areopagita: Diuina autem (inquit) imitatio, quonam modo aliter in nobis imprimetur, nisi sanctissimorum DEI operum memoria renouentur semper pontificijs (siue hierarchicis) & laudibus & sacrificijs? Hoc enim facimus, vt scripta diuina loquuntur, in eius commemorationem. Ac paulopòst: Itaque religiosè simul & ἱεραρχικῶς, ac ex Pontificali officio post sacras diuinorum operum laudes, quod ipsum supra se sacrificium litet siue offerat, se excusat, ad ipsum primò decenter exclamans: Tu dixisti, hoc facite in meam commemorationem.

Iust. Mar. Dial. cum Trypho. A c Iustinus Martyr: Similæ oblatio, (sic enim rectius vertit Gelenius cum Lango, quàm vaccam Perionius, quorū hic Græcè legit, δαμάλις: ille calligatiùs, σερβάλις) quæ pro mūdatis à lepra, solet

solet offerri ex more, typus erat panis Eucharistiæ, quem in memoriam passionis suæ, purgantis ab omni peccato hominum animas, Iesus Christus Dominus noster facere præcepit.

ORIGENES quoquè, & (si modò etiam eius sint illi in Leuiticū commentarij) Cyrillus Alexandrinus: Si reuertantur hæc (loquitur de oblatione similæ ad panes propositionis) ad mysterij magnitudinem, inuenies commemorationem istā habere ingentis repropitiationis effectum. Si redeas enim ad illum panem, qui de cælo descendit, & dat vitam mundo: illum panem propositionis, quem proposuit DEVS propitiatorè per fidem in sanguine ipsius: et si respicias illam commemorationem, de qua dicit Dominus, Hoc facite in meam commemorationem, inuenies quòd ista est commemoratio sola, quæ propitiū facit hominibus Deum. Si ergò intentiùs Ecclesiastica mysteria recorderis, in ijs quæ lex scribit, futuræ veritatis inuenies imaginem præformatam.

EODEM pertinet illud Tertull. Qui ei (nempe DEO) offero optimam & maiorem hostiam, quam ipse mandauit. Tertul. in Apol.

CONSENTIT D. Cyprianus verbis illis suprà citatis: Nam si Iesus Christus DOMINVS & DEVS noster ipse est summus sacerdos DEI patris, & sacrificium DEO patri ipse primus obtulit, & hoc fieri in sui commemorationem præcepit: vtiquè ille sacerdos vice Christi fungitur, qui hoc quod fecit CHRISTVS, imitatur. Et, sacrificium verum & plenum tunc offert in Ecclesia DEO patri, si sic incipiat offerre, secundum quod ipsum Christum videat obtulisse.

DIVVS Chrysostr. etiam: Quid ergò nos? Nōne per singulos dies offerimus? Offerimus quidem, sed ad recordationem facientes mortis eius. Et vna est hæc hostia, non multæ. Quomodò vna est, & non multæ? Quia semel oblata est, oblata est in sancta sanctorum: hoc aut sacrificium, exemplar est illius, id ipsum semper offerimus: nec nunc quidem alium agnum, crastina alium, sed semper eundem ipsum.

ipsum. Proinde vnum est hoc sacrificium hac ratione. Alioquin quoniã in multis locis offertur, multi Christi sunt? Nequaquam, sed vnus vbique est Christus, & hinc plenus existens, & illic plenus, vnum corpus. sicut enim qui vbique offertur, vnum corpus est, & non multa corpora: ita etiam & vnum sacrificium. Pontifex autem noster ille est, qui hostiam mundantem nos, obtulit. Ipsam offerimus & nunc, quæ tunc oblata quidem, consumi non potest. Hoc autem quod facimus, in commemorationem quidem fit eius, quod factum est. Hoc enim facite (inquit) in meam commemorationem. Non aliud sacrificium, sicut Pontifex, sed id ipsum semper facimus, magis autem recordationem sacrificij operamur.

Ambr. in epist. ad Hebr. c. 10. **D I V V S** quoque; Ambrosius: In Christo semel oblata est hostia, potens ad salutem sempiternam. Quid ergo nos? &c. ijsdem planè verbis, quibus Chrysostomus: vnde patet, (vt obiter id hinc admo-
Theoph. in 10. c. ad Hebr. Theod. in c. 8. Epist. ad Hebr. neam) commentaria illa Ambrosio adscripta, vix aliud esse, quam ex D. Chrysostomo collectanea: qualia sunt & Theophylacti, apud quem eadem quoque verba reperire est.

T H E O D O R E T V S verò: Si (inquit) sacerdos qui est ex lege, finem accepit, & sacerdos qui est secundum ordinem Melchisedech, obtulit sacrificium, & effecit vt alia sacrificia non essent necessaria: cur sacerdotes noui Testamenti mysticam liturgiam peragunt, seu sacrificium? Sed clarum est ijs qui sunt in rebus diuinis eruditi, nos non aliud sacrificium offerre, sed illius vnus & salutaris memoriam agere: Hoc enim nobis ipse præcepit, dicens: Hoc facite in meam commemorationem.

Ansel. in 1. Co. c. 11. **D I V V S** denique Anselmus omnium apertissimè: Vos (inquit) sacerdotes facite, id est, ex pane corpus meum per verba mystica consecrate, in memoriam passionis meæ, vt recogitetis eam, dum istud sacrificium obtuleritis.

CHR I

CHRISTVS PROINDE HVIVS SACRIFICII AVTHOR EXTITIT.

Apostoli Canonem statuentes, quid offerri debeat in hoc sacrificio: Si quis (inquiunt) Episcopus aut presbyter, præter ordinationem Domini, alia quædam in sacrificio offerat super altare, id est, aut mel, aut lac, aut pro vino siceram, aut confecta quædam, aut volatilia, aut animalia aliqua, aut legumina contra constitutionem faciens, congruo tempore deponatur.

C L E M E N T E quoque Romano teste, Christus pro sacrificio cruento, rationale & incruentum ac mysticum sacrificium instituit, quod in mortem Domini per symbola corporis & sanguinis sui celebratur.

D I O N Y S I V S verò Arcopagita: Sanctissima (ait) panis ac calicis communio facit, vt diuinam illam cœnam, & quæ primum signum fuit eorum quæ perficiuntur, sacra memoria recolant, in qua etiam ipse signorum effector & author iure optimo priuat sorte eum, qui non sanctè neque concordi animo Sacramenta secum sumpserat.

E T D. Alexander Papa eius nominis primus: Ipsa verò veritas nos instruit calicem & panem in sacramento offerre, quando ait: Accepit Iesus panem &c.

D. Irenæus quoque: Sed & suis discipulis dans consilium, primitias Deo offerre ex suis creaturis, nõ quali indigenti, sed vt ipsi nec infructuosi, nec ingrati sint, eum qui ex creatura panis est, accepit, & gratias egit, dicens: Hoc est meum corpus. Et calicem similiter, qui est ex ea creatura, quæ est secundum nos, suum sanguinem confessus est, & noui testamenti nouam docuit oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens, in vniuerso mundo offert Deo, ei qui alimenta nobis præstat, primitias suorum munerum in nouo testamento.

D 3 D. item

Cyp. epi.
63. ad Cę
cil.
D. item Cyprianus: Iesus Christus Dominus & Deus noster, sacrificij huius author & doctor. Et postea: Si in sacrificio quod Christus obtulit, non nisi Christus sequendus est: utique id nos obaudire & facere oportet, quod fecit Christus, & quod faciendum esse mandavit.

**Euseb. de
monit.**
Luag. l. 1.
sub finē.
Et Eusebius Cæsareen. Igitur & sacrificamus & incēdimus, aliās quidē memoriam magni illius sacrificij, secundū ea, quae ab ipso Christo tradita sunt mysteria, celebrātes, & gratias Deo pro salute nostra agentes, religiososq; hymnos & orationes sanctas illi offerentes.

**Eusebius
Emif. hō.
5. de Pa-
scha.**
Ac Eusebius Emifenus seu potius Lugdunēsis, (constat enim, homilias quae Emifeno adscribuntur, Galli cuiusdam esse authoris) in haec verba: Ideo quia corpus assumptum ablaturus erat ex oculis nostris, & sideribus illaturus Christus, necessarium erat, ut nobis in hac die sacramentum corporis & sanguinis sui consecraret, ut coleretur iugiter per mysteriū, quod semel offerebatur in precium: ut quia quotidiana & indefessa currebat pro hominū salute redēptio, perpetua esset etiam redemptionis oblatio, & perennis illa victima viueret in memoria, & semper praesens esset in gratia.

**Basil. in
Liturg.**
Da autē Basilus: Propter tuā (inquit, Christum alloquens) ineffabilem & immensam benignitatem, citra ullam mutationē & cōuersionē homo factus es, & Pontifex noster appellatus es, & huius Liturgici ac incruenti sacrificij consecrationē siue *εργουργια* nobis tradidisti.

**Chrys. in
Liturg.**
Cuius similia ad verbum penē reperire est in Liturgia D. Chrysostomi, qui alibi quoque id ipsum repetit.

**Idem hō.
de prodit.
Iuda.**
DISCIPULI (inquit) interrogāt, & dicūt: Vbi vis paremus tibi comedere Pascha? Nō illud quod nostrū est, sed interim Iudaorū: & illud quidē discipuli praeparabāt, hoc autē quod nostrū est, ipse instituit, & nō solum constituit, sed & ipse factus est Pascha.

Er paulopost: Pascha Iudaicum fuit aliquādō, sed exēptū & euacuatū est Paschē spiritualis aduentu, quod Christus tradidit. Nā cūm

man-

manducarēt (inquit) & biberēt, accepit panē & fregit, & dixit: Hoc est corpus meū, quod pro vobis tradetur. Agnoscut quid loquor, qui sunt diuinis consecrati mysterijs.

HESYCHIVS quoq;: Non oportet nos habētes in manib⁹, & cōsummātes verum mysteriū, sequi figuras: quia Christus primū celebravit figuratū Pascha, post hoc autē propriam tradidit cœnam, ex qua nobis est oblatio ac sacrificium intelligibilis agni, quē immolamus & offerimus secundū Dñi traditionem.

D. item Ambrosius: Ergo (inquit) author sacramētorum quis est, nisi Dñs Iesus? Et postea: Quomodō potest qui panis est, corp⁹ esse Christi? Cōsecratione. Consecratio igitur quibus verbis est, & cuius sermonibus? Domini Iesu.

ET D. Augustinus: Corā regno ergo patris sui mutauit Christus vultū suū, & dimisit eum, & abiit: quia erat ibi sacrificiū secundū ordinem Aaron, & postea ipse de corpore & sanguine suo instituit sacrificiū secundū ordinem Melchisedech. Ac paulopost: Et ferebatur in manibus suis. Quomodō ferebatur in manibus suis? Quia quum comederet ipsum corpus suum & sanguinē suum, accepit in manus suas, quod nōrūt fideles: & ipse se portabat quodam modō, quum diceret: Hoc est corpus meum.

OE C V M E N I V S deniq;: Neq; em̄ (inquit) de ea quae semel à Deo facta est oblatio & hostia, dixisset, In æternum: sed respicit ad praesentes sacrificos, per quos medios sacrificat & sacrificatur: qui etiam in mystica cœna modum illis tradidit huiusmodi sacrificij.

Pluribus alijs testimonijs recēsendis superfedeo, nē sim plixior.

**IN DICTO SACRIFICIO VINVM AQVA
MIXTVM OBTVLISSE CHRISTVS TRADITVR.**

DI V V S Iacobus Apostolus frater Dñi: Similiter (inquit) postquam cœnauit, accipiens calicem, & permiscēs ex aqua & vino, & adspiciens in cœlū, ac ostendēs tibi Deo & patri gratias agens, sanctificans, benedicens, implens spiritu sancto &c.

N E C

Clem. Rō. cōst. Apost. li. 8. cap. 17. **N**EC dissimiliter D. Clemens Romanus: Similiter (inquit) & calicem miscens ex vino & aqua, & sanctificans, tradidit eis, dicens: Bibite ex eo omnes. &c.

Cyp. epi. 63 ad Cyp. cil. Prou. 9. **D.** Cyprianus verò, tractans illa verba Salomonis: Venite, edite de meis panibus, & bibite vinum quod miscui vobis: Vinum (inquit) mixtum declarat, id est, calicem Domini aqua & vino mixtum prophetica voce prænunciat, ut appareat in passione Domini id esse gestum, quod fuerat antè prædictum. Et postea: Dominus (inquit) adueniens, baptismi & calicis manifestauit veritatem, qui aquam illam fidelem, aquam vitæ æternæ, præceperit credentibus in baptismo dari: calicem verò docuerit, exemplo magisterij sui, vini & aquæ cōiunctione misceri: calicem etenim sub die passionis accipiens, benedixit, & dedit discipulis suis, dicens: Bibite ex hoc omnes: Hic est enim sanguis noui testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Dico vobis, non bibam amodò ex ista creatura vitis, vsque in diem illum, quo vobiscum bibam nouum vinum in regno patris mei. Qua in parte inuenimus calicem mixtum fuisse, quem Dominus obtulit: & vinum fuisse, quod sanguinem suum dixit.

Basil. in Liturgia. **D.** Item Basilius: Similiter (ait) & calicem de genimine vitis accipiens, miscens, gratias agens, benedicens, sanctificans, &c.

Cōc. Carthag. 3. cap. 14. **C**ONSENTIT his etiam Concilium Carthag. 3. Ut in sacramento corporis & sanguinis Domini nihil ampliùs offeratur, quàm ipse Dominus tradidit, hoc est, panis & vinum aqua mixtum. Nec ampliùs in sacrificijs offeratur, quàm de vuis & frumentis.

ET Africanum verbis penè ijsdem: Ut in sacramentis corporis & sanguinis Domini, nihil aliud offeratur, quàm quod ipse Dominus tradidit, hoc est, panis & vinum aqua mixtum.

Theod. dial. 1. **D.** etiam Theodoretus: In mysteriorum traditione (neus) corpus panem appellauit, & sanguinem id, quod in calice infusum & commixtum est.

D. quo-

D. quoquè Damascenus: Similiter (inquit) accipiens calicem ex vino & aqua, tradidit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes &c.

EVSEBIVS quoq; Lugdunensis: Hoc itaque Domini sanguinis vinum aqua esse miscendum, non solum traditione Domini, sed etiam genere passionis ostendit: ex cuius sacro latere sanguis & aqua lanceæ illusione profluxit, sicut & propheta multò antè præcinit, dicens: Percussit petra, & fluxerunt aquæ. Et Apostolus: Bibebat de cōsequète eos petra. Petra autè erat Christus. Bibebat (inquit) de cōsequète eos petra. Vides quod qui de Christi biberit gratia, sequitur eum Christi misericordia. Sed & in Salomone de ipso deo prædictum legimus. Sapiétia (inquit) ædificauit sibi domum, id est, corpus hominis adsumpsit, in quo habitauit plenitudo diuinitatis: & subdidit columnas septem, quia illud benedictio Spiritus sancti gratia septiformi impleuit. Mactauit hostias suas, miscuit in cratera vinum suum, & parauit mèsam suam. Et in sequèti: Venite, & edite de meis panibus, & bibite vinum quod miscui vobis. Admixtum ergò aqua vinum legimus.

ET Diuo Hieronymo adscriptus in Marcum commentarius: Accepit (inquit) Iesus panem &c. Formans sanguinem suum in calicem vino & aqua mixtum, ut alio purgemur à culpis, alio redimamur à pœnis.

EIDEM quoquè adscriptus de quæstionibus Hebraicis, quidam (teste Hrabano) Hebræus author: Et notandum, (inquit) quod vinum quod deo in sacrificium offerebatur, aqua mixtum erat.

HRABANVS deniquè: Nec enim in sacramentis aliud offerri licet, nisi quod Dominus ipse constituit, & suo exemplo nos facere docuit: Quoniam Dominus Iesus in qua nocte trade-

batur, accepit panem &c. Ergò panem in fermentatum, & vinum aqua mixtum, in sacramentum corporis & sanguinis Christi sanctificari oportet.

E S A-

Damasc. 1. 4. de orth. fid. ca. 14.

Eusebius Lugd. hō. 5. de Pascha.

Psal. 77. 1. Cor. 10.

Prou. 9.

Hier. in Mar. c. 14.

Idem qu. Hebr. sup Paralip.

Hrabano de instit. cler. lib. 1. cap. 31.

SACRIFICII RITVS

APOSTOLIS VSITATVS.

APOSTOLI IN DIE PENTECOSTES

DOMINICAM COENAM CELEBRARVNT.

Hesy. ch. 1.
4. in Le-
uit. cap. 9.

HESYCHIVS in Leuiticū quā plixissimè hoc deducit in hęc verba: Quæcunq; legislator nunc in figura exponit, clariora, additamēto eorū quæ per partes sancit, & planiora fiunt. Diem em̄ octauum Pentecostē appellat: quia Pentecostes dies incidit in hac qua saluator resurrexit, quæ esse octaua creditur. Oportebat em̄, vt in qua die surrexit Christus, in eadem & spiritus adueniret. Tunc quippe prius conuocatum est Ecclesiæ spectaculum, in qua intelligibilis Aaron, id est, Christus, sacerdos esse creditur. Filij aut̄ eius, qui sublimis sunt conuersationis, & idēo sacerdotij ministri & co-operatores sunt. Maiorum natu autem Israel, presbyterorum ordo est: ex his quippe corpus Ecclesię componitur. Sed Aarō quidē accepit ibi vitulū pro peccato, & arietem in holocaustū, vtrunq; immaculatum, & obtulit coram Domino. Tunc em̄ Christus sacrificium, suum innotescere cœpit, ex quo Spiritus adueniēs, Parthos & Medos & Elamitas, & oīm gentium primitias, ad Apostolorum ccenaculi superiora collegit.

A c paulō pōst: Quid autem his nunc subdit? Quia hodiē Dominus apparebit vobis. Hoc conclusio & probatio est, quia de Pentecoste prædicta oīa dicebantur: in ea enim eis apparuit Dñs, spiritus videlicet, de quo Paulus dicebat: Dñs autem spiritus est.

Et postea: Ait Moyses: Iste est sermo quem p̄cepit Dominus: facite, & apparebit vobis gloria eius. Gloriam esse Domini spiritū manifestē ostendit, quod Paulus ad Corinthios scripsit: Nos omēs reuelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem trāsformamur de gloria in gloriam, sicut à Domini spiritu. Vt ergo gloria Domini videretur, id est, vt aduectus celebraretur spiritus,

ritus, Iste est sermo, inquit, quem p̄cepit Dominus: Facite, videlicet mysticus, de quo p̄ceperat Dominus: Hoc facite in meam commemorationem. Sermonem autem legislator ex consuetudine illud vocat, quia plūs sermone subsistit huius dispensatio mysterij, maximè Dominico verbo ea, quæ apparent, in aliud aliquid maius & intelligibile transferente. Vndē quū manna imaginem panis vitæ, qui descendit de cælo, p̄sentaret: Hic est panis (ait) quem dedit vobis Dominus ad comedendum, hic est sermo quem constituit Dominus. Quid ergo ex his quæ dicta sunt, legislator significat: nisi quia sane dubio agentibus eis sanctum mysterium, & Dominicā cœnam celebrātib⁹, aduenit spiritus? Quod et si nō planiūs expositū habemus, multa quippe studio breuitatis scriptura diuina p̄termisit, quæ fas est ex alijs colligere. Erat em̄ dies, qui appellatur Dominicus, in quo oportebat modis om̄ibus agere Apostolos mystica sacra. Nam & nos illorū sequētes traditionē, Dominicam diuinis conuentibus sequestramus.

A c rursūm: Illud aut̄ nunc necessariō addimus, sancti spiritus in Pentecosten p̄uenisse descensionem, quum in vnū congregati essent Apostoli, omniaq; secūdum legem Ecclesię agerēt, significare cōsiderauit legislator, rectē p̄cedere sacerdotis sacrificia, ac deinde subinferri populi p̄cepit. Oportet em̄ Ecclesię doctrinā, à sacrificio vnigeniti inchoare, vt introducātur docētes, quid nobis passio Dominica p̄fecerit, aut cōtulerit: atq; ita subinferatur sermo pœnitentiæ, quem oēs vtique, vt homines, necessarium habemus.

A c paulō inferiūs: Hęc sine dubio diebus Pentecostes maximè agebant discipuli Dñi, propter quod in vnum tunc collecti erant. quod manifestat Lucas, dicēs: Et dum compleretur dies Pentecostes, erant oēs simul vnanimiter. Quid aut̄ erant collecti agere, nisi ea modis om̄ibus, quæ dicta sunt? Nam et si palam non p̄dicabant, & p̄pterea intus erāt, in superioribus sedētes, necdum verba disseminātes siue palam loquētes, quia de ostio tabernaculi testimonij

non erāt iussi egredi, vsquedùm de excelsō induerētur spiritūs virtutē: veruntamē in semetipsis quia hęc agebant, manifestum est: & quæcunq; decent Ecclesiam, meditari nō cessabant, vt ipsū videret in semetipsis haberēt Christū, qui est caput Ecclesiæ. Vndē & **Astor. 1.** Matthiam ad Apostolatū, cūm cōcionatus fuisset Petrus, & proposuisset diuinę scripturę expositionem atque testimonia, forte separauerunt. Siue autem concionari, id est, populum exhortari, siue prophetas interpretari, & clericos sociare, ecclesiasticę dispensationis & ordinis fuit: Ergō manifestum est, quia quemadmodū in Ecclesiis, collecti in illis diebus erant.

Strabus in Glos. Ord. ad cap. 9. in Leuit. REPERTVNTVR autem hęc ipsa verba Hesychij à Strabo in Glossa Ordinaria.

QVO testimonio magnoperè confirmatur eorum sententia, qui Missæ vocabulum, per Latinos ab Hebræa voce **מִסָּחָה** MISSAH mutuātū adferūt. Reperitur em̄ ea vox, vbi sacrificiū in die Pentecostes offerendum præscribitur: vt Missæ, per Apostolos hoc die celebrata, figuram fuisse sit verisimile.

Deut. 16. SEPTEM (inquit Moses) hebdomadas numerabis tibi, ab ea die qua falcem in segetem miseris: & celebrabis diem festū hebdomadarū Dño Deo tuo, MISSAH siue oblationē spontaneam manūs tuę, quā offeres iuxta benedictionē Dñi Dei tui, & epulaberis corā nño deo tuo, tu, & filius tuus, & filia tua, & seru⁹ tuus, & ancilla tua, & Leuites, qui est intrā portas tuas, & aduena, & pupillus, & vidua, qui morātur vobiscū, in loco quē elegerit nñs deus tuus, vt habitet nomen eius ibi: & recordaberis quoniam seruus fueris in Aegypto, custodiesq; ac facies, quæ tibi præcepta sunt.

Leuit. 23. QVON ipsū alijs verbis alibi repetitur: Numerabis ab altero die Sabbati &c. Vbi sacrificiū nouum dicitur, quod ibi MISSAH seu oblatio spontanea: & cōsentit interpreti, tum vox Hebræa **מִסָּחָה**,

tum quod Græcè legitur, *θυσίαν νέαν*. **Hesych. l. 6 in Leuit. cap. 23.** PROPECTO idē Hesychius de sacrificio Euāgelico locū hūc interpretatur.

pretatur: Manifestat autē (inquit) oblatio ipsa speciem hostiæ quā præcepit fieri: Et sic, inquit, offeretis sacrificium nouum Domino &c. Nouum sacrificium dicens, legis sacrificia, vt vetera, exclusit: Euangelicum autem pro illis introduxit. Deindē addens, De habitationibus vestris, Ecclesiam significauit. Et similiter explicat locū illum Deuteronomij **Hrab. in c. 16. Deuter. teron.**

EODEM respicere videtur his verbis Ven. Beda Presbyter: Spiritus sanctus ibi manifestissimè diem Dominicū suo consecrauit aduentu. Quo etiam temporis articulo verum Pascha die Dominico monstrauit esse celebrandum. **Beda in c. 2. Act. Apost.**

APOSTOLIS ETIAM IN VSV FVERE
FREQUENS FRACTIO PANIS
ET προσευχαι.

ERANT autem (inquit D. Lucas) perseuerantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis & orationibus. Quod significantiùs Græcè exprimitur, *καὶ τῆ κοινωνίᾳ, καὶ τῆ κλάσει τοῦ ἄρτου, καὶ ταῖς προσευχαῖς*, hoc est: & illa communicatione, & illa fractione illius panis, & illis orationibus. Habent enim suam emphasim articuli illi: *τῆ, τῆ, καὶ ταῖς. ἢ προσευχῶν* interpretatur loco infrā citato D. August. iuxta quod ea voce vtitur etiam **August. Epist. 59. ad Paulinum.** Apostolus Paulus 1. Timoth. 2. Orationes illas, quæ sacificationem & distributionem Eucharistiæ continent.

CERTE (inquit Ionas Aurelianensis) vt ad Apostolos venimus, nouimus eos, quandiū Hierosolymiticū templum stetit, crebro illuc orandi gratia conuenisse: vndē & in Actibus Apostolorum leguntur omni die in templo & circa domos docuisse, & in panis fractione mysteria corporis Domini celebrasse, & populis sumenda tradidisse. **Ionas Aurel. rel. l. 3. de cultu imaginum. Act. 2.**

ANTE illum quoquē D. Chrysof. loco infrā citato.

Vualaf.
Strabus de
eccl offic.
c. 20.

VVALAFRIDVS etiam Strabus: Videtur ratione plenissimū, vt per singulos dies sacris occupemur officijs: & quantum mentis vel corporis grauiore maculæ non obsistunt, panem & sanguinem Dominicū, quibus sine viuere non possumus, iugiter ambiamus, & desiderio illius tuitionis potiùs, quàm præsumptione nostræ puritatis, sumamus: imitantes primitiæ Ecclesiæ studium salutare, de quo in Actibus Apostolorum ita scriptum est: Erāt autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus. Et infra: Quotidiè quoque perdurantes vnanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, sumebāt cibum cum exultatione, & simplicitate cordis, laudantes Deū. Nota quòd dicit, priùs eos fregisse panem, & deindè sumpsisse cibum.

Act. 2.

Serm. de
insti. ven.
sacram.
Act. 2.

VRBANVS etiam Papa quartus: Nam & eodem tempore (inquit) cœpit sacramentum à fidelibus frequentari. Legitur enim in actibus Apostolorum, quòd erant perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus statim post sancti spiritus missionem.

Humbert.
Abb. con.
Nicetam.

HVMBERTVS quoque Abbas Syluæ candidæ: Deindè (inquit) quotidiè, siue tertia hora, siue nona, siue quacunq; hora fiat à nobis Missa, non fit nisi perfecta. nec referuatur ex oblatione eius pars aliqua, vt per dies quinq; agatur indè Missa imperfecta. Quia nec sancti Apostoli leguntur quicquā ex illo primo corporis & sanguinis Christi mysterio, sub ipsa cœna distributo, referuasse: Nec actus eorum indicant, eos aliquandò tale quid egisse aut præcepisse.

Act. 2.

Quinimò, sicut Lucas narrat, erant fideles perseverantes in doctrina Apostolorū, & cōmunicatione fractionis panis. Quæ cōmunicatio qualiter & quibus diebus fieret, post pauca demonstrat, dicens: Quotidiè p̄seuerātes vnanimiter in tēplo, & frangētes circa domos panē, sumebāt &c. Liccè, verax Euāgelista testatur, sub Apostolis fideles quotidiè orasse, & panē fregisse: & vos quæstis, qui dicitis duob; tantum diebus hebdomadis Missā perfectā fieri debere, reliquis verò quinq; imperfectam?

P E-

PETRVS etiam Trecentis: Et in communicatione (inquit) fractionis panis & Eucharistiæ: quia in primitiua Ecclesia crebrò cōueniebant ad percipiendam Eucharistiā.

QUALF quid habet etiam Nicolaus Lyranus: Et cōmunicatione fractionis panis, tum quia (inquit) quotidiè cōmunicabant, tum quia communes cibos, sicut & cætera communia, habebant.

Petr. Trecentis in hist. scholast.

Nicol. Lyran. in Act. c. 2.

APOSTOLORVM *λειτὺργία* IN *χειροτονία* PAV-
LI ET BARNABAE.

MINISTRANTIBVS (pro quo Græcè est, *λειτὺργοὶ* Act. 13. τῶν: siue ministrantibus, vt legit interpret Cyrilli Alex. lib. Thest. 2.) illis Domino, & ieiunantibus, dixit illis Spiritus sanctus: Segregate mihi Paulum & Barnabam in opus, ad quod assumpsi illos. Tunc ieiunantes & orantes, (Græcè *προσευξάμενοι*) imponentesq; eis manus, dimiserunt illos, & *πέλευσαν*.

QUEM locum de Christiana Liturgia, quam Missam dicimus, intelligit: tum Græcorum traditio, qui peculiariter *λειτὺργίαν* in ea significatione vsurpant: tum stylus D. Lucæ videtur conuincere, qui eadē voce vtitur, de Zacharia sacerdote dicens: Vt impleti sunt dies officij eius, quod in sacrificio offerendo consistebat.

CERT E apud Simeonem Metaphrasten hic locus ita translatus est: Vbi Domino sacrum obeuntes ministerium, à spiritu sancto segregantur.

APOSTOLORVM *συναγίς* AD FRANGENDVM PANEM IN DIE DOMINICO.

VNA autem sabbati (inquit idem D. Lucas) quum conuenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat cum eis. Vbi Græcè est, *συνηγμένων ἡμῶν τῶν μαθητῶν*, id est, conuenientibus nobiscum discipulis.

HVC quoque locū de sacrificio corporis & sanguinis Dñi intelligi,

Luc. 1.

Sim. Metaph. in vit. Apostol. Petri & Pauli.

Act. 20.

Tert. de
fug. in
perseq.

telligi, in primis verisimile facit vox συναγμένων, eò quòd συναγείν, in Tripartita historia verterit Epiphanius Scholasticus, Missas facere, collectas agere, solennia celebrare: quod etiã vnica voce Tertullianus colligere nuncupat. Et mentio fractionis panis, ac primæ sabbati, quam diem Dominicam intelligi in confesso est: in qua collectas fieri solere, ex Tertulliano & D. Iustino martyre manifestum est.

INTERPRETANTVR deniquè ità hunc locum D. August. Ven. Beda, & Vualafrius Strabus.

August.
Epist. 88.
ad Caiul.

Ast. 20.

Nec illum moueat (inquit D. August.) quòd Priscillianistæ, Manichæorum similimi, ad ieiunandum die Dominico solent testimonium de Apostolorum Actibus adhibere, cum esset Apostolus Paulus in Troade. Sic enim scriptum est: In vna autem sabbati congregatis nobis frangere panem, Paulus disputabat cum illis, exiturus alia die, produxitq; sermonem vsq; ad mediũ noctis. Deindè quum descendisset de coenaculo, vbi congregati erant ad resuscitandum adolescentem, qui grauatus somno in fenestra, ceciderat, & mortuus ferebatur, de ipso Apostolo scriptura sic loquitur: Ascendens autem (inquit) cum fregisset panem, atq; gustasset, satisq; esset alloquutus vsque ad diluculum, sic profectus est: absit vt hoc sic accipiatur, tanquam solerent Apostoli Dominico die solenniter ieiunare, quia vna Sabbati tunc appellabatur dies, qui nunc dominicus appellatur: quod in Euãgelij apertius inuenitur. Nam dies resurrectionis Domini, prima sabbati à Matthæo: à cæteris autem tribus, vna Sabbati dicitur: quem constat eum esse, qui Dominicus postea appellatus est. Aut ergò post peractũ diem sabbati, noctis initio fuerant congregati, quæ vtique nox iam ad diem dominicum, hoc est, ad vnam sabbati pertinebat: & ità eadem nocte fracturus panem, sicut frangitur in sacramento corporis Christi, produxit sermonem vsque ad medium noctis, vt post sacramenta celebrata, rursus vsque ad diluculũ alloquens congregatos, quoniam

niam multum festinabat, lucescere proficisceretur Dominico die. Aut certè si in vna sabbati nõ per noctem, sed per diẽ hora Domini fuerant congregati, eo ipso quod dictum est, Paulus disputabat cũ illis, exiturus alia die: expressa est causa producẽdi sermonis, quia fuerat exiturus, & eos sufficienter instruere cupiebat. Non ergò solenniter die Dominico ieiunabant.

BEDA verò: In vna autem sabbati cum conuenissemus ad frã. Beda com. gendum panem &c. id est, inquit, die Dominico, qui est primus à 4. 20. Ast. sabbato, cum ad mysteria celebranda congregati essemus.

VUALAFRIDVS autem Strabus: Quod nunc (ait) agimus Vualafri. Strab. de reb. Eccl. cap. 22. multiplex orationum, lectionum, cantilenarum, & consecrationũ officio, totũ hoc Apostoli, & post ipsos proximi, (vt creditur) orationibus & commemoratione passionis Dominicæ, sicut ipse præcepit, agebant simpliciter. Vndè circa domos, secundum superius commemorata testimonia, frangebant panem. Quod etiam alia sententia Lucas declarat, dicens: Vna autem sabbati, cum conuenissemus ad frangendum panem, & reliqua. Et relatio Maiorum est, ità primis temporibus Missas fieri solitas, sicut modò in Parasceue Paschæ communicationem facere solemus, id est, præmissa oratione Dominica, & sicut ipse Dominus noster præcepit, commemoratione passionis eius adhibita, eos corpori Dominico communicasse & sanguini, quos ratio permittebat.

ORDO ET RITVS OBSERVATVS AB APOSTOLIS.

VT prudẽtibus loquor, (inquit Apostolus Paulus) vos ipsi iudicate quod dico. Calix (ille εὐλογία siue) benedictionis, cui benedicimus, nõnne [κοινωνία siue] communicatio sanguinis Christi est? & panis [ille] quem frangimus, nõnne participatio corporis Domini est? Quoniam vnus panis, vnum corpus multi sumus, * omnes qui de vno pane, & (quod Latine duntaxat, non Græcè * nam oēs

F legitur) de vno.

vinum gustare, non religio, sed sacrilegium sit. In vna enim agnoscunt Deum suum, in cupa nolunt, quasi aliquid eos calcatus & inclusus offenderit. Noster autem panis & calix, non quilibet quasi propter Christum in spicis & in sarmentis ligatum, sicut illi desipiunt, sed certa consecratione mysticus fit nobis, non nascitur.

Ac paulopost: Quomodo ergo comparas panem & calicem nostrum, & parem religionem, dicis errore, longe à veritate discretum: peius desipiens, quam nonnulli, qui nos propter panem & calicem, Cererem ac Liberum colere existimant?

Et postea: Proinde verum sacrificium, quod vni vero debetur DEO, quo eius altare solus Christus impleuit, in victimis pecorum imitata daemona, sibi arroganter exposcunt. Vnde dicit

1. Cor. 10. Apostolus: Quae immolant gentes, daemones immolant, & non Deo: non quod offerebatur culpans, sed quia illis offerebatur. Hebraei autem in victimis pecorum, quas offerebant DEO, multis & varijs modis, sicut re tanta dignum erat, prophetiam celebrant futurae victimae, quam Christus obtulit. Vnde iam Christiani, peracti eiusdem sacrificij memoriam celebrant, sacrosancta oblatione & participatione corporis & sanguinis Christi.

Theod. in Com. THEODORETUS etiam: Qui sacra mysteria percipimus, nonne ipsi Domino communicamus, cuius & corpus & sanguinem

Theophy. esse dicimus? quandoquidem omnes vnus panis sumus participes. com. ad c. 10. Epist. ad Cor. 1. ITEM Theophylactus: Calix (inquit) benedictionis, id est, Eucharistiae.

Oecum. in com. AT OECUMENIUS: Calicem benedictionis, dicit calicem sanguinis Christi, cui benedicimus: quem manibus tenentes, ei qui suum nobis impartitus est sanguinem, benedicimus, hoc est, gratias agimus. Quem dum benedicimus, offerimus. Nosti quid loquar.

Haymo Albert. in com. HAYMO denique: Calix autem benedictionis dicitur, qui benedicitur à sacerdotibus in altari. Appellatur & ipse calix communicatio, quasi participatio: quia omnes communicant ex illo, partemque;

partemque sumunt ex sanguine Domini, quem continet in se. Et panis quem frangimus, primum consecratur & benedicitur à sacerdotibus in spiritu sancto, & deinde fragitur: quum iam, licet panis videatur, in veritate corpus Christi est. Ex quo pane quicumque communicant, corpus Christi edunt.

ORDO ET RITVS PRAESCRIPTVS

AB APOSTOLIS.

HOC autem (inquit D. Paulus) praecipio, non laudans, quod 1. Cor. 11. non in melius, sed in deterius conuenitis. Primum enim conuenientibus vobis in Ecclesiam, audio scissuras esse inter vos, & ex parte credo. Nam oportet & haereses esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant. Conuenientibus ergo vobis in vnum, iam non est Dominicam cenam manducare. Vnusquisque enim propriam cenam praesumit ad manducandum. Et alius quidem esurit, alius autem ebrius est. Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum? aut ecclesiam Dei contemnitis, & confunditis eos qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos? in hoc non laudo: Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis &c. ut supra. Quotiescunque enim manducabitis panem hunc, & calicem hunc: bibetis, mortem Domini annunciabitis donec veniat. Itaque quicumque manducauerit panem hunc, (nam Graece repetitur τρώειν) aut biberit (Graece enim est πίνω, & sic legunt etiam veteres Latini) calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice illo (nam & ibi vocula τίνω, Graece additur) bibat. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini. Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Quod si nosmetipsos diiudicaremus, non utique iudicaremur. Dum iudicamur autem, à Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur. Itaque fratres mei, dum conuenitis ad manducandum

candum, inuicem expectate. Si quis esurit, domi māducet, vt nō in iudicium cōueniatis. Cetera aut, quum venero, disponam.

Chryso-
st. in cōm.
hom. 27.

SUPER quo loco scribens D. Chryso. Necessariū est, inquit, p-
sentis criminis causam prius afferre. Itā enim facilius hunc sermo-
nem discere poterimus. Quānam igitur ea est? Quemadmodum
in tribus millibus, qui principidē crediderunt, oēs communiter co-
mederunt & in cōmune oīa possederunt: itā & tunc, cūm hāc scri-
psit Apostolus, factū est: sed nō tam certē, tāquā dubitatio que-
dam illius cōmunicationis permaneret, & in posteros descēderet:
& cūm cōtingeret, alios quidem pauperes, alios diuites esse, nō oīa
in cōmune conferebāt. Communes autē faciebant mensas institutis
diebus, vt decebat: & collectione perfecta, post mysteriorū cōmu-
nicationem, ad commune omnes epulum conueniebant, & cibi fe-
rebantur per sumptuosos: Pauperes, & qui nihil habebant, ab illis
vocabantur, & communiter oēs discumbebant. Sed procedente tē-
pore huiusmodi aboleuit cōsuetudo. Ex hac diuisione cōtingit, vt
alij his, alij illis se adiungerēt, & dicerent: Ego quidem illius sum,
ego autem illius.

Ac postea: Nō dixit, cōuenientibus vobis, nō est cōmuniter mā-
ducare, neq; inuicem: sed aliter & hōgē formidolosiū eos his ver-
bis tangit, Nō est Dominicam cœnam māducare: ad illam eos no-
ctem relēgans, in qua admiranda mysteria Christus tradidit.

Et infra: Qua gratia hoc in loco mysteria cōmemorat? Quoni-
am maximē necessariū ī præsenti materia hic sermo erat. Etenim
Dñs tuus eadem oēs mensā dignatus est, quanuis supra oēs admi-
ratione dignissima, & omnium superante dignitatem. Tu autē eos
tua & parua & vili indignos arbitraris, &c.

QVOMODÒ autem dicit, se à Domino accepisse? Neque enī
tunc aderat, sed Christum persecutus est: vt intelligas nihil am-
plius illam mensam habuisse, quā quæ postea secutæ sunt. Et-
enim

enim hodiē ipse est, qui omnia operatur & tradit, quemadmo-
dum tunc.

AC iterum: Intellexistis quod hanc vltimam dimisit nobis pa-
ter, & quo tempore expirabat, hāc pcepit. Sic Paulus & hinc hor-
rendum facere sermonem suū volens: Recordamini, inquit, hoc
vltimū nobis mysteriū præbuisse, & ipsa nocte qua erat pro nobis
moriturus, hāc præcepit, & post eam traditam nobis cœnam, non
amplius aliam apposuit, &c.

DEINDÈ de cœna illa referens, præsentia his quæ tunc fue-
rant, copulat: vt quemadmodum in illa ipsa vespera & mēsa dispo-
siti, ab ipso Christo hoc acceperunt sacrificium, itā & nunc dispo-
nerētur, & inquit: Quotiescunq; comederitis panem hūc, & sāngui-
nem hunc biberitis, mortē Dñi annunciabitis doncē veniat. Quē-
admodum Christus enī & in pane & in calice in meā commemo-
rationē facite hoc dixit, causam nobis aperiēs, quare mysteriū da-
ret, cum alijs hanc esse dicēs sufficientē nobis ad pietatē. Nam cūm
intelliges, quid propter te Dñs passus est, sapiētior efficiēris. Itā &
ipse iterum inquit: Quotiescunq; manducaueritis, mortē eius an-
nunciabitis: & hāc illa cœna est. Deindē ostendēs, quod vsque ad
consummationem maneat, inquit, Doncē veniat. Chryso-
st. codē loco.

POSTREMÒ: Considera cūm sacras illas cœnas Apostoli acci-
piebant, quid tum faciebant? Nōnne in preces cōuertebātur & hy-
mnos? Nōnne in sanctas vigilias? Nōnne in longam illam doctri-
nam, & multæ plenam philosophiæ? Magna enim & admirabilia
tunc eis narrabat & adnunciabat Iesus, cūm Iudas discederet voca-
tū, qui eū erāt crucifixuri. Non audisti quomodò tria millia simul
communicantes, semper vehemētiores erāt in orationibus & do-
ctrina, nō in ebrietatibus & comessationibus? Tu autē prius quā
accipias, ieiunas, vt aliquo modo dignus cōmunicatione videar-
is: cūm autē acceperis, & oporteret in continentia perseverare, omnia
perdis. Quāquā æquū est, ante & post cōmunicationē ieiunare:
opor-

oportet enim utroque tempore continentem esse, sed maximè post acceptum spiritum: antè, ut dignus fias accipiendi: postmodùm, ut non indignus videaris qui acceperis. Quid igitur? ieiunare oportet post eius acceptionem? Non dico hoc, neque cogo, licèt bonum sit: tamen non compello, sed admoneo, nè in delicijs viuas ad fatu-ritatem.

Ibidem
hom. 28.

HOMILIA deniquè sequenti: Quum enim omninò mysteriorum esset memoria, necessariò arbitratus est hanc aggredi materiam. Non enim parua erat, idèò valdè terribiliter de ea locutus est, bonorum indicando caput, ut pura cum conscientia accedatur. Non, quemadmodùm nunc facimus, temporis gratia accedentes magis, quàm animi studio: neq; ut præparati ad vitia nostra expurganda, compunctionis pleni accedimus, sed ut in solennitatibus simus, quãdò omnes adfunt, consideramus. Sed non ità Paulus præcipit, sed vnum tempus nouit, quo accederemus, communicatiõis, conscientia puritatem.

Ac super illud: Cætera, quum venero, disponam: Cùm em̄ credibile esset, ipsos aliquas causas allaturos, & non liceret per literas omnia corrigere: quæ admonui iam, seruentur, inquit: quòd si quicquam aliud dicendum est, in meum aduentum referuetur.

Idem ho-
milia su-
pra illud,
Oportet
hæreses
esse.

IDEM quoquè alibi: Ab hac lege (inquit, loquens de communione bonorum sub Apostolis) & consuetudine inoleuit in Ecclesijs consuetudo quædam admirabilis: Fideles enim omnes in conuentibus suis postquàm audissent doctrinas, post preces, post sacramentorum communionem, soluta concione, non mox domum concedebant, sed diuites & abundantiores alimenta & edulia à domibus suis auferentes, pauperes vocabant, communesque faciebant mensas, communia prandia, communia conuiuia in ipsa Ecclesia, sicq; tandèm domum redibant. Hunc morem Corinthij processu temporis corrumpebant: & abundantiores, inuitatis sui similibus, continebant pauperes: & tardiùs venientes, utpotè more pauperum se-

secularibus negocijs detentos, non expectabant. Vndè cõtingebat, quòd pauperes aduenientes, mensa sublata, alijs præueniètib; alijs tardiùs subsequètib; verecundè discederent. Videns igitur Paulus mala, quæ tum ex eo negotio fiebant, & postea futura, quandoquidem contemnebantur pauperes mirum in modum à diuitibus, quorum insolens erat superbia: ediuersò verò pauperes mæsti aduersabantur diuitibus: & qualia ex huiuscemodi rebus mala oriri solent, tunc quoq; vsu eueniebat. Proindè prauam hanc consuetudinem emendat, & vide quanta prouidentia correptionem aggreditur. De conuiujs aut loquitur, quæ in synaxi fiebãt: & ob hoc dicit, Non in melius, sed in deteriùs conuenitis: quòd patres vestri pauperibus oēs possessiones concedebant, vos pauperes mensa etiam illis concessa priuãstis.

ET paulopòst: Quid est, Dominicam cœnam manducare? Non est comedere herilem cœnam. Illam autem cœnam dicit, quam suprema nocte tradidit Christus, cùm discipuli omnes essent cum eo: vocans Dominicam cœnam, quæ, omnibus simul conuocatis, concorditer & communiter sumitur. Cuius enim gratia cõuenitis? ait, Quid vult sibi conuentus ille? Cuius gratia facta est collecta, si quidem mensa non fit communis? Dominicæ sunt opes, quas accepimus: etiã conseruis nostris conuiuia proposita sint.

ET postea: Relicta autem in medio & suspensã accusatiõis vehementia, ad mysticam mensam consequenter sermonem vertit, plùs ipsos volens terrere. Ego enim (ait) accepi à Domino, quod & tradidi vobis. Qualis hæc est consequentia? de communi disputas prandio, & sacramenta commemoras? Etiam, ait. Nam si etiam spiritualis illa, tremendaque mensa ex æquo omnibus diuiti & pauperi proponitur: neque ea fruitur vberius diues, & parcius pauper, sed omnium vnus honor est, & idem accessus, donèc oēs communicent. & participes fiant spiritualis illius cibi: quæ proposita sunt, non retrahuntur, sed stantes sacerdotes, omnes expectãt, etiam

pauperrimum omnium: quanto igitur magis in mensa illa corporali fieri ita conuenit?

Ac sub finem: Deinde ubi multum disputauit de his, qui indignè communicant mysterijs, eosq; reprehendisset grauius, & demonstrasset qd idem supplicium passuri essent, quod hi qui Christum occiderat, si sanguine eius & corpus absq; probatiõe & temerè accipiant: rursum ad propositam materiam sermonem couertit, dicens: Itaq; fratres, cum conuenitis ad comedendum, &c.

Ambros.
in cõm.

ITEM D. Ambrosius: Hos (inquit) notat, qui sic conueniebant in Ecclesiam, ut munera sua offerentes aduenientibus presbyteris, quia adhuc rectores Ecclesijs non omnibus locis fuerant constituti, totum sibi qui obtulerant, vindicaret schismatis causa. Dissensiones enim inter eos pseudoapostoli seminauerant, ita ut oblationes suas zelarentur, cum una atque eadem prece omnium oblationes benediceretur, ut ij qui (ut assolet fieri) non obtulerant, aut unde offerrent, non habebant, pudore correpti, confunderentur, non fumens partem: & tam citò illud agebant, ut superuenientes non inuenirent quod ederent. Ideoque, si sic (inquit) conuenitis, ut unusquisq; suum sumat: domi hæc agenda, non in Ecclesia, ubi unitatis & mysterij causa conuenitur, non dissensionis & ventris. Munus enim oblatum, totius populi fit: quia in uno pane omnes significantur. Per id enim quòd unum sumus, de uno pane omnes sumere oportet.

Et paulopost: Ostendit illis mysterium Eucharistiae inter cenandum celebratum, non cenam esse. Medicina enim spiritalis est, quæ cum reuerentia degustata, purificat sibi deuotum. Memoria enim redemptionis nostræ est, ut redemptoris memores, maiora ab eo consequi mereamur.

Et postea: Indignum dicit esse nono, qui aliter mysterium celebrat, quàm ab eo traditum est. Non enim potest deuotus esse, qui aliter præsumit, quàm datum est ab authore. Ideoque præmonet, ut se-

cun-

cundum ordinem traditum, deuota mens sit accedentis ad Eucharistiam Domini: quoniam futurum est iudicium, ut quemadmodum accedit unusquisque, reddat causas in die Domini Iesu Christi: quia sine disciplina traditionis & conuersationis qui accedunt, rei sunt corporis & sanguinis Domini.

DEINDE: Ad inuicem expectandum dicit, ut multorum oblatio simul celebretur, * ut & omnibus ministraretur.

* & ut
Aug. Epi.
118. ad la-
nuarium
ca. 5. & 6.

D. aut Augustinus hunc locum Apostoli tractans: Illud magis mouere potuit homines, utrum iam refecti die illa, vel offerrent, vel sumerent Eucharistiam, quod in Euangelio dicitur: Cum autem illi manducaret, accepit Iesus panem, & benedixit: cum etiam superius dixisset, Cum serò factum esset, recubebat cum duodecim, & manducatis eis, dixit: Quonia unus ex uobis me tradet. Post enim tradidit sacramentum. Et liquidò apparet, quando primum acceperunt discipuli corpus & sanguinem Domini, non eos accepisse ieiunos. Nunquid tamen propterea calumniandum est uniuersæ Ecclesiæ, quòd à ieiunis semper accipitur? Ex hoc enim placuit spiritui sancto, ut in honorem tanti sacramenti, in os Christiani prius Dominicum corpus intraret, quàm exteri cibi. Nam ideò per uniuersum orbem mos iste seruatur. Neque enim quia post cibos dedit Dominus, propterea pransi aut coenati fratres ad illud sacramentum accipiendum conuenire debent, aut sicut faciebant, quos Apostolus arguit & emendat, mensis suis ista miscere. Namque saluator quo vehementius commendaret mysterij illius altitudinem, ultimum hoc uoluit infigere cordibus & memoriæ discipulorum, à quibus ad passionem digressurus erat, et ideò non præcepit, quo deinceps ordine sumeretur, ut Apostolis, per quos ecclesias dispositurus erat, seruaret hunc locum. Nam si hoc ille monuisset, ut post cibos alios semper acciperetur, credo quòd eum morem nemo variasset. Cum uerò ait Apostolus, de hoc sacramento loquens, Propter quod fratres cum conuenitis ad manducandum, inuicem expectate. Si

G 2 quis

quis esurit, domi manducet, vt non ad iudicium conueniatis, statim subtexit: Cetera aut, cum venero, ordinabo. Vnde intelligi datur, quia multum erat, vt in Epistola totum illum agendi ordinem insinuaret, quem vniuersa per orbem seruat Ecclesia, ab ipso ordinatum esse, quod nulla morum diuersitate variatur.

ET ibidem paulo ante: Indè enim & Apostolus indignè dicit acceptum ab eis, qui hoc non discernebat à ceteris cibis veneratione singulariter debita. Continuo quippe cum dixisset, Iudicium sibi manducat & bibit: addidit vt diceret, Non diiudicas corpus Dni: quod satis toto ipso loco in Epistola ad Corinthios prima, si diligenter attendatur, apparet.

Idè tract.
62. in Ioã.

IDEM alibi: Quicumq; manducauerit panem, aut biberit calicem Domini indignè, &c. Et de his erat sermo, quum hoc Apostolus diceret, qui Dni corpus, velut quemlibet alium cibum, indiscretè negligenterq; sumebant.

Hierò. &
Sedul. cõ-
ment.

COMMENT. quoq; D. Hieronymo & Sedulio adscriptus: Iam nõ est Dominica, sed humana, quãdò vnusquisq; tanquam cœnam propriam solus inuadit: & alij qui nõ obtulerit, nõ impertit: ita vt magis propter saturitatem, quàm propter mysterium, videamini cõuenire. Ceterum Dnica cœna omnibus debet esse communis, quia ille omnibus discipulis suis qui aderant, æqualiter tradidit sacramenta. Cœna autem idè dicitur, quia Dns in cœna tradidit sacramenta. Item hoc idè dicitur, quia in Ecclesia cõuenientes, oblationes suas separatim offerebant, & post communionem, quæcunq; eis de sacrificijs superfuissent, illic in Ecclesia cõmunem cœnam comedentes, pariter cõsumebant. Et alius quid è esurit &c. Quicumq; nõ obtulisset, non communicabat: quia oia soli qui obtulerant, insumebant. Quidam hunc locum ad illos referunt, qui epulas in Ecclesia faciebant.

ET postea: Nam & idè, quum accipimus, à sacerdotibus commonemur: quia corpus & sanguis est Christi, vt beneficijs eius non existamus ingrati.

DEIN-

DEINCEPS: Prius ergò perscrutanda est consciencia, si in nullo nos reprehendit: & sic aut offerre, aut communicare debemus. Et super illud: Cetera autem, cum venero, disponam: Cetera (inquit) de ipsius mysterij sacramento.

THEODORETUS etiam: Dominicam cœnam vocat sacramentum Dominicum. Illius enim æquè sunt participes, & qui in paupertate degunt, & quibus diuitiæ spiritus faciunt, & domini & serui, & principes, & qui eorum parent imperio. Oportebat ergò (inquit) & mensas communes esse communes, & imitari Dominicam, quæ est omnibus ex æquo proposita: nunc autem non ita facitis.

Theod. in
com.

ET paulo post: Sacramentum illam & omni ex parte sanctam noctem ad memoriã reuocauit, in qua & typico paschati finem imposuit, & verum typi architypum ostendit, & salutaris sacramenti portas aperuit, & non solum vndecim Apostolis, sed etiam Iudæ proditori preciosum corpus & sanguinem impertijt. Docet autem quòd illius noctis bonis semper frui possumus.

THEOPHYLACTUS item: Quemadmodum (inquit) qui primùm crediderant, communia omnia habentes, communiter & publicè epulabatur: sic per quandam eius rei imitationem, etiam si non adè exactam, Corinthij statis quibusdã diebus festis ex æquo publicè conuiuabantur post mysteriorum participationem. Si quidem epulati fercula adferebant, inopesque ad conuiuium istud accersebant. At per dissensiones admirandus ille ritus, quo mutua charitas, & Christiana philosophia continebatur, corruptus est, nec ab omnibus seruabatur. Scribit igitur Paulus, vt hoc corrigat.

Theophy.
in com.

ET postea: Cuius rei gratia, mysteriorum illius vesperæ meminit? omninò necessariò, vt psuadeat quòd Dns tuus oes eadè mensa excipere dignatus sit: tu verò fratrem, eiusdem tecum generis & naturæ, auersaris & dedignari? At, qui ait à Dño se accepisse neq; enim aderat Paulus, sed Christi persecutor erat. Vti discas, quòd ipse hodieq; in mystica mensa mysteria illa tradat æquè, atque tum.

G 3 HAYMO

Haymo in
com.

HAYMO denique: Corinthij (inquit) qui & Achaici, vel Achei, venientes ad fidem Christi per praedicationem Apostoli Pauli, à quo inter caetera quae Dominus fecit, etiam sacramentum coenae Dominicae perceperant: post discessum illius, in memoriam coenae Dominicae singulis annis quinta feria ante diem Paschae, conveniebant omnes in Ecclesia, ac nobiles quique & potentes, divitesque; veniebant, & offerebant singuli panem & vinum, & dabant sacerdoti unde consecraret corpus & sanguinem Domini. Consecratis autem mysterijs à sacerdote Domini, unusquisque; quod detulerat, accipiebat de super altari, sumebatque; tacite cum suis, ut superuenientes non inuenirent quod ederent, & unde communicarent: aut etiam deferrebat omne quod attulerat, ad domum suam, ut cum suis illud fumeret. Ob cuius rei causam magnae dissensiones inter illos erant, quas feminaverat pseudoapostolus: ita ut cum una benedictione omnium oblationes consecratae essent, singuli suas accipientes, quae communes debuerant esse, maximam verecundiam inferreret his, qui (ut solet) non attulerant, licet haberent: aut his etiam qui non habebant quod afferrerent. Hoc autem faciebant multi postquam ab alijs cibis crapulati erant. Istaque; acceptione Eucharistiae, Dominicam coenam vocavit Apostolus vno modo. Aliter: Soliti quoque erant convenire eodem die ad Ecclesiam omnes divites, potentes, & nobiles, & praeparare sibi in Ecclesia & in foribus Ecclesiae atque; atrijs illius epulas & convivia, & crapulari & inebriari, usque; ad vesperam manducantes & bibentes in conspectu pauperum & egenorum, qui non habebant unde sibi praepararent similia, nihilque; accipiebant ab illis divitibus & potentibus, sed praestolabantur ieiunium tempus cum verecundia, quo placeret illis divitibus & potentibus, benedici corpus Christi à sacerdotibus unde communicarent. Impleti autem illi divites omnibus cibis & potibus usque; ad vomitum, accipiebant ad ultimum sacramenta corporis & sanguinis Christi, dicentes: Sic tradidit Christus discipulis suis nostris doctoribus & magistris corpus & sanguinem suum post aliorum ciborum perceptionem, & sic nos volumus illud

illud fumere. Quod audiens Apostolus, scripsit eis inter caetera, ista quae in praesenti habentur.

IN ECCLESIA, ID EST, LOCO ORATIONIS
DEPVTAŦO, SACRAM COENAM
CELEBRABANT APOSTOLI.

NVNQV ID (inquit D. Paulus Apostolus verbis supra citatis) domos non habetis ad manducandum & bibendum? Aut Ecclesiam Dei contemnitis, &c. 1. Cor. 11.

QUEM locum tractans D. Basilius, ad questionem respondens, Nunquid in communi domo Dominica coena debeat celebrari: Quae admodum (respondet) scripturae ratio non permittit, ut vas vllum commune in sancta introferatur, eodem etiam modo vetat in domo communi perfici seu celebrari: quum vetus testamentum, manifesto praeecepto Dei, nihil isto modo fieri permittat, Domino itidem dicente: Plusquam templum est hoc, & Apostolo item: Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum? Quid dicam vobis? laudabo vos? in hoc non laudo. Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis, & quae sequuntur. Ex quibus erudimur, neque; communem coenam in Ecclesia edere ac bibere, neque; Dominicam coenam in priuata domo contumelia afficere. Praeterquam, si quis in necessitate delegerit puriorem locum aut domum in tempore oportuno.

D. etiam Chrysostr. Eccè & quarta accusatio, quando non pauperes tantum, sed Ecclesia laeditur. Quemadmodum enim Dominicam coenam priuatam facis, ita & locum, tanquam domo Ecclesiae usus. Ecclesia enim facta est, non ut diuisi simus, cum convenire oporteat, sed ut diuisi coniungamur. Et hoc conventus ostendit. Chrysostr. hom. 27. ad c. 1. epist. Cor.

ET D. Ambrosius verbis supra citatis: Ideoque; si sic (inquit) convenitis, ut unusquisque; suum sumat: domi haec agenda, non in Ecclesia, ubi unitatis & mysterij causa convenitur, non dissensionis & ventris. Ambr. in com.

A C D. Augustinus: Querenda etiam locutiones, per id quod continet, id quod continetur. Sicut ecclesia dicitur locus, quo congregatur. Aug. qu. 57. super Leuit.

gregatur.

gregatur. Nam Ecclesia homines sunt, de quibus dicitur: Ut exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam. Hanc tamen vocari etiā ipsam domum orationum, idem Apostolus testis est, ubi ait: Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum? an Ecclesiam Dei contemnitis? Et hoc quotidianus vsus loquendi obtinuit, ut ad Ecclesiam prodire, ut ad Ecclesiam confugere non dicatur, nisi quod ad locum ipsum parietesq; prodierit, vel confugerit, quibus Ecclesiae congregatio continetur.

Hefych. l. 2. in Leuit. c. 8. HESYCHIVS quoque: Quomodo, ait, in his non admiranda sit sapientia spiritus? Nullam quippe dubietatem huiusmodi intellectui dereliquit: propterea carnes cum panibus comedi precipies, ut nos intelligeremus illud ab eo mysterium dici, quod simul panis & caro est, sicut corpus Christi panis viui, qui de caelo descendit. Propter quod Heliae (secundum Septuaginta editionem) carnes manè, panes autem vesperè deferebant corui supernè, praefigurare hoc mysterium Domino volente: quod intus oportet in Ecclesia, in loco sancto, id est, ad altare, coqui & comedi: alibi verò, nequaquam. Propter quod Paulus Corinthijs praecipiebat: Conuenientibus autem vobis in vnum &c. Et hoc idè, ut illic absolute mystica coena deberet celebrari.

Hieron. ac Sedul. in com. DIVO quoque Hieronymo adscriptus comment. Quidam (inquit) hunc locum ad illos referunt, qui epulas in Ecclesia faciunt.

Ac postea: Aut Ecclesiam Dei contemnitis, facientes eam triclinium epularum?

Theodor. in com. THEODORETVS etiam: Si acceditis, ut lautè & opiparè epulemini, hoc facite in domibus. hoc enim est in Ecclesiam contumelia, & aperta insolentia. Quomodo enim non est absurdum, intus in templo Dei, praesente Domino, qui communem nobis mensam apposuit, vos quidem lautè viuere: eos autem qui sunt pauperes, esurire, & propter paupertatem erubescere?

ET

ET Theophylactus: Quum enim (inquit) Dominicam coenam priuatam feceris, manducans apud teipsum, in Ecclesiam & locum es iniurius.

Ac Oecumenius: Nam qui in Ecclesia peculiare coenas facit: & locum sanctum contumelia afficit, & coenam Dominicam non facit.

Ac postea: Quod si quis (inquit) esurit, domi manducet, de Ecclesia ad proprias domos illos eiciens.

HAYMO denique: Itaque (inquit) fratres mei cum conuenitis ad manducandum corpus & sanguinem Christi in Ecclesia, inuicem expectate, & multorum oblatio simul celebretur: & omnes communiter ex vno pane communicate: quia illa oblatio vnus panis est, & communis debet esse omnibus.

EODEM pertinet, quod habet D. CLEMENS ROMANUS: Hic ergo, hoc est, in praesenti vita positos oportet nos agnoscere voluntatem DEI, ubi & agendi, & sacrificandi est locus. Quoniam in alijs locis sacrificare, & Missas celebrare non licet, nisi in his, in quibus Episcopus proprius iusserit, aut ab Episcopo regulariter ordinato, tenente videlicet ciuitatem, consecratus fuerit. Aliter enim non sunt haec agenda, nec ritè celebranda, docente nos nouo & veteri testamento. Haec Apostoli à Domino acceperunt, & nobis tradiderunt: haec nos docemus, vobisque & omnibus absq; reprehensione tenere & docere, quibus agendum est, mundamus. Vnaquaq; etenim res tempus suum habet & locum.

ET Apostolorum Canon: Omnes fideles qui ingrediuntur Ecclesiam, & scripturas audiunt, non autem perseverant in oratione, nec sanctam communionem percipiunt, velut inquietudines Ecclesiae commouentes, conuenit communionem priuari.

Ac quod refert D. EUODIVS Episcopus Antiochenus 2. à Petro, apud Niceph. libr. 2. cap. 3. In ea ipsa Ioannis domo primū Pascha mysticum conuiuium Dominus cum discipulis instituit. Inde,

H hymno

hymno dicto, in montem Oliuarum exierunt ad villam Gethsemani. Ibidem propter metum Iudaeorum discipuli clauderantur. Ibidem etiam, foribus clausis, quum resurrexisset, ab ipsis est visus: quum in facie quoque eorum inspirauit, & Spiritum eis sanctum dedit. Ibi octavo post die Thomae fides est confirmata: eodem Spiritus sanctus specie linguarum ipsa Pentecoste aduenit. Ibidem Iacobum Iustum primum Hierosolymorum Episcopum Apostoli suffragijs suis designarunt, & Stephanum cum reliquis sex Diaconis elegerunt.

Niceph. l. 3. c. 30.

*subintel. ligendū, Helena, siue impatrix.

QUOD IPSVM repetit alibi Nicephorus: Ceterum (inquit) in urbem sanctam reuersa *, in Sion amplissimum longè lateq; constructum templum, in cuius postico domum circumclusit, in qua, foribus clausis propter metum Iudaeorum, discipuli fuerant congregati, in qua etiam sacra coena peracta, sacraque pedum lotio, necnon spiritus sancti in cenaculo aduentus, in qua primus quoque Hierarcha & Episcopus Iacobus renunciatus est.

Beda in Martyrol. Cal. Aug.

EODEM pertinet quod habet Beda: Romae (inquit) dedicatio primae Ecclesiae, à B. Petro constructae & consecratae.

VIDE eadem de re latius Valafr. Strab. de reb. Eccl. c. 4.

APOSTOLICAE IN SACRIFICIO OBSECRATIONES, ORATIONES, POSTULATIONES, GRATIARVM ACTIONES, PRO OMNIBVS HOMINIBVS.

1. Tim. 2.

OBSECRATIO igitur (inquit D. Apostolus Paulus) siue (vt legit D. Ambrosius) exhortare primum omnium fieri δεήσεις, προσεύχασ, ἐν τρυφῇ, εὐχαρισίας, id est, (interprete D. Hier.) obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro regibus, & omnibus qui in sublimitate constituti sunt, vt quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate

stitate. Hoc enim bonum & acceptum est coram Salvatore nostro, qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.

ET ad Philipenses: Nihil solliciti sitis, sed in omni τῆ προσευχῆ Phil. 4. καὶ τῆ δεήσει μετ' εὐχαρισίας, id est, oratione & obsecratione cum gratiarum actione, petitiones vestrae innotescant apud Deum.

SIC priorum locum interpretatur Tertullus. Qui ergo putas (inquit) nihil nos de salute Caesarum curare, inspicere Dei voces, literas nostras, quas neque ipsi suppressimus, & plerique casus ad extraneos transferunt. Scitote ex illis preceptum esse nobis, ad redundantiam benignitatis, etiam pro inimicis Deum orare, & persecutoribus nostris bona precari. Qui magis inimici & persecutores Christianorum, quam de quorum maiestate conuenimur in crimen? Sed etiam nominatim atque manifestè: Orate (inquit) pro regibus, & principibus, & potestatibus, vt omnia tranquilla sint. Vobiscum enim constituitur imperium: coccussis etiam ceteris membris eius, utique & nos, (licet extranei à turbis est memur) in aliquo loco castis inuenimur.

AC Athenagoras: Qui enim (inquit) iustius, quod orant, impetrent, quam qui pro imperio vestro vota precesque ad Deum profundunt, vt filius Patri in eo, sicut æquissimum est, succedat, & vt id ipsum imperium, cuius populis sub ditionem vestram confluentibus, augmentum capiat & incrementum? Id quod nostra quoque interest, vt tranquillam & quietam vitam agamus.

ET D. Basilius: Adhuc te (inquit) obsecramus, Memeto sanctae catholicae & Apostolicae ecclesiae &c. Memeto Domini pijsissimi & fidelissimi nostri Imperatoris &c. vt in tranquillitate eius, tranquillam & pacificam vitam agamus in omni pietate & venerabilitate.

DIUVS quoque Chrysostomus: Amplius (inquit) obtulimus tibi hanc rationabilem hostiam, pro orbe, pro sancta catholica & Apostolica Dei Ecclesia, & ijs qui casta in conuersatione ac sobria degunt. Pro fidelissimis & DEO dilectis Imperatoribus nostris, & toto palatio & omni exercitu eorum, vt nos in tranquillitate eorum

quietam & tranquillam vitam ducamus in omni DEI cultu & sobrietate.

CYRILLVS deniquè Hierosoly. Deindè (inquit) postquam confectum est illud spirituale sacrificium, & ille cultus incruentus super ipsa propitiacionis hostia, obsecramus Deum, pro communi Ecclesiarum pace, pro tranquillitate mundi, pro Regibus &c.

LOCVM etiam illum priorem disertis verbis de hoc sacrificio interpretatur D. Chryostomus: Quasi communis quidam totius orbis pater, sacerdos est: dignum igitur est, ut omnium curam agat, omnibusq; prouideat: sicut & Deus, cuius ministerio seruit, & fungitur vice, idcirco ait: Obsecro igitur primùm omnium fieri obsecrationes & orationes.

AC paulopòst: Quid aut sibi vult, quod ait: Primùm omnium? In obsequio scilicet quotidiano, perpetuoq; diuinæ religionis ritu. Atq; id nouerunt fideles, quomodò diebus singulis manè & vesperè orationes fundantur ad Dominum, quomodò pro omni mundo, & Regibus, & omnibus qui in sublimitate sunt positi, obsecrationes ab Ecclesia fiant. Sed fortè quis dixerit, pro omnibus, quod ait, tantùm fideles intelligi voluisse. At id verum non esse, quæ sequuntur, ostendūt. Deniquè ait, pro Regibus: neq; enim tunc Reges Deum colebant, verùm multis postea temporibus in infidelitate, quam per seriem successione accepserant, perstitērunt. Deindè ut omnis assentationis suspicio tolleretur, cum premisisset, pro omnibus: tunc demùm, pro Regibus, addidit. Si enim tantùm, pro Regibus, dixisset: fortassis non deesset, qui adulationis gratia illum ita scripsisse putaret. Quoniam verò consequens esse cernebat, ut Christiani animus ad ista torpesceret, neq; huiusmodi admitteret monita, si quidem pro gentili sacramentorū tempore preces oporteret offerri: vide quid secutus adiunxit, ut ex consideratione lucri, admonitionem facilius libentiusq; susciperēt: Vt quietam (inquit) & tranquillam degamus vitam.

ET

ET homilia sequenti: Quia communia cupit bella dissolui, & pugnas agitationesq; & armorum fremitus, atque ideo & pro Regibus, & pro Principibus sacerdotem offerre preces hortatur: longè magis & in priuatis bellis id necessariò sibi faciendum meminit.

D. etiam Ambrosius: Hæc regula Ecclesiastica est tradita à magistro gētium, qua vtuntur sacerdotes nostri ut pro omnibus supplicent: deprecantes pro Regibus huius seculi, ut subiectas habeant Gentes, ut in pace positi, in tranquillitate mētis & quiete Deo nostro seruire possimus. Orantes etiam pro ijs quibus sublimis potestas est credita, ut in iustitia & veritate gubernent rempublicam, suppeditate rerum abundantia, ut amota perturbatione seditionis, succedat lætitia. Panis enim confirmat cor, & vinum lætificat mentem. Postulantes verò pro ijs, qui in necessitate varia sunt, ut eruti & liberati, Deum collaudent incolumitatis authorem. Referentes quoque gratiarum actiones pro ijs, quæ nobis quotidie Dei prouidentia præstantur ad vitam, ut in his omnibus, quæ huic imperio infesta & inimica sunt, in affectu pietatis & castitatis Deo seruire possimus.

IDEM alibi: Bona (inquit) oratio quæ ordinem seruat, ut primò à diuinis inchoemus laudibus. Si enim cum apud hominem agimus, beneuolum volumus iudicem facere: quantò magis, cum Dominum nostrum precamur? Primò ergò in molemus Deo sacrificium laudis, ut & Apostolus dicit: Obsecro ergò primò omnium fieri orationes, obsecrationes, postulationes, gratiarum actiones. Doceat te Dauidicus Psalmus octauus, qui cœpit à Dei laudibus. Domine, Dominus noster, quàm admirabile est nomen tuum in vniuersa terra. Quoniam eleuata est magnificentia tua super cælos. Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem. Hactenus oratio. Indè sequitur obsecratio, ut destruat inimicus. Postulatio, ut lunam & stellas videat: lunam, Ecclesiam: stellas, filios Ecclesie, cę-

H 3 le

lestis gratiæ luce fulgentes: & quod petit, prophetico spiritu visurum se esse promittit. Gratiarum actio, quod tuetur Dñs hominem. Similiter & Dominica oratio omnia comprehendit, quam vulgare non opus est.

Idēl. 4. de
sacr. ca. 4.

ALIBI quoq; Nam per reliqua omnia, quæ dicuntur, laus Deo deferatur: oratione petitur pro populo, pro regibus, pro cæteris: ubi venit, ut cõficiatur venerabile sacramentum, iam nõ suis sermonibus sacerdos, sed utitur sermonibus Christi.

Aug. epi.
59. ad Pau
lin. qu. 5.

APERITVS autem D. August. Multa quippe (inquit) hinc dici possunt, quæ improbanda non sint: sed eligo in his verbis hoc intelligere, quod omnis vel penè omnis frequētat ecclesia, ut preces accipiamus dictas, quas facimus in celebratione sacramentorum, antequam illud, quod est in Dñi mensa, incipiat benedici. Orationes, cum benedicitur & sanctificatur, & ad distribuendum cõminuitur: quam totam petitionem ferè omnis ecclesia Dominica oratione cõcludit. Ad quem intellectum etiam verbi Græci origo nos adiuvat. Nam eam, quam dicunt, *ευχην*, rarò ita scriptura ponit, ut intelligatur oratio: sed plerunq; & multo vsitatius votum appellat *ευχην: προσευχην* verò, quod verbum ita positum est, vnde tractamus, semper orationem vocat. Vnde hanc verbi originem, sicut superius dixi, nonnulli minùs eruditè intuētes, *προσευχην*, nõ orationem, sed adorationem dicere voluerunt, quæ potiùs *προσκύνησις* dicitur. Sed quia oratio interdum dicitur, quæ vocatur *ευχην*, adoratio putata est *προσευχην*. Porro si vsitatius, ut dixi, in scripturis votum appellatur *ευχην*, excepto, nomine generali orationis, ea propriè intelligenda est oratio, quam facimus ad votum, id est, *πρὸς ευχην*. Vouentur autem omnia, quæ offeruntur Deo, maximè sancti altaris oblatio, quo sacramento prædicatur nostrum aliud votum maximum, quo nos vouimus in Christo esse mansuros, utique in compage corporis Christi. Cuius rei sacramentum est, quòd

quòd vnus panis, vnum corpus multi sumus. Ideò in huius sanctificatione, & distributionis preparatione, existimo Apostolum iussisse propriè fieri *προσευχὰς*, id est, orationes: vel, ut nonnulli minùs peritè interpretati sunt, adorationes: hoc est enim ad votum, quod vsitatius in scripturis nuncupatur *ευχην*. Interpellationes autem, siue, ut vestri codices habent, postulationes, fiunt, cum populus benedicitur. Tunc enim antistites velut aduocati, susceptos suos per manus impositionem misericordissimæ offerunt potestati. Quibus peractis, & participato tanto sacramento, gratiarum actio cuncta concludit: quam etiam in his verbis vltimam commendauit Apostolus. Hæc autem causa præcipua fuit ista dicendi, ut his breuiter perstrictis atque significatis, non putaretur negligendum esse quod sequitur: Pro omnibus hominibus, pro Regibus & ijs qui in sublimitate sunt, ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & charitate: nè quisquam, sicut se habet humanæ cogitationis infirmitas, existimaret non esse ista facienda pro his, à quibus persecutiõem patiebatur Ecclesia, cum membra Christi ex omni essent hominum genere colligenda. Vnde adiungit & dicit: Hoc enim bonum & acceptum est coram Salvatore nostro Deo, qui omnes homines vult saluos fieri, & in agnitionem veritatis venire. Et nè quisquam dicere posset, esse salutis viam in bona conuersatione, & vnus DEI omnipotentis cultu, siue participatione corporis & sanguinis Christi. Vnus enim Deus, inquit, & vnus mediator Dei & hominum homo Christus Iesus: ut illud quod dixerat, Omnes homines vult saluos fieri, nullo alio modo intelligatur præstari, nisi per mediõtorem, non Deum, quod semper Verbum erat, sed hominem Iesum Christum, cum Verbum caro factum est, & habitauit in nobis.

DIVS item Cælestinus eius nominis Papa I. Obssecrationum quoq; (inquit) sacerdotalium sacramenta respiciamus, quæ ab Apostolis

Cælest. 1.
Epistol. 1.

tra-

tradita, in toto mundo atque in omni Ecclesia Catholica vniformiter celebrantur, vt legem credēdi lex statuat supplicandi. Quum enim sanctarum plebium præsules madata sibi met legatione fungantur, apud diuinam clementiam humani generis agunt causam, &c. vt infra latiùs.

Gennad. Quæ ipsa verba reperire est in Gennadij libro, (quem vel hinc de dogm. satis constat falsò D. Augustino adscribi) de dogmat. Eccles. & in Eccl. c. 30. hom. de Adam & Eua, quæ Latini hominis existens, perperam D. Chrysof. ascribitur. Citatur eadem & à Petro Diacono lib. de incarn. & gratia ad Fulgentium.

Prospe. de SIMILIA quoque reperio & apud D. Prosperum: ne hac ergò voca. gēt. (inquit) doctrinæ Apostolicæ Regula, qua Ecclesia vniuersalis imbuatur, nè in diuersum intellectum nostro euagemur arbitrio, quid li. 1. ca. 4. * in ipsa vniuersalis Ecclesia sentiat, requiramus: quia nihil dubiū esse poterit in præcepto, si obedientia concordet in studio. Præcepit itaque Apostolus, immò per Apostolum Dominus, qui loquebatur in Apostolo, fieri obsecrationes, postulationes, gratiarū actiones, pro omnibus hominibus, pro Regibus, ac pro his, qui in sublimitate sunt. Quam legem supplicationis, ita omnium sacerdotum & omnium fidelium deuotio concorditer tenet, vt nulla pars mūdi sit, in qua huiusmodi orationes nõ celebrētur à populis Christianis. Supplicat ergò vbiq̃ Ecclesia deo, non solùm pro sanctis & in Christo iam regeneratis, sed etiam pro omnibus infidelibus, &c.

Theoph. THEOPHYLACTVS verò: Primùm omnium (inquit) id est in cōm. in quotidiano cultu. Etenim sacerdos veluti cōmunis orbis terrarum pater consistit, omnium curam gerens, quem & pro cunctis oportet mortalibus preces fundere, perindè ac neus cui sacrum facit, * ac sacerdotio fungitur. Obserua hęc magnam & latè patentem gratiam, nam Iudæorum preces eiusmodi non sunt. Nec dixit statim pro regibus, vt non videatur adulari. Enim verò cum priùs dixisset pro omnibus hominibus, tunc subiunxit pro Regibus. Et

li

si enim infideles fuerint Reges, pro ipsis tamen orandum: tunc enim tales erant.

Ac paulò post: Quia verisimile erat, Christianorum animum turbari, si iubeatur mysteriorū tempore orare pro infidelibus Regibus: lucrum apponit, vt vel sic adhortationem recipiamus. Illorū nanq; salus, inquit, nostra est tranquillitas. bellum enim gerūt, vt nos extra metum simus. Quomodò igitur non iniquum est, illos pro nostra securitate pericula subire, nos verò ne labia quidem aperire vel mouere, vt pro ipsis interellemus?

Et Oecumenius: In quotidiano Dei cultu hoc (inquit) fiat ante oīm memoriam. Episcopum enim, quum sit omnium pater, pro oībus hominibus precari cōuenit, p̃ credētibus, in quā, & incredulis.

Occum. in Cōm.

PAVLÒ etiam postea: Nè perterreatur perturbeturve Christianus, quamobrem in tempore mysteriorum memoria fiat Regis, quando quidem sæpè & incredulus sit, ostendit in nostrū lucrum cedere ipsorum incolumitatem.

HAYMO etiam apertissimè: Beatus (inquit) Apostolus dirigēs hęc verba Timotheo, in illo tradidit omnibus Episcopis & presbyteris, omniq; Ecclesiæ formam, quomodò deberent Missarum solennia celebrare, & pro omnibus hominibus orare. Quam formam vel exemplum omnis Ecclesia modò retinet. Nam obsecrationes sunt, quicquid præcedit in Missarum solennijs vsque ad illum locum, vbi incipit sacerdos consecrare mysteria corporis & sanguinis Domini, inquiens: Te igitur clemētissime pater, petimus. Orationes sunt, quas fundit sacerdos in cōsecratione Eucharistiæ ad fractionem corporis Dñi, videlicet quandò particulā quandam sacerdos in calicē ponit. Postulationes sunt benedictiones Episcopales, quas dicit Episcopus super populū, inuocans nomē Dñi Dei super illum. Quod tractū est ex veteri testamēto. Per Moysen nanq; dixit Dñs sacerdotibus: Inuocabitis nomē meum super filios Israel, & ego benedicam eis. Gratiarū actiones sunt laudes, quas, cōmunicato

Haymo in cōm.

I po.

populo, refert sacerdos Deo patri, qui dignatus est mysteria corporis & sanguinis filij sui dare eis in salutem & redemptionem.

Strab. in
Gloss. ord.
Anselm⁹
in cōm.

QV AE ipsa verba citantur à Strabo in Glossa Ordinaria.

D. Anselmus denique: Ordo Missæ in his verbis ostenditur, vt obsecrationes sint, quas facimus in celebratione sacramentorum, commemoratione sacrorū, antequam illud quod est in Dñi nostri mensa, incipiat benedici. Oratiōes verò, quum benedicatur & sanctificatur, & ad distribuendū comminuitur. Postulatiōes autē, cum populus ab episcopo benedicatur. Postulationes em̄ quasi ex debito petiuit, velut cum quadā fiducia vel adnifu. Sic postulatio vbi fit cū fiducia: vt quod geritur, in æterna vita perficiatur. Quibus peractis, & participato toto sacramēto, gratiarū actio cuncta cōcludit.

ALTARE APOSTOLIS IN VSV FVIT

OBLATIONIS TEMPORE.

Heb. 13.

HABEMVS (inquit D. Paulus Apostolus) *θυσιαστήριον*, id est, Altare, de quo edere non habent facultatem qui tabernaculo deseruiunt.

Chrysoft.
hō. 33. in
Epist. ad
Hebr.

SUPER quo loco D. Chrysoft. Non enim (inquit) qualia sunt apud Iudæos, talia etiā nostra sunt, itā vt nec Pontifici liceat istorum participem fieri.

ET non multò pōst: Deindè aufert à figuris sacrificium, & ad principalem formam sermonem suum redigit, dicēs: Quorū enim animalium sanguis &c. Illa itaq; typus erant istorum. Intueris igitur, quoniam sanguinem participamus, qui infertur in sancta? sancta, inquam, veracia? Nos igitur veritatem participamus.

Theoph.
in cōm.

ET explicatiùs Theophylactus: Nos (inquit) obseruationē habemus, verūm haud eam quæ sit in huiusmodi cibus, sed super altari, siue incrueta hostia viuifici corporis. Hui⁹ em̄ vt sint participes, ne Pontificibus quidem legalibus permittitur tantisp̄r dum tabernaculo seruiunt, hoc est, legalib⁹ vmbri & figuris, quæ transeūt

ac

ac dissoluuntur, tale quiddam enim tabernaculum erat vel mundo huic, perindè ac legalium victimarum ac sacrificiorum vulgus, vt indignum, haud erat particeps.

AC paulopōst: At nostri sacrificij ne legis quidē Pontifices confortes esse possint: siquidem nostri sacri, illæ oblatiōes typi erant.

OCVM EN. quoq;: Hic ergò est sanguis, qui per pontificem, qui apud nos est, super nostrum offertur altare: idcirco fas nō est, Pontificibus Iudæorum, ex hoc altari edere.

Occum.
in cōm.

ET Haymo, sicut & Primasius: Altare autem illud Iudæorum quod fiebat extra castra, vbi consumebantur carnes, altare Ecclesiæ est, vbi quotidie consecratur corpus Christi. Habemus ergò altare Ecclesiæ, vbi consecratur corpus Dominicum, de quo nō habent potestatem edere, qui tabernaculo corporis sui deseruiunt, fornicatores videlicet, adulteri, ebriosi, & immundi.

Primasius
et Haymo
in com.

ANSELMVS deniq;: Altare verò, vbi extra castra crematus est Christus, altare est Ecclesiæ, vbi cōsecrat corp⁹ ei⁹: de quo nō habet potestatem edere, qui deseruiunt tabernaculo, id est, vmbre veritatis.

Anselm.
in com.

APOSTOLORVM certè canones id conuincunt quod proposuimus: Si quis (inquiunt) Episcopus aut presbyter præter ordinationem Dñi alia quædam offerat in sacrificio *ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον*, id est, supra altare &c. vt suprā.

Apost.
Canon. 3.

ET rursus: Offerri non liceat aliquid ad altare, præter nouas species & vvas, & oleū ad luminaria, & thymiama siue incensum tempore quo oblatio celebratur.

Apost. cā.
idē, seu 4.

AC denuò: Si quis presbyter cōtemnēs Episcopū suum, seorsum collegit, & altare aliud erexit, (*χωρὶς συναγωγῆς, καὶ θυσιαστήριον ἕτερον πῆξει*) nihil habens, quo repræhēdat Episcopum in causa pietatis & iustitiæ, deponatur, quasi principatūs amator existens. Est enim tyrannus, & cæteri clerici quicumq; tali consenserunt.

Apost.
Can. 30.

SIMILITER D. Andreas Apostolus, iuxta quod describūt presbyteri & Diaconi Achaïæ: Omnipotenti Deo, qui vnus & verus

Andreas
Apostolus
in vi.
tafia.

est, ego omni die sacrifico, non thuris fumum, nec taurorum mulgentium carnes, nec hircorū sanguinem: sed immaculatum agnū quotidie in altari crucis sacrifico: cuius carnes posteaquā omnis populus credentium māducauerit, & eius sanguinem biberit, agnus qui sacrificatus est, integer perseuerat & viuus: & cū verē sacrificatus sit, & verē carnes eius manducatae sint à populo, & verē sanguis eius sit haustus, tamen integer permanet, & immaculatus, & viuus.

Iacob. in Liturg. **E T** D. Iacobus frater Domini, dum initio Liturgiæ orationem collocat, quum Sacerdos assistit altari, & quod infra citatur. Neque Clem. Rō. verò dissentit D. Clemens, dicens se id à D. Petro accepisse: Altaris (inquit) palla, candelabrū, &c. Ac rursūm: Pallæ altaris solæ lauentur &c. sicut infra latiūs.

Amb. cō. ad cap. 10. Epist. 1. ad Cor. **E T** D. Ambrosius super illud Apostoli: Non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ demoniorum. Quia (inquit) qui calicem demoniorum bibit, calici Domini insultat: & cū mensæ demoniorum communicat, mensæ Dñi, id est, altario obstrepat, & Domini corpus crucifigit.

ETIAM LUMINARIBVS VSI SVNT

APOSTOLI.

Apost. cā. 3. scē. 4. **T**ESTATVR id Canon Apostolorum suprā citatus: Offerri (inquiunt) nō liceat aliquid ad altare præter nouas spicas & vuas & oleum *εις τὴν λυχνεῖαν*, i. ad luminaria seu lucernas &c.

Apost. Can. 70. Et alter Canō, qui id ipsum interdicit fieri ad sacra gētiliū. Si quis (inquiunt) Christianus oleū ad sacra gētiliū, aut ad Synagogas Iudæorum in festis eorum detulerit, aut *λύχνου*, id est, lucernas incenderit, à communione excluditor.

Apost. Can. 71. Clē. Rō. epist. 2. ad fratrem Domini. **R**VRSŪS alius Canon: Si quis clericus aut laicus ceram aut oleū ex sacra surripiat Ecclesia, à communione seiungitor.

E O D E M pertinet quod habet D. Clemens Romanus, de candelabro, loco suprā & infra citato.

IN-

INCENSO QVOQVE SIVE THYMIAMATE SVNT VSI.

HOC quoque supradictus canon cōuincit: Offerri (inquiūt) non liceat aliquid ad altare, præter nouas spicas, & vuas, & oleum ad luminaria & *θυμίαμα*. **Apost. cā. no. 3. siue 4.**

E O D E M pertinet D. Iacobi fratris Domini oratio, cū incenditur thus in ingressu & principio Liturgiæ: Domine Iesu Christe Dei sermo, qui tua sponte te Deo ac Patri victimam irreprehensam in cruce obtulisti, duplicis ille naturæ carbunculus, qui forcipe labia prophetæ attigisti, & eius peccata abstulisti, tange & nostros, qui peccatores sumus, sensus, ac nos purga omni macula, puerosque nos siste sancto altari tuo, vt tibi laudis sacrificium offeramus: & præsentem hunc ex nobis inutilibus seruis tuis suffitum recipe in odorem suauitatis, fœtoremque animæ & corporis nostri fragrantem redde, ac vi illa spiritus tui sanctificante nos sanctifica: solus enim tu sanctus es, qui sanctificas, & sanctificaris, fidelibusque impartiris, quem vnā cum æterno patre tuo, ac modis omnibus sancto, bono & viuifico spiritu tuo, gloria decet nunc, & semper, & in secula seculorum, Amen.

E T secunda oratio, Postquā dixit Diaconus: Dominum rursus oremus: Deus (inquit sacerdos) qui admisisti Abelis dona, Noë & Abrahami sacrificium, Aaronis & Zachariæ thymiama: accipe, quaeso, de manibus nostris, qui sumus peccatores, thus hoc, quod tibi adolemus in odorem suauitatis, nostrorumque peccatorum remissionem, ac totius populi tui: quia benedictus es, & te gloria decet patrem, & filium, & spiritum sanctum, nunc & semper.

DIACONORVM MINISTERIO IN SACRIFICIIS VTEBANTVR APOSTOLI.

I 3

Si quis

Apost. ca. no 2. seu 9.
SI quis (inquiunt Apostolorum Canones) Episcopus aut presbyter, aut Diaconus, aut quicumque ex sacerdotali consortio, oblatione facta, non communicauerit, causam dicito &c.

Apost. ca. no. 27. seu 29.
ET rursùm: Si quis Episcopus aut Presbyter aut Diaconus ob certa crimina iuste depositus, attingere *λειτργίαν* dudum sibi commissam presumpserit, hic ab Ecclesia absconditor.

Jacob. in Liturg. Clē. const. Apost. l. 2 c. 63. & li. 8. cap. 3. & sequen.
DIACONI etiam varia officia videre est in Liturgijs D. Jacobi & Clementis Romani, quae partim illic, partim infra catholicus lector requirat.

Ignatius Epist. ad Trallian.
D. Ignatius etiam his consentit: Quid (inquit) Diaconi sunt, nisi imitatores Christi, ministrantes Episcopo, sicut Christus patri, & operantes illi operationem mundam & immaculatam? Quomodo sanctus Stephanus beatissimo Iacobo, & Timotheus & Linus Paulo, & Anacletus & Clemēs Petro. Qui igitur istis inobediens fuerit, hic sine Deo omnino erit, & impius, & contemnens Christum, & ordinationem ipsius minorans.

Item ad Heron.
A cad Heronem Diaconum: Sine Episcopo nihil agas: sacerdotes enim sunt, tu verò minister sacerdotum. Illi enim baptizant, sacerdotium agunt, ordinant, manus imponunt: tu verò eis ministras, sicut sanctus Stephanus Iacobo, & ceteris presbyteris in Hierosolymis.

Hieron. epist. ad Euagr. Tom. 2.
ITEM Hieron. epistola ad Euangelum: (sic enim habent MS. cod. pro, Euagrium) Et ut sciamus (inquit) traditiones Apostolicas sumptas de veteri testamento: quod Aaron & filij eius atque Leuitae in templo fuerunt, hoc sibi episcopi & presbyteri ac Diaconi vendicent in ecclesia.

Isidor de Dei offic. li. 2. c. 8.
ISIDORVS denique: Leuitae ex nomine authoris vocati: de Leui enim Leuitae exorti sunt, à quibus in templo Dei mystici sacramenti ministeria explebatur. Hi Graece Diaconi, Latine ministri dicuntur: Quia sicut in sacerdote consecratio, ita in Diacono ministerij dispensatio habetur. Idem c. 8. lib. 2. de offic. ecclesiasticis, inquit:

quit: Diaconorum ordo à tribu Leui accepit exordium. Praecipit enim dominus Moyse, ut post ordinationem Aaron sacerdotis & filiorum eius, rursus Leui tribus in diuini cultus ministerijs ordinaretur, & consecraretur domino pro omnibus primogenitis, & seruiret pro Israel coram Aaron & filijs eius in tabernaculo domini, excubans in templo die ac nocte, ipsique gestaret arcam & tabernaculum, & omnia vasa eius, & in circuitu tabernaculi castra ipsi constituerent, in promouendo tabernaculum deponerent, rursus ipsi componerent. A viginti quinque annis & supra in tabernaculo seruire mandatum est. Quam regulam constituerunt sancti patres in nouo testamento. In Euangelio autem primordia eorum in actibus Apostolorum ita leguntur: Conuocantes autem duodecim Apostoli multitudinem discipulorum &c. Ex hinc iam decreuerunt Apostoli vel successores Apostolorum, ut per omnes Ecclesias septem diaconi, qui sublimiore gradu essent ceteris, circa aram Christi, quasi columnae altaris assisterent, & non sine aliquo septenarij numeri mysterio.

CANTVS ITEM HYMNORVM ET
 PSALMORVM APOSTOLIS NON
 INVSITATVS.

HVC illud imprimis pertinet, quod de Christo & Apostolis post coenam sacram referunt Euangelistae: Et hymno dicto, exierunt in montem Oliueti.

ITA enim disertis verbis interpretatur eum locum D. Chrysostr. verbis supra citatis: Considera, inquit, quomodo sacras illas coenas Apostoli accipiebant, quod tunc faciebant? Nonne in preces conuertebatur & hymnos? &c.

ET alibi: Gratias agit, posteaquam dedit, & hymnum cecinit, ut nos quoque similiter faciamus.

AC D. Hilarius: Consummatis (inquit) vniuersis diuinorum mysteriorum virtutibus, gaudio & exultatione communi in caelestem gloriam efferuntur.

1. Cor. 14. **P**ORRÒ etiam illud D. Apostoli huc pertinet: Psallam spiritu, psallam & mente. Ac, Cùm conuenitis, vnusquisque vestrum Psallam habet &c. Et super hunc locum veterum commentarij.

Ephes. 5. **I**LLVD quoquè: Implemini Spiritu sancto, loquètes vobismet ipsis in Psalmis, hymnis & canticis spiritualibus, cantantes & psallètes in cordibus vestris Domino, gratias agentes semper pro omnibus in nomine Domini nostri Iesu Christi Deo & patri.

Colof. 3. **A**c illud: Docentes & commonentes vosmetipsos in Psalmis & canticis spiritualibus in gratia, cantantes in cordibus vestris Deo.

Conc. Tolet. 4. ca. no. 12. **C**OMMENTARIOS veterum super his locis compendij gratia præmittimus. Vnicum locum ex Concilio Tolet. 4. adijcimus: De hymnis (inquiunt) canendis, & Saluatoris & Apostolorum habemus exemplum. Nam & ipse Dominus hymnum dixisse perhibetur, Matthæo Euangelista testante: Et hymno dicto, exierunt foras. Et Apostolus Paulus ad Ephesios scribit, dicens: Implemini Spiritu sancto &c. vt supra.

Euseb. hist. eccl. l. 5. c. 28. Niceph. **E**ODEM pertinet illud cuiusdam scriptoris incerti contra Artemonem hæreticum apud Eusebium & Niceph. Sed & Psalmi vel cantica quæ à fidelibus ab initio scripta sunt: verbū Dei esse Christum & Deum, tota hymnorum suorum laude concelebrant.

**ETIAM SCRIPTURARVM LECTIO
APOSTOLIS INITIO SACRIFICII VSITATA.**

Apost. ca. no. 10. **Q**VICVNQVE (inquiunt Apostoli) fideles Ecclesiam ingrediuntur, & scripturas audiunt, &c. vt infra.

Iacob. in Liturg. **D**EINDE (inquiunt D. Iacobus frater Domini) leguntur sussumè oracula sacra veteris testamenti & Prophetarum, & filij Dei incarnatio demonstratur, passio, resurrectio ex mortuis, ascensus in cælum,

lum, secundus præterea aduentus eius cum gloria. Atq; id fit singulis diebus in sacra & diuina Missa.

ET D. Clemens: Post verò lectionem legis & prophetarū, Epistoliarum (nomine Apostolorum loquitur) nostrarum, Actuum, & Euangelij, ordinatus salutet Ecclesiam. Const. Apost. post. l. 8. c. 4.

EODEM pertinet quod habet Albinus Flaccus: Antea tantum Epistola Pauli recitabatur, & sanctum Euangelium, & sic Missa celebrabatur. Albin. Flacc. de diu. offic.

Ac illud Hrabani Mauri: Sedenim (inquit) initio mos iste cantandi non erat, qui nunc in Ecclesia ante sacrificium celebratur: sed * tamen Epistolæ Pauli recitabantur, & sanctum Euangelium. Hrab. de instit. cler. lib. 1. c. 32. + tantum

VERBIS CONSECRATIONIS PENE EISDEM, QUIBUS NUNC VTI MVLTUM, CVM ORATIONE DOMINICA SACRIFICABANT APOSTOLI.

EA nocte (inquit D. Iacobus) qua tradebatur, vel potius se ipsum tradebat, pro vita & salute mundi. Iacob. in Liturg.

Deindè sacerdos panem manibus accipiens, dicit:

ACCIPENS panem in sanctas, immaculatas, inculpabiles, immortales manus suas, in cælum suspiciens, ac tibi Deo & patri ostendens, gratias agens, sanctificans, frangens, dedit nobis discipulis suis & Apostolis, dicens:

Diaconi dicunt:

IN remissionem peccatorum, & in vitam æternam.

Deindè exclamat:

ACCIPITE, comedite: Hoc est corpus meum, quod pro vobis frangitur, & datur in remissionem peccatorum.

Pop. Amen.

Deindè accipit calicem, & dicit:

SIMILITER, postquam cœnauit, accipies calicem, & permiscēs K ex vino

ex vino & aqua, & aspiciens in cælum, ac ostendens tibi Deo & patri, gratias agens, sanctificans, benedicens, implens spiritu sancto, dedit nobis discipulis suis, dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro vobis & multis effunditur & datur in remissionem peccatorum.

Popul. Amen.

Sacerdos:

Hoc facite in meam commemorationem: quotiescunq; enim comederitis panem hunc, & hunc calicem biberitis, mortem filii hominis annuntiatis, & resurrectionem eius confortemini, donec veniat.

Et postea: Et dignare Domine benigne, ut nos audacter & confidenter, inculpate, puro corde, animo contrito, facie minime confusa, atq; erubescere, labijs sanctificatis, audeamus inuocare te sanctum Deum patrem, qui in cælis es, & diceret:

Populus:

PATER noster qui es in cælis, sanctificetur nomen tuum, &c.

Cle. Rom. **ITEM** D. Clemens: Nam in qua nocte tradebatur, accipiens panem in sanctas & immaculatas manus, & suspiciens in te Deum suum & patrem, frangensq; dedit discipulis, dicens: Hoc mysterium novi testamenti accipite: ex eo comedite. Hoc est corpus meum, quod pro multis frangitur in remissionem peccatorum. Similiter & calicem miscens ex vino & aqua, & sanctificans, tradidit eis, dicens: Bibite ex eo omnes: Hic est sanguis meus, qui pro multis effunditur in remissionem peccatorum: hoc facite in meam commemorationem. Quotiescunq; enim comederitis panem hunc, & biberitis calicem hunc, mortem meam annuntiabitis donec veniam.

Alcuin de diu. offi. **ITEM** Alcuinus: Hoc autem (inquit) quod sequitur: Qui pridie quam pateretur, vsq;: In meam memoriam facietis, Apostoli in usu habuerunt post ascensionem Domini.

Honor. in gem. ani. l. i. c. 86. **HONORIVS** etiam presbyter Augustod. Missam (inquit) in primis Dn. Iesus sacerdos secundum ordinem Melchisedech instituit,

tuit, quando ex pane & vino corpus & sanguinem suum fecit, & ob memoriam sui suis celebrare hoc præcepit. Hanc Apostoli auxerunt, dum super panem & vinum verba quæ Dominus dixit, & Dominicam orationem dixerunt.

ILLVD quoque quod supra ex Valafrido Strabo citatum est, super illud Act. 20. Vna autem sabbati, &c.

EDDEM pertinet illud D. Basilij: Dogmata quæ in Ecclesia prædicantur, quædam habemus è doctrina scripto prodita, quædam rursus ex Apostolorum traditione, in mysterio, id est, in occulto tradita, recepimus. Quorum vtraque parem vim habent ad pietatem, nec his quisquam contradicit, quisquis sanè vel tenuiter expertus est, quæ sint iura ecclesiastica. Nam si consuetudines quæ scripto proditæ non sunt, tanquam haud multum habentes momenti, conemur rejicere, imprudentes & ea damnabimus quæ in Euangelio necessaria ad salutem habentur, immò potius ipsam fidei prædicationem ad nudum nomen contrahemus.

CVIVS rei exempla proferens: Inuocationis (inquit) verba, quum ostenditur panis Eucharistiæ & poculum benedictionis, quis sanctorum in scripto nobis reliquit? Nec enim his contenti sumus, quæ commemorat Apostolus, aut Euangelium, verum alia quoque & antè & post dicimus, tanquam multum habentia momenti ad mysterium, quæ ex traditione citra scriptum accepimus.

LATÈ hoc quoque deducit Innocentius 3. Epist. ad Ioannem Archiepiscopum Lugdunensem, in hæc verba: Quæsiuisti quæ sit forma verborum, quam ipse Christus expressit, quum in corpus & sanguinem suum panem transubstantiauit & vinum, & quisnam (nam has voces hinc deside rari censeo aut similes) illud in canone Missæ quo Ecclesia vtitur generalis, adiecerit, quod nullus euangelistarum legit expressisse. Cùm em̄ in Euangelio sic legat: Accipies calicem, gratias ages, benedixit, & dedit discipulis suis, dicens, Bibite ex hoc oēs.

K 2 Hic

Basil. de Spir. sanc. c. 27.

De celebr. Missarum c. cū Mart. thæ.

Matt. 26.

Hic est enim sanguis meus noui testamenti, qui pro vobis & multis effundetur in remissionem peccatorum: in canone Missae, sermo iste videlicet, mysterium fidei, verbis ipsis interpositus inuenitur. Vnde quum non Euangelista Christum hoc dixisse testetur, miraris quod aliquis asseuerare tentauerit eum aliquid plus dixisse, quam aliquis Euangelistarum asseueret. Verum si formam ipsius canonis inspicias diligenter, praeter hoc de quo tua fraternitas requisit, alia duo, videlicet, eleuatis oculis in caelum: & aeterni testamenti: poteris in ipso canone reperire, quae in textu Euangelico non leguntur. Sanè multa tam de verbis, quam de factis Dominicis, inuenimus ab Euangelistis omissa, quae Apostoli vel suppleuissent verbo, vel facto expressisse leguntur. Paulus enim in Actibus Apostolorum sic ait:

* noui &

Act. 20.

1. Cor. 15.

Luc. 22.

Matt. 26.

Marc. 14.

Radulph. Tung. de can. obferu. c. vlt. Guil. Durant. in rat. diuin. l. 4. c. 1.

Memuisse nos oportet verbi Domini Iesu, qui dixit: Beatius est dare, quam accipere. Hoc nullus quatuor Euangelistarum descripsit. Nullus etiam horum expressit, quod Paulus de Christo ad Corinthios scribens, ait: Visus est plus quam quingentis fratribus simul, deinde visus est Iacobo, nouissimè autem omnium tanquam abortiuo visus est & mihi. Ipsi autem Euangelistae mutuò inter se suppleuissent leguntur, quae ab eorum aliquo vel aliquibus sunt omissa: vnde cum tres Euangelistae posuerint, Hoc est corpus meum: solus Lucas adiecit, quod pro vobis tradetur. & cum Matthaeus & Marcus dicant, pro multis: Lucas dicit, pro vobis. Matthaeus autem, in remissionem peccatorum, adiunxit.

CVI planè similia habet idem Innoc. 3. lib. 4. de sacrificiis, alt. c. 4.
RADVLPHVM Tungrensem & Guilielmum Duratum, tum quòd recentiores sint, tum prolixitatis vitandae gratia, praetermittimus.

AB APOSTOLIS SANCITVM, VT IN
SACRIFICIIS DEFVNCTORVM AGA-
TVR COMMÉMORATIO.

FACIT

FACIT huc in primis, quod in D. Iacobi fratris Domini Liturgia pronunciat Diaconus: Ut patres & fratres nostri qui ante obiierunt, in pace requiescant, Dominum oremus: Item quod sacerdos: Ut de manu Apostolorum tuorum verum hunc cultum accepisti, ita quoque è manibus nostris, qui peccatores sumus, recipere munera haec proposita per tuam benignitatem: & fac, vt oblatio nostra grata & acceptabilis sit, per spiritum sanctum sanctificata, in propitiationem peccatorum nostrorum, & eorum, quae populus per ignorantiam, admisit, & in requiem animarum eorum, qui ante nos dormiunt, vt & nos abiecti, & peccatores, & indigni serui tui, digni habiti, qui sine dolo ministremus sancto altari tuo.

ET oratio illa: Memento Domine Deus noster, spirituum & vniuersae carnis, quorum memoriam egimus, Orthodoxorum ac rectè de fide sentientium, ab Abel iusto vsque ad hodiernum diem: Fac eos requiescere in regione viuentium, in regno tuo in delicijs paradisi, in sinu Abrahæ, Isaac & Iacob, sanctorum patrum nostrorum, vnde exulat dolor, tristitia, & gemitus: ubi praesidet lumen vultus tui, & perpetuò refulget.

ITEM illud D. Clementis Romani: De ijs autem qui quiescunt in Christo, postquam Diaconus absoluit orationem, nè idem repetamus, haec adde: Pro quiescentibus in Christo, fratres nostri, rogemus, vt benignus Deus qui ipsius animam suscepit, dimittat ei omne delictum voluntarium & inuoluntarium: Et propitius illi factus, colloceat eum in regione piorum & beatorum, in sinu Abrahæ, Isaac, & Iacob, cum omnibus qui à seculo placuerunt ei, & fecerunt voluntatem ipsius, vnde ebeft dolor, tristitia & suspirium.

AC quod habet in Liturgia Apostolica: Pro ijs qui in fide quiescunt, oremus.

DISERTIS certè verbis hoc testatur D. Athanasio loco citato à Damasceno serm. pro defunctis: Si quis (inquit) diem suum obiicit, miserunt.

Clè Rom. Cò. Apo. l. 8. ca. 47.

Ibidem l. 8. cap. 19.

Athanas. ser. in eos qui obdormierunt.

iērit, licet in aēre deponatur inhumatus, nē omiseris ceram & oleū, inuocato Christo Deo, ad sepulcrum accēdere: Accepta enim Deo sunt, plurimamque secum referunt retributionem. Oleum enim & cera, holocaustum est: incruentae autē hostiae oblatio, propitiatio est. Quod verò in pauperes collocatur beneficium, omnis bonae retributionis augmentum. Itaque pro defuncto oblaturus, eundem feruet scopum, quem qui pro paruulo filio, adhuc imbecillo & infante. Interim enim dum puer egrotat, affert ceram, oleum, & thymiam in templum Domini magna fide, & accendit pueri nomine. Neque enim puer hoc faceret, vel posset, cum ignoret diuinæ regenerationis constitutiones. Sic cogitet etiam eum, qui in Domino mortem obiit, & posse & afferre ceram, oleum, & cætera, quæ in redemptionem offerri solent. Quod si hac ratione & fide obtulerit, eius gratia non vndiquaque diuina gratia priuabitur. Apostoli enim Dei prædicatores & magistri, sacrificiorum curatores, alijque patres sacro afflati numine, ut participes virtutis animum excedere facientis, secundum quod fas erat, & acceptum Deo, diuino ore annunciârunt, operationes sacras & preces & psalmos annuērsariasque defunctorum memorias, & quæcunque vsque in hodiernum diem gratia benignissimi Dei augentur, incrementumque accipiunt, ab ortu solis vsque ad occasum, & à septentrione & meridie, in gloriam & laudem Dei domini dominorum, & regis regnantium.

Gre. Nyss.
apud Damasc.

ET D. Gregorius Nyssenus loco ab eo citato: Nihil absque ratione & vtilitate à prædicatoribus & discipulis Christi traditum, & in omnibus Ecclesijs prædicatum. Res autē modis omnibus vtilis & Deo inprimis grata, in diuinis præclarisque sacris operationibus, eorum qui in recta fide decesserunt, manifestam facere memoriam.

Chrysthō.
3. in Epist.
ad Philip.

D. item Chrysoctomus: Non frustra ab Apostolis sancitum est, ut in celebratione venerandorum mysteriorum, memoria fiat eorum

rum

rum qui hinc discesserunt. Nouerunt illis multum hinc emolumenti fieri, multum vtilitatis. Stante siquidem vniuerso populo, manus in cælos extendente, coetu item sacerdotali, vrendoque posito sacrificio, quomodo Deum non placaremus pro istis orantes?

Ac iisdem penè verbis alibi: Non temerè ab Apostolis hæc sancita fuerunt, ut in tremendis mysterijs defunctorum agatur commemoratio. Sciunt enim illis inde multum cōtingere lucrum, vtilitatem multam. Cùm enim totus constiterit populus, Sacerdotalis plenitudo, & tremendū proponatur sacrificium, quomodo deū non exorabimus pro his deprecantes?

D. quoque Isidorus: Sacrificium pro fidelium defunctorum requie offerre, vel pro eis orare, quia per totum hoc orbem custoditur, credimus quod ab ipsis Apostolis traditum sit. Hoc enim Catholica tenet Ecclesia, quæ nisi crederet, fidelibus defunctis dimitti peccata, non pro eorum spiritibus vel eleemosynam faceret, vel Deo sacrificium offerret. Nam cùm Dominus dicat: Qui peccauerit in spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in hoc seculo, neque in futuro: demonstrat quibusdam illic dimittenda peccata, & quodam purgatorio igne purganda.

Isidor. l. i.
de offic.
Eccl. c. 18.

Matt. 12.

Damasc.
serm. de
defunctis.

DAMASCENVS etiam: Diu autem Apostoli discipuli Saluatoris, qui totum mundi circulum cepere viuum prædicando verbum, quod suis oculis viderant, in tremendis & impolutis vitalibusque sacramentis, memoriam eorum qui fideliter obdormiērunt, habendam edixerunt. Quod adhuc firmiter atque ad eò sine contradictione obseruat Apostolica & Catholica Ecclesia CHRISTI & Dei, à finibus vsque ad fines terræ, ab eoque tempore vsque ad præsens, & in finem mundi vsque: Omnino hoc neque variè, neque absurdè, neque temerè fortuito veordinatum est. Quæ enim CHRISTIANA religio erroris nescia suscipit, & in tot secula seruat inconcussa, minimè

vana

vana sunt, sed vtilia, DEO placita, salutique nostrae conducibilia plurimum.

Hrabl. 1. 2. H R A B A N V S denique verbis citatis ex Isidoro desumptis: de instit. Sacrificium pro defunctorum fidelium requie offerre vel pro cis cler. c. 44. orare &c. vt supra.

LITURGIA D. PETRI APOSTOLI, PRIMI ROMANI PONTIFICIS.

Frä. Turr. Dogm. charact. libr. 3. **P**ETRVS (inquit Franciscus Turrianus) Romæ Missam composuit, quæ omnium breuissima. In causa fuit, (vt apud quendam Simeonem Græcum Authorem notatum reperi) quod longam moram in templo facere non esset tunc tutum, propter Christianæ gentis hostes, quibus illa vrbs Babylon magna maxime abundabat. Hæc quoque extat scripta Græcè, quæ tota est Latine translata.

Q V A N D O Q V I D E M autem nunc hæc D. Petri Missa ad manum non sit, quæ de illa ex ipsius ore describit D. Clemens Romanus, in medium adferemus.

MODVS CELEBRANDORVM MYSTERIORVM A B. PETRO ACCEPTVS.

Clé. Rô. Epist. 2. ad fratrem Domini. **S**ICVT (inquit) à B. Petro Apostolo accepimus omnium Apostolorum patre, qui clauis regni cælestis accepit, qualiter tenere debemus de sacramentis, quæ geruntur in sanctis, te ex ordine nos decet instruere.

MINISTRI MYSTERIORVM, ET QVID ILLIS CVRANDVM.

TRIBVS enim gradibus commissâ sunt sacramenta diuinorum secretorum, id est, presbytero, Diacono, & ministro.

Reli-

RELIQVIÆ FRAGMENTORVM CORPORIS DOMINICI, CVM TIMORE CVSTODIENDAE AVT CONSVMENDAE.

QV I cum timore & tremore reliquias fragmentorum corporis Dominici custodire debent, nè qua putredo in sacratio inueniatur, nè quum negligenter agitur, portio corporis Domini grauis inferatur iniuria. Communio enim corporis Domini nostri Iesu Christi si negligenter erogetur, & presbyter minora nõ curet admonere officia, graui anathemate & digna humiliationis plaga feriat. Certè tanta in altario holocausta offerantur, quanta populo sufficere debeant. Quod si remanserint, in crastinũ non referentur, sed cum timore & tremore, clericorum diligentia consumantur.

Et iterum: A principio Epistolæ hucusquæ hunc locum de sacramentis delegavi benè intuendis, vbi non murium stercora inter fragmenta Dominicæ portiois appareant, neque putrida per negligentiam remaneant clericorum: & conuenientes, qui accipere sibi medicinam desiderant, putrida quum viderint, magis cum ridiculo & fastidio videantur accipere, & in peccatum magis decidunt per negligentiam clericorum. Quapropter nemo clericorum ultra hæc dissimulet, aut negligere vllatenus audeat: sed libenter, quæ iussa sunt, expleat, & sacramenta diuina nequaquam negligenter contrectet.

Et infra: Tales ad ministerium eligantur clerici, qui dignè possunt Dominica sacramenta tractare. Melius est enim Domini sacerdoti, paucos habere ministros, qui possint dignè opus Dei exercere, quàm multos inutiles, qui onus graue ordinatori adducant.

IEIUNIUM MINISTRORVM ANTE ET POST SYMPTIONEM.

L QVI

QVI autem residua corporis Domini, quæ in sacrario relictæ sunt, consumunt, non statim ad communes accipiendos cibos conueniant, nè putent sanctæ portioni commisceri cibum, qui per aqualiculos digestus, in secessum funditur. Si ergò manè Dominica portio editur, vsque ad sextam ieiunèt ministri, qui eam consumpserunt. Et si tertia vel quarta hora acceperint, ieiunèt vsq; ad vesperam. Sic secreta sanctificatione æterna custodienda sunt sacramenta.

VASA ET VESTES

SACRAE.

Ibidem.

DE Vasis sanè sacratis gerendum est. Altaris palla, canthara, (magis em̄ placet hæc lectio, vt referatur ad calicem: quàm alia, quæ legit, Cathedra) candelabrum, & velum, si fuerint vetustate consumpta, incendio dentur: quoniam nõ licet ea, quæ in sanctuario fuerint, malè tractari, sed incendio vniuersa tradantur. Cineres quoquè eorum baptisterio inferantur, vbì nullus transitum habeat, aut in pariete, aut in fossis pavementorum iacentur, nè introeuntium pedibus inquinentur. Nemo per ignorantiam clericus palla mortuum credat obuoluendum, aut Diaconus ea scapulas operire velit, q̄ fuit in altari, aut certè quæ data est in mensam Domini. Qui hæc fecerit, vel leuiter quasi nihil & negligenter habuerit diuina mysteria, Diaconus triennio, sexq; mēsis à Dominico alienus erit altari, graui percussus anathemate. Quòd si clericum Presbyter non commonuerit, decem annis & quinq; mēsis excommunicatus sit, propterea quòd de Dñicis sacramētis subiecta sibi nõ commonuerit ministeria, & postea cum grandi humilitate matri reconcilietur ecclesiæ. Pallas verò & vela, quæ in sanctuarij fordidata fuerint ministerio, Diaconi cum humilibus ministris iuxta sacrarium lauent, non eijcientes foràs à sacrario velamina Dominicæ mensæ, nè fortè puluis Dominici corporis malè decida-

dat à

dat à sindone foris abluta, & erit hæc operati peccatū: idcirco, intrà sacrarium ministris præcipimus, hæc sancta cum diligentia custodire. Sanè peluis noua comparetur, & præter hoc nihil aliud tangat. Sed nec ipsa peluis velis apponatur lauandis, nisi quæ ad Dominici altaris cultum pertinent. Pallæ altaris solæ in ea lauentur, & in alia, vela ianuarum. De velis autem ianuarum cura sit ostiarijs ex admonitione maiorum, nè quis negligens aut ignarus, ad velum ianue domūs dñi manus inconditè tergat, sed statim coercitus, discat omnis homo, quia velum atrij domūs dñi sanctum est.

Ac infra: Si fortè quispiam Presbyter, siue diaconus, sacrarij sindonem vel velum subtracta vendiderit, Iudæ Iscariotis similis estimabitur. Qui propter cupiditatem fecerit hoc opus, nouerit se supra dicti Iudæ suscepturum pœnam.

FRAGMENTA OBLATIONVM DOMINI, LAICIS NON COMMVNICANDA.

PRÆCIPIMVS etiam, nè extero seu excommunicato Ec- Ibidem.
clesiæ siue Laico, de fragmentis oblationum Domini ponatur ad mensam. Vndè scis tu, qui passim sacrarij panes indignis impendis, vndè nõsti, si à mulieribus mundi sunt hi, quibus impendis? Hinc & Dauid, ab Abimelech sacerdote interrogatus, quum panes 1. Reg. 21. sibi ad comedendū posceret, si mūdus esset à muliere, quum se mūdum ante triduū profiteretur, panes propositionis manducauit.

ET rursùm: Calicem verò, ad perferendū sanguinem Dñi, preparatū cum tota mūditiā ministerij, minister præparet, nè non benè lotus calix, Diacono peccatum fiat offerenti.

MINISTRI ALTARIS ETIAM PROPRIAS VXORES NON NOVERINT.

AD Dñica aut̄ mysteria tales eligantur, qui ante ordinatiõem suam cõiuges suas nõ nouerint. Quòd si post ordinatiõem,

L 2 mi-

ministro altaris contigerit proprium inuadere cubile vxoris, sacrarij non intret limina, nec sacrificij portitor fiat, nec altare contingat, nec ab offerentibus holocausti oblationem suscipiat, nec ad Dominici corporis portationem accedat, nec aquam sacerdotibus porrigat ad manus: sed ostia forinsecus claudat, minora gerat officia, vrceum siue calicem ad altare nō sufferat.

CAETERARVM QVOQVE MULIERVM
CONSORTIA DEVIANT.

Ibidem.

CLERICVS verò solus ad foeminae tabernaculum non accedat, nec properet sine maioris natu principis iussione. Nec presbyter solus cum sola adiungatur, sed duobus adductis testibus, visitet infirmam. Nec solus cum sola foemina fabulas misceat. Nec Archidiaconus, aut Diaconus, sub praetextu officij humilitatis, frequentet domicilia matronarum, aut fortè per clericos, aut domesticos eius, matrone mandent secreti aliquid. Si cognitum fuerit, & illè deponatur, & illa à liminibus arceatur ecclesiae. Sed si fortè aliqua intercessio fuerit, episcopo suggeratur. Et si talis est, ad quam debeat ire pio interuentu, ipse pergat: Sin autem, de latere suo dirigat, cum duobus aut tribus, qui hoc sanare debeant. Sanè ad visitandam mulierem infirmam nullus clericus ingrediatur, nisi cū duobus aut tribus. Nemo tamen clericorum cum extranea habitet foemina, nisi proxima aut soror fuerit. Et hoc cum magna sollicitudine fiat. Non ignoramus malitias satanae.

ECCLESIARVM ET SACERDOTVM
CONSECRATIO.

Ibidem.

ECCLIAS per cōgrua & vtilia facite loca, quae diuinis precibus sacrare oportet, & in singulis sacerdotes, diuinis orationibus Deo dicatos, poni.

Idē epi. 3.

QVONIAM (inquit idem Diuus Clemens) in alijs locis sacrificia.

ficare, & Missas celebrare non licet, nisi in his, in quibus Episcopus proprius iusserit, aut ab Episcopo regulariter ordinato, tenente videlicet ciuitate, consecratus fuerit. Aliter enim haec non sunt agenda, nec ritè celebranda, docente nos nouo & veteri testamēto. Haec Apostoli à Domino acceperunt, & nobis tradiderunt: haec nos doceamus, vobisq; & omnibus, absq; repraehensione tenere, & docere, quibus agendum est, mandamus. Vnaquaeque etenim res, tempus suum habet & locum.

ALIA DE SACRIFICIO A D. PETRO
CELEBRATO, TESTIMONIA.

CERTE Abdias post Caesareae narrata D. Petri & Simonis Abd. A. post. hist. l. 1. magi disceptationem: Et postquam (inquit) orauit, & praecipit vt die postera maturius conuenirent, sacrificium fecit.

D. Linus etiam cum Abdia, quum iam, nè subiret martyrium Linus de pas. Petr. Romae, fugere statuisset D. Petrus: Proxima (inquit) nocte, celebrata oratione, valedicens fratribus, & cum benedictione illos Deo commendans, profectus est solus.

QVOD ipsum reperire est apud Egesippum iisdem plane Egesip. de excid. Hieros. l. 3. c. 2 verbis.

D. verò Isidorus disertis verbis: Ordo (inquit) Missae vel orationum, quibus oblata Deo sacrificia consecrantur, primùm à sancto Isid. li. 1. de diuin. offic. c. 15. Petro est institutus, cuius celebrationem vno eodemq; modo vniuersus peragit orbis.

ET Albinus Flaccus Alcuinus: Missam Petrus Apostolus primus omnium Antiochiae dicitur celebrasse. In qua tres tantum Alcuin de diuin. offic. modò orationes in initio fidei proferebantur, incipientes ab eo loco, vbi dicitur: Hanc igitur oblationem.

AC Valafridus Strabus: Romani quidem usum obseruationum à beato Petro principe Apostolorum accipientes, suis quique temporibus, quae congrua iudicata sunt, addiderunt. Quorum morem Vvalafr. Strab. de rebus eccl. c. 22.

idedò in sacris rebus tam multæ gentes imitantur, quia & tanti magisterij ex apice Apostolico primordijs clarent, & nulla per orbem Ecclesia, æquè vt Romana, ab omni fæce hærefeon cunctis retrò temporibus pura permanfit.

Simeon
Metaphr.
in vita
Petri.

QVI BVS consentit & Simeon Metaphraftes: Romæ (inquit) quum quotidie synaxes celebraret Petrus, & vnum **DEVM** patrem omnipotentem, & vnum Dominum Iesum Christum filium verum de Deo vero, & vnum Spiritum sanctum Dominum & viuificum, in synagogis & domi doceret, attraxit multos ad fidem in Christum.

Hugo de
S. Vict. l. 2
de sacra.
part. 6. c.
14.
Mart. Polonus
in
Chro. an.
Dom. 36.
Ibidè an.
309.

HVG O etiam de S. Victore: Hanc Missam B. Petrus Apostolus & c. ijsdem verbis quibus supra Alcuinus.

MARTINVS quoque Polonus: Antiochiæ (inquit) Petrus primam Missam celebravit, dicendo solummodò (præter consecrationis verba) Pater noster.

ET iterum: Quum Syluester (inquit) Pontifex, statuerit vbi- què in Ecclesijs haberi altaria lapidea: in prædicta Ecclesia non erexit altare lapideum, sed ligneum antè habitum stabilivit. Est enim altare, in quo beatus Petrus & alij successores, vsq; ad tempora Syluestri celebrâsse dicuntur. Tunc enim sæuiente persecutione, certa non erat in vrbe Episcopalis statio: sed vbi- què poterant, siue in cryptis, siue in cœmeterijs, & subterraneis, siue in domibus virorū fidelium aut mulierum, Missam celebrabant super illud altare ligneum: quod erat concuum velut arca, habens quatuor circulos in angulis, per quos quatuor presbyteri illud ad locum celebrationis deferebant. Et ob rauerentiam S. Petri & aliorum sanctorum Pontificum, statuit B. Syluester, vt nullus nisi summus Pontifex, super illud celebret: quod vsque hodiè seruatur. Sed super ipsum deposita mensa summus Pontifex celebrat solum: quæ deponitur in cœna Domini, & non reponitur, nisi in Sabbato sancto post baptismum.

GVL

GVLIELMVS deniquè Durantus: Missam (inquit) instituit Dominus Iesus sacerdos secundum ordinem Melchisedech, quando panem & vinum in corpus & sanguinem suum transmutauit, dicens: Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus: & subiungens, Hoc facite in meam commemorationem. Apostoli autem hanc Missam adauerunt, dicentes in Missa non solum verba præmissa, verum etiam Dominicam orationem superaddentes. Vnde B. Petrus sic Missam primus dicitur celebrâsse in partibus Orientalibus, vbi post Domini passionem quatuor annis cathedram tenuit sacerdotalem. Deindè verò accepit cathedram Antiochiæ, vbi tres orationes ad Missam adiecit.

Guiliel.
Durant.
rat. diuin.
l. 4. c. 1.

CAETERVM non D. Petrum solummodò, sed & cæteros omnes Apostolos sacrificâsse testatur etiam iam olim D. Epiph. contra Collyridianos, qui D. Mariæ per mulieres sacrificabant: Petrus itè (inquit) & Andreas, Iacobus & Ioânes, Philippus & Bartholomæus, Thomas, Matthæus, & Iacobus Alphæi, & Iudas Iacobi, & Simon Cananæus, & Mathias, qui in complementum duodecim electus est: hi omnes electi sunt Apostoli, sacrificantes per terram Euangelium vnà cum Paulo & Barnaba ac reliquis, & mysteriorum duces cum Iacobo fratre Domini & primo Episcopo Hierosolymorum. A quo Episcopo & prædictis Apostolis, constitutæ sunt successiones Episcoporum & presbyterorum in domo Dei: & nupquam mulier inter hos constituta est. Fuerunt autem (inquit) quatuor filia Philippo Euangelistæ prophetantes, non tamen sacrificantes. Et erat Anna prophetissa filia Phanuelis, sed non sacrificium concreditum habuit.

Epiph. l. 3.
Tom. 2.
hær. 79.

SI quis plura huc pertinentia desideret, videat quæ scribit Abdias Babylonius de Missis DD. Apostolorū, Andreae, Ioânis, Matthæi, & Thomæ: quod habet Beda de Missa D. Ioannis, ac quod habet de $\pi\epsilon\tau\alpha\lambda\omega\varsigma$ D. Ioânis Polycrates Ephesius apud Eusebium & Nicephorum.

Abd. hist.
Apost. l. 3.
5. 7. & 9.
Beda hõ.
de fest. 10.
an. Euãg.
Euseb. l. 5.
hist. Eccl.
c. 24.
Niceph.
Eccl. hist.
l. 4. c. 37.

LITURGIA

LITVRGIA D. MARCI EVAN-
GELISTAE, AQVILEIEN-
SIVM APOSTOLI.

Frä. Tur.
dog. cha-
ract. l. 3.

MISSA M (inquit Franciscus Turrianus) in Ecclesia Ale-
xandrina Marcus composuit, quæ etiam apud nos Græcè
extat, quæ est aliquanto breuior Missa Iacobi.

Nos, quandoquidem hæc nondum extet, quicquid alicubi le-
gere contigit huc spectans, in medium adferemus.

Sacerdotium D. Marci.

Hierom.
prol. in
Marcum.

IN P R I M I S autem huc pertinet illud D. Hieronymi: Ampu-
tasse autem sibi post fidem pollicem Marcus dicitur, ut sacerdotio
reprobis haberetur. Sed tantum consentiens fidei prædestinata
potuit electio, ut non sic in opere verbi perderet, quod prius me-
ruerat in genere. Nam Alexandria Episcopus fuit.

Isid. lib. 1.
patr. noui
testam.

QUOD ipsum habet etiam D. Isidorus: Marcus (inquit) Evan-
gelista, nè ad sacerdotium promoueretur, abscidisse sibi pollicem
fertur. Primus tamen Alexandria cathedram tenuit.

HA C T E N V S illi, atqui quum sacerdotis sit ac Pontificis, (teste
Apostolo) offerre dona & sacrificia pro peccatis, colligitur hinc, ne-
cessario sacrificium celebrasse.

Euseb. Ec-
cl. hist. l.
2. c. 16.
Niceph.
hist. Eccl.
l. 2. c. 16.

EO D E M spectat, quæ de *θεραπείαις* Alexandrinis sub D. Marco
scribit Philo Iudæus, quippe quum scribat Eusebius Cæsarensis, &
post eum Nicephorus, euidentissimo illo libro omnia Ecclesiæ
instituta contineri,

Ecclesiarum erectio.

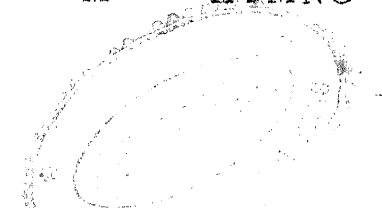
PO S T hæc (inquiunt illi) descriptis eorum habitaculis, ut se
habeat singulorum qualitas & situs, etiam de ecclesijs quæ aquæ
eos sunt, ita dicit:

Philo lib.
de vit. cō-
templ.

HA B E T (inquit Philo) vnusquisq; sacram ædiculam, *σεμνείον*
siue

siue *μοναστήριον* appellatam, in qua secedentes honestæ sanctæque
vitæ *μυστήρια τελοῦνται*, non cibum, non potum, non aliud quic-
quam vsui corporis necessarium eò inferentes, sed leges tantum &
oracula Prophetarum, & hymnos, & alia huiuscemodi: per quæ do-
ctrina simul & pietas augetur, ac perficiuntur. Per sex hebdoma-
dæ dies in dictis monasterijs seorsum morantur singuli, & solitarij
secum philosophantur: nec limen exeunt, nec intus abditi per spe-
culam vllam foras prospiciunt. Septimo autem die velut in Colle-
gium congressi, ordine confident pro sua quisque ætate, cum habi-
tu decenti, intra quem manus tenent, dexteram inter pectus & mē-
tum positam, sinistram reductam ad latus. Tunc prodiens vnus in
medium, qui cæteris senior, & dogmatum peritior habetur, mira
vultus & vocis grauitate, cum magna item mentis solertia differit:
haud sanè, ut Rhetores vel Sophistæ nostræ tempestatis, dicendi
acrimoniam ostentans: sed exactam potius vim sententiarum per-
scrutans atque enucleans, quæ non solum infideat extremis auri-
bus, verumetiam per auditum in animum penetret, ac tenaciter
inhæreat. Reliqui omnes cum silentio auscultant, & dictorum
commendationem, oculorum vel capitis nutibus dicenti solum
significat. Porro commune illud monasterium, in quod septimo
quoque die concurrunt, duplicem habet ambitum distinctum,
vnum ad virorum, alterum ad mulierum proprios confessus. Nam
docentem audiunt vnà etiam mulieres, ut potè eiusdem zeli atque
instituti consortes. At paries vtrunque dirimens habitaculum, tri-
bus tantum vel quatuor cubitis supra pavementum instar propugna-
culi erectus est. Reliquum spatium ad tectum vsque apertum re-
linquitur, duabus forsitan de causis: tum ut conueniens naturæ mu-
liebri pudor conseruetur, tum ut ex congrua loci dispositione, faci-
lè illæ percipiant vocem differentis, nulla media obstructione præ-
peditam.

M HYMNO-

Euseb. & Niceph. locis citatis. **H**AEC Philonem (inquiunt Eusebius & Nicephorus) de nostrorum *ἑραπειῶν* consuetudine referre, quis potest dubitare? Quod si cui adhuc videatur ambiguum, adhibebimus etiam alia eius dicta, quæ nulli omninò, nisi nostris tantummodò cōuenire, etiam infidelissimus quisque fatebitur. Ait ergò: Cum viris autem sunt & fœminæ &c. Quid autem adhuc his opus est, etiam de conuētibus eorum quæ scribit, & ut seorsùm quidem viri, seorsùm autem in iisdem locis fœminæ congregētur, & ut vigilias sicut apud nos fieri moris est, peragant, & maximè diebus illis, quum passionis Dominicæ solennitas celebratur, quum in ieiunijs pernoctare, & lectionibus sanctis auditum præbere consueuimus. Quæ omnia supradictus vir ex ordine, eaq; consequentia qua apud nos geruntur, expressit.

Phil. l. cit. **V**BI tandè(m) (inquit Philo) satis deseruisse videtur Præses, ac feliciter celsisse tam docenti sermo conatibus certis ad scopum perductus, quàm audientibus dictorum intelligètia, plausus fit à cunctis, ad vesperam vsque simul gaudentibus. Tum exurgens vnus, hymnum canit in Dei laudem, vel recens à se factum, vel pridem ab aliquo priscorum vatum, qui carmina & cantica permulta ipsis reliquerunt trimetri generis. Profodias item & hymnos varios, qui ad libamina, ad aram, in stationibus quoquè & choris cōcinuntur. diuersisque in choro fiunt conuersionum vicibus, eleganter commensurati. Post illum alij quoquè singulatim canunt, ordinem suum, ac decorum optimè seruantes, cæteris interim magna cum quiete attendentibus, præterquàm ubi ad extremas certas hymni partes accinenda sunt, quæ vocant Ephymnia. Tunc enim omnes simul viri & mulieres pariter exclamant.

SACER-

ADDIT autem adhuc his, (inquiunt Euseb. & Niceph.) modum præsidèdi eorum, quibus Ecclesiasticæ Liturgiæ commissæ sunt, siue (vt vertit Rufinus) quomodò sacerdotes vel ministri exhibeant officia sua, & summam omnium Episcopalis apicis dignitatem. Hactenùs illi. Quod quo loco faciat Philo, non video, nisi verbis sequentibus, vt quandoquidem nondùm sacris mysterijs initiatus fuerit Philo, cætera mysteriorum secreta ignorauerit: ea verò sola narret, quæ aut eminens est conspicatus, vel ex relatu cognouit.

ΙΔΟΥΕ (inquit Philo) ob reuèrentiam *τῆς ἱερᾶς τραπέζης*, Philo loc. quæ in *ἀγίῳ προνάῳ*, id est, anteriore Ecclesiæ parte sita est. In ea enim azymi panes, id est, absq; fermento & sales prorsùs inconditi, eò quòd decet simplicissima & syncerissima quæque in præstantissimam sacrorum siue sacerdotum partem, velut *λειτουργία* præmium, deputari.

DE LITURGIA D. MARCI APERTIO-
RA TESTIMONIA.

VTVT autem illa quis intelligat, certè vita ipsius D. Marci à Notarijs, quantum appàret, primitiuæ Ecclesiæ conscripta, Missam ab eo celebratam docet.

FACTVM est (inquiunt) vt beatissima festiuitas nostra Paschalis, id est, Dominicus dies sanctus, occurreret vicesimo die mensis Parmuthi, quod est octauò Kalendarum Maiarum: quo tempore eorù Serapiaca agebatur celebritas. Hac igitur opportunitate adunati, insidiatores protinùs dirigunt: qui repperunt eum orationis oblationem diuinæ Maiestati sacratissimam celebrantem.

ITEM venerabilis Beda: At postquàm constitutis & confirmatis Ecclesijs per Libyam, Marmaricam, Ammonicam, Maij.

M 2 Pen-

Notar. in vita D. Marci.

Beda in Martyrol. ad 7. Kal. Maij.

Pentapolim, Alexandriam, atque Aegyptum vniuersam, ad vltimū tentus est à paganis, qui remanserant Alexandriae, qui videntes eum die sancto Paschae Missas facientem, miserunt funem in collo eius.

Ado in Martyrol. **ET** Ado Treuirensis: Qui videntes (inquit) eum die sancto Paschae Missam facientem, miserunt funem in collo eius, & trahebant eum ad loca Bucolicæ, quæ erant iuxta mare sub rupibus, ubi erat Ecclesia constructa. Et defluebant carnes eius in terram, ac saxa inficiebantur sanguine.

Marian. **CITAT** quoque ipsa illa verba Bedæ ex eius Martyrologio Marianus Scotus, & iisdem vitur Antoninus in Summa historiali.

Anton. part. 1. tit. 6. c. 16.

LITVRGIA D. BARNABAE MEDIOLANENSIVM APOSTOLI.

Alexand. Monach. **LITVRGIAE** D. Barnabæ in hæc verba meminit Alexander Monachus apud Simeonē Metaphrasten: Hæc quum dixisset Barnabas, vnà cum omnibus Deum orauit, multusq; fletus hominum fuit, eò quòd dixerat, tempus propè esse quo à corpore dissoluendus foret. Ipse verò quum panem & calicem sumpisset, & diuinæ Liturgiæ ordinem totum compleuisset, vnà cum fratribus particeps factus est Eucharistiæ sacramentorum.

MYSTERIA CELEBRATA A D. NICOMEDE, ROMANO PRESBYTERO.

Marcel. in vita D. Petron. & D. Nicomedis M. S.

VENIENS (inquit D. Marcellus Petri discipulus) ad Petronillā S. nicomedes presbyter, celebrauit mysteria Christi, Virgo

Virgo autem sanctissima, mox vt corporis Christi sacramentū accepit, reclinans se, in lectulo emisit spiritum.

QVO D ipsum habet ven. Beda in hæc verba: Petronilla tertio die celebratis Dominicæ oblationis mysterijs à S. Nicomede presbytero, mox vt Christi sacramenta percepit, reclinans se, in lectulo emisit spiritum.

EODEM pertinet illud Martyrologij Romani: Romæ via Numentana natalis Nicomedis presbyteri & martyris, sub Domitiano Imperatore. Qui quum diceret compellentibus se sacrificare: Ego nõ sacrifico nisi Deo omnipotenti qui regnat in cælis, plumbeis diutissimè cæsus, migravit ad Dñm.

SOLENNIA CELEBRATA A D. APHRODISIO, I. BITVRIGVM EPISCOPO.

BITVRIGAS ciuitatem adgressus, (inquit Gregorius Turo-nensis) salutare omnium Christum populis nunciauit. Ex his ergò pauci admodum credentes clerici ordinati, ritum psallendi suscipiunt: & qualiter ecclesiam construunt, vel omnipotenti Deo solennia celebrare debeant, instituuntur.

MYSTERIA D. APOLLINARIS, I. RAVENNATENSIVM EPI- SCOPI, ET INCOLARVM DANVBII, AC DALMA- TARVM APOSTOLI.

MYSTERIA (inquiunt Protonotarij ecclesiæ primitiæ) & baptisimata in domo Tribuni, B. Apollinaris agebat cum discipulis suis assidue.

M 3 ET

ET postea: Habebat enim Christiani tuguria non longe à muro, ubi mysteria faciebant.

Et denuò: Còtiguit autè post multum temporis, dum apud Christianos mysteria faceret in suburbano Pyrinæi senatoris, quod subito feditio orta est.

Petr. Chry
sol. ferm.
128.

PRO quo etiam facit D. Petrus Chrysologus: Beatus (inquit) Apollinaris primo sacerdotio solus hanc ecclesiam Rauennatem vernaculo atq; inclyto martyrij honore decorauit.

D. SAVINIANI, I. SENONENSIVM EPISCOPI, OFFICIUM DIVINI SACRAMENTI.

Vita D.
Savinia.
MS. apud
Guiliel.
Brugen.

QUVMQUE his & similibus verborum admonitiõibus hortaretur suos B. Pontifex Savinianus (vt habetur in eius vita) data benedictione, postquam diuini sacramenti peregit officium, videns caterua paganorum, quoniam diutiùs moras innecteret, intus cum grandi accedentes strepitu, beatum dignè memoriæ Savinianum, simulq; eius discipulum Victorinum circumueniunt.

D. CLEMENTIS, I. METENSIVM EPI SCOPI ET BELGARVM APOSTO LI, MISSARVM SOLENNIA.

Anton.
hita. part.
I. tit. 6. ca.
26. 5. l.

SEQUENTI autem die (inquit Anton.) celebratis Missarum sollempnijs, & cunctis adstantibus sacra cõmunionem refectis, ad locum cauernæ, sequente omni populo, accessit cum psalmis & oratiõibus.

D. POTENTIANI, II. SENONENSIVM EPISCOPI, QVOTIDIANVM SA CRIFICIUM.

Vita D.
Potentiani
MS. apud
Guthelm.
Brugen.

VENERABILIS Potentianus anno elapso à martyrio Saviniani per Ducem Seuerum, (inquit author vitæ ipsius) Duci respondit intrepidus: Nos Deum in cælis habemus, cui quotidie offerimus sacrificium laudis.

LI.

LITURGIA D. CLEMENTIS, ROMANI IIII. PONTIFI CIS, SEV POTIUS APO STOICA.

DESCRIPTIO ECCLESIAE ET CLERI, ET
QVID VNVSQVISQVE EX CONGREGATIS CLERICIS ET LAICIS, IN SYNAXI FACERE DEBEAT.

QUVM Ecclesiam Dei conuocas (inquit D. Clemens) o Episcopo, veluti magnæ nauis gubernator, ubi cum omni scietia cœtus celebrari præcipiens Diaconis, tanquam nautis, vt disponant loca fratribus, tanquam epibatis, cum omni diligentia & sanctitate. Ac primùm sit longa domus, ad Orientem cõuersa, ex vtraque parte pastophoria habes ad Orientem, quæ nauis habeat similitudinem: In eius medio sit Episcopi sedes: ad cuius vtrumque latus confideant presbyteri, & Diaconi assistant succincti & expediti. Hi enim sunt ad nautarum & muralium præfectorum similitudinem. Horum cura Laici in altera parte sedeant cum omni quiete & ordine: mulieres quoque separatim sedeant, silentium seruantes. Medius Lector è loco superiori stans, legat libros Moysis, Iesu Naue, Iudicum, Regnorum, Paralipomenon, de reditu: præterea Iob, Solomonis, sexdecim prophetarum, seruata lectionum vicissitudine. Alius David hymnos canat, & populus initia versuum concinat. Post hæc, Acta nostra, & Epistolas Pauli cooperatores nostri, quas ad Ecclesias misit, secundum institutionem spiritus sancti. Deindè Diaconus vel Presbyter legat Euangelia, quæ ego Matthæus & Ioannes vobis tradidimus, & cooperatores Pauli Lucas & Marcus accepta vobis reliquerunt. Ac quum Euangelium legitur, omnes Presbyteri, Diaconi, & Laici assurgant cum magno silentio: Scriptum est enim: Tace, & audi Israel. Et rursùm, Tu verò hinc sta, & audies. Deindè

Cl. Rõ.
cõst. Apostolicar.
li. 2. c. 61.

I. oquitur
D. Clemens
in perso
na Apo
stolorum,
quorum
Missam
describit.

verò

verò moneant Presbyteri populum, vt sedeat, sed non omnes: ac postremus omnium Episcopus, qui gubernatori est similis. Maneant autem Ostiarij ad introitus virorum, illos custodiètes: Diaconissa, ad introitus foeminarum, more nauticorum custodum. Nam in tabernaculo testimonij, eadem seruabatur forma cum populo Dei. Si quis inueniatur extra locum sedere, increpetur à Diacono, veluti proreta, & in suum locum reducatur. Non solum enim nauis, sed etiam mandræ habet Ecclesia similitudinem: nam sicut pastores pecudes, capras (inquam) & oues, secundum genera & ætates separant, & quælibet sui generis similes sequitur: sic in Ecclesia iuniores seorsum sedeant, si fuerit locus, alioquin maneant recti: grandiores natu, ordine sedeant: pueros stantes recipiant eorum patres & matres. Adolescentulæ rursum, si sit locus, seorsum maneant, cæteræque post mulieres stent: nuptæ, & quæ iam liberos habent, seorsum maneant. Virgines & viduæ & anus, primæ omnium vel stent, vel sedeant. Diaconus autem loca videat, vt quilibet ingrediens, in suum locum concedat, ac præter decorum nõ sedeat. Eodem modo diaconus attendat in populo, nè quis murmuret, nè econniueat, vel nutet. Oportet enim in Ecclesia accuratè, sobriè, vigilanter manere, attentas aures habentes ad Domini sermonem. Post hæc oēs simul assurgentes, & ad Oriètem conuersi, post Catechumenorum & Pœnitentum exitum, supplicent Deo cælum celi tenenti, idque ad Orientem, in memoriam veteris possessionis Paradisi ad Orientem positi, vndè primus homo, contempto mandato, serpentis consilio obtemperans, expulsus fuit. Diaconi, absoluta oratione, alij oblationi eucharistiæ sint intenti, ministrantes corpori Domini cum timore: alij turbas videant, quietemque illis imperent. Dicat autem, qui assistit pontifici, Diaconus populo: Nè quis contra aliquem, nè quis in hypocriti. Deindè salutent inter se viri, & inter se mulieres osculo in Domino: sed caueant, nè quis dolosè id faciat, quemadmodum Iudas osculo Dominum tradidit.

Po-

Posteà Diaconus oret pro omni ecclesia, proque vniuerso mundo, pro suis patribus ac membris, item pro sacerdotibus, pro principibus, pro Pontifice, pro Rege, atque pro communi pace. Deindè Pontifex populo precatus pacem, eidem benedicat, quemadmodum Moyses mandauit sacerdotibus, vt benedicerent populo his verbis: Benedicat tibi Dominus, & custodiat te: Ostendat Dominus faciem suam super te, & det tibi pacem. Item episcopus oret, ac dicat: Saluum fac Domine populum tuum, & benedic hereditati tuæ, quam possedisti, & acquisiisti precioso sanguine Christi tui, & vocasti regale sacerdotium & gentem sanctam. His perfectis, sacrificium peragatur, adstante omni populo; atque secretò orate. Ac postquam oblatum fuerit, accipiant singuli per se ordine Dominicum corpus & preciosum sanguinem, gradatim, cum pudore ac timore, tanquam ad Regis corpus accedentes: mulieres quoque velato capite, quemadmodum eas decet, ordine accedant: custodiantur portæ, nè quis infidelis vel nondum initiatus ingrediatur.

Si quis venit à parœcia frater vel soror, commendatitias literas afferens, cognoscat de ijs Diaconus: exquirens an fideles sint, an ecclesiastici, an ab hæresi non deprauati: & rursum, sit ne nupta, an vidua, atque ita quum perspexerit illorum statum, quòd sint verè fideles, & concordés in Dominicis rebus, deducat vnumque in conuenientem sibi locum. Si presbyter à parœcia venerit, recipiatur à Presbyteris in communionem. Si Diaconus, recipiatur à Diaconis. Si episcopus, vnà cum episcopo sedeat, eundem ab illo obtinens honorem. Rogabisque eum, ò episcope, vt sermones habeat ad populum, ad docendum accommodatos: peregrinorum enim adhortatio & admonitio valdè accepta atque vehementer utilis esse consuevit. Nullus enim Propheta (inquit) acceptus est in patria sua. Permittes etiam ei Eucharistiam offerre: si propter reuerentiam, veluti sapiens, scilicet honorem tibi re-

N ser-

seruans, noluerit Eucharistiam offerre, coges eum vt vel populo benedicat. Si cum fedet is, alius quidam interueniat honestus & clarus in vita, peregrinus vel indigena: tu Episcopo, qui forte vel verbum Dei praedicat, vel Cantorem aut Lectorem audis: noli illius personae obsequio ministrorum verbi relinquere, vt illi primum confessum praecipias: sed mane quietus, non interrumpens sermonem vel auditionem tuam: fratres autem per Diaconos eos recipiant. Si locus desit, Diaconus excitato eo, qui iunior fuerit, non tamen iram adhibens, sed persuasionem, illum in sede collocet. Est autem aequum, vt beneuolus id per se faciat. Quod si renuerit, illum vi deturbatum, post omnes statuatur, vt dicant reliqui praestantioribus cedere. Si inops aliquis, vel obscurus, vel aduena venerit, siue senex, siue adolescens aetate is sit, locusque desit, ei locum ex toto corde prouideat Diaconus, ne personis gratificari videatur, sed a Deo ministerij gratiam inire. Idem seruet Diaconissa cum aduenientibus mulieribus, pauperibus siue diuitibus.

QVOD OPORTET MANE ET VESPERE, ET PRAESERTIM DIE DOMINICO COE-
TVS FREQUENTARE.

Ibid. c. 63. **Q**UOTIDIE conueniatis mane ac vesperè, psallentes atque orantes in Dominicis, mane dicentes psalmum sexagesimumsecundum, vesperè centesimum quadragesimum: maxime verò hoc seruetis in Sabbato, & in die Resurrectioni dicato. Verum in die dominico diligentius conuenite, laudem Deo laturi, qui per Iesum cuncta condidit, & illum ad nos misit, atque mori permisit, & a mortuis excitauit. Nam quam excusationem afferre potest Deo, qui in hoc die non conuenit ad audiendum salutarem de resurrectione sermonem, in quo tres orationes, stantes, concipimus in memoria illi, qui tertia die resurrexit, in quo Prophetarum lectio habet, & euangelij praedicatio, & sacrificij oblatio, atque sacri cibi dispensatio

ET

ET iterum: Die Resurrectioni domini dicato, (Dominicum dicimus) conuenite assidue, gratias agentes deo, & confitentes de beneficijs, quae in nos contulit Deus, per Christum liberans nos ab ignorantia, errore, vinculis, vt careat reprehensione sacrificium nostrum, & facile ascendat in deum, qui de Oecumetica sua Ecclesia dixit: In omni loco offeretur mihi incensum & sacrificium mundum, quoniam rex magnus ego sum, & dominus omnipotens, & nomen meum admirabile inter gentes.

QVOD NON OPORTET LAICVM SACERDOTALE OFFICIVM FACERE, AVT BAPTISMA, AVT SACRIFICIUM, AVT MANVS IMPOSITIONEM, AVT BENEDICTIONEM.

SED neque laicos concedimus aliquod sacerdotale munus exercere, veluti sacrificium, baptismum, manus impositionem, vel benedictionem magnam siue paruam. Non enim sibi quis sumit honorem, sed qui vocatur a Deo. Nam per Episcopi manus datur haec dignitas. Qui verò ad eam promotus non est, sed eam sibi usurpat, Oziae poenam sustinebit.

QVOD EXCEPTO EPISCOPO VEL PRESBYTERO, NEMINI EX RELIQUIS CLERICIS CONCESSVM EST SACERDOTALIA EXERCERE, ORDINARE AVTEM, SOLI EPISCOPO CONVENIAT.

SED neque reliquos clericos baptizare permittimus, veluti Lectores, Cantores, Ostiarios, ministros, sed solos Episcopos & presbyteros, ministrantibus illis Diaconis. Qui hoc ausi fuerint, Coritarum supplicium patietur. Non concedimus autem presbyteros ordinare diaconos, Diaconissas, Lectores, Ministros, Cantores, Ostiarios, sed solos Episcopos: Is est enim ordo, & harmonia Ecclesiastica.

N 2 DE

Ibid. lib.
6. cap. 17.

EPISCOPVM & Presbyterum, ac Diaconum dicimus vnus vxoris debere constitui, siue viuât eorum vxores, siue deceſſerint: non licere autem ijs, si post ordinationem sine vxore fuerint, ad nuptias transire: vel si vxores habeant, cum alijs coniugi, sed contentos esse ea, quam habêtes ad ordinationem venerunt: Ministros quoquè, Cantores, Lectores, Oſtiarios, vnus vxoris viros esse, iubemus. Si ante nuptias ad clerum venerunt, cōcedimus eis vt vxores ducere possint, si quidem hoc expetent, nè, si peccauerint, poena afficiantur. Statuimus autem, nemini licere ex clero amicam, vel ancillam, vel viduam, vel repudiatam ducere, vt etiam lex vetat. Diaconissa sit virgo casta: sin minus, saltè vidua eligatur, quæ vnū virum habuerit, fidelis & honesta.

SERMO EPISCOPI POST LECTIONEM
SCRIPTURARVM.Ibid. lib.
8. cap. 4.

POST verò lectionem legis & Prophetarū, Epistolarum nostrarum, Actuum, atq; Euangelij, ordinatus salutet ecclesiam ijs verbis: Gratia Dñi Dei nostri Iesu Christi, & charitas Dei patris, & communicatio Spiritus sancti, cum omnibus vobis, Amen. Et omnes respondeāt, Et cum spiritu tuo. Post hæc verba alloquatur populum sermonibus exhortatorijs.

SERMO DIACONI PRO CATE-
CHVMENIS.

Ibid. ca. 6.

OMNIBVS consurgentibus, Diaconus ascendens altum aliquem locum, pronunciet: Nè quis auditorum, nè quis infidelium. Silentioq; facto, dicat: Catechumeni, orate. Et omnes fideles orēt, attento animo dicētes: Dñe, miserere. Diaconus p̄ ipsis oret, dicens: Pro catechumenis oēs Deū oremus, vt bonus & benignus
Do-

Dominus clementer exaudiat obsecrationes & preces ipsorum, & recipiens eorum supplicationes, tribuat eis auxilium, & concedat petitiones cordis ipsorum ad vtilitatem: reuelet eis Euangelium Christi sui, illuminet eos, & instituat disciplina cognitionis DE I: doceat ipsos mandata & iudicia sua: inferat in animam eorum castum & salutarem timorem suum: aperiat aures cordis ipsorum, vt meditentur in lege sua die ac nocte: confirmet eos in pietate, vniat & connumeret in sancto ouili suo, dignos faciens lauacro regenerationis, veste immortalitatis, vera vita: liberet eos ab omni impietate, & nè det locum inimico aduersus eos: mundet eos ab omni iniquatione carnis & spiritus: inhabitet in eis & inambulet per Christum suum: benedicat introitus & exitus eorum, & dirigat vias eorum in bonum. Etiam pro eis intentè oremus, vt remissionem delictorum consecuti per baptismum, sanctis mysterijs dignifiant in mansione sanctorum. Erigite vos catechumeni, & petite pacem Dei per Christum suum, diem pacificum & sine peccato, itemque omne tempus vitæ vestræ, Christianos p̄fides vestros, propitium & benignum Deum, delictorum remissionem: ipsi soli ingenito Deo per Christum suum vosmet commendate: Inclina mini, & benedictionem accipite. In ijs singulis, quæ loquitur Diaconus, populus (vt prædiximus) dicat: Domine, miserere, & in primis pueruli.

BENEDICTIO EPISCOPI SVPER
CATECHVMENOS.

INCLINANTIBVS autem ipsis capita, benedicat ijs ordinatus Episcopus benedictione huiusmodi: Deus omnipotens, ingenite, inaccessibilis, qui es solus verus Deus, Deus & pater Christi vnigeniti filij tui, Deus paraleti & cunctorum Dominus, qui per Christum discipulos constituisti doctores ad docendum pietatem, ipse nunc respice super Catechumenos euangelij Christi tui,

& da eis cor nouum, & spiritum rectum innoua in uisceribus eorum, ad cognoscendam & faciendam voluntatem tuam in corde pleno, & uolenti animo: dignos fac eos sancto baptismo, & aggrega eos Ecclesiae tuae sanctae, & participes fac sanctorum mysteriorum per Christum IESUM, qui est spes nostra, qui que pro nobis mortuus est, per quem tibi gloria, & adoratio in spiritu sancto in secula, Amen.

SERMO DIACONI PRO ENER-
GVMENIS.

Ibid. c. 7. **P**OST hæc Diaconus dicat: Ite Catechumeni in pace, qui, postquam ieiunauerunt, dicat: **O**rate Energumeni, hoc est, uexati ab immundis spiritibus. Intentè omnes pro ipsis orate, ut benignus Deus per Christum increpet immundos & nequam spiritus, & eripiat seruos suos ab imperio inimici, qui increpauit legionem dæmonum & principem malorum diabolum, ipse nunc increpet pietatis rebelles, & liberet fragmenta sua à vexatione ipsius, & purget ea quæ ingenti sapientia condidit. Etiam intentè oremus. Salua & excita illos Deus in uirtute tua. Inclinate uos Energumeni, ut benedictionem accipiatis.

ORATIO EPISCOPI PRO
ENERGVMENIS.

Ibid. c. 8. **E**T Episcopus orat, dicens: Qui fortem armatum ligasti, & omnia uasa eius diripuisti: qui dedisti nobis potestatem ambulandi super serpentes & scorpiones, & super omnem uirtutem inimici, qui homicidam serpentem ligatum tradidisti nobis, tanquam passerem puerulis: quem cuncta pauent & horrèt à facie uirtutis tuae: qui eum deiecisti, sicut fulgur à cælo in terram, non lapsu locali, sed ab honore in ignominiam, ob uoluntariam nequitiam: cuius aspectus siccit abyssos, & minæ liquefaciunt mōter, & ueritas Do-
mini

Iob 8.

mini manet in æternum: quem laudant infantes, & lactentes benedicunt: quem celebrant & adorant angeli: qui adspicit super terram, & facit eam tremere: qui tangit montes, & fumigant: qui minatur mari, & siccit illud, & omnia flumina deferta facit: cuius nubes puluis pedum eius: qui ambulat super mare, sicut super pauimentum. Unigenite Deus, magni Patris filii, increpa spiritus nequam, & libera opera manuum tuarum ab alieni spiritus vexatione: quoniam tibi gloria, honor & adoratio, & per te tuo patri, & sancto spiritui in secula, Amen.

SERMO DIACONI PRO ILLV-
MINANDIS.

DIACONVS dicat, Ite Energumeni: & postea dicat, **O**rate qui illuminamini. Intentè omnes fideles pro ipsis oremus, ut Dominus illos dignos reddat, ut in Christi mortem initiati, resurgant unà cum illo, & consortes faciat eos regni ipsius, & participes mysteriorum eius: uniat & conscribat in numero eorum, qui salui fiunt in sancta eius Ecclesia. Salua & suscita illos in tua gratia.

Ibid. c. 9.

ORATIO EPISCOPI TERTIA, SV-
PER ILLVMINANDOS.

CONSIGNATI Deo per Christum eius, inclinantes se, benedicantur ab Episcopo hac benedictione: Qui per sanctos Prophetas prædixisti ijs, qui inchoantur, Lauamini, mundi estote: & per Christum instituisti spiritualem regenerationem, idem nunc respice super eos qui baptizantur, & benedic & sanctifica eos, & præpara dignos fieri tuo dono spiritali, & uera adoptione filiorum, ad consequendum spiritalia tua mysteria in numero eorum, qui saluantur per CHRISTUM saluatorem nostrum, per quem tibi gloria, honor & adoratio in sancto spiritu in secula, Amen.

Ibid. c. 9.
& 10.

Isai. 1.

SERMO

LITURGICON ECCLESIAE LATINAE
SERMO DIACONI PRO POENI-
TENTIBVS.

Ibid. c. 11. **E**T dicat Diaconus: Discedite illuminandi: & post hoc pronunciet: Orate poenitentes, Intentè omnes pro poenitentibus fratribus rogemus, vt misericors Deus ostendat illis viam poenitentiae: recipiat resipiscenciam & confessionem ipsorum, & conterat citò satanam sub pedibus eorum, & redimat eos à laqueis diaboli, & à fraude dæmonū, & eripiat eos ab omni verbo nefario, & ab omni opere illicito & amore prauo, & condonet eis peccata voluntaria & inuoluntaria, & deleat chirographum ipsorum, & conscribat eos in libro vitæ: expiet eos ab omni piaculo carnis & spiritūs, & vniat eos, reducens ad sanctum suum ouile, quoniam ipse cognoscit figmentum nostrū: quoniam quis gloriabitur se castum habere cor? vel quis confidet se mundum esse à peccato? Omnes enim sumus poenæ obnoxij. Etiam pro ipsis Intentiūs oremus, quoniam gaudium fit in cælo super vno peccatore poenitentiam agente, vt declinantes omnem actionem malam, amplectantur omnia opera bona, vt benignus Deus citò eorum obsecrationibus placatus, restituat eis lætitiā salutaris, & spiritu principali confirmet eos, nè ampliùs prohibeantur communionem habere sanctorum * sacrorum ipsius, & participes fieri diuinorum mysteriorū, vt digni reperti adoptione filiorum, vitam æternam consequantur. Etiam omnes intentè pro eis dicamus: Domine, miserere.

IMPOSITIO MANVVM PRO POE-
NITENTIBVS.

Ibid. c. 12. **S**ALVA eos Deus, & suscita misericordia tua. Suscitati DEO per Christum, inclinate vos, & benedicimini.

EPISCOPI

EPISCOPI ORATIO SVPER
IISDEM.

EPiscopus ita oret: Omnipotens æterne Deus, cunctorum Do- ^{Ibidem.}
mine, creator & gubernator vniuersi, qui hominem in mundi
ornatum posuisti per Christum, & dedisti ei legem naturalem &
scriptam, vt viuendi normam haberet, vt rationis compos: & si in
aliquo peccaret, fundamentum poenitentiae tradidisti ei bonitatem
tuam: respice super inclinantes tibi colla animæ & corporis, quoniã
tu non vis mortem peccatoris, sed poenitentiam, vt reuertatur à ^{Ezech. 33.}
via sua mala, & viuat: Qui Niniuitarum poenitentiam admisisisti,
qui vis omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis ve- ^{2. Tim. 2.}
nire: qui filium, qui suas facultates luxuriosè consumpsérat, pater- ^{Luc. 15.}
no affectu recepisti per poenitentiam: recipe nunc quoquè suppli-
cantium tibi poenitentiam, quoniam non est qui non peccet in te.
Si enim iniquitates obseruaueris Domine, Domine, quis sustine- ^{Psal. 129.}
bit? quoniã apud te est redemptio: & reduc eos in sanctam tuam Ec-
clesiam, restituta illis priori dignitate, & honore per Christum deū
& Saluatorem nostrum, per quem tibi gloria & adoratio in sancto
Spiritu in secula, Amen.

DIMISSIO POENITENTIVM.

ET Diaconus dicat: Discedite poenitentes, & addat: Nullus ex ^{Ibid.}
prohibitis accedat. Fideles, flectamus genua: rogemus neum
per Christum eius, omnes attentè Deum per Christum inuocemus.

ALLOCVTIO DIACONI PRO
FIDELIBVS.

PRO pace & tranquillitate mundi & sanctarum Ecclesiarum ^{Ibid. c. 13.}
oremus, vt cunctorum Deus suam æternam & firmam pacem
O nobis

nobis concedat, vt in stabilitate virtutis secundum pietatem perseverantes nos custodiat. Pro sancta catholica & apostolica Ecclesia, diffusa à finibus vsque in fines, oremus, vt DOMINVS immobilem & tranquillam eam custodiat, atque conseruet vsque ad consummationem seculi, fundatam supra firmam petram. Et pro sancta parœcia huius loci oremus, vt concedat nobis cunctorum Dominus caelestem eius spem perfectè persequi, & ei debitam orationis seruitutem sine intermissione impedere. Pro omni Episcopatu, qui est sub caelo, rectè tractantium verbum veritatis, orate. Et pro Episcopo nostro Iacobo & parœcijs ipsius, orate. Pro Episcopo nostro Clemente & parœcijs ipsius, orate. Pro Episcopo nostro Euodio & parœcijs ipsius, orate, vt misericordiam Deus concedat eius Ecclesijs, eos esse saluos, honorabiles, longæui temporis, venerabilemque ipsorum senectutem faciat in pietate & iustitia. Et pro Presbyteris nostris orate, vt Dñs eripiat eos ab omni re incòmoda & mala, saluum & honorabile presbyteriũ eis præbeat. Pro omni in Christo Diaconatu & ministratu, orate, vt dominus inculpabilem diaconiam eis præbeat. Pro Lectoribus, Cantoribus, Virginibus, Viduis, Orphanis, orate. Pro matrimonio copulatis & liberis operam dantibus, orate, vt Dominus omnium suorum misereatur. Pro Eunuchis sanctè ambulantes, orate. Pro continenter & castè viuentibus, orate. Pro afferentibus fructus sanctæ Ecclesiæ, & facientibus pauperibus eleemosynam, orate. Et pro sacrificia & primitias offerentibus Domino Deo nostro, orate, vt sanctus Deus remuneretur ipsos caelestibus donis, vt det ipsis in præsentem centuplum, & in futuro vitam æternam: & præstet eis pro temporalibus sempiterna, pro terrenis caelestia. Pro nupèr illuminatis fratribus nostris orate, vt DOMINVS stabiliat eos, & confirmet. Pro infirmis fratribus nostris orate, vt Dominus liberet eos ab omni ægritudine & imbecillitate, & saluos restituat sanctæ ipsius ecclesiæ. Pro nauigantibus & viatoribus oremus. Pro ijs qui sunt in metallis, in exilio, in custodia

stodia & vinculis propter nomē Domini, orate. Pro oppressis amara seruitute, orate. Pro inimicis & odio vos prosequentibus, orate. Pro prosequentibus nos propter nomen Domini, oremus, vt Dominus mitigato illorum furore, dissipet iram còceptam contra nos. Pro ijs qui extrà sunt, & in errore versantur, orate, vt Dominus illos conuertat. Infantum Ecclesiæ memores simus, vt Dominus perfectos eos in timore suo ad adultam ætatem perducat. Pro nobis mutuò oremus, vt Dominus seruet nos, & gratia sua custodiat vsq; ad finem, & liberet nos à malo, atq; ab omnibus scandalis operantium iniquitatem, & saluet in caeleste regnum ipsius. Pro omni anima Christiana oremus. Salua & fuscita nos Deus misericordia tua. Excitemus nos orantes intentè, & mutuò nosmet commendemus Deo viuo per Christum eius.

ORATIO PONTIFICIS.

ORET Pontifex, & dicat: Domine omnipotens altissime, ^{Ibid. 14.} qui in altis habitas, sanctè requiescens in sanctis, qui es sine principio, & solus dominaris, qui per Christum prædicationē verbi dedisti nobis in agnitionem gloriæ tuæ & nominis tui, quod manifestauit nobis in compræhensionem: ipse quoque nunc respice per eum super hunc gregem tuum, & libera eum omni ignorantia & opere malo, & da eum timore timere te, & benedictione te diligere, & ire à facie gloriæ tuæ. Benignus & propitius esto in precibus ipsorum, & conserua eos immobiles, culpa carentes, criminis expertes, vt sint sancti corpore & anima, non habentes maculam, neque rugam, neque aliquid huiusmodi, sed sint perfecti, & nullus inter ipsos sit mancus vel imperfectus. Adiutor potens, personarum non acceptor, succurre huic populo tuo, quem redemisti precioso sanguine CHRISTI tui, defensor, auxiliator, dispensator, custos, murus fortissimus, sepes, securitas, quoniam de manu tua nemo potest eripere: nam non

Ioan. 17. est sicut tu, Deus alter, quoniam in te sustinemur. Sanctifica eos in veritate, quoniam verbum tuum veritas est, qui nullius gratiam respicis, falsis rationibus non deciperis: libera eos ab omni morbo, & ab omni infirmitate, ab omni peccato, ab omni dolo & fraude: à timore inimici, à sagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, & dignos fac eos vita æterna, quæ est in Christo tuo, filio tuo vnigenito, DEO & Salvatore nostro, per quem tibi gloria & honor in sancto spiritu nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

APPARATVS AD MYSTICVM
SACRIFICIUM.

Ibid, c. 15. **P**OST hoc Diaconus dicat, Attendamus. Et Episcopus salutet Ecclesiam, & dicat: Pax Dei cum omnibus vobis. Et populus respondeat: Et cum spiritu tuo. Et Diaconus dicat: Salute vos inuicem in osculo sancto, & salutent clerici Episcopum, & viri laici laicos, & mulieres salutent mulieres. Pueri stent ad suggestum, & alius Diaconus præsit eis nè obstrepant. Et alij Diaconi deambulent, & videant viros & mulieres, nè tumultus aliquis excitetur, & nè quis murmuret, ne' ve conniueat, vel nutet. Diaconi verò maneant ad portam virorum, Hypodiaconi ad portam mulierum, nè vllus exeat, ne' ve porta aperiatur; etiam si fidelis fuerit, tempore oblationis. Vnus Hypodiaconus det aquam manibus sacerdotum, in signum puritatis animarum Deo repositarum.

Et statim Diaconus dicat: Nullus catechumenus, nullus Auditor, nullus infidelis, nullus hæreticus. Qui primam orationem perfecistis, discedite. Pueros recipite matres. Nè quis contra aliquem, Nè quis in hypocrisi. Erecti ad DOMINVM cum timore & tremore manentes, sinamus offerri. Quibus peractis, Diaconi offerant dona Episcopo ad altare, & presbyteri à dextris & à

& à sinistris assistant, veluti discipuli assistentes magistro. Duo Diaconi ex vtraq; parte altaris teneant flabellum confectum ex tenuibus membranis, vel ex pavonum pennis, vel ex velo, quibus leniter abigant præteruolantes bestiolas, nè in pocula incidant.

GRATIARVM ACTIO SIVE PRAEFA-
TIO ANTE CONSECRATIONEM.

ORANS igitur per se Pontifex, vnà cum sacerdotibus, induensque vestem splendidam, & stans ad altare, trophæo crucis se consignans in fronte, dicat: Gratia Omnipotentis Dei, & Charitas Domini nostri Iesu Christi, & communicatio spiritus sancti sit cum omnibus vobis. & omnes vna voce respondeant, Et cum spiritu tuo. Et Pontifex dicat: Sursùm mentem. Omnes respondeant, Habemus ad Dominum. Et Pontifex: Gratias agamus domino. & omnes respondeant, Dignū & iustum est. Pontifex dicat, Verè dignum & iustum est, ante omnia laudare te verum deum, qui es ante res generatas, ex quo omnis paternitas in cælo & in terra nominatur, qui solus es ingenitus, sine principio, non agnoscens alicuius imperium aut dominium, nullius indigens, omnis boni dator, extra omnem causam generationemq; positus, semper in eodem statu consistens, ex quo omnia, quasi ex quodam fonte in rerum naturam processerunt. Tu enim es notitia carens principio, æterna visio, ingenitus auditus, sapientia increata, primus natura, lex essendi, extra omnem numerum constitutus, omnia de nihilo producens per vnigenitum filium tuum: ipsum verò ante omnia secula genuisti voluntate, virtute, & bonitate immediatè filium vnigenitū, verbum, deum, sapientiam viuentem, primogenitum omnis creaturæ, Angelum magni consilij tui, Pontificem tuum, Regem & Dominum omnis intellectiue & sensitiue naturæ, qui est ante omnia, per quem omnia. Tu enim æterne deus per ipsum cuncta fecisti, & per ipsum conuenienti prouidentia cuncta gubernas: per

Ibid. c. 16.
Eph. 3.

O 3 quem

quem enim concessisti ut res essent, per eundem fecisti ut bene essent: Deus & pater unigeniti filij tui, qui per ipsum ante omnia fecisti Cherubin & Seraphin, secula & exercitus, Virtutes & Potestates, Archangelos & angelos: & post haec omnia, fecisti hunc mundum visibilem, & omnia quae in eo sunt. Tu enim es qui caelum ut fornicem statuisti, & ut pellem extendisti, & terrae molem nullo adminiculo stabiluisti, sola voluntate tua: qui constituisti firmamentum, noctem & diem parasti, qui ex thesauris protulisti lucem, & eius recessu induxisti noctem ad quietem animantium, quae moventur in mundo: qui solem disposuisti in potestatem diei, & lunam in potestatem noctis: qui stellarum ornatu caelum distinxisti in laudem maiestatis tuae: qui fecisti aquam in potum & munditiam, aërem vitalem ad ducendum spiritum, vocemque formandam, per linguam percipientem aërem, auditum auxilio ipsius, ut apprehenderet sonos, & exciperet delatas sibi per aërem voces: qui fecisti ignem ad depellendas tenebras, & ad explendam necessitatem, simulque ab eo calefieremus, & illustraremur: qui immensum mare à terra segregasti, & illud navigabile effecisti, hanc pedibus peruiam: illud etiam animantibus pusillis atque magnis auxisti, hanc mansuetis atque agrestibus referuisti, plantarum varietate ornasti, herbis decorasti, floribus distinxisti, seminibus distasti: qui constituisti abyssum, & vasto hiatu eam comprehendisti, salinarum aquarum cumulatim aërioribus, & eam tenuissimae arenae terminis conclusisti: qui mare modò ventis in montium altitudinem extollis, modò in planitiem exaequas, & modò agitas tempestate, modò sedas tranquillitate, ut ad nauigiorum cursus sit idoneum: qui creatum per CHRISTVM à te mundum cinxisti fluminibus, alluisti torrentibus, fontibusque perennibus irrigasti, montibus circudedisti in firmissimam terrae stabilitatem: referuisti enim mundum, & ornasti suavissimis plantis, & ad medicinam aptissimis, multis ac varijs animantibus, robustis

atq;

atque infirmis, ad esum atque ad laborem idoneis, cicuribus atque feris, serpentum sibilis, & diuersorum alitum cantibus, annorum recurrentibus circulis, mensium atque dierum numerosa multitudo: solstitiorum vicissitudine, nubium imbriferarum tempestatibus, ad fructuum maturitatem & animantium conuersationem stationemque ventorum flantium ad imperium tuum, ad plantarum quoque atque herbarum multitudinem: ac non solum mundum creasti, sed etiam mundi ciuem hominem condidisti, mundi ornatum eum faciens. Dixisti enim sapientiae tuae: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, & imperet piscibus maris, & volatilibus caeli: ideoque composuisti eum ex anima immortali & corpore dissolutioni obnoxio: illa de nihilo creata, hoc ex quatuor elementis conflato: & dedisti ei per animam rationalem, intelligentiam pietatis, & impietatis iudicium, iusti & iniusti observationem: per corpus verò, quinque sensus & motum quo progreditur. Tu enim Deus omnipotens per Christum paradysum in Eden ad Orientem plantasti, & varijs plantis ad cibum aptis ornasti, & in eum quasi in lautam domum hominem introduxisti: quem cum conderes, legem dedisti ei naturalem, ut intus inclusa, & apud se haberet semina diuinae cognitionis. Nam quum illum in paradysum deliciarum induxisti, omnia ei permisisti ut perciperet: Vnum autem solum gustare prohibuisti, spe maiorum rerum, scilicet ut si

Gen. 1.

Gen. 3.

pro-

- Gen. 4. propagasti: obsequentes tibi glorificasti, rebelles supplicijs affecisti: atque Abelis quidem sancti sacrificium accepisti, Cain fratris interfectoris munus tanquam scelerati hominis reiecisti. Præterea
- Gen. 5. Seth & Enos recepisti, & Enoch trāstulisti. Tu enim opifex es hominum, vitæ præbitor, inopiæ expletor, legum dator, eas seruantium remunerator, violantium vltor: qui magnum diluuium induxisti mūdo propter multitudinem impiorum, & iustum Noë eripuisti à diluuiō in arca cum octo animis, vt esset finis præteritorū, & principium eorum, qui erant in futura successione nascituri: qui formidandum ignem quinque Sodomēnis vrbibus immisisti, & terram fructiferam in salsuginem posuisti à malitia inhabitantiū in ea, & sanctum Loth incendio liberasti. Tu es, qui Abraam maiorum suorum impietate liberasti, & mundi hæredem fecisti, & ei Christum tuum ostendisti: qui Melchisedech Pontificem seruitutis tuæ constituisti, patientissimum seruum tuum Iob, victorem serpentis authoris malorum declarasti, qui Isaac filium promissionis fecisti, Iacob patrem duodecim filiorum, eiusque posteros, in numerosam sobolem propogasti, illum verò cum septuaginta animis in Aegyptum introduxisti. Tu Domine Iosephum non neglexisti, sed præmium suæ temperantiæ ei concessisti, vt Aegyptijs imperaret. Tu Domine Hebræos ab Aegyptijs vexatos non neglexisti, vt promissa patribus suis seruares. Cumque homines naturæ legem labefactarent, & creaturam aliquandò fortuitam ducerent, aliquandò plusquam oporteret in honore haberēt, & eam tibi Deo æquarent, non permisisti illos errare, sed excitato sancto seruo tuo Mose, per eum, in subsidiū naturalis, scriptam legem dedisti, & creaturam ostendisti tuum opus esse, deorumque multitudinem exterminasti. Aaron & posteros sacerdotali honore decorasti, Hebræos peccantes puniisti, respicientes recepisti, Aegyptios decem plagis es vltus, diuiso mari Israëlitas traduxisti, persequentes Aegyptios demersos interemisti, ligno aquam amaram dul-
- Exod. 20.
- Exod. 14.

dulcem fecisti, è dura petra aquā eduxisti, de cælo manna dedisti, atque ex aère ortygomētram in cibum, columnam igneam nocte ad illustrandum, & die columnam nubis ad opacandum statuisti, Iesum imperatorem delegisti, septem nationes Cananæorum eius opera expugnasti, Iordanem aperuisti, flumina Ethan siccasti, muros sine machinis, sineque hominum manu diruisti. Pro omnibus tibi gloria Domine omnipotens. Te adorant infiniti exercitus Angelorum, Archangelorū, Thronorum, Dominationum, Principatum, Potestatum, Virtutum, Exercituum æternorum, Cherubina, & fex alas habetia Seraphina, duabus velantia pedes, duabus capitibus volantia, & dicentia vnà cum millibus millum angelorū, ineffabili voce clamantium.

Exod. 16.

Iosu. 3.
Iosu. 6.

Esaï. 6.

Ibidem.

HYMNVS TRISAGIOS.

Et omnis populus simul dicat: Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Sabaoth: Plenum est cælū & terra gloria tua, Benedictus in secula.

PONTIFICIS ORATIO.

ET Pontifex deinde dicat: Sanctus enim es, & in omnibus sanctus, altissimus, & superexaltatus in secula: Sanctus & vnigenitus filius tuus Dñs noster & Deus Iesus Christus, qui in omnibus ministravit tibi Deo ipsius & Patri, in vario opificio creaturarū, & in earum conuenienti prouidentia. Non permisit genus humanū perire, sed post naturalem legē, post legis scriptę admonitionē, post propheticas increpationes, post Angelorum tutelas, violantibus naturalē legē hoībus vnà cū scripta, oblitterataque memoria diluuij, incendij, plagarum Aegyptiacarū, cædis Palæstinorum, imminenteque omnium interitu, decreuit voluntate tua, qui hominem cōdiderat, fieri homo: qui legislator erat, subijci legibus: qui Pontifex erat, victima fieri: pastor, effici ouis. Teque deū suū ac Patrem placauit & conciliauit mundo, atque instanti ira omnes liberauit, Natus de virgine, natus in carne, Deus, verbum, filius dilectus, primogenitus omnis creaturæ, secundum de eo prædictas prophetias, ex se-

Ibid. c. 17.

P mi-

mine Dauid & Abraam, de tribu Iudæ: & conceptus est in utero Virginis, formator omnium qui nascuntur: atque incarnatus est is, qui carnis est expers: in tempore natus, qui ab æterno est genitus: pie conuersatus est, & sanctis legibus instituit, omnem morbum atque infirmitatem expulit, signa ac prodigia in populo fecit: cibū, potū, somnū cepit is, qui oēs cibo indigētes alit, & replet omne animal benedictione: manifestauit nomen tuum ijs, qui id ignorabant: ignorantiam fugauit, pietatem excitauit, uolūtatē tuam expleuit: opus, quod dederas illi, consummauit. Quæ oīa quum perficisset, impiorum manibus cōprehensus, sacerdotū atq; pontificum falsi nominis, populiq; ipsius iniqui, & malitia laborantis traditione, multa passus est ab ipsis, omnemq; sustinuit ignominiam tua permissione. Traditus est Pilato p̄sidi: ac iudicatus is, qui iudex erat: condemnatus est aliorum Saluator: crucifixus, qui est impassibilis: mortuus, natura immortalis: sepultus, omnium uiuificator, ut passione & morte liberaret eos, p̄pter quos uenerat, & uincula diaboli dirumperet, hominesq; ab eius fraudib; eriperet. Et resurrexit à mortuis tertia die, & per quadraginta dies uersatus cū discipulis, receptus est in cælū, & sedet ad dexterā Dei & patris sui.

CONSECRATIO ET OBLATIO CORPORIS ET SANGVINIS DOMINI.

MEMORES igitur eorum, quæ propter nos est passus, gratias agim; tibi Deus omnipotēs, non quātū debemus, sed quātū possumus: Et ordinationem eius implemus.

NAM in qua nocte tradebatur, accipiens panem in sanctas & immaculatas manus, & suspiciens in te Deum suum & patrem, frangensque dedit discipulis, dicens: Hoc mysterium noui Testamenti: accipite, ex eo comedite. Hoc est corpus meum, quod pro multis frangitur in remissionem peccatorum. Similiter & calicem miscens ex uino & aqua, & sanctificans, tradidit eis, dicens: Bibite ex

eo

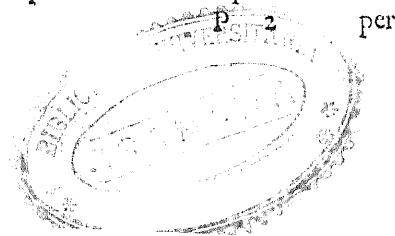
eo omnes: hic est sanguis meus, qui pro multis effunditur in remissionem peccatorum. Hoc facite in meam commemorationem. Quotiescunq; enim comederitis panem hunc, & biberitis calicem hunc, mortem meam annuntiabitis donc; ueniam.

MEMORES igitur passionis eius & mortis, necnon ex mortuis resurrectionis, atq; in cælos ascensionis, & futuri eius secundi aduētūs, in quo ueniet cum gloria & uirtute iudicare uiuos & mortuos, & reddere unicuique secundū opera sua: offerimus tibi regi & Deo secundū ipsius ordinationem panem hunc & calicē hunc, gratias tibi agentes, eō quod nos dignos fecisti assistere in conspectu tuo, & fungi sacerdotio tibi. Rogamusq; te, ut benignè adspicere digneris super hæc dona, p̄posita in conspectu tuo, tu qui nullo indiges uisus, & complaceas tibi in ipsis in honorem Christi tui, & mittas sanctum Spiritum tuū super hoc sacrificium, testem passionum Domini Iesu, ut ostendat hunc panem corpus Christi tui, & hunc calicem sanguinem Christi tui, ut qui eum percipiunt, cōfirmentur in pietate, & remissionem peccatorū consequantur, diabolo & errore eius liberentur, Spiritu sancto repleantur, Christo tuo digni efficiantur, vitam æternam adipiscantur, te eis reconciliato Domine omnipotens.

MYSTICA ORATIO.

ETIAM rogamus te Dñe pro sancta tua Ecclesia, quæ est à finibus usq; ad fines, quā acquisiisti precioso sanguine Christi tui, ut eam quietam & tranquillam cōserues usq; ad cōsummationem seculi. Et pro omni episcopatu rectè tractante uerbū ueritatis, etiam imploramus te, & pro meī offerentis tibi tenuitate, proque omni Presbyterio, pro diaconis atq; omni clero, ut oēs à te edoctos, Spiritu sancto repleas. Etiam rogamus te Domine pro Rege, & pro ijs, qui sunt in sublimitate constituti, proque omni exercitu, ut per illos pacificè uiuamus, ut in quiete & cōcordia perseuerantes,

Ibid. c. 18.

per omne tempus vitæ nostræ, glorificemus te per Iesum Christū, qui est spes nostra. Etiam offerimus tibi pro omnibus, qui à seculo placuerunt tibi, sanctis, Patriarchis, Prophetis, iustis, Apostolis, Martyribus, Confessoribus, Episcopis, Presbyteris, Diaconis, Hypodiaconis, Lectoribus, Cantoribus, Virginibus, Viduis, laicis atq; omnibus, quorum tu cognouisti nomina.

ETIAM offerimus tibi pro populo hoc, vt facias eum in laudem Christi tui regale sacerdotium, gentem sanctam: pro Virginitatibus & castitatem seruantibus: Pro Viduis Ecclesiæ: pro copulatis honorabilibus nuptijs, & filios procreantibus: pro infantibus populi tui, vt neminem nostrum reijcias. Etiam rogamus pro hac ciuitate, & habitatibus in ea: pro laborantibus infirmitate, & pro acerbam seruitutem seruientibus: pro relegatis, & publicationem bonorum perpensis: pro nauigantibus, & pro peregrè proficiscētibus, vt sis auxiliator omnium, adiutor & opitulor. Etiam oramus te pro ijs, qui nos odio habent, & persequuntur nos propter nomē tuum: pro ijs, qui extrā sunt, & versantur in errore, vt reducas eos in bonū, & furorē eorum mitiges. Etiam rogamus te pro Catechumenis Ecclesiæ, & pro vexatis ab aduersario, & pro fratribus nostris pœnitentibus, vt illos in fide perficias, alios à vexatione mali eripias, horum pœnitentiam recipias, & indulgeas illis atq; nobis delicta nostra. Etiam offerimus tibi pro aëris salubritate, & fructuum fertilitate, vt abundè bona tua percipientes, te assidue laudemus, quidam escam omni carni. Etiam rogamus te pro ijs, qui iusta causa impediti absunt, vt omnes nos in pietate custoditos, congreges in regnum Christi tui, Dei omnis sensitivæ intellectualis naturæ, & regis nostri, stabiles in bono, inculpabiles, crimine carentes, quoniam tibi omnis gloria, cultus, gratiarum actio, honor & adoratio Patri & filio, & sancto Spiritui & nunc & semper, & in infinita secula seculorum. Et omnis populus dicat, Amen.

PA-

PACEM NVNCIAT EPISCOPVS.

ET Episcopus dicat: Pax Dei fit cum omnibus vobis. Et omnis ibid. populus dicat, Et cum spiritu tuo.

DIACONI EXHORTATIO AD ORATIONEM PRO VIVIS ET DEFUNCTIS.

ET Diaconus iterum pronunciet: Etiam rogemus Deum per Christum suum. Pro dono oblato Domino Deo, oremus: vt bonus Deus suscipiat illud intercedente Christo ipsius, in cæleste altare suum in odorem suauitatis. Pro hac ecclesia, & pro populo rogemus: Pro omni Episcopatu, pro omni presbyterio, pro omni in Christo diaconia & ministerio, pro vniuerso Ecclesiæ cœtu rogemus, vt Dominus omnes conseruet atque custodiat. Pro Regibus & pro ijs, qui sunt in sublimitate constituti, oremus, vt in pace per ipsos viuamus, vt quietam & tranquillā vitam agamus in omni pietate ac sanctitate: sanctorum martyrum memoriam colamus, vt digni efficiamur certamine ipsorum. Pro ijs qui in fide quieuerūt, oremus. Pro salubritate aëris & fructuum maturitate rogemus. Pro nuper illuminatis oremus, vt omnes in fide confirmentur. Excita nos Deus in gratia tua. Excitati, nos ipsos Deo per Christum eius commendemus.

EPISCOPI ORATIO.

EPISCOPVS dicat: Deus magnus, & magni nominis, magnus consilio, & operibus potens, Deus & pater sancti pueri tui Iesu saluatoris nostri, respice super nos, & super hoc ouile tuum, quod per ipsum elegisti in gloriam nominis tui, & sanctificato corpore nostro & anima, dignos nos fac, vt purgati omni inquinatio-
ne carnis & spiritus, proposita bona cōsequamur, & neminem nostrum

P 3

strum

strum iudices indignum, sed sis adiutor noster, auxiliator, & defensor noster per Christum tuum, cum quo tibi gloria & honor, laus, gloriatio, & gratiarum actio, & sancto Spiritui in secula, Amen.

COMMUNIO.

Ibidem.

ET postquam omnes dixerunt, Amen: Diaconus dicat: Attēdamus. Et Episcopus alloquatur populum ijs verbis: Sancta sanctis. Et populus subiungat, Unus sanctus, vnus Dñs, vnus Christus; in gloriam Dei patris benedictus in secula, Amen.

GLORIA in altissimis DEO, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis: Osanna filio David. Benedictus qui venit in nomine DOMINI: Deus Dominus, & apparuit nobis, Osanna in altissimis. Post hoc sumat Episcopus, deinde Presbyteri, & diaconi, & Hypodiaconi, & Anagnostæ, & cantores, & Ascetæ, & ex mulieribus Diaconissæ, & Virgines, & Viduæ, postea pueri & omnis populus ordine, cum pudore & reuerentia, absque tumultu. Et Episcopus det oblationem, dicēs: Corpus Christi. Et sumēs, dicat, Amē. Diaconus teneat calicem, & quandò tradit, dicat: Sanguis Christi, calix vitæ: & bibens dicat, Amen. Cùm reliqui sumunt, dicatur Psalmus XXXIII.

SERMO DIACONI POST COMMUNIONEM ET PSALMVM.

Ibid. c. 21. **P**OSTQVAM omnes sumpserunt, accipiant Diaconi reliquias, & portēt in pascophoria. Perfecto Psalmo, Diaconus dicat: Percepto precioso corpore & precioso sanguine Christi, gratias agamus ei, qui dignos nos reddidit perficiendū sancta eius mysteria: & rogamus, vt non in iudicium, sed in salutem nobis fiant, in vtilitatem animæ & corporis, in custodiam pietatis, in remissionem peccatorum, in vitam futuri seculi. Excitemur in gratia.

gratia. Nos ipsos Deo soli ingenito, Deo & Christo eius commendemus.

GRATIARVM ACTIO EPISCOPI POST COMMUNIONEM.

ET Episcopus gratias agat: Domine Deus omnipotens, Pater ^{Ibid. c. 22.} Christi tui filij benedicti, exauditor inuocantium te in rectitudine, qui scis interpellationes tacentium, gratias tibi agimus, quòd fecisti nos dignos participationis sanctorum mysteriorum tuorum, quæ præbuidisti nobis in confirmationem eorum, quæ benè cognita sunt, in custodiam pietatis, in remissionem peccatorum, quoniam nomen Christi tui inuocatum est super nos, & tibi conciliati sumus: qui segregasti nos à communicatione impiorū, coniunge nos cum consecratis tibi, confirma nos in veritate sancti spiritus superuentione: ignorata reuela: quæ defunt, exple: cognita corrobora: sacerdotes illuminatos tuere in seruitute tua. Reges conferua in pace, Magistratus in iustitia, cælum in salubritate, fructus in fertilitate, mundum in prouidentia omni ex parte sufficienti: nationes bellicosas reprime, errantes conuerte, populum tuum sanctifica, virgines conferua: matrimonio vinctos custodi in fide: ignorantes corrobora, infantes ad virilem ætatem perduc: nouitios confirma: catechumenos instrue, & imitatione dignos redde. nosque omnes congrega in regnum cælorum in Christo Iesu Domino nostro, cum quo tibi gloria, honor, cultus, & sancto spiritui in secula, Amen.

BENEDICTIO EPISCOPI.

ET Diaconus dicat: Deo per Christum eius inclinamini, & benedictionem accipite. Et Episcopus iterum oret, dicens: Deus omnipotens, verus & incomparabilis, qui vbiq̄ ades, & præfens es in cunctis, & in nullo tanquam ens quiddam existis, qui Ibid. 23.
loco

loco non circumscriberis, nec tempore confenescis, nec seculis terminaris, neque sermonibus explicaris, qui generationi non es subiectus, custodia non indiges, extra interitum es positus, mutatione non recipis, qui natura es inuariabilis, qui lucem inhabitas inaccessibile, qui natura es inuisibilis, quem vniuersales naturae cum amore te inuestigantes cognoscunt, qui comprahenderis ab ijs, qui in charitate quaerunt te: Deus Israelis re vera videntis, populi tui credentis in Christum, propitius factus, exaudi me propter nomen tuum, & benedic eis, qui tibi inclinant colla sua: & concede eis petitiones cordis ipsorum, quae sunt ad vtilitatem, & nullum ex ipsis expelle a possessione regni tui, & sanctifica eos, muni, tege, defende, libera ab aduersario, ab omni inimico domos ipsorum custodi: introitus & exitus eorum muni, quoniam tibi gloria, laus, maiestas, cultus & adoratio, & puero tuo Iesu, Christo tuo, Domino nostro, & Deo & Regi, & sancto spiritui, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

DIMISSIO POPVLI.

Ibidem. **E**T Diaconus dicat: Ite in pace.

PRO DEFVNCTIS IN LITVRGIA
ALLOCVTIO.

Ibid. c. 47. **D**E ijs autem qui quieuerunt in Christo, postquam Diaconus absoluit orationem, ne idem repetamus, (orationem illam intelligit, quam habet supra: Pro fidelibus, & ad caetera Liturgiae capita hic esse refert) haec addet: Pro quiescentibus in Christo fratribus nostris rogemus, vt benignus Deus, qui huius animam suscepit, dimittat ei omne delictum voluntarium, & inuoluntarium: & propitius illi factus, collocet eum in regione piorum & beatorum in sinu Abrahae, Isaac, & Iacob, cum omnibus, qui a seculo placuerunt illi, & fecerunt voluntate ipsius, vnde abest dolor, tristitia & suspirium.

Excite-

EXCITEMVS nos, & inuicem comendemus nos aeterno Deo per verbum, quod erat in principio.

ET EPISCOPVS DICAT:

QVI immortalis natura es, & nullo fine terminaris, a quo omne immortale & caducum prodijt: qui rationale animal hominem mundi ciuem, mortale in sua constitutione fecisti, & promissisti ei resurrectionem: qui Enoch & Heliam mortem experiri non permisisti, Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob, non mortuorum, sed viuentium Deus, quoniam omnium animae apud te viuunt, & iustorum spiritus in manu tua sunt, quos non attinget tormentum: omnes enim sanctificati sub tua manu sunt. Ipse quoque nunc respice super hunc seruum tuum, quem recepisti in alteram vitam, & condona ei, si quid volens vel inuitus deliquit: & angelos placidos constitue ei, & colloca eum in sinu Patriarcharum, Prophetarum, & Apostolorum, & omnium, qui tibi a seculo placuerunt, vbi non est tristitia, dolor, neque horror, sed coetus piorum & laetantium, & terra rectorum beata videntium gloriam Christi tui, per quem tibi gloria, honor, cultus, gratiarum actio, & adoratio in sancto Spiritu in secula, Amen.

ET Diaconus dicat: Inclinamini, & benedictionem accipite. Et Episcopus agat gratias pro eis, ijs verbis: Salua Domine populum tuum, & benedic haereditati tuae, quam redemisti precioso sanguine Christi tui. Pasce illos in dextera tua, & tege illos alis tuis, & da eis bonum certamen certare, cursum consummare, fidem seruare constanter & laudabiliter, Per Dominum nostrum Iesum Christum dilectum puerum tuum, per quem tibi gloria, honor, & cultus in sancto spiritu in secula, Amen.

VANDO CELEBRATVR MISSA, PRE-
SBYTERIVM LAICVS INGRESI NON
PRAESVMAT.

Q SACER-

Grat. in
decr. de
consecr.
dist. 2. c. Sa
cerdoti.

SACERDOTVM aliorumq; clericorū (vt citat D. Clemens papa apud Gratianum) Ecclesiæ seruientium honores, à laicorum loco discretè apparere conuenit. Quamobrem nulli laicorum liceat in eo loco, vbi sacerdotes & reliqui clerici consistunt, (quod Presbyterium nuncupatur) quandò Missa celebratur, consistere, vt liberè ac honorificè possint sacra officia * exercere. Pars canonis, Te igitur, huic attributa. Sanctus (inquit Radulphus Tungrensis) Clemens I. natione Romanus, ante consecrationem, orationem instituisse dicitur. Vndè, Te igitur clementissime pater, à quibusdam ei tribuitur.

**SACRIFICIUM D. MARTIALIS
LEMOVICENSIVM, BURDE
GALENSIVM, TOLOSATVM,
ARVERNENSIVM, AGENEN
SIVM, PICTAVIENSIVM, CA
DURCORVM, ANICIENSIVM,
RVTHEMENSIVM, ENGOLI
SIVM, EPISCOPI.**

ALTARIS CONSECRATIO.

Martial.
Epist. i. ad
Burdegal.

DVM altaria (inquit ad Burdegalenses) dæmonum in puluerem redigerentur, aram ignoti Dei ad consecrationem referuari iussimus: qua dedicata in nomine Domini Dei Israel, & ipse testis Stephani, qui pro eo à Iudæis passus est, non hominis cultum, sed Dei in ea frequentatis: Stephanus enim non Deus, sed
ami-

amicus DEI fuit, qui pro testimonio eius, animam suam posuit: cuius sanguine ipsa mensa est decorata, quia suo sanguine IESVS Christus comprobatus est esse Deus: & qui crediderit, ornamenta fidei maiora perceperit.

SACRIFICII OBLATIO.

SACRIFICIUM enim Deo creatori offertur in ara, non homini, non angelo. Nec solum in ara sanctificata, sed vbiq; offertur Deo oblatio munda, sicut testatus est, cuius corpus & sanguinem in vitam æternam offerimus, dicens: Spiritus est Deus, & Ioan. 4. eos qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare. Ipse enim corpus habens, & immaculatum, & sine peccato, quia conceptus est de spiritu sancto, natus ex Maria virgine, in ara crucis ipsum permisit immolari. Quod autem Iudæi per inuidiam immolauerunt, putantes se nomen eius à terra abolere, nos causa salutis nostræ in ara sanctificata proponimus: scientes, hoc solo remedio nobis vitam præstandam, & mortem effugandam: hoc enim ipse Dominus noster iussit nos agere in suis commemorationem. Nam de sacrificijs idolorum, notum vobis à me factum est, quia ea maxime de causa dominabitur vobis diabolus. Et sicut communio vitæ Dei est vobis vita, sic participatio mensæ simulacrorum, erat vobis æterna mors, & infirmitates, & corruptiones, & nimix tribulationes huius seculi.

**LITVRGIA D. DIONYSII
AREOPAGITAE, I. PARISIORVM
EPISCOPI, GALLIARVM
APOSTOLI.**

Q 2 SACRI

LITURGICON ECCLESIAE LATINAE
SACRI VNGVENTI, QVO ALTARIA
ET SACERDOTES CONSECRAN-
TUR, MYSTERIVM.

Dionys.
Arcop.ec.
cl. hierar.
4.c. **E**ST (inquit) synaxi finitimum alterum sacramentum, quod praeceptores nostri vnguenti mysterium nominant. Eodem autem modo, quo in synaxi, ordines eorū qui minū perfecti sunt, excludūtur: cū scilicet & Pontificis circū totum templū odoribus incensis referta profectio, & Psalmorum recitatio, & diuinorum scriptorum lectio antecesserit: tum Pontifex sumptum vnguentum in diuino altari, duodecim pennis obiectum locat canentibus omnibus sanctissima voce, Prophetarum qui à Deo promoti sunt, verba, quæ diuino spiritu dictante exceperunt, perfectaq; in eo solenni in sanctissimis eorum, qui consecrantur ceremonijs, precatione, illud adhibet in omni ferè Pontificio munere.

CONTEMPLATIONEM, siue latiore rituum explicationē, & hīc & in sequentibus, compendij gratia, omittimus.

SOLI PONTIFICI LICITA HVIVS VNGVENTI ET ALTARIS ET SACERDOTVM CONSECRATIO.

Dionys.
Arcop.ec.
cl. hierar.
c.4. **I**TAQVE diuinus nos mos sanctam hierarcharum ordinum institutionem diuiniq; vnguenti consecrationem, atque sanctam altaris consecrationem, diuinorum Pontificum efficacibus facultatibus singulari munere attribuit.

ALTARIS CONSECRATIONIS RITVS.

Ibid. in
cōtempl. **H**OC etiam animaduerti, diuini quoque altaris consecrationē sanctissimorumū mysteriorū more & instituto sanctissimis facti vnguenti infusionibus perfici. Est autem caelestis DEI actio omnis, diuinæ nostræ sanctificationis principium, essentia, perficiensque vis. Si enim Iesus, qui est diuinum altare nostrum, diuina est diui-

est diuinarum mentium consecratio, in quo vt scripta diuina loquuntur, consecrati, ac mysticæ omnino hostiæ instar incensi, accessum habemus, caelestibus oculis diuinū ipsum altare cernamus, in quo quæ perficiuntur, ab ipso diuino vnguento & perficiuntur, & sanctificantur omnia.

MYSTERIVM CONSECRATIONVM,
QVAE SACROS ORDINES CONTINGVNT.

PONTIFEX quidem (inquit) qui ad perfectionem virtutumque Pontifice dignam euehitur, utroque genu flexo ante altare, supra caput habet libros à Deo traditos, manumque Pontificis: atque hoc modo ab eo pontifice, qui eum consecrat, sanctissimis precationibus appellationibusque consecratur. Sacerdos autem flexis ante aram genibus, capiti suo ad motam Pontificis manum dextram habet: atque ita à pontifice, qui eum consecrat, sanctis precationibus consecratur. Minister verò genu altero flexo ante altare, dextram manum Pontificis qui eum consecrat, super caput habet, ab eoque consecratur ijs precationibus & inuocationibus, quibus ministri consecrari solent. Vnicuique autem eorum signum crucis à consecrante pontifice imprimitur, & singulis sancta praedicatio, perficiensque salutatio adhibetur, omnibus Ecclesiastici ordinis consalutantibus, ac Pontifice consecratore eum, qui in aliquem ordinem Ecclesiasticum eorum, quos enumerauimus, cooptatus est.

Ibid. ca. 5.

PRECES ANTE MYSTERIA.

NEQVE Carpus (inquit) qui me Cretæ hospitio excepit, sacros mysteriorum ritus aggrediebatur, nisi prius ipsi in ijs precibus, quæ antea perfici solent, sacra & læta apparuisset visio. Idē Epist. ad Dec. moph. r. monach.

SYNTAXEOS LITURGIA.

PONTIFEX (inquit) perfecto precum sacro ad Dei altare, cum ab eo incendendi odores initium fecit, sacrum obit lo-

Ibid. ca. 3.

Q 3 cum.

cum. Reuersus autem ad diuinam aram, sacros psalmos canere incipit, canuntq; cum eo omnes ecclesiastici ordines. Deinceps à ministris sanctorum librorum lectio ordine recitatur. Ea recitata, extra templi ambitum collocantur catechumeni, & vnà cum eis euergeti, atque ij quos superioris vitæ pœnitentia manent autem ij qui diuinarum rerum & ad spectu digni sunt & communionem. Ministrorum verò alij stant pro templi foribus, * atq; occlusæ sunt: alij autem, aliquid aliud eorum, quæ eorū ordinem attingunt, perficiunt. Præcipui porro atque selecti ordinis eius, qui ministrat, cum sacerdotibus in diuino altari proponunt panem, benedictionisque calicem: cum antea ecclesiastici omnes laudem hymnumq; generalem Deo tribuerint: cum quibus Pontifex sacras preces ritè perficit, sanctamq; pacem omnibus nunciat. Cum omnes se inter se salutauerunt, mystica sanctorum *δουρειχων* recitatio fit. Cumq; manus aqua abluerunt & Pontifex & sacerdotes, pontifex quidem in medio altari collocatur: circumstant autem eum soli cum sacerdotibus ministri selecti. Pontifex laudatis sacris Dei operibus, ea quæ diuinissima sunt, ritè perficit, oculisq; subijcit ea quæ propositis ritè signis laudata sunt. Donis diuinorum operum monstratis, ad sacram eorum communionem & venit ipse, & inuitat cæteros. Accepta dataq; diuina communionem, in sacram gratiarum actionem definit: cum interea multi quidem sola diuina signa considerent, ipse aut diuino spiritu semper ad sacra principia eorū quæ perficiuntur, beatis, intentisq; contemplationibus, vt Pontificem decet, in diuini statūs puritate ducitur.

LITVRGIA IN CONSECRATIONE

MONASTICA.

ibid. c. 6. SACERDOS quidem (inquit) stat ante diuinum altare, precationem quæ monachos attingit, recitans ac pronuncians: is autem qui consecratur & initiatur, stat post sacerdotem, nec vtrunq;

g-

genū flectit, nec alterum, nec caput habet suppositū diuinis libris, sed tantum præstō est sacerdoti, qui mysticam precationem in ipso recitat. Sacerdos verò ea perfecta, quum ad eum qui initiatur, venit, illum rogat primū, num remittat nuncium non solum diuiduis distinctisq; vitis, verum etiam visionibus: deinde perfectissimam ei vitam exponit, hoc pro testimonio dicens, eum mediam vitam superare ac transilire oportere. Quæ ubi omnia is qui initiatur, continenter professus est se esse facturum, sacerdos signo crucis eum consignatum tondet, appellans tres personas diuinæ beatitudinis: omniq; veste detracta, eū alia induit, & cum alijs sanctis viris qui ad sunt, cum eum salutauit, participem facit diuinorum mysteriorum.

AD SACRA MYSTERIA ADITVS QVL

BVS PERMISSVS.

AN non hoc clamāt (inquit) etiam sacra mysteria? Neq; enim Idē epist. ad De. planè omnibus aditus ad sancta sanctorum interdictus est, moph. monach. sed proxime ad ea accedit Pontificum ordo, deinde sacerdotum, tum secundum hos, ministrorum. Ijs autem qui monachi instituti sunt, valvæ adytorum occlusæ sunt, ad quas & initiantur, & assistunt, non vt eas custodiant, sed vt agnoscant & se & ordinem suum: propiusque ad populum, quam Ecclesiastici ordinis homines, accedunt.

SACERDOTVM PROPRIA DIVINORVM

TRACTATIO.

AC mihi quidem videtur audax & temerarius, si quis ea sibi sumat quæ propria sacerdotum, neque metu & pudore, à diuinorum tractatione præter captum ac meritum deterretur: putatq; Deum ignorare, quæ ipse sibi est conscius, & sperat se decepturum eum, qui à se falso nomine appellatur pater, audetq; scelestas suas, vt ita dicam, maledictiones (neq; enim preces dixerim) in diuinis mysterijs Christi imitatione proferre.

Ibidem.

CHRI.

LITURGICON ECCLESIAE LATINAE
CHRISTI APPARITIO IN D. DIO-
NYSII SACRIFICIO.

In vita
Dionysij,
edita per
Hilduinū
Abbatē.

QVVM post permultas (inquit D. Visbius in vita Dionysij) & pernecessarias populi, qui eum sequendo carcerem eruperant, exhortationes, & ad absentes directa institutio- num præcepta, Dominica Missarum solennia, vt confirmarentur participatione corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi fideles, velut iam in cælis positus celebraret: hora qua frangebatur panis sanctus, quo ipse & populus communicare * debebant, resplenduit huiusmodi lux de cælo super eum & omnes qui ibi aderant, qualem nemo eorum antea viderat. In qua veniens apparuit ei Dominus Iesus Christus, etiam cunctis videntibus, quibus est datum videre, cum multitudine angelorum: & accipiens panem sanctum, dedit illi, dicens: Accipe hoc chare meus, quod mox cõplebo tibi vnà cum patre meo, qui mecum est maxima merces tua, & his qui audierint te, salus in regno meo.

QUOD ipsum repetit Hilduinus Abbas in hæc verba: Conscriptio (inquit) Visbij, quæ in tomo satis superque abdito Parisijs ad Imperatoris nutu inuenta est: inter alia memoranda, sicut in ea legitur, verba Domini nostri Iesu Christi ad eum prolata, quando facta mysteria perageret, illi cunctis videntibus apparentis, continere dignoscitur.

S. VALERII, II. TREVIRENSIVM
EPISCOPI, VIATICI CONCESSIO.

ILLV CESCENTE iam quinto die, (inquit author vitæ ipsius, Treuir. vita, Tomo I. S. Valerij) qui post excidium Treuirorum hæc in chartulis scripta reperisse affirmat, Oratorium ingressus S. Valerius, viaticum quod ipse consecrauerat, accepit: & post hæc extensis inter discipulorum manus membris sacris, 4. Calend. Februar. spiritum reddidit cælo.

D. R. E.

D. REGVLI, I. ARELATENSI-
VM ET SYLVANECTENSI-
VM EPISCOPI, MISSA
PVBLICA.

ACCIDIT autem (inquit Author vitæ ipsius) vt hora interfectionis sanctorum Martyrum, Dionysij, Rustici & Eleutherij, beatissimus præsul Regulus Arelateni populo iam ex more Ecclesiam frequentanti, Missam publicam celebraret. Dominica oratione iam dicta, & Apostolorum nominibus recitatis, adiunxit, Et beatis martyribus, Dionysio, Rustico & Eleutherio. Quo audito, paululum stupefactus, secum mirari coepit, cur præter solitum hoc dixerat. Et ecce apparuerunt tres columbe super altaris crucem residentes, horum martyrum nomina pectoribus sanguine habentes inscripta. Quas beatus Præsul diligenter intuitus, beatum Dionysium & socios eius per coronam Martyrij cælos ascendisse, per spiritum sanctum cognouit. Mox autem columbe ab oculis eius elapsæ sunt. Expleta autem Domini corporis consecratione, paucis secum, quos voluit, retentis, ceteros discedere fecit. Quibus visionem quam viderat, & quod B. Dionysius & socij eius palmam martyrij suscepissent, amarissimè flens narrauit.

^{S.} ID IPSVM habet D. Anton. part. I. sum. histor. titul. 6. ca. 28. lib. 2.

D. SANCTINI, I. CARNOTENSI-
VM, MELDENSIUM ET VIR-
DVNENSIUM EPISCOPI,
SACRIFICIVM.

SICQVE (inquit Hincmarus Rhemensis Archiepiscopus) resuscitato Antonino, suo postea successore, per D. Sanctinum of-
R feren-

S. Reguli
vita M.S.
apud Gui-
liel. Brus-
gen.

Hincm.
Rhemen.
epi. de ges-

ferentes Dño sacrificium laudis, Euchariſtiæ corporis & sanguinis Christi participati sunt: & accipientes cibum, cõfortati sunt, & iter cceptum aggredientes, Romam, auxiliante Dño, venerunt: & iam B. Clemente martyrio coronato, in eadem fede S. Anacletum natione Græcum de Athenis, qui fuerat à B. Petro Presbyter ordinatus, consecratum Pontificem inuenerunt.

SECUNDI A CHRISTO INCARNATO SECVLI, SACRIFICII RITVS.

D. ANACLETI, PAPAE ROMANI QVINTI, STATVTA DE SACRIFICIO, ET EO PERTINENTIBVS.

DE SACERDOTVM, NEMPE EPISCOPOBVM ET PRESBYTERORVM, ORDINE BIPARTITO.

Anaclet. **S**ACERDOTVM (inquit) ordo bipartitus est, & sicut Dominus illum constituit, à nullo debet perturbari. Scitis autem à Domino Apostolos esse electos & constitutos, & postea per diuersas prouincias ad prædicandum dispersos. Quum verò mensis cœpisset crescere, videns paucos esse operarios, ad eorum adiuuentum septuagintaduos eligi præcepit discipulos. Episcopi verò, Domini Apostolorum: presbyteri quoq;, septuagintaduorum discipulorum locum tenent.

QVOD ipsum latius tractat Epistola secunda, sed compendij gratia prætermittimus.

DE

DE EPISCOPORVM, PRESBYTERORVM ET INFERIORVM GRADVVM ORDINATIONIBVS.

ORDINATIONES Episcoporum (inquit ad episcopos Italiae) authoritate Apostolica, ab omnibus q; in eadem fuerint prouincia, Episcopis sunt celebrandæ. Qui simul cõueniētes, scrutiniū diligēter agāt: ieiuniumq; cum omnibus celebrēt precibus, & manus cum sanctis Euāgelijs, quæ prædicaturi sunt, imponētes, Dñica die hora tertia orantes, sacra; vnctione, exemplo Prophetarum & Regum, capita eorum (more Apostolorum & Moſis) vnquentes, quæ omnis sanctificatio, constat in Spiritu sancto, cuius virtus inuisibilis, sancto Chrismati est permixta, & hoc ritu solennem celebrent ordinationem. Quòd si simul omnes conuenire minimè poterunt, assensum tamen suis precibus præbeant, vt ab ipsa ordinatione animo non desint. porro & Hierosolymitarum primus Archiepiscopus beatus Iacobus, qui Iustus dicebatur, & secundum carnem, Domini nuncupatus est frater, à Petro, Iacobo, & Ioanne Apostolis est ordinatus, successoribus videlicet dantibus formam eorum, vt non minùs quàm à tribus Episcopis, reliquisq; omnibus assensum præbentibus, vltatenùs Episcopus ordinetur, & communi voto ordinatione celebretur. Reliqui verò sacerdotes à proprio ordinentur episcopo, ita vt ciues & alij sacerdotes, assensum præbeant, & ieiunantes ordinationem celebrent: similiter & Diaconi ordinentur. Cæterorum autem graduum distributioni, trium veracium testimonium, cum Episcopi scilicet approbatione, sufficere potest.

QVOD SACRIFICANDVM SIT IN LOCIS SACRATIS, ET ADHIBITIS TESTIBVS, DIACONIS, SVBDIACONIS, ET ALIIS MINISTRIS.

SACERDOTES autem (inquit alio loco) quando dño sacrifici- Idē epi. 1. scāt, nõ soli hoc agere debēt, sed testes secum adhibeāt, vt dño

R 2 per-

perfectè in sacris Deo sacrificare locis probentur. Ait nanque
 auctoritas legis diuinæ: Vide nè offeras holocausta tua in omni
 loco, quem videris, sed in loco quem elegerit Dominus Deus tu-
 us. Episcopus Deo sacrificans, testes (vt præfixum est) secum ha-
 beat, & plures quàm alius sacerdos. Sicut enim maioris honoris gra-
 du fruitur, sic maioris testimonij incremento indiget. In solen-
 nioribus quippe diebus, aut septem, aut quinque, aut tres Diaconos,
 qui eius oculi dicuntur, & subdiaconos atq; reliquos ministros se-
 cum habeat, qui sacris induti vestimentis, in fronte & à tergo, &
 presbyteri eregionè dextra læuaq; cōtrito corde & humiliato spi-
 ritu, ac prono stent vultu, custodientes eum à maleuolis homini-
 bus, & consensum eius præbeant sacrificio.

QVOD, PER ACTA CONSECRATIONE,
 OMNIBVS COMMUNICANDVM SIT.

Ibidem.

*Dño(

PER ACTA aut consecratione, oēs communicent, qui nolu-
 erint ecclesiasticis carere liminibus. Sic enim & Apostoli sta-
 tuerunt, & sancta Romana tenet ecclesia. Seruite*(inquit Dñs per
 Prophetā David) in timore, & exultate ei cū tremore. Adorate pu-
 rē, nè fortè irascatur, & pereatis de via. Ille enim non perit de via,
 qui rectè graditur, & præcepta custodit Maiorum.

D. EVARISTI PAPAE VI. RO-
 MANI, DECRETA DE CER-
 TO MISSARVM GE-
 NERE.

DE OBLATIONIBVS IN LEGITL-
 MIS NVPTIIS.

ALL-

ALITER (inquit) legitimum, vt à Patribus accepimus, & à
 sanctis Apostolis, eorumque successoribus traditum inue-
 nimus, non fit cōiugium, nisi (cætera omitto breuitatis causa) vxor
 suo tempore sacerdotaliter (vt mos est) cum precibus & oblatio-
 nibus à sacerdote benedicatur.

Euarist.
Fapa
Epist. 1.

DE MISSA IN CONSECRATIONE EC-
 CLESIA RV M ET ALTARIV M.

OMNES Basilicæ (iuxta quod ex Decretis eiusdem à D. Decr. MS.
 Burchardo citatur) cū Missa semper debet consecrari, alta-
 ria verò placuit non solum vnctione Chrismatis, sed etiam sacer-
 dotali benedictione sacrari. Si verò altaria non fuerint lapidea, ad
 celebranda diuina officia non consecrentur. Vbi autem Ecclesia
 est, de cuius ambiguitate consecratione, à vicinis presbyteris & paro-
 chianis fideliter requiratur. Hi ergo cum cæteris omnib⁹ in Syno-
 dali Concilio ab Episcopo pro suo sunt contestandi sacerdotio,
 si illorum temporibus vel antecessorum suorum, sciant Ecclesiæ
 illius dedicationem, die vel officio vnquam fuisse celebrem. Quòd
 si affirmando in hoc concordant, non fiat iniuria Ecclesiæ legiti-
 mæ vel suo defensori: Sin autem, in arbitrio sit Episcopi, claudere
 seu aperire eam.

cod. l. 5. c.
8. & Tom.
1. Conc. ac
Burch. de
cx. l. 3. c. 27

CHRISTIANORVM SVB TRA-
 IANO ANTELVCANI
 COETVS.

AFFIRMABANT autem (inquit Plinius Secundus, ad
 Traianum scribens) Christiani, quòd essent soliti stato die
 ante lucem conuenire, carmenque Christo quasi Deo dicere secum
 inuicem, seque sacramento non in scelus aliquod obstringere, sed
 nè furta,

Plin. 2. E.
pist. ad
Traian. sub
fin. l. 10.

R 3

nè furta, nè latrocinia, nè adulteria committerent, nè fidem fallerent, nè depositum appellati abnegarent: quibus peractis, morem sibi discedendi fuisse, rursusq; coeundi ad capiendum cibum, promissuum tamen & innoxium.

Tertull.
Apol. cõt.
gentes.

QVOD ipsum ex Plinio citat in hæc verba Tertullianus: Plinius Secundus quum provinciam (Bithyniam) regeret, damnatis quibusdam Christianis, quibusdam gradu pulsus, ipsa tamen multitudine perturbatus, quid deceterò ageret, consuluit Traianum Imperatorem, allegans præter obstinationem non sacrificandi, nihil aliud se de sacris eorum comperisse, quàm cœtus antelucanos ad canendum cuidam Christo Deo, & ad conferendam disciplinam homicidium, adulterium, fraudem, perfidiam, & cœtera scelera ab ipsis prohiberi. Tunc Traianus rescripsit, hoc genus inquirendos quidem non esse: oblatos verò, puniri oportere.

ad annum
III,

QVAE ipsa Tertulliani verba citat Eusebius in Chronico seu potius Hieronym. inter ea quæ ad illud suis quibusdam locis inseruît.

D. ALEXANDRI, VII. PA- PAE, ET ALIORVM PATRV CONCILII ROMANI, CANO- NES DE SACRAMENTO RVM OBLATIO- NIBVS.

INTER MISSARVM SOLENNIA PASSIO
DOMINI MISCENDA, QVIBVS PLA-
CATVR DEVS.

IN

IN sacramentorum (inquit) oblationibus, quæ inter Missarum solennia Domino offeruntur, passio Domini miscenda est, vt eius, cuius corpus & sanguis conficitur, passio celebretur.

Alex. Pa-
pa Epist.
1. c. 4.

ET postea: Crimina enim atque peccata, oblati his Domino sacrificijs, delentur. Idcirco & passio eius in his commemoranda est, qua redempti sumus, & sæpius recitanda, atq; hæc Domino offerenda. Talibus hostijs delectabitur & placabitur Dominus, & peccata dimittet ingentia.

QVEM locum tractat Vvalafrius Strabus: Alexander, inquit, septimus papa in numero, miscuit passionem Domini in precatione sacerdotum, quando Missæ celebrantur. Quod cum ita de eo in Pontificalibus scriptum sit, dubium videtur, vtrum ille eam tantum partem actionis, qua passio Domini commemoratur, ordinauerit, vel totam à capite vsq; ad ipsum locum. Sed huic secundæ æstimationi videtur contrarium, quod in ea parte sancti nominatur, qui & ante illum, & qui post illius tempora longè fuerunt: nisi dicamus, ab illo eos tantum, qui ante illum fuerunt, commemoratos: Cæterorum verò nomina, suis quæque temporibus, ab alijs superimmissa. Vnde & ipsius nomen Alexandri, in sequenti ordine reperitur.

Vvalafr.
Strab. de
reb. Eccl.
c. 22.

BERNO verò Augiensis Abbas: De Alexandro quoque Papa, qui à B. Petro septimus erat in ordine, ita legimus: Hic passionem Domini miscuit in precatione sacerdotum, quando Missæ celebrantur.

Berno Aug.
gient. c. 1.
de offic.
Missæ.

ET Micrologus noster: Multa tamen Canonii à sanctis Patribus inserta legimus: sicut à sancto Alexandro Papa in ordine, quinto, ipsius Dominicæ passionis, commemoratio interferi iubetur.

Microlog.
de obseru.
Eccl. c. 12.
Sigeb. in
chron. ad
annū Dñi
688.

SIGBERTVS quoque: Hic (inquit) inseruît memoriam Dominicæ passionis ad consecrationem Eucharistiæ.

RADVLPHVS denique Tungrensis: Sanctus Alexander, de quo c. 23.

Radulph.
Tungr. de
can. obser.
quo c. 23.

quo supra, ipsius Dominicæ passionis commemorationem inter-feri iussit. Vndè orationem, (Vndè & memores) quidam ipsi attribuunt.

PANIS TANTVM, ET VINVM AQVA MIXTVM, IN SACRIFICIO OFFERANTVR.

Alexand.
Papa ibid.

ITA (inquit idem D. Alexander) vt repulsis opinionibus superstitionum, panis tantum & vinum aqua permixtum, in sacrificio offerantur. Non debet enim (vt à Patribus accepimus, & ipsa ratio docet) in calice Domini aut vinum solum, aut aqua sola offerri, sed vtrunque permixtum, quia vtrunque ex latere eius in passione sua profluxisse legitur. Ipsa verò veritas nos instruit, calicem & panem in sacramento offerre, quandò ait: Accipit Iesus panem, & benedixit, deditque discipulis suis, dicens: Accipite & manducate: Hoc est enim corpus meum, quod pro vobis tradetur. Similiter, postquam cœnauit, accepit calicem, deditque discipulis suis, dicens: Accipite, & bibite ex eo omnes: quia hic est calix sanguinis mei, qui pro vobis fundetur in remissionem peccatorum.

Microl. de
Eccl. ob-
seru. c. 10.

QUAM ipsam quoque constitutionem citat Micrologus: Sanctus (inquit) Alexander papa constituit, vt panis tantum & vinum aqua mixtum, in sacrificio Domini offeratur, quia de latere Domini sanguis & aqua simul profluxerunt. Ac in hæc verba Sigebertus: Sicut de latere crucifixi Christi Iesu effluxit sanguis & aqua, ita aquam vino misceri in ipsa consecratione instituit, nec vinum sine aqua, nec aquam sine vino offerri debere decernens.

Sigeb. 10.
co citato.

Mart. Po-
lon. in
chron. ad
annu Do-
mini 132.

ET Martinus Polonus: Hic etiam statuit, vt vino aqua misceretur in Missa, ad designandam vnionem Christi in Ecclesia: Et vt oblatio fieret ex azymo, & in modica quantitate, dicens: Hæc oblatio quanto potior, tanto rarior.

QUAE postrema vndè sumpserit, nescio: eadem tamen habet Radulphus Tungrensis loco citato.

OBLA-

OBLATIO HAEC, PVRA CONSCIENTIA
OFFERENDA, ET AB OMNIBVS
VENERANDA.

NIHIL (inquit idem D. Alexander) in sacrificijs maius esse potest, quam corpus & sanguis Christi. Nec vlla oblatio hac potior est, sed hæc omnes præcellit. Quæ pura cōscientia Domino offerenda est, & pura mente sumenda, atque ab omnibus veneranda. Et sicut potior est cæteris, ita potius excoli & venerari debet.

Alexand.
Papa ibid.

AQVA SALE CONSPERSA BE-
NEDICATVR.

AQVAM verò sale conspersam, populis benedicimus, vt ea cuncti adpersi, sanctificentur ac purificentur: quod & omnibus sacerdotibus faciendum esse mandamus.

ibidem.

NAM si cinis vitulæ adpersus sanguine, populum sanctificabat atque mundabat: multo magis aqua sale adpersa, diuinisque precibus sacrata, populum sanctificat atque mundat. Et si sale adperso, per Helisæum prophetam, sterilitas aquæ sanata est: quanto magis diuinis precibus sacratus, sterilitatem auferit rerum humanarum, & coinquinatos sanctificat, atque mundat, & expurgat, & cætera bona multiplicat, & insidias diaboli auertit, & ab eius phantasmatibus, ac versutijs homines defendit? Nam si tactu fimbriæ vestimenti Saluatoris, saluos infirmos esse non dubitamus: quanto magis virtute sacrorum eius verborum diuinitus sacrantur elementa, quibus sanitatem corporis & animæ humana percipit fragilitas?

IDIPSVM ab eo constitutum testatur his verbis D. Damasus: Hic constituit aquam adspersionis cum sale benedici, siue (vt alij legunt) cum sale benedicto spargi in habitaculis hominum.

Damas. li.
Pötif. c. 7.
Ado in
Martyrol.
ad 7. No-
nas Maij.
Vvalasfr.

ET ijdem verbis Ado Treuirensis in Martyrologio.

SIMILITER Vvalasfridus Strabus: Aquam sparsionis cum

S sale

Strab. de
reb. Eccl.
c. 29.

fale benedici, & in habitaculis fidelium spargi, Alexander Papa constituit. Sicut enim populus prior legalibus institutis deseruiens, sanguine lustrabatur: ita nouus Christianorum populus, Baptismi sacramento renatus, dignè aqua benedicta adspargitur, vt sicut sanguis agni in postibus ad repellendum percussorem ponebatur, ita mysterium aquae, corpora & loca muniat renatorum.

ET Micrologus: Alexander Papa quintus à beato Petro, constituit, vt sal & aqua benediceretur ad conspergendum populum & habitacula eorum: quod & nos in omni Dominica iuxta Canones sequimur.

Sigeb. 10^a
co supra
citato.
Radulph.
Tungr. 10^a
cocitato.

AC Sigebertus: Instituit aquam benedici & aspergi.

RADULPHVS deniquè Tungrensis: Rursusq; præcepit populum aspergi aqua cum sale exorcizata & benedicta.

SACERDOTES SACRANDI.

Alexand.
Papa E^a
pist. 2.

SACERDOTES (inquit idem Alexander alibi) sibi sacri & in ordine Apostolatús constitui voluit. Ipsi enim pro populo interpellant, & peccata populi comedunt, quia suis precibus & oblati onibus ea desent atque consumunt.

D. SIXTI I. PAPAE ROMANI VIII. CVM RELIQUIS EPI- SCOPIS, CONSTITVTIONES CIRCA MISSARVM ACTIONEM.

VASA SACRA NON NISI A SACRA-
TIS MINISTRIS CONTRE-
CTENTVR.

IN

Sixt. Papa
epist. 1.

IN hac (inquit D. Sixtus) sede Apostolica à nobis & reliquis Episcopis, cæterisq; Domini sacerdotibus statutum est, vt sacra vasa non ab alijs, quàm à sacratís, Dominoq; dicatis contrectentur hominibus. Indignum enim valdè est, vt sacra Domini vasa, quæcũq; sint, humanis vsibus seruiant, vt ab alijs quàm à Domino famulantibus, eiq; dicatis, tractentur viris, nè pro talibus præsumptionibus iratus Dominus plagam imponat populo suo, & hi etiam, qui non peccauerunt, mala patiantur, aut pereant, quia perit iustus sæpissime pro impio. Attédite fratres, nè talia vestris in Ecclesijs permittatis deinceps fieri, nè grex precioso Christi sanguine redemptus, in præcipitium (quod absit) ruat.

QUOD ipsum paucis adstruit D. Damasus: Hoc (inquit) constituit, vt ministeria siue vasa sacrata non tangerentur, nisi à ministris sacratís.

ET Marianus Scotus: Sixtus Papa constituit in Decretis, vt sacra ministeria non tractentur, nisi à sacratís ministris.

SIC etiam Radulphus Tungrensis: Constituit (inquit) nè sacra vasa tangerentur, nisi à ministris Domini consecratís.

Damas. l.
Pōtif. c. 8.

Marian.
Scot. lib.
2. hist.

Radulph.
Tungr. 10^a
co sēpè ci-
tato.

HYMNVS, SANCTVS, SANCTVS &c. INFRA MISSARVM ACTIONEM SIVE CANONEM DECANTETVR A POPVLO.

CONSTITVIT etiam, (inquit D. Damasus) vt Missarú actionem sacerdote incipiente, populus hymnum decantaret: Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus Sabaoth &c.

ET Albinus Flaccus Alcuinus: Sixtus Papa instituit adiectionē illam primæus Hymno, id est, Sanctus, sanctus, sanctus &c.

BERNO quoquè Augiensis: Non desunt (inquit) qui dicunt, Sixtum Papam supradictum hymnum, Sanctus, sanctus, sanctus, Missa, ad Missam addidisse.

Dam. loc.
citato.

Alcuin. de
diui. offic.

Berno in

S 2

Ac

Marian. Scot. loco cit. **A**c Marianus Scotus: Et infra actionem Missarum, Sanctus, & Osanna (sic enim lego, pro eo quod est, Gloria) in excelsis cantari constituit.

Microl. li. cit. c. II. **M**ICROLOGVS item: Angelicus (inquit) hymnus, id est, Sanctus, sanctus, sanctus, subsequitur, quem beatus Sixtus Papa in ordine octauus constituit, vt ante sacrificium diceretur. Hunc autem hymnum & ipse sacerdos cum alijs necessariò debet dicere, nè seipsum sua prece videatur priuasse, qui & suas voces & aliorum angelicis laudibus admitti deprecatuſ est in præfatione.

Sigeb. vti supra. **S**IGEBERTVS autem: Sixtus primus hymnum instituit, Sanctus, sanctus, &c.

Radulph. Tungr. loc. cit. **R**ADVLPHVS etiam Tungrensis: Sixtus primus natione Romanus, successor Alexandri, qui cœpit anno Domini CXXIX. constituit, vt hymnus, Sanctus, sanctus, sanctus, ante sacrificium diceretur, dimidium de Esaiâ, dimidium de Euangelio sumens.

Mart. Pol. in chron. ad an. 133. **M**ARTINVS deniquè Polonus: Hic (inquit) constituit, vt diceretur in Missa: Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus DEVS Sabaoth.

**D. TELESPHORI IX. PAPAE,
ET CUNCTORVM EPISCO-
PORVM CONCILII ROMANI,
CONSTITVTA DE MISSA-
RVM CELEBRA-
TIONE.**

**CLERICI DIE NOCTVQVE HYMNIS ET
VIGILIIS ATQVE ORATIONIBVS
INHAEREANT.**

OMNES

OMNES (inquit cum suo concilio Telesphorus) clerici hy-
Teleph. Epist. 1.
mnis & vigilijs atq; orationibus Domino inhærere die no-
ctuq; studeant.

**NOCTE SANCTA NATIUITATIS DOMI-
NI MISSAE CELEBRENTVR, RELIQVIS TEMPO-
RIBVS NON ANTE HORAM TERTIAM, ET
HYMNVS ANGELICVS DECANTETVR
SOLENNITER.**

NOCTE verò sancta Natiuitatis Domini saluatoris, Missas Ibidem.
celebrent, & hymnum angelicum in eis solenniter decantēt,
quoniam & eadem nocte ab angelo pastoribus nunciatus est, sicut
ipsa veritas testatur, dicens: Pastores erant &c.

HVIVS cōstituti meminit etiam in hæc verba Damasus: Hic Damas. li.
Pōtif. c. 9.
fecit, vt in Natali domini nostri Iesu Christi noctū Missæ celebra-
rentur, cūm omni alio tempore ante horæ tertiæ cursum nullus p-
fumeret Missas celebrare, quia ea hora Dominus noster ascendit
in crucem.

ET ven. Beda: Hic (inquit) constituit, vt in Natiuitate Dñi Beda in
Martyrol.
nostri Iesu Christi, Missæ nocte celebrarentur. ad 3. lanu.

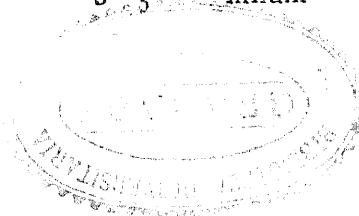
Ac Vualafrius Strabus: Telesphorus (inquit) nonus in ordine Vualafri.
Strab. de
fedis Romanæ Episcopus, in Natali Domini, noctū tres Missas ce- reb. Eccl.
lebrari constituit. cap. 21.

ET vt nullo alio tempore ante horæ tertiæ cursum, vllus præsu- Ibid. c. 23.
meret Missam celebrare: qua hora Dñs noster, secundum Marci
Euangelium, crucifixus asseritur.

MARIANVS etiam Scotus: Hic constituit, vt in nocte Nati- Mar. scot.
lib. 2. hist.
uitatis Domini Missæ celebrentur.

RADVLPHVS etiam Tungrēsis: De hora Missæ celebrandæ Radulph.
Tungr. lo
S. Telesphorus martyr natione Græcus, qui successit Sixto anno co sepe ci-
Domini 139. constituit in nocte Natiuitatis Missas celebrari, & hy- rato.

S 3 mium

mnum angelicum solenniter decantari. Reliquis verò temporibus ante horam tertiam illas minimè celebrandas: quia & eadem hora Dominus crucifixus est, & super Apostolos spiritus sanctus legitur descendisse.

MARTINVS Polonus deniquè: Hic constituit, vt Missam ante tertiam nullus præsumat canere, & in Natali Domini tres Missas, cum, Gloria in excelsis Deo. Tres autem Missas in Natali Christi instituit: primam, in pullorum cantu, circa mediam noctem, quandò Christus in Bethlehem nasci dignatus est: secundam, circa auroram, quandò Christus in cunabulis est adoratus à pastoribus: tertiam, in hora diei tertia, quandò illuxit nobis dies redemptionis nostræ.

IDEM HYMNVS ANGELICVS CELE-
BRETUR AB EPISCOPIS IN MISSARVM
SOLENNIIS.

Teleph.
vbi supra.

AB episcopis autem (inquit idem D. Telephorus) idem angelicus hymnus pro tempore & loco in Missarum solennijs celebrandus est, atq; solenniter recitandus.

Damas. li.
Põtif. c. 9.

QUOD ipsum ab illo cõstitutum asserit Damasus: et vt ante sacrificiũ hymnus diceret angelicus, Hoc est, Gloria in excelsis Deo.

Beda in
martyrol.
vbi supra.

ACVEN. Beda: Ac vt hymnus angelicus, id est, Gloria in excelsis deo, hora sacrificij Missæ celebraretur.

Alcuin.
de diuin.
offic.

ALBINVS etiam Alcuinus: Telephorus natione Græcus ex Anachoreta, constituit, vt hymnus diceret angelicus ante sacrificiũ.

Amal. de
diuin. of.
fic. l. 3. c. 8.

ET Amalarius: Telephorus natione Græcus ex Anachoreta, cõstituit, vt hymnus diceretur angelicus, hoc est, Gloria in excelsis deo, ante sacrificium.

Hrabanus
de inst.
cler. lib.
1. cap. 32.

HRABANVS quoq; Maurus: Fertur etiam & longè antè Telephorus papa constituisse, id est, IX. post Petrum, vt ante sacrificiũ hymnus, Gloria in excelsis deo, diceretur.

L A-

Vualaf.
Strab. de
reb. Eccl.
cap. 22.

LATISSIME verò Vualafrius Strabus: Hymnum autem angelicum (inquit) in quo paucis verbis, quedam ab angelis circa Natiuitatem Dominicam, in laudem Dei sunt prolata, sequentes sancti patres ad communem sanctæ & indiuiduæ Trinitatis laudationem, dulcissimas & congruentissimas dictiones addiderunt: Vt sicut eius principium à cælestibus ordinatum ministris, ita etiam tota eius series diuinis esset plena mysterijs. Illum, inquam, hymnum ante sacrificium dici, Telephorus 9. Romanorum præsul cõstituit, vt ad tantæ sanctitatis celebrationem, cõgrègatorum animi angelicæ modulationis dulcedine mulcerentur. Sed in hoc loco quæri potest, Si idem hymnus huius Papæ temporibus ante sacrificium coepit dici: cur longo tempore pòst, sub Cælestino legatur, tantum ante sacrificium lectionem Apostoli & Euangelium præcessisse, vt ille necessariò de Psalmis Dauid Antiphonas, quæ ante ipsas lectiones cantarentur, preposuisse videatur? Vbi respondendum est, constitutum quidem fuisse à Telephoro, vt idem hymnus in capite Missæ diceretur, sed apud posteros ipsam eius cõstitutionem intermissam, donè à sequentibus pleniùs totus ordo Missæ componeretur: sed ita statutum ab eo, vt ipse hymnus in summis festiuitatibus & à solis Episcopis vsurparetur, quod etiam in capite libri Sacramentorum designatũ videtur, & ideo scriptum esse, vsq; ad tempora Cælestini ante sacrificium lectiones tantum habitas: vt subintelligatur, quãuis ille hymnus interdum ante Missas diceretur, vt prædiximus, non fuisse tamè, quod iugiter, in omnibus Missis, ab omnibus sacerdotibus ante lectiones poneretur, antequàm idem Cælestinus antiphonas ad introitum dicendas, instituit.

BERNOITÈ Augièsis: Telephorus Papa cõstituit, vt ante sacrificiũ hymnus diceret angelicus, hoc est, Gloria in excelsis deo. qualiter ei debeat credi testimonio, testat martyriũ, quod sustinuit, p. n. o.

Berno
Aug. de
Miss. c. 22.

EISDEM penè verbis id ipsum testantur Marianus Scotus, li. 2. hist. Sigebertus loco supra citato, & Radulphus Tungrensis.

S A-

LITURGICON ECCLESIAE LATINAE
SACERDOTIBVS QUI CORPVS DOMI-
NI CONFICIVNT, ET A QVIBVS POPVLVS
BENEDICITVR, OBEDIENDVM.

Teleph.
vbi supr.

IPSI autem (inquit idem D. Telephorus) qui Corpus Domini proprio ore conficiunt, ab omnibus sunt audiendi, obediendi, atque timendi, & non dilacerandi: quia à quibus se populus benedici, saluari, & instrui cupit, nullatenus debet eos arguere.

D. HYGINI PAPAE ROMANI X.
DECRETA DE MISSA ET EC-
CLESIA RV M CONSE-
CRATIONE.

ABSQVE MISSA NON FIAT ECCLESIA-
RV M CONSECRATIO.

Grat. de
consecr.
dist. 1. c.
Omnes.

OMNES Basilicæ (vt citatur D. Hyginus à Gratiano) cum Missa debent semper consecrari,

QVAE ECCLESIA ITERVM SIT CON-
SECRANDA, AVT SALIBVS TANTVM
EXORCIZANDA.

Burch.
Decr. li. 3.
c. 11. & 12.
Iuo Decr.
part 3. ca.
3. ac 4.
Grat. ibi.
c. Si mo-
tum.

SI motum fuerit altare (vt idem citatur Decretorum D. Hygini cap. 4. ac 6. à D. Burchardo, Iuone & Gratiano) denuò cōsecratur Ecclesia. Si tantum parietes mutantur, & non altare, salibus tantum exorcizetur. Si homicidio vel adulterio Ecclesia violata fuerit, diligentissimè expurgetur, & denuò cōsecratur.

LIGNA ECCLESIA RV M, IN VSVS LAL-
CŌ RV M NON CONVERTANTVR.

Burchard.
Decr. li. 3.
c. 39. grat.

LIGNA autem Ecclesiæ (vt citatur ex c. 6. Decretorum eiusdem à D. Burchardo & Gratiano) dedicata, non debent ad aliud

aliud opus iungi, nisi ad aliam Ecclesiam, vel igni sunt comburenda, vel ad profectum in monasterio fratribus. In Laicorum verò opera non debent admitti.

D. PII PAPAE XI. ROMANI
CONSTITVTA CIRCA SA-
CRAMENTA DIVINA.

SI PER NEGLIGENTIAM ALIQVID
DE CALICE DOMINI STILLAVERIT, POE-
NITENTIAM SACERDOS AGAT.

SI per negligentiam (inquit ca. 3. Decretorum D. Pius iuxta citationem D. Burchardi, D. Iuonis, & Gratiani) de calice sanguinis Domini aliquid stillauerit in terram, lingua lambatur, tabula radatur. Si non fuerit tabula, vt non conculcetur, locus corradataur, & igne consumatur, & cinis intrà altare recondatur, & sacerdos quadraginta diebus pœniteat. Si super altare stillauerit calix, forbeat minister stillam, & tribus diebus pœniteat. Si super lintheum altaris, & ad aliud stilla peruenerit, quatuor diebus pœniteat. Si vsq; ad tertium, nouem diebus pœniteat. Si vsque ad quartum, viginti diebus pœniteat, & lintheamina, quæ tetigerit stilla, tribus vicibus minister abluat, calice superposito, & aqua ablutionis fumatur, & iuxta altare recondatur.

Burchard.
decr. l. 5. c.
47. Iuo
part. 2. ca.
56. Grat.
de cōf. di.
2. ca. si per

POST MISSARVM SOLENNIA EV-
LOGIAE DOMINICIS ET FESTIS DIEBV
POPVLO DISTRIBVANTVR.

DE oblationibus quæ offeruntur à populo (vt citatur à DD. Burchardo & Iuone c. 4. Decretorum ipsius) & consecrationi super sunt, vel de panibus, quos deferunt fideles ad ecclesiam,

Burch. li.
5. ca. 27. &
28. Iuo
part. 2.
cap. 37.

T vel cap. 37.

vel certè de suis, Presbyter conuenienter partes incisās habeat in vase nitido & conuenienti, vt post Missarum solennia, qui communicare non fuerint parati, eulogias omni die Dominico, & in diebus festis exindè accipiant, quæ cum benedictione priùs faciat.

ARREPTITII SACRIS ALTARIBVS
NON MINISTRENT.

Burchard.
decr. li. 3.
ca. 72. Iuo
part. 1. ca.
25. Grat.
33. dist. c.
Communi-
titer.

BENE siquidem (vt citant ex cap. 6. Decr. eius D. Burchardus, & Iuo & Gratianus) maiorum regulis diffinitum est, vt dæmoniaci alijsque passionibus irretitis ministeria sacra tractare non liceat. Cui præcepto consensu rationis adhibito id communiter diffinimus, vt nullus de his, qui aut in terra arrepti à dæmonibus eliduntur, aut quolibet modo vexationis incurfibus effertur, vel sacris audeant ministrare altaribus, vel indiscusè se ingerant sacramentis diuinis, exceptis illis, qui corporum incommoditati dediti, siue huiusmodi passionibus in terra probantur elisi, qui tamen & ipsi, tam diù erunt ab officij sui ordine & loco suspensi, quousq; vnus anni spatio, per discretionem Episcopi, inuenientur ab incurfū dæmonum liberati.

PRAEDIA VSIBVS CAELESTIVM SE-
CRETORVM DICATA, SI QVIS SVBTRAHAT,
SACRILEGVS IVDICETVR.

Pius papa
Epist. 2.

AD sedem autem Apostolicam (inquit idem D. Pius Epistola ad Italicas ecclesias) perlatum est, quòd sint inter vos contentiones & æmulationes: et prædia, diuinjs vsibus tradita, quidam humanis applicant vsibus, & Domino Deo (cui tradita sunt) ea subtrahunt, vt suis vsibus inseruiant. Quapropter ab omnibus illius vsurpationis contumelia depellenda est, nè prædia vsibus secretorum cælestium dicata, à quibusdam irruentibus vexentur.

Eius.

EIVSDEM PII PAPAE MISSARVM
ACTIO.

ANTE QVAM (inquit Diuus Pius Papa Epistola ad Iustum Episcopum Viennensem apud Georgium Fabricium) Roma exisset, soror nostra Euprepia, sic benè recordaris, titulum domus suæ pauperibus assignauit: vbi nunc cum pauperibus nostris commorantes, Missas agimus.

Georg.
Fabr. adn.
in Poet.
Christ.

D. ANICETI ROMANI PAPAE
XII. DECRETVM, CIRCA
MISSARVM CELEBRATIONEM.

PANIS, VINVM, ET AQVA, SINE QVI-
BVS MISSAE CELEBRARI NEQVEVNT,
MVNDISSIME TRACTENTVR.

PANES (vt citatur à DD. Burchardo & Iuone Decr. cap. 3. Aniceti Papæ, sic enim legendum pro eo quod est, Anicij) quos Deo in sacrificium offertis, aut à vobismetipsis, aut à vestris pueris coram vobis nitidè ac studiosè fiant, & diligenter obseruetur, vt panis & vinum & aqua, sine quibus Missæ nequeunt celebrari, mundissimè atque studiosè tractentur, & nihil in eis vile, nihil non probatum inueniatur, iuxta illud quod ait scriptura: Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite.

Burch. l. 5.
c. 29. Iuo
part. 2.
cap. 38.

T 2 SVB

SVB ANICETO D. POLYCARPI
APVD ROMANOS EVCHARI-
STIAE MINISTERIVM.

QVAE quum ita esse constituta, (inquit D. Irenæus cum totius Galliae Concilio, Epistola ad D. Victorem Papam, citata ab Eusebio & Nicephoro) communicabant inter se mutuo, & Anicetus in ipsa Ecclesia Polycarpo, ob reuerentiam duntaxat, quam erga illum habebat, ritus qui in Eucharistia peragi solent, obeundi potestatem (siue Eucharistiae ministerium, ut alij verunt) concessit.

Euseb. l. 5.
ca. 25. seu
24. Nice.
l. 4. c. vlt.

D. SOTERIS PAPAE ROMANI
XIII. MANDATA CIRCA SA-
CRIFICII SACRA MY-
STERIA.

NE FOEMINAE SACRATAE SACRA VA-
SA VEL PALLAS CONTINGANT, AVT INCEN-
SVM CIRCVM ALTARIA PERFERANT.

SACRATAS (inquit D. Soter. Epistola ad Episcopos Italiae) foeminas vel monachas sacra vasa vel sacratas pallas penes vos contingere, & incensum circa altaria deferre, perlatum est ad apostolicam sedem, quae omnia reprehensione & vituperatione plena esse, nulli recte sapientium dubium est. Quapropter huius sanctae sedis autoritate, haec omnia vobis refecare funditus, quanto citius poteritis, censemus: & ne pestis haec latius divulgetur per omnes prouincias, abstergit citissimè mandamus.

QVOD etià de illo tradit Damasus: Hic constituit, ut nulla monacha pallà sacratà cotingeret, nec incensum poneret in sancta ecclesia.

ET

ET iisdem ipsis verbis Marianus Scotus, Radulphus Tungrensis, & Martinus Polonus, locis supra citatis.

QVISQVE SACRIFICANS SACERDOTE
ADSTANTEM HABEAT, QUI COEPTA SACRA-
MENTA EXPLEAT, SI NECESSITAS
INGRVERIT.

VT illud (inquit idem D. Soter Decr. c. 8. citato à DD. Burcardo, & Iuone, ac Gratiano) diuini oraculi momentis singuli praecaveant, quo scribitur, Vae soli, quia quum ceciderit, non habet subleuantem: summoperè verendum est nobis atque cauendum, ne horis illis atque temporibus, quibus Deo psallitur vel sacrificatur, vnicuique diuinis singulariter officijs insistenti, perniciofa passio, vel quaelibet corporis inualitudo occurrat, quae aut corpus subito subruat, aut mentem alienatione vel terrore confundat. Pro huiusmodi ergò casibus praecauentes, necessarium duximus instituere, ut vbi temporis vel loci siue cleri copia suffragatur, habeat (quisquis ille) canens Deo atque sacrificans, post se vicini solaminis adiutorem, ut si aliquo casu ille, qui officia impleturus accedit, turbatus fuerit, vel ad terram elisus, à tergo semper habeat, qui eius vicem exequatur intrepidus, & officium inceptum adimpleat.

CELEBRET NEMO, NISI DVO-
BUS PRAESSENTIBVS.

HOC quoque statutum est, (ut citatur eiusd. Decr. c. 10. ab iisdem) ut nullus presbyterorum Missarum solennia celebrare praesumat, nisi duobus praesentibus, sibi que respondentibus, & ipse tertius habeatur: quia quum pluraliter ab eo dicitur, Dominus vobiscum: & illud, Orate pro me: aptissimè couenit, ut & ipse respondeatur salutationi.

T 3 PRESBY-

PRESBYTERI NON CONREGIONALES,
OFFERRE NON POSSINT, NISI AD HOC
INVITATI, ABSENTIBVS CIVITA-
TIS PRESBYTERIS.

Burch. li.
5. c. 45.
Iuo part.
2. c. 54.

PRESBYTERI (inquit idem Decr. c. 33. citato à DD. Bur-
chardo & Iuone) qui conregionales non sunt, in Ecclesijs
praesentibus Episcopis vel presbyteris ciuitatis, offerre non pote-
runt, nec panem dare, in oratione autem calicem dabunt. Quod si
absentes sunt ciuitatis sacerdotes, & fuerint inuitati in orationem,
soli possunt dare.

D. PHOTINI EPISCOPI LVG-
DVNENSIS, SANCTI DIACO-
NI VIENNENSIS, ET ALIO-
RVM APVD GALLIAS MAR-
TYRVM SVPPPLICIA, OB COE-
NAS AB IIS CELEBRATAS,
QVAS VELVT THYESTAEAS
CALVMNIABANTVR
SERVI.

Euseb. l. 5.
hist. Eccl.
c. 1.
Niceph. l.
4. c. 16.

QUIDAM etiam Ethnici (vt describit Ecclesia Gallicana,
in Epistola ad Ecclesias Asiae & Phrygiae apud Eusebium &
Nicephorum) nostrorum serui, vnà capiebantur, (siquidè Praeses oēs
nos passim perquiri praeeperat) qui tormenta, quae sanctos tolerare
cernebant, reformidantes, contra nos militibus, fatanae impulsu, illos
ad hoc idè incitantibus, Thyestaeas coenas & incestus Oedipodis
falsò

falsò cõmenti sunt: & alia quae nobis nec eloqui, nec cogitare quidè
fas esse iudicatur: Quin tale facinus aliquadò inter homines admi-
sum fuisse, nec credi quidem propemodum debet. Quae sanè quum
essent fama & sermone hominum passim dissipata, omnes velut
immanes belluae, contra nos furere coeperunt.

Ac paulopost: Vndè deceterò sancti martyres maiora quaedam
cruciamenta, quam quae possint oratione explicari, (idq; fatana in
illud pro viribus incumbente, vt aliquid talis blasphemiae contra
Christum, ex eorum ore educeret) sufferre cogebantur. ^{veliceret} Supra modum
igitur lethale multitudinis vniuersae, praesidis & satellitum odium
in Diaconum nomine Sanctum, Viennae prognatum, & in Maturum
etiam recens quidè baptizatum, sed generosum tamè Christi athle-
tam efferbuit. In Attalum porro genere Pergamenum, columnam
& stabilimentum continuum Ecclesiarum, quae hinc sunt: in Blan-
dinam denique & B. Photinum, cui Lugdunensis Episcopatus
ministerium erat concreditum.

DE eiusdem D. Photini sacrificio D. Euseb. Emiffenus seu po-
tius Lugdunensis: Praestitit (inquit) inter ista diuina prouidentia, ^{Eusebius}
vt in tantis patriae sacrificijs etiam Pontifex non deesset. Rapitur ad ^{Emiff. hō.}
impiam quaestionem grandaeuus & plenus dierum beatus pater noster ^{de sancta}
Photinus, Ecclesiae huius antistes, & pro eruditionis, vt credimus, ^{Blandina.}
merito gregi suo iungitur, ac post Dñici corporis sacrificium, pro-
phanis tribulationibus noua de se hostia Christo oblaturus infertur.

SIMILIA videre est apud Gregorium Turonensem, de glo-
ria beatorum martyrum.

D. ANTIMI EPISCOPI, ET
CONCORDII PRESBYTERI
SPOLETANI MARTYRVM SACRIFICIUM.

TEmpore oportuno (inquit Author vitae eius) cõsecrauit Anti-
mum episc. Concordium Presbyterum, & coeperunt pariter orationibus
vacare. ^{Vita D.}
^{Concord.}
^{mart. Tō.}
^{1. Suri.}

vacare. Post aliquantum verò temporis, reuocatur à Comite Torquato Concordius, aitque illi Comes: Ecquid de salute tua deliberasti? Sanctus vir respondit, Salus mea Christus est, cui quotidie sacrifico sacrificium laudis.

Ado Treuirensis in Martyrologio.
Hic ferè ad verbum concordat Ado Treuirensis in Martyrologio.
Mart. Cal. Ianuar.

D. ALEXANDRI EPISCOPI ET MARTYRIS ITALI MISE- SARVM ACTIO.

Ado in Martyrol. ad 6. Cal. Decembr.
QVVM'QUE rumor (inquit Ado Treuirensis) beatum Alexandrum ubique spargeret, Antoninus direxit Antonianum praesidem, ut Alexandrum Episcopum ei exhiberet. Qui inuenit eum die Dominica in Ecclesia docentem, & Missas agentem: & sicut Imperator iusserat, apprehensum Romam perduxit. Secuti sunt autem eum Crescentianus Presbyter, Nouitianus, & Vitalis.

D. IRENAEI EPISCOPI LVG- DVNENSIS, DE SACRIFICIO ECCLESIAE TESTI- MONIA.

IN PRIMIS videantur quae supra hac de re ex D. Irenæo citauimus. Deindè & hæc apud eundem reperire est:

MARCI HAERETICI SVPER CALICE VI-
NO MIXTO, INVOCATIONIS VERBA, QVIBVS
EVCHARISTIAM FACERE SE FINGEBAT.

PRO

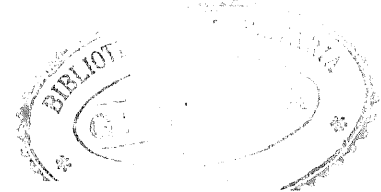
PRO calice (inquit D. Irenæus aduersus hæreses) vino mixto fingens se Marcus gratias agere, & in multum extendens sermonem inuocationis, purpureum & rubicundum apparere facit, ut putetur ea gratia ab ijs, quæ sunt super omnia, suum sanguinem stillare in illius calicem per inuocationem eius, & valdè concupiscere praesentes ex illo gustare poculo, ut & in eos stillet quæ per magum hunc vocatur gratia. Rursus mulieribus dans calices mixtos, ipsas gratias agere iubet, praesente se: & ubi hoc factum est, ipse alium calicem multo maiorem, quam est ille, in quo illa seducta Eucharistiam facit, proferens, & transfundens à minori, qui est à muliere Eucharistia factus, in illum qui est ab eo allatus, multo maiorem, statim dicens ita: Illa, quæ est ante omnia, inexcogitabilis & inenarrabilis gratia, adimpleat tuum intuitus hominem, multiplicet in te agnitionem suam, infeminans granum sinapis in bonam terram. Et alia quædam dicens, & in insaniam mittens illam infelicem, admirabilia faciens apparuit, quâdò maior calix adimpletus est de minori calice, ut & supereffunderet ex eo.

QUAE ipsa verba hoc modo citantur à D. Epiphanio: Pocula vino mixta, simulans se *εὐχαριστῆιν*, & diutiùs extendens sermonem inuocationis, purpurea ac rubicunda apparere facit, ut putetur gratia ab his quæ sunt super vniuersa, sanguinem suum instillare in illud poculum per inuocationem ipsius: & valdè cupiant praesentes ex illo poculo gustare, ut & in ipsos instillet gratia, quæ per magum hunc inuocatur. Rursus autem mulierculis tradens pocula vino mixta, ipsas gratias agere iubet se praesente: & quum hoc fit, ipse aliud poculum multo maius illo, super quo decepta illa gratias egit, afferens, & à minore super quo muliercula gratias egit, in hoc quod ab ipso adornatum est, transfundens, simul ita dicit: Gratia quæ est ante vniuersa, illa cogitatione incomprehensibilis & inenarrabilis, impleat tuum internum ho-

V minem

Iren. l. 1.
adu. hæres.
c. IX.

Epiph. l. 1.
Tom. 3.
cont. hæres.

minem, & multiplicet in te agnitionem suam, confeminans in te granum sinapis in bonam terram. Et talia quaedam loquutus, ubi miseram illam ad insaniam extimulauit, miraculorum editor apparet, dum magnum poculum expletur in minore, ut etiam ex ipso superfundatur.

IN ECCLESIA VERO ET EA SOLA, OFFERTUR OBLATIO QUAM CHRISTVS OFFERRE DOCVIT.

Iren. l. 3.
cont. hær.
c. 33.

QVONIAM ergò (inquit) nomen filij proprium patris est, & in Deo omnipotente, per Iesum Christum offert Ecclesia, benè ait secundùm vtrâq; Et in omni loco incensum offertur nomini meo, & sacrificium purum.

Ibid. c. 34.

IGITUR Ecclesiae oblatio, quam Dominus docuit offerri in vniuerso mundo, purum sacrificium reputatum est apud Deum, & acceptum est ei.

Ac paulopòst: Sacrificia in populo Iudaico, (nam vocem similem suppleri debere, series verborum indicat) sacrificia in Ecclesia: sed species immutata est tantùm.

Et postea: Hanc oblationem Ecclesia sola puram offert fabricatori, offerens ei cum gratiarum actione ex creatura eius.

Neque Iudæorum igitur, neque Hæreticorum synagogæ puram Deo oblationem offerunt.

Iudæi autem iam non offerunt: non enim receperunt verbû, per quod offertur Deo. Sed neq; omnes hereticorû Synagogæ. Alij enim alterum præter fabricatorem dicentes patrem, idè quæ secundùm nos creaturæ sunt, offerentes ei, cupidum alieni ostendunt eum, & aliena concupiscentem. Qui verò ex defectione & ignorantia & passione dicunt facta ea quæ sunt secundùm nos, & ignorantie & passionis & defectiois fructus offerentes, peccant in patrem suum, contumeliam facientes magis ei, quàm gratias agentes.

EVCHA-

EVCHARISTIAE AVTEM CONSONA EST
ECCLESIAE SENTENTIA, ET EVCHARISTIA
ECCLESIAE SENTENTIAM
CONFIRMAT.

NOSTRA autem consonans est sententia Eucharistiae, & Eucharistia rursùs confirmat sententiam nostrâ. Offerimus enim ei, quæ sunt eius, congruenter communicationem & vnitatem prædicantes carnis & spiritûs. Quemadmodùm enim qui est à terra panis, percipiens vocationem Dei, iam non communis panis est, sed Eucharistia, ex duabus rebus constans, terrena & cælesti: Sic & corpora nostra percipientia Eucharistiam, iam non sunt corruptibilia, spem resurrectionis habentia. Offerimus autem ei non quasi indigenti, sed gratias agentes donationi eius, & sanctificantes creaturam. Quemadmodùm enim Deus non indiget eorum, quæ à nobis sunt, sic nos indigemus offerre aliquid Deo.

OFFERRE ITAQUE MVNVS AD
ALTARE SINE INTER-
MISSIONE.

SIC & idè nos quoquè offerre vult munus ad altare frequenter sine intermissione.

ID'QUE IN OMNI SIMPLICITATE
ET INNOCENTIA.

QVOD in omni simplicitate & innocentia Dominus volens nos offerre, predicauit, dicens: Quum igitur offers munus tuum ad altare, & recordatus fueris, quoniâ frater tuus habet aliquid aduersum te, dimitte munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc reuersus, offer munus tuum.

V 2 ALIO.

ALIOQVI OFFERENTI OBLATIO
NON PRODERIT.

AB initio enim respexit Deus ad munera Abel, quoniam cum simplicitate & iustitia offerebat: Sacrificium autem Cain non respexit, quoniam cum zelo & malitia, quæ erat aduersus fratrem, diuisionem habebat in corde, quemadmodum occulta eius arguens Deus, ait: Nonne si rectè offeras, rectè autem non diuidas, peccasti? quiesce, quoniam non sacrificio placatur Deus. Si enim quis solummodò secundum quod videtur, mundè & rectè & legitime offerre tentauerit, secundum suam animam non rectè diuidat eam, quæ est ad proximum, communionem, neque timorem habeat Dei, non per id quod rectè foris oblatum est, sacrificium ad se ducit Deum, intus habens peccatum: nec oblatio talis proderit ei aliquid, sed cessatio mali, quod est intus conceptum, nè per assimulatam operationem, magis autem peccatum ipsum, sibi homicidam faciat hominem.

PER COMMUNICATIONEM SANGVINIS
ET CORPORIS CHRISTI, COMPROBATVR RE-
SURRECTIO MORTVORVM.

VANI autem (inquit alibi idem D. Irenæus) omnimodò, qui vniuersam dispositionem Dei contemnunt, & carnis salutem negant, & regenerationem eius spernunt, dicentes non eam capacem esse incorruptibilitatis. Sic autem, secundum hæc videlicet, nec Dñs sanguine suo redemit nos: neq; calix Eucharistie, communicatio sanguinis eius: neq; panis quem frangimus, comunicatio corporis eius est. Sanguis enim non est, nisi à venis & carnibus, & à reliqua quæ est secundum hominem, substantia, qua verè factum verbum DEI, sanguine suo redemit nos. Quemadmodum & Apostolus eius ait: In quo habemus redemptionem per sanguinem

sanguinem eius, & remissionem peccatorum. Et quoniam membra eius sumus, & per creaturam nutrimur: creaturam autem ipse nobis præstat, solem suum oriri faciens, & pluens quemadmodum vult: cum calicem qui est creatura, suum corpus confirmavit, ex quo nostra auget corpora. Quando ergò & mixtus calix, & fractus panis, percipit verbum Dei, fit eucharistia sanguinis & corporis Christi, ex quibus augetur & consistit carnis nostræ substantia: Quomodo carnem negant capacem esse donationis Dei, qui est vita æterna, quæ sanguine & corpore Christi nutritur, & membrum eius, quemadmodum & Apostolus ait in ea, quæ est ad Ephesios, Ephc. 5. Epist. Quoniam membra sumus corporis eius, de carne eius, & de ossibus eius: non de spiritali aliquo & inuisibili homine dicēs hæc, Luc. 24. (Spiritus enim neque ossa, nec carnes habet) sed de ea dispositione quæ est secundum hominem, quæ ex carnibus & neruis & ossibus consistit, quæ de calice, qui est sanguis eius, nutritur: & de pane, qui est corpus eius, augetur. Et quemadmodum lignum vitis depositum in terra, suo fructificat tempore: & granum tritici decedens in terram, & dissolutum, multiplex surgit, per spiritum Dei, qui continet omnia: quæ deinde per sapientiam in usum hominibus veniunt, & sanguis Christi: sic & nostra corpora ex ea nutrita, & reposita in terram, & resoluta in ea, resurgent in suo tempore, verbo Dei resurrectionem eis donante, in gloriam Dei patris, qui huic mortali immortalitatem circumdat, & corruptibili incorruptelam gratuitò donat.

IAM tum vsitatum illud, In secula seculorum.

Idem lib.
1. cap. 1.

SED & nos ipsi (inquit alio loco, vt citatur etiam ab Epiphano) dum ἐπι εὐχαριστίας dicimus, In æonas æonum, siue, in secula seculorum.

Epiph. 1. 1.
Tom. 2.
hær. 31.

LITVRGICON ECCLESIAE LATINAE
**D. VICTORIS PAPAE XV. RO-
 MANI, STATVTVM DE NON
 DISCREPANDO IN SA-
 CRAMENTIS DI-
 VINIS.**

OPORTET vos (inquit D. Victor Papa Epistola ad Episcopos Africae) vnanimes esse, & adminiculum vicissim ferre: in recta ergo fide, & in sacramentis diuinis non discrepare, sed concordare esse: quia licet pauci sitis malorum comparatione, si tamen concordare fueritis, facile, auxiliante Domino, vestros insidiatos superabitis. Si vero discordes (quod absit) fueritis, non superabitis, sed superabimini. Perlatum est enim ad sedem Apostolicam, aliquos vestrum, nocere fratres velle, & ut cadant, decertare. Similiter in sacramentis discrepare, & ob id contentiones & emulationes inter vos fieri: à quibus dissensionibus vos auertere, & in his omnibus concordare, & opem ferre vicissim, mandamus. Nam si hoc agere citò neglexeritis, & vicissim reconciliari non studueritis, ab Apostolica sedis & totius Ecclesiae communiōe vos pelli non dubitatis.

**CONCILIORVM, ROMANI, GAL-
 LIARVM, ET ALIORVM DECRE-
 TVM ECCLESIASTICVM, DE
 TREMENDO PASCHATIS
 MYSTERIO DIE DO-
 MINICA CELE-
 BRANDO.**

ID.

IDCIRCO (inquit Eusebius) Concilia & conuentus episcoporum in vnum cogeantur, & omnes vna sententia decretum ecclesiasticum, nempe ut non alio die aliquando, quam Dominico, mysterium Domini resurrectionis à mortuis, celebraretur: & ut in hoc solo, ieiuniorum, quae circiter Pascha fieri solent, finem faceremus: per literas ad omnes ecclesias scriptas, ratum faciebant. Decretum autem episcoporum, qui tum erant in Palaestina conuocati, ad hanc usque aetatem scriptis custoditum est. In quorum Synodo Theophilus Caesareensis ecclesiae episcopus, & Narcissus episcopus Hierosolymorum, praesides fuerunt. Aliud etiam est episcoporum, qui Romae similiter conueniebant, de eadem controuersia statutum: quod quidem Victorem id temporis episcopum fuisse declarat. Aliud item episcoporum Ponti, quibus Palmas, ut potè antiquissimus & maximè venerandus, praesidebat. Aliud Ecclesiarum Galliae, quas Irenaeus regebat episcopus. Aliud porrò Ecclesiarum, quae Ostroenam, & reliquas in eo loco ciuitates includebant. Aliud separatim Bacchilli Ecclesiae Corinthiorum episcopi, & alia denique aliorum propè infinitorum, qui vno consensu, iudicioque vno eandem de illius festi obseruatione tulere sententiam. Atque istorum omnium vna haec, quam docuimus, consentiens erat decisio.

QUOD ipsum habet in haec verba Nicephorus: Conuentus Niceph. l. Episcoporum varijs in locis sunt acti. Vbi quum in eandem con- 4. cap. 36. celsissent sententiam, postea omnibus ubique ecclesijs decretum siue edictum scriptum promulgauerunt & proposuerunt: ut de caetero non alio, quam Dominico, die tremendum resurrectionis & Paschatis mysterium, ieiunio tum soluendo, celebraretur.

TER

TERTII A CHRISTO INCARNATO SECVLI SACRIFICII RITVS.

D. ZEPHYRINI ROMANI PAPAE XVI. CONSTITVTA CIRCA MISSARVM CELEBRATIONEM.

PATENIS VITREIS MINISTRI
VTANTVR.

Dam. lib. Pōti. c. 16. **H**IC (inquit D. Damafus) fecit constitutum de Ecclesia, vt patenas vitreas ministri ante sacerdotes portarent, dum episcopus Missam celebrat.

Vualaf. de reb. Eccl. cap. 24. **Q**uo d ipsum repetit Vualafridus Strabus: Zephyrinus (inquit) Pōtifex 16. patenis vitreis Missas celebrari (sic enim lego, pro celebrare) constituit.

Rad. Tūg. loco saepe citato. **A**c Radulphus Tungrensis verbis penè iisdem. **M**ARTINVS deniq; Polonus: Fecit statutum in Ecclesia, vt omnia vasa altaris essent vitrea, vel stannea.

Mart. Pol. ad annū Dñi 213. **D**VM MISSAE CELEBRANTVR, ADSTENT SACERDOTES.

Damafus vbi suprā. **C**ONSTITVIT etiam (inquit idem Damafus) vt sacerdotes omnes adstarent, dum sic Missae celebrantur.

Mar. Scot. hist. lib. 2. **A**c Marianus Scotus: Hic constituit, vt adstantibus sacerdotibus Missae celebrarentur.

QVIN-

QVINTI SEPTIMII TERTVLIANI PRESBYTERI ATQVE AFRICANAE ECCLESIAE SACRI CONVENTVS, ET SACRIFICIA.

FALSA ETHNICORVM CALVMNIA DE MYSTERIIS CHRISTIANORVM, QVOS OB EA INFANTICIDAS ESSE, ET COETVS INCESTOS COGERE CRIMINABANTVR.

DICIMVR (inquit Tertullianus) sceleratissimi, de sacramēto infanticidij, & pabulo crudo, & post conuiuium incesto, quod eueriores luminum, canes, lenones scilicet tenebrarum libidinum impiarum, inuerecundiam (sic enim cod. MS.) procurent. Dicimur tamen semper, nec vos quod tam diū dicimur, eruere curatis. Ergo aut eruite, si creditis: aut nolite credere, qui non *eruitis. de vestra vobis dissimulatione praescribitur, nō esse, quod *eruitis nec ipsi audetis eruere. Longè aliud munus carnifici in Christianos imperatis, non vt dicant quae faciunt, sed vt negent quod sunt. Censur istius disciplinæ, vt iam edidimus, à Tiberio est, quod odio sui cœpit, simul veritas atque apparuit inimica esse. Tot hostes eius, quot extranei, & quidem propriè ex æmulatione Iudæi, ex cōcussione milites, ex natura ipsi etiam domestici nostri. Quotidiè obsidemur, quotidiè prodimur, in ipsis plurimùm cœtibus & cōgregationibus nostris opprimimur. Quis vnquam taliter vagienti infanti superuenit? quis cruenta, vt inuenerat, Cyclosum & Sirenarum ora iudici (nam sic cod. MS.) reseruauit? Quis vel in vxoribus aliqua immunda vestigia depræhendit? Quis talia facinora

X cum

*trahens cum inuenisset, celauit? aut vendidit, ipsos * vendens homines? Si semper latemus, quando proditum est quod admittimus? Immo à quibus prodi potuit? ab ipsis enim reis non utique, cum vel ex ipsa forma omnibus mysterijs silentij fides debeat. Samothracia & * Eleufina reticentur: quanto magis talia, quæ prodita interim, etiam (ita quoque MS. cod.) humanam animaduersionem prouocabunt, dum diuina seruantur? Si ergo non ipsi proditores fuissent, sequitur ut extranei: & vnde extraneis notitia? Cum semper etiam impiæ initiationes arceant profanos, & arbitros caueant, nisi si impij minus metuant.

Idē 1. 2. ad vxorem.

Et paulopost: Bene autem, quod omnia tempus reuelat, testibus etiam vestris prouerbij atque sententijs, ex dispositione nature, quæ ita ordinauit, ut nihil diu lateat, etiam quod fama non distulit. Merito igitur fama tam diu sola conscia est scelerum Christianorum. Hanc indicem aduersus nos profertis, quæ, quod aliquando iactauit, tantoque spatio in opinionem corroborauit, usque adhuc probare non valuit.

NOCTURNI ET ANTELVCANI CHRISTIANORVM CONVENTVS.

Idē 1. 2. ad vxorem.

QUIS (inquit alibi) nocturnis conuocationibus, si ita oportuerit, à latere suo eximi libenter feret? Quis denique solemnibus Pasche abnoctantem securus sustinebit? Quis ad conuiuium Domnicum illud, quod infamant, sine sua suspitione dimittet?

EODEM pertinet, quod de Antelucanis coetibus sub Traiano adduximus.

STATIONES ET PROCEDENDI MOS DE DIE, ET PRAESERTIM DIE DOMINICO.

Idem paulo ante.

VT (inquit) si statio facienda est, maritus de die condicat ad balneas: si ieiunia obseruanda sunt, maritus eadem die conuiuium exerceat: si procedendum erit, nunquam magis familiaris occu-

cupatio adueniat. Quis enim finat coniugem suam, visitandorum fratrum gratia, vicatim aliena, & quidem pauperiora quæque, turguria circuire?

IAM & stationes (inquit alio loco) aut alij magis faciet, quam Christo: aut & Dominico die, quando nec Christo. Idem 1. de cor. mil.

STATIONES ET ADGENICVLATIONES AD ARAM DEI.

NONNE (inquit) solennior erit statio tua, si ad aram Dei steteris? Idem lib. de Orat.

ITEM: Aris Dei adgeniculari.

EODEM pertinet illud: Si spiritus reus apud se sit, & conscientia erubescit, quomodo audebit orationem dicere ad altare? Idem ex hort. cast.

STATIONES ANTE FINEM NON SOLVENDAE.

SIMILITER (inquit) de stationum diebus: Si statio de militari exemplo nomen accepit, (nam & militia Dei sumus) utique, nulla lætitia siue tristitia obueniens castris, stationes militum rescindit. Nam lætitia libentius, tristitia sollicitius administrabit disciplinam. Idem lib. de Orat.

IN IIS AD ORATIONEM NON PERMITTENDA SESSIO.

ITEM quod ad signata oratione assidendi mos est quibusdam, non perspicio rationem, nisi si Hermas ille, cuius scriptura ferè Pastor inscribitur, transacta oratione non super lectum assedisset, verum aliud quid fecisset, id quoque ad obseruationem vindicarem. Vtique non. Simpliciter enim & nunc positum: Quam adorassem & assedissem super lectum ad ordinem narrationis, non ad instar disciplinæ. Alioquin nusquam erit adorandum, nisi ubi fuerit lectus. Immo contra scripturam fecerit, si quis in Cathedra aut subfello federit. Porro quum perinde faciant nationes, adoratis figillaribus suis residendo, vel propterea in no-

bis reprehendi meretur, quod apud idola celebratur. Eò apponitur & irreuerentiæ crimen, etiam ipsis nationibus, si quid sciperent, intelligendum. Siquidem irreuerens est assidere sub conspectu, contraque conspectum eius, quem quum maximè reueraris ac veneris, quanto magis sub conspectu Dei viui angelo adhuc orationis adstante, factum istud irreligiosissimum est, nisi exprobramus Deo, quod nos oratio fatigauerit?

IPSIUS CHRISTIANORVM CONGREGATIONIS RITVS.

Ibidem. **C**OIMVS in coetum & congregationem, vt ad Deum quasi manu facta, precationibus ambiamus, orantes. Hæc vis Deo grata est.

IPSORVM IN ORATIONE ET SACRIFICIO CEREMONIAE.

Ibid. pau. loantè. **I**L LVC in cælum suspicientes Christiani, manibus expansis, quia innocuis: capite nudo, quia non erubescimus: deniquè sine monitore, quia de pectore oramus. Nos verò non attollimus tantùm, sed etiam expandimus, & Dominica passione modulâtes, & orantes confitemur Christo.

Ibid. pau. lò pôst. **A**T QVI cum modestia & humilitate adorantes, magis commendamus Deo preces nostras, ne ipsis quidem manibus sublimum elatis, sed temperatè ac probè elatis.

Luc. 18. **N**E vultu quidem in audaciam erecto. Nam ille publicanus, qui non tantùm prece, sed & vultu humiliatus atq; deiectus orabat, iustificatio Pharisæo procacissimo discessit.

: at* **SONOS etiam vocis subiectos esse oportet *, aut quantis artibus opus est, si pro sono audiamur? Deus autem non vocis, sed cordis auditor est, sicut conspexit. Dæmonium oraculi Pythij: Et multùm (inquit) intelligo, & non loquentem exaudio. dei aures sonum

sonum expectant? Quomodò ergò oratio Ionæ de ventre ceti per tantæ bestiae viscera, ab ipsis abyssis per tantam æquoris molem ad cælum potuit euadere? Quid amplius referent isti, qui claris adorant, nisi quod proximis obstrepunt? Immò prodendo petitiones suas, quid minùs faciunt, quàm si in publico orent?

EODEM pertinet, quod de Marcione alibi dicit: Ad alienum Idem l. 1. cælum alij deo expanditur, in aliena terra alij deo sternitur, suadu. Mar. per alienum panem alij deo gratiarum actionibus fungitur.

ORATIONES ALIAE, ORATIONI DOMINICAE SVPERSTRVCTAE.

COMPENDIIS paucorum verborum, quot attinguntur *Ibid. pau. loantè.* Cedita prophetarum, euangeliorum, Apostolorum, sermones Domini, parabolæ, exempla, præcepta? quot simul expunguntur officia Dei? honor in patre, fides, testimonium in nomine, oblatio obsequij in voluntate, commemoratio spei in regno, petitio vitæ in pane, exomologesis debitorum in deprecatione, sollicitudo tentationum, in postulatione tutelæ. Quid mirum? Deus solus docere potuit, vt se vellet orari. Ab ipso igitur ordinata religio orationis, & de spiritu ipsius iam tunc quum ex ore diuino ferretur, animata suo priuilegio ascendit in cælum, commendans patri quæ filius docuit. Quoniam tamen Dominus prospector humanarum necessitatum, seorsùm post traditam orâdi disciplinam, Petite, inquit, & accipietis: & sunt quæ petuntur, pro circumstantia cuiusque, præmissa legitima & ordinaria oratione, quasi fundamento, accidentium ius est desideriorum, ius est superstruendi extrinsecùs petitiones, cum memoria tamen præceptorum, nè quantum à præceptis, tantum ab auribus Dei longè simus. Memoria præceptorum, viam orationibus sternit ad cælum.

LITURGICON ECCLESIAE LATINAE
ORATIO PRO IMPERATO-
RIBVS.

Idem in Apolog. **N**OS (inquit idem alibi) pro salute Imperatorum Deum inuocamus æternum, Deum verum, Deum viuum, quem & ipsi imperatores propitium sibi præter cæteros mālunt.

PRECANTEs semper pro omnibus Imperatoribus, vitam illis prolixam, imperium securum, domum tutam, exercitus fortes, senatum fidelem, populum probum, orbem quietum, quæcunq; hominis & Cæsaris vota sunt.

Ibid. po-
æca. **E**T rursùm: Oramus etiam pro Imperatoribus, pro ministris eorum & potestatibus, pro statu (itā MS. cod.) sæculi, pro rerum quiete, pro mora finis.

DIVINARVM LITERARVM COMMEMO-
RATIO, CANTVS, CHRISTI INVOCATIO, DI-
VINA BENEDICTIO.

Ibid. **C**OIMVS (inquit ibidē) ad diuinarum literarum commemorationem, si quid præsentium temporum qualitas aut præmonere cogit, aut recognoscere. Certè fidem sanctis vocibus pacimus, spem erigimus, fidutiam figimus, disciplinam præceptorum nihilominus inculcationibus densamus.

Ibid. 1. 2. **E**T alibi: Quid maritus suus illi, vel marito quid illa cantabit? ad vxorē. Audiatur sanè, audiatur aliquid de Dei cœna, de taberna, de gehenna. Quæ Dei mentio? Quæ Christi inuocatio? Vbi fomenta fidei de scripturarum interlectione? Vbi spiritus refrigerium? Vbi diuina benedictio?

Ibid. **E**T postea: Sacrificia sine scrupulo, non muta benedictio: sonant inter duos Psalmi & hymni, & mutuo prouocant, quis meliùs Deo suo canet.

Idem 1. 3. **E**T iterum alibi: Sacrificium (inquit) mundum, Gloriæ scilicet cõt. Marc. relatio, & benedictio, & laus, & hymni, & munditiæ sacrificiorum.

VSI-

VSITATA ETIAM APVD APHROS,
ἐἰς δὲ ἄνω: ET, AMEN.

QVALE est enim, (inquit alio loco) de Ecclesia Dei, ad (sic Idem de spect. enim cod. MS.) diaboli ecclesiã tendere? de cælo, quod aiunt, in cœnũ? illas manus, quas ad Dñm extuleris, postmodum laudando histrionẽ fatigare: ex ore quo Amen in sanctum protuleris, gladiatori testimonium reddere: ἐἰς δὲ ἄνω, alij omninò dicere, nisi Deo & Christo?

ADORATIO.

NOS (inquit) Dominum adoramus. Idem lib. de Orat. **E**T paulopòst: Alioquin nusquam erat adorandum &c. vt infra citatur latiùs.

ET rursùm, vt suprã citauimus: Quid ampliùs referent isti, qui clariùs adorant?

ALIBI quoquẽ: Vt qui meminerint, etiam per noctem adorandum Deum sibi esse. Idẽ Apol.

ET denuò: Dominico die ieiunium nefas ducimus, vel de geniculis adorare. Idem de cor. mil.

SACRIFICII OBLATIO.

VOBIS autem (inquit) nulla procedendi causã non tetrica. Idem de cul. sæm. Aut imbecillis aliquis ex fratribus visitandus, aut sacrificiũ offertur, aut Dei verbum administratur. Quoduis horum, grauitatis aut sanctitatis negocium, & cui opus non sit habitu extraordinario, & composito, & soluto.

OSCVLVM PACIS.

ALIA (inquit) consuetudo inualuit: ieiunantes, habita oratione cũ fratribus, subtrahunt osculũ pacis, quod est signaculum Idem lib. de Orat. lum

lum orationis. Quandò autem magis conferenda cum fratribus pax est, nisi cùm oratione commendabilior ascendit, vt ipsi de nostra operatione participant, quam auferent de sua pace fratri transigere? Quæ oratio, cum diuortio sancti osculi, integra? quem Domino officium facientem impedit pax? Quale sacrificium est, à quo sine pace receditur? Quæcunque ratio sit, non erit potior præcepti obseruatione, quo iubemur ieiunia nostra celare. Iam enim de abstinentia osculi agnoscimur ieiunantes. Sed & si qua ratio est, nè tamen huic præceptor tu sis, potes domi fortè, inter quos latere ieiunium in totum non datur, differre pacem. Vbicunque autem alibi operationem tuam abscondere potes, debes meminisse præcepti: ita & disciplinæ foris, & consuetudini domi satisfacies. Sic & die Paschæ, quo communis & quasi publica ieiunij religio est, meritò deponimus osculum, nihil curantes de osculando, quod cum omnibus faciamus.

SACRIFICIORVM ORATIONES ET PARTICIPATIO.

Ibidem. **N**ON putant (inquit) plerique sacrificiorum orationibus interueniendum, quòd statio soluenda sit, accepto corpore Domini. Ergò deuotum Deo obsequium eucharistia resoluit, an magis Deo obligat?

Ibid. l. de cor. milit. * mādātū. **E**T alibi: Eucharistiæ sacramentum & in tempore victus, & omnibus * mundatum à Domino, etiam antelucanis cœtibus, nec de aliorum manu, quàm præfidentium, sumimus.

Idem l. 2. ad vxorē. **E**ODEM pertinet & illud: De cibo, de poculo inuadere, desiderare, & mente habere.

Ibidem. **A**C illud: De cuius manu desiderabit? de cuius poculo participabit?

Idem de resurr. car. **D**ENIQUE etiam illud: Caro corpore & sanguine Christi vescitur, vt & anima de Deo saginetur.

COR-

CORPORIS DOMINI POST SACRIFICIUM RESERVATIO, ET ANTE OMNEM CIBVM GVSTATIO.

ACCEPTO (inquit) corpore Domini & reseruato, vtrumque saluum est: & participatio sacrificij, & executio officij. Idem lib. de orat.

ET alio loco: Quum etiam per noctem oratum exurgis, non magiæ aliquid videberis operari? Non sciet maritus, quid secretò ante omnem cibum gustes? Et si sciuerit, panem non illum credit esse qui dicitur. Idem l. 2. ad vxorē.

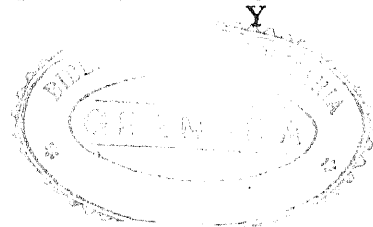
QUò etiam pertinere videtur illud de presbyteris & diaconis: Et illi planè dabant viros & vxores, sicut & buccellas. Idem l. de mongam.

EXHORTATIONES, CASTIGATIONES, ET CENSURA EXCOMMVNICATIONIS DIVINAE.

IBIDEM etiam exhortationes, castigationes, & censura diuina. Nam & iudicatur magno cum pondere, vt apud certos de Dei conspectu: summumque futuri iudicij præiudicium est, si quis ita deliquerit, vt à cōmunicatione orationis & conuētus & omnis sancti commercij relegetur. Præfident probati quique seniores, honorem istum non precio, sed testimonio adepti, neque enim precio vlla res Dei constat. Idem in Apolog.

COLLECTAE PRO EGENIS, NAVFRAGIS, ET AD METALLA CONDEMNATIS, AVT CAPTIVIS.

ETIAM si quod arce genus est, non de oneraria summa, qua si * redēpte religionis congregat, modicam vnusquisque sti pémenstrua die, vel quū velit, & si modò velit, (sicut additur in MS. cod.) & si modò possit, apponit: nam nemo cōpellitur, sed spontè confert. Ibidem. * redeptæ

confert. Hæc quasi deposita pietatis sunt. nam inde non epulis, nec potaculis, nec ingratis volatrinis dispensatur, sed egenis alendis humanis & pueris ac puellis, re ac parentibus destitutis, & ætateq; domitis senibus, item naufragis, & si qui in metallis, & qui in insulis, vel in custodijs, duntaxat ex causa Dei sectæ, alumni confessionis sui fiunt.

Αγάπη POST SACRIFICIUM.

Ibidem. * Latinos
COENA (inquit) nostra, de nomine rationem sui (sic MS. cod.) ostendit. vocatur enim ἀγάπη id, quod dilectio penes * Græcos est. Quantiscunque sumptibus constet, lucrum est, pietatis nomine facere sumptum. siquidem inopes quosque (ita legit MS. cod.) refrigerio isto iuamus, non qua penes vos parasiti affectat, ad gloriam famulandæ libertatis, sub authorameto ventris inter contumelias faginandi, sed qua penes Deum maior est contemplatio mediocrium. Si honesta causa est conuiuij, reliquum ordinæ disciplinæ de causa (sic rursus habet MS. cod.) æstimate, quod (sic denuò MS. c.) sit de religionis officio. nihil vilitatis, nihil immodestæ admittitur. non prius discumbitur, quam oratio ad Deum prægustetur, editur, quantum esurientes capiunt: bibitur, quantum pudicis est utile: ita saturantur, vt qui meminerint, etiam per nocte adorandû Deum sibi esse: ita fabulantur, vt qui sciant Dñm audire. Post aquam manualet & lumina, vt quisq; de scriptoribus sanctis, vel de proprio ingenio potest, prouocatur in mediû DEO canere: hinc probatur, quomodò biberit. Aequè oratio conuiuium dirimit, inde disceditur non in cateruas cætionum, neque in classes discursationum, nec in eruptiones lasciuarum, sed in eandem curâ modestiæ & pudicitæ, vt qui non tam cœnam cœnauerint, quam disciplinam.

Idem l. ad Martyres. EODEM pertinet illud: Immodè & quæ iusta sunt, caro nõ amittit per curam Ecclesiæ & Agapen fratrum.

ITEM

ITEM illud, vbi eleemosynam Agapè interpretatur: De alienis bonis ob alium Deum nomine eleemosynæ & dilectionis operatur. Idem l. adu. Mar.

AD hanc quoque alludere videtur dum dicit: Quam delictis omnibus expiati sacerdotes templi spiritualis, id est, Ecclesiæ, quasi visceratione quadam fruerentur. Idem l. adu. Iude.

OMNI DIE VVLGATA, CONSECRATIO.

NOBIS (inquit alibi) omnis dies, etiam vulgata, consecratione celebratur. Idem de ieiun.

OBLATIONES PRO DEFUNCTIS.

OBLATIONES (inquit idem Tertullianus) pro defunctis annua die facimus. Ibid. l. de cor. milit.

ET alibi de vidua: Pro anima eius (mariti nêpe defuncti) oret, & refrigerium interim adpostulet ei, in prima resurrectione confortium, & offerat annuis diebus dormitionis eius. Idem l. de Monog.

AC rursus ad virum vxore viduatû: Etiam repete apud Deum, pro cuius spiritu postules, pro qua oblationes annuas red das. Stabis ergò ad Deum cum tot vxoribus, quot illas oratione commemoras, & offeres pro duabus, & commemorabis illas duas per sacerdotem de monogamia ob pristinum de virginitate sancitum, circumdatum virginibus ac viuiris: & ascendet sacrificium tuum libera fronte. Idem exhort. ad cast.

OBLATIONES IN NATALITIIS MARTYRVM.

OBLATIONES (inquit) pro natalitijs annua die facimus. Idem l. de cor. milit.

OBLATIO IN CONCILIATIONE MATRIMONII.

Y 2

VNDE

Idem l. 2.
ad vxorē.

VNDE (inquit) sufficiam ad enarrandam felicitatem eius matrimonij, quod Ecclesia conciliat, & confirmat oblatio, & obsignatum angeli renunciant, & pater * rato habet?

SACRIFICIUM PRO SALVTE IMPERATORVM.

Idem ad
Scapulā.

ITA QVE & sacrificamus (inquit) pro salute Imperatoris, sed Deo nostro, & ipsius: sed, quomodo præcepit Deus, prece pura. Itā nos magis oramus pro salute Imperatoris, ab eo eam postulant, qui præstare potest.

CALICES, QUIBUS TVM VTEBANTVR,
DEPICI, ET QVANTVM APPARET,
VITREI.

Idem l. de
pudic.

PRÆCEDANT (inquit) ipsæ picturæ calicum vestrorum. Et aliquantō postea: Cui ille (inquit) si fortè patrocina- bitur pastor, (alludens ad librum Pastoris) quem in calice depingis * quæ &c. At ego pastoris eius scripturam haurio, * qui non potest frangi.

SACRAMENTVM BENEDICTIO-
NIS, EVCHARISTIA.

Ibid. pau-
lopōst.

VT extra Ecclesiam detur &c. vt sacramento benedictionis exauthoraretur, nunquā in castra Ecclesiæ reuersura.

HORAE IN ORATIONIBVS DIVINIS
SOLENNIORES, TERTIA, SEXTA,
ET NONA.

Ibid. l. de
iciun.

POR RO quum in eodem commentario Lucæ, & tertia hora orationis demonstratur, sub qua spiritu sancto initiati, pro ebrijs habebantur: & sexta, qua Petrus ascendit in superiora: & nona, qua templum sunt introgressi, cur non intelligamus, salua planè indiffe-

indifferētia, semper & vbiq̄ & omni tempore orandum? tamen tres istas horas, vt insigniores in rebus humanis, quæ diem distri- buunt, quæ negocia distinguunt, quæ publicè resonant, itā & solen- niores fuisse in orationibus diuinis: * quod etiam suadet Danielis * quoniā quoquē argumentum, tē die orantis, vtiquē per * aliarum horarū * aliquarū exceptionem, non aliarum autem, quā in inferiorum exindē apo- stolicarum, tertiæ, sextæ, nonæ.

ROMANAE ECCLESIAE CVM AFRICA-
NIS DE EVCHARISTIA CONTESSERATIO.

VIDEAMVS, (inquit) Romana Ecclesia quid didicerit, quid Idē de p̄- docuerit, quid (sic MS. cod.) cum Africanis Ecclesijs con- scrip. hæc. tesserarit. Vnum Deum nouit &c. fidem aqua signat, spiritu sancto vestit, eucharistia pascit.

ET alibi: Vide (inquit, Romanū Pontificem alloquens) quā Idem de bonum & quā iucundum habitare fratres in vnum: hoc tu psal- ieiun. lere non facilè nōsti, nisi quo tempore cum compluribus cenas. Conuentus autem illi, stationibus prius & ieiunationibus operati, dolere cum dolentibus, & itā demū congaudere cum gaudentibus nōrunt. Si & ista solennia, quibus tunc præfens patrocina- tus est sermo, nos quoq; in diuersis prouincijs fungimur, in spiritu inui- cēm repræsentati, lex est sacramenti.

EPISCOPI, PRESBYTERI, DIACONI, LE-
CTORIS, LAICI APVD HAERETICOS NULLA
DISTINCTIO.

NVs QVAM (inquit) facilius proficitur, quā in castris re- Idē l. de p̄- bellium, vbi ipsum esse illic, promereri est. Itaque alius ho- scrip. adu. hæretic. diē Episcopus, crās alius: Hodiē Diaconus, qui crās lector: Hodiē presbyter, qui crās Laicus. Nam & laicis sacerdotalia munera in- iungunt.

LITURGICON ECCLESIAE LATINAE
ETHNICORVM ET CATECHVMENO-
RVM NULLA APVD EOS IN SACRIFICIO EX-
CLUSIO.

Ibid. pau-
lo prius.

IN PRIMIS (ait) quis catechumenus, quis fidelis, incertū est: pa-
riter adeunt, pariter audiunt, pariter orant: etiam ethnicis, (ita
MS. cod.) si superuenerint, sanctum canibus, & porcis margaritas,
licet non veras, iactabant. Simpliciter volunt esse prostrationē
disciplinæ, cuius penes nos curam, lenocinium vocant.

MARCVS HAERETICVS OBLATIONE
CALICIS IN MAGIAM ABVSVS.

Idem li. 1.
cōt. Marc.
carmine.

MARCVS (inquit idem alibi) per numeros argumentatus
acutè,
Tradidit in magicæ formam violare pudicam,
Offerri calicem, precibusq; in sanguine verbi.

Idēl. de p.
ser. hæc.
sub finē.

OPHITAE HAERETICI SERPENTEM FAL-
SIS SVIS EVCCHARISTICIS ADHIBENT.

*Eucharis-
tica

ACCESSERVNT etiam heretici (inquit) illi, q; Ophitæ nū-
cupatur. Nam serpētem magnificat intātum, vt illū etiā ipsi
Christo pferat. Ipsum introducūt ad benedicēda * Eucharistia sua.

D. CALIXTI PAPAE ROMANI
XVII. STATVTVM CIRCA SA-
CRIFICII OBLATIONEM.

Calixt.
Papa epi.
a. Decret.

SACERDOTIBVS POST POENITENTIAM
DENVÒ SACRIFICIVM OFFERRE LICEAT.

PORRÒ (inquit Calixtus papa, ad episcopos Galliarum scri-
bens) sanctus Dauid de criminibus mortiferis egit poeniten-
tiam,

tiam, & tamen in honore permanfit. Beatus quoque Petrus ama-
rissimas lachrymas fudit, quando Dominum negasse poenituit, sed
tamen Apostolus permanfit, et Dominus per Prophetam peccan-
tibus pollicetur, dicens: Peccator in quacunq; die conuersus in-
gemuerit, omnium iniquitatum illius non recordabor amplius. Ezech. 18.
Errant enim, qui putant Domini sacerdotes post lapsum, si condi-
gnam egerint poenitentiam, Domino ministrare non posse, & suis
honoribus frui, si bonam deinceps vitam duxerint, & suum sacer-
dotium condignè custodiērint. et ipsi qui hoc putant, non solum
errant, sed etiam contra traditas ecclesiae claves, disputare & agere
videntur, de quibus dictum est: Quaecunq; solueritis in terra, erūt
soluta & in caelo. Alioquin in hac sententia, aut Domini non est, aut
vera est. Nos verò indubitanter, tam Domini sacerdotes, quam re-
liquos fideles, post dignam satisfactionem posse redire ad honores
credimus, testante Domino per Prophetam: Nunquid qui cadit, Hier. 8.
non adjiciet vt resurgat? & qui auersus est, non reuertetur? & ali-
bi: Nolo (inquit Dominus) mortem peccatoris, sed vt conuertatur Ezech. 33.
& viuat. Et Propheta Dauid poenitentiam agens, dixit: Redde mi-
hi lætitiā salutaris tui, & spiritu principali confirma me. Ipse Psal. 50.
nanque post poenitentiam & alios docuit, & sacrificium Deo ob-
tulit, dans exemplum doctoribus sanctæ ecclesiae, si lapsi fuerint,
& condignam poenitentiam Deo gesserint, vtrunq; facere posse.

EXCOMMVNICATIS NEMO IN ORA-
TIONE COMMVNICET

EXCOMMVNICATOS quoque à sacerdotibus, nullus reci-
piat ante vtriusque partis iustam examinationem, nec cum lo prius.
eis in oratione, aut cibo, aut potu, aut osculo communicet, nec aue-
eis dicat: quia quicunq; in his vel alijs prohibitis, scienter excom-
municatis communicauerit, iuxta Apostolorum institutionem &
ipse simili excommunicationi subiacebit.

D. V. R.

D. VRBANI ROMANI XVIII. DECRETA CIRCA SA- CRA CAELESTIA.

PRAEDIA VSIBVS SACRORVM CAE-
LESTIVM DEDICATA, NON IRRVANTVR.

AT TENDENDVM est omnibus (inquit D. Urbanus papa) & fideliter custodiendum, & illius vsurpationis contumelia depellenda, nè prædia vsibus * secretorum caelestium dedicata, à quibusdam irruentibus vexentur. Quod si quis fecerit, post debitæ vltionis acrimoniam, quæ erga sacrilegos iure promenda est, perpetua damnetur infamia, & carceri tradatur, aut exilio perpetuæ deportationis vratur.

MINISTERIA SACRATA, ARGENTEA
FACTA.

HIC fecit (inquit Damasus) ministeria sacrata omnia argentea, & patenas argenteas 25. apposuit.

Ac Concil. Triburiense: Urbanus papa omnia ministeria sacrata fecit argentea.

ET Vualafrius Strabus: Urbanus 18. papa, omnia ministeria sacrata, fecit argentea & patenas 25.

RADVLPHVS quoq; Tungrensis: Sanctus verò Urbanus papa primus argenteis constituit celebrari.

AB EODEM VRBANO PAPA CONSECRATA
ECCLESIA AD PERAGENDA SANCTA DEI
MYSTERIA.

CÆCILIAE autem domum (inquit D. Simeon Metaphrastis) sanctissimus Urbanus papa consecrauit nomine sanctæ Ec-

Ecclesiæ: & illiæ perpetuò peraguntur sancta Domini mysteria vsque in hodiernum diem. In memoriam quidem martyris, gloriam autem & laudem magni Dei & saluatoris nostri IESV CHRISTI.

D. PONTIANI XIX. PAPAE ROMANI DECRETVM, DE IIS QVI CORPVS DOMI- NI CONFICIVNT, ET POPVLIS TRADVNT.

DE sacerdotibus autem Domini, (inquit D. Pontianus papa) B. Põtia. quos vos auditimus contra prauorum hominum insidias Papa ep. i. adiuuare, eorumq; causas portare, scitote vos in eo valdè Deo placere, qui sibi eos ad seruiendum adsciuit, & familiares intantum sibi esse voluit, vt etiam aliorum hostias per eos acceptaret, atq; eorum peccata donaret, sibi que reconciliaret. Ipsi quoque proprio ore corpus Domini conficiunt, & populis tradunt. De illis dictum est: **Q**ui vos contristabit, & qui vobis facit iniuriam, recipiet id Zach. 2. Luc. 10. quod iniquè gessit. Et alibi: **Q**ui vos audit, me audit: & q vos spernit, me spernit: q autem me spernit, spernit eum qui me misit. Hi enim non sunt infestandi, sed honorandi. In eis quoque Dominus honoratur, cuius legatione funguntur.

D. HIPOLYTI PORTVENSIS EPISCOPI LITVRGIAE RITVS.

LV GEBVNT (inquit) sub Antichristo ecclesiæ luctum magnum, quia nec oblatio, nec suffitus fiat, nec cultus Deo gratè Antichristi.

tus: Sed ecclesiarum ædes sacræ, tugurij instar erunt, preciosumq; corpus & sanguis Christi non extabit in diebus illis: liturgia extinguetur, psalmorum decantatio cessabit, scripturarum recitatio non audietur: Sed erunt apud homines tenebræ, lamentatio super lamentationem, væ super væ.

AD SEPULCRVM IPSIVS APPOSITA

ARA, SACRAMENTI DONATRIX.

Prud. Per
nisteph.
hymn. 11.

TALIBVS (inquit D. Prudentius) Hippolyti corpus mandatur opertis,

Propter vbi apposita est ara dicata Deo.

Illâ sacramenti donatrix mensa, eadem que

Custos fida sui martyris apposita,

*Vindiciis. Seruat ad æterni spem * Iudicis ossa sepulcro,

Pascit item sanctis Tibricolas dapibus.

D. ANTERI PAPAE XX. ROMANI, DECRETVM SIMILE.

Anter. papae
cpist.
Decret.

ABSIT (inquit Anterus Papa ad Episcopos Hispanos) vt quam sinistrum de his loquar, qui Apostolico gradui succedentes, Christi corpus sacro ore conficiunt, per quos nos etiam Christiani sumus, q. clauis regni celorum habentes, ante iudicij diem iudicant. Veteri quidem lege habetur, quicumq; sacerdotibus non obtemperasset, aut extra castra positus, lapidabatur à populo, aut gladio ceruice subiecta, contemptum expiabat cruore. Nunc verò inobediens, spiritali animaduersione truncatur: & eiectus ab ecclesia, rabido demonum ore discerpitur.

D. FABIANI, ROMANI XXI. PAPAE, INSTITVTA DE SACRO RITV ET DIVINO OFFICIO PERAGENDO.

RO-

ROMANAM ECCLESIAM IN SACRO RITV SEQVANTVR CAETERI.

CONSEQVENS est, (inquit D. Fabianus Papa) debere vos fore ^{Fabian.} ^{papa cp. r.} Cre, quæ apud Romanam in sacro aguntur ritu ecclesiam, vt eius sequentes exempla, eius veri filij inueniamini, quæ vestra est mater vocata.

PER SINGVLAS CIVITATES SEPTEM
DIACONI, CVM SVBDIACONIBVS ET ACOLYTIS
AC SEQVACIVM ORDINVM MINISTRIS, DIVINVM PERAGANT OFFICIVM.

SEPTEM ergo Diaconos in vrbe Roma per septem regiones ^{ibidem.} sciuitatis, sicut à patribus accepimus, habemus: qui per singulas hebdomadas & Dominicos dies, atque festiuitatum solennia cum subdiaconibus & Acolytis, ac sequacium ordinum ministris, iniuncta sibi obseruant ministeria, & parati omni hora sunt ad diuinum officium, & quicquid eis iniungitur, peragendum. Similiter & vobis, prout opportunum fuerit, per singulas ciuitates est faciendum, vt diuinum absque vlla mora & negligentia studiosè ac solenniter agatur officium.

CVM EXCOMMVNICATIS NEMO PSALLAT AVT ORET.

SIC Apostoli statuerunt, dicentes: Cum excommunicatis (ci- ^{ibidem.} stat can. II.) non est comunicandum. Et si quis cum excommunicatis, auertendo regulas, scienter psallat in domo, aut simul locutus fuerit, aut orauerit, ille communionem priuetur.

QVAE CIRCA DIVINA MYSTERIA VNIVERSA VNIFORMITER AGIT ECCLESIA, NON
OCIOSè CONTEMPLANDA.

T. A.

Idē ep. 2.

IL LA autem (inquit idem ad episcopos Orientales) quae circa diuina mysteria, & erga baptizandos, in vniuerso mundo sancta ecclesia vniiformiter agit, non ocioso contemplanda sunt intuitu, nè locum superuacuis intentionibus & superstitionibus faciamus.

SACERDOTES SACRIFICENT, LEUITAE MINISTRENT.

Ibidem.

SACERDOTES quoque Dominus sibi elegit, ut sacrificent ei, & offerant oblationes Domino. Leuitas quoque sub eis esse iussit in ministerijs eorum.

TER IN ANNO QVISQVE FIDELIUM COMMUNICET.

Burchard. Decr. l. 5. c. 17. Iuo par. 2. c. 27. Grat. de consecr. dist. 1. c. Etsi non.

VT si non frequentius, (citatur idē Decr. c. 4. à DD. Burchardo, Iuone & Gratiano) saltem in anno ter homines communificent: nisi forte quis maioribus quibuslibet criminibus impediatur, in Pascha videlicet & Pentecoste, & Natali Domini.

OMNIBVS DOMINICIS DIEBVS AD ALTARE FIAT OBLATIO PANIS ET VINI.

Burchard. ibid. c. 24. Iuo ibi. Idē c. 34.

DECERNIMVS (ut citatur eiusdem Dec. c. 5. à DD. Burchardo & Iuone) ut in omnibus Dominicis diebus altaris oblatio ab omnibus viris, & mulieribus fiat, tam panis quam vini, ut per has immolationes à peccatorum suorum fascibus liberentur.

PACEM QVOQVE CVM OBLATIONE IN ECCLESIA FACERE POPVLVS ADMONEATUR.

Burchard. ibid. c. 25. Iuo ca. 35.

OBLATIONEM quoque (ait idem iuxta quod ab iisdem citatur c. 10.) & pacē in ecclesia facere iugiter admoneatur populus Christianus: quia ipsa oblatio sibi & suis magnum remedium est animarum, & in ipsa pace vera vnanimitas & concordia demonstratur.

PRE

PRESBYTER ILLITERATVS MISSAM NON CELEBRET.

SACRIFICIUM (inquit Decr. c. 10. ab iisdem citato) nõ est accipiendum de manu sacerdotis, qui orationes vel actiones, & reliquas obseruationes in Missa secundum ritum implere non potest. Burch. lib. 5. c. 36. Iuo part. 2. l. 10.

PHILIPPI PRIMI CHRISTIANI IMPERATORIS, QVVM VELLE ET COMMUNICARE MYSTERIIS, POENITENTIA PVBLICA.

DE hoc traditum (inquit Eusebius) nobis est, quod Christianus fuerit, & in die Paschae, id est, in ipsis vigilijs, quum interesse voluisset & communicare mysterijs, ab Episcopo loci nõ prius esse permillum, nisi confiteretur peccata sua, & inter poenitentes stare: nec vllomodo copiam sibi mysteriorum futuram, nisi prius per poenitentiam culpas, quae de eo ferebantur plurimae, diluisset. Ferunt igitur, libenter eum quod à sacerdote imperatum fuerat, suscepisse, diuinum sibi inesse metum, & fidem religionis plenissimam rebus atque operibus comprobando. Euseb. hist. Eccl. l. 6. c. 25. seu 27.

QVOD ipsum de vtroque Philippo tradit Paulus Diaconus: Isti primi (inquit) omnium Imperatorum Christiani Romae facti sunt, & in die Paschae, id est, in ipsis vigilijs, quum interesse voluissent, & communicare mysterijs, à Fabiano Episcopo Romano non prius est permillum, nisi confiteretur peccata sua, & inter poenitentes stare: nec vllomodo copiam sibi mysteriorum futuram, con. hist. l. 10.

Z 3 nisi

nisi prius per poenitentiam culpas, quæ de eo ferebatur plurimæ, diluisset. Fertur igitur, libenter eum quod à sacerdote sibi imperatū fuerat, suscepisse, diuinum sibi inesse metum, & fidem religionis plenissimam, rebus atque operibus comprobans.

Ioan. Zonar. An. nal. Tō. 1.

IOANNES verò Zonara de Philippo Patre: Authores (inquit) quidam sunt, eum Christianam fidem amplexū, in Ecclesia communia cum Christianis vota fecisse, & peccata sua non grauiter confessum esse. Nam quum à præposito Ecclesiæ ad communionē non admitteretur, nisi confiteri vellet, & nomen suum inter poenitentes profiteri, haud recusasse.

Niceph. l. 5. c. 25.

Et similiter Nicephorus: Hunc primum aiunt ex Imperatoribus ad Christi fidem accessisse, eumq; vltimo Paschatis peruigilio, de reliquijs orationum in ecclesia participare voluisse. non prius tamen in conuentum fidelium accedere, intercessione & impedimento eius, qui tum ecclesiæ præfuit, Episcopi permissum esse, quàm confiteretur, & poenitentium numero, qui ordine & loco suo segregati, disciplina certa explorabantur, aggregaretur: quod non aliter licere ille diceret, nisi hoc fecisset, propter multas eius noxas, cum ecclesiæ multitudine, conuentus eius festi participem fieri. Eum verò, rebus ipsis timorem diuini luminis, religionem que debitam ritè atque syncerè declarantem, obsequutum illi esse ferunt.

CONCILII CARTHAGINIENSIS
SVB ANTECESSORE D. CYPRIANI,
STATVTVM DE SACRIFICIO
RRO DORMITIONE.

QVOD

QVOD Episcopi Antecessores nostri (inquit D. Cyprianus) ^{Cyprian. Epist. 66.} religiosè considerantes, & salubriter prouidentes, censuerunt, ^{ad Furni-} nè quis frater excedens, ad tutelam vel curam clericum tan-
nominaret: ac si quis hoc fecisset, non offerretur pro eo, nec sacrificium pro dormitione eius celebraretur.

D. GRATIANI PRIMI TURONENSIVM EPISCOPI, MYSTERIORVM IN CRYPTIS CELEBRATIO.

PRIMVS (inquit D. Gregorius Turonensis) Gratianus episcopus ^{Greg. Turon. hist. Franc. l. 10. c. 31.} anno imperij Decij primo Turonicis à Romano Papa ^{ron. hist.} transmissus, per cryptas & latibula cum paucis Christianis per eundem conuersis, mysterium solennitatis diei Dominicæ celebrabat.

D. CORNELII PAPAE ROMANI
XXII. ET ALIORVM EA AETATE
SACRIFICII RITVS, ET QVAE
EODEM PERTINENT.

D. CORNELIVS PER OMNIA ECCLESIASTICA OFFICIA ET DIVINAS ADMINISTRATIONES AD EPISCOPATVM PROMOTVS.

NON

Cyprian.
Epist. 52.

NON iste (inquit D. Cyprian Epistola ad Antonianum) ad Episcopatum subito præuenit, sed per omnia Ecclesiastica officia promotus, & in diuinis administrationibus Dominum sæpè promeritus, ad sacerdotij sublimè fastigium cunctis religionis gradibus ascendit.

NOVATIANVS E CONTRARIO OBLATIONE ET DISTRIBUTIONE SACRAMENTI ABVSVS.

Euseb. Eccl. hist. 1.6. c. 35.
Niceph. 1. 6. c. 35.

QVVM fecisset (inquit D. Cornelius Epistola ad Fabium Episcopum Antiochenum apud Eusebium & Nicephorum) oblationes *ποιήσας τὰς προσφορὰς*, & singulis partem sacramenti distribuisse porrexissetq; , miseris homines & infelices pro benedictione & gratiarum actione iusiurandum dare coëgit.

ATQVE suis utrisque manibus manus accipientis præhendens, non prius dimisit, quàm hoc iureiurando eum obstrinxisset, (illius enim verbis utar) Iura mihi per corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi, te nunquam nec me deserturum, nec ad Cornelium reuersurum.

AMEN DICEBAT COMMVNICANS

ATQVE miser homo non antè degustauit, quàm ita illi se deuouisset. Et qui illum acceperat, pro Amen, quod dicere debuerat, hoc dixit: Non deinceps ad Cornelium reuertar.

QVI NOVITIANVM ORDINAVERAT
EPISCOPVS, AD COMMVNIONEM LAICAM DVNTAXAT ADMISSVS.

EX quibus

EX quibus Epistolis (inquit eadè Epist. D. Cornel. apud eosdè) vnus non longè post, peccatum flebiliter lamentatus, & idem apertè confessus, ad Ecclesiam reuenit, quem, populo vniuerso pro eo rogante, tandem vt laicum in communionem recepimus.

Euseb. &
Niceph. locis citatis.

IN ECCLESIA ROMANA QUAMPLVRIMIVM PRESBYTERI, DIACONI, SVBDIACONI, ACOLYTI, LECTORES, EXORCISTAE, OSTIARIJ.

ISTVM igitur (inquit apud eosdem ibidè D. Corn.) lepidum Euangelij patronum Nouatianum (ita enim haud dubiè legendum, pro eo quod est, Nouatum) omninò præterijt, scilicet vnum solum Episcopum oportere esse in hac Ecclesia catholica, in qua tamen non ignorabat (quomodò enim poterat?) presbyteros esse quadraginta sex, Diaconos septem, subdiaconos septem, acolytos quadragintaduos, Exorcistas & Lectores vnà cum Ostiarijs quinquagintaduos.

Euseb. &
Nic. ibid.

IPSIVS D. CORNELII SACRIFICIVM.

TVNC miserunt se (inquit Ado Treuirensis) milites omnes ad pedes eius, orantes se baptizari. Quos vt baptizauit, obtulit pro eis sacrificium laudis: & participati sunt omnes corpore & sanguine Domini nostri Iesu Christi.

Ado in
Martyrol.
ad 16. Cal.

QVOD iisdem verbis repetit Marianus Scotus hist. suæ lib. 2. Huc pertinet ex eiusdem Cornelij Epistola ad Lupicinum Vienneensem archiepiscopum locus, quemadmodum is apud Georgium Fabricium inuenitur, de Misis in Cryptis ab eo celebratis.

SCIAS (inquit) frater charissime, arcam Domini vento persecutionis acerrimè commoueri, & edictis Imperatorum Christianos vbiquè tormentis varijs affici. Nam in vrbe Roma Imperator

Georg. Fabric. com. in Christ. poetas.

A a ad hoc

ad hoc constitutus est. Vnde neque publicè, neque in cryptis notioribus, MISSAS agere Christianis licet. Exhortetur itaq; charitas vestra omnes credentes in Christum, nè timeant eos, qui occidunt corpus, sed potiùs eum qui habet corpus & animam perdidit potestatem. Iam plures fratrum martyrio coronati sunt. ora vt perficiamus cursum nostrum nobis à Domino reuelatù. Vale frater in Domino, & saluta omnes qui nos amant in Christo.

D. CORNELII IN CONCILIO ROMANO CENSURA, VT EPISCOPI LAPSI, A SACRIFICII OBLATIONE REPELLANTVR.

Cyprian. Epist. 68. **Q**VVM manifestum sit, (inquit D. Cyprianus epistola ad Episcopos Hispanos) eiusmodi homines, nec ecclesiae Christi posse praesse, nec Deo sacrificia offerre debere: maximè quum iam pridem nobiscum & cum omnibus omninò Episcopis in toto mundo constitutis, etiam Cornelius Collega noster, sacerdos pacificus ac iustus, & martyrio quoque dignatione Domini honoratus, decreuerit eiusmodi homines ad poenitentiam quidem agendam posse admitti: ab ordinatione autem cleri atque sacerdotali honore prohiberi.

Idè Epist. 64. AD quam etiam alludit D. Cyprianus epistola ad Epictetum: Vndè (inquit) & ipsam venisse perspicimus, & credimus de Dei exploratione censuram, nè apud altare consistere, & contrectare vltèriùs perseverarent pudorem incesti, fidem perfidi, religionem prophani, diuina terreni, sancta sacrilegi.

Idè Epist. 52. EANDEM censuram ab ipso D. Cornelio adimpletam testatur his verbis D. Cyprianus epistola ad Antonianum; Tractatu ergò illic

illic cum collegis plurimis habito, susceptus est Trophimus, pro quo satisfaciebat fratrum reditus, & restituta multorum salus: sic tamen admissus est Trophimus, vt laicus communicet, non secundum quod ad te malignorum litera pertulerit, quasi locum sacerdotij vsurpet.

D. CYPRIANI CARTHAGINENSIS EPISCOPI, SACRIFICIORVM RITVS.

CYPRIANI IN DESINENS IN PERSECVTIONE ET PACE SACRIFICIORVM OBLATIO.

ET nos quidem (inquit ad Moysen & Maximum epistola 1.) Cyprian. Epist. 16. vestri diebus ac noctibus memores, & quòd in sacrificijs precem cum pluribus facimus, & cum in secessu priuatis precibus oramus, coronis ac laudibus vestris plenam à Domino fauentiam postulamus.

EPISTOLA quoque ad Florentium Pupianum: Si Deo & Christo eius, quibus seruiò, & quibus puro atque immaculato ore sacrificia & in persecutione pariter & in pace indefinenter offero, plenissimè satisfeceris, communicationis tuae poterimus habere rationem. Idè Epist. 69.

AC ad Iubaianum: Aut quia Nouatianus altare collocare, & sacrificia offerre contra fas nititur: ab altari & sacrificijs cessare nos oportet, nè paria & similia cum illo celebrare videamur. Idè Epist. 73.

CONVENTVS FIDELIVM AD SACRIFICIVM.

Aa 2 QVAN-

Idem lib.
de Orat.
Dominic.

QVANDO (inquit lib. de Orat. Domin.) in vnū cum fratribus conuenimus, & sacrificia diuina cum Dei sacerdote celebramus, verecundiæ & disciplinæ memores esse debemus: Non passim ventilare preces nostras inconditis vocibus: nec petitionem commendandam modestè Deo, tumultuosa loquacitate iactare.

ET IS IN DOMINICVM SIVE
ECCLESIAM.

Idem l. de
oper. &
elem.

CAETERVM (inquit l. de oper. & elemos.) quæ talis es, nec operari in Ecclesia potes: Egentem enim & pauperem non vident oculi tui superfusi nigroris tenebris, & nocte contacti.

Ac paulopost: Quæ in Dominicum sine sacrificio venis.

PRAESERTIM IN OBLATIONIBVS MA-
TUTINIS, NON ITEM VESPER-
TINIS.

Idē Epist.
63.

CAETERVM (inquit Epistola ad Cæcilium) omnis religionis & veritatis disciplina subuertitur, nisi id quod spiritaliter præcipitur, fideliter referuetur: nisi si in sacrificijs matutinis hoc quis vererur, nè per saporem vini redoleat sanguinem Christi. Sic ergò incipit & à passione Christi in persecutionibus fraternitas retardari, dum in oblationibus discit de sanguine eius & cruore confundi. Porro autem Dominus in Euangelio dicit: Qui confusus me fuerit, confundetur eum filius hominis. Et Apostolus quoque loquitur, dicens: Si hominibus placerem, Christi seruus non essem. Quomodo autem possumus propter Christum sanguinem fundere, qui sanguinem Christi erubescimus bibere? An illa sibi aliquis contemplatione blanditur, quòd et si manè aqua sola offerri videtur, tamen cum ad cœnandū venimus, mixtū calicem offerimus. Sed cum cœnamus, ad conuiuū nostrum plebē conuocare nō possumus, vt sacramenti veritatē, fraternitate omni præsentē, celebremus.

MANE

MANE ENIM OB RESVRRECTIONEM
DOMINI CELEBRABATUR DOMINICVM, ET
SI CHRISTVS POST COENAM HOC
FECERIT.

AT enim non manè, (addit ibidē) sed post cœnam mixtum calicem obtulit Dominus. Nunquid ergò dominicum post cœnam celebrare debemus, vt sic mixtum calicem frequentandis Dominicis offeramus? Christum offerre oportebat circa vesperam diei, vt hora ipsa sacrificij ostenderet occasum & vesperam mundi, sicut in Exodo scriptum est: Et occidit illum omne vulgus Synagogæ filiorum Israel ad vesperam. Et iterum in Psalmis: Adleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum. Nos autem resurrectionem Domini manè celebramus.

STARE CVR MOS FVERIT AD
ORATIONEM.

QVANDO autem stamus (inquit de orat. Dominica) ad Orationem, fratres dilectissimi, vigilare & incumbere ad preces toto corde debemus. Cogitatio omnis carnalis & secularis abscedat, nec quicquam tunc animus, quàm id solum cogitet quod precatur.

FIEBAT AVTEM AD ALTARE
SACRIFICIUM.

HVC in primis pertinent quæ suprā allegauimus ex Cypriano de typo Dominici sacrificij apud Salomonem, ubi etiam Altaris fit mentio, ex epistola ad Cæcil. & lib. Testim. 2. ad Quirinum. Illud quoque quod modò ex Epistola ad Iubaianum citauimus.

ITEM illud epistolę 2. ad Cornelium: In tanto fratrum religio-
soq; conuentu, confidentibus Dei sacerdotibus, & altari posito.

A a 3 ILLVD

Idem epi-
stola 40.

ILLVD etiam de presbyteris hæreticis: Aliud altare constitui, aut sacerdotium nouum fieri, præter vnum altare & vnum sacerdotium, non potest. Quisquis alibi collegerit, spargit.

Idem lib.
de Vnit.
Eccles.

ET quod de Nouatiano hæretico alibi adserit: Arma ille contra ecclesiam portat, cōtra Dei dispositionem repugnat: hostis altaris, aduersus sacrificium Christi rebellis, pro fide perfidus, pro religione sacrilegus, inobsequens seruus, filius impius, frater inimicus, cōtemptis episcopis & Dei sacerdotibus derelictis, constituere audeat aliud altare, precem alteram illicitis vocibus facere, Dominicę hostiæ veritatem per falsa sacrificia profanare.

Idē epi. 55.

HOC deniq; epistolę ad Cornelium 7. Quid superest, quàm vt ecclesia Capitolio cedat, & recedentibus sacerdotibus, ac Domini altare remouentibus, in Cleri nostri sacrum venerandumq; confessum, simulacra atque idola cum aris suis transeant?

SVB SPECIE PANIS ET VINI CVR IN-
STITVTVM HOC MYSTERIVM.

Idē ep. 76.

DENIQVE (inquit Epistola ad Magnum) vnanimitem Christianam firma sibi atq; inseparabili charitate connexā, etiam ipsa Dominica sacrificia declarant. Nam quandò Dominus corpus suum panem vocat de multorum granorum adunatione congestum, populum nostrum quem portabat, indicat adunatum: & quandò sanguinem suum vinum appellat, de botris atque acinis plurimis expressum, atque in vnum coactum: gregem item nostrum significat, commixtione adunatę multitudinis copulatum.

NON ALITER OFFERENDVM, QVAM
VINO AQVA MIXTO.

Idē ep. 63.

ADMONITOS (inquit epistola citata ad Cęciliū de sacramento dominici calicis) nos scias, vt in calice offerendo dominica traditio feruetur, neque aliud fiat à nobis, quàm quod pro nobis
Dñs

Dominus prior fecerit: Vt calix qui in commemorationem eius offertur, mixtus vino offeratur. Nam quum dicat Christus: Ego sum vitis vera: sanguis Christi non aqua est vtique, sed vinum. Nec potest videri sanguis eius, quo redempti & viuificati sumus, esse in calice: quandò vinum desit calici, quo Christi sanguis ostenditur, qui scripturarum omnium sacramento ac testimonio prædicatur. Inuenimus enim & in Genesi circa sacramentum Noe hoc idem præcurrisse, & figuram Dominicę passionis illic extitisse, quod vinum bibit, quod inebriatus est: quod in domo sua nudatus est: quod fuit recubans nudis & patētibus femoribus: quod nuditas illa patris à medio filio denotata est, & foràs nunciata: à duobus verò, maiore & minore, contacta: & cetera quę necesse non est exequi: cum satis sit hoc solum complecti, quod Noë typum futurę veritatis ostendens, non aquam, sed vinum biberit, & sic imaginem Dominicę passionis expresserit.

A c pagina sequenti: In benedictione quoque Iudæ hoc idem significatur, vbì & illic Christi figura exprimitur, quod à fratribus suis laudari & adorari haberet, quod inimicorum dorsa, cedētium atque fugientium manibus, quibus crucem pertulit & mortem vicit, compressurus fuisset: quodque ipse sit leo de tribu Iuda, & recubet dormiens in Passione, & surgat, & sit ipse spes gentium, quibus scriptura diuina adiungit, & dicit: Lauabit in vino stolam suam, & in sanguine vutæ amictum suum. Quandò autem sanguis vutæ dicitur, quid aliud quàm vinum calicis Domini, sanguis ostenditur? Necnon & apud Isaiam hoc idem Spiritus sanctus de Domini passione testatur, dicens: Quare rubicunda sunt vestimenta tua, & indumenta tua velut à calcatione torcularis pleni & percalcati? Nunquid rubicunda vestimenta aqua potest facere? Aut in torculari aqua est, quæ pedibus calcatur, vel prælo exprimitur? Vini utique mentio est, & ideo ponitur, vt DOMINI sanguis vino intelligatur: & quod in calice
Domi-

Dominico postea manifestatum est, prophetis annunciantibus prædiceretur. Torcularis quoque calcatio & pressura taxatur, quia quo modo ad potandum vinum veniri non potest, nisi botrus calcetur antè, & prematur: sic nec nos sanguinem Christi possimus bibere, nisi Christus calcatus prius fuisset & pressus, & calicem prior biberet, quem credentibus propinaret.

Et postea: Vnde apparet sanguinem Christi non offerri, si desit vinum calici: nec sacrificium Dominicum legitima sanctificatione celebrari, nisi oblatio & sacrificium nostrum responderit passioni.

PAVLO POST ITEM: Quum ergo neque ipse Apostolus, neque angelus de caelo annunciare possit aliter aut docere, præterquam quod semel Christus docuit, & Apostoli eius annunciauerunt: miror satis, vnde hoc usurpatum sit, vt contra Euangelicam atque Apostolicam disciplinam, quibusdam in locis aqua offeratur in Dominico calice, quæ sola Christi sanguinem non possit exprimere. Cuius rei sacramentum nec in Psalmis tacet Spiritus sanctus, faciens mentionem Dominici calicis, & dicens: Calix tuus inebrians quam peroptimus. Calix autem qui inebriat, utique vino mixtus est. Neque enim aqua inebriare quemquam potest. Sic autem calix Dominicus inebriat, vt & Noë in Genesi vinum bibens, inebriatus est. Sed quia ebrietas Dominici calicis & sanguinis non est talis, qualis ebrietas vini secularis, cum diceret Spiritus sanctus in Psalmo, Calix tuus inebrians: addidit, quam peroptimus, quod scilicet calix, Dominicus sic bibentes inebriet, vt sobrios faciat, vt mentes ad spiritalem sapientiam redigat, vt à sapore isto seculari, ad intellectum Dei vnusquisque respiciat: & quemadmodum vino isto communi mens soluitur, & anima relaxatur, & tristitia omnis exponitur, ita è potu sanguine Domini & poculo salutari, exponatur memoria veteris hominis, & fiat obliuio conuersationis pristinae secularis, & mœstum pectus ac triste, quod prius peccatis angentibus preme-

ba-

batur, diuinæ indulgentiæ lætitia resoluatur. quod tunc demum potest lætificare in Ecclesia Domini bibentem, si quod bibitur, Dominicam teneat veritatē. Quam verò peruersum est, quamque Ioan. 2. contrarium, vt quum Dominus in nuptijs de aqua vinum fecerit, nos de vino aquam faciamus: cum sacramentum quoque rei illius admonere, & instruere nos debeat, vt in sacrificijs dominicis vinum potius offeramus?

Ac iterum: Quod scilicet perspicimus & in sacramento calicis contineri. Nam quia nos omnes portabat Christus, qui & peccata nostra portabat: videmus in aqua populum intelligi, in vino verò ostendi sanguinem Christi. Quando autem in calice vino aqua miscetur, Christo populus adunatur, & credentium plebs ei, in quem credidit, copulatur & coniungitur. Quæ copulatio & coniunctio aquæ & vini, sic miscetur in calice Domini, vt commixtio illa non possit abinuiçem separari. Vnde Ecclesiam, id est, plebem in Ecclesia constitutam, fideliter & firmiter in eo quod credidit, perseverantem, nulla res separare poterit à Christo, quo minus hæreat semper & maneat indiuidua dilectio. Sic autem in sanctificando calice Domini offerri aqua sola non potest: nam si vinum tantum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis: si verò aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo: quando autem vtrunque miscetur, & adunatione confusa sibi inuicem copulatur, tunc sacramentum spiritale & caeleste perficitur. Sic verò calix Domini non est aqua sola, aut vinum solum, nisi vtrunque sibi misceatur: quo modo nec corpus Domini potest esse farina sola, aut aqua sola, nisi vtrunque adunatum fuerit & copulatum, & panis vnus compage solidatum, Quo & ipso sacramento populus noster ostenditur adunatus, vt quemadmodum grana multa in vnum collecta, & commolita, & commixta, panem vnum faciunt: Sic in Christo qui est panis caelestis, vnum sciamus esse corpus, cui coniunctus sit noster

Bb nume-

numerus & adunatus. Non est ergo, frater charissime, quod aliquis existimet sequendam esse quorundam consuetudinem, si qui in praeteritum in calice Dominico aquam solam offerendam putauerint: quærendum est enim, ipsi quem sint secuti. Nam si in sacrificio quod Christus obtulit, non nisi Christus sequendus est: utique id nos obaudire & facere oportet, quod Christus fecit, & quod faciendum esse mandauit.

Sub finem denique eius epistolæ: Et viderit, frater charissime, si quis de antecessoribus nostris vel ignoranter, vel simpliciter non hoc obseruauit & tenuit, quod nos Dominus facere exemplo & magisterio suo docuit: potest simplicitati eius de indulgentia Domini venia concedi, nobis verò non poterit ignosci, qui nunc à Domino admoniti & instructi sumus, ut calicem Dominicum vino mixtum, secundum quod Dominus obtulit, offeramus.

ACCESSVS SACERDOTIS AD

ALTARE.

Idē Epist.
64.

AVD ET sibi adhuc (inquit Epistola ad Epictetum) sacerdotium quod prodidit, vindicare: quasi post aras diaboli, accedere ad altare Dei fas sit.

CONFESSIO PECCATORVM HIERARCHAE, ET LEVATIO MANVM IN REPRESENTATIONEM MYSTERII CRVCIS.

Idē lib. de
card. oper.
Christi.

SED hierarcha pius (inquit de cœna Domini) quæ Spiritus sanctus compugit, excitat, inhabitat, & sanctificat, eleuatione manuum crucis mysterium repræsentans, confidenter orat pro sua & populi ignorantia: recolens pudibundi & contriti animi confessione, quod aliquando prævalente aduersum se peccato fuerit derelictus, iuxta illud quod Dauid plorans ait: Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. Et Dominus per Esaiam: Ad-
tem-

Psal. 29.
Esai. 54.

tempus in modico derelinquam te. Verecundatur fateri, & tamen fateatur iuuentutis delicta. Sed accusatrici consciëntiæ necesse est coram iudice respondere: nec potest ibi esse vllum diffugium, ubi ipsa testis est quæ accusat, & nihil ei potest esse occultum qui iudicat. Sed ubi cum iudice agit qui iudicatur, & ipse in partem accusatoris transiens, etiam in sua præscriptione sententiam approbat condemnantis, experitur clementiam saluatoris.

LECTIO SCRIPTVRARVM PER LECTORES SVPER PVLPI TVM.

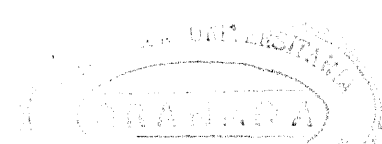
FECISSE me (inquit) sciatis Lectorem Saturum, & hypodiam Idē Epist.
conum Optatum confessorem: quos iam pridem communi 24.
consilio clero proximos feceram: quãdò aut Saturo die Paschæ
semel atq; iterum lectionem dedimus, &c.

ET de Aurelio confessore: Merebatur talis clericæ ordinatio. Idē ep. 33.
nis vltiores gradus & incrementa maiora, non de annis suis, sed
de meritis æstimandus: sed interim placuit vt ab officio lectionis
incipiat.

AC de Celerino confessore: Hunc ad nos, fratres dilectissimi, Idē ep. 34.
cum tanta Domini dignatione venientem, testimonio & miraculo eius ipsius, qui se persecutus fuerat, illustrem: quid aliud quàm super populum, id est, super tribunal Ecclesiæ oportebat imponi, vt loci altioris celsitate subnixus, & plebi vniuersæ pro honoris sui claritate conspicuus, legat præcepta & Euangelium nomini, quæ fortiter ac fideliter sequitur? vox Dominum confessi, in his quotidie, quæ Dominus locutus est, audiatur? Viderit an sit vltior gradus, ad quem profici in ecclesia possit. Nihil est in quo magis confessor fratribus profit, quàm vt dum Euangelica lectio de ore eius auditur, lectoris fidem, quisquis audierit, imitetur.

ORATIONES PRO QVAVIS NECESSITATE.

Bb 2 PRO

PRO arcendis (inquit lib. ad Demetrianum) hostibus & im-
pribus impetrandis, & vel auferendis vel temperandis aduer-
sis, rogamus semper & preces fundimus: & pro pace ac salute vestra
propitiantes ac placantes Deum, diebus ac noctibus iugiter atque
instantanter oramus.

OBLATIONES POPVLI AD SA-
CRIFICIUM.

LOCVPLES & diues es, (matronam auaram alloquitur) &
Dominicum celebrare te credis, quæ corbanam omninò non
respicis: quæ in Dominicum sine sacrificio venis: quæ partem de
sacrificio, quod pauper obtulit, sumis. Intuere in Euangelio vi-
duam præceptorum cælestium memorem, inter ipsas pressuras &
angustias egestatis operantem, in gazophylacium duo, quæ so-
la sibi fuerant, minuta mittentem. Quam cum animaduerneret
Dominus & videret, non de patrimonio, sed de animo opus eius
examinans, & considerans, non quantum, sed ex quanto dedis-
set, respondit & dixit: Amen dico vobis, quoniam vidua ista plus
omnibus misit in dona Dei. Omnes enim isti de eo quod abun-
dauit illis, miserunt in dona Dei: Hæc autem de inopia sua
omnem quemcunque habuit victum misit. Multum beata mu-
lier & gloriosa, quæ etiam ante diem iudicij meruit iudicis voce
laudari. Pudeat diuites sterilitatis atque infidelitatis suæ: vidua, &
inops vidua, in opere larga inuenitur. Quumq; vniuersa quæ dan-
tur, pupillis & viduis conferantur, dat illa quam oportet accipe-
re, vt sciamus quæ pœna sterilem diuitem maneat, quandò hoc do-
cumento operari etiam pauperes debeant. Atq; vt intelligamus hæc
opera Deo dari, & eum quisquis hæc faciat, Dñm promereri, Chri-
stus illud Dei dona appellat, & in dona Dei viduam duos quadrates
misisse significat, vt magis ac magis possit esse manifestum, quia
qui miseretur pauperis, Deum scenerat.

EODEM

EODEM pertinet & illud epistolæ ad Epictetum: Stipes &
oblationes & lucra desiderant, quibus prius insatiabiles incuba-
bant.

Idē Epist.
64.

NOMINVM EORVM QVI OBTV-
LERANT, RECITATIO.

AD communionem (inquit epistola ad Clerum i. de Lapsis) admittuntur, & offertur nomen eorum.

Idē Epist.
10.

EPISTOLA quoque ad episcopos Numidas de redemptione captiuorum: Vt autem fratres nostros ac sorores qui ad hoc opus
tam necessarium promptè ac libenter operati sunt, vt semper ope-
rentur, in mentem habeatis in orationibus vestris, & eis vicem bo-
ni operis in sacrificijs & precibus repræsentetis, subdidi nomina
singulorum, sed & collegarum quoque & cõsacerdotum nostro-
rum, qui & ipsi quum præsentessent, & suo, & plebis suæ nomi-
ne, quædam pro viribus contulerunt, nomina addidi.

Idē Epist.
60.

IN PRAEFATIONE ANTE ORATIONEM,
SVRSVM CORDA: AC, HABEMVS AD
DOMINVM.

IDEO & sacerdos (inquit l. de Orat. Domin.) ante Orationem Præ-
fatione præmissa parat fratrum mentes, dicendo: Sursùm corda:
vt dum respondet plebs, Habemus ad Dominum: admoneatur,
nihil aliud se, quàm Dominum, cogitare debere.

Idem l. de
ora. Dom.

GRATIARVM ACTIO SACERDOTIS,
ET CAPITIS INCLINATIO.

AD hæc (inquit de cœna Domini) inter sacra mysteria ad gratiarum actiones conuertitur, & inclinato capite, mundicia
cordis adepta, se intelligens cõtummatum, resitutus peccator, fan-
ctificatam Deo animã quasi depositum custoditũ fideliter reddit.

Idem l. de
oper. Christi.

Bb 3 SAN-

LITURGICON ECCLESIAE LATINAE
SANCTIFICATIO LEGITIMA SEU
CONSECRATIO.

Idē Epist.
63.

QVONIAM quidam (inquit sæpè dicta Epist. ad Cæcil.) vel ignoranter vel simpliciter in calice Dñico sanctificādo, & plebi ministrādo, nō hoc faciunt, quod Iesus Christus, dominus & Deus noster, sacrificij huius author & doctor fecit & docuit: religiofum pariter ac necessarium duxi, de hoc ad vos literas facere, vt si quis in isto errore adhuc teneatur, veritatis luce perspecta, ad radicem atque originem traditionis dominicæ reuertatur.

ET paulopòst: Vndè appáret, sanguiném Christi non offerri, si desit vinum calici: nec sacrificium dominicum, legitima sanctificatione celebrari, nisi oblatio & sacrificium nostrum responderit passioni.

Idem l. de
card. oper.
Christi,
Luc, 22.

ITEM de cœna Domini: Sed ex quo à Domino dictum est, Hoc facite in meam commemorationem, hæc est caro mea, & hic est sanguis meus: quotiescunquè his verbis & hac fide actum est, panis iste super substantialis & calix benedictione solenni sacratus, ad totius hominis vitam salutemque proficit, simul medicamentum & holocaustum, ad sanandas infirmitates & purgandas iniquitates, existens.

PANIS COMMVNIS IN CARNEM ET SANGVINEM DOMINI MUTATIO.

Ibid.

PANIS (inquit ibidè paulopòst) iste communis, in carnem & sanguinem mutatus, procurat vitam & incrementum corporibus: ideoque ex consuetu rerum effectu, fidei nostræ adiuta infirmitas, sensibili argumento edocta est, visibilibus sacramentis inesse vitæ æternæ effectum.

Ac rursùm: Panis iste, quem DOMINVS discipulis porrigebat, nō effigie, sed natura mutatus, omnipotētia verbi factus est caro.

ADORA-

ADORATIO CVM PULSATIONE
PECTORIS.

ADORANS autem, fratres dilectissimi, (inquit lib. de Orat. Idem l. de dominica) nec illud ignoret, què admodum in templo cum ora. Dom. Phariseo Publicanus orauerit: non alleuatis in cælum impudenter oculis, nec manibus insolenter erectis, sed pectus suum pulsans, & peccata intus inclusa contestans, diuinæ misericordiæ implorat auxilium.

PASSIONIS CHRISTI
MENTIO.

ET quia passionis eius mentionem (inquit Epistola ad Cæcil.) Idē Epist. in sacrificijs omnibus facimus, nihil aliud quàm quod iste fecit, 63. cit, facere debemus. scriptura enim dicit: Quotiescunquè enim ederitis panem istum, & calicem istum biberitis, mortem Domini annuntiabitis, quoad usquè veniat. Quotiescunquè ergò calicem in commemoratione Domini & passionis eius offerimus, id quod constat Dominum fecisse, faciamus.

SACRIFICII VERA OBLATIO, IMMO
IPSA PASSIO CHRISTI.

SACRIFICIUM (inquit ibidè) verum & plenū tunc offert Ibid. in Ecclesia Deo Patri, si sic incipiat offerre, secundum quod ipsum Christum videat obtulisse.

Ac paulopòst: Passio est enim Domini sacrificium quod offerimus.

SACRIFICII COMMVNICATIO.

NEC solos (inquit de cœna Domini) sacerdotes ad panis huius Idem l. de card. oper. Christi. esum dignitatis Leuiticæ prærogatiua admittit: vniuersa Ecclesia ad has epulas inuitatur, æqua omnibus portio datur: integer erogatur: distributus, nō emembratur: incorporatur, nō iniuriatur:

reci-

recipitur, non includitur: cum infirmis habitans, non infirmatur, nec pauperum ministerio indignatur: fides pura, mens sincera hunc habitatorem delectat, neque immensi & omnipotentis Dei magnitudinem, pauperulæ domûs nostræ angustia offendit vel arctat.

ET sub finem: Defæcatis animis carnis eius edulium non est horrore, sed honori, potuque sancti & sanctificantis sanguinis, spiritus delectatur. Hæc quotiès agimus, non dentes ad mordendum acuímus, sed fide sincera panem sanctum frangimus & partimur: dum quod diuinum, & humanum est, distinguimus & separamus, itemq; simul separata iungentes, vnú Deum & hominè fatemur. Sed nos ipsi corpus eius effecti, sacraméto & re sacramenti capiti nostro cónectimur & vnímur, singuli alter alterius mēbra ministeriū dilectionis pro inuicem exhibentes, communicamus charitate, participamus sollicitudine, eundem cibum manducantes, & eundem potum bibentes, qui de petra spiritali profluit & emánat, qui cibus & potus est Dominus noster Iesus Christus.

PER EOS QUI INTERSVNT AVT ETIAM
PARTICIPANT DONIS, COMMEMORANDA
CHRISTI PASSIO.

Ibidem. **V**IDE (inquit ibidem pauloprius) quomodò his qui Christi commemorát passionē intrà sacra officia, quasi per quosdam canales de interioribus fontibus egredientur torrentes, & super omnes delicias lachrymis nectareis anima delectetur: quantum suauitatem animæ, inquirenti ubi sit Deus suus, suspiria contemplationis eliciant.

Ac rursùm: Verùm hi, qui verbotenus corde ficci, & mēte aridi sacris intersunt, vel etiam participant donis, lambunt quidem petram, sed indè nec mel sugunt, nec oleum: qui nec aliqua charitatis dulcedine, nec spiritûs sancti pinguedine vegetantur, nec se iudi-

iudicant, nec sacramenta dijudicant: sed sicut cibus communibus irreuerentes sacris vtuntur muneribus, & Dominicæ mensæ in veste lutulenta se ingerunt impudenter.

SACRIFICIO A SACERDOTE CELEBRATO,
PARTEM QUILIBET ACCIPIEBAT.

ET alius (inquit lib. de lapsis) qui & ipse maculatus, sacrificio Idem l. de lapsis.
à sacerdote celebrato, partem cum cæteris ausus est latenter accipere: sanctum Domini edere & contrectare non potuit, cinerem ferre se apertis manibus inuenit. Documento vnus ostensum est, Dominum recedere, cum negatur: nec immerentibus ad salutem prodesse quod sumitur, quando gratia salutaris in cinerem, sanctitate fugiente, mutetur.

IN MANVS CORPV\$ DOMINI
TRADEBATVR.

A Diaboli aris (inquit ibidem ante aliquot paginas) reuer- Ibid.
tentes, ad sanctum Domini fordidis & infectis nidore manibus accedunt: & plus modò in Dominum manibus atq; ore delinquant, quàm quum Dominum negauerunt.

Ac rursùm: Iacens stantibus, & integris vulneratus minatur: & quòd non statim Domini corpus inquinatis manibus accipiat, aut ore polluto Domini sanguinem bibat, sacerdotibus sacrilegus irascitur.

EODEM pertinet illud epistolæ ad Thibaritanos: Armemus Idem Epist. 56.
& dexteram gladio spiritali, vt sacrificia funesta fortiter respuat, & eucharistiæ memor, quæ DOMINI corpus accepit, ipsum complectatur, postea à Domino sumptura præmium cælestium coronarum.

ILLVD quoquè libri de bono patientiæ: Nec post gestatam Idem l. de eucharistiam manus gladio & cruore maculatur. bõ. patiēt.

DOMVM QVOQVE SECVM ABSPORTA-
RE EYCHARISTIAM LICEBAT.Idem l. de
spect.

QVI festinans (inquit libro de spectaculis) ad spectaculum dimissus, (vbi videtur alludere ad illud vſitatum, Ite Miſſa eſt) & adhuc ſecum gerens, vt aſſolet, Euchariftiam, inter corpora obſcœna meretricum tulit, plũs damnationis meritis de ſpectaculi voluptate.

Idem l. de
Lapſ.

HVC etiam pertinet illud libri de lapſis: Et quum quœdam arcam ſuam, in qua Domini ſanctum fuit, manibus indignis tentãſſet aperire: igne. indẽ ſurgente deterrita eſt, nẽ auderet attingere.

SOLENNIBVS QVOQVE ADIMPLE-
TIS, DIACONVS CALICEM AD-
MINISTRABAT.

Ibidẽm.

IGNORATIONE (inquit ibidẽm) obreptum eſt, vt ſacrificantibus nobis, eam ſecum mater inferret. Sedenim puella mixta cum ſanctis, precis noſtræ & orationis impatiens, nunc plo- ratu concuti, nunc mentis æſtu coepit fluctabunda iactari, & velut tortore cogente, quibus poterat indicijs conſcientiam facti in ſimplicibus adhuc annis rudis anima fatebatur. Vbi verò ſolemnibus adimpletis, calicem Diaconus offerre præſentibus coepit, & accipiẽ- tibus cœteris locus eius aduénit: faciem ſuam paruula, inſtinctu di- uinæ maiestatis auertere, os labijs obturantibus premere, calicem recuſare. Perſtitit tamen Diaconus, & reluctanti licèt, de ſacramen- to calicis infudit. Tunc ſequitur ſingultus & vomitus. In corpore atq; ore violato Euchariftia permanere non potuit. Sanctificatus in Domini ſanguine potus, de pollutis viſceribus erupit: tanta eſt poteſtas Domini, tanta maiestas. Secreta tenebrarum ſub eius luce detecta ſunt, ſacerdotem Dei nec occulta crimina ſefellerunt. Hoc
circa

circa infantem, quæ ad eloquendum alienum circa ſe crimen nec- dũm habuit ætatem.

AT verò ea quæ ætate protecta, & in annis adultioribus con- ſtituta, ſacrificantibus nobis latenter obrepsit, non cibum, ſed gla- dium ſibi ſumens, & velut quædam venena letalia inter fauces & pectus ſanguinem admittens, angi & anima exæſtuante concludi poſtmodũ coepit. Et preſſuram non iam perſecutionis, ſed deli- cti ſui paſſa, palpitans & tremens cõncidit. Impunitum diũ nõ fuit nec occultum diſſimulatæ conſcientiæ crimen: quæ ſefellerat ho- minem, Deum ſenſit vltorem.

PVERI QVOQVE ET PVELLAE COM-
MUNICABANT.

PERTINERE huc in primis illud, quod modò de puella ^{Ibid.} adduximus, patet ex eo quod præmittitur: Sed facinus puella commiſſum tam loqui & indicare non potuit, quàm nec intellige- re prius potuit, nec arcere.

DE infantibus quoquẽ id ipſum iam antea teſtatur in hæc ver- ^{Ibid.} ba: Nonne illi, quum dies iudicij venerit, dicent: Nos nihil feci- mus, nec derelicto cibo & poculo Domini, ad profana contagia ſpontè properauimus?

LAPSI, ANTE EXOMOLOGESIN ET
ACTAM POENITENTIAM A COMMUNICATIO-
NE ABSTENTI, ET PRESBYTERI PRO
ILLIS OFFERRE PROHIBITI.

QVVM in minoribus peccatis (inquit Episto- ^{Idẽ Epist.} _{10.} la ad Clerum de Lapſis) agant peccatores poenitentia iuſto tempore, & ſe- cundũ diſciplinæ ordinẽ ad exomologesi veniãt, & p ma- nus impositionem Episcopi & Cleri, ius communicationis acci- piãt: nunc crudo tempore, perſecutione adhuc perſeuerãte, nondũ

restituta ecclesiae ipsius pace, ad communicationem admittuntur, & offertur nomen eorum, & nondum poenitentia acta, nondum exomologesi facta, nondum manu eius ab episcopo & Clero imposita, eucharistia illis datur, quum scriptum sit: Qui ederit panem, aut biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini.

1. Cor. II.

Idē Epist.
11.

ET epistola II. Illi contra euangelij legem, contra vestram quoque honorificā petitionem ante actam poenitentiam, ante exomologesin grauissimi atq; extremi delicti factam, ante manum ab episcopo & Clero in poenitentiam impositam, offerre lapsis pacē & eucharistiam dare, id est, sanctum Domini corpus profanare audeant: cū scriptum sit: Qui ederit panem, aut biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini.

1. Cor. II.

Ibid. epist.
12.

AC epistola 3. Nam quū in minoribus delictis, quæ non in dominum committuntur, poenitentia agatur iusto tempore, & exomologesi fiat, inspecta vita eius qui agit poenitentiam, nec ad communionem venire quis possit, nisi prius illi ab episcopo & clero manus fuerit imposita: quantò magis in his grauissimis & extremis delictis, cautè omnia & moderatè, secundum disciplinam Domini, obseruari oportet?

Item. lib.
de Lapf.

Leuit. 7.

ITEM libro de lapsis: Mortiferos idolorum cibos adhuc penè ructantes, exhalantibus etiam nunc scelus suum faucibus, & contagia funesta redolentibus, Domini corpus inuadunt: quandò occurrat scriptura diuina, & clamet & dicat: Omnis mundus manducabit carnem: & anima quæcunque manducauerit ex carne sacrificij salutaris, quod est DOMINI, & immunditia ipsius super

* ipsam
1. Cor. 10.

* ipsum est, peribit anima illa de populo suo. Apostolus item testatur, & dicit: Non potestis calicem Domini bibere & calicem dæmoniorum: non potestis mensæ Domini communicare, & mensæ dæmoniorū. Idē contumacibus & peruicacibus cōminatur & denunciatur, dicēs: Quicumq; ederit panē, aut biberit calicem

Ibid. 11.

Domi-

Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini. Spretis his omnibus & contemptis, vis infertur corpori eius & sanguini.

**QUI CONTRAVENERINT PRESBYTERI,
OFFERRE NON PERMITTANTVR, ET A COM-
MUNICATIONE ARCEANTVR.**

INTERIM (inquit dicta I. ad Clerum de lapsis Epistola) teme- Idē ep. 10.
Itrarij & incauti & tumidi quidam inter vos qui hominem non cogitant, vel Deum timeant: scientes quoniam si vltra in iisdem perseverauerint, vtar ea admonitione, qua me vti Dominus iubet, vt interim prohibeantur offerre, acturi & apud nos & apud confessores ipsos, & apud plebē vniuersam causam suam, cū Domino permittente, in sinum matris Ecclesiae recolligi ceperimus.

EPISTOLA quoque de Gaio Diddensi presbytero: Integre Idē ep. 28.
& cum disciplina fecistis, fratres charis. quòd consilio collegarum meorum qui præsentes erant, Gaio Diddensi presbytero, & diacono eius censuistis non communicandum: qui communicando cum lapsis & offerendo oblationes eorum in priuis erroribus suis frequenter depræhensi, & semel atque iterum, secundum quod mihi scripsistis, à collegis meis moniti nè hoc facerent, in presumptione & audacia sua pertinaciter perstiterunt.

AC paulopòst: Intereà si quis immoderatus, & præceps siue de nostris presbyteris vel diaconibus, siue de peregrinis ausus fuerit ante sententiam nostram communicare cum lapsis, à communicatione nostra arceatur.

**EPISCOPI QVOQVE LAPSI SACRIFICI-
VM OFFERRE PROHIBITI.**

QUOMODO seputat posse (inquit Epistola ad Epictetum) Idem epis-
agere pro Dei sacerdote, qui obtemperavit & seruiuit diabo- stola 64.
li sacerdotibus? aut quomodò putat manum suam trans-

Cc 3 ferri

ferri posse ad Dei sacrificium & precem Domini, quæ captiua fuerit sacrilegio & crimini? quandò in scripturis diuinis Deus ad sacrificium prohibeat accedere sacerdotes etiam in leuiori crimine

Leuit. 21. constitutos, & in Leuitico dicat: Homo in quo fuerit vitium aut macula, nò accedet offerre dona Deo. Item in Exodo: Et sacerdotes qui accedunt ad Dominum Deum, sanctificentur, nè fortè derelinquat eos dominus, & iterùm: Et qui accedunt ministrare ad altare sancti, non adducent in se delictum, nè moriantur. Qui ergò grauiam in se delicta adduxerunt, id est, qui idolis sacrificando sacrilega sacrificia fecerunt, sacerdotium DEI sibi vindicare non possunt.

PRESBYTERORVM SINGVLORVM CVM
SINGVLIS DIACONIS OBLATIO.

Idē epi. 5. **P**RESBYTERI quoq; (inquit Epistola ad Clerū de cura pauperum & quiete plebis) qui illic apud confessores offerūt, singuli cum singulis diaconis per vices alternēt: quia & mutatio personarum, & vicissitudo conuenientium minuit inuidiam.

SACRIFICIA IN ANNIVERSARIIS
MARTYRVM.

Idem epi-
stola 34. **S**A CRIFICIA (inquit Epistola de Celerino) pro eis semper, vt meministis, offerimus, quotiès martyrum passiones & dies anniuersaria commemoratione celebramus.

Idē ep. 37. **D**ENIQVE & dies eorum (inquit epistola ad Clerum de cōfessoribus in carcere) quibus excedunt, adnotate, vt commemorationes eorum inter memorias martyrum celebrare possimus. Quamquam Tertullus fidelissimus & deuotissimus frater noster, pro cætera sollicitudine & cura sua, quam fratribus in omni obsequio operatiōis impertit, (qui nec illic circa curam corporum deest) scripserit & scribat, ac significet mihi dies, quibus in carcere be-

ati

ati fratres nostri ad immortalitatem gloriosæ mortis exitu transeunt, & celebrentur hîc à nobis oblationes & sacrificia ob commemorationes eorum, quæ citò vobiscum, Domino protegente, celebrabimus.

BIRRO, DALMATICA, ET LINEA VTE-
BATVR D. CYPRIANVS.

ET ita (inquit Author Actūs passionis eius) idem Cyprianus A. & Pass. Cypr. in agrum Sexti perductus est, & ibi se lacerna & birro exposuit, & genua in terram flexit, & in orationem se domino prosternuit, et quum se dalmatica expoliasset, & diaconibus tradidisset, in linea stetit.

QVOD iisdem penè verbis repetit Ado Treuirensis: et ita per-
ductus (inquit) gloriosus martyr post Prætorium in agrum Sexti, Ado in
exiit se lacerna & birro, & complicans posuit ad genua sua: dehinc martyrol.
dalmaticam tulit, & diaconibus tradidit; & stans in linea, sustinebat spiculatorem, cui & XXV. aureos dari præcepit. l. c. d. Oct.

CONCILII AFRICANI DE
LAPSI I. SENTENTIA DE
ADVLTERINA NOVATIA-
NI CATHEDRA ET SA-
CRIFICIIS.

QVVM Nouatianus ipse (inquit Epistola ad Stephanum I.) quæ Idē ep. 67. sequitur, olim abstētus, & hostis ecclesie iudicatus sit. Et quū ad nos in Africā legatos misisset, optans ad communicationem nostram admitti, hinc à Concilio plurimorum sacerdotum qui præsentibus eramus, sententiam retulerit, se foris esse cœpisse, nec posse à quoquam nostram sibi communicari, qui Episcopo Cornelio in Catholica ecclesia de Dei iudicio & cleri ac plebis suffragio ordinato, profanum altare erigere, & ad alteram cathedram

col.

collocare, & sacrilega contra verum sacerdotem sacrificia offerre tentauerit.

PATRV M AFRICANI CONCILII II. DE LAP SIS DECRETV M, DE COMMVNICATIONE LAP SIS DANDA, AC QVOTIDIANA SACRIFICIA.

Apud Cy.
Epist. 54.

AT verò nunc (scribunt Epistola ad Cornelium) non infirmis, sed fortibus pax necessaria est: nec morientibus, sed uiuentibus communicatio à nobis danda est, vt quos excitamus & hortamur ad prælium, non inermes & nudos relinquamus, sed protectione sanguinis & corporis Christi muniamus: & quum ad hoc fiat Eucharistia, vt possit accipientibus esse tutela, quos tutos esse contra aduersarium volumus, munimento Dominicæ saturitatis armemus. Nam quomodò docemus aut prouocamus eos in confessione nominis sanguinem suum fundere, si eis militaturis Christi sanguinem denegamus? aut quomodò ad martyrij poculum idoneos facimus, si non eos priùs ad bibendum in Ecclesia poculum Domini iure communicationis admittimus? Et paulò post:

Immò Episcopatus nostri honor grandis & gloria est, pacem dedisse martyribus, vt sacerdotes qui sacrificia Dei quotidie celebramus, hostias Deo & victimas præparemus.

D. LV.

D. LVCII PAPAE XXIII. ROMANI CONSTITVTVM DE MINISTRIS ALTARIS.

MINISTR I altaris, (inquit D. Lucius, vt citatur à Gratiano) Presbyteri siue diaconi, ad dominica tales eligantur officia, qui continentiam seruent. Si verò post ordinationem suam ministros contigerit propriæ vxoris inuadere cubile, sacrarij non intrent limina, neque sacrarij portitores fiant, neque altare contingant, neque ab offerentibus holocausti oblationem suscipiant, neque ad dominici corporis portionem accedant, neque propinquent, neque sine maioris natu autoritate maiora gerant officia: vrceum sanè ad altare vel calicem non suggerant.

Grat. diff. 81. ca. Ministri

* sacrificij

* portationem
* propinquant

CONCILII AFRICANI PATRV M ID TEMPORIS SACRIFICIA.

VICARIAS verò (inquit epistola ad Lucium Papam) pro nobis ego & collegæ & fraternitas omnis has ad vos literas mittimus, frater charissime, & representantes vobis per Epistolam gaudium nostrum, fida obsequia charitatis expromimus: hic quoque in sacrificijs atque in orationibus nostris non cessantes deo patri, & Christo filio eius domino nostro gratias agere: & orare pariter ac petere, vt qui perfectus est atq; perficiens, custodiat & perficiat in vobis confessionis vestræ gloriosam coronam.

Apud Cy.
Epist. 58.

Qui in eadem epistola alludunt ad D. Lucij sacrificia, dum inquit: Vt altari dei assistat Antistes.

Dd D. STE.

D. STEPHANI ROMANI PAPAE
XXIII. STATVTVM DE VESTI-
MENTIS SACRATIS, ET
SACRIFICIA.

Steph. pa-
pa epist. 1.

VESTIMENTA verò ecclesiastica (inquit D. Stephanus epistola ad Hilarium Episcopum) quib' Domino ministratur, cultusque diuinus omni honorificentia & honestate, à sacerdotibus reliquisque ecclesiae ministris celebratur, & sacrata debent esse, & honesta. Quibus alijs in vsibus (quum Deo, eiusque seruitio consecrata & dedicata sint) nemo debet frui, quàm ecclesiasticis & Deo dignis officijs. Quæ nec ab alijs debent contingi aut ferri, nisi à sacratis hominibus, nè vltio quæ Balthasar regem percussit, super hæc transgredientes, & talia præsumentes, veniat diuina, & corruere eos faciat diuinæ vltionis iustum flagellum ad ima. Hæc illis partibus quibus moraris, & in omnibus quibus potueris, cunctis nota facito, & obseruare Apostolica mandato autoritate: quia & nostri, nobisque commisi, in sancta Apostolica & vniuersali Ecclesia, omnes hæc obseruare, nunc & futuris temporibus profefsi sunt.

Dam. Põ.
tif. l. c. 24.

FACIT huius quoque statuti mentionem Damasus: Hic (inquit) constituit, sacerdotes & Leuitas vestibus sacratis in vsu quotidiano non vti, & nisi in Ecclesia tantum.

Beda &
Ado ad 4.
Non. Au.

ET ven. Beda ac Ado Treuirensis: Hic constituit, vt sacerdotes & Leuitæ vestes sacras in quotidiano vsu non haberet, nisi tantum in Ecclesia.

Alcuin. l.
de diuin.
offic.

ALCVINVS quoque: Stephanus natione Romanus ex patre Iobio, vt legitur in Gestis Pontificalibus, constituit sacerdotibus Leuitisque, vestes sacras in quotidiano vsu non vti, nisi in Ecclesia.

ITEM

ITEM Vualafrius Strabus: Stephanus autem 24. constituit, sacerdotes & Leuitas vestibus sacratis in vsu quotidiano nõ vti, nisi in Ecclesia tantum.

Vualastr.
Strab. de
reb. Eccl.
cap. 24.

AC Martinus Polonus: Hic constituit, sacerdotes & Leuitas vestes sacratas in quotidiano vsu non vti.

Mart. Pol.
ad annũ
257.

EIVSDEM SACRIFICIA.

SACRIFICII porro ipsius D. Stephani papæ in hæc verba meminit ven. Beda: Beatus igitur Stephanus, post multa que operatus est bona, missis à Valeriano militibus, iussus est decollari, qui venientes, inuenerunt eum sacrificium Deo offerentem, & decollauerunt eum in eodem loco.

Beda in
Martyr.
loco cit.

ET Vsuarius: Qui quum staret intrepidus ante altaris solenia, & iugiter cepta perficeret, in eodem loco sic à sua decollatus est sede.

Vsuar.
in mart.

AD O quoque Treuirensis: Celebrabat (inquit) Missas atque Concilia per cryptas martyrum.

Ado in
martyr.

ET paulò post: Beatus verò Stephanus perrexit cum omnibus Christianis ad Coemeterium S. Lucinæ, & multis eos consolatus sermonibus, obtulit pro eis sacrificium Deo omnipotenti. Que gesta audiens Valerianus, misit plurimos militum, qui B. Stephanum punirent. Qui venientes, inuenerunt sacrificium Deo offerentem, intrepidum atque constantem ante altare, solennia incerta perficientem. Et in eodem loco eum in sua decollauerunt sede.

QUAE verba eadem etiam reperire est apud Marianum Scotum.

Mar. Scot.
hist. l. 2.
Mart. Pol.
loco cit.

MARTINVS denique Polonus: Hunc demum Missam celebrantem, in sua sede decollauerunt.

CONCILII AFRICANI HOC TEM-
PORE STATVTA DE EPI-
SCOPIS LAPSIS.

Dd 2 QVA-

LITVRGICON ECCLESIAE LATINAE
QVALES OPORTEAT DESERVIRE AL-
TARI, ET SACRIFICIA CELEBRARE.

Apud Cy. Epist. 68. **S**ED ENIM (inquiunt epistola ad Hispanos episcopos de Basili-
lide & Martiali) desiderio huic vestro non tam nostra cōsilia,
quàm diuina p̄cepta respondent, quibus iam pridem mandatur
voce cœlesti, & Dei lege p̄scribitur, quos & quales oporteat de-
feruire altari, & sacrificia diuina celebrare. In Exodo nanque ad
Exod. 19. Moysen Deus loquitur & monet, dicens: Sacerdotes, qui accedunt
ad Dominū Deum, sanctificentur, nē fortē derelinquat illos do-
minus. Et iterū: Et quum accedunt ministrare ad altare sancti,
Leuit. 21. non adducent in se delictum, nē moriantur. Item in Leuitico p̄-
cipit Dominus, & dicit: Homo in quo fuerit macula & vitium, nō
accedet offerre dona Deo. Quę quum p̄dicta, & manifesta sint no-
bis, p̄ceptis diuinis necesse est obsequia nostra deseruiant: nec per
sonā in eiusmodi rebus accipere, aut aliqd cuiquā largiri potest hu-
mana indulgētia, ubi intercedit & legem tribuit diuina p̄scriptio.

NON NISI IMMACVLATOS ANTISTIT-
TES ELIGI DEBERE.

IBIDEM paulopōst: Quę ante oculos habentes, & sollicitē ac re-
ligiosē considerantes, non nisi immaculatos & integros antisti-
tes eligere debemus, qui sanctē & dignē sacrificia Deo offerant.

CVR CLERO CONVOCATO ELECTIO
CELEBRABATUR.

POSTEA quoquē: Quod ubiq; idcirco tam diligenter & cau-
tē, conuocata plebe tota, gerebatur, nē quis ad altaris ministe-
rium vel ad sacerdotalem locum indignus obreperet.

LAICA COMMVNIO.

AC rursū: Satis gratulans, si sibi vel laico communicare
contingeret.

SA-

SACRIFICIA OFFERRE EPISCOPI LAPSI
NON PERMITTANTVR.

QVAPROPTER quum multa sint & grauiā delicta,
quibus Basilides & Martialis implicati tenētur, frustra tales
Episcopatum sibi vsurpare conantur, quum manifestum
sit, eiusmodi homines nec Ecclesię Christi posse p̄esse, nec Deo
sacrificia offerre debere.

CONCILII AFRICAE DE BAPTI-
ZANDIS HAERETICIS I. SANCTI-
FICATIONIS EVCHARISTIAE
TESTIMONIUM.

PORRO autem (inquiunt Epistola ad Ianuarium & cæte-
ros Episcopos Numidas) Eucharistia in altari sanctificatur. Apud Cy-
priā. epist. 70.

CONCILII AFRICAE ET NVMI-
DIAE DE BAPTIZANDIS HAERE-
TICIS II. DECRETVM, DE EPI-
SCOPIS, PRESBYTERIS, ET
DIACONIS HAERE-
TICIS.

NON RECIPIENDI ILLI, NISI AD
COMMVNIONEM LAICAM.

ADDIMVS planē & adiungimus, (inquiunt Epistola ad
Stephanum Papam) frater charissime, cōsensu & authorita- Apud Cy-
priā. epist. 70.

Dd 3 te com-

te communi, vt etiam si qui Presbyteri aut Diaconi, qui vel in ecclesia catholica prius ordinati fuerint, & postmodum perfidi ac rebelles contra ecclesiam steterint, vel apud hæreticos à Pseudoepiscopis & Antichristis contra Christi dispositionem profana ordinatione promoti sint, & contra altare vnum atque diuinum sacrificia foris falsa ac sacrilega offerre conati sint, eos quoque hac conditione suscipi quum reuertuntur, vt communicent laici: & satis habeant quòd admittuntur ad pacem, qui hostes pacis extiterint, nec debere eos reuertentes, ea apud nos ordinationis & honoris arma retinere, quibus contra nos rebellauerint.

OPORTET ENIM QVI ALTARI ET SACRIFICIIS DESERVIVNT, IMMACVLATOS ESSE.

Ibid. **O**PORTET enim sacerdotes & ministros, qui altari & sacrificijs deseruiunt, integros atque immaculatos esse, quum
Leuit. 21. Dominus Deus in Leuitico loquatur & dicat: Homo in quo fuerit macula & vitium, non accedet offerre dona Deo. Itè in Exodo hæc eadem præcipiat & dicat: Et sacerdotes qui accedunt ad Dominum Deum, sanctificentur, nè fortè derelinquat illos Dominus. Et iterum: Et quum accedunt ministrare ad altare sancti, non adducent in se delictum, nè moriantur.

CONCILII CARTHAGINIENSIS DE BAPTIZANDIS HÆRETICIS TERTII, SIMILES SENTENTIAE.

Apud. Cy. priã. Cõc. Carth. Sã. tent. 1. **S**ACERDOTIVM (inquit Cæcilius à Bilita) administrat profanus, ponit altare sacrilegus. Ad hæc omnia accedit & illud malum, vt antistites diaboli, audeant Eucharistiam facere.

ET

Et ideo (inquit Nouatus à Thamugade) secundum testimonium scripturarum, & secundum decretum Collegarum nostrorum sanctissimæ memoriæ virorum, omnes schismaticos & hæreticos eos qui Ordinati videbantur, inter laicos recipi debere.

Ibid. Sent. 4.

ALTERIVS RVRSVM AFRICAE CONCILII STATVTA DE CLERICIS ET EORVM SACRIFICIIS.

CLERICI, TVTORES NON NOMINANDI.

GRAVITER commoti sumus ego & Collegæ mei (inquit Cæciliij nomine ad Furnitaneos D. Cyprianus) qui præsentibus aderat, & cõpresbyteri nostri qui nobis assidebāt, fratres charissimi, quum cognouissemus quòd Geminius Victor, frater noster, de seculo excedēs, Geminiū Faustinum Presbyterū, tutorem testamento suo nominauerit, quum iam pridem à Concilio Episcoporum statutū sit, nè quis de Clericis & Dei ministris, tutorem vel curatorem testamento suo constituat.

Apud Cy. priã. epist. 66.

NON ENIM NISI ALTARI ET SACRIFICIIS VACARE DEBENT.

QVANDO singuli diuino sacerdotio honorati, & in clerico ministerio cõstituti, non nisi altari & sacrificijs deseruire, & precibus atq; orationib; vacare debeāt. Scriptū est enim: Nemo militans Deo, obligat se molestijs secularibus, vt possit placere ei cui se pbauit. Quod quum de oibus dictum sit, quāto magis molestijs & laqueis secularibus obligari non debent, qui diuinis rebus & spiritualib; occupati, ab ecclesia recedere, & ad terrenos & seculares actus vacare non possunt? Cuius ordinationis & religionis formā Leuitę prius in lege tenuerunt, vt quum terram diuideret, & possessiones parti-

Ibid.

2. Tim. 2.

Iofue 13.

partirentur vndecim tribus, Leuitica tribus, quæ templo, & altari, & ministerijs diuinis vacabat, nihil de illa diuisionis portione perciperet: sed alijs terram colentibus, illa tantum Deum coleret, & ad victum atque alimentum suum, ab vndecim tribubus de fructibus qui nascebantur, decimas reciperet. Quod totum fiebat de auctoritate & dispositione diuina: vt qui operationibus diuinis insisterent, in nulla re auocarentur, nec cogitare aut agere secularia cogerentur. Quæ nunc ratio & forma in clero tenetur: vt qui in Ecclesia Domini ordinatione clerica promouentur, in nullo ab administratione diuina auocentur, nec molestijs & negocijs secularibus alligentur, sed in honore sportulantium fratrum, tanquam decimas ex fructibus accipientes, ab altari & sacrificijs non recedat, sed die ac nocte caelestibus rebus & spiritualibus seruiant.

QVARE, SI QVIS AD TVTELAM CLERICVM NOMINAVERIT, PRO DORMITIONE EIVS NON FIAT OBLATIO.

Ibid.

ET ideò Victor quum contra formam nupèr in concilio à sacerdotibus datam, Geminium Faustinum presbyterum ausus sit tutorem constituere, non est quòd pro dormitione eius apud vos fiat oblatio, aut deprecatio aliqua nomine eius in Ecclesia frequentetur, vt sacerdotum decretum religiosè & necessariè factum, seruetur à nobis: simul & cæteris fratribus detur exemplum, nè quis sacerdotes & ministros Dei, altari eius & Ecclesiæ vacantes, ad seculares molestias deuocet.

APVD ALTARE ENIM DEI NOMINARI NON MERETVR.

Ibid. pau.
Joantè.

NEQVE enim apud altare Dei meretur nominari in sacerdotum prece, qui ab altari sacerdotes & ministros voluit auocare.

D. SIXTI

D. SIXTI II, ROMANI PAPAE XXV, SACRIFICIA.

AD hæc beatus Sixtus (inquit Ado Treuirensis) respondit: Ado in Ego semper sacrificauit, & sacrificabo Deo patri omnipotenti, & Domino Iesu Christo filio eius, & Spiritui sancto, hostiam puram & immaculatam. Martyrol. 8. Idus Aug.

QVOD ipsum repetitur à Mariano Scoto hist. lib. 2.

NEMESIANI ET ALIORVM EPISCOPORVM AFRICAE MARTYRVVM SACRIFICIA.

SED nec illo (scribit ad illos è suo exilio D. Cyprianus) fratres dilectissimi, aliqua potest aut religionis, aut fidei iactura sentiri, quòd illic nunc sacerdotibus Dei facultas non datur offerendi & celebrandi sacrificia diuina. Cyprian. Epist. 77.

D. LAVRENTII ARCHIDIACONI ROMANI, SACRIFICII MINISTERIVM.

IPSI COMMISSA DOMINICI SANGVLNIS DISPENSATIO.

QVVMQVE duceretur B. Sixtus, cepit eum his verbis beatus Laurentius (inquit Author vetustiss. vitæ D. Sixti, Laurètij & aliorum) Archidiaconus compellare: Quòd progredieris sine filio Ee pater?

pater? Quò sacerdos sancte sine Diacono properas? Tu nunquam sine ministro sacrificiù offerre cõsueueras. Quid in me ergò displicuit tibi pater? Num degenerem probasti? Experire certè, vtrùm idoneù ministrũ elegeris, cui commifisti Domini sanguinis dispensationem, cui consummandorũ consortium sacramentorũ credidisti, huic sanguinis tui consortium negas?

Ambr. of
fic. l. 1. c.
41.

QVOB ipsũ in hæc verba testatur D. Ambrosius: Non prætereamus sanctum Laurentium, qui quum videret Sixtum Episcopum suum ad martyrium duci, flere cõp̄it, non passionem illius, sed suam remansionem. Itaq; his verbis appellare cõp̄it: Quò progrederis sine filio pater? Quò sacerdos sancte sine Diacono properas? Nunquam sacrificiũ sine ministro offerre consueueras. Quid in me ergò displicuit pater? Num degenerem probasti? Experire certè, vtrùm idoneum ministrum elegeris. Cui commifisti Domini sanguinis consecrationem, cui consummandorum consortium sacramentorum, huic consortium tui sanguinis negas?

Ado Treu-
uir. in
mart.

ADO quoquẽ Treuirensis iisdem penè verbis, quibus suprã.

VASA SACRA QVAEDAM ETIAM AVREA,
IVSSV D. SIXTI DIVIDENDA.

Vit. Ms.
D. Sixti ac
Ado in
Mart.

ET dixit B. Sixtus ad B. Laurentium: (inquit Author suprã citatus, & Ado Treuirensis) Accipe facultates Ecclesiæ & thesauros, & diuide pauperibus quibus tibi videbitur. Accepta potestate, B. Laurentius cõp̄it peregrinos studiosè quærere, & vbicunquẽ S. clerici, vel pauperes essent absconsi, & portans thesauros, prout cuique opus erat, ministrabat.

Ambr. of
fic. l. 2. c.
28.

CVI consentit & D. Ambrosius: Tale (inquit) aurum sanctus martyr Laurentius Domino referuauit, à quo quum quærerentur thesauri Ecclesiæ, promisit demonstraturum se, sequenti die pauperes duxit. Interrogatus, vb̄ essent thesauri quos promiserat, ostendit

dit pauperes, dicens: Hi sunt thesauri Ecclesiæ. Et verè thesauri, in quibus Christus est, in quibus Christi fides est. Deniquè Apostolus ait: Habemus thesaurum in vasis fictilibus. Quos meliores thesauros habet Christus, quàm eos in quibus se esse dixit? Sic enim scriptum est: Esuriui, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me. Et infrã: Quod enim vni eorum fecistis, mihi fecistis. Quos meliores Iesus habet thesauros, quàm eos, in quibus amat videri? Hos thesauros demonstrauit Laurentius, & vicit, quòd eos nec persecutor potuit auferre. Itaque Ioachim qui aurũ in obsidione seruabat, nec dispensabat alimoniam comparandã, & aurum vidit diripi, & se in captiuitatem deduci. Laurentius qui aurum ecclesiæ m̄luit erogare pauperibus, quàm persecutori referuare: pro singulari interpretationis viuacitate, sacram mysterij accepit coronam. Nunquid dictum est sancto Laurentio: Non debuisti erogare thesauros Ecclesiæ, vasa sacramentorum vendere?

Ac eadem ætate D. Prudentius,

HIC primus è septem viris,
Qui stant ad arã proximi,
Leuita sublimis gradu,
Et cæteris præstantior:

Claustris sacrorum præerat,
Cælestis arcanum domũs
Fidis gubernans clauibus,
Votasque dispensans opes.

Versat famem pecuniæ
Præfectus vrbi regiæ,
Minister infani ducis,
Exactor auri & sanguinis.

Laurentium sisti iubet:
Exquirit arcam ditibus
Masis refertam, & fulgidæ
Montes monetæ conditos.

Hunc (inquit) esse vestris
orgijs
Morèq; & artem proditũ est,
Hanc disciplinam fœderis,
Libent vt auro antistites.

Argenteis scyphis ferunt
Fumare sacrum sanguinem,
Auroque nocturnis sacris
Astare fixos cereos.

Prud. peris-
steph.
hym. 2.

Ee 2 Nil

Nil asperum Laurentius	Quo fungar efficacius
Refert ad ista aut turbidum,	Promissionis munere.
Sed vt paratus obsequi,	Pepigere tempus tridui,
Obtemperanter annuit.	Laudatus inde absoluitur
Est diues, inquit, non nego:	Laurentius: sponsor sui,
Habetq; nostra ecclesia	Et sponsor ingentis lucri.
Opumq; & auri plurimum:	Tribus per urbem curstat
Nec quisquam in orbe est ditior.	Diebus, infirma agmina
Vnum sed orans flagito,	Omnesq; qui poscunt stipem,
Induciarum paululum,	Cogens in vnu & congregans.

Serm. de
nat. S. Lau-
rent.

ET D. Leo papa: Leuitam (inquit) Laurentium, qui non solum ministerio sacramentorum, sed etiam dispensatione ecclesiasticae substantiae praeminebat, impius persecutor efferbuit, duplicem sibi praedam de vnius viri compræhensione promittens, quem si fecisset sacrae pecuniae traditorem, faceret etiam verae religionis exortem. Armatur itaque gemina face homo pecuniae cupidus, & veritatis inimicus: avaritia, vt rapiat aurum: impietate, vt auferat Christum. Postulat, sibi ab immaculato sacrarij praesule opes ecclesiasticas, quibus avidissimus inhiabat, inferri. Cui Leuita castissimus, vbi eas repositas haberet, ostendens, numerosissimos sanctorum pauperum obtulit greges: in quorum victu atque vestitu inamissibiles condiderat facultates: quae tanto integrius erant saluae, quanto sanctius probabantur expensae. Fremit ergo praedo frustratus, & in odium religionis quae talem diuitiarum usum instituisset, ardescens, direptionem thesauri potioris aggreditur, vt apud quem nullam denariorum substantiam reperisset, illud depositum ei quod sacratius erat, diues auferret.

Ado in
Mart. ad
4. Id. Au-
gust.

Ado quoque Treuirensis in passion. D. Laurent. Cui B. Sixtus omnes facultates ecclesiae & thesauros, pergens ad coronam martyrij, tradidit. Hic veniens in Caesium montem, vbi erat quaedam vidua,

vidua, in viduitate trigintaduos annos habens, in cuius domo multi Christiani, & presbyteri, & clerici, absconsi manebant, tulit vestes & thesauros ecclesiae, & coepit erogare.

SIMEON denique Metaphrastes: Cui (inquit) quum ecclesiae ^{Simeon} vasa omnia commisisset: Sint haec (inquit) apud te, & diligentissime ^{Metaphr.} in Pafs. S. custodiantur, ita vt Imperatoris avarissimi cupiditas ea inuenire ^{Laurent.} non possit, Tunc B. Laurentius vasa illa omnia quae accepit, Christianis quibusdam aurificibus vendidit, & precium quod ex illis percepit, egentibus distribuit.

D. IUSTINI PRESBYTERI ROMANI SACRI- FICIVM.

IPSIVS SACRIFICIVM, ET EIVS

PARTICIPATIO.

BEATVS autem Iustinus (inquit Author qui supra, & Ado ^{Vit. DD.} Treuirensis) Presbyter obtulit sacrificium laudis, & participa- ^{Sixti &} ti sunt omnes de corpore & sanguine Domini. ^{Laurerij.} ^{Ado in} ^{Martyro.}

PARTIS SACRIFICII DOMVM DE-

PORTATIO.

REGRESSVS itaque Hippolytus (inquit idem Author vbi ^{Ibidem.} de Hippolyto agit) post diem tertium, venit in domum suam, & dedit pacem omnibus seruis & ancillis suis, & communicarunt de sacrificio altaris D. Laurentij martyris.

DD. FRVCTVOSI EPISCOPI, AV- GVRII ET EVLOGII DIACO- NORVM TARRACONEN- SIVM, STATIO.

Ec 3 SI

Mar. DD.
Fruct. Au.
& Eulog.
Tō. 2. vit.
sūrij.

SIQUIDEM in carcere (inquit Author passionis ipsorum) quarta feria stationem solenniter celebrarunt.

FELICIS PAPAE XXVII. ET CONCILII ROMANI DECRETVM, DE MISSARVM CELEBRATIONE SVPER MEMORIIS MARTYRV M.

Felix papa epist. 2.

TALES autem perturbatores (inquit D. Felix papa & alij Patres Concilij Romani Epistola ad Galliae Episcopos) Ecclesiae, non solum praedicta agunt mala, sed & memorias martyrum execrantur. Quapropter in praefata constituimus Synodo, vobisque & omnibus Ecclesijs tenendum & agendum mandamus, vt super memorias martyrum Missae celebrentur, ne memoriae eorum a talibus extingui, aut veneratio possit prohiberi.

Dam. Pō. tit. l. c. 27.

QVOD repetitur a Damaso: Hic (inquit) constituit, supra sepulcra aut memorias martyrum, Missas celebrari.

Beda in

Ac iisdem verbis ven. Beda in Martyrologio.

Mar. ad 3.

ITEM a Vualafrido Strabo: Legitur enim Felix 27. Papa constituisse, vt super memorias martyrum Missae celebrarentur.

Cal. Iunij.

stituisse, vt super memorias martyrum Missae celebrarentur.

Vualaf. strab. de

QVIBVS consentit Marianus Scotus: Ille decreuit Missas celebrari super memorias martyrum.

reb. Eccl.

RADVLPHVS etiam Tungrensis loco citato, & Martinus

cap. 20.

Polonus ad annum 267.

Mar. Sco.

Polonus ad annum 267.

hist. l. 2.

D. LVCIANI SVCCCESSORIS D. CYPRIANI OBLATIO ET ALTARE.

Opt. cōtra

CONFERTA erat (inquit Diuus Optatus) Ecclesia, populis plena erat Cathedra Episcopalis, erat altare loco suo,

Parm. li. 1.

suo, in quo pacifici Episcopi retrō temporis obtulerant Cyprianus, Lucianus, & caeteri.

DIVI EVTYCHIANI ROMANI PAPAE XXVIII. CANONES CIRCA SACRIFICIVM ALTARIS.

AD ALTARE NON NISI FABAE ET VVAE BENEDICANTVR.

ID CIRCO fratres, (inquit Diuus Eutyechianus Papa Epistola Eutyech. ad Baeticae Episcopos) ista praetulimus, vt haec species, quas nō licet offerri super altare, iuxta constitutionem Apostolorum, eorumque successorum, ad domum sacerdotum deferantur, & a sacerdotibus benedicantur, & per simplicem benedictionem benedicta, demum a populis sumantur: Fabae tantum & vuae, & caetera, quae Apostoli constituerunt, super altare offerantur.

AD quod alludens Damasus: Hic constituit fruges fabae & vuae super altario benedici.

ET castigatius ven. Beda: Hic constituit, fruges super altare tantum fabas & vvas benedici.

CVI consentit Marianus Scotus loco citato.

LATIVS quoque Vualafridus Strabus: Dum ergo quaedam prohibentur offerri, ostenditur, ea a quibusdam (licet extraordinarie) oblationibus adhibita. Vnde Eutyechianus 28. Sedis Romanae praesul constituit, fruges super altare tantum fabae & vuae benedici. Et haec idcirco fortasse, quia vino, sanguinis Dominici mysterium celebratur: Faba verò, abstinentium cibus est: Alias autem diuersarum species rerum, statutum est vbi libet benedici a sacerdotibus:

vel

Can. ca. 4.

Dam. lib.

Pōti. c. 28.

Beda in

mart. ad

6. idem

Decemb.

Vualaf.

strab. de

reb. Eccl.

cap. 18.

vel si ad altare benedicenda quælibet deferantur, speciali benedictione à consecratione Dominicorum sacramentorum omnimodis discernenda: vt sicut pro innumeris legis mandatis, breuiatum Euangelij verbum Dominus fecit super terram, ita pro diuersis sacrificiorum ritibus, simplex oblatio panis & vini fidelibus sufficiat, qui non in multitudine umbrarum apparituram quærunt veritatem, sed eam in manifestatione factorum tenent perspicuam.

POST CIBVM NEMO SACRIFICIUM
ACCIPIAT, NISI PRO VIATICO.

Burchard.
decr. l. 5. c.
35. luo pa.
2. cap. 45.

QVI acceperit (inquit idem Canon 2. iuxta quod citatur à DD. Burchardo & Iuone) sacrificium post cibum, aut post aliquam paruissimam refectionem, nisi pro viatico, pueri tres dies, maiores septem, clerici viginti dies pœniteant.

MISSA PRO HAERETICIS NON CAN-
TANDA.

Grat. 11 q.
3. c. Si quis
Episcop⁹.

SI quis Episcopus aut Abbas (inquit idem, iuxta quod citatur à Gratiano) Presbytero, aut monacho suo iusserit Missas pro hæreticis cantare, non licet. Non enim expedit eis obedire.

CVM DALMATICA VEL COLLOBIO SE-
PELIANTVR MARTYRES.

Dam. lo-
co cit.

HOC (inquit Damafus) constituit, vt quicumque fidelium martyrem sepeliret, sine dalmatica aut collobio purpurato nullatenus sepeliret, dum tamen huius constitutionis ad illum peruenisset notitia.

Mar. Scot.
loc. cit.
Mar. Pol.
ad annū
270.

Sic & Marianus Scotus: Hic constituit, vt nullus martyrum sine dalmatica aut collobio sepeliretur.

Et iisdem quoque verbis cum Damaso, Martinus Polonus.

D. CAII

D. CAII PAPAE XXIX. ROMANI, SA-
CRIFICIUM ET STATVTVM DE
ECCLESIASTICIS ORDI-
NIBVS.

VENIT itaque (inquit Author vitæ D. Sebastiani) dies Dominica, in qua Caius Pôtifex, agēs quæ Dei sunt, intrà domū Chromatij omnibus congregatis, cunctos alloquitur.

DE Episcoporum verò (inquit D. Caius papa Epistola ad Felicem Episcopum) & presbyterorum, diaconorumque & sequentium clericorum ordinationibus, sanctos Apostolos & successores eorum, & præcipuè Anacletum, & præterea alios, sufficienter statuisse cognoscimus: & idcirco non est necesse nunc replicari, nisi quod illi non statuerunt. Illud tamen nos statuentes, vobis & omnibus seruari mādamus, vt ad ordines Ecclesiasticos sic ascendant in Ecclesia, qui ordinari merentur, i. si quis Episcopus esse meretur, sit primò Ostiarius, deindè lector, postea exorcista, indè sacretur acolytus, demùm verò subdiacon⁹, deindè diaconus, & postea presbyter: & exindè, si meretur, Episcopus ordinetur.

QVOD in hæc verba repetit Damafus: Hic constituit, vt omnes ordines in Ecclesia sic ascenderent: Si quis Episcopus fieri meretur, vt esset Ostiarius, lector, exorcista, acolytus, sequēs subdiaconus, diaconus, presbyter, & exindè Episcopus ordinaretur.

VEN. etiam Beda: Hic constituit, vt per omnes gradus ascenderet, si quis Episcopus fieri mereretur: vt esset Ostiarius, Lector, exorcista, acolytus, subdiaconus, diaconus, presbyter.

SIC & Marianus Scotus: Caius in hac Epistola constituit, vt per omnes gradus Ecclesiasticos &c. vt suprà.

Et prorsùs iisdem verbis, quibus Beda, Martinus Polonus.

DD. DIODORI PRESBYTERI, MAR-
TINIANI DIACONI, ET ALIORVM
FF RO-

Vit. D. se-
bast. T. 5.
1. Vit.
surij.
Caius pa-
pa Epi. 1.

Dam. lib.
Pôt. c. 29.

Beda in
Martyr.
10. Cal.
Maij.

Mar. Scot.
lib. cit.

Mart. Po-
lon. ad
ann. 278.

LITURGICON ECCLESIAE LATINAE
ROMAE CONVENTVS, AD DIEM NA-
TALIS DD. CHRYSANTHI ET
DARIAE MARTYRV. M.

Beda &
Ado in
Martyr.
Cal. De.
cemb.

CONTIGIT (inquiunt Ven. Beda & Ado Treuirensis) vt ad diem natalis eorum, infinita populi multitudo concurre-
ret. Hoc nunciatum est Imperatori Numeriano, qui iussit vt in
introitum cryptæ paries leuaretur. Ac sic factum est, vt omnes pa-
riter dum sacramenta Christi perciperent, martyrij gloria cele-
bres fierent. Inter quos erat Diodorus Presbyter, & Diaconus Ma-
rianus, & plurimi clericorum.

CHRISTIANORVM FREQUENTISSI-
MI PER LOCA SINGVLA IN TEM-
PLIS CONVENTVS ET ECCLE-
SIARVM AEDIFICATIO.

Euseb.
hist. Eccl.
lib. cap. 1.

QVOMODÒ (inquit Eusebius, de initio scribens Imperij
Diocletiani) quisquam, conuentus illos infinita hominum
turba frequentatos, multitudines in singulis ciuitatibus coactas, il-
lustres hominum in templis (Græcè προσευχησίαι) concursus,
poterit oratione explicare? Vndè quum in antiquis illis ædificijs
non satis loci haberent, ampliores Ecclesias in vniuersis vrbibus,
fundamentis earum ad maiorem laxitatem dilatatis, erexerunt.

Niceph.
lib. 7. ca. 2.

Et ferè iisdem verbis Nicephorus: Ostendunt id quoquè
plurimorum millium hominum in oratorijs domibus cœtus &
conuentus habiti, quæ oratoria, quum propter angustiam,
confluentem tantam multitudinem non caperent, cerne-
re erat, ex paruis initijs & fundamentis, in augusta, am-
plitudine & magnitudine admiranda, in locis
omnibus excitari atque con-
strui templa.

SACRI

SACRIFICII RITVS²²⁷
QVARTI A CHRISTO IN
CARNATO SECVLI.

D. MARCELLINI XXX. PAPAE ROMA-
NI DE SACRIFICIO NON SOLVM
DEO PATRI, SED ET FILIO IM-
MOLANDO, RESCRIPTVM.

EPISTOLAE tuæ sermo (inquit D. Marcellinus ad Salomo-
nem Episcopum scribens) & commonitorij series, & libelli Marc. pa-
pa Epi. i.
tui textus eloquitur, quòd quidam errore decepti, dicunt, ideò Pa-
trem maiorem filio esse, quia illi soli sacrificium immolatur.

QVIBVS competens & congruum reddatur responsum, quia
sicut patri, ita etiam filio, non solùm Christianis temporibus, ve-
rumetiam priscis temporibus à sacerdotibus, varijs multisq; modis
probatum, sacrificium fuisse oblatum.

SACRIFICIUM itaque, quod à Christianis sacris altaribus
admouetur, non solùm Deo patri, sed etiam filio communi de-
uotione offertur: quoniam nec patri sine filio potest offerri, neq;
filio sine patre sacrari.

DIOCLETIANI IMPERATORIS EDI-
CTVM DE ECCLESIIS DESTRV-
ENDIS, ET SCRIPTVRIS SACRIS
IGNE COMBVRENDIS.

ANNO (inquit Eusebius Cæsarensis) decimonono imperij Euseb.
Diocletiani, mensè Dystro (qui à Romanis Martius nomi- hist. eccl.
natur) quum salutaris passionis Dominicæ festum iam pro fori- lib. 8. ca. 3.
bus esset, omnibus in locis per imperatoris literas palam edictum
fuit, vt tum deturbarentur Ecclesiæ, soloq; æquarentur, tum scri-
pturæ absumerentur igni.

Ff 2 ET

Niceph. Eccl. hist. lib. 7. ca. 3. **ET** Nicephorus: Primùm quidem ubiquè circumferebantur & proponebantur imperialia edicta, vt templa solo æquarentur, diuinæ scripturæ comburentur.

CONTINUVS MINISTRORVM DEL
CVLTVS IN FAMILIA CONSTAN-
TII PATRIS CONSTANTINI
APVD GALLIAS.

Euseb. de vita Constantini libr. 1. **O**MNEM (inquit Eusebius Cæsarensis) suam familiam regi Deo consecrauit, adeò vt multitudo, quæ intrà regiam ipsam couerit, nihil ab ecclesiæ forma distare videretur. In qua erant Dei ministri, qui còtinuos cultus pro Imperatore etiam tum obièrunt, cùm piorum hominum genus, & vero Deo inservientium, alibi apud gentilium multitudinem ne nominari quidem absque periculo poterat.

MARTYRVM EA TEMPESTATE IN
DOMIBVS PRIVATIS, ET CAR-
CERIBVS, COLLECTAE, ET
SACRAMENTORVM CE-
LEBRATIO.

Aug. Breuic. coll. cù Donatist. coll. 3. cap. 5. & contra Donatist. post coll. cap. 14. **C**ATHOLICI (inquit D. Augustinus) respondebant: multo faciliùs duodecim homines in domum conuenire potuissent, se eo tempore, quo etiam congregationes plebium fieri solebant, quanuis persecutione feruente, sicut ipsis gestis martyrum monstrabatur, qui confitebantur in passionibus suis, se Collectam & Dominicum egisse.

A c paulò pòst: Nam & domum (inquit) priuatam Christianis congregandis præstitam constitit tempore persecutionis, sicut in quibusdam gestis martyrum legebatur.

ET rursùm: Commemoratum est, vsq; adeò non esse incredibile, quòd in priuatam domum pauci illi Episcopi (loquitur de Epi-

Episcopis Donatistis in Concilio Cirthenfi congregatis) persecutionis tempore conuenerant, vt feruente persecutione, etiam in carcere doceantur baptizati, (sic enim lego, pro, baptizari) & illic à Christianis celebrata sacramenta, vbi Christiani propter eadem sacramenta tenebantur inclusi.

EODEM TEMPORE CALICVM ET
ORNAMENTORVM VSVS
IN AFRICA.

DIOCLETIANO (inquit D. August.) & Maximiano septiès Idem cõt. consulis, quartodecimo Calendas Iunij, ex Actis (sic enim haud Crescent. Grām. l. 3. c. 29. * Symmachii, perpetui curatoris Coloniae Cirthenfis: Quum ventū esset ad domum, in qua Christiani conueniebant, Felix flamen, perpe- machii tius curator, Paulo Episcopo dixit: Proferte scripturas legis, & si quid aliud habetis, vt & præcepto & iurioni parere possitis. Paulus Episcopus dixit: Scripturas Lectores habent, sed nos quod hinc habemus, damus. &c. Sedente itaq; Paulo Episcopo, &c. contra scribente Victore Aufidij in breuie, (sic nempe scriptum est) Calices duo aurei, item calices sex argentei.

EODEM pertinet illud Optati Mileuitani: Erant Ecclesiæ ex auro & argento, quàm plurima ornamenta. Opt. Mileuit. cõt. Farm. l. 1

Et quod paulò pòst habet: Breuis auri & argenti, sedenti Cæciliano traditur.

TVM QVOQVE TURONENSIS EC-
CLESIAE DIVINI OFFICII OC-
CVLTA CELEBRATIO.

QVI Christiani (inquit D. Gregorius Turon.) eo tempore videbantur, occultè & per latebras diuinum officium celebrabant. Greg. Turon. hist. Franc. l. 2. c. vlt.

brabant. Nam si qui à Paganis reperti fuissent Christiani, aut affliciebantur verberibus, aut gladio truncabantur.

ARNOBII A FRI AETATE, SVMMA
DIVINORVM OFFICIORVM IN
CHRISTIANORVM CON-
VENTIBVS.

Arnob.
adu. gent.
l. 1.

RELIGIONES, inquit, (scribit Arnobius aduersus gentes) impies atq; inauditos cultus terrarum in orbe tractatis. Quid, ô participes rationis, audetis homines proloqui? quid effutire? quid promere temerarię vocis desperatione tētatis? Deū principem rerum cunctarum quęcunq; sunt, Dominum summitatem omnium summorum obtinentem adorare, obsequio venerabili inuocare, in rebus festis, totis (vt itā dixerim) sensibus amplexari, amare, suspicere, execrabilis religio est & infausta, impietatis & sacrilegij plena, cæremonia antiquitūs institutas, nouitatis suę superstitutione contaminans.

Ac paulopòst: Nihil aliud sumus Christiani, nisi magistro Christo summi regis ac principis veneratores: nihil, si consideres, aliud inuenies in ista religione versari. Hęc totius summa est actionis: hic propositus terminus diuinorum officiorum, hic finis, huic omnes ex more prosternimur, hūc collatis precibus adoramus: ab hoc iusta & honesta, & auditu eius condigna, deposcimus: nō quōd ipse desideret supplices nos esse, aut amet substerni, tot millium venerationem videre: vtilitas hęc nostra est, & commodi nostri rationem spectans. Nam quia proni ad culpas, & ad libidinis varios appetitus vitio sumus infirmitatis ingenitę, patitur se semper nostris cogitationibus concipi: vt, dum illum oramus, & mereri eius contendimus munera, accipiamus innocentię voluntatem, & ab omni nos labe delictorum omnium amputatione purgemus.

Et rursūm: Ergōne impia religionis sumus apud vos rei, & quōd

quōd caput rerum & columen venerabilibus adimus obsequijs, vt conuicio vtamur vestro, infausti & athei nuncupamur?

DENIQUE & postea: Sed non (inquiunt, sic ego lego) idcirco dii vobis infesti sunt, quōd omnipotentem colatis Deum: sed quōd hominem natum, & (quod personis infame est vilibus) crucis supplicio interemptum, & Deum fuisse contenditis, & superesse adhuc creditis, & quotidianis supplicationibus adoratis.

ET alibi, (quantū appareret, alludens ad calumnias ethnorum, de quibus supra) Argumenta vos nobis & suspicionum argutias proferetis: quibus ipse si Christus (cum pace hoc eius, & cum venia dixerim) populorū in conuentibus vteretur, quis acquiesceret? quis audiret? quis eum permetteret apertē aliquid iudicare?

ALIBI quoque paulo apertius: Nam nostra quidem scripta cur ignibus meruerunt dari? cur immaniter conuenticula dirui? in quibus summus oratur Deus, pax cūctis & venia postulatur magistratibus, exercitiis, regibus, familiaribus, inimicis, adhuc vitam degentibus, & resolutis corporum vincione: in quibus aliud auditur nihil, nisi quod humanos faciat, nisi quod mites, verecūdos, pudicos, castos, familiaris communicatores rei (itā enim legendū cenfeo) cum omnibus, quos solidet germanitatis necessitudine conuulatio.

D. MARCELLI ROMANI PAPAE
XXXI. MISSAE.

POSTHÆC (inquiunt Notarij Romanę Ecclesię in vita ipsius) altare consecrauit, Tunc participati sunt omnes corpore & sanguine Domini nostri Iesu Christi.

Ac postea apertius: Lucina autem rogauit sanctum Marcellū Episcopum, vt domum eius Ecclesiam consecraret. Quod cum omni deuotione fecit Marcellus Episcopus. At vbi frequenter in eadem domo Missas celebrasset in media ciuitate via Latina, & audiret hoc Maximianus, (seu potius Maxentius Augustus)

iratus

Vita D.
Marc. Pa.
Tom. 1.
Vit. surij.

iratus præcepit, vt in eadem Ecclesia plancae sternerentur ad animalia stabulanda, & eundem Marcellum Episcopum ad seruitiũ animalium deputauit cum custodia publica.

Dam. l.
Pontif. c.
31.

QVI BV S consentit Damafus: Matrõna verò quædam (inquit) nomine Lucina, vidua, quæ vixerat cum viro Marco annis quindecim, & in viduitate fua habebat annos nouendecim, fufcepit beatum virum, quæ & domum fuam nomine tituli B. Marcelli dedicauit, vbi die noctuque hymnis & orationibus, Domino Iefu Chrifto confitebantur. His auditis à Maxentio, mifit, & tenuit iterum B. Marcellum, & iufsit in eadem Ecclesia iterum plancas externi, vt ibidem animalia catabuli congregata ftarent, & ipsis B. Marcellus deferuiret.

D. VINCENTII DIACONI CAESAR-
AVGVSTANI, ALTARIS MI-
NISTERIVM.

Prudent.
Peristeph.
hym. 5.

EXCLAMAT (inquit Prudentius) hîc Vincentius
Leuita de tribu facra,
Minifter altaris Dei,
Septem è columnis lacteis.

D. EVSEBII PAPAE XXXII. ROMANI,
IN CONCILIO STATVTVM CIR-
CA SACRIFICII CONSE-
CRATIONEM.

Burch. de
cr. l. 3. c.
99.
Iuo part.
2. c. 134.
Grat. de
cõfec. dift.
1. c. Cõful-
to.

HIC inter cætera (inquit Decr. fuorum D. Eufebius Papa c. 51. iuxta quod citatur à D. Burchardo, Iuone, & Gratiano) prædicta, confultu omnium constitutum, vt sacrificium altaris nõ in Serico panno aut tincto quisquam celebrare præsumat, sed in puro lineo (vel linteo) ab Episcopo consecrato, terreno scilicet li-
no pro-

no procreato atq; cõtexto, sicut corpus Domini nostri Iesu Chrif-
sti in sindone linea munda sepultum fuit.

SACRA LOCA CHRISTIANIS RE-
STITVTA A' MAXENTIO CAESA-
RE INITIO SVI IM-
PERII.

LEGBATVR (inquit D. Augustin.) Melciades mifisse Aug. Bre-
Diaconos cum literis Maxentij Imperatoris & literis Præfe- uic. coll.
cti prætorij ad Præfectũ vrbis, vt ea reciperent loca, quæ tempore p- contr. Do-
secutionis ablata, memoratus Imperator Christianis iusserat red di. natist. col.
3. & lib.
post coll.
c. 13.

CONVENTVS ITEM CHRISTIANI DE-
NVO PERMISSI A' GALERIO MAXI-
MIANO, CONSTANTINO, ET
LICINIO IMPP.

MENTEM igitur (inquiunt Eufebius & Nicephorus) reco- Euse. hist.
ligens Galerius Maximianus, (itã enim rectiũs vertit Rufi- Eccl. l. 8.
c. 19. seu
29. Nicep.
l. 7. c. 22.
& 23.)
nus iuxta fastos Cõsulares, quàm alij, Maximinus) & tanquàm re-
diens ad se, primũ Deo omnium rerũ creatori se confitetur: de-
indè suis ad se accersitis, persecutionem contra Christianos sine di-
lacione sedare & comprimere iubet: lege & decreto imperatorio,
ipfos Christianos templa sua exædificare, rem maturare, consueta
officia in illis facere, preces pro imperij statu fundere.

EDICTI autem ipsius verba sunt ista: Nos idcirco, ad man-
suetudinem nostram, & diurnam clementiæ nostræ consuetu-
dinem, qua omnibus hominibus veniam impartire solebamus,
oculos conuertentes: libentissimè istud concessimus, vt homines
denuò feliberè Christianos profiteantur, vt ædes in quibus con-
uenire solent, (Græcè συνήγορον) resarciant: sic tamen, vt nihil

Gg con-

contra publicam Romanorum disciplinam moliantur. Per alias item literas iudicibus significabimus, quid ipsos obseruare oporteat. Vnde Christiani hac indulgentia à nobis concessa deuincti, debent Deo suo obnixè supplicare pro nostra, pro Reip. pro sua ipsorum salute, vt quouis modo cum publicis rerum status integer & incolumis retineatur, tum ipsi in suis familijs absq; cura & sollicitudine vitam traducere queant.

Euf. l. 9.
c. 1. Ni-
ceph. dict.
l. c. 24.

Exequutionem eiusdem his verbis referunt Eusebius & Nicephorus: Istis igitur rebus hoc modo cõstitutis, derepentè in omnibus ciuitatibus, Christianorum conuentus frequentes in vnũ coalescètes, & crebros cõgressus, qui inter istos de more in ritibus suis obeundis fieri solent, tanquàm lumen quoddam post tenebras & noctem opacam effulgens, cernere licuit.

MELCIADIS SEV MILTIADIS XXXIII.
PAPAE ROMANI DECRETA CIR-
CA OBLATIONES IN SA-
CRIFICIO.

Ad Altare quid iuxta Apostolorum Canones
offerendum.

Burch. de.
cr. l. 5. c. 7.
Iuo part.
2. c. 17.

HAE species (inquit D. Melciades Decr. c. 1. apud DD. Burchardum & Iuonem) quas non licet offerre super oblata iuxta cõstitutionem Apostolorum, eorumq; successorum, ad domũ sacerdotum deferantur, & à sacerdotibus benedicantur, & simplici benedictione benedicta, demùm à populis sumantur. Fabæ tantùm & vuar, nouæ spicæ, & oleum, & odoramenta ad incensum, & cætera quæ Apostoli constituerunt, super altare offerantur.

Oblationes mittantur per Ecclesias in signum communionis.

Dam. l.
Pontif. c.
33.

MELCIADES fecit, (inquit Damafus) vt oblationes consecratae, per Ecclesias ex consecratu Episcopi dirigerentur.

Ac

Ac Vener. Beda: Et hic constituit, vt ex consecratu Episcopi, oblationes ob hæreticos per Ecclesias mitterentur.

Beda in
Mart. 4.
Idus De-
cembr.

CONSTANTINI ET LICINII IMPP.
EDICTVM, QVALE SVpra, DE
CHRISTIANORVM
LOCIS.

ITAQVE (inquiunt Imp. Constantinus & Licinius apud Niceph. l. 7. c. 41. Euf. l. 10. cap. 5. Nicephorum & Euseb.) & hoc in personam Christianorum discernentes statuimus: vt loca eorum in quibus antea conuenire soliti fuerant, (de quibus, prioribus etiam literis nostris alio tempore ad deuotionem tuam datis, formam & modum alium constitueramus) si ea aliqui vel à fisco nostro, vel à quopiam alio, emptione interueniente, comparauerint, ipsis Christianis absque pecunia & absque repetitione vlla precij, dati, citra omnem cunctationem & deliberationem restituant. Quod si qui talia loca dono à quopiam acceperint, aut etiam ex liberalitate & munificentia nostra consecuti fuerint, ij ad Præfectum, cuiusque loci indicis locum obtinentem, adeant, vt ipsorum per benignitatem nostram ratio habeatur. Atque ea loca omnia, nulla interposita mora, corpora Christianorum omninò reddi curabis.

SIMILE MAXIMINI CAESARIS IN
ORIENTE EDICTVM.

LEX autem eius (inquiunt Eusebius & Nicephorus) sub- Euf. lib. 9. c. 9. seu 8. Niceph. l. 7. c. 38. iectis pro Christianis promulgata, talis fuit: Imperator Caesar C. Galerius (sic enim legendum patet ex fastis Consulibus, pro eo quod est, Valerius) Maximinus & cæ. Vt deinceps omnis causa dubitationis & timoris sublata sit, hoc edictum diuulgari statuimus, quò omnibus planè constet, ex hac nostra donatione, liberam esse potestatem illis, qui istam sectam

Gg 2 & re-

& religionem sequi voluerint, eam pro arbitrato sanctè, vt eorum mos fert, & augustè excolendi. Quin etiam vt Dominica & sacras ædes reficiant, à nobis concessum est.

SACRORVM MINISTRIS IMMUNITAS
CONCESSA A CONSTANTINO ET LICINIO IMPERAT.

Niceph. l. 7. c. 42. d. iuxta sanct. c. de Episc. & cler. Euseb. l. 10. c. 7.

POSTEA QVAM (scribunt ad Anylinum Præconsulem Africæ apud Nicephorum & Euseb.) rebus multis constat, neglectam, contemptamque religionem, per quam summa sanctissimi cælestis numinis obseruantia, & reuerentia conseruatur, integritas rebus publicis intulisse pericula: eamque ipsam legitimè atque sanctè receptam, & cultam, maximam Romano nomini felicitatem, plurimaque omnibus hominibus beneficia, diuina benignitate suppeditante, conciliasse: placitum nobis est, viros eos, qui debita sanctitate. & præcipua talium sacrorum cura ministerijs suis per egregium sacre religionis cultum funguntur, laborum suorum digna referre præmia. Quam ob causam qui intrà prouinciam tibi creditam in Ecclesia Catholica sunt, cui Cæcilianus præest, functionemque & operam suam sanctissimæ religioni præstant, quos Clericos nominare solent, eos ab omnibus prorsus muneribus immunes conseruari volumus, vt nè errore aliquo aut lapsu sacrilego à cultu, qui summo numini debetur, abstrahantur: sed potiùs citra omnem perturbationem, religioni sacrisque suis inseruiant: Qui sanè si cultum suum, qui longè maximus est, DEO ritè exhibeant plurimum rebus publicis videntur adferre commodi & emolumenti.

CONCL

CONCILII ELIBERINI DECRETVM,
DE ENERGV MENIS AD ALTARE
NON ADMITTENDIS.

ENERGV MENVM (inquiunt ijdem) qui ab erratico spiritu exagitur, huius nomen neque ad altare cum oblatione esse recitandum, neque permittendum, vt sua manu in Ecclesia ministret. Concil. Eliber. can. 29.

CONCILII ARELATENSIS I. IN CAUSA
CAECILIANI, DE SACRIFICIO,
CANONES.

DE Diaconibus (inquiunt) quos agnouimus, multis in locis offerre, placuit minimè fieri debere. Concil. Arcl. 1. ca. 15. & 20.

PEREGRINO (inquiunt ijdem) Episcopo, locus sacrificandi detur.

CONVENTVVM SACRORVM ET SACRIFICIORVM
PLENA TANDEM,
LICINIO INTERFECTO, PER
CONSTANTINVM IMP. CONCESSA
LIBERTAS.

VNA (inquit Eusebius) erat sacri spiritus virtus & potentia, quæ per vniuersa Ecclesie membra permeauit: vna omnium mens & sententia, vna & eadem fidei propensio ac studium, vna ex omnium ore & consentiens diuinitatis laus: perfectus etiam in summis Ecclesie Præfectis cultus & obseruantia: accurata sacrorum mysteriorum administratio: decori Ecclesie ritus, interdum psalmorum cantu, & cæteris hymnorum diuinitus nobis traditorum recitationibus, nonnunquam diuinis & mysticis mysterijs exequendis celebrati: erant item arcana passionis seruatoris symbola. Euseb. li. 10. cap. 3. seu 9. cap. vlt.

Et paulò post, iuxta Rufini paraphrasin: Simpliores (inquit)

Gg 3 quique

quique admirabantur & suspiciebant eos, qui per sapientiam verbi populos instruebant. Sapientes verò & eruditi viri præferebāt eos, quibus pura vita & sincera simplicitas offerendi Deo hostias, maiorem fiduciam dabat. Eisque immolandi sacrificij permittebatur officium, quos familiarior vitæ simplicitas in cordis puritate seruabat.

Burch. De
cr. l. 3. c. 5.
Iuo part.
3. cap. 7.
Concil.
Tom. 1. in
p̄fat. Do-
nat. Con-
stantini.

EODEM pertinet illud incerti Authoris, de munificentia Constantini erga Ecclesiam, quod Melchjadi Papæ perperam adscribitur à DD. Burchardo & Iuone: Vir religiosissimus Constantinus, primus fidem veritatis patenter adeptus, licentiam dedit per vniuersum orbem sub suo degentes imperio, nō solum fieri Christianos, sed etiam fabricari Ecclesias.

ET quod sequitur: Ab illo etenim tempore, & deinceps viri religiosissimi, non solum possessiones & prædia quæ possederant, sed etiam semetipfos Domino consecrârunt, ædificante basilicas in suis fundis, in honore sanctorum Martyrum per ciuitates, ac monasteria innumera, in quibus cœtus Domino seruientium cōueniret.

Ibidem
& apud
Burch. li.
3. ca. 4. ac
Iuonem
part. 3. c. 6.

ILLVD etiam: Deniquè Reges & Præsides ac magistratus, non solum hanc licentiam tribuere, sed etiam ipsi propria largiti sunt per vniuersa regna terrarum, vnde alerentur egentes, qui nihil in mundo possidebant, Ecclesiæque Dei fabricarentur, atque restaurarentur, Deoque & Ecclesiæ eius ritè famulantibus, seruisque illius, supplementa (vt absque necessitate essent) tribuerentur, vt hæc accipientes, possent (secundum monita Apostoli) orationes, postulationes, obsecrationes, gratiarumque actiones facere, pro omnibus hominibus, pro regibus, & qui in sublimitate sunt, vt quietam & tranquillam vitam habeant.

Damas.
Pontif.
cap. 34.

EODEM etiam spectant, quæ latè deducit Damasus in vita Diui Syluestri Papæ, de diuersis altaribus, calicibus, & patinis, aliisque donarijs aureis & argenteis, donatis ab eodem Con-

stan-

stantino, in vsum Basilicarum Romanarum, Constantinianæ, siue Lateranensis: S. Petri, sancti Pauli, sanctæ Crucis in Hierusalem, sanctæ Agnetis, sancti Laurétij, & sanctorum Petri ac Marcellini, ab eo recens erectarum, & à D. Syluestro postmodum cōsecratarum.

ITEM quod de portatili Ecclesia Constantini Imper. in hæc Niceph. l. verba scribit Nicephorus: Et quum in imperiali palatio suo tem- 7. cap. 46. plum construxit, tum portatilem Ecclesiam aliam fieri sibi curauit, quæ, vbicunque locorum esset, & maximè in bello, circumferri posset, vt ne in solitudine quidem agens, vbi opus esset, Deumque colere, & diuina mysteria participare deberet, ædibus sacris careret, ad quam veluti ad tabernaculum semper præstò fuere sacerdotes & diaconi, sine intermissione mysteria diuina, iuxta statas Ecclesiæ cæremonias, obeuntes.

D. SYLVESTRI PAPAE ROMANI XXXIII. DECRETVM DE ALTARI- BUS LAPIDEIS, ET OBLATIO INCRVENTA.

SYLVESTER Pontifex (inquit Martinus Polonus) quum st- Martinus Polon. ad ann. 315. tuerit vbique in Ecclesijs haberi altaria lapidea, in prædicta tamen Ecclesia (nempe Lateranensi) non erexit altare lapideum, sed ligneum antè habitum stabiliiuit.

DE eius autem oblatione incruenta sic habet D. Simeon Meta- Simeon Metaphr. in vita Syluestri. phraustes: Peracto, quod præstitutum erat, ieiunio, Petrus summus Apostolorum, huic sanctissimo patri apparet in somnis, iubens vt ex sacerdotibus & Diaconis ab eo assumerentur ij, quos vocabat nominatim, & cum illis veniret ad ingressum spelucæ, & illic Deo incruentū offerret cultum: deinde sic subiret per eos, qui sunt in ipsa, gradus. Dicensque, vt alloqueretur Draconem qui dicebatur, & portas ha-

ha-

habebat in ore, præcepit vt clauem ferret manibus, & nomine Do-
mini Iesu Christi inuocato, ad se portas traheret, & in adaptatos
annulos clauem iniiceret: & quum clauisset, diceret: Hæc dicit
Apostolus Petrus: Hæ portæ non aperientur vsque ad, vespere ca-
rentem & horribilem, diem iudicij. Atque hæc quidem sic noctu
mandata fuerant sancto Syluestro ab Apostolo. Is autem, vt iussus
fuerat, & cultum peregit, & descendit.

EIVSDEM IN CONCILIO ROMANO DECRETA, CIRCA ALTARIS SACRIFICIUM.

A. Non nisi in lineo panno sacrificium celebrandum.

A. C. C. Roman. Tom. 1. **HIC** (habent Acta Concilij Romani) inter cætera prædicta
omnium consultu constituit in Synodo, vt sacrificium altaris non
in Serico panno aut tincto quisquam celebrare præsumeret, sed in
puro lineo ab Episcopo consecrato, è terreno scilicet lino procrea-
to atque contexto, sicut corpus Domini nostri Iesu Christi in sin-
done munda sepulcrum fuit.

Dam. Põ- rif. ca. 34. **QVOD** iisdem penè verbis Damafus repetit.
Beda in Marty. vl. Decemb. Hrab. de instit. cle- ric. lib. 1. cap. 33. **VEN.** etiam Beda: Constituit vt Ecclesiæ & altaris sacrificium
in sindone linea celebraretur.
HRAEANVS Maurus: Corporalis (inquit) pallium ex lino
puro textum esse debet, & non ex Serico vel purpura, neque ex
panno tincto, sicut à Syluestro Papa institutum inuenimus: quia
in Euāgelio legitur, Sindone munda inuolutum esse à Ioseph cor-
pus Saluatoris, & sudarium capitis eius post resurrectionem Do-
mini, non cum lintheaminibus positum, sed seorsum inuolutum
inueniri.

VVALAFRIDVS deniq; Strabus de rebus Eccl. c. 24. Maria-
nus Scotus, Martinus Polonus in Chronic. & Radulphus Tun-
grensis de Can. obseru. ca. vlt.

B. Vt

B. Vt dalmaticis Diaconi in Ecclesia vtantur.

IDEM constituit, (inquit Damafus) vt Diaconi dalmaticis in Damas.
Ecclesia vterentur, & palla lino stima læua eorum tegetetur. loc. cit.

REPERITVR id decretum Concilij Romani Can. 6. in hæc Cõci. Rõ.
verba: Diaconi non sint plùs vel ampliùs per Parochiarum exa. can. 6.
men, nisi duo, & Diaconi Cardinales vrbs Romæ septem: ita ta-
men, vt dalmaticis vterentur, & palla lino stima læuam eorum te-
gerent.

EIVS meminit & Ven. Beda: Constituit & dalmaticas in Ec- Beda lo.
clesia, & vt palla lino stima (hoc enim ibi adijciendum) eorum læ- co cit.
ua tegetetur, scilicet Diaconorum.

ET latiùs Alcuinus: Vfus dalmaticarum à B. Syluestro Papa Alc. de dia.
institutus est: nam antea colobijs vtebantur. Colobium verò est uin. offic.
vestis sine manicis. Significat autem in eo quod est, sine manicis,
vnumquenque fidelem exercitatum esse debere ad bona opera ex-
ercenda. Cùm ergò nuditas brachiorum culparetur, vt diximus, à
B. Syluestro dalmaticarum repertus est vfus.

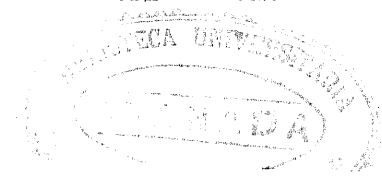
LOEIS deniq; citatis Vualafrius, Marianus Scotus, Martinus
Polonus, & Radulphus Tungrensis.

C. Vasa sacrata nullus Ostiarius, aut Lector, contingat, nul-
lus etiam acolytus rem sacratam porrigat alijs.

NVLLVS (inquit in eadem Synodo D. Syluester) Lector Cõci. Rõ.
vel Ostiarius vasa sacrata contingat, nullus acolytus rem c. 9. Burch.
sacratam à Presbytero (sic enim legunt castigatiùs DD. Burchar- Decr. lib.
dus & Iuo) alijs porrigat, quia aliud est minister, aliud aduultens: ni- 5. cap. 34.
si tantum supportet, quod ei sacerdos imposuerit ore suo bene- Iuo part.
dictum. 2. cap. 7.

D. Non nisi in sacratas locis Missæ celebrentur.

HIC etiam (inquiunt Acta eiusdẽ Cõcilij) in memorata Syn- Cõci. Rõ.
odo cõstituit oim cum consensu, vt nullus presbyter Missas A. C. quæ
suprà.
Hh cele-

celebrare praesumat, nisi in sacris ab Episcopo locis, qui suis participes decetero voluerit esse sacerdotij.

De cōsecr.
diff. 1. ca.
Nullus
Presbyter
Missas.
Beda hist.
Angl. lib.
1, cap 8.

Quod iisdem verbis repetit Gratianus.

ECCLESIAE BRITANNICAE SACRA E O T E M P O R E .

VBI (inquit Ven. Beda) turbo persecutionis quieuit, progressi in publicum fideles Christi, qui se tempore discriminis, syluis ac desertis abditiisve speluncis occultauerant, renouant Ecclesias ad solum usque; destructas, Basilicas sanctorum Martyrum fundant, construunt, perficiunt, ac veluti victricia signa passim propalant, dies festos celebrant, sacra mundo corde & ore perficiunt. Mansitque haec in Ecclesijs Christi, quae erant in Britannia, pax usque; ad tempora Arrianæ vesaniae.

CONCILII ARELATENSIS II. DECRE- TVM CIRCA CORPORIS DOMI- NI MYSTERIVM.

Concil.
Arelat. 2.
can. 15.

IN secretario (inquiunt Patres) Diacono inter Presbyteros sedere non liceat, vel corpus Christi, praesente Presbytero, tradere non praesumat. Quod si fecerit, ab officio Diaconatus abscedat.

D. MARCI PAPAE XXXV. ROMANI DE- CRETVM DE SYMBOLO NICENO IN MISSA CANTANDO.

Marti. Pol.
lō. Chron.
ad ann.
338.
Radulph.
Tungr. de
canon.
obser. cap.
vlt.

MARCVS (inquit Martinus Polonus) constituit, ut symbolum alta voce in Missa cantaretur.

ET latius Radulphus Tungrensis: Symbolum (inquit) Nicenum, id est, Credo in vnum Deum, sanctus Marcus natione Romanus, successor Syluestri, qui coepit anno Domini CCC. XXXIX. vel XL. statuit, ut post Euangelium in Ecclesia alta voce dicitur.

CON

CONSTANTINI IMPERATORIS EDI- CTVM ADVERSVS HAERETICOS, NE ALIBI, QVAM IN ECCLESIA CATHOLICA, CONVENTVS FIANT.

CONTRA haereticos (inquiunt Zozomenus & Nicephorus) Zozom. 1.
legem tulit imperator, mandauitque ut templa ipsis adime- 2. cap. 30.
rentur, Ecclesijsque; adiungerentur, & neque in aedibus priuatorum, Niceph. 1.
neque in loco publico conuentus haberent. Quinetiam illis exposu- 8. cap. 32.
it, quod praestaret cum Ecclesia Catholica communicare, atque ad
eam accedere hortatus est. Hac lege promulgata, istarum sectarum
memoria magna ex parte deleta est. Nam dum superiores regna-
rent imperatores, omnes qui Christum colebant, tametsi opinio-
nibus dissentirent, tamen eodem in numero ac loco habebantur
a gentilibus, & pari ratione torquebantur, nec poterant praecom-
munibus calamitatibus curiosè in se ipsi inquirere. Et propterea
singuli seorsum per se facillè in vnum conuenire, conuentus agere,
crebro in mutuum venire colloquium solèt: & licet essent nume-
ro pauci, non tamen disuncti sunt. At hac lege sancita, haeretici
propter Episcopos & clericos, qui eos assidue obseruabant, facul-
tatem minimè habuerunt vel palam, vel in occulto conuentus
peragendi. Qua de causa complures eorum admodum perterriti,
se Ecclesiae Catholicae addixerunt. Alij autem, qui in eadem per-
stabant sententia, quoniam neque in vnum conuenire permisi
erant, neque poterant sine metu suae opinionis fautores docere,
idcirco nullis suae sectae successoribus post se relictis, è vita exi-
uerunt.

D. FELICIS NOLANI PRESBYTERI MYSTERIORVM CONFECTIO.

APVD Nolam Campaniae (inquit Ven. Beda) beati Felicis Beda in
Presbyteri. Hic à Maximo (sic enim legendum haud dubiè, Marty. 19.
Cal. Febr.

H h 2 pro

pro Maximiano) Nolanæ vr̄bis Ep̄scopo, presbyterij honore pre-
latus est. Qui quum multa à perfidis pro nomine Christi patere-
tur, volentibusque omnibus eiusdem vr̄bis, vt Ep̄scopus * leua-
retur, non consensit, sed alterum eligens ad Pontificatûs hono-
rem, ipse duodecim post annos, cessante persecutione, Dominica
die mysterijs confectis, data pace omnibus, se in pauimentum
oraturus proiecit: moxque beati viri anima de carnis ergastulo
egressa, felicia regna ipse verè Felix conscendit.

Paul. Nol.
Nat. Fe-
lic. 3.

HINC est & illud D. Paulini Nolani:

Te prius, alma pio celebrans altaria cultu
Presbyter, instituit, placido & moderamine rexit.

D. IULII ROMANI PAPAE XXXVI.
STATVTVM DE IIS QVAE IN
SACRIFICIO OFFERENDA
SVNT.

Burch. de.
cr. li. 5. c. 1.
Iuo part.
2. c. 2. Gr.
de cōsecr.
dist. 2. c. 7.
Microl.
cap. 19.

QVVM omne crimē (inquit D. Iulius Papa Epistola ad Ep̄-
scopos Aegypti, iuxta quod citat à DD. Burchardo ac Iuo-
ne, Gratiano item ac Micrologo) atq; peccatū, oblati Deo
sacrificijs, deleatur: quid decæterò pro expiatione delictorum do-
mino dabitur, quandò in ipsa sacrificij oblatione erratur? Audiui-
mus enim quosdam, schismatica ambitione detentos, contra diui-
nos ordines & Apostolicas institutiones, lac pro vino in Diuinis
sacrificijs dedicare: alios quoque intinctam Eucharistiam popu-
lis, pro complemēto communionis porrigere: quosdam etiam ex-
pressum vinum, in sacramento Dominici calicis offerre: alios
verò pannum lineum multo intinctum, per totum annum re-
seruare, & in tempore sacrificij partem eius aqua lauare, & sic
offerre: quod quàm sit Euangelicæ & Apostolicæ doctrinæ
contrarium, & consuetudini Ecclesiasticæ aduersum, non difficile
ab

ab ipso fonte veritatis probatur, à quo ordinata ipsa sacramentorū
mysteria processerunt. Cùm enim magister veritatis, verum salu-
tis nostræ sacrificium suis commendaret discipulis, non illis lac,
sed panem tantum & calicem, sub hoc sacramento cognoscimus
dedisse. Legitur enim in Euangelica veritate: Accepit Iesus panem Matt. 26.
& calicem, & benedicens, dedit discipulis suis. Cesset ergò lac * fa-
rificando offerri, quia manifestum & euidentis exemplum verita-
tis Euangelicæ illuxit, quòd præter panem & vinum aliud offerri
non liceat. Illud verò, quod pro complemento communionis, in-
tinctam tradunt Eucharistiam populis, nec hoc prolatum ex Euā-
gelio testimonium receperunt, vbi Apostolis suum corpus com-
mendauit & sanguinem. Seorsum enim panis, & seorsum calicis cō-
mendatio memoratur. Nam intinctum panem, alijs Christum
præbuisse non legimus, excepto illo tantum discipulo, quem in-
tincta buccella Magistri proditorem ostenderet, non quæ sacra-
mēti huius institutionem signaret, Nam quod de expresso botro,
id est, de vuarū granis populus communicatur, valde est omninò
confusum: sed si necesse sit, botrus in calice comprimatur, & aqua
miscetur: quia calix Dominicus, iuxta Canonum præcepta, vino
& aqua permixtus debet offerri, quia videmus populum in aqua
intelligi, in vino verò ostendi sanguinem Christi. Ergò cùm in
calice vino aqua miscetur, Christo populus adunatur, & credentiū
plebs, ei in quem credit, copulatur & iungitur: quæ copulatio &
coniunctio aquæ & vini, sic miscetur in calice Domini, vt mixtio
illa non possit separari. Nam si vinum tantum quis offerat, sanguis
Christi incipit esse sine nobis: si verò aqua sit sola, plebs incipit
esse sine Christo. Ergò quandò botrus solus offertur, in quo vini
* efficacia tantum designatur: salutis nostræ sacramentum negli-
gitur, quod aqua significatur. Non enim potest calix Domini * efficien-
tia
esse aqua sola, aut vinum solum, nisi vtrunque miscetur. Et ideò,
quia iam ex hoc plurima & multiplex Maiorum manauit sentē-
tia,

tia, omnis deinceps talis error atque praesumptio cessare debet, ne peruerforum & inordinata compago, statum veritatis eneruet. Et ideò nulli deinceps erit licitum, aliud in sacrificijs diuinis offerre, nisi iuxta antiquorum sententiam conciliorum, panem tantum & calicem vino & aqua permixtum. Deceterò aliter, quàm praecceptum est, faciens, tam diù à sacrificando cessabit, quandiù legitima poenitentiae satisfactione correctus, ad gradus sui officij redeat, quod amisit.

Eiusdem testimonium de Catechumenis, ab Oblatione excludi solitis.

D. Athan.
Apol. 2.
contra Arrianos.

EX istis (inquit idem Epistola ad Episcopos Arrianos Antiochia congregatos, inserta operibus D. Athanasij) rationibus Athanasij facillè colligebamus, fieri non potuisse, vt qui morbo post ostium decumbebat, in sacris constiterit, & oblationem confecerit: nec oblationem proponi potuisse, cum intus catechumeni versarentur, quibus intus adhuc agentibus, tempus oblationis nondum esse potuit.

ROMAE EO TEMPORE D. ATHANASII EPISCOPI ALEXANDRINI SYNAXES.

Idè Apol.
1. ad Cõst.
Imp.

PROFECTVS sum (inquit idem D. Athanasius) Alexandria, non ad castra fratris tui, aut alium quempiam, sed Romam duntaxat, me meaque Ecclesiae commendaturus, Ea enim mihi vnica cura fuit: quo tempore multus eram in synaxibus celebrandis.

Idè Apol.
2. supradicta.

EODEM pertinet illud eiusdem de Concilio Romano: Romanae Presbyter Viton, plures episcopos quàm quinquaginta in Concilium adduxit, vbi & nostra defensio recepta fuit, nosque digni habiti sumus communionem & agape.

AQVI-

AQVILEIENSIVM SYNAXIS, CVI CONSTANS IMP. INTERFVIT.

QVINIMMO (inquit idè Athanasius) frater tuus piaemoriae, in huiusmodi templo quum Aquileiae synaxis haberetur, ipse quoque eò se contulit. Idem A. pol. 1.

S. LIDORII TVRONENSIS EPISCOPI PRIMAE IN EA VRBE BASILICAE ERECTIO.

SECVNDVS (inquit D. Greg. Turonensis) anno Imperij Greg. T. Costantis I, Lidorius ordinatur episcopus. Hic aedificauit ecclesiam primam intrà urbem Turonicam, quum iam multi Christiani essent, primaque ab eo ex domo cuiusdam Senatoris basilica facta est. ron. hist. Franc. 1. 10. c. 31.

LIBERII XXXVII. PPAE ROMANI, S. PAVLINI TREVERORVM, AC OSII CORDVBENSIS, EPISCOPORVM SYNAXIS.

PACATA (inquit loco à Theodoro citato D. Athanasius) Ecclesia, populoque in sacris synaxibus orante, Liberius Romanus Praesul, & Paulinus Galliarum Metropolitanus, alijque boni & praecleari Episcopi, veritatis praecones, aguntur, raptantur, & in exilium mittuntur. De magno etiam & grauissimae aetatis viro, eodemque Confessore Osio, qui verè *ὀσιος* est, superfluum arbitror mentionem facere, quum nullus fortasse sit, qui cognitum non habeat, eum ab ipsis quoque in exilium missum. Athan. A. pol. de fuga sua. Theodo. 1. 2. hist. Eccl. c. 15.

EODEM pertinet, quòd alibi idem D. Athanasius, dictos Liberium Papam & Osium, Italos quoque, Gallos, Hispanos, & Africanos Episcopos, in exilium à Constantio missos, suos nuncupat sacrorum comministros. Idem sub finè Apol. 2. contra Arrian.

HINC

Theodor.
l. 2. c. 16.

HINC est & illud Liberij Papæ in Dialogo cum Imp. Cōstantio apud Theodoretum: Noli (inquit) Episcoporum manu iniuriam vindicare, quam Deus non ad eiusmodi facta, sed ad sanctificationem constituit.

D. EVSEBII VERCELLENSIS, ET LUCIFERI CARALITANI EPISCOPORVM SYNAXES.

Athanas.
Tom. 12.
ad Antioch.

VERE nobis (inquit qui suprâ D. Athanasius, epistola ad ipsos Antiochiam scripta) sacrorum comministri, ubi solentis conuentus agere, ista iubebitis promulgari, Ibi demque omnes qui pacem amant, inter se concilientur, ac deinde ubi cōciliati fuerint, ubicunque populis videbitur, præsente quoque vestra humanitate, synaxis celebretur, & Dñs publicè ab omnibus glorificetur.

EORVRDEM, ALIORVMQVE EPISCOPORVM CONSTANTIA, IN NON ADMITTENDIS AD SOLENNIA SECVM CELEBRANDA ARRIANIS.

Lucifer
Caral. lib.
de non cōueniendo
cum hereticis.

QUVVM pacem (inquit Lucifer lib. 4. ad Imp. Constantium Arrianū) semper habuerit Ecclesia, & vos atq; omniū sectarum hæreticos semper abiecerit, quomodò vobiscum potueramus conuenire ad Deum adorandum?

3. Reg. 13.

ET paulopòst: Si homini Dei eunti in Bethel hoc repræsentatum est, cur manducasset panem, & potum sumpsisset aquæ in loco prophano apud alienigenas, vt à leone interficeretur in via: quid nobis repræsentatum fuisset, si vobiscum Arrianis, precem fudiffemus, si denique * passos nos fuiffemus, omnia quæ celebramus Domini sacerdotes, cum pseudoepiscopis Arrianis tuis celebrare?

* passis

Ac rursùm: Quomodò esset vobis & nobis vnus loci conuenticulum,

uenticulum, cum audias item Dauid dicere in Psalmo sexto, Discedite à me, qui operamini iniquitatem?

POSTEA denique apertius: Si cibum vobiscum iubemur non sumere, credideras potuisse catholicos conuenire cum hæreticis, ad solennia cuncta celebranda vobiscum erraticis: vobiscum, per diaboli venenum ad omnem deductis ebrietatem, esse potueramus Dei cultores?

EA DE CAUSA IN D. DIONYSIVM MEDIOLANENSEM EPISCOPVM AD ALTARE IN SANCTIS SANCTORVM, AC TOLOSÆ IN IPSVM CHRISTVM MISSAE MANVS.

MEDIOLANENSEM (inquit D. Hilarius l. ad eundem Constantium 3. qui perperam primo loco ponitur) pijssimam plebè, quam tu furore terroris tui turbasti, tribuni tui adierrunt sancta sanctorum, & viam sibi omni per populum crudelitate pandentes, protraxerunt de altario sacerdotes. Leuius te putas, scelereste, Iudæorum impietate peccasse? Effuderunt quidem illi Zachariæ sanguinem, sed quantum in te est, concorporatos Christo, à Christo discidisti.

Hilar. Pi
ctau. l. 3.
ad Con-
stant.

Ac paulopòst: Quos tu deinde in Ecclesiam Tolosanam excuisti furones? clerici fustibus cæsi, diacones * plumbo elisi, & vt sanctissimi mecum intelligunt, in ipsum Christum manus missæ.

* plumbæ
tis

EANDEM OB CAUSAM A CONSTANTIO IMP. ARRIANO, CATHOLICORVM CONVENTVS PROHIBITI, ET ECCLESIAE EREPTAE.

CONSTANTIVS (inquit D. Athanasius epistola ad monachos de persecutione Arrianorū) in gratiam hereseos,

Athanas. Ep
pist. ad so-
litanos.

Ii Episco-

Episcopos in exilium eiecit: populos verò, dum prohibet contuentus celebrari, à meditatione pietatis precibusq; ad Deum summo-
 1. Reg. 22. uet ac depellit: Rursùs, vt Saul Nobam ciuitatem sacerdotù euer-
 tit, ità & iste eius sceleris magnitudinem superans, Ecclesias Domi-
 ni hæreticis tradit.

Lucif. de Sic & Lucifer l. 3. ad Constantium: Manasses (inquit) omni-
 Regib. A- bus idolis seruiendum esse mandauit, recedendum verò à Deo,
 postar. Non ergò erit mirandum, si tibi vindicasti ædes, in quas colligere
 4. Reg. 21. fumus soliti Dei populum.
 2. Pa. 33.

Rufin. Eccl. EODEM pertinet illud Rufini: Ea tempestate facies ecclesie
 clef. hist. l. foeda & admodum turpis erat. Ara nusquam, nec immolatio, nec
 1. c. 21. libamina.

ARIMINENSIS CONCILII PATRVM
 CATHOLICORVM, AD CONSTAN-
 TIVM LEGATIO, VT EPISCOPIS
 REDITVS ET DIVINI OFFI-
 CII PERMITTATVR CE-
 LEBRATIO.

Athan. de NE deinceps (inquiunt epistola ad Constantium apud D.
 Act. Syn. Athanasium, Theodoretum & Nicephorù) nos itineris la-
 Arim. bore affligi, atq; alienos longeq; disitos à parceijs nostris esse per-
 Theod. 1. mittas: sed vt episcopi potiùs cù populo suo in pace sacris epulis &
 2. c. 19. rebus diuinis vacare possint, pro tua salute, imperio & pace, orâtes.
 Niceph. 1. 9. c. 39.

D. HILARII PICTAVORVM EPISCO-
 PI SACRA MYSTERIA.

A. Eius hymnorum & mysteriorum libri.

Hier. car EST eius (inquit D. Hieronymus) & liber hymnorum, & my-
 tal. scrip. steriorum alius.

Hrab. de DE quo & Hrabanus Maurus: Hilarius (inquit) Gallus episcopus,
 instit. cler. Pictauis genitus, eloquëtia conspicuus, hymnorum carmine primus
 1. 2. c. 49. floruit.

ITEM

ITEM Concil. Tolet. 4. A nonnullis (inquit) hymni magno stu-
 dio, in laudem Dei atque Apostolorum & Martyrum triumphos,
 compositi esse noscuntur, sicut sunt hi, quos beatissimi doctores
 Hilarius atque Ambrosius ediderunt.

QVAE ipsa verba citat Vvalafridus Strabus, de reb. Eccl. c. 25.

B. Hymnus, Gloria in excelsis, ab eodem
 auctus.

INCIPIT deinde sacerdos, (inquit D. Alcuin^s) Gloria in ex- Alcuin. de
 celsis Deo, Hymnum in natiuitate Saluatoris ab angelis decan- diuin. off.
 -atum: sed à B. Hilario Pictauie si postea auctum & consummatum.

C. Mystera per eum ad altaria celebrata.

HILARIVS (inquit D. Fortunatus) olim mysterijs depu- Fort. vitæ
 -tarius, aliquandò sacris altaribus sacerdos electus est. Hilar. l. 1.

D. Conuentus in Ecclesiam ad secretam Sacramen-
 -torum religionem.

CONVENTVS Ecclesiarum (inquit ipse D. Hilarius) siue Hilar. in
 -templi, quos ad secretam sacramentorum religionem ædifi- Psal. 127.
 -ciorum septa concludunt, consuetudo nostra vel domum Dei so-
 -lita est nuncupare, vel templum: scriptura quoquè vel prophetica,
 vel Apostolica, ad demonstrationem locorum, his est vsa nomi-
 nibus.

EODEM pertinet illud eiusdem ad Constantium Imperat. lib. Idem. li. 1.
 1. qui perperam secundo loco ponitur: Verentes igitur illi (loqui- ad Const.
 -tur de Valente & alijs Arrianis Episcopis in Synodo Mediolanen-
 -si) populi iudicium, è Dominico ad palatium transeunt.

E. Diuinorum mysteriorum concelebratio, & pro
 Imperatoribus preces.

PERMITTAT (inquit ad Constantium ibidem) lenitas tua Ibidem.
 -populis, vt quos voluerint, quos * putauerint, quos elege- * deputa-
 -rint, audiant docentes, & diuina mysteriorum solennia concele- uerint,
 -brent, & pro incolumitate & beatitudine tua offerant preces.

II 2 r. Inter

F. Inter Diuinorum sacramentorum officia,
Cantus & Responſa.

Idem in
Pſal. 65.

AVDIAT (inquit idem alibi) orantis populi, conſiſtens quis extra Eccleſiam, vocem, ſpectet celebres hymnorum ſonitus, & inter diuinorum quoque ſacramentorum officia, reſponſionem deuotæ conſeſſionis accipiat. Neceſſè eſt terreri omnem aduerſitatem, & bellari aduerſus diabolum, vinciq; reſurrectionis fide mortè, tali exultantis vocis noſtræ (vt dictum eſt) iubilo. Sciatur hoc Deo placitum eſſe, hoc ſpei noſtræ teſtimonium publicas victricèſque exultationis noſtræ voces perſonare: Quarum Prophe-
ta non negligens eſt, loco alio memorans: Circuivi & immolavi in tabernaculo eius hoſtiam iubilationis. Et nè inanem iubilationis huius doctrinam atque obſeruantiam crederemus, alibi proteſtatur: Beatus populus qui ſcit iubilationem.

Pſal. 26.

Pſal. 88.

G. Statio & eleuatio manuum.

Idem in
Pſal. 133.

* frequen-
tia,

* precan-
dum

Idem in
Pſal. 67.

STANDVM eſt ergò (inquit alio loco) in domo Domini, ſquia benedictio ſtatum placeat, & ſtatum in domo illa ſancta & cæleſti Hieruſalem, & angelorum * frequentium, ad quam, per hanc Eccleſiæ & conuentus noſtri domum, ſcanditur.

ET paulopòſt: Eleuandæ manus ſunt in ſancta, non ad * prædicandum & orandum tantum, ſed etiam ad operandum.

H. Sacerdotum ſanctificatio myſterij.

AD Eccleſiæ (inquit idem) decus detracta ab diabolo gètium ſpolia diuiduntur, atq; etiam ex his ſpolijs domus pulchritudo perficitur, cum in ſacerdotes Dei ad myſterij ſanctificationem, ab aris templisq; dæmonum abſtrahuntur.

I. Osculum & ſacerdotum benedictio.

Idem li 3.
ad Conſt.

OSVLO (inquit li. 3. ad Conſtantium) ſacerdotes excipis, quo & Chriſtus eſt, peditus: caput benedictioni ſubmittis, vt fidè calces.

Idem in
Pſal. 132.

EODEM pertinere videtur illud eiufdem: Benedictiones enim ſola largitur Eccleſia.

Com-

L. Communio populo per presbyteros.

EPISCOPIVS (inquit idem l. 2. ad Conſtantium, qui non re- Idem l. 2. ad
Etè 3. loco collocatur) ego ſum, in omnium Gallicarum Eccle- Conſtant.
ſiarum atque Episcoporum communionem, licet in exilio permanens, & Eccleſiæ adhuc per Presbyteros meos communionem diſtribuens.

IULIANI APOSTATAE IMPERATORIS CONATVS, AD TOLLENDAS CHRISTIANORVM SYNAXES.

QVAE CVNQVE Eccleſiæ (inquit Nicephorus) ſuppete- Niceph.
bant vaſa ſacra & donaria, ea abſtulit, & in idolorum delu- lib. 10. ca. 5.
bris reſpoſuit.

CONSILIVM QVE eius fuit, (eodem teſte) vt ſtatas ſolitasq; Ibid. c. 20.
multitudinis ſynaxes, ducibus eorum ſublatis, tolleret. Ita enim fore arbitratus eſt, vt neque conuentus agere, neque docere, nobis, multo verò minus de rebus diuinis participare, myſticaque & arcana ſacra peragere, facile eſſet: & vt diuturniore tempore, in obliuionem etiam religionis noſtræ prorsus perueniremus.

OMNEM etiam mouit (vt idem ſcribit) ſunem, vt Græco- Ibid. c. 21.
rum mores ad noſtra inſtituta accommodaret. Itaque in idolorum templis fieri curauit ſubſellia & primarios. ſuggeſtus: inſtituit lectiones & doctrinas, quæ tamen Græcis dogmatibus inniterentur: præterea ſacerdotes & lectores more noſtro, item certas certarum horarum & dierum preces.

QUOD in hæc verba repetit Zozomenus: At verò quum ex- Zozom.
iſtimaret religionem Chriſtianam, maximam ex vita & moribus lib. 5. ca. 15.
eorum, qui eam ſequebantur, commendationem conſecutam, inſtituit animo delubra gentilium tum apparatu, tum ordine religionis Chriſtianæ adornare: ſubſellijs præterea & primarijs ſedi- bus, doctoribus lectoribusq; gentilis doctrinæ & exhortationum,

Ii 3 quin-

quinetiam precibus in certas horas diesq; præscriptis, monasterijs item virorum & mulierum, qui sapientiæ studio se dicauerant, collegijs etiam peregrinorum & pauperum, reliqua deniq; in egestates benignitate, religionem Gentilem nobilitare.

EO TEMPORE DONATISTARVM
FVROR IN CATHOLICORVM
CONVENTVS, ET ALTARIVM
AC CALICVM CONFRA-
CTIO.

Opt. Mileuit. lib. 2. contra Parmen.

BASILICAS (inquit ad illos D. Optatus Mileuitanus) inuasistis, & quum altare defenderent Diaconi Catholici, tegulis plurimi cruentati sunt, duo occisi sunt.

Ac paulò post: Vt omnia sacrosancta supra memorati vestri Episcopi violarent, iusserunt Eucharistiam canibus fundi, non sine signo diuini iudicij. Nam ijdem canes accensi rabie, ipsos Dominos suos, quasi latrones, sancti corporis reos, dente vindice, tãquàm ignotos & inimicos lanauerunt.

POSTEA quoque: Exorcizastis & lauistis sine causa parietes.

ET iterum: Quid (inquit) iniquius, quàm exorcizare Spiritum sanctum, altaria frangere, Eucharistiam animalibus projicere?

RVRVSVM alibi: Quid est em̄ (inquit) tam sacrilegum, quàm altaria Dei (in quibus & vos aliquandò obtulistis) frangere, radere, remouere? In quibus vota populi, & membra Christi portata sunt: Quo Deus omnipotens inuocatus sit. Quò postulatus descendit spiritus sanctus: vndè à multis pignus salutis æternæ, & tutela fidei, & spes resurrectionis accepta est. Altaria, inquam, in quibus fraternitatis munera non iussit Saluator poni, nisi quæ essent de pace condita. Depone (inquit) munus tuum ante altare, & prius concorda cum fratre tuo, vt possit pro te sacerdos offerre.

Matt. 5.

offerre. Quid est enim altare, nisi sedes & corporis & sanguinis Christi? Hæc omnia furor vester aut rasit, aut fregit, aut remouit. Quid perditorum conductam multitudinem, & vinum in mercedem sceleris datum? Quod vt immundo ore sacrilegis haustibus biberetur, calida de fragmentis altarium facta est. Si liuoris iudicio nos (sic enim lego, pro, non) vobis sordidi videbamus, quid vobis fecerat Deus, qui ✕ illuc inuocari consueuerat? Quid vos offenderat Christus, cuius illic per certa momenta corpus & sanguis habitabat? Quid vos offendistis etiam vosipsi, vt illa altaria frangeretis, in quibus ante nos per longa temporum spatia, sanctè (vt arbitrabamini) obtulistis? Dum impiè persequimini manus nostras, illic vbi corpus Christi habitabat, feristis & vestras. Hoc modò Iudæos estis imitati. Illi iniecerunt manus Christo in cruce: à vobis percussus est in altari. Si Catholicos illic insectari voluistis, vel vestris illic antiquis oblationibus parceretis. Ibi modò superbus inuentus es, vbi iam dudum humilis offerebas: Ibi libenter peccas, vbi pro multorum peccatis orare consueueras. Hoc faciendo, in numerum sacrilegorum sacerdotum libenter intrastis, sociati sceleribus prophanorum, de quibus apud Dominum Helias propheta querelam deponit. His enim locutus est verbis, quibus & vos inter alios ab ipso accusari meruistis: Domine, inquit, altaria tua confregerunt. Dum dicit, Tua: indicat, quia res est Dei, vbi Deo aliquid à quocunque oblatum est. Suficeret insanix vestrx, quòd membra laniastis Ecclesix, quòd DEI populos iam dudum in vnitatem positos, vestris seductionibus diuifistis. Inter hæc omnia vel altaribus parceretis. Cur vota & desideria hominum cum ipsis altaribus euertistis?

ET postea: Hoc (inquit) immane facinus geminatum est, dum fregistis etiam calices, Christi sanguinis portatores. Quorum species reuocastis in massas, mercem nefarijs nundinis procuran-

3. Reg. 19.
Rom. 11.

Ibidem.

curantes, ad quam nec emptores eligere voluistis sacrilegi, dum inconsideratè vendidistis. Passi estis etiam comburi manus vestras, quibus ante nos eosdem calices tractabatis. Eam rem tamen passim vendi iussistis. Emerunt forsitan in usus suos sordidæ mulieres. Emerunt pagani, facturi vasa, in quibus incenderent idolis suis. O scelus nefarium: ô facinus inauditum: auferre Deo quod idolis præstes. Subducere Christo, quod proficiat sacrilegio.

Ibidem.

IAM illud (repetit iterum postea) quale est, quod in multis locis etiam parietes lauare voluistis, & inclusa spatia salsa aqua adspergi (sic enim lego, pro, & spargi) præcepistis. Dicite, quid vobis fecerat locus, quid ipsi parietes, ut ista paterentur? An quia illic rogatus est Deus? An quia illic laudatus est Christus? An quia illic inuocatus est spiritus sanctus?

Ibid. sub finem.

AD hoc (deniquè inquit) basilicas inuadere voluistis, ut vobis solis cœmeteria vindicetis, non permittentes sepeliri corpora Catholica.

DONATI HAERETICI OBLATIONUM CATHOLICARVM CONTEMPTVS.

Idem lib. 3. contra Parmen.

DE aliorum (inquit idem D. Optatus de Donato Carthaginiensi) oblationibus nunquam est dignatus accipere: ut solus secretò nescio quid ageret, & postea cæteris perfunctoriè misceretur.

IOVINIANI IMPERATORIS CONVENTVVM ECCLESIASTICORVM RESTITVTIO.

Zozom. lib. 6. c. 3. Niceph. l. 10. cap. 39.

IMPERATOR (inquit Zozomenus & Nicephorus) Iouinianus, experientia edoctus, diuina vindicta Iulianum grauibus malis afflictum esse, ad omnes vbiquè Præfectos scripsit, ut cunctos liberè rem diuinam facere, cōuentus cogere, & Deum ex animo

mo

mo colere, paterentur, & ut vna in imperio Romano obseruaretur fides & religio, Christianorum videlicet. Iuraque pristina Ecclesijs reddidit. Et quæcunque clero, viduis & virginibus dudum à Constantino & filijs eius, diuini cultus augendi gratia, concessa, legibusque firmata: à Iuliano autem, propter summum eius in fidem nostram odium, pessimo consilio adempta & accisa fuerant, priuilegia & beneficia restituit.

D. DONATI EPISCOPI ARETINI MISSAE.

APUD Tusciam (inquiunt Ven. Beda, & Ifuardus) ciuitate Aretio, natalis B. Donati Episcopi & martyris, qui tentus est tempore Iuliani Imperatoris. Cuius meminit beatus Gregorius, quod fractum calicem orando restaurarit.

Beda, & Ifuard. in Martyr.

ET latius Ado: Quumque die quadam Missam celebrasset populo, & de corpore Christi ac sanguine ipsius populus venerabiliter recrearetur, Diaconus quidam nomine Antimus, tradebat sacrum sanguinem Christi, qui subitò paganorum impulsu cecidit, & sacrum calicem comminuit. Vndè valdè tristis tam ipse, quàm populus Christi efficitur. Cuius tristitiam Dominus per beatum Donatum illicò releuauit. Nam collecta sunt fragmenta Domini calicis, & beato viro allata. Quæ flens ille suscipiens, oratione facta, vas in pristinam formam restaurauit.

Ado ibid. ad 7. Idus August.

ANTE hos quoquè D. Gregorius Papa: Virtutem Donati imitatus est, qui fractum calicem pristinae incolumitati restituit.

Greg. Dial. lib. 1. cap. 7.

ROMAE ID TEMPORIS AD MEMORIAS SANCTORVM OBLATIO.

APOSTOLVS ait, (inquit D. Optatus Mileuitanus de Macrobio Donatista) Memorijs sanctorum communicantes,

Opt. Mileuit. li. 2. contra

Kk Eccè Parmen,

Eccè presentes sunt Romę duorum memorię Apostolorum. Dicite, si ad has ingredi potuit, vt obtulerit illic, vbi sanctorum memorias esse constat.

**D. DAMASI PAPAE ROMANI XXXVIII.
CIRCA MISSAE CELEBRATIONEM STATUTA.**

A. Altaris & Ecclesię dedicatio.

CHORREPI SCOPIS (inquit D. Damasus) nec altare erigere liceat, nec vngere, aut sacrare, nec ecclesias dedicare.

B. Psalmorum cantus ante sacrificium.

HIC constituit (inquit liber Pontificalis) vt Psalmi die noctuq; canerentur per omnes Ecclesias, qui hoc præcepit presbyteris, Episcopis, ac monasterijs.

QUOD iisdem penè verbis Vualafrius Strabus: Damasus (inquit) constituit, vt psalmi die noctuq; canerentur per omnes Ecclesias vel monasteria, & præcepit hoc Episcopis & Presbyteris.

ITEM Marianus Scotus: Damasus Papa 38. post Petrum, constituit, vt die noctuq; canerentur Psalmi per omnes Ecclesias.

ET Beda, Ado, & Vsuardus: Hic constituit vt Psalmi die noctuq; canerentur per omnes Ecclesias.

SIGEBERTVS deniquè: Instituit etiam in Ecclesia Psalmos die noctuq; cantari.

QUI omnes haud dubiè alludunt ad verba D. Hieronymi, quę subsequuntur.

C. Psalmis additum, Gloria Patri &c.

PRECATOR (inquit Diuus Hieronymus) cliens tuus, vt vox ista psallentium in sede tua Romana, die noctuq; canatur, & in fine psalmi cuiuslibet, siue matutinis vel vespertinis horis, coniungi præcipiat Apostolatüs tui ordo: Gloria patri, & filio,

filio, & spiritui sancto: Sicut erat in principio, & nunc, & semper, & in secula seculorum, Amen. Istud carmen laudis, omni Psalmo coniungi præcipias, vt fides 318. Episcoporum Niceni Concilij, in vestro ore pari confortio declaretur.

QUOD confirmat Albinus Flaccus: Gloria (inquit) Patri, & Filio, & Spiritui sancto. Quę verba ad diuisionem Psalmorum, qui prius indifferenter canebantur, B. Hieronymus, Damaso Papa petente, composuit. Sed quum nequaquam id sufficeret, prædicto Apostolico iterum suggerente, ad didit adhuc: Sicut erat in principio.

ET rursùm Sigebertus: Damasus (inquit) Papa instituit rogatu Hieronymi dicere in Ecclesia in fine Psalmorum: Gloria Patri, &c. Sicut erat in princip.

ITEM Radulphus Tungrensis: Gloria Patri, Nicena Synodus composuit: sed Damasus Papa ad Psalmos cantari censuit.

ET iisdem penè verbis Martinus Polonus ad annum 370.

D. Epistolę & Euangelij lectio.

PETRO (inquit idem Diuus Damasus ad Hieronymum) tuam charitatem, vt sicut à rectore tuo Alexandro Episcopo nostro didicisti, Græcorum psallentiam ad nos dirigere tua fraternitas delectetur: quia tantę apud nos simplicitatis indago est, vt tantum in die Dominica, Apostoli epistola vna recitetur, & Euangelij capitulum vnum dicatur: & nec psallentium mos tenetur, nec hymni decus in ore nostro cognoscitur.

QUOD rectiùs explicat Vualafrius Strabus: Videtur (inquit) non alias lectiones ante Euangelium fuisse tunc politas, nisi tantum Apostoli Pauli, quas solum nominauit, qui gesta Pontificum scripsit, cum Antiphonarum mentionem subiunxit: Quod antè non fiebat, nisi tantum Epistola beati Pauli Apostoli legébatur, & sanctum Euangelium. Quod etiam sanctus Damasus Papa ad Hieronymum scribens, penè iisdem verbis ostendit. Et for-

tatis in primis folius Pauli lectiones eo loco legebantur: Postea autem omnibus latius augmentatis, aliae lectiones, non tantum de nouo, verum etiam de veteri (prout festorum ratio poscebat) intermixtae sunt testamento.

Radulph. loco cit. **E**T rursum Radulphus Tungrensis: Beatus (inquit) Hieronymus presbyter Cardinalis Epistolas & Euangelia, ut hodie habet Ecclesia, collegit & ordinauit, ut in libro qui Comes dicitur, habetur, & ipse ait scribens ad Constantium Episcopum. Et Damasus Papa, ut nunc moris est, legi censuit.

E. Alleluia.

Hieron. ubi supra. **V**BI (inquit ad D. Damasum D. Hieronymus) Deus & homo honorabili voce praedicatur, Alleluia semper cum omnibus Psalmis affigatur, ut in omni loco communiter respondeatur nocturnis temporibus. In Ecclesia autem, a sancta resurrectione usque ad sanctum Pentecosten finiatur: inter dierum verò spatia quinquagesimae, propter nouitatem sancti Paschae, ut vox ista laudis canatur.

Greg. I. ad Ioan. Syracus. Amal. de offic. eccl. lib. 4. c. 33. **E**VNDEM locum citat D. Gregorius Papa I. epist. citata ab Amalario: Ut Alleluia hic diceretur, (inquit) de Hierosolymorum Ecclesia, ex B. Hieronymi traditione, tempore beatæ memoriae Damasus Papae, traditur tractum.

F. Symboli Constantinopolitani recitatio.

Sigeb. ad ann. Domini 688. Rupert. de diuin. offic. cap. 21. lib. 2. **D**AMASVS Papa (inquiunt Sigebertus & Rupertus) instituit, Credo in vnum Deum, solennibus diebus cantari, ex decreto sanctae secundae vniuersalis Synodi, à 150. Episcopis Constantinopoli celebratae.

QUOD latius repetit Radulphus Tungrensis: Deinde (inquit) eiusdem symboli forma, quam Graecorum & Latinorum confessio praedicat, & quam post Nicenum Concilium sancti Patres tradiderunt in sancta & vniuersali Synodo secunda, apud Constantinopolim

polim celebrata tempore B. Damasus Papae, circa annum Domini 387. idem sanctus Papa in solennibus diebus ad Missam cantari instituit.

G. Populi salutatio & exhortatio.

NEC liceat (inquit idem D. Damasus) Chorepiscopis, Episcopo coram posito, populum docere, aut salutare, aut exhortari. Damas. Epist. Decr. cr. 4.

H. Pœnitentium reconciliatio.

NEC publicè quidem (inquit de iisdem ibidem) in Missa ibidem pœnitentem reconciliare.

I. Corporis & sanguinis Domini confectio.

NEC etiam (inquit de iisdem) praesente Episcopo, nisi eo ibidem iubente, sacramentum corporis & sanguinis Domini conficere illis liceat.

EODEM pertinet illud eiusdem: Sacerdotum, qui proximiores Deo sunt, & proprio ore corpus Domini conficiunt. Dam. Epist. Decr. 3.

EIVSDEM IN CONCILIO ROMANO DECRETVM DE OBLATIONIBVS.

HANC consuetudinem, (inquiunt apud Gratianum) quae contra sanctam ecclesiam Catholicam agere videtur, omnino interdiximus, ut nullo modo, vilo vnquam tempore, oblationes quae intra sanctam Ecclesiam offeruntur, sub dominio laicorum detineantur, sed tantum modò sacerdotibus, qui quotidie Domino seruire videntur, illis solis liceat comedere & bibere: quia in veteri Testamento prohibuit Dominus panes sanctos comedere filijs Israel, nisi tantum modò Aaron & filijs eius, qui longè erant ab istis panibus, qui nunc in sancta Ecclesia offeruntur, quia illi sub vmbra legis erant: Qui verò modò sub gratia sunt Spiritus sancti, toti mundo, Euangelio coruscante, lucidiores esse videntur.

Kk 3 D. OPTA.

D. OPTATI EPISCOPI MILEVITANI, SACRIFICII RITVS.

A. Altarium solennis aptatio.

DICEBATVR (inquit D. Optatus) illo tempore venturos esse Paulum & Macarium, qui interessent sacrificio, vt quum altaria solennia aptarentur, proferrent illi imaginem (Cæsaris nempe statuam, vt rectè interpretatur Fr. Balduinus) quam primò in altari ponerent, & sic offerretur sacrificium.

B. Altare linteamine coopertum.

QVIS fidelium (inquit idem alibi) nescit, in peragendis mysterijs ipsa ligna linteamine cooperiri? Inter ipsa sacramenta velamen potuit tangi, non lignum.

EODEM pertinet quod paulopòst: Exterfistis (inquit) cum codicibus pallas. Nisi fallor, has purificare properastis, lauitis proculdubio pallas.

C. Vini vsus in sacrificio.

NAM & vinum (inquit alio loco) à peccatoribus operarijs & calcatur, & premitur, & sic inde Deo sacrificiū offertur.

D. Populi statio.

POPVLVS (inquit idem) in Ecclesia sedendi non habet potestatem.

E. Communis Oratio.

CONTRA (inquit idem) sub Macario comouebantur oēs, vt Deus vnus pariter in Ecclesia ab omnibus rogaretur.

F. Oratio ad Patrem per filium.

PAGANVM (inquit ibidem) vocas eum, qui Deum patrem per filium eius ante aram rogauerit?

G. Lectionum recitatio.

POLLVTOS (inquit idem) vocas, quia furtiuas vobiscum non legimus lectiones, aut negate vos alienas lectiones legere, si potestis: vt quid audetis Epistolas, ad Corinthios scriptas, legere,

gere, qui Corinthijs communicare noluitis? Vt quid ad Galatas, ad Theffalonicenses scriptas recitatis, in quorum communionem non estis?

ET postea: An quia vobis absentibus, illic Prophetæ & Evangelia sancta recitata sunt?

AC alibi: Per loca singula diuinum sonat vbiq̄ præconium. Non silent ora Lectorum, Manus omnium, codicibus plenæ sunt.

H. Ritus sacrificiorum solennis.

VISA est (inquit idem) puritas, & ritu solito solennis consuetudo perfecta est. Cùm viderent diuinis sacrificijs, nec mutatum quicquam, nec additum, nec ablatum. Ibid. l. 3.

I. Oblatio pro Ecclesia vna.

IAM & mendacium vestrum (inquit contra eodẽ) hoc loco iuste damnari potest, quo quotidie à vobis sacrificia coniunguntur. Nam quis dubitet, vos illud legitimum in Sacramentorũ mysterio præterire non posse? Offerre vos Deo dicitis pro Ecclesia, quæ vna est: hoc ipsum mendacij pars est, vnam te vocare, de qua feceris duas. Et offerre vos dicitis pro vna Ecclesia, quæ fit in toto terrarum orbe diffusa. Quid si vnicuique vestrũ dicat Deus: Quid offeres pro tota, qui non es in tota? Ibid. l. 2.

K. Oratio pro Imperatoribus.

IAM tunc (inquit de Donato Carthaginensi) meditabatur cõtra Ibid. l. 3. **I**tra præcepta Apostoli Pauli, Potestatibus & Regibus iniuriam facere, pro quibus, si Apostolum audiret, quotidie rogare deberat. Sic enim docet B. Apostolus Paulus: Rogate pro Regibus & 1. Tim. 2. Potestatibus, vt quietam & tranquillam vitam cum ipsis agamus.

L. Corporis & sanguinis Domini in altari præsentia.

QUID enim est altare, (inquit loco suprã citato) nisi sedes corporis & sanguinis Domini? Ibid. l. 6.

E T

ET paulopòst: Quid vos offenderat Christus, cuius illic per
*habebat? certa momenta corpus & sanguis * habitabat?

M. Orationis Dominicæ recitatio.

Ibid. l. 2.

ET ENIM (inquit alibi) inter vicina momenta, dum manus
imponitis, & delicta donatis, mox ad altare conuersi, Do-
minicam orationem prætermittere non potestis. Et utique dici-
tis: Pater noster, qui es in cælis, dimitte nobis debita & peccata
nostra.

Ibid. l. 5.

ET rursùm: Nobis (inquit) & vobis vna est conuersatio, & si
litigant hominum mentes, non litigant sacramenta. Vnum Deum
rogamus, Dominica Oratio apud vos & nos vna est.

N. Pax vobiscum, in sacrificio recitatum.

Ibid. .

ET non potuistis (inquit ad eosdem) prætermittere, quod le-
gitimum est. Utique dixistis, Pax vobiscum: Cùm Deus
contrà, pax, & ubi pax? Hoc est dicere, Quid salutas, de quo non
habes? Quid nominas, quod exterminasti? salutas de pace, qui non
amas.

D. MARTINI TVRONENSIS EPISCO- PI MISSARVM SOLENNIA.

seuer. Sul-
pit. Dial.
2. de vita
S. Mart.

MARTINVM (inquit Seuerus Sulpitius) vsque in eam
horam, qua solennia populo agi consuetudo deposceret, in
Secretario sua solitudo cohibebat. Ergò hoc secretum beati viri
pauper ille captans, cùm ei Archidiaconus dare tunicam distulisset,
irrupit, dissimulatum se à clerico querens, ac algere deplorans.
Nec mora: sanctus, paupere non vidente, intrà amphibalum sibi
tunicam latenter educit, pauperemque contactum discedere iu-
bet. Dein paulopòst Archidiaconus ingressus admonet, pro con-
suetudine expectare in Ecclesia populum, illum ad agenda Missa-
rum solennia debere procedere. Cui ille respondens, ait: Pauperem
priùs (de se autem dicebat) oportere vestiri, se ad Ecclesiam non
posse

posse procedere, nisi vestem pauper acciperet. Diaconus verò ni-
hil intelligens, quia extrinsecus indutum amphibalo, veste nudum
interiùs non videbat, postremò pauperem non comparere causa-
tur. Mihi (inquit) vestis quæ parata est, deferatur: pauper non
deerit vestiendus. Arcatus demùm clericus, & necessitate com-
pulsus, iamque felle commotus, è proximis tabernis nigerrimam
vestem, breuem atque hispidam, quinque comparatam argenteis
rapit, atq; ante Martini pedes iratus exponit. En (inquit) vestem,
sed pauper hęc non est. Ille nihil motus, iubet eum paulùm stare
pro foribus, secretum utique procurans, dum sibi vestem nudus
imponeret, totis viribus elaborans, vt posset occultum esse, quod
fecerat. Sed quandò in sanctis viris latent ista quærentibus? Ve-
lint, nolint, cuncta produntur. Cum hac igitur, oblaturus sacri-
ficio Deo, veste procedit. Quo quidè die (mira dicturus sum) cùm
iam altarium, sicut est solenne, benediceret, globum ignis de capi-
te illius vidimus emicare, ità vt in sublime contendens, longiùs col-
lum, crinemq; flamma produceret.

QVOD ipsum occasione similis miraculi repetitur à D. Gre-
gorio Turonensi, in hæc verba: Pro instructione credentium, nar-
rare aliqua nõ pigebit, qua scilicet se virtus B. Martini reuelatione
reuelavit, ità vt appareret multis ignitus globus ille terribilis, qui
quondàm eo solennia celebrante, emerferat paucis visibilis, à capi-
tis arce prorumpens.

Ac paulopòst: Ingredientibus autem nobis, subitò repleuit
cellulam illam fulgor terribilis, ità vt præ timore & splendore ni-
mio, adstantium oculi clauderentur. Discurrebat autem per to-
tam cellulam, tanquàm fulgur, non paruum nobis ingerens me-
tum. Nec quisquam scire poterat quid hoc esset, nisi quòd omnes
pauore prostati, solo iacebant. Tunc ego: Nolite, inquam, time-
re. virtus est enim sanctorum, quam cernitis. Præsertim autem re-
memoramini librum vitæ beati Martini, & recolite, qualiter verba

L I sacrata

Greg. Tur-
ron. de
Glor. Cõ-
fess. c. 20.

sacrata promenti, de capite globus ignis egressus, vsque ad caelos visus est conscendisse. Ideò nē terreamini, sed ipsum nos cum sanctis reliquijs credite visitasse.

Seuer. Sulpit. Dial. 3. **E**T rursùm (narrante eodem Seuero Sulpitio) testatur Ambrosius ex praefecto, vidisse se Martini manum sacrificium offerentis, vestitam quodam modò nobilissimis gemmis, luce micare purpurea, & ad motum dexteræ, collisarum inter se fragorem audisse gemmarum.

D. AMBROSII MEDIOLANENSIS EPISCOPI MISSA, ET EODEM SPECTANTIA.

A. Templorum dedicatio ad sacrificium.

Ambr. sub finem exhorr ad Virg. **T**E nunc precor (inquit D. Ambrosius, oratione de dedicatione Ecclesiae SS. Vitalis & Agricolæ) vt supra hanc domum tuam, supra hæc altaria, quæ hodiè dedicantur, supra hos lapides spirituales, quibus sensibile tibi in singulis templum sacratur, quotidianus præsul intendas: orationesq; seruorum tuorum, qui in hoc loco funduntur, diuina tua suscipias misericordia. Fiat tibi in odorem sanctificationis omne sacrificium, quod in hoc templo fide integra, pia sedulitate defertur. Et cum ad illam respicis, hostiam salutarem, per quam peccatū mundi huius aboletur, respicias etiā ad has piæ hostias castitatis.

B. Idque cum reliquijs Martyrum.

Idē epist. 85. **Q**VVM basilicam (inquit alibi) dedicasset, multi tanquam vno ore interpellare cœperant, dicentes: Sic in Romana basilica dedices? Respondi, faciam, si Martyrum reliquias inuenero.

C. Eorundem ornatus.

Idē offic. l. 2. c. 21. **M**AXIME (inquit idem) sacerdoti conuenit, ornare Dei templum decore congruo, vt etiam hoc cultu aula Domini resplendeat.

D. Sa.

D. Sacerdotium consecratio per Manûs impositionem.

MANVS verò (inquit) impositiones, verba sunt mystica, quibus confirmatur ad hoc opus electus, accipiens auctoritatem teste cōscientia sua, vt audeat vice Domini sacrificiū Deo offerre. *Idem in r. Tim. c. 4.*

E. Eorum, aliorumq; sacrificij ministrorum continentia.

INOFFENSVM (inquit) exhibendum & immaculatum ministerium, nec vllò coniugali coitu violandum cognoscitis, qui integro corpore, incorrupto pudore, alieni etiam ab ipso cōfortio coniugali, sacri ministerij gratiam recepistis. Quod eò non præterij, quia in plerisq; abditioribus locis cum ministerium gereret, vel etiam sacerdotiū, filios susceperūt, & id tanquam vsu veteri defendūt, quandò per interualla dierū sacrificium deferebatur: & tamen castificabatur etiam populus per biduum aut triduum, vt ad sacrificium purus accederet, vt in veteri testamento legimus: Et la- uabat vestimenta sua. Si in figura tanta obseruantia, quanta in veritate? Disce sacerdos atque Leuita, quid sit lauare vestimenta tua, vt mundum corpus celebrandis exhibeas sacramentis. Si populus sine ablutione vestimentorum suorum prohibebatur accedere ad hostiam suam, tu illotus mente pariter & corpore, audes pro alijs supplicare? audes pro alijs ministrare? *Idē Offic. l. 1. c. 50. Exod. 19.*

F. Vasa aurea ad sacrificium initiata.

QVVM esset propositum, (inquit) vt Ecclesiae vasa iam traderemus, hoc responso reddidi: Me, si de meis aliquid posceretur, aut fundus, aut domus, aut aurum, aut argentum: id quod mei iuris esset, libenter offerre: templo Dei nil posse decerpere, nec tradere illud, quod custodiendum, non tradendum, acciperim. Deindè consulere me etiam imperatoris saluti, quia nec mihi expediret tradere, nec illi accipere. *Idē Orat. in Auxentium.*

ET alibi: Nos (inquit) aliquandò in inuidiam incidimus, qui confregerimus vasa mystica, vt captiuos redimeremus. *Idem l. 2. c. 28. offic.*

Ac paulopòst: Aurum habet Ecclesia, non vt seruet, sed

Ll 2 vt etc.

vt eroget, & subueniat in necessitatibus.

ET rursùm: Sanè si quis deriuat emolumenta, crimen est: Sin verò pauperibus erogat, captiuum redimit, misericordia est. Nemo enim potest dicere, cur pauper uiuit? Nemo potest queri, quia captiuus redemptus fuit: nemo potest accusare, quia templum Dei aedificatum est: nemo potest indignari, quia humandis fidelium reliquijs spatia laxata sunt: nemo potest dolere, quia in sepulturis Christianorum requies defunctorum est: In his tribus generibus uasa Ecclesiae etiam initiata, confringere, conflare, vendere licet. Opus est vt de Ecclesia mystici poculi forma non exeat, nè ad vsus nefarios, sacri calicis ministerium transferatur. Ideò intrà Ecclesiam primùm quæsitæ sunt uasa, quæ initiata non essent, deindè comminuta, postremò conflata, per minutas erogationes dispensata egentibus, captiuorum quoquè precijs profecerunt. Quòd si defunt noua, & quæ nequaquam initiata videantur: in huiusmodi vsus, quos suprâ diximus, arbitror omnia piè posse conuerti.

G. Ecclesiae conuentus ad sacrificium.

Idè Apol.
David c.
17.
Cant. 8.

MVRI (inquit) Hierusalem, Ecclesiarum conuentus sunt, toto orbe fundati. Ecclesia enim dicit: Ego murus, & uerbera mea turris. Et benè muri Hierusalem, Ecclesiarum conuenticula sunt: quoniam quisquis bona fide atque opere ingreditur Ecclesiam, fit supernæ illius ciuis & incola ciuitatis; quæ descendit de cælo. Hos muros, lapidum aedificat structura uiuorum. Videns igitur Hierusalem veram & Sion, dixit: Cùm direxeris in uoluntate tua Hierusalem & Sion, tunc acceptabis sacrificium iustitiæ: hoc est, sacrificium corporis Christi.

Idè offic.
1. 1. cap.
33.

ET alibi: Augetur beneuolentia cœtu Ecclesiae, fidei confortio, initiandi societate, percipiendæ gratiæ necessitudine, mysteriorum communionem.

H. In ijs silentium & reuerentia.

AN

AN quicquam indignius est, (inquit) quàm oracula diuina circumstrepere, nè audiantur, nè credantur, nè reuelentur? circumsonari sacramenta confusis uocibus, vt impediatur oratio, pro salute deprompta omnium, cùm gentiles idolis suis reuerentiam tacendo deferunt? Vndè illud exemplum proditur: Alexandro sacrificante Macedonum rege, puerulum barbarum, qui ei lumen accenderet, excepisse ignem brachio, atque adusto corpore, mansisse immobilem, nec dolorem prodidisse gemitu, nec tacito poenam indicasse fletu. Tanta in puero barbaro fuit disciplina reuerentiæ, vt naturam uinceret: atque ille non deos, qui nulli erant, sed regem timebat. Quid enim timeret eos, quos si idem ignis contigisset, arfissent? Quid, quòd quidam in conuiuio patris adolescens iubetur, nè meretricios amores indicijs insolentibus prodat? Et tu in ministerio DEI uirgo, gemitus, excreatus, tusses, risus abstine. Quod ille in conuiuio potest, tu in ministerio Dei non potes? Uocis uirginitas prima signetur, claudat ora pudor, debilitatem excludat religio, instituat consuetudo naturam. Virginem mihi prius grauitas sua nunciet, pudore obuio, gradu sobrio, uultu modesto, & prænuentia integritatis anteeant signa uirtutis. Non satis probabilis uirgo est quæ requiritur cùm uidetur. Frequens sermo est, cùm plurima ranarum murmura religiosæ auribus plebis obstrepent, sacerdotem Dei præcepisse, vt conticescerent, ac reuerentiam sacræ deferrent orationi: tunc subito circumfusos strepitus quieuisse. Silent igitur paludes, homines non filebunt? Et irrationale animal per reuerentiam recognoscit, quod per naturam ignorat: hominum tantam esse immodestiam, vt plerique deferre nesciant mentium religioni, sed deferunt aurium uoluptati?

I. Inclinatorum quoquè & prostratio.

VENIT quis (inquit) in Ecclesiam, dum honorem affectat sub Imperatoribus Christianis: simulato metu orationem se fingit deferre, inclinatur, & solo sternitur, qui genu mentis non

Idem in
Psal. 118.
serm. 20.

L I 3 flexe-

flexerit: Videt illum homo, & Christianum putat: videt homo orantem suppliciter, & credit: sed Deus audit negantem.

K. Infideles ab oblatione excludendi.

Idem lib.
7. in Luc.
cap. 9.

QVAE lector (inquit) agnoscis, infidelis intelligere non debet: non quòd cibus imperetur aut potus, sed sacrae oblationis veneranda communio reueletur. Non ergò interdictum est muneris, sed religionis mysterium, communionem nobis cum gentibus mortuis non futuram.

L. Intrà cancellos sacrificij celebratio.

Theodor.
li. 5. ca. 17.

THEODOSIUS Imperator (inquit Theodoretus) quum dona, vt̄ solebat, obtulisset, intus propè cancellos mansit. At rursus magnus ille Ambrosius non conticuit quidem, sed locorum differentiam eum docuit. Ac primùm sciscitatur, ecqua re egeret: Et cum respòdisset Imperator, se expectare diuinorum mysteriorum perceptionem, significauit illi per primarium Diaconū, qui ei ministrabat, ad loca interiora solis sacerdotibus aditum patere, eademq; alijs omnibus inaccessa esse, nec debere tāgi. Iubet igitur vt̄ exeat, & cum reliquis laicis consistat. Nam purpura, (inquit) imperatores, non sacerdotes, efficit. Quam admonitionem itidē excepit lubens Imperator fidelissimus: responditq; se non animi cōfidētia inductum, māsisse intrà cancellos, sed hāc cōsuetudinem Cōstantinopoli didicisse. Quarè habeo (inquit) etiam pro hac medicina gratiam.

Zozom.
hist. eccl.
l. 7. ca. 24.

ET post eum Zozomenus: Moris (inquit) erat, vt Imperatores dum sacris interessent, in sacrario sederent, Maiestatis ergò à populi consortio separati. Ambrosius autem considerans eam consuetudinem vel ex assentatione, vel ex ordinis inscitia esse natam, Imperatori in Ecclesia locum assignauit ante sacrarij cancellos, ita vt̄ populum Imperator, Imperatorem sacerdotes ordine sedis antecederent. Hanc autem optimam constitutionem Theodosius Imperator approbavit, & successores eius corroborauerunt, ac nos

cam

eam ex eo vsque tempore conseruatam cernimus.

NICEPHORVS quoq;: *Dono* (inquit) ex consuetudine oblationis, intrà sacros cancellos permansit, in sanctiore sacerdotum loco, vbi antiquitus Imperatores consistere mos erat, propter dignitatis sublimitatem, à plebe segregatos. Quam rem quòd Ambrosius adulationis magis, quàm ordinis recti, esse putabat, Imperialis quoq; stationis locum, ita vt̄ par erat, in ordinem suum redegit, pro tabulatis seu cancellis sacrarij sede illi designata: vt Imperator honoratorem quidem prae populo stationem haberet: prae illo autem, sacer ordo locum sublimiorem obtineret. Eum ordinem vt̄ optimum Theodosius tum laudauit, posteri quoq; confirmarunt: qui indè ad hęc vsq; tempora seruat.

Niceph.
eccl. hist.
li. 12. c. 41.

AC paulò post: Postquam in sacrarium ingressus est Theodosius, blandè eum, si quid vellet, Ambrosius interrogauit. Ille verò se ibi diuinorum mysteriorum perceptionem expectaturum esse respondit. Antistes, primario diacono internuncio vsus, ei significauit, sacrarium interius à solis adiri sacerdotibus: reliquos autem omnes se aditu eius abstinere. Exeūdum igitur sibi esse, & in comuni cum alijs loco standum esse: Purpuram Imperatores, non sacerdotes, facere dicens. Imperator diuinus, illi rursum renunciari iussit, non temeritate se adductum, sed consuetudinem quę Constantinopoli seruaretur, sequutum, intrà sacrarij cancellos venisse. Magnas verò eo etiā nomine de tali institutiōe se illi gratias agere.

Ibidem.

M. Ad altare sacrificij oblatio.

NEC prius (inquit Paulinus Mediolanensis presbyter) ad altare accedere voluit, nisi fide sua Imperator illum agere debere testaretur. Cui Episcopus: Ergò ago fide tua. Respondit Imperator: Age fide mea. Quasponsorione iterata, iam securus peregit, sacerdos diuina mysteria.

Paulinus
in vita
Ambr.

EODEM pertinet illud D. Ambrosij. Ministerium altaribus Christi, non obsequium hominibus, deferendum recepimus.

Ambr. li.
Offic. 1.
cap. 26.

ET

Idē l. 4. de
sacr. ca. 12.

ET quod alibi dicit: Forma Corporis Christi, altare est, & corpus Christi est in altari.

Idē l. 5. ca.
2. de sacr.

Ac postea in eodem opere: Quid est enim altare, nisi forma corporis Christi?

Idem
Epist. 85.

MULTO etiam apertius id ipsum inculcat, dum de martyribus agit, sub altari sepultis: Succedant (inquit) triumphales victimae in locum ubi Christus hostia est. Sed ille super altare, qui pro omnibus passus est: isti sub altari, qui illius redempti sunt sanguine. Hunc ego locum praedestinaveram mihi. Dignum est enim, ut ibi requiescat sacerdos, ubi offerre consuevit. Sed cedo sacris victimis dexteram portionem: locus iste martyribus debebatur. Condamus ergo reliquias sacrosanctas, & dignis aedibus inuehamus, totumque diem fida deuotione celebremus.

N. Altaris compositio.

Idē de ijs
qui myst.
initiatur,
cap. 8.

VENIT igitur (inquit idem) plebs, & videns sacrosanctum altare compositum, exclamans ait: Parasti in conspectu meo mensam.

Idem lib.
de sacr.
4. cap. 3.

ET alibi: Venisti ad altare, vidisti sacramenta posita super altare.

O. Visitatum iam tum illud, Introibo ad altare Dei.

Idem de
ijs myst.
init. c. cit.

HIS abluta (inquit) plebs, diues insignibus, ad Christi contendit altaria, dicens: Et introibo ad altare Dei, ad Deum qui laetificat iuuentutem meam. Depositis enim inueterati erroris exuuijs, renouata in aquilae iuuentutem, caeleste illud festinat adire conuiuium.

Idem l. 4.
de sacr. c. 2.

ET alio loco: Veniebas ergo desiderans, ut potest qui tantam gratiam videras: veniebas desiderans ad altare, quo acciperes sacramentum. Dicet anima tua: Introibo ad altare Dei, ad Deum qui laetificat iuuentutem meam. Deposuisti peccatorum senectutem, sumpisti gratiae iuuentutem. Hoc praestiterunt tibi sacramenta caelestia.

P. Suffi-

P.

Suffitus altarium.

VT INAM nobis quoque (inquit) adolentibus altaria, sacrificium deferentibus, adsistat angelus, immo praebat se videndum.

Carminum & hymnorum diuinorum concentus.

CONSIDERATE, (inquit) cuius Maria soror Moyse, speciem tunc gerebat. Nonne Ecclesiae, quae religiosos populi coeculauit? Idem li. 1. de Virg.

ET alibi: Aures tuas (inquit) non penetrabat hymnorum spiritualium cantus. Idem ad virg. laps.

AC rursus: Nihil incantatores valent aduersus Ecclesiam, ubi quotidie Christi canticum decantatur. Idem li. 4. Exā. ca. 8.

APERTIUS quoque: Haec est enim symphonia, quaedam concinit in Ecclesia diuersarum aetatum atque virtutum velut variarum chordarum indiscreta concordia. Psalmus respondetur: Amen dicitur. Haec est symphonia, quam sciuit & Paulus, & ideo ait: Psallam spiritu, psallam & mente. Idē li. 7. in Luc. c. 15. 1. Cor. 14.

ATQUE hoc est, quod de sacrificij caeremonijs loquens, dicit: Laus Deo defertur. Idē l. 4. de sacr. ca. 4.

EDEM pertinet illud D. Augustini: Quantum (inquit) fleui in hymnis & canticis tuis, suaue sonatis Ecclesiae tuae vocibus commotus acriter: Voces illae infuebant auribus meis, & eliquabatur veritas tua in cor meum, & ex ea aestuabat inde affectus pietatis, & currebant lachrymae, & bene mihi erat cum eis. Non longè coeperat Mediolanensis Ecclesia genus hoc consolationis & exhortationis celebrare, magno studio fratrum concinentium vocibus & cordibus. Nimirum annus erat, aut non multo amplius, cum Iustina Valentiniani regis pueri mater, hominem tuum Ambrosium persequeretur haereticis suae causa, qua fuerat seducta ab Arrianis. Excubabat pia plebs in Ecclesia, mori parata cum Episcopo suo, seruo

M m tuo.

tuo. Tunc hymni & psalmi vt canerentur secundum morem Orientalium partium, ne populus mœroris tædio contabesceret, institutam est: & ex illo in hodiernum retentum, multis iam ac penè omnibus gregibus tuis, & per cætera orbis imitantibus.

Ambr.
Orat. ad
popul. de
Auxetio.

ITEM quod de hymnis suis ipse D. Ambrosius commemorat: Hymnorum meorum carminibus populum deceptum volunt. Planè nec hoc abnuo. Grande carmen istud est, & quo nihil potentius. Quid enim potētius, quàm confessio Trinitatis, quæ quotidie totius populi ore celebratur? Certatim omnes studēt fidem fateri, patrem & filium & spiritū sanctum nōrūt versibus p̄dicare.

QVORVM etiam mentionem faciūt D. Benedictus in Regula, Hrabanus Maurus de institut. cler. li. 2. c. 49. Vualafrius Strabus de reb. Eccl. c. 25. Berno de Missa c. 2. ac Decanus Tungrensis frequenter, quorum verba compendij gratia prætermitto.

R. Antiphonarum Vfus.

Paulinus
in vit. D.
Ambr.

HOC in tempore (inquit Paulinus Mediolanensis) primū Antiphonæ hymni ac vigilię in Ecclesia Mediolanensi celebrari cœperūt. Cuius celebritatis deuotio vsq; in hodiernum diem non solum in eadem Ecclesia, verum per oēs penè Occidentis prouincias manet.

Vual. Str.
locis cit.
Isid. de ec
cles. offic.
lib. 1. ca. 7.
Hrab. de
inst. cler.
li. 2. ca. 50.
Isid. 6.
Sigeber. ad
ann. 388.

QVI locus citatur ad verbum à Vualafrido Strabo. IDIPSVM adfirmāt D. Isidorus & Hrabanus: Antiphonas (inquit) Græci primū composuerūt, duobus choris alternatim cōcinētibus, quasi duo Seraphim, duo quoq; Testamēta inuicem sibi conclamātia. Apud Latinos aut̄ primus idem beatissimus Ambrosius antiphonas cōstituit, Græcorum exemplum imitatus. Exhinc in cunctis occiduis regionibus earum vsus increbuit.

ITEM Sigebertus in Chronicis: Ambrosius ritum canendi Antiphonas in Ecclesia primus apud Latinos trāstulit à Græcis, apud quos hic ritus iam inoleuerat ex instituto Ignatij Antiocheni Episcopi & Apostolorum discipuli, qui per visioem in cælum raptus, vidit

vidit & audiuit, quomodò angeli per Antiphonarum reciprocatonem, hymnos sanctę Trinitati canebant.

QVOD paucis etiam repetit à Martino Polono in Chronicis.

LATISSIME verò omnium Radulphus Tungrēsis: Antiphona (inquit) ex Græco interpretatur vox reciproca, duobus scilicet choris alternatim psallētibus, ordine commutato, siue de vno ad vnum. Quod genus psallendi, Græci inuenisse traduntur. Tamen ex hoc vniuersaliter in Ecclesia Dei cantus nō fuit introductus: sed postmodum tempore Theodosij iunioris, sicut in vita B. Ambrosij legitur, in Ecclesia Mediolanensi, Cantus & hymni cœperūt frequentari. Et tempore successiuo à B. Ambrosio apud Latinos, & ad Missam, & ad alias Horas diuinas cantus publicus cum hymnis metricis est introductus. Vndè in Chronicis legitur, quòd Ambrosius ritum Antiphonarum in Ecclesia canendarum primus à Græcis transtulit ad Latinos.

Radulph.
de can. ob
scr. ca. 12.

S. Episcopi ad populum salutatio.

Pronūciat (inquit) episcopus huiusmodi ad populū, dicēs: Pax vobis.

Ambr. de
dign. sa
cerd. ca. 5.

T. Populi ad obsecrandum exhortatio.

SACRIFICIA quoq; ipsa (inquit) deo probata esse nō possunt, nisi confessio vocis adspiret, quæ sacerdotali oblatione, ad obsecrandam Dei gratiam populos excitare consuevit.

Idem de
fid. resurr.

V. Orationes quatuor.

OBSECRo ergò (inquit Apostolus, teste eodem D. Ambrosio) primū fieri obsecrationes, gratiarum actiones. Prima ergò Oratio laudem debet habere Dei, Secunda supplicationem, Tertia postulationem, Quarta gratiarum actionem.

Idem de
sacr. lib.
6. cap. 5.
1. Tim. 2.

X. Lectio num sacrarum lectio.

QVANTVM (inquit) laboratur in Ecclesia, vt fiat silentium cum lectiones legūtur? Si vnus loquatur, obstrepit vniuersis. Cum Psalmus legitur, ipse sibi est effector silentij. Omnes loquuntur, & nullus obstrepit.

Idē Præf.
in Psal.

Mm 2 ET

Offic. lib.
1. cap. 11.

ET alibi: Reuerentia exhibetur, quum scripturae diuinae leguntur;

ibi, c. 44.

AC rursùm: Alius distinguendae lectioni aptior, alius psalmo gratior: alius exorcizandis, qui malo laborant spiritu, sollicitior: alius sacrario opportunior habetur. Haec omnia spectet sacerdos: & quid cuique congruat, id officij deputet. Quò etenim vnum quaque suum ducit ingenium, aut quod officium decet, id maiore implet gratia.

Idem exhort. virg.

EODEM pertinet & illud: Inuenit S. Iuliana in Ecclesia quod suum dicat, filium sacrarum lectionum oracula personantem.

Idem ad virg. laps.

ILLVD quoque: Mentem tuam non ventilabat lectionum caelestium virtus?

Y. Prophetica & Apostolica lectio.

seuer. sulp. de vita s. Martii. l. 3.

EO tempore (inquit Seuerus Sulpitius) Ambrosius, cuius hodie flores eloquij per totam Ecclesiam redolent, Mediolanè. si ciuitati praeerat Episcopus: cui celebranti festa Dominicae diei ista erat consuetudo, vt veniens lector cum libro, non antea legere praesumeret, quam nutu sanctis, praecipisset. Factum est autem, vt illa die Dominica, prophetica lectione iam lecta, ante altare stante, qui lectionem B. Pauli proferret, beatissimus Antistes Ambrosius super altare obdormiret. Quod videtes multi, cum nullus eum excitare praesumeret, transactis ferè duarum aut trium horarum spatijs, excitauerunt eum, dicentes: Iam hora praeterijt, iubeat Dñs Episcopus lectori lectionem legere: expectat enim populus valde iam lassus. Respondens autem B. Ambrosius: Nolite (inquit) turbari, multum mihi valet sic obdormisse, quia miraculum magnum Dominus mihi ostendere dignatus est. Nam noueritis fratrem meum Martinum sacerdotè, de corpore egressum fuisse, me autem eius funeri obsequium praebuisse. Peractoque ex more seruitio, capitellam tantum vobis excitatibus, non expleui. Tunc illi stupefacti pariter & admirantes, die & tempus notant. Qui sollicitè requirentes, ipsam diem, tempusque reperiunt, quo beatus confessor dixerat se eius obsequijs deseruisse.

z. Euan-

z. Euangelica lectio.

PVLCHERE (inquit) dum legeretur hodie Euangelium.

Ambr. offic. l. 1. c. 8.

ET alio loco: Certè sic docuit hodierna, quae decursa est, lectio, secundum librum Euangelij Matthaei.

Idem l. 3. de Virg.

ALIBI quoque: Considerate quid lectum sit hodie de Domino Iesu.

Idem ad Grat. l. 4. de fid.

RVRSUM: Audistis quid hodie lectum sit: Pullum sibi asinè Saluator per Apostolos iussit adduci. Quod postea denuò repetit, ipsum illud Euangelium explicans.

Idem contra Auxet. de basil. non trad.

AC iterum: Audisti frater lectionem Euangelij, in qua decursum est, quòd praeteriens Dominus Iesus, vidit à generatione caecum.

Idem epist. 75. ad Bellic.

ALIO denique loco: Audistis hodie in lectione decursa, quid Legio dixerit: Quid mihi & tibi est Iesu fili David?

Idem de Hel. & ieiun. c. 10.

ALIOS locos eiusmodi complures in sermonibus siue tractatibus ad populum, prolixitatis vitandae gratia omittimus.

A a. Earundem Lectionum tractatus ad populum.

SEQUENTI die, (inquit, ad Marcellinam sororem suam Scribens) erat autem Dominica, post Lectiones atque tractatum.

Idem Epist. 33.

EODEM pertinet illud D. Augustini de D. Ambrosio: Et eum quidem in populo, verbum Dei rectè tractantem, omni die Dominico audiebam.

Aug. Confess. l. 6. c. 3.

b b. Oblationum mos.

HVC imprimis pertinent verba illa supra de Theodosio Imperatore citata, & illud Nicephori de eodem: Postquam verò tempus aduenit, quum eum more recepto, munus ad sacram mensam offerre oporteret, lachrymans surrexit, & diuinum sacrarium ingressus est.

Niceph. ecccl. hist. l. 12. c. 41.

M m 5 DEIN-

Paulin. in
vit. Amb.

DEINDE & illud Paulini Mediolanensis: Munera Imperatoris (Eugenij nempe) qui se sacrilegio commiscuerat, ab Ecclesia respuebantur, nec orandi illi cum Ecclesia societas tribuebatur.

Ambr.
epist. 30.

ILLVD item D. Ambrosij ad Valentinianum Imperatorem: Certè si aliud statuitur, Episcopi hoc equo animo pati & dissimulare non possumus. Licebit tibi ad Ecclesiam conuenire, sed illic non inuenies sacerdotem, aut inuenies resistentem. Quid respondebis sacerdoti dicenti tibi: Munera tua non quærit Ecclesia, quia templa Gentilium muneribus adornasti? Ara Christi dona tua respuit, quoniam aram simulacris fecisti.

Possid. in
vit. Aug.

Ac quod narrat D. Possidius, Beatissimum Ambrosium, præsentente D. Augustino, in Ecclesia aliquandò tractasse de neglecto à fidelibus gazophylacio ac sacrario.

c c. Symboli recitatio.

Ambr. in
epist. 1. ad
Corinth.

ORARE, dicit deprecari: prophetare autem, aduentum fore Domini, voce symboli post orationem effari.

c. 11.
Idè Epist.
33.

d d. Catechumenorum dimissio.

DIMISSIS (inquit) catechumenis symbolum aliquibus competentibus in baptisterijs tradebam basilicæ.

e e. Pœnitentium item exclusio.

Niceph. l.
12. c. 41.

HVC pertinet in primis, quod de Theodosio Imperatore scribunt locis citatis Theodoretus, Zozomenus, & Nicephorus: Quî (inquiunt) post Maximum deiictum Theodosius Mediolanum venisset, & in Ecclesiam, sicuti mos est, precatum iret, & iam ad fores eius adesset: occurrens ei Ambrosius, & purpura eius apprehensa, in multitudine media, nè sacrarum ædium vestibulû tangeret, prohibet. Resiste, inquit, virum enim impurum, & manus sanguine innocenti ferè adhuc periniquè stillantes circumferentem, fas non est, ante legitimam debitamq; pœnitentiam, sacrâ ingredi adem, aut diuinorum mysteriorum participem fieri.

Paulin. in
vit. Amb.

ET quod de eodè factò narrat Paulinus Mediolanensis: Quod factum

factum ubi comperisset sacerdos, copiam Imperatori ingrediendi (sic enim lego, pro eo quod corruptè legitur, egrediendi) Ecclesiâ denegauit, nec prius dignum iudicauit cœtui Ecclesie, vel sacramentorum communioni, quàm publicam ageret pœnitentiam.

ITEM quod ad ipsum Theodosium scribit B. Ambrosius: *Off.* **O**fferre non audeo sacrificium, si volueris assistere. An quod in vnus innocentis sanguine non licet, in multorum licet? Non puto. Postremò scribo manu mea quod solus legas. Ità me Dominus ab omnibus tribulationibus liberet, quia non ab homine, neque per hominem, sed apertè mihi interdictum aduertit. Cùm enim essem sollicitus, ipsa nocte qua proficisci parabam, venisse quidem visus es ad Ecclesiam, sed mihi sacrificium offerre non licuit.

Ambros.
epist. 28.

EODEM spectat illud eiusdem: Occiditur & vitulus saginatus, vt carnem Domini, spiritali opimam virtute, per gratiam sacramentum, mysteriorum consortio restitutus, epuletur.

Idem lib.
7. in Luc.
c. 15.

Ff. Neque enim omnibus conspicua alta mysteriorum.

NON (inquit) omnes vident alta mysteriorum, quia operantur à Leuitis, nè videant qui videre non debent: & fument, qui seruare non possunt.

Idè Offic.
l. 1. c. 50.

Gg. Aquæ & vini commixtio.

IN calicem (inquit) mittitur vinum. Et quid aliud? Aqua. Sed tu mihi dicis: Quomodò ergò Melchisedech panem & vinum obtulit? Quid sibi vult admixtio aquæ? Rationem accipe. Primò omnium, figura quæ antè præcessit tempore Moyfi, quid habet? Quia quum sitiret populus Iudæorum, & murmuraret, quod aquam inuenire non posset, iussit Deus Moyfi vt tangeret petram de virga. Tetigit petram, & petra vndam maximam fudit, sicut Apostolus ait: Bibebant autem de consequenti petra, petra autem erat **C**HRISTVS. Non immobilis petra, quæ populum seque-

Idem fact.
l. 5. c. 1.

1. Cor. 10.

sequebatur. Et tu bibe, vt te Christus sequatur. Vide myſterium. Moyses, hoc est, propheta: Virga, hoc est, verbum Dei. Sacerdos verbo Dei tangit petram, & fluit aqua, & bibit populus Dei. Tangit ergò sacerdos calicem, redundat aqua in calice, salit in vitã æternam, & bibit populus Dei, qui Dei gratiam consecutus est. Didicisti ergò hoc. Accipe & aliud. In tempore Dominicæ passionis, cum sabbatum magnum instaret, quia viuebat Dominus noster Iesus Christus, vel latrones: missi sunt qui percuterent eum. venientes, inuenerunt defunctum Dominum IESUM Christum. tunc vnus de militibus læcea tetigit latus eius, & de latere eius aqua fluxit & sanguis. Quare aqua? quare sanguis? Aqua, vt emundaret: sanguis, vt redimeret. Quare de latere? Quia vnde culpa, inde gratia. Culpa per sceminam, gratia per Dominum Iesum Christum.

h h. Missa, & oblationis initium.

Idē Epist.
33.

ILLIC nunciatum est, (inquit epist. ad Marcellinam) mihi, comperito, quòd ad Patianam basilicam de palatio decanos mississent, & vela suspenderent, populi partem eò pergere. Ego tamen mansi in munere, Missam facere cœpi.

i i. Præfationes Ambrosianæ.

Radulph.
Tungr. de
cã, obseru.
c. vlt.

PRÆFATIONES (inquit Radulphus Tungrensis) vt dicit Gemma animæ, Dionysius Arcopagita putatur composuisse. Ambrosius librum præfationum ordinauit, ex quo in Lombardica multæ præfationes allegantur. In qualibet autē Missa Ambrosiani officij, propria decantatur præfatio.

Alg. l. i. c.
15.

QUOD authenticum esse testimonium, vel illud comprobat, quòd D. Algerus præfationem D. Ambrosij citet de Dominica V. post Pascha.

k k. Oratio pro Imperatoribus.

Amb. cõt.
relat. Sym
machi.
Idē Ep. 29

NOS (inquit) ipsis imperatoribus à Christo pacem rogamus.

EODEM pertinet illud eiusdem ad Imperatorem Theodosiũ:

Si

Si indignus sum qui à te audiar, indignus sum qui pro te offeram, cui tua vota, cui tuas committas preces. Ipse ergò non audies eum, quem pro te audiri velis?

l l. Oratio pro populo & Regibus.

ORATIO (inquit) præmittitur pro populo, pro Regibus, pro cæteris.

Idem l. 4.
de sacr. c.

Et alibi latius: Hæc regula Ecclesiastica est tradita à magistro gentium, qua vtuntur sacerdotes nostri, vt pro omnibus supplicet: deprecantes pro regibus huius seculi, vt subiectas habeant Gentēs, vt in pace positi, in tranquillitate mentis & quiete Deo nostro seruire possimus. Orantes etiam pro ijs, quibus sublimis potestas est credita, vt in iustitia & veritate gubernent rempublicam, supeditante rerum abundantia, vt amota perturbatione seditionis, succedat lætitia.

Idem in c.
2. epist. 1.
ad Timot.

m m. Oblatio.

DVM offero (inquit Epist. sæpè citata ad Marcellinam) raptum cognoui à populo Castulum quendam, quem Presbyterum dicerent Arriani. Hunc autē in platea offenderant transeuntes. Amarissimè flere, & orare in ipsa oblatione Deum cœpi, vt subueniret, nè cuius sanguis in causã ecclesię fieret, certè vt meo sanguis pro salute, non solùm populi, sed etiam pro ipsis impijs effunderetur.

Idē Epist.
33.

n n. Confectio sacramentorum.

VBI venit (inquit) vt conficiatur venerabile sacramentum, iam non suis sermonibus sacerdos, sed vtitur sermonibus Christi. Ergò sermo Christi hoc conficit sacramentum. Quis sermo Christi? Nempe is, quo facta sunt omnia. Iussit Dominus, & factum est cælum. Iussit Dominus, & facta est terra. Iussit Dñs, & facta sunt maria, Iussit Dominus, & omnis creatura generata est. Vides ergò quàm operatorius sit sermo Christi. Si ergò tãta vis est in sermone Domini Iesu, vt inciperent esse quæ non erant: quanto

Idē de sa.
c. l. 4. c. 4.

N n magis

magis operatorius est, ut sint quæ erant, & in aliud commutentur?

O o. Verba ipsa Consecrationis.

Idem de
sacram. l.
4. c. 5.

VIS scire (inquit) quia verbis cælestibus consecratur? Accipe quæ sunt verba. Dicit sacerdos: Fac nobis (inquit) hanc oblationem ascriptam, rationabilem, acceptabilem, quod est figura corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi. Qui pridie quàm pateretur, in sanctis manibus suis accepit panem, respexit in cælum, ad te sancte pater omnipotens æterne Deus, gratias agens: benedixit, fregit, fractumque Apostolis suis & discipulis suis tradidit, dicens: Accipite, & edite ex hoc omnes. Hoc est enim corpus meum, quod pro multis confringetur. Similiter & calicem postquàm cœnatum est, pridie quàm pateretur accepit, respexit ad cælum, ad te sancte pater omnipotens æterne Deus, gratias agens: benedixit, Apostolis & discipulis suis tradidit, dicens: Accipite & bibite ex eo omnes: Hic est enim sanguis meus. Vide singula. Qui pridie, inquit, quàm pateretur, in sanctis manibus suis accepit panem. Antequàm consecratur, panis est: ubi autem verba Christi accesserint, corpus est Christi. Denique audi dicentem: Accipite & edite ex eo omnes, hoc est corpus meum, Et ante verba Christi, calix est vini & aquæ plenus. Ubi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur, qui plebem redemit.

P p. Per hæc verba Christi, benedictio, consecratio,
& transsubstantiatio.

Idem de
sacr. l. 4. c.
4.

TV fortè dicis: (inquit eodem loco) Meus panis est vsitatus. Sed panis iste, panis est ante verba sacramentorum: ubi accesserit cōsecratio, de pane fit caro Christi. Hoc igitur adstruamus. Quomodò potest, quæ panis est, corpus esse Christi? Consecratione. Consecratio igitur quibus verbis est, & cuius sermonibus? Domini Iesu.

Ibidem.

Ac paulopòst: Ergò tibi ut respondeam, nō erat corpus Christi ante consecrationem, sed post consecrationem dico tibi, quòd iam

iam corpus est Christi. Ipse dixit, & factum est: ipse mandauit, & creatum est. Tu ipse eras, sed eras vetus creatura: postea quàm consecratus es, noua creatura esse cœpisti. Vis scire quàm noua creatura? Omnis, inquis, in Christo noua creatura. Accipe ergò quemadmodum sermo Christi creaturam omnem mutare cōsueuerit, & mutat, quandò vult, instituta naturæ. Quomodò, requiris? Accipe, & primò omnium de generatione eius sumamus exemplum. Consuetudo est, ut non generetur homo, nisi ex viro & muliere, & consuetudine coniugali. Sed quia voluit Dominus, qui hoc elegit sacramentum, & de spiritu sancto & Virgine natus est Christus, hoc est, mediator Dei & hominum homo Christus Iesus. Vides ergò, quia contra instituta & ordinem homo est natus ex virgine? Accipe aliud. Vrgebatur populus Iudæorum ab Aegyptijs, interclusus erat mari, diuino imperio virga Moyses tetigit aquas, & se vnda diuisit: nō vtiquè secundum suæ naturæ consuetudinē, sed secundū gratiā cælestis imperij. Accipe aliud: Sitiēbat populus, venit ad fontē: amarus erat fons, misit lignū sanctus Moyses in fontē, & factus est dulcis fons qui amarus erat. hoc est, mutauit consuetudinem naturæ suæ, accepit dulcedinem gratiæ. Accipe & quartum exemplum. Ceciderat ferrum securis in aquas. quasi ferrum, sua consuetudine demersum est. misit lignum Helisæus, statim ferrū eleuatum est, & aquis supernatauit, vtiquè contra consuetudinem ferri. Est enim materies grauior, quàm aquarum est elementum. Ex his igitur omnibus non intelligis, quantum operetur sermo cælestis. Si operatus est in fonte terreno, si operatus est sermo cælestis in alijs rebus, non operatur in cælestibus sacramentis? Ergò didicisti quòd ex pane corpus fiat Christi, & quòd vinum & aqua in calicem mittitur, sed fit sanguis consecratione verbi cælestis. Sed fortè dicis: Speciem sanguinis non video. Sed habet similitudinem. Sicut enim mortis similitudinem sumpsisti, ita etiam similitudinem preciosi sanguinis bibis, ut nullus

Exod. 14.

Ibid. 15.

4. Reg. 6.

horror cruoris sit, & precium tamen operetur redemptionis. Dedicisti ergò, quia quod accipis, corpus est Christi.

Idem de
ijs qui
myster.
initiant.
c. 19.

ET alibi latius: Fortè dicas: Aliud video, quomodò tu mihi afferis, quòd Christi corpus accipiam? Et hoc nobis adhuc superest, vt probemus. Quantis igitur vtimur exemplis, vt probemus non hoc esse quod natura formauit, sed quod benedictio consecrauit, maioremque vim esse benedictionis, quàm naturæ, quia benedictione etiam natura ipsa mutatur? Virgam tenebat Moyses, proiecit eam, & facta est serpens. Rursùs apprehendit caudam serpētis, & in virgæ naturam reuertitur. Vides igitur prophetica gratia bis mutatam esse naturam & serpentis, & virgæ? Currebant Aegypti flumina puro aquarū meatu: subitò de fontium venis sanguis cœpit erumpere. Non erat potus in fluuijs. Rursùs ad Prophetæ preces cruor cessauit fluminum, aquarum natura remeauit. Circumclusus vndiquè erat populus Hebræorum, hinc Aegyptijs vallatus, indè mari clausus: virgam leuauit Moyses, separauit se aqua, & in murorum speciem congelauit, atque inter vndas via pedestris apparuit. Iordanis retrorsùm conuersus, contra naturam, in sui fontis reuertitur exordium. Nónne claret, naturam vel maritimorum fluctuum, vel fluuiialis cursûs, esse mutatam? Sitiēbat populus patrum, tetigit Moyses petram, & aqua de petra fluxit. Nunquid non præter naturam operata est gratia, vt aquam vomeret petra, quam non habebat natura? Marath fluuius amarissimus erat, vt sitiens populus bibere non posset. Misit Moyses lignum in aquam, & amaritudinem suam aquarum natura depofuit, quam infusa subitò gratia temperauit. Sub Helisæo propheta vni ex filijs prophetarum excussum est ferrum de securi, & statim mersum est. Rogauit Helisæum, qui miserat ferrum. Misit etiam Helisæus lignum in aquam, & ferrum natauit: vtiquè & hoc præter naturam factū esse cognoscimus. Grauior est enim ferri species, quàm aquarū liquor. Aduertimus igitur maioris

Exod. 15.

4. Reg. 6.

ris esse virtutis gratiam, quàm naturam, & adhuc tamen prophetica benedictionis numeramus gratiam. Quòd si tantum valuit humana benedictio, vt naturam conuerteret: quid dicimus de ipsa consecratione diuina, vbì verba ipsa Domini Saluatoris operantur? Nam sacramentum istud quod accipis, Christi sermone conficitur. Quòd si tantum valuit sermo Helisæ, vt ignem de cælo deponeret: non valebit Christi sermo, vt species mutet elementorū? De totius mundi operibus legisti: Quia ipse dixit, & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt. Sermo ergò Christi qui potuit ex nihilo facere quod non erat: non potest ea quæ sunt, in id mutare quod non erant? Non enim minus est, nouas rebus dare, quàm mutare, naturas. Sed quid argumentis vtimur? suis vtamur exemplis, incarnationisquæ exemplo adstruamus mysterij veritatem. Nunquid naturæ vsus præcessit, cum Iesus Dominus ex Maria nasceretur? Si ordinem quærimus, viro mixta scemina generare consueuit. Liqueat igitur quòd præter naturæ ordinem Virgo generauit: & hoc quod conficimus corpus, ex Virgine est. Quid hîc quæris naturæ ordinem in Christi corpore, quum præter naturam sit ipse Dominus Iesus partus ex Virgine? Vera vtiquè caro Christi, quæ crucifixa est, quæ sepulta est: verè ergò carnis illius sacramentum est. Ipse clamat Dominus Iesus: Hoc est corpus meum. Ante benedictionem verborum cælestium, alia species nominatur: post consecrationem, corpus significatur. Ipse dicit sanguinem suum. Ante consecrationem aliud dicitur, post consecrationem sanguis nuncupatur.

Psal. 148.

Matt. 26.

EODEM pertinet illud: Nos quotiescunquè sumimus sacramenta, quæ per sacræ orationis mysterium, in carnem transfigurantur & sanguinem, mortem Domini annunciamus.

Idem ad
Grat. de
fid. lib.
4. cap. 5.

HOC etiam: Et offeras transfigurandum corpus Christi altari-

Idem de
incarn.
Dò. sacr.
cap. 4.

29.

Christi oblatio.

Nn 3

ANTE

Idē Offic.
li. 1. ca. 48.

ANTE (inquit) agnus offerebatur, offerebatur vitulus, nunc Christus offertur: sed offertur quasi homo, quasi recipiens passionem, & offert se ipse quasi sacerdos, ut peccata nostra dimittat. Hic in imagine, ibi in veritate, ubi apud patrem pro nobis quasi aduocatus interuenit.

rr. In Christi immolatione angelorum assistentia.

Idē li. 1. in
Luc. ca. 1.

NON enim dubites (inquit) assistere Angelum: Christus assistit, quando Christus immolatur. Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus.

Ibid. li. 8.
in cap. 18.

ITEM postea: Est etiam corpus, de quo dictum est: Caro mea uere est cibus, & sanguis meus uere est potus. Circa hoc corpus uerae aquilae sunt, quae alis circumuolant spiritualibus.

Idē li. 1. de
sacr. ca. 2.

ET alio loco: Si hic est corpus Christi, hic & angeli constituti sunt. Ubi corpus, ibi & aquilae, legisti in Euangelio. Ubi Corpus Christi, ibi & aquilae uolare consueverunt.

sf. Adoratio Christi.

Idē li. 3. de
spir. sanct.
cap. 12.

VIDEAMVS tamen, (inquit tractas illud psalmi: Adorate scabellum pedum eius) terram ne illam dicat adorandam. Propheta, quam dominus Iesus in carnis assumptione suscepit. Itaque per scabellum terra intelligitur, per terram autem caro Christi, quam homines dicunt; in mysterijs adoramus, & quam Apostoli in domino Iesu adorauerunt.

Idē de in-
carn. Do.
sacr. ca. 7.

EODEM spectat & illud: Nunquid quum & diuinitatem eius adoramus & carnem, Christum diuidimus?

tt. Verba sacerdotis post Consecrationem.

Idē li. 4. de
sacr. ca. 6.

DEINDE (inquit) quantum sit sacramentum, cognosce. Vide quid dicat: Quotiescunq; hoc feceritis, toties commemorationem mei facitis, donec iterum adueniam. Et sacerdos dicit: Ergo memores gloriosissimae eius passionis, & ab inferis resurrectionis, & in caelum ascensionis, offerimus tibi hanc immaculatam hostiam, rationabilem hostiam, incruentam hostiam, hunc panem sanctum, & calicem uitae aeternae: & petimus & precamur, ut hanc oblationem.

tionem suscipias in sublimi altari tuo per manus angelorum tuorum, sicut suscipere dignatus es munera pueri tui iusti Abel, & sacrificium patriarchae nostri Abrahae, & quod tibi obtulit summus sacerdos Melchisedech.

vu. In ijs passionis Domini commemoratio.

Ibid. lib.
5. cap. 4.

ERGÒ tu audis (inquit) quod quotiescunq; offertur sacrificium, mors domini, resurrectio domini, eleuatio domini significetur, & remissio peccatorum: & panem istum uitae, non quotidianum, assumis? Qui uulnus habet, medicinam requirit. Uulnus est, quia sub peccato sumus. Medicina est, caeleste & uenerabile sacramentum.

EODEM pertinet illud: Mortem Christi orantes annunciamus. Ibid. lib. de
fid. ref.

xx. Defunctorum memoria.

OMNIBVS (inquit ad Gratianum & Valentinianum Imppp. iam defunctos) uos oblationibus frequentabo. Ibid. de ob-
itu Valē.

yy. Orationis Dominicae recitatio.

MEMINI (inquit) sermonis mei, cum de sacramentis tractarem. Dixi uobis, quod ante uerba Christi, quod offertur, panis dicatur: ubi Christi uerba de prompta fuerint, iam non panis dicitur, sed corpus appellatur. Quare ergo in Oratione dominica, quae postea sequitur, ait: Panem nostrum? Panem quidem dixit, sed ἐπιούσιον dicit, hoc est, supersubstantialem. Non iste panis est qui uadit in corpus, sed ille panis uitae aeternae, qui animae nostrae substantiam fulcit. Ideo Graece ἐπιούσιον dicitur.

Idē li. 5. de
sacr. ca. 4.

zz. Eiusdem appendix.

QUID sequitur? (inquit) Audi quid dicat sacerdos. Per dominum nostrum Iesum Christum, in quo tibi est, cum quo tibi est honor, laus, gloria, magnificentia, potestas cum spiritu sancto a seculis, & nunc & semper, & in omnia secula seculorum. Amen.

Ibidem li.
6. cap. 5.

aaa. Ad altare sacramentorum perceptio.

LEUITAM (inquit) uidisti, sed minister est Christi. Uidisti illum ante altaria ministrantem. Ergo chirographum tuum

Ibidem li.
1. cap. 2.

tene.

tenetur non in terra, sed in caelo. Considera ubi capias sacramenta caelestia.

Ibid. lib. 5. cap. 3. **E T** postea: Ergo venisti ad altare, accepisti corpus Christi. A c paulopost: Venisti ergo ad altare, accepisti gratiam Christi, sacramenta es caelestia consecutus.

Paul. in vit. Amb. **H V C** pertinet etiam illud Paulini: Per idem tempus Nicensius quidam ex tribuno & notario, quodam pedum dolore tenebatur, ut raro in publico videretur: cum ad altare accessisset, ut sacramenta perciperet, calcatusque casu a sacerdote, exclamaret, audiuius: Vade, & amodò saluus eris. Nec amplius doluisse pedes, tempore quo sanctus sacerdos de hac luce migravit, lachrymis testabatur.

B b b. Manuum ad susceptionem Corporis Domini extensio.

Theodor. & Nicép. locis cit. **Q V I E V S** (inquit D. Ambrosius, apud Theodoretum & Niphophorum ad Theodosium Imperatorem) diuinum intueberis oculis templum? Quibus pedibus sanctum illud calcabis solum? Quomodo manus extolles, quae caede iniqua diffundunt? Quomodo etiam diuinum Domini corpus eis accipies? Quomodo sanguinem preciosum ad os afferes, per quod ira transversim actus, tantum effudisti sanguinis?

C c c. Responsio Communicantium, Amen.

Ambr. li. 4. de sacr. cap. 5. **E R G O** (inquit) non ociosè tu dicis: Amen, iam in spiritu confitens quod accipias corpus Christi. Dicit tibi sacerdos, corpus Christi. Et tu dicis, Amen, hoc est, verum. Quod confitetur lingua, teneat affectus.

Idè de ijs q. int. myster. lib. 1. cap. 9. **E T** alibi: Et tu dicis, Amen: hoc est, verum est. Quod os loquitur, mens interna fateatur, quod sermo sonat, affectus sentiat.

D d d. Sacrificia pro defunctis.

Idè de obitu. Valèr. **D A T E** (inquit) manibus sancta mysteria, pio requiem ei positamus affectu. Date sacramenta caelestia, animam piam nostris

stris oblationibus prosequamur. Extollite populi mecum manus in sancta, ut in eo saltem munere vicem eius meritis rependamus. Nò ego floribus tumulum eius adspargam, sed spiritum eius Christi odore perfundam. Spargant alij plenis lilia calathis, nobis lilium est Christus. Hoc reliquias eius sacro, hoc eius gratiam comedabo.

E T alibi in consolatoria ad Faustinum: Itaq; nò tam deplorandam Idè Epi. 3. quàm prosequendam orationibus reor: Nec mcestificandam lachrymis tuis, sed magis oblationibus, animam eius Dño commedandam arbitror.

E e e. Idè; in sepultura.

L V C E S C E N T E (inquit Paulinus) die Dominico, cum corpus illius, peractis sacramentis diuinis, de Ecclesia leuaretur, portandum ad basilicam Ambrosianam, in qua positus est, ita ibi demonum turba clamabat, se ab illo torqueri, ut eiulatus eorum ferri nò posset.

F f f. In die II. VII. XXX. & XL.

E I V S principis (inquit, de Theodosio agens) & maximè coclamauimus obitum, & nunc quadragesimum celebramus, assistente sacris altaribus Honorio principe: qui sicut sanctus Ioseph patri suo Iacob quadraginta diebus humationis officia detulit, ita & hic Theodosio patri iusta persoluit. Et quia alij tertium diem & trigesimum, alij septimum & quadragesimum obseruare consueuerunt, quid doceat lectio, consideremus.

D E F U N C T O (inquit) Iacob, precepit Ioseph pueris sepultoribus, ut sepelirent eum. Et sepelièrunt sepultores Israel, & repleti sunt ei quadraginta dies, sic enim dinumerantur dies sepulture. Et luxit eum Aegyptus septuaginta diebus. Hec ergo sequenda solennitas, quam prescribit lectio. Sed & in Deuteronomio scriptum est: Quia plauerunt filij Israel Moysen diebus triginta, & consummati sunt dies luctus. Deut. 34.

G g g. Et in anniuersario.

N O S quoq; ipsi (inquit) natales dies defunctorum obliuiscimur, & eum, quo obièrunt, diem celebri solennitate renouamus. Idem de obitu. frat. orat. 2.

O o H h h, Sa-

Idē li. 1. de
virg. sub
finem.

H h h. Sacrificium in velatione & consecratione Virginum.
MEMORIAE (inquit) nostrę puella, dudum nobilis in secu-
tibus & propinquis, ad sacrosanctum altare cōfugit. Quod enim me-
liūs virgo recurreret, quā vbi sacrificium virginittatis offertur?
Neis quidem finis audacię. Stabat ad aram Dei pudoris hostia, vi-
ctima castittatis: nunc capiti dexteram sacerdotis imponēs, precem
poscens, nūc iustę impatiens morę, summum altari subiectās ver-
ticem. Num meliūs (inqt) mater tu me, quā altare, velabis, quod
sanctificat ipsa velamina? Plus talis decet flammeus, in quo caput
omnium Christus quotidie consecratur.

Idē inffit.
virg. ca. 8.

E O D E M pertinet illud eiusdem in Oratione super virgine ve-
landa: Hęc quoque famula tua ad huiuscemodi virtutis gratiam
lacepsita, tuis assisit altaribus, non rutilanti cesarie flauum deferens
crinem, flam meo nuptiali dicatum: sed illum crinem, quo Euan-
gelica illa mulier sancta Maria, pedes Christi sedula pietate deter-
sit, & domum totam effuso impleuit vnguento, sacro offerens ve-
lamine consecrandum.

Luc. 7.
Ioan. 12.

I i i. Sacrificium & cęremonię festi Paschę.

Idem de
Hel. & ier
iun. ca. 10.

QVADRAGESIMA (inquit) totis pręter Sabbatum & Do-
minicam ieiunatur diebus. Hoc ieiuniū Dñi Pascha cōclu-
dit. Venit iam dies resurrectionis, baptizatur electi, veniunt
ad altare, accipiunt sacramēta, sitientes totis hauriūt venis. Merito
dicūt singuli, refecti spiritali cibo & spiritali potu: Parāsti in cōspe-
ctu meo mēsam, & poculum tuum inebrians quā preclarum est?

Psal. 22.

Idē Ep. 83.

E T alio loco: Non mediocris (inquit) esse sapientię, diem cele-
britatis definire paschalis, & scriptura diuina nos instruit, & tradi-
tio Maiorum: qui conuenientes ad Synodum Nicenam, inter illa
fidei vt vera, itā admirāda decreta, etiam super celebritate memo-
rata, cōgregatis peritissimis calculā di, decem & nouem annorū col-
legere rationem, & quasi quędam cōstituire circulū, ex quo exem-
plum

plum in annos reliquos gigneretur. Hunc circulum Enneadecate-
rida nuncupauerūt, sequētes illud, q̄ non debeamus vana quadam
opinione super celebritate huiusmodi fluctuare, sed vera ratione
comperta, itā omnium cōcurrat affectio, vt vna nocte vbiq; sacri-
ficiū pro resurrectione Dñi deferatur.

A P E R T I V S deniq;: Hęc illa est cęlestium mysteriorum gra- Idem de
tia, hoc Paschę donum, hęc optabilis anni festiuitas, hęc exordia Pasch. c. 5.
gignentium rerum. Hinc vitalis lauacri sacre Ecclesię editi puer-
perio infantes, paruulorum simplicitate renati, * baratro innocētis * barbyto
perstrepunt conscientię. Hinc casti patres, pudicę etiam matres,
nouellam per fidem stirpem prosequuntur innumeram. Hinc
sub fidei arbore ab vtero fontis innocui cereorum splendet orna-
tus. Hinc cęlestis meriti sanctificantur munere, & sacramenti
spiritalis celebri mysterio saginantur. Hinc vnus plebis gremio
beatę ecclesię nutrita fraternitas, vnica diuinitatis substantiam, ac
virtutis trinum nomen adorātes, Psalmum annuę festiuitatis cum
Propheta cōcelebrant: Hic est dies quem fecit Dominus, exulte- Psal. 117.
mus & lætemur in eo.

κ κ κ. Festorum dierum oblatio.

PL E R I Q V E (inquit) eiusmodi dies, vt statim meridianis ho- Idem in
ris adueniēdum sit in Ecclesiā, canēdi hymni, celebrāda obla- Psal. 118.
tio. Tūc vtiq; paratus assiste, vt accipias tibi munimentū, vt corpus ferm. 8.
edas Dñi Iesu, in quo remissio peccatorū est, postulatio diuinę re-
cōciliationis, & p̄tectionis æternę. Suscipe antē Dominum Iesum
tuę mentis hospitio: vbi corpus eius, ibi Christus est.

L I I. Sacrificium priuatum.

PE R idem tempus (inquit de D. Ambrosio Paulinus) quum Paul. in
Romę trans Tiberim apud quandam clarissimam inuitatur, vit. D.
vt sacrificium in domo offerret: quędam balneatrix, quę para- Ambr.
lytica in lecto iacebat, cū cognouisset ibidē esse Domini sacer-
dotem, in sellula se ad eandē domū, ad quā ille inuitatus venerat,

O o 2 por-

portari fecit, atq; orati & imponenti manus vestimēta attigit. Quā-
quum exoscularet, statim sanitate recepta ambulare coepit: vt im-
Ioan. 14. pleretur illud Dominicum dictum ad Apostolos: Etiam maiora
his facietis, credentes in nomine meo. Quod tamē signum sanita-
tis vt mirabile fuit, ita etiam nec occultum. Nam ego hoc post an-
nos plurimos, sanctis viris referētibus, positus in vrbe cognoui.

m m m. Omni saltem hebdomada offerendum.

Ambr. in
1. ad Tim.
cap. 3.

N V N C autem (inquit) septem diaconos esse oportet, & ali-
quos presbyteros, vt bini sint per Ecclesias: & vnus in ci-
uitate Episcopus, ac per hoc oēs à conuentu scēminē abstinerē de-
bere, quia necesse est eos quotidie præsētō esse in Ecclesia, nec habe-
re dilationem, vt post conuentum legitime purificentur sicut ve-
teres. Omni enim hebdomada offerendum est, etiam si non quoti-
die peregrinis, incolis tamen vel bīs in hebdomada: & si nō desint,
qui propē quotidie baptizentur, ægri. Nam veteribus idē concessum
est, quia multo tempore in templo non videbantur, sed erant priuati.
Si em̄ plebeijs hominibus orationis causa ad tempus abstinere se
præcipit, vt vacent orationi: quāto magis Leuitis aut Sacerdotibus,
quos die noctuq; pro plebe sibi commissa oportet orare? Mundiores
ergo esse debent cæteris, quia actores Dei sunt.

n n n. Dominicis diebus assistendum diuinis mysterijs.

Idē serm.
7. de S.
Laurētio.

Q V V M videmus (inquit) plures è fratribus pigrius ad Eccle-
siam conuenire, & Dominicis præcipuē diebus minimē cæ-
lestibus interesse mysterijs, prædicamus inuiti: nō quò nos
pigeat loqui, sed quia negligētiore prædicatio nostra grauet po-
tius, non emendet.

ibidē.

Q V I S Q V I S enim frater Dominicis non interest sacramen-
tis, necessariò apud deum castrorum desertor est diuinorum. Nam
quomodò se excusare potest, qui sacramentorum die prandium si-
bi domi præparans, prandium cæleste contemnit, & ventris curam
faciens, animæ suæ negligit medicinam?

AMBR O.

AMBROSIANAE MISSAE RITVS ET ORDO.

IN NATIVITATE DOMINI.

De Natiu.
Dñi vide
re est Ser.
Ambr. 12.
13. & 16.

A. Oratio secreta, antequam accedat altare.

R O G O te altissime Deus Sabbaoth, pater sancte, E Missal. Mediolan.
vt me tunica castitatis digneris accingere, & lumbos pleraque desumpta
meos balteo tui amoris & timoris ambire, & renes cor- sunt, quibus corre-
dis mei igne tuæ charitatis vrere, vt pro peccatis meis pos- spōdent que de Mis-
sim intercedere, & adstantibus veniam peccatorum pro- sã Ambrosiana scri-
mereri, ac pacificas singulorum hostias immolare. bit Radulph. Tūgr.
Decanus de can. ob-
seru. prop. 12. & 23.
vti suis locis hac nos-
ta, R. T. adnotauit.

B. Dum accedit altare.

M E quoque audacter ad tuum sanctū altare acce-
dentem non sinas perire, sed dignare lauare, orna-
re, & clementer suscipere, Per Christum Dominum nostrum.

C. Ingressa.

P V E R natus est nobis, & filius datus est nobis, cuius impe- R. T.
rium super humerum eius, & vocabitur nomen eius, magni
consilij angelus.

D. Salutatio populi absque versione.

R. T.

DOMINVS VOBISCU.

Responsio.

ET cum spiritu tuo.

E. Oratio super populum.

R. T.

D E V S qui es mundi creator & rector, da nobis in hac die
incarnationis verbi & partus sacre Mariæ virginis pium ce-
lebrare consortium: vt qui per tuam gratiam sunt redempti, tua

O o 3 sint

R. T. sint protectione securi. Per eundem Dominum nostrum Iesum Christum, qui tecum viuit & regnat * Deus, in vnitae spiritus sancti, per omnia secula seculorum.

Responsio.

AMEN.

F. Rursùm salutatio populi & Responsio.

DOMINVS vobiscum.

Resp.

ET cum spiritu tuo.

R. T.

G. Hymnus angelicus.

GLORIA in excelsis Deo. Et in terra pax hominibus bonae voluntatis. Laudamus te, benedicimus te, adoramus te, glorificamus te: gratias agimus tibi, propter magnam gloriam tuam. Domine Deus, rex caelestis, Deus pater omnipotens. Domine fili vnigenite Iesu Christe, Domine Deus, agnus Dei, filius patris. Qui tollis peccata mundi, miserere nobis. Qui tollis peccata mundi, suscipe deprecationem nostram. Qui sedes ad dexteram patris, miserere nobis. Quoniam tu solus sanctus, tu solus Dominus, tu solus altissimus Iesu Christe, cum sancto spiritu, in gloria Dei patris, Amen.

H. Deindè.

R. T.

KYRIE eleison. Kyrie eleison. Kyrie eleison.

I. Iterùm.

DOMINVS vobiscum.

Resp.

ET cum spiritu tuo.

K. Lectionis Propheticae titulus.

Præter Radulphum, Lect. Proph. & Apostolicæ meminit etiã Seuerus sulpit. loco suprâ citato.

LECTIO Isaiae Prophetae.

L. Benedictio.

PROPHETICA doctrina repleas nos gratia diuina:

In nomine t patris, & filij, & spiritus sancti. Amen.

M. Ipsa

M. Ipsa lectio.

PRIMO tempore alleuiata est terra Zabulon & terra Nephtalim, & nouissimò aggrauata est via maris trans Iordanem Galilææ gentium. Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam: Habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis. Multiplicasti gentem, non magnificasti lætitiã. Lætabuntur coram te sicut qui lætantur in messe, sicut exultant victores capta præda, quando diuidunt spolia. Iugum enim oneris eius, & virgam humeri eius, & sceptrum exactoris eius superasti sicut in die Madian: Quia omnis violenta prædatio cum tumultu, & vestimentum mixtum sanguine, erit in combustione & cibus ignis. Paruulus enim natus est nobis, & filius datus est nobis, & factus est principatus super humerum eius, & vocabitur nomen eius, admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, pater futuri seculi, princeps pacis. Multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis. Super solium Dauid, & super regnum eius sedebit, vt confirmet illud, & corroboret in iudicio & iustitia a modò & vsque in sempiternum, dicit Dominus omnipotens.

N. Psalmus.

R. T.

TECVM principium in die virtutis tuæ, in splendoribus sanctorum, ex vtero ante luciferum genui te. V. Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donèc ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

O. Denuò.

DOMINVS vobiscum.

Resp.

ET cum spiritu tuo.

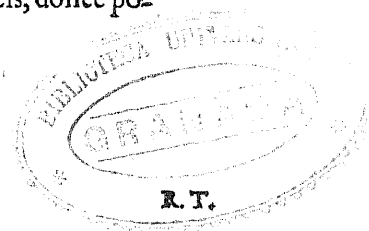
P. Titulus Lectionis Apostolicæ.

LECTIO B. Pauli Apostoli ad Hebræos.

Q. Benedictio.

APOSTOLICA lectio sit nostræ salutis instructio. In nomi-

ns

ne † patris, & filij, & spiritus sancti. Amen.

R. Ipsa lectio.

R. T.
Ad Heb. 1.

MULTIFARIA M multisque modis olim Deus lo-
quens patribus in Prophetis, nouissimè diebus istis locutus
est & nobis in filio, quem constituit hæredem vniuersorum, per
quem fecit & secula. Qui quum sit splendor &c.

R. T.

s. Alleluia cum versu.

ALLELVIA. Hodie in Bethleem puer natus est, & no-
men eius sanctum & terribile.

R. T.

t. Antiphona ante Euangelium.

GLORIA in excelsis Deo, & in terra pax, alleluia, alle-
luia.

v. Rursùm.

DOMINVS vobiscum.

Resp.

ET cum spiritu tuo.

x. Titulus Læctionis Euangelicæ.

LÆCTIO S. Euangelij secundùm Lucam.

y. Benedictio.

PER Euangelica dicta deleantur nostra delicta. In nomine †
patris, & filij, & spiritus sancti. Amen.

R. T.
Luc. 2.

z. Ipsa lectio.

EXIIT edictum à Cæsare Augusto, vt describeretur vniuer-
sus orbis. Hæc descriptio prima facta est à præside Syriæ Cyrino.
Et ibant &c.

A a. Iterùm.

DOMINVS vobiscum.

Resp.

ET cum spiritu tuo.

B b. Item.

R. T.

KYRIE eleison. Kyrie eleison. Kyrie eleison.

c c. De-

c c. Denuò.

DOMINVS vobiscum.

Resp.

ET cum spiritu tuo.

D d. Antiphona post Euangelium.

R. T.

ECCÈ annuncio vobis gaudium magnum, quod erit in vni-
uersa terra: hodie natus est vobis saluator mundi in ciuitate Da-
uid: regnabit, & regni eius non erit finis.

E e. Versus.

PACEM habete.

Resp.

AD te Domine.

F f. Rursùm.

DOMINVS vobiscum.

Resp.

ET cum spiritu tuo.

G g. Oratio super sindonem.

R. T.

DEVS qui humanæ substantiæ, dignitatis tuæ gratiam contu-
listi, da nobis Iesu Christi filij tui diuinitatis esse confortes, qui
fragilitatis nostræ dignatus est fieri particeps, Qui tecum viuit.

H h. Oblatio panis azymi cum patena.

SUSCIPE clementissime pater hunc panem sanctum, vt fiat
vnigeniti tui corpus, in nomine † patris, & † filij, & spiritus † san-
cti. Amen.

I i. Oblatio vini aqua mixti in calice.

SUSCIPE clementissime pater hunc calicem, vinum aqua mi-
xtum, vt fiat vnigeniti tui sanguis, in nomine † patris, & † filij, &
spiritus † sancti. Amen.

K k. Orationes secretæ ad munus oblatum.

OMNIPOTENS sempiternæ Deus, placabilis, & acceptabilis
sit tibi hæc oblatio, quam ego indignus pro me misero peccatore,

P p & pro

& pro delictis meis innumerabilibus tuæ pietati offero, vt veniam & remissionē omnium peccatorum meorum mihi cōcedas, & iniquitates meas nē respexeris, sed sola tua misericordia mihi profit indigno: Per Christum Dominum.

ET suscipe sancta Trinitas hanc oblationē, quam tibi offerimus pro regimine & custodia, atque vnitare catholicæ fidei, & pro veneratione quoquē beatæ Dei genitricis Mariæ, omniumque simul sanctorum tuorum, & pro salute & incolumitate famulorum famularumque tuorum N. & omnium, pro quibus clementiam tuam implorare polliciti sumus, & quorum quarumque eleemosynas suscepimus, & omnium fidelium Christianorum tam viuorum quàm defunctorum, vt te miserante remissionem peccatorum, & æternæ beatitudinis præmia in tuis laudibus fideliter perseuerando percipere mereantur, ad gloriam & honorem nominis tui Deus, misericordissime rerum conditor: Per Christum Dominum.

ET suscipe sancta Trinitas hanc oblationem pro emendatione mea, vt mundes & purges me ab vniuersis peccatorum maculis, quatenus tibi dignè ministrare merear Deus & clemētissime Domine. Benedictio Dei patris † omnipotentis, & † filij, & spiritus † sancti copiosa de cælis descendat super hanc nostram oblationem, & accepta tibi sit hæc oblatio Domine sancte, pater omnipotens, æterne Deus, misericordissime rerum conditor. Amen.

R. T.

I. I. Offerenda.

ECCĒ apertum est templum tabernaculi testimonij, & Hierusalem noua descendit de cælo, in qua est sedes Dei & agni: & serui eius offerunt ei munera, dicentes: Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est. V. Et ecce sedet in medio eius super thronū maiestatis suæ agnus, & vox sonat ante eum, dicens: Vicit Leo de tribu Iuda radix Dauid, & quatuor animalia requiem non habent, dicētia sedenti super thronum: Sanctus.

m m. De-

m m. Denuð.

DOMINVS vobiscum.

Resp. ET cum spiritu tuo.

N n. Symbolum.

CREDO in vnum Deum, patrem omnipotentem, factorem R. T. cæli & terræ, visibilium omnium & inuisibilium: & in vnum Dominū Iesum Christum, filium Dei vnigenitum, & ex patre natum ante omnia secula, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero: Genitum, non factum, consubstantialem patri, per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cælis: & incarnatus est de spiritu sancto ex Maria virgine, & homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus & sepultus est. Et resurrexit tertia die secundum scripturas. Ascendit ad cælos, sedet ad dexteram patris. Et iterum venturus est cum gloria, iudicare viuos & mortuos, cuius regni non erit finis. Et in spiritum sanctum Dñm, & viuificantem: qui ex patre filioque procedit, qui cum patre & filio simul adoratur, & conglorificatur, qui locutus est per prophetas. Et vnam sanctam catholicam & Apostolicam Ecclesiam. Confiteor vnum baptisma in remissionem peccatorum. Et expecto resurrectionem mortuorum, & vitam venturi seculi. Amen.

Oo. Rursùm.

DOMINVS vobiscum.

Resp.

ET cum spiritu tuo.

P p. Oratio super oblatam alta voce dicenda.

R. T.

Grata tibi sit, quæsumus Domine, hodiernæ natiuitatis Domini nostri Iesu Christi hæc oblatio. Vt tua gratia largiente, per hæc sacrosancta commercia, in ipsius inueniamur forma, in quo & nostram credendo speramus esse substantiam. Qui tecum &c. Per omnia secula seculorum. R. Amen.

Q q. Præfatio in canonem.

R. T.

P p 2

Do-

DOMINVS vobiscum.

Resp.

Et cum spiritu tuo.

SVRSVM corda.

Resp.

HABEMVS ad Dominum.

GRATIAS agamus Deo nostro.

Resp.

DIGNVM & iustum est.

R r. Præfatio.

Ms. VERE. Quia dignum & iustum est, æquum & salutare &c. Per Christum Dominum nostrum.

QVEM beata Maria sine detrimento virginitatis & sine virili actione mater & virgo concepit intacta, & non est eius conceptio sine virginitatis inuenta pudore. Ut quod audiuit ab angelo, crederet: & quod crediderat, indubitanter acciperet. Nec in ea honor exterminatus est integritatis, vt mater sempiternæ diceretur castitatis. O beatum & sacrosanctum Mariæ virginis vterum, * quæ sola meruit inter mulieres suis visceribus mundi portare Dominum: ad nostram quoque salutem æternam edidit Christum. Gaudeat itaq; vniuersus orbis, quia ex mēbris virginalibus egressus est Deus. Cōgratuletur innumerabilis multitudo angelorū exercitūs, cum quibus innumerabilem gloriam tuam canimus, sine fine dicentes: Sanctus.

* qui meruit mun di portare Dominū.

R. T.

S s. Hymnus trishagios.

SANCTVS, sanctus, sanctus, Dominus Deus sabbaoth. Pleni sunt cæli & terra gloria tua, hofanna in excelsis.

Benedictus qui venit in nomine Domini, hofanna in excelsis.

Meminit huius ipse Ambr. l. 4. de sacr. c. 4. & in cap. 2. epist. 1. ad Timoth. verbis suprā citatis.

R t. Oratio pro populo, Regibus, & cæteris vitis.

TE igitur clementissime pater, per Dominum nostrum Iesum

IESVM Christum filium tuum, supplices rogamus & petimus, vt accepta habeas, & benedicas † hæc dona, † hæc munera, † hæc sancta sacrificia illibata: Inprimis quæ tibi offerimus pro Ecclesia tua sancta Catholica, quam pacificare, custodire, adunare, & regere digneris toto orbe terrarum, vnà cum E famulo & sacerdote tuo Papa nostro N. & Pontifice nostro N. & ¶ famulo tuo N. Imperatore, sed & regibus & cæteris orthodoxis atque Catholicæ & Apostolicæ fidei cultoribus.

MEMENTO Domine famulorum famularumque tuorum, & omnium circumstantium, quorum tibi fides cognita & nota deuotio, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis, pro se suisque omnibus, pro redemptione animarum suarum, pro spe salutis & incolumitatis suæ, tibiq; reddūt vota sua, æterno Deo, viuo & vero.

V u. Infra actionem.

COMMUNICANTES & memoriam venerantes, in primis gloriosæ semperque virginis Mariæ genitricis Dei ac Domini nostri Iesu Christi, sed & beatissimorum Apostolorum & martyrum tuorum Petri & Pauli, Andrea, Iacobi, Ioannis, Thomæ, Iacobi, Philippi, Bartholomæi, Matthæi, Simonis & Thaddeï, Xysti, Laurentij, Hippolyti, Vincentij, Cornelij, Cypriani, Clementis, Chryfogoni, Ioannis & Pauli, Cosmæ & Damiani, Apollinaris, Vitalis, Nazarij & Celsi, Protasij & Geruasij, Victoris, Naboris, Felicis, Calimeri, Materni, Eustorgij, Dionysij. Et omnium sanctorum tuorum, quorum meritis precibusque concedas, vt in omnibus protectionis tuæ muniamur auxilio. Per Christum Dominum nostrum.

X x. Inuocatio sacerdotis.

FAC nobis Deus hanc oblationem ascriptam, rationabilem, acceptabilem, quæ nobis corpus & sanguis fiat di-

Hoc etiā ex ipso Ambrosio descriptum est lib. 4. de sacr. cap. 5.

P p 3 le-

lectissimi Filij tui, DE I & Domini nostri Iesu Christi.

yy. Ablutio digitorum.

LAVABO inter innocentes manus meas, & circumdabo altare tuum Domine, vt audiam vocem laudis tuæ, & enarrem vniuersa mirabilia tua.

Etiã hæc Ambrosiana sunt loc. cit.

zz. Consecratio panis per verba Christi.

QVI pridie quàm pateretur, in sanctis manibus suis accepit panem, respexit in cælum, ad te sancte pater, omnipotens æterne Deus, gratias agens, benedixit, fregit, fractumque Apostolis suis E & discipulis suis tradidit, dicēs: Accipite & edite ex hoc omnes. **HOC EST ENIM CORPVS MEVM**, quod pro multis confringetur.

Itē & hæc.

aaa. Consecratio calicis per verba Christi.

SIMILITER etiam calicem postquàm cœnatum est, pridie quàm pateretur, accepit: respexit ad cælum, ad te sancte pater, omnipotens æterne Deus, gratias agēs, benedixit, Apostolis E & discipulis] suis tradidit, dicens: Accipite & bibite ex eo omnes. **HIC EST ENIM SANGVIS MEVS**.

Ex eodem Ambros. lib. cap. 6. * hæc

MANDANS quoque & dicens ad eos: Quotiescunquē * hoc feceritis, toties commemorationem meam facietis, E mortem meam predicabitis, resurrectionem meam annuntiabitis, aduentum meum sperabitis] donc iterum adueniam.

bbb. Commemoratio, passionis, resurrectionis, & Ascensionis Domini.

Ibidem.

ERGÒ memores gloriosissimæ eius passionis, & ab inferis resurrectionis, & in cælum ascensionis, offerimus tibi hanc immaculatam hostiam, rationabilem hostiam, incruentam hostiam, hunc panem sanctum, & calicem vitæ æternæ.

ET petimus & precamur, vt hanc oblationem suscipias, in sublimi altari tuo per manus angelorum tuorum, sicut suscipere digna-

dignatus es munera pueri tui iusti Abel, & sacrificium patriarchæ nostri Abrahæ, & quod tibi obtulit summus sacerdos tuus Melchisedech.

ccc. Oratio pro defunctis.

MEMENTO etiam Domine famulorum famularumque tuorum N. qui nos præcesserunt cum signo fidei, & dormiunt somno pacis: ipsis & omnibus in Christo quiescentibus locum refrigerij, lucis, ac pacis vt indulgeas, deprecamur. Per eundem Christum Dominum.

Alludit ad hæc etiã Ambros. de obitu Valentiniani.

ddd. Oratio sacerdotis pro seipso.

NOBIS quoque minimis & peccatoribus famulis tuis, de multitudine misericordiæ tuæ sperantibus, partem aliquam & societatem donare digneris cum tuis sanctis Apostolis & martyribus, cum Ioanne & Ioanne, Stephano, Andrea, Petro, Marcellino, Agnete, Cæcilia, Felicitate, Perpetua, Anastasia, Agatha, Euphemia, Lucia, Apollonia, Iustina, Sauina, Tecla, Pelagia atque Catharina. Et cum omnibus sanctis tuis: intrâ quorum nos confortium, non æstimator meriti, sed veniẽ, quæsumus, largitor admitte. Per Christum Dominum nostrum.

PER quem hæc omnia Domine semper bona creas, † sanctificas, † viuificas, † benedicis, & nobis famulis tuis largiter præstas, ad augmentum fidei, & remissionem omnium peccatorum nostrorum. Et est tibi DEO patri omnipotenti, ex ipso †, & per ipsum †, & in ipso †, omnis honor, virtus, laus & gloria, imperium †, perpetuitas †, & potestas † in vnitatem spiritus sancti: Per infinita secula seculorum. Amen.

eee. Confractio hostiæ, & commixtio in calice.

CORPVS tuum frangitur Christe, calix benedicitur: sanguis tuus sit nobis semper ad vitam & ad saluandas animas, Deus noster.

COM.

COMMIXTIO consecrati corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi, nobis edentibus & fumentibus proficiat ad vitam & gaudium sempiternum.

R. T. fff. Confractorium siue Antiphona ad confectionem.

MAGNUM & salutare mysterium Dei nostri: quæ peperit, & mater & virgo est: quem peperit, Deus & homo est: ipse est creator omnium, filius virginis, Dominus genitricis.

Huius quoque meminit Ambrosius lib. 5. de sacr. c. 4. Ambrosius ibi lib. 6. ca. 5.

ggg. Oratio Dominica.
DIVINO magisterio edocti, & salutaribus monitis instituti, audemus dicere: Pater noster qui es in cælis &c.

Eiusdem appendix.

PER Dominum nostrum Iesum Christum, in quo tibi est, cum quo tibi est honor, laus, gloria, magnificentia, potestas cum spiritu sancto à seculis, & nunc & semper & in omnia secula seculorum. Amen.

h h h. Pacis nunciatio.

V. Pax & communicatio Domini nostri Iesu Christi sit semper vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

V. Offerte vobis pacem.

R. Deo gratias.

V. Pax in cælo, pax in terra, pax in omni populo, pax sacerdotibus Ecclesiarum DEI. Pax Christi & Ecclesie maneat semper nobiscum.

iii. Oratio ante Communionem corporis Domini.

DOMINE sancte, pater omnipotens, æterne Deus, da mihi hoc corpus Iesu Christi filij tui Domini mei ita sumere, vt non sit mihi ad iudicium, sed ad remissionem omnium peccatorum meorum. Qui tecum,

k k k. Item ante Communionem sanguinis Domini,

P R A E-

P R A E S T A, quæso Domine, vt perceptio corporis & sanguinis Dñi nostri Iesu Christi, quem pro nobis dignatus es effundere, ab omni nos peccati macula purget, & ad vitam perducatur æternam. Amen.

lll. Orationes post sumptionem vtriusque.

D E O gratias, Deo gratias. Accepta Christi munera fumamus Dei gratia, non ad iudicium, sed ad saluandas animas Deus noster.

C O N F I R M A hoc **D E V S** quod operatus es in nobis, & dona Ecclesie perpetuam tranquillitatem & pacem. Per Dominum nostrum.

A S C E N D A T Domine oratio nostra ad thronum Maiestatis tuæ, & nè vacua reuertatur ad nos postulatio nostra, Domine exaudi orationem nostram. Et clamor noster ad te perueniat. Et nè vacua reuertatur &c.

m m m. Communio adstantium.

V. Corpus Christi.

R. Amen.

n n n. Transitorium.

G A V D E & lætare exultatio angelorum. Gaude Domini virgo, Prophetarum gaudium. Gaudeas benedicta, Dominus tecum est. Gaude quæ per angelum gaudium mundi suscepisti. Gaude quæ genuisti factorem & Dominum. Gaudeas, quia digna es esse mater Christi.

o o o. Salutatio populi.

V. Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

p p p. Oratio post Communionem.

R E P L E, quæsumus, Domine famulos tuos tua sacra benedictione: vt qui te factorem & conditorem ad eos renouandos Dominum nostrum Iesum Christum aduenisse confidunt, te au-

Q q thore

Hoc quoque desumptum est, ex Ambrosio lib. de sacr. 4. cap. 5.

R. T.

thore iugiter operante saluentur. Qui cum patre & spiritu sancto
viviis & regnas.

Qq q. Iterum.

DOMINVS vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

Rrr. Rursùm.

R. T. Kyrie eleison, Kyrie eleison, Kyrie eleison.
s ff. Benedictio.

R. T. V. Benedicat & exaudiat nos Deus.
R. Amen.

Ttt. Dimissio populi.

PROCEDAMVS in pace.

R. In nomine Christi.

AMBROSIANAE MISSAE ORATIONES ET PRAEFATIONES PER RELI- QVVM ANNI CIR- CVLVM.

IN NAT. B. STEPHANI.

Oratio super populum.

OMNIPOTENS sempiternè Deus, qui primitias
martyrum in sancti Leuitæ Stephani sanguine dedicâsti:
tribue, quæsumus, vt pro nobis intercessor existat, qui pro
suis etiam persecutoribus supplicauit dominum nostrum
Iesum Christum filium tuum. Qui tecum.

Oratio super sindonem.

DA, quæsumus, omnipotens Deus, vt beati protomar-
tyris

sequentia ex Missal.
Mediolâ. desumpta
sunt. Inter quæ præ-
fationes etiam quæ-
dam cum codice
Ms. Guilielmitarū
Brugens collatæ sunt.
Quibus notulam
MS. adiecimus.

tyris tui Stephani post natiuitatem Dñi nostri Iesu Christi solen-
nia recensentes, & meritis ipsius protegamur, & precibus adiuue-
mur. Per eundem Dominum.

Oratio super oblatam.

Hoc munus populi tui Domine, Leuitæ & protomartyris
tui Stephani deprecatione sit gratum, vt ecclesia tua eius semper
intercessionibus adiuuetur, cuius sine cessatione instruitur disci-
plinis. Per Dominum nostrum.

Præfatio.

ÆTERNE Deus. Qui Leuitarum præconem vocâsti Stepha- M. S.
num: Hic tibi primus dedicauit martyrij nomen: Hic tibi in-
choauit primus effundere sanguinem: Hic meruit videre cælos
apertos, & filium stantem ad dexteram patris. In terris hominem
adorabat, & in cælo filium patris esse clamabat. Hic magistri verba
referebat, quia quod Christus dixit in cruce, hoc Stephanus do-
cuit in sanguinis sui morte. Christus in cruce indulgentiam semi-
nabat, & Stephanus pro suis lapidatoribus Dominum supplica-
bat. Propterea cum angelis & archang.

Oratio post Communionem.

GRATIAS tibi agimus Domine, multiplicatis circa nos mi-
serationibus tuis, qui & filij tui natiuitate nos saluas, & B. proto-
martyris tui Stephani deprecatione sustentas. Per eundem Do-
minum.

B. IN NAT. B. IOANNIS APOSTOLI
ET EVANGELISTAE.

Oratio super populum.

DEVS, qui per os beati Apostoli tui Ioannis Euangelistæ,
verbi tui nobis arcana referâsti: præsta, quæsumus, vt quod ille no-
stris auribus excellenter infudit, intelligentiæ competentis erudi-
tione capiamus. Per eundem Dominum.

Qq 2 Oratio

Oratio super find.

PRAESTA, quæsumus, omnipotens Deus, vt verbum caro factum, quod B. Ioannes Euangelista prædicauit, per hoc suū mysterium habitet semper in nobis. Qui tecum.

Oratio super obl.

SUPPLICATIONIBVS Apostolicis B. Ioannis Euangelistę, quæsumus Domine, Ecclesię tuę commendetur oblatio, cuius magnificis prædicationibus eruditur. Per Dominum nostrum.

Præfatio.

M. S.

AETERNE Deus. Beati Ioannis Euangelistę merita recolentes, quem Dominus Iesus Christus non solum peculiari semper decore ornauit, sed & in cruce positus, tanquam hæreditario munere profecutus, vicarium pro se matri filium clementer adtribuit. Quem intantum benignitas indulta præfecit, vt & factus ex piscatore discipulus, & humanę dispensationis modum excedens, ipsam verbi tui sine initio Deitatem, præ ceteris & mente conspiceret, & voce proferret. Propterea cum angelis & archang.

Oratio post Communionem.

APOSTOLICA B. Ioannis Euangelistę, quæsumus Domine, intercessione nos adiuua, pro cuius solennitate percepimus tua sancta lætantes. Per Dominum nostrum.

e. IN NAT. BEATORVM INNOCENTVM.

Oratio super populum.

LAETETVR, quæsumus, Domine Ecclesia tua de tuorum celebritate infantum, & misericordiæ tuæ iugiter experiatur effectum: quod & fragilitas humana subsistat, & diuina supplicantibus redemptio non negetur. Per Dominum nostrum.

Oratio super find.

TRI-

TRIBVE, quæsumus, omnipotens Deus, vt Innocentum sinceritatem possimus imitari, quorum tibi dicatam veneramur infantiam. Per Dominum.

Oratio super obl.

PRAESTA, quæsumus, omnipotens Deus, vt & hi martyres tui pro nobis interueniant, quorum clara prior est confessio, quam loquela. Per Dominum nostrum.

Præfatio.

AEQVVM & salutare. Nos in preciosa morte paruulorum te, Ms. sancte pater omnipotens, gloriosius collaudare, quos propter filij tui Domini nostri Saluatoris infantiam, bestiali sæuitia Herodes funestus occidit. Immensã clementiæ tuæ * dona cognoscimus. * benef. Fulget nanque sola magis gratia, quam voluntas: & clara est prius confessio, quam loquela. Antè passio, quam membra passionis existerent. Testes Christi, qui eius nondum fuerant agnitores. O infinita benignitas omnipotentis, cum pro suo nomine trucidatis, etiam nescientibus, æternæ meritum gloriæ perire non patitur, sed proprio cruore perfusus, & salus regenerationis expletur, & imputatur corona martyrij. Per eundem.

Or. post Com.

HODIERNÆ solennitatis effectu sumpsimus Domine gaudia magna de paruis, suppliciter exorantes, vt hanc abundantiam in nostra quoque saluatione defendas. Per Dominum nostrum Iesum Christum,

d. IN ORDINATIONE B. IACOBI ALPHAEI APOSTOLI XXX. DEC.

Or. super populum.

DEVS, qui huius diei venerandam sanctamque lætitiã beati Apostoli tui Iacobi festiuitate tribuisti, da Ecclesiæ

Qq 3 tuæ

tuæ & amare quod credidit, & prædicare quod docuit. Per Dominum nostrum Iesum Christum.

Or. super find.

TRIBVE, quæsumus, omnipotens Deus, vt cuius doctrina populus tuus ad confessionem Deitatis tuæ est institutus, eius suffragantibus meritis, diuinæ seruiat vnitati. Per Dominum nostrum.

Or. super oblata.

Supplicationibus, vt supra in Nat. D. Ioannis.

Præfatio.

AETERNE Deus. Maiestatem tuam suppliciter deprecantes, vt digneris nos beati Iacobi Apostoli dignis precibus confouere, vt cuius victorijs sine cessatione gaudemus, protectione perpetua muniamur. Per Christum Dominum.

Or. post Com.

PIGNVS vitæ æternæ capientes, humiliter te Domine imploramus, vt Apostolicis fulti patrocinijs, quod in imagine contigimus sacramenti, manifesta perceptione sumamus. Per Dominum nostrum Iesum Christum filium tuum, qui tecum.

E. DOMINICA I POST NATI- VITATEM DOMINI.

Or. super populum.

RESPICE, quæsumus, Domine populum supplicentem misericordiâ tuam, ac dispone præfidijs, vt te in omnibus re-
flore gratuletur, quia non habet nisi in tua tantum pietate fidu-
tiam. Per Dominum.

Super find.

PATEANT aures misericordiæ tuæ, Domine, precibus supplicantium: & vt petentibus desiderata concedas, fac eos quæ tibi sunt placita, postulare. Per Dominum.

Super

Super obl.

RESPICE Domine, quæsumus, nostram propitius seruitutem: vt quod offerimus, sit tibi munus acceptum, sit nostræ fragilitati subsidium. Per Dominum nostrum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Suppliciter implorantes, vt filius tuus Iesus Christus, qui se vsque in finem sæculi suis promisit fidelibus affuturum, & præsentia corporalis mysterijs non deserat, quos redemit, & maiestatem suæ beneficijs non relinquat. Quem laudant.

Post Com.

REPLETI sumus Domine muneribus tuis: tribue, quæsumus, vt eorum emundemur effectu, & muniamur auxilio. Per Dominum nostrum.

F. INFRA OCT. NAT. DO- MINI.

DEVS, qui restaurationem conditionis humanæ mirabiliter operaris: tribue, quæsumus, vt simul perficiatur in nobis, quod verbi tui creauit dignatio, & quod eius hominis facti gloriosa natiuitas reformauit. Per eundem.

Super findonem.

DEVS, qui humanum genus principaliter sauciatum, Christi tui natiuitate saluare dignatus es: præsta, quæsumus, vt non inhe-
reamus perditionis authori, sed ad redemptoris nostri consortia transferamur. Per eundem Dominum.

Super obl.

OBLATIO tibi sit Domine, quæsumus, hodiernæ festiuitatis accepta, quia & nostræ reconciliationis processit perfecta placatio, & diuini cultûs nobis est indita plenitudo. Per Dominum nostrum.

Præfatio.

AETERNE

ÆTERNE DEUS. Tuæ laudi hostiam iugiter immolans cuius figuram Abel iustus instituit, agnus quoque legalis ostendit, celebrauit Abraham, Melchisedech sacerdos exhibuit: sed verus agnus & æternus Pontifex hodie natus Christus impleuit. Et ideo cum angelis.

Post Com.

HIS Domine sacramentis tuus nos semper natalis instauret, cuius nouitas singularis, humanam repulit vetustatem. Qui cum patre.

De Caléd.
Ianuar. ha-
bet Serm.
Ambr. 17.

G. IN OCTAVA DOMINI.

OMNIPOTENS sempiternus Deus, qui tuæ mensæ participes, à diabolico iubes abstinere conuiuio: da, quesumus, plebi tuæ, vt gustu mortiferæ prophanitatis abiectio, puris mentibus ad epulas æternæ salutis accedat. Per Dominum nostrum.

Super find.

OMNIPOTENS sempiternus Deus, qui in vnigenito tuo nouam creaturam nos tibi esse fecisti, custodi opera misericordiæ tuæ, & ab omnibus nos maculis vetustatis emunda: vt per auxilium gratiæ tuæ, in illius inueniamur forma, in quo tecum est nostra substantia. Qui tecum.

Super obl.

Muneribus nostris, quesumus Domine, precibusque susceptis, & celestibus nos munda mysterijs, & clementer exaudi. Per Dominum.

MS.

Præfatio.

PER Christum Dominum nostrum. Qui vt nos à graui seruitute legis redimeret, circumcisionis legalis * purificationem accepit: In qua & obseruationis antiquæ probator existeret, & humanam in se naturam vetustate expoliens innouaret. Præteriti sacramentorum consummator mysterij, idem legislator & custos, præcipiens

cipiens & obediens, diues in suo, pauper in nostro. Par turturum vel duos pullos columbarum: sacrificio vix sufficit cæli terræque possessor. Grandæui Simeonis inualidis gestatur manibus, à quo mundi rector & Dominus prædicatur. Accedit etiam testificantis oraculum vidue, quoniam decebat vt ab vtroque annuntiaretur sexu vtriusque saluator. Quem laudant.

Super Com.

FAC nos, quesumus Domine, multiplicatis solennitatibus iterare, quod nobis causam perpetuæ saluationis operatur. Per Dominum nostrum.

H. IN VIGILIA EPIPHANIAE DOMINI.

Orat. post Lect. 1.

ANNVE, quesumus, omnipotens Deus, vt sicut scrutantibus Magis hodie latenter est cognitus Dominus noster Iesus Christus, & adoratus à cunctis gentibus, ita & nostris sensibus manifestatus adueniat, & omni homini innotescat. Qui tecum viuit & regnat.

Or. post Lect. 2.

PRAESTA, quesumus, omnipotens Deus, vt saluatoris mundi, stella duce, manifestata natiuitas mentibus nostris reueletur semper & crescat. Per eundem Dominum nostrum.

Or. post Lect. 3.

DEVS illuminator omnium gentium, da populis tuis perpetua pace gaudere, & illud lumē splendidum infunde cordibus nostris, quod trium Magorum mentibus adpersisti. Per Dominum nostrum.

Or. super populum.

OMNIPOTENS sempiternus Deus, qui verbi incarnationem præclari testimonio fideris indicasti, quod videntes Magi, oblati maiestatem tuam muneribus adorauerunt: concede nobis, vt sem-

Rr per

De Epi-
phania
Ser. 18. 20.
21. & 22.

per in mentibus nostris tuę appareat stella iustitię, & noster in tuę sit confessione thesaurus. Per eundem.

Super find.

ADESTO Domine supplicationibus nostris, & populo tuo, quem tibi ex omnibus gentibus elegisti, veritatis tuę lumen ostende. Per Dominum.

Super obl.

ECCLESIAE tuę, quęsumus Domine, propitius dona intueri quibus non iam aurum, thus & myrrha profertur, sed quod eisdem muneribus declaratur, Iesus Christus Dominus noster. Qui tecum viuit & regnat.

Pręfatio.

M. s. PER Christum Dominum nostrum. Qui à puerperio cęlesti intulit mundo suę miracula maiestatis, vt adorandę Magis ostenderet stellam: * & transacto temporis interuallo, aquam mutaret in vinum: & suo quoquę baptisate sanctificaret fluenta Iordanis, idem Iesus Christus Dominus noster. Quem vnę.

Post Commun.

LARGIRE, quęsumus, omnipotens Deus supplicibus tuis, vt quem natum in terris fatemur hominem, hunc Deum, astris quoquę fatentibus, adoremus. Qui tecum.

I. IN FESTO EPIPHANIAE DOMINI.

Super populum.

DEVS, qui hunc diem electionis gentium primitijs consecrasti, & per luminis tui stellam, manifestum te nobis ostendisti: tribue, quęsumus, vt noua cęlorum & mirabilis claritas, in nostris semper cordibus oriatur. Qui cum patre.

Annunciatio diei Paschatis per Diaconum.

NOVERIT charitas vęstra, fratres charissimi, quod annuente

Dei

Dei & Domini nostri Iesu Christi misericordia, die tali mensis talis Pascha Domini celebrabimus.

Super find.

TRIBUE, quęsumus, omnipotens Deus, vt sicut omnes nationes veniunt gaudentes adorare Christum regem Dominum natum, ita & hęc pręclara lux habitet semper in nobis. Per eundem Dominum nostrum.

Super obl.

PIETATIS tuę Domine sacramentum hodierna solennitate recolentes, pro apparitione Domini nostri IESU Christi, & pro nostrę vocationis exordijs, sacrificium tibi laudis offerimus, quod propitiatus suscipias deprecamur. Per eundem Dominum.

Pręfatio.

ÆTERNE Deus. Qui te nobis super Iordanis alueum de cęlestis in voce tonitruu prębuiisti, vt saluatorem mundi demonstrares, & te patrem æterni luminis ostenderes, cęlos aperuisti, ærem benedixisti, fontem purificasti, & tuum vnicum filium per speciem columbę sancto spiritu declarasti: Susceperunt hodię fontes benedictionem tuam, & abstulerunt maledictionem nostram, ita vt credentibus purificationem omnium delictorum exhibeant, & * Deo filios generando * adoptiuę faciant, ad vitam æternam. Nam quos ad temporalem vitam carnalis natiuitas fuderat, quos mors per pręuaricationem ceperat, hos vita æterna recipiens, ad regni cęlorum gloriam reuocauit. Per eundem Christum Dominum.

Ms.

* Dei
* adoptio
ne

Post Communionem.

CÆLESTI lumine, quęsumus, Domine semper & vbiquę nos pręueni, vt mysterium, cuius nos participes esse voluisti, & puro cernamus intuitu, & digno percipiamus effectu. Per Dominum nostrum.

R r 2 K, DOM.

K. DOM. I. POST EPIPHAN.

- Super populum.

BENEDICTIO, quæsumus, Domine in tuos fideles copiosa descendat, & quam subiectis cordibus expetunt, largiter consequantur: quoniam sicut superbis resistis, sic humilibus tuis gratiam benignus impendis. Per Dominum nostrum Iesum Christum filium tuum.

Super findonem.

VOTA, quæsumus, Domine supplicantis populi cælesti pietate prosequere, ut quæ agenda sunt, videant: & ad implenda, quæ viderint, conualecant. Per Dominum.

Super obl.

QUÆSUMUS, Domine Deus noster, ut noxijs desiderijs expeditos, deuotionem nos tibi liberam atque oblationem offerre concedas. Per Dominum nostrum.

Præfatio.

AETERNE Deus, Suppliciter exorantes, ut qui te authore subsistimus, te dispensante dirigamur, non nostris sensibus relinquamur, sed ad tuæ reducti semper tramite veritatis, hæc studeamus exercere quæ præcipis, ut dona possimus percipere quæ promittis. Per Christum.

Post Com.

QUÆSUMUS, Domine Deus noster, ut quos diuinis reparare non desinis sacramentis, tuis non destituas benignus auxilijs. Per Dominum nostrum.

L. DOM. II. POST EPIPHAN.

Super populum.

OMNIPOTENS sempiternæ Deus, qui cælestia simul & terrena moderaris, supplicationes populi tui clementer exaudi, & pacem tuam nostris concede temporibus. Per Dominum.

Super

Super find.

ADESTO, quæsumus, Domine supplicationibus nostris, & in tua misericordia confidentes, ab omni nos aduersitate custodi. Per Dominum.

Super oblatam.

OBLATA Domine munera sanctifica, nosque per hæc à peccatorum nostrorum maculis emunda. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Semperque virtutes & laudes tuas labijs exultationis effari, qui nobis ad releuandos istius vitæ labores, diuersa donorum tuorum solatia, & munerum salutarium gaudia contulisti, mittendo nobis Iesum Christum Dominum nostrum. Per quem.

Post Communionem.

AUGEATUR in nobis Domine, quæsumus, tuæ virtutis operatio, ut diuinis vegetati sacramentis, ad eorum promissa capienda tuo munere præparemur. Per Dominum nostrum.

M. DOMINICA III. POST EPIPHAN.

Super populum.

OMNIPOTENS sempiternæ Deus, infirmitates nostras propitius respice, atque ad protegendum nos, dexteram tuæ maiestatis extende. Per Dominum.

Super find.

VOX clamantis Ecclesiæ ad aures Domine, quæsumus, tuæ maiestatis ascendat, ut percepta venia peccatorum, te fiat operante deuota, & te protegente secura. Per Dominum.

Super obl.

HAEC hostia Domine, quæsumus, emundet nostra delicta, & ad sacrificium celebrandum, subditorum tibi corpora mentesque sanctificet. Per.

Rr 3 Præ-

Præfatio.

AETERNE Deus. Et te in omni tempore collaudare & benedicere, quia in te viuimus, mouemur, & sumus: & nullum tempus nullumque momentum est, quod à beneficijs pietatis tuæ vacuum transigamus. Varijs etenim solennitatum causis, salutarium nobis operum tuorum & munerum memoria, præsentis vitæ tempora exornat. Vndè & nos vel innouante lætitia præteriti gaudij, vel permanentis boni tempus agnoscentes, indefessas maiestati tuæ grates exoluimus. Per Dominum.

Post Communionem.

QVOS tantis Domine largiris refici salutaribus mysterijs, quæsumus, vt effectibus nos eorum veraciter aptare digneris. Per Dominum.

N. DOM. III. POST EPIPHAN.

Super populum.

CONSERVA, quæsumus, Domine familiam tuam, & benedictionum tuarum propitius vbertate purifica, vt eruditionibus tuis semper multiplicetur & donis. Per.

Super find.

FAMILIAM tuam, quæsumus, Domine dextera tua perpetuo circumdet auxilio, vt ab omni prauitate defensam, bonis cælestibus prosequatur. Per Dominum.

Super oblat.

CONCEDE, quæsumus, omnipotens Deus, vt huius sacrificij munus oblatum, fragilitatē nostram ab omni malo purget semper & muniat. Per.

Præfatio.

QVIA tu in nostra semper faciens infirmitate virtutem, Ecclesiam tuam inter aduersa crescere tribuisti, vt quum putaretur oppressa, tunc potius exaltata præualeret, dum simul & experi-

enti-

entiam fidei declarat afflictio, & triumphatrix semper perseverat, te adiuuante, deuotio. Per Christum.

Post Communionem.

QVÆSUMVS &c. vt supra Dom. I.

O. DOM. V. POST EPIPHAN.

Super populum.

OMNIPOTENS sempiternæ Deus, dirige actus nostros in beneplacito tuo, vt in nomine dilecti filij tui mereamur bonis operibus abundare. Per eundem.

Super find.

PROPTIARE misericors Deus supplicationibus nostris, & populum tuum pia protectione custodi, vt qui vnigenitum tuum in carnem nostri corporis Deum natum esse fatentur, nulla possint diaboli falsitate corrumpi. Per eundem Dominum.

Super obl.

CONCEDE, vt Dom. præcedenti.

Præfatio.

AETERNE Deus. Et tibi hanc immolationis hostiam offerre, quæ salutifero & ineffabili diuinæ gratiæ sacramento offertur à plurimis, & vnū corpus Christi, sancti spiritus infusione efficitur. Singuli accipiunt Christum Dominum, & in singulis portionibus est totus. Nec per singulos minuitur, sed integrum se præbet in singulis. Propterea ipsi qui sumimus communionem huius sancti panis & calicis, vnum corpus efficimur. Per ipsius itaq; maiestatem te supplices exoramus, vt nos ab omnibus emundes contragijs vetustatis, & in nouitate vitæ perseverare concedas. Per eundem Christum.

Citat hæc
Præfat. D.
Ambrosij
titulo, D.
Algerus
libr. 1. de
Sacram.

Post Communionem.

PER huius Domine mysterij virtutem & vitia nostra purgatur, & iusta desideria compleantur. Per.

P. IN

P. IN NAT. S. AGNETIS.

Super populum.

DEVS, qui vt humanum genus ad confessionem tui nominis prouocares, etiam in fragili sexu perfecisti conditionem martyrij: præsta, quæsumus, vt Ecclesia tua hoc exemplo commonita, nec pati pro te metuat, & cælestis præmij gloriam concupiscat. Per Dominum.

Super find.

DA nobis, quæsumus Domine, beatæ martyris tuæ Agnetis confidenter honorare infantiam, quæ in puellari consistens ætate, mortem pro tua confessione calcavit. Per Dominum.

Super obl.

MVNERA plebis tuæ, quæsumus, Domine lætanter offerimus, quæ in honore nominis tui & sanctæ Agnetis nobis remedia sempiterna dignanter impendant. Per Dominum.

Præfatio.

M. S.

ÆTERNE DEUS. Recensentes diem beatæ Agnetis martyrio consecratum, quæ terrenæ generositatis oblectamenta despiciens, cælestem meruit dignitatem. Et societatis humanæ vota contemnens, æterni regis est sociata consortio: Et preciosam mortem, sexûs fragilitate calcata, pro Christi confessione suscipiens, simul est eius facta conformis, vt sempiternitati eius sociaretur & gloriæ. Per eundem Christum Dominum.

Post Communionem.

REFECTI cibo potuque cælesti, DEVS noster, te supplices exoramus, vt in cuius hæc commemoratione percepimus, eius muniamur & precibus. Per Dominum nostrum.

Q. IN NAT. S. VINCENTII.

Super populum.

DEVS mundi creator & rector, qui hunc diem in Leuitæ tui Vincentij martyrio consecrasti: exaudi propitius supplices tuos, & con-

& concede, vt omnes qui martyrij eius merita veneramur, intercessionibus eius ab æternis gehennæ incendijs liberemur. Per Dominum.

Super find.

AUXILIUM, quæsumus, Domine Maieitati tuæ potestati que subiectis tribue, vt quicquid actibus nostris non meremur accipere, beati Leuitæ & martyris tui Vincentij precibus assequamur. Per Dominum.

Super obl.

HOSTIAS tibi Domine B. Vincentij Leuitæ & martyris tui dicatas meritis, benignus assume, & ad perpetuum nobis tribue prouenire subsidium. Per Dominum.

Præfatio.

PER Christum Dominum nostrum. Qui martyrem suum M. S. Vincentium vocauit ad gloriam, qui eum per martyrij vulnera cælestem vocauit ad palmam. Hic nempe martyr, verus Domini testis, non dubitauit pro Christo animam dare in mortem, sciens quod hîc non haberet ciuitatem manentem, sed in cælo distributam hæreditatem per sortem. Non timuit tortoribus in pœnis tradere membra, sciens quod caro sua glorificata resurgat, & propter dolorum flagella recipiat præmia sempiterna. Torquetur, tûditur, flagellatur, exuritur: sed inuictus pro sancto nomine animus, non concutitur. * Plus ardet igne cæli, quàm ferri: plus necitur timore DEI, quàm * seculi. Plus voluit placere Deo, quàm foro: plus dilexit mori mundo, quàm Domino. Propter quod in sancta confessione triumphans, nec in persecutione animam ponere dubitans, carnea claustra relinquens, ad cæleste regnû conscendens, cum sanctis omnibus exultat & gaudet. Et ided cum.

* plus ar-
dens
* pœnæ

Post Communionem.

QUÆSUMVS, omnipotens Deus, vt qui cælestia alimenta percepimus, intercedente beato Vincentio Leuita & martyre

Sf tuo,

tuo, per hæc contra omnia aduersa muniamur. Per Dominum.

R. IN CONVERSIONE S. PAULI.

Super populum.

DEVS, qui vniuersum mundum beati Apostoli tui Pauli prædicatione docuisti, da nobis, quæsumus, vt cuius hodiè conuersionem colimus, per eius ad te exempla gradiamur. Per Dominum.

Super sindonem.

PRAESTA nobis, quæsumus, Domine consolationis auxilium, vt diuturnis calamitatibus laborantes, beati Apostoli tui Pauli intercessione, à cunctis tribulationibus eruiamur. Per Dominum nostrum Iesum Christum filium tuum.

Super obl.

APOSTOLI tui Pauli precibus, Domine, plebis tuæ dona sanctifica, vt quæ tibi tuo grata sunt instituto, gratiora fiant patrocinio supplicantis. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE DEUS. Qui Ecclesiam tuam in beati Apostoli tui Pauli prædicatione constantem, nulla sinis fallacia violari: Quia nihil in vera religione manere censetur, quod eius non conuenit disciplinis. Quem hodiè vas factum electionis, magistrum & doctorem gentium vocandarum, mutato in Paulum nomine, collocasti. Per Christum.

* condic-
rit disci-
plina.

Post Communionem.

SANCTIFICATI Domine salutari mysterio, quæsumus, vt pro nobis eius non desit oratio, cuius donasti patrocinio gubernari. Per Dominum.

s. IN NAT. S. AGATHAE.

Super populum.

INTERCESSIONIBVS beatæ virginis & martyris tuæ Agathæ, quæsumus Domine, fructum clementiæ tuæ sentiant supplican-

cantes, cuius orationibus in sancta tua Ecclesia etiam eorum deuotè efficiantur mentes. Per Dominum nostrum.

Super find.

TRIBVE, quæsumus, omnipotens Deus, vt sanctæ virginis & martyris tuæ Agathæ solennitate letemur, & tantæ fidei & castitatis proficiamus exemplo. Per Dominum nostrum.

Super oblat.

FIANT Domine tuo grata conspectui munera supplicantis Ecclesiæ, & vt nostræ salutis proficiant, adsit intercessio beatæ tuæ martyris Agathæ. Per Dominum.

Præfatio.

AEQVVM & salutare. Nos te in hoc præcipuè die digna laude præconij canere, in quo Agatha triumphans, hostia tuæ maiestati oblata est: Cui tantam contulisti victoriam, vt ipsa seua & aspera victricem tremereat tormenta. Cuius lampas coruscis emicat fulgoribus, vt referatas poli ingredi valeat ianuas. O felix & inclyta virgo, quæ meruit Domini pro laude fidelis martyrium sanguine clarificare suum. O illustris & gloriosa, gemino illustrata decoro, quæ inter tormenta aspera, cunctis præclara miraculis, & mystico pollens suffragio, Apostoli tui meruit visitatione curari. Hanc Christo nuptam susceperunt angelorum agmina, quæ mentis eius sanctitatem indicârunt, & patriæ liberationem. Per eundem Christum.

Post Communionem.

EXVITEMVS pariter de percepto pane iustitiæ, & de tuæ Domine festiuitate martyris Agathæ, quia interuentionibus tibi placentium confidimus, nobis ad perpetuam vitam profutura quæ sumpsimus. Per Dominum nostrum.

T. IN NAT. S. MATHIAE.

Super populum.

Sf 2 DEVS,

DEVS, qui proditoris tui ruina, nè Apostolorum tuorum numerus sacratus perfectione careret, beati Apostoli tui Mathiae electione supplèsti: præsta, quæsumus, vt eius protegatur meritis, in cuius festiuitate annua deuotione lætamur. Per Dominum.

Super find.

DEVS, qui es vita indeficiens & salus æterna, exaudi nos clemens & propitius, vt qui ad beatissimi Apostoli tui Mathie festiuitatem conueniunt, eius interuentu à morte perpetua liberentur. Per Dominum.

Super oblatam.

SACRIFICIA Domine tibi laudis offerimus, beati Apostoli tui Mathie solennia recolentes, vt in eius fortis collegio, gratia tua opitulante, purificatis mentibus inueniri mereamur. Per Dominum.

Præfatio.

ÆTERNE Deus. Te suppliciter exorantes, vt gregem tuum pastor æterne non deseras, sed per beatum Mathiam continua protectione custodias. Quem inter sanctos Apostolos tuos constituisse dignatus es, vt quod nequissimi infidelitas dignè amiserat, istius fidelissimi constantia benè promerendo susciperet. Et ideo cum.

Post Com.

PLACEANT, quæsumus, omnipotens Deus Maieitati tuæ sacrificia, quæ sumpsumus, & sicut beatum Mathiam Apostolorum tuorum numero sorte aggregasti, ita nos mente & corpore emundatos, eius consortio sociare digneris. Per Dominum nostrum Iesum Christum.

V. DOM. IN SEPTVAGESIMA.

Super populum.

PRECES populi tui, quæsumus, Domine clementer exaudi, vt

vt qui iustè pro peccatis nostris affligimur, pro tui nominis gloria misericorditer liberemur. Per Dominum nostrum.

Super find.

FAMILIAM tuam, quæsumus, Domine continua pietate custodi, vt quæ in sola spe gratiæ celestis innititur, tua semper protectione muniatur. Per Dominum.

Super obl.

HOSTIAS, quæsumus, Domine nostræ deuotionis benignus assume, & sacrificijs gloriosis subditorum tibi corda purifica. Per Dominum.

Præfatio.

ÆTERNE Deus. Ad cuius immensam pertinet gloriam, vt non solum mortalibus tua Deitate succurreres, sed & de ipsa etiã mortalitate nostra nobis remedium prouideres, & perditos quosque, vnde perierant, inde saluares. Per Christum Dominum nostrum.

Post Com.

FIDELIS tui Deus perpetuis donis firmentur, vt eadem & percipiendo requirant, & quærendo sine fine percipiant. Per Dominum nostrum.

X. DOM. IN SEXAGES.

Super populum.

AUXILIARE Domine populo tuo, vt sacrae deuotionis proficiens incrementis, & tuo semper munere gubernetur, & ad redemptionis æternæ perueniat, te deducente, consortiũ. Per Dominum nostrum.

Super find.

ECCLESIAM tuam Domine perpetua miseratione prosequere, vt inter seculi turbines constituta, & præsentis iucunditate respiret, & æternæ beatitudinis donum percipiat.

S f 3

Super

Super obl.

GRATIAS tibi referat Domine corde subiecto tua semper Ecclesia, & consequenter obtineat, vt obseruationes antiquas iugiter recensendo, proficiat in futurum. Per Dominum.

Præfatio.

ÆTERNE Deus. Qui nos de donis bonorum temporalium, ad perceptionem prouehis æternorum, Hæc enim tribuis, & illa promittis, vt & mansuris iam incipiamus inferi, & prætereuntibus non teneri. Tuum est enim omne quod viuimus, quia licet peccati vulnere natura nostra sit vitiata, tui tamen est operis, vt à terrenis ad cælestia renascamur. Per Christum.

Post Com.

REFECTI vitalibus alimentis, quæsumus Domine, ad vitam nutriamur æternam, Per Dominum.

v. DOM. IN QVINQVAG.

Super populum.

PRÆSTA famulis tuis Domine abundantiam protectionis & gratiæ: Da salutem mentis & corporis, da cõtinuæ prosperitatis augmenta, & tibi semper fac esse deuotos. Per Dominum.

Super find.

CONSERVA Domine familiam tuam bonis semper operibus eruditam: & sic præsentibus consolare præsidij, vt ad superna perducas dona propitius. Per Dominum.

Super obl.

SVSCIBE, quæsumus, Domine deuotorum munera famulorum, & diuinis purifica seruientes tua pietate mysterijs, quibus etiam iustificas ignorantes. Per Dominum.

Præfatio.

ÆTERNE Deus. Qui ideò conditionis humanæ propensis precibus exoraris, vt sicut tu corripis filios ad paternam reueren-

uerentiam tardiores, ita nos solita pietate præuenias, vt & supplices tuos fieri tribuas, & supplicantibus optata concedas. Per Christum.

Post Com.

Tvorvm nos Domine largitate donorum, & temporalibus attolle præsidij, & renoua sempiternis. Per Dominum nostrum Iesum Christum.

z. DOM. IN CAPITE QVADRAGESIMAE.

Super populum.

CONCEDE nobis, omnipotens Deus, præsidia militiæ Christianæ sanctis inchoare ieiunij, vt contra spirituales nequitias pugnaturi, continentia salutaris muniamur auxilijs, Per Dominum nostrum.

Super sindonem.

FAMILIAE tuæ, quæsumus Domine, absolue peccata, mentesque purifica, vt venerabilis ieiunij dies congrua deuotione repetentes, quæ fideliter poscimus, impetrare mereamur. Per Dominum nostrum.

Super obl.

DA nobis, quæsumus, omnipotens Deus, ieiuniorum magnifici sacramenti & dignè semper tractare mysteria, & competenter honorare primordia. Per Dominum.

Præfatio.

PER CHRISTVM Dominum nostrum. In quo ieiunantium fides alitur, spes prouehitur, charitas roboratur. Ipse est enim panis verus & viuus, qui est substantia æternitatis, esca virtutis. Verbum enim tuum, per quod facta sunt omnia, non solum humanarum mentium, sed ipsorum quoque panis est angelorum. Huius panis alimento Moyse famulus tuus, quadra-

De Quadrag. habet serm. Ambr. 23. 24. 25. 26. 27. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 79. 80. 83. 84. 85. 86. 87. 88. Meminit etiã Quadrag. Epist. 44. & de Heliac ieiũ. c. 10.

quadraginta diebus ac noctibus, legem suscipiens, ieiunauit: & à carnalibus cibis, vt tuę suauitatis capacior esset, abstinuit. Vndè nec famem corporis sensit, & terrenarum oblitus escarum est, quia
 * glorificabat. illum glorię tuę * clarificabat ad spectus, & influente spiritu Dei
 * definis, sermo pascebat. Hunc panem etiam nobis ministrare non * de-
 & vt cum sinas, quem vt indefinenter esuriamus hortaris, Iesum Christum
 indefinenter Dominum nostrum, cuius carne, dum pasчимur, roboramur: &
 ter sanguine, dum potamur, abluimur. Per quem.

Post Com.

SUMPSIMVS Domine sacramenta cęlestia: propterea deprecamur, vt quorum continua perceptione reficimur, saluari traditione lætemur. Per Dominum nostrum Iesum Christum.

A 2. FERIA II.

ORATIONES & in hac & cęteris Quadragesimę ferijs, prætermisimus, tum prolixitatis vitandę gratia, tum quòd ferè eadem sint cum Officio Gregoriano, ita vt ex Officio Ambrosiano illę desumptę videantur, quare eas requirat Lector curiosus Tom.2. Pręfationes verò earundem feriarum reperiet infra sub finem 1. Tomi cum addita litera A. quę significet, in Ambrosiano Officio easdem reperiri. Hoc interim adnotatu dignū, quòd excepta die Parasceues, nullum hęc existet Officium in ferijs sextis Quadragesimę, præter eas quas suo loco subiecimus.

B B. DOM. QVADRAG. DICTA, DE SAMARITANA.

Finita ingressa, preces per Diaconum pronunciatę, respondente choro.

DIVINAE pacis & indulgentię munere supplicantes, ex toto corde & ex tota mente precamur te.
 R. Domine miserere.

Pro

Pro Ecclesia tua sancta catholica, quę hęc & per vniuersum orbem diffusa est, precamur te.

R. Domine miserere.

PRO papa nostro N. & pontifice nostro N. & omni clero eorum, omnibusque sacerdotibus ac ministris, precamur te.

R. Domine miserere.

PRO famulo tuo N. imperatore, & famula tua N. imperatrice, & omni exercitu eorum, precamur te.

R. Domine miserere.

PRO famulo tuo N. rege & Duce nostro, & omni exercitu eius, precamur te.

R. Domine miserere.

PRO pace Ecclesiarum, vocatione gentium, & quiete populorum, precamur te.

R. Domine miserere.

PRO ciuitate hac & conuersatione eius, omnibusque habitantibus in ea, precamur te.

R. Domine miserere.

PRO aëris temperie, ac fructuum, & fecunditate terrarum, precamur te.

R. Domine miserere.

PRO virginibus, viduis, orphanis, captiuis, ac pœnitentibus, precamur te.

R. Domine miserere.

PRO nauigantibus, iter agentibus, in carceribus, in vinculis, in metallis, in exilijs constitutis, precamur te.

R. Domine miserere.

PRO his qui diuersis infirmitatibus detinentur, qui que spiritibus vexantur immundis, precamur te.

R. Domine miserere.

PRO his qui in sancta tua Ecclesia fructus misericordię largiuntur,

T t

giuntur,

giuntur, precamur te.

R. Domine miserere.

EXAUDI nos Deus in omni oratione atque deprecatione nostra, precamur te.

R. Domine miserere.

DICAMVS omnes:

R. Domine miserere.

Kyrie eleison, Kyrie eleison, Kyrie eleison.

Or. super populum.

INCHOATA ieiunia, quæsumus Domine, Ecclesiæ tuæ benigno favore prosequere, ut obseruantiam quam corporaliter exercemus, mentibus valeamus implere sinceris. Per Dominum nostrum.

Super find.

ADESTO Domine supplicationibus nostris, ut hoc solenne ieiunium quod animabus corporibusque curandis salubriter institutum est, deuoto seruitio celebremus. Per Dominum.

Super obl.

DOMINE Deus noster, in cuius spiritalibus castris militat laudanda sobrietas, abstinentia fructuosa, & casti pectoris opulenta frugalitas: ieiunantium vota clementer adsume, & fidelibus * postulatus consueta pietate succurre. Per Dominum.

Præfatio.

PER Christum Dominum nostrum. Qui ad insinuandum * humilitatis suæ mysterium, fatigatus resedit ad puteum, & à muliere Samaritana aquæ sibi petijt porrigi potum, quia in ea creauerat fidei * donum: Et ita eius sitire dignatus est fidem, ut dum ab ea aquam peteret, in ea ignem diuini amoris accenderet. Imploramus itaque immensam clementiam tuam, ut contemnentes tenebrosam profunditatem vitiorum, & relinquentes noxiarum hydriam cupiditatum, te qui fons vitæ, & origo bonitatis es, semper sitiamus, & tibi ieiuniorum nostrorum obseruatione pla-

* humanitatis

* donum

ne placeamus. Per eundem Christum.

Post Com.

TRIBE nobis omnipotens Deus, ut dona cælestia quæ debito frequentamus obsequio, sincera professione sectemur. Per Dominum nostrum Iesum.

c. c. FERIA IIII.

Præfatio.

ÆTERNE Deus. Qui ieiunia sacro instituto exequi præcepisti: ut per hanc abstinentiam, sicut confidimus de tua misericordia, mereamur veniam delictorum. Tu enim solus Deus abluis ægritudines animarum, quæ peccati vitio irrogantur: & facis abstinentiam prodesse, quibus fuerat obligata præsumptio. Per Christum Dominum.

d. d. DOM. QVADRAG. DE ABRAHAM.

Finita ingressa, preces.

DICAMVS omnes:

R. Kyrie eleison.

DOMINE Deus omnipotens patrum nostrorum,

R. Kyrie eleison.

RESPICE de cælo Deus, & de sede sancta tua.

R. Kyrie eleison.

PRO Ecclesia tua sancta catholica, quam conseruare digneris.

R. Kyrie eleison.

PRO papa nostro N. & pontifice nostro N. & sacerdotio eorū.

R. Kyrie eleison.

PRO vniuersis Episcopis, cuncto clero & populo.

R. Kyrie eleison.

PRO famulo tuo N. Imperatore, & famula tua N. imperatrice, & omni exercitu eorum.

Tt 2 R. Kyrie

R. Kyrie eleison.

PRO famulo tuo N. rege & duce nostro, & omni exercitu eius.

R. Kyrie eleison.

PRO ciuitate hac, omnibusque habitantibus in ea.

R. Kyrie eleison.

PRO aëris temperie, ac fructuum, & fecunditate terrarum.

R. Kyrie eleison.

LIBERA nos qui liberaſti filios Israel.

R. Kyrie eleison.

IN manu forti & brachio excelſo,

R. Kyrie eleison.

EX VRGE Domine, adiuua nos, & libera nos propter nomen tuum.

R. Kyrie eleison, Kyrie eleison, Kyrie eleison.

Super populum.

ADIVVA Domine fragilitatē plebis tuæ ieiunij ſacramento, vt ad votiuos Paſchalis celebritatis effectus & corporaliter gubernata cōcurrat, & per tuā gratiā deuota perueniat. Per Dñm noſtrū.

Super ſindonem.

SANCTIFICA Domine, quæſumus, noſtra propitiuſ ieiunia, & cunctarum nobis indulgentiam largire placatus culparum. Per Dominum.

Super obl.

OFFERIMVS tibi Domine munera ſupplicantes, vt quæ ſubditi pijs celebramus officijs, plenſ affectibus exequamur. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus, Tu es enim Dñe nouiſſimus pater, qui ante multa tempora, Abrahæ in ſemine Chriſti tui, Dei que, natiq; aduentum clamãſti. Iam iamq; tenemus, quod olim patribus promittebas. Nam quòd Abrahæ ſancto gentium populus pollicetur,

verifiſi-

verifiſimè ex omni gente, tribu & lingua, Chriſtiana religio congregatur. O quàm perfida & pertinax gens Iudæorum iniqua, qui cæleſtem patrem recognoscere nolunt, & in ſemine gloriantur. O ingrata gens, multis perculſa vicibus, qui reſpuunt præſentem, nec valent tenere abſentem. Nos verò magnis vocibus exultemus, qui & locum pariter & regnum accepimus Iudæorum. Per eundem Chriſtum.

Post Communionem.

SUPPLICES terogamus omnipotens Deus, vt quos tuis reſcis ſacramentis, etiam placitis moribus deſeruire concedas. Per Dominum.

EE. DOM. QVADR. DE CAECO.

Preces.

DIVINAE pacis &c. vt ſuprà.

Super populum.

DEVS, qui homini ad imaginem tuam cōdido, idè das temporalia, vt largiaris æterna: Eccleſiam tuam ſpiritali fecunditate multiplica, vt qui ſunt generatione terreni, ſiant regeneratione cæleſtes. Per Dominum noſtrum.

Super ſind.

DEVS, in cuius præcipuis mirabilibus eſt humana reparatio, ſolue opera diaboli, & mortifera peccati vincula diſ rumpe, vt deſtructa malignitate quæ nocuit, vincat potiùs miſericordia quæ redemit. Per Dominum.

Super obl.

SUSCIPE Domine ſacrificium, cuius te voluſti dignanter immolatione placari, & præſta, quæſumus, vt huius operatione mundati, beneplacitum tibi noſtræ mentis offeramus affectum. Per Dominum noſtrum Ieſum.

Præfatio.

tt. 3 AEQVVM

AE QVVM & salutare. Nos tibi Domine, in excelsa caelorum qui resides arce, gratias referre, & totis sensibus confiteri: Quoniam per te infirmis mundi caecitate deterfa, verum lumen emicuit, quod inter multarum tuarum virtutum miracula, caecum a natiuitate, videre iussisti. In quo genus humanum originali caligine maculatum, futuri forma expressum est. Nam illa Siloe natatoria, ad quam ille mittitur caecus, nil aliud, nisi fons facer signatus est: Vbi non tantum corporea lumina, sed totus homo saluatus est. Per Christum.

Post Communionem.

SACRAE nobis, quaesumus Domine, mensae libatio, & pia conuersationis augmentum, & tuae protectionis continuum praestet auxilium. Per Dominum.

ff. DOM. QVADR. DE LAZARO.

Preces.

DICAMVS omnes &c. vt supra.

Super populum.

DA cordibus Ecclesiae tuae Domine, quaesumus, desideria terrenae conditionis abscindere, & caelestis vitae spiritum sensibus eius largiùs infunde: nec preualeat ille qui perdidit, sed vincat potiùs qui redemit, vt à vetustatis lege mundata proficiat, & ad aeternam perueniat tuo munere nouitatem.

Super find:

DEVS, qui licet salutem hominum semper opereris, nunc tamen populum tuum gratia abundantiore laetificas: respice propitius ad electionem tuam, vt paterne protectionis auxilium, & regenerandos muniat, & renatos. Per Dominum nostrum.

Super obl.

DICATAE Domine, quaesumus, capiamus oblationis effectum,

etum, vt terrene vetustatis conuersatione mundati, caelestis vitae profectibus innouemur. Per Dominum nostrum Iesum.

Præfatio.

PER Christum Dominum nostrum. Qui eminenti gloria maiestatis, plurima in terris mirabilia peregit, inter quae summe pietatis virtute quadriduanum Lazarum à nexu funeris liberavit. Iam enim teterrimo squalore subactus, in atra telluris humatus voragine, vincus institis, quiescebat. Cuius mortem prius per soporis requiem, postmodum aperta voce Dominus discipulis reserauit. Quem & amicum pia dignatione commemorans, ad claustrum ipsius spelaei properavit. Ibi quae Iudeorum turbis adstantibus, lachrymosis oculis, infremuit ac ploravit. O quale exhibitionis miraculum, vt caelorum conditor flere ante serui tumultum dignaretur. O quam magnum & salutare mysterium, quod per resurrectionem Lazari figuraliter designatur. Ille tabo corporis dissolutus, per superni regis imperium, continuo surrexit ad vitam. Nos vero primi hominis facinore consepultos, diuina Christi gratia ex inferis liberavit, & rediuuios gaudijs reddidit sempiternis. Quem laudant.

Post Com.

SATIATI munere salutari, tuam Domine misericordiam deprecamur: vt hoc eodem sacramento, quo nos temporaliter vegetas, efficias perpetuae vitae participes. Per Dominum nostrum.

FERIA TERTIA.

Præfatio.

AETERNE Deus. Qui non solum peccata ieiunantium dimittis, sed ipsos etiam peccatores ieiunando iustificas: Et reis non tantum poenam relaxas, sed donas abstinentibus etiam praemia sempiterna. Per Christum Dominum.

gg. FE-

eg. FERIA QVARTA.

Præfatio.

ÆTERNE Deus. Per hæc sacrosancta mysteria quæ in nostro ieiunio, iubente te, solenniter celebramus, tribue (quæsumus) propitiatus, ut vberior tuæ pietatis gratia redundet in nobis, ut, sicut speramus, animabus simul & corporibus tribuas æternæ vitæ salutem. Per Christum.

hh. SABBATO IN TRADITIONE
SYMBOLI.

Super populum.

DEVS, qui humani generis ita es conditor, ut sis etiam reformator, propitiare populis ad optiuus, & nouo testamento sobolem nouæ prolis ascribe, ut filij promissionis, quod non potuerunt assequi per naturam, gaudeant se recepisse per gratiam. Per Dominum.

Super find.

DA nobis obseruantiam Domine legitimam & deuotionem perfectam, ut cum refrenatione carnalis alimonix, sancta tibi conuersatione placeamus. Per Dominum.

Super obl.

OMNIPOTENS sempiternæ Deus, qui nos ad æternam vitam in confessione tui nominis baptismatis reparas sacramento, suscipe tuorum munera & vota famulorum, ut in te sperantium & desideria iubeas perfici, & peccata deleri. Per Dominum.

Præfatio.

ÆTERNE Deus. Cuius nos misericordia præuenit, ut benè agamus: subsequitur, nè frustra agamus: Accendit intentionem, qua ad bona opera peragenda inardescamus: Tribuit efficaciam, qua hæc ad perfectum perducere valeamus. Tuam igitur clementiam indefessis vocibus obsecramus, ut nos ieiunij victimis, à pec-

catis

catis mundatos, ad celebrandam vnigeniti filij tui Domini nostri passionem facias esse deuotos. Per quem maieft.

Post Communionem.

ADESTO Domine fidelibus tuis, & quos cælestibus reficis sacramentis, à terrenis conserua periculis. Per Dominum.

ii. DOM. IN RAMIS OLIVARVM.

Ad Missam in Ecclesia minore.

Super populum.

DEVS, qui iustè irasceris, & clementer ignoscis, afflicti populi tui lachrymas respice, & iram tuę indignationis quam iustè mere-mur, propitiatus auerte. Per Dominum.

Super find.

DA nobis, quæsumus Domine, tuæ dignè tractare mysteria, ut miserationibus tuis congruo respondeamus obsequio, & fidutialius impetranda poscamus. Per Dominum.

Super obl.

EFFICIATUR Domine hæc hostia solennibus grata ieiunij, & ut tibi fiat acceptior, purificatis eam mentibus immolemus. Per Dominum nostrum Iesum.

Præfatio.

ÆTERNE Deus. Qui filium tuum Dominum nostrum Iesum Christum in hunc mundum pro salute nostra misisti, ut se humiliaret ad nos, & nos reuocaret ad te: cui etiam, dum Hierusalem veniret adimplere scripturas, credentium turba fidelissima deuotione vestimenta sua cum ramis oliuarum in via sternebant: præsta, quæsumus, ut & nos illi fidei viam præparemus, de qua remoto lapide offensionis & petra scandali, frondea opera & iustitiæ ramos vestigijs eius sternamus, ut vsque ad palmam victoriæ per-tingere mereamur. Per eundem Dominum.

Post Communionem.

VV

PRAE-

Minoris
& maio-
ris eccle-
siarum fit
mentio
epist. 33.

PRAESTA nobis, omnipotens Deus, vt quia vitij subiacet nostra mortalitas, tua nos & medicina purificet, & communionis potentia tueatur. Per Dominum.

Ad Missam in Ecclesia maiori.

Super populum.

POPVLVM tuum Domine, quæsumus, ad te toto corde conuertere: quia quos defendis etiam delinquentes, maiori pietate tueris sincera mente deuotos. Per Dominum.

Super find.

ASCENDANT ad te Domine supplicum preces, vt qui diu pro nostris offensionibus castigati sumus, miserationis tuæ veniam sentiamus. Per Dominum.

Super obl.

IPSA Maieitati tuæ Domine populos fideles commendet oblatio, quæ per filium tuum reconciliauit inimicos. Qui tecum viuuit & regnat in vnitatis spiritûs.

Præfatio.

PER Christum Dominum nostrum. Quem ad hoc humanam carnem assumere voluisti, vt quicquid prophetales ac sanctæ clamauere scripturæ, Bethleemica rura seu Hierosolymam adueniens, consummaret. Sicut igitur tunc puerili voce, turba præeunte & arborum ramis ac vestibus viam sternente, laudatio insonabat: ita & nos diuino amore repleti, nunc Christo Domino deuotis vocibus decantemus: Sternentes denique vestimenta, Christo Domino in itinere occurramus, aligerique sanctum hymnum honorificè nobiscum proclamant, dicentes: Sanctus, Sanctus, Sanctus.

Post Com.

SANCTIFICENT nos Domine sumpta mysteria, & paschalis obseruantia sufficientem nobis tribuant facultatem. Per Dominum nostrum.

ILLVD quoque hic adnotatu dignum, quod hebdomada,

mada, quam olim maiorem, nos verò sanctam nuncupamus, Authentica appelletur in Ambrosiano officio.

Quam etiam vltimam appellat Ambr. epist. 33.

κκ. FERIA QVINTA IN COENA DOMINI.

DEVS, à quo & Iudas reatus sui pœnam, & confessionis suæ laetitia præmium sumpsit, concede nobis tuæ propitiationis effectum, vt sicut in passione sua Iesus Christus Dominus noster diuersa vtrifq; intulit stipendia meritorum, ita nobis ablato vetustatis errore, resurrectionis suæ gratiam largiatur. Qui tecum.

Super find.

OMNIPOTENS sempiternæ Deus, qui vitam humani generis, pro nobis filio tuo moriente, saluasti: præsta, quæsumus, vt in hac populi deuotione fructus proueniat gaudiorum. Per eundem.

Super oblat.

IPSE tibi, quæsumus, Domine sancte, pater omnipotens, æternæ Deus, sacrificium nostrum reddat acceptum: qui discipulis suis in sui commemoratione hoc fieri hodierna traditione monstrauit Iesus Christus Dominus noster. Qui tecum viuuit.

Præfatio.

PER Christum Dominum nostrum. Qui quum Deus esset in cælis, ad delenda hominum peccata descendit in terras: Et qui humanum genus venerat liberare, tanquam obnoxius debitor illicito precio Dominus à seruo distrahitur: Et qui angelos iudicat, in hominis iudicio est constitutus, vt hominem quem ipse fecerat, de morte liberaret. Et idèd cum angelis & archangelis.

Infra actionem.

COMMUNICANTES, & diem sacratissimum celebrantes, quo traditus est Dominus noster Iesus Christus: Tu nos Domine participes filij tui, tu confortes regni tui, tu incolas paradisi, tu angelorum comites esse iussisti, si tamen illæsa & intemerata fide

V v 2 cæle-

cælestis militiæ sacramenta seruemus. At quid desperare de tua misericordia possumus, qui tantum munus accepimus, vt talem tibi hostiam offerre mereremur, corpus scilicet & sanguinem Domini nostri Iesu Christi, qui se pro mundi redemptione, piæ illi ac venerandę tradidit passioni: qui formam sacrificij salutis perennis instituens, hostiam se primus obtulit, & primus docuit offerri?

Post Orationem sacerdotis pro seipso.

** ipso, q* HÆC facimus, hæc celebramus, tua Domine præcepta seruantes, & ad communionem inuiolabilem hoc * ipsum quod corpus Domini sumimus, mortem Dominicam annunciamus. Tuum verò est omnipotens pater, mittere nunc nobis vnigenitum filium tuum, quem non quærentibus spontè misisti. Qui cum sis ipse immensus & inæstimabilis, DEVM quoquè ex te immensum & inæstimabilem genuisti: vt cuius redemptionem humano generi tribuisti, eius nunc corpus tribuas ad salutem. Per eundem.

Post confraCTORIUM.

IPSIVS præceptum est Domine, quod agimus, in cuius nunc te præsentia postulamus. Da sacrificio authorem suum, vt impleatur fides rei in sublimitate mysterij, vt sicut veritatem cælestis sacrificij exequimur, sic veritatem Dominici corporis & sanguinis hauriamus. Per eundem Christum.

Post COMMUNIONEM.

DOMINE Deus noster, concede propitius, vt qui vnigeniti tui sumpsimus corpus & sanguinem, ab infidelis discipuli reddamur cęcitate diuisi, qui Christum Dominum nostrum, verum Deum hominemque fatemur & colimus. Qui tecum viuít.

l. l. EODEM DIE.

Benedictio olei ad vngendum tam infirmos, quàm energumenos.

DEVS.

DEVS, qui studio salutis humanæ creaturis tuis vim benedictionis indidisti, vt ad animarum nostrarum sanctificationis vtilitatem, creaturarum etiam corporalium ministerio nostris salus temporibus tribueretur: infunde sanctificationem tuã huic oleo, vt ab his quæ vnixerit membra, fugatis insidijs aduersariæ potestatis, susceptione præsentis olei, sancti spiritus gratia salutaris debilitatem expellat, & plenam conferat sospitatem, in nomine Domini nostri Iesu Christi.

Benedictio olei, quo vngendi sunt catechumeni.

DEVS sacramenti huius inuentor atque dispositor, qui præsentis liquoris pinguedine beatorum confirmasti corpora, cordaque pontificum: quique in hac creatura excellentis nobilitatem nominis, vt eos Christos faceres, indidisti: qui nitentes ac delibutos antistites iussisti participibus anteferri, dignum æstimans elementum, quo innocentæ & variarum tribueretur forma virtutum: cõcede infusione sancti spiritus, olüm tibi placitam præsentis olei cõfirmes nobilitesq; substantiã, vt quicquid ex eo in humano genere tactum fuerit, ad naturam transeat mox supernam: nec aliquid sibi per vnctionem eius vendicat hostis antiquus, sed doleat se, telis beatæ huius propugnationis addictum, & pacis oleo vetusti furoris comprimi superbias ingemiscat. Per Christum Dominum nostrum. Per quem.

Præfatio Chriftatis.

VNANIMES atque concordēs, fratres charissimi, Dei patris omnipotentis auxiliũ misericordiæ deprecemur, vt hoc vnguentum quo in regali gloria populus eius vestiendus est, cęlesti benedictione & virtutis suę vigore corroboret, & tegmine eius plebs in æternum tueatur. Præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre.

Oratio ad confirmandam Chriftatis benedictionem.

Vu 5 DO-

DOMINATOR Domine Deus, rex vnctus, author vnguenti, speciosus forma, speciosior vnctione, sacrorum ipse tuus, ipse omnium consecrator, qui vnguentum de potestate sanctificas, potestatem consecras de vnguento, de vnguento fecisti Chrisma, de Chrimate nomen quod est super omne nomen, ut in nomine isto sit regalis vnctio Christianis: in tuo ergo nomine fiat hæc creatura iam-Chrisma, & habeatur ut Chrisma, forma crucis, signum frontis, sacri titulus bellatoris. In hoc Chrimate mulceatur auditus, purificetur visus, odoratus suauecat, soporetur gustus, tactus in trinitate sit solidus: ut talibus stipendijs Domini milites decorati, atque ambrosio rore madidi, imperanti seruiant, non suadenti, & signati Chrimate sancto, signiferi esse mereantur caelestes. Per te Christe Iesu saluator mundi, qui viuis & regnas Deus, per omnia secula seculorum. Amen.

M. M. FERIA VI. IN PARASCEVE.

Post primam Lectionem.

DEVS, qui pro nobis filium tuum crucis patibulum subire voluisti, ut inimici à nobis expelleres potestatem: concede nobis famulis tuis, ut resurrectionis eius gloriam consequamur. Per Dominum.

Post passionem Domini secundum Matthæum.

V. Benedictus Dominus qui viuit & regnat in secula seculorum.

R. Amen.

Oratio.

DEVS, qui pro redemptione nostra accepisti sanguinem Christi: solue opera diaboli, & omnes laqueos dirumpe peccati, ut creaturam regenerationis, nulla polluant contagia vetustatis. Per eundem.

Iterum.

V. Bene-

V. Benedictus &c. ut supra. R. Amen, & sic deinceps ubique, usque ad Missam diei sabbati, loco, Dominus vobiscum.

Oratio super crucem.

IMMENSÆ pietatis Deus, qui latronem ob confessionem in hac die de cruce in paradysum transtulisti, transfer à nobis iniquitates nostras, & hæredes nos caelestium bonorum esse concede. Per Dominum nostrum.

Benedictio crucis.

BENEDIC Domine, quæsumus, hanc crucem tuam, per quam eripuisti mundum à potestate dæmonum, & superasti passionem tua suggestorem peccati, qui gaudebat in præuaricatione primi hominis, per ligni vetiti præsumptionem, & sanctifica istud signaculum passionis tuæ, ut sit inimicis tuis obstaculum, & credentibus in te perpetuum vexillum, Qui cum patre & spiritu.

Oratio ad crucem adorandam.

DOMINE Iesu Christe, qui manus tuas in crucem misisti, & nos tuo sanguine redemisti, ignosce mihi peccatori, quia omnes culpæ meæ à te non sunt abscondite, Veniam peto, veniam spero, veniam credo: tu, qui pius & misericors es, parce & indulge mihi. Qui cum patre & spiritu sancto &c.

Post adoratam crucem.

DEVS, qui humano generi ad imitandum humilitatis exemplum, saluatorem nostrum & carnem sumere, & crucem subire fecisti: concede propitius, ut patientiæ ipsius documenta, & resurrectionis consortia mereamur. Per eundem.

Orationes solennes.

OREMVS dilectissimi nobis.

ET cetera quæ habentur infra Tom. 2.

N. N. SABBATO SANCTO.

Post

Post primam Lectionem Prophetica, & Euangelicam illam
secundum Mattheum: Altera die quæ est
post Parasceuen.

OMNIPOTENS sempiternæ Deus, qui in omnium
operum tuorum dispensatione es mirabilis: intelligant re-
dempti tui, non fuisse excellentius, quod in initio factus est mun-
dus, quàm quod in fine seculorum Pascha nostrum immolatus est
Christus. Qui tecum uiuit.

Ad benedictionem ignis.

DOMINE Deus noster, pater omnipotens, qui es lumen inde-
ficiens, & conditor omnium luminum, benedic & sanctifica hoc
lumen, quod à te sanctificatum atq; benedictum est, qui illumi-
nasti omnem mundum: vt ab eo accendamus & illuminemur
igne claritatis tuæ, quo illuminasti Moysen famulum tuum, vt il-
luminatis sensibus & cordibus nostris, ad vitam æternam perueni-
re mereamur. Per Dominum.

* hominẽ
venientẽ
in hunc

DOMINE sancte, pater omnipotens, æterne Deus, lux & splen-
dor vniuersarum creaturarum, qui ex nihilo cuncta producere di-
gnatus es: te humiliter deprecamur, vt hanc creaturam ignis be-
nedicere & sanctificare digneris, in nomine dilectissimi filij tui, &
in virtute spiritus sancti, vt nobis ad obsequium & ad lumen esse
facias tam animæ quàm corporis, & vt nihil in eo nobis aduersa-
rius damni irrogare possit, sed sit nobis in adiutorium. Per eun-
dem Dominum.

Ad benedictionem cerei paschalis per Diaconum.

Cereorum
Paschaliũ
meminit
Ambr. li.
de Pascha,
c. vlt.

EXVLTET iam angelica turba celorum, exultent diuina my-
stera, & pro tanti regis victoria, tuba intonet salutaris. Gaudeat &
tellus tantis irradiata fulgoribus, & æterni regis splendore illustra-
ta, totius orbis sentiat se amisisse caliginem. Letetur & mater Ec-
clesia, tanti luminis adornata fulgore, & magnis populorum voci-
bus hæc aula resulet. Quapropter adstantibus vobis fratres charis-
simi,

fimi, ad tam miram huius sancti luminis claritatem, vnà mecum,
quæso, Dei omnipotentis misericordiam inuocate, vt qui me non
meis meritis intrà Leuitarum numerum dignatus est aggregare,
luminis sui gratiam infundendo, cerei huius laudem implere per-
ficiat. Præstante Domino nostro Iesu Christo filio suo, secum vi-
uente atque regnante Deo, in vnitæte spiritus sancti, Per omnia se-
cula seculorum.

R. Amen.

V. Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

V. Sursùm corda.

R. Habemus ad Dominum.

GRATIAS agamus Domino Deo nostro.

R. Dignum & iustum est.

VERE, Quia dignum & iustum est, æquum & salutare, nos ti-
bi semper & vbiquè gratias agere, **D**OMINE sancte, pater
omnipotens, æterne Deus. Qui populorum Pascha cunctorum,
non pecudum cruore nec adipe, sed vnigeniti tui Domini nostri
Iesu Christi sanguine corporeq; dedicasti, vt supposito ritu gentis
ingrata, legi gratia succederet, & vna victima per semetipsam tuæ
maiestati semel oblata, mundi totius expiaret offensam. Hic est
agnus, lapideis præfiguratus in tabulis, non adductus è gregibus,
sed euectus è celo: nec pastore indigens, sed pastor bonus ipse
tantummodò, qui animam suam pro suis posuit ouibus, & rur-
sùs assumpsit, vt nobis & humilitatem diuina dignatio, & spem
resurrectio corporalis ostenderet. Qui coram tondente se nõ vo-
cem queruli balatùs emisit, sed Euangelico proclamauit oraculo,
dicens: A modò videbitis filium hominis sedentem ad dexteram
maiestatis. Ipse nobis & te reconciliet, pater omnipotens, & pari
tecum maiestate fultus indulgeat. nam quæ patribus in figura con-
tingebant, nobis in veritate proueniunt.

Xx

Post

Post accensum cereum.

ECCĒ iam ignis columna resplendet, quæ plebem Domini beatę noctis tempore ad salutaria fluenta præcedat, in quibus persecutor mergitur, & Christi populus liberatus emergit. nam sancti spiritus vnda conceptus, per Adam natus ad mortē, per Christū regignitur ad vitam. Soluamus igitur voluntariē celebrata ieiunia, quia Pascha nostrum immolatus est Christus, nec solū in corpore epulemur agni, sed etiam inebriemur & sanguine. huius enim tantū modò cruor nō creat piaculū bibētibus, sed salutē: ipso quoque vescamur & azymo, quoniam non de solo pane viuit homo, sed de omni verbo Dei. Siquidem hic est panis qui descendit de cęlo, longē præstantior illo quondam manę imbre frugifluo, quo tunc Israel epulatus interijt: hoc verò qui vescitur corpore, vitę perennis possessor existit. Eccē vetera transierunt, & facta sunt omnia noua: nam circumcisionis Mosaicę mucro iam scabruit, & Iesu Nauę acuta lapidum obsoleuit asperitas: Christi verò populus insignitur fronte, non inguine: lauacro, non vulnere: Christate, non cruore. Decet ergò in hoc Domini Saluatoris nostri vespertinę resurrectionis aduentu, ceream nos adolere pinguedinem, cui suppetit candor in specie, suauitas in odore, splendor in lumine, quæ nec marcescenti liquore defluit, nec offensam tetrici nidoris exhalat. Quid enim magis accommòdum, magisque festiuum, quàm Iesseico flori floreis excubemus vt tedis? præsertim cū & sapientia de semetipsa cecinerit: Ego sum flos agri & liliū conuallium. Ceras igitur nec pinus exusta desudat, nec crebris fauciata bipennibus cedrus illachrymat, sed est illis arcana de virginitate creatio, & ipsę transfiguratione niuei candoris albescunt. Eandem verò papyrū liquidā fontis vnda producit, quæ instar infontis anime, nullis articulatur sinuata compagibus, sed virginali circumseptā materie, sit hospitalis ignibus alumna riuorum. Decet ergò aduentum sponsi, dulcatis Ecclesiam luminibus

naribus opperiri, & largitatē sanctitatis acceptā, quanta valet deuotionis dote pensare, nec sanctas interpolare tenebras excubias, sed tedam sapienter perpetuis preparare luminibus, nē, dūm oleū candelis adiungitur, aduentum Dñi tardo prosequamur obsequio: qui certē in ictu oculi vt coruscus adueniet. Igitur in huius diei vespere, cuncta venerabilis sacramēti plenitudo colligitur: & quę diuersis sunt præfigurata vel gesta tēporibus, huius noctis curriculo, deuoluta supplētur. Nam primū hoc vespertinū lumen, sicut illa dux Magorū stella, præcedit: deindē mysticę regenerationis vnda subsequitur: velut dignante Domino fluenta Iordanis, tertio resurrectionem Christi vox Apostolica sacerdotis annunciat. Tum ad totius mysterij supplementum Christo vescitur turba fidelium, quæ resurrectionis Dominicę diem, Christo in omnibus prosperante, suscipiat. Per bonum & benedictum filium tuum Dominum nostrum Iesum Christum, cum quo beatus viuis & regnas Deus, in vnitatem spiritus sancti, Per omnia secula seculorum.

R. Amen.

Post II. Prophetica Lectiōnem.

DEVS incommutabilis virtus & lumen æternum, respice propitius ad totius Ecclesię tuę mirabile sacramentum, & opus salutis humanę perpetuę dispositionis effectu tranquillus operare. Totusque mundus experiatur & videat, diruta erigi, veterata innouari, & per ipsum redire omnia in integrū, à quo sumpsere principium. Per Dominum nostrum.

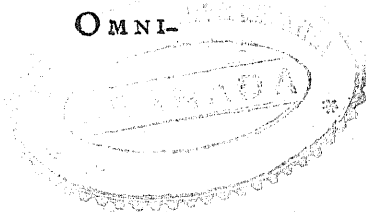
Post III. Lectiōnem.

DEVS fidelium pater summe, qui in toto orbe terrarum promissionis tuę filios diffusa adoptione multiplicas, & per paschale sacramentum Abraham puerum tuum vniuersarum, sicut iurasti, gentium efficis patrem: da populis tuis, dignè ad gratiam tuę vocationis intrare. Per Dominum.

Post IIII. Lectiōnem.

XX 2

OMNI-

OMNIPOTENS sempiternae Deus, multiplica in honorem nominis tui quod patrum fidei spondidisti, & promissionis tuae filios sacra adoptione dilata: ut quod priores sancti non dubitauerunt futurum, Ecclesia tua magna iam ex parte cognoscat impletum. Per Dominum.

Post V. Lectionem.

DEVS celsitudo humilium & fortitudo rectorum, qui per sanctum Moysen puerum tuum ita erudire populum tuum sacri carminis tui decantatione voluisti, ut illa legis iteratio, fieret etiam nostra directio: excita in omnem iustificandarum gentium plenitudinem potentiam tuam, & da letitiam, mitigando terrorem: ut omnium peccatis tua miseratione deletis, quod denunciatum est in ultionem, transeat in salutem. Per Dominum nostrum Iesum.

Post VI. Lectionem.

OMNIPOTENS sempiternae Deus, spes unica mundi, qui Prophetarum tuorum praeconio praesentium temporum declarasti mysteria: auge populi tui vota placatus, quia in nullo fidelium, nisi ex tua inspiratione, proueniunt, quarumlibet incrementa virtutum. Per Dominum.

Post VII. Lectionem.

OMNIPOTENS sempiternae Deus, respice propitius ad deuotionem populi renascentis, qui sicut ceruus aquarum expetit fontem: & concede propitius, ut fidei ipsius sitis, baptismatis mysterio, animam corpusque sanctificet. Per Dominum.

Benedictio Fontium.

OMNIPOTENS sempiternae Deus, adesto magnae pietatis mysterijs, adesto sacramentis: & ad creandos novos populos, quos tibi fons baptismatis parturit, spiritum adoptionis emitte: ut quod humilitatis nostrae gerendum est ministerio, tuae virtutis impletur effectu. Per Dominum.

DEVM immensum maiestatis aeternae suppliciter exoramus, ut per verbum, & virtute, & sapientiam suam, Dominum nostrum Iesum.

Fons cōsecrati per signū crucis fit mētio apud Ambr. de ijs q̄ myst. in. c. 3. & 4. l. 1. de sacram. c. 5. a. 2. c. 5.

sum Christum, in hoc lauacro salutari peccatorum omnium admissa concedat. Detque his sanctificationem suam aquis, ut quicumque easdem ingressi fuerint, remissionem criminum, & benedictionem consequantur. Per eundem Dominum nostrum Iesum Christum filium suum, secum uiuentem atque regnantem Deum, in unitate spiritus sancti, Per omnia secula seculorum.

R. Amen.

OREMVS & deprecemur Dei patris omnipotentis clementiam, ut famulis suis competentibus, quos in hac hora ad hunc beatæ regenerationis fontem dexteræ suæ protectione perduxit, deo gratiam misericordiae suæ. Et corda eorum spiritali repleat intellectu, ut caeleste sacramentum plena fide & credula mente suscipiant. Nobis etiam famulis suis det veniam omnium delictorum, gloriae suæ praesentiam tribuat, ut mysteria salutaris baptismatis sine offensione celebremus. Per Dominum, ut supra.

Exorcismus aquæ cum insufflatione.

ADIVRO te creatura aquæ, per Deum & verum, Deum & viuum, Deum & sanctum, qui te in principio à terra separauit, qui te de paradisi fonte produxit, & ex quatuor fluminibus totam terram rigare præcepit.

ADIVRO te per Dominum nostrum Iesum Christum filium Dei viui, qui te in Cana Galilææ signo admirabili in vinum conuertit: qui pedibus super te ambulauit, & à Ioanne in te est baptizatus: qui te amarissimam aquam per lignum passionis suæ indulcavit, & populum sitientem, te de petra producens, satiauit: & Naaman Syrum in te à lepra sua mundauit: & nomen tibi imposuit, Siloa, in qua caecum, ut lumen reciperet, oculos lauare præcepit: Qui te de latere suo, unà cum sanguine produxit: Qui discipulis suis dixit: Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Efficere ergo aqua exorcizata, ad effugandam omnem diaboli infestationem, omneque phan-

Ioan. 9.
Ioan. 19.

Matt. 28.

X x 3 tafma

tasma inimici, & ipsum inimicum eradicandum, effugandum, atque supplantandum à seruis Dei, qui in te hodie baptizandi sunt, accepturique remissionem omnium peccatorum suorum in nomine Dei patris omnipotentis, & in nomine Iesu Christi filij eius, qui venturus est in spiritu sancto iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem.

Benedictio aquæ.

Exod. 14. SANCTIFICARE per verbum Dei vnda cęlestis, sanctificare aqua Christi calcata vestigijs, quę mentibus pressa non clauderis, quę scopulis illisa non frangeris, quę terris infusa non deficis. Tu sustines aridam, portas montium pondera, nec demergeris. Tu cęlorum vertice contineris, circumfusa per totum, lauas omnia, nec lauaris. Tu fugientibus Hebręorum populis, in glaciem indurata confringeris: tu rursus altis resoluta verticibus, Nili accolas perdis, & hostilem globum freto sequente persequeris, vna eademque es salus fidelium, & vltio criminosis. Te per Moysen percussa rupes euomuit, nec abdita cautibus, latere potuisti, cum maiestatis imperio iussa prodires. Tu gestata nubibus, imbre iucundo arua fecundas, nę siccatis exanimata visceribus, sublimis neget terra prouentus. A te principium, in te finis exultat: vel potius tum est, vt terminum nesciamus. Neque enim Domine omnipotens pater, virtutum tuarum nescij, aquarum merita laudamus, sed in his operis tui predicamus insignia. Suscipe igitur noxios, solue captiuos, redde quod in paradiso Adam perdidit, quod vxor amisit, quod intemperantia crudelis absorbit. Da salutare potum malę saturis acerbitate pomorum, vt indigesta mortalium & annoxa pernicijs, diuino soluatur antidoto. Ablue terram squaloris illuue, discute paradisi macheram flammeis obicibus fluctuantem. Pateat redeuntibus floribus, ruris ingressus: recipiant imaginem deitatis olim perditam, liuore serpentis. Quicquid noxium de preuaricatione contractum est, huius gurgitis puritate deponant. Surgant

gant ad requiem, producantur ad veniam, vt mystico corpore & sanguine innouati, & redemptos se nouerint, & renatos. Per eundem Dominum nostrum Iesum Christum filium tuum, tecum viuentem atque regnantem Deum, in vnitatem spiritus sancti, Per omnia secula seculorum.

R. Amen.

Inter infundendum chrisma.

SIT fons iste sacer, sanctificatus, perunctus, & benedictus, in nomine patris, & filij, & spiritus sancti Amen.

Post baptismum.

CELEBRATIS atque perfectis diuini baptismatis sacramentis, Domine cęli & terrę, Deo patri omnipotenti, indefessas gratias referamus, ipsumque supplices postulemus, vt nos atque oęm familiam suam gloriosę resurrectionis Domini nostri Iesu Christi annuat esse participes: prestante ipso domino nostro Iesu Christo filio suo, secum viuente atque regnante, in vnitatem spiritus sancti, Per omnia secula seculi.

Ad Missam pro baptizatis.

Super populum.

DEVS, qui renatis ex aqua & spiritu sancto cęlestis regni pandis introitum, auge super famulos tuos gratiam quam dedisti, vt qui ab omnibus sunt purgati peccatis, nullis priuentur promissis. Per Dominum, in vnitatem eiusdem. Super sind.

DEVS, qui hanc sacratissimam noctem gloria Dominicę resurrectionis illustras, conserua in noua familię tuę progenie adoptionis spiritum quem dedisti, vt corpore & mente renouata, puram tibi exhibeat seruitutem. Per Dominum, in vnitatem eiusdem.

Super obl.

DEVS, cuius munere honoranda baptismatis sunt impleta mysteria, concede populo tuo, originalis delicti errore mundato, post sacratissimum fontem terram tuę promissionis intrare,

Octauę
baptiza-
torum men-
tionę fa-
cit Ambr.
prologo
in Psa. 118.

vt dulcia sacramentorum tuorum iam nunc alimenta percipiat.
Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Quia verustate destructa, vitæ nobis in Christo reparatur integritas. Propterea profusis gaudijs totus in orbe terrarum mundus exultat. Sed & supernæ virtutes, & angelicæ concinunt potestates hymnum gloriæ tuæ, perpetim sine fine dicentes: Sanctus, Sanctus.

Post Communionem.

PRAESTA, quæsumus, omnipotens Deus, vt diuino munere satiati, & sacris mysterijs innouemur & moribus. Per Dominum. Qui tecum.

Ad Missam in Ecclesia maiore.

Adnunciatio resurrectionis Domini ter repetita.

CHRISTVS Dominus resurrexit.

R. Deo gratias.

Super populum.

OMNIPOTENS sempiternæ Deus, qui in omnium operum tuorum dispensatione es mirabilis, intelligant redempti tui, non fuisse excellentius quod in initio factus est mundus, quàm quod in fine seculorum Pascha nostrum immolatus est Christus. Qui tecum.

Super sind.

DEVS, qui in solennitate paschali cælestia mundo remedia benignus operaris, annua festiuitatis huius dona prosequere, vt per obseruantiam temporalem, ad vitam perueniamus æternam. Per Dominum.

Super obl.

ACCIPERE Domine munera exultantis Ecclesiæ: & cui causam tanti gaudij contulisti, perpetuæ fructum concede lætitiæ. Per Dominum.

Præ-

Præfatio.

AEQVVM & salutare. Nos te quidem Domine omni tempore benedicere, sed in hac potissimum nocte profusius exultantibus animis prædicare, quum pascha nostrum immolatus est Christus. Ille enim verus est agnus, qui abstulit peccata mundi: Qui mortem nostram moriendo destruxit, & vitam nobis resurgendo reparauit. Vndè profusis gaudijs totus in orbe.

Infra actionem pro baptizatis.

VERE sanctus, verè benedictus Dominus noster Iesus Christus filius tuus: Qui quum Dominus esset maiestatis, descendens de cælo, formam serui, qui prius perierat, suscepit, & spontè pati dignatus est, vt eum quem ipse fecerat, de morte liberaret. Vndè & hoc paschale sacrificium tibi offerimus pro his, quos ex aqua & spiritu sancto regenerare dignatus es, dans eis remissionem omnium peccatorum, vt inuenires eos in Christo Iesu Domino nostro. Pro quibus tibi Domine supplices fundimus preces, vt nomina eorum, pariterque famuli tui Papæ N. & Pontificis nostri N. ac N. Imperatoris, scripta habeas in libro viuentium. Per eundem.

Post Communionem.

CIBI salutaris & poculi dona libantes, quæsumus Domine, vt qui paschale mysterium sumpsimus, prodesse nobis in perpetuum gaudeamus. Per Dominum nostrum.

OO. IN DIE SANCTO PASCHAE.

Manè ad Missam pro baptizatis.

Super populum.

DEVS, qui humanam naturam supra primæ originis reparas dignitatem, respice ad pietatis tuæ ineffabile sacramentum, vt quos regenerationis mysterio dignatus es innouare, in his dona tuæ perpetis gratiæ benedictionisq; conferua. Per Dominum.

Celebritatem Paschæ commemorat Ambros. epist. 83. de Helia & ieiun. cap. 10. ac Li. de Pascha, sunt etiam serm. eius de Pascha 53. et 54.

Yy

Super

Super find.

DEVS, qui credentes in te fonte baptismatis innouâsti, hanc renatis in Christo cōcede custodiam, vt nullo erroris incurfu gratiam tuæ benedictionis amittant. Per eundem.

Super obl.

SUSCIPERE, quæsumus Domine, plebis tuæ & tuorum hostias renatorum, vt & confessione tui nominis & baptismate renouati, sempiternam beatitudinem consequantur. Per Dominū nostrum.

Præfatio.

ÆTERNE Deus. Et pro humani generis mirabili reparatione, exultantibus te gaudijs in hac die laudare: Quæ omnibus diebus temporibusque præcellens, & suæ crucis interitu, & beatæ resurrectionis est clara primatu. In hac enim vnigenitus tuus, vt primogenitus esset ex mortuis, ad glorificandā in se carnis nostrę animæque naturā, qua potestate occubuit, eadē resurrexit. Vndē pfusis.

Post Com.

DIGNE nos tuo nomini, quæsumus Domine, famulari salutaris cibus & sacer potus instituat, vt renouationem conditionis humanæ, quam mysterio continet, in nostris sensibus iugiter operetur. Per Dominum.

Ad Missam in Ecclesia maiore.

Super populum.

DEVS, qui ad æternam vitam in Christi resurrectione nos reparas, da populo tuo fidei speique constantiam, vt non dubitemus implenda, quæ te nouimus authore promissa. Per eundē Dominum nostrum.

Super findonem.

DEVS, qui per vnigenitum tuum eternitatis nobis aditum, deuicta morte, referâsti: erige ad te fidelium corda, vt à terrenis cupiditatibus liberati, ad cęlestia desideria transeamus. Per eundem.

Super oblat.

QVAE-

QVAESVMVS Domine, vt iam non teneamur obnoxij damnationis humanæ sententia, à cuius nos vinculis hæc hostia paschalis * absoluat. Per Dominum. *absoluit.

Præfatio.

AEQVVM & salutare: Nos tibi sancte pater omnipotens gratias agere, nos deuotas laudes referre, Pater inclyte, omnium author & conditor. Quia quum Dominus esset maiestatis Christus Iesus filius tuus, ob liberationem humani generis crucem subire dignatus est. Quem dudum Abraham præfigurabat in filio, turba Moisaica immaculati agni immolatione signabat. Ipse est enim, quem sacra tuba cecinerat Prophetarum, qui omnium peccata portaret, aboleret & crimina. Hoc est illud Pascha, Christi nobilitatum cruce, in quo fidelis populus præcipua deuotione resultat. O mysterium gratia plenū, ô ineffabile diuini muneris sacramentum: ô solennitatum omnium honoranda solennitas. In qua vt seruos redimeret, mortalibus se præbuit occidendum. Quam itaque beata mors, quæ mortis nodos resoluit. Iam nunc sentiat se tartareus princeps attritum, & nos de profundi labe * educti, ad cęleste regnum conscendisse gratulemur. Et ideò cum angelis. *eductos,

Post Communionem.

PERPETVO Deus Ecclesiam tuam pio fauore prosequere, vt Paschalibus resuscitata mysterijs, ad resurrectionis perueniat claritatem. Per Dominum nostrum.

P P. FER. II. IN ALBIS.

Probaptizatis.

Super populum.

DEVS, qui populum tuum de hostis callidi seruitute liberâsti, preces eius misericorditer respice, & aduersantes ei tua virtute prosterne. Per Dominum nostrum.

Super find.

Yy 2 DA,

DA, quęsumus, omnipotens Deus, vt Ecclesia tua & fuorum firmitate membrorũ, & noua semper fecũditate letetur. Per Dñm.
Super oblatam.

CLEMENTIAM tuam supplices exoramus omnipotens Deus, vt populum tuum, quem sacro baptisinate renouare dignatus es, per hæc Paschalia munera, ad æternę vitę gaudia peruenire concedas. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Redemptionis nostrę festa recolentes, quibus humana substantia vinculis preuaricationis exuta, spem resurrectionis per renouatã sumpsit originis dignitatem. Per Christum,

Post Communionem.

SOLITA, quęsumus Domine, quos saluasti pietate, custodi, vt qui tua passione sunt redempti, tua resurrectione letentur. Qui cum patre.

In Ecclesia maiore.

Super populum.

PRÆSTA, quęsumus, omnipotens Deus, vt huius Paschalis festiuitatis mirabile sacramentum, & temporalem nobis tranquillitatem tribuat, & vitam conferat sempiternam. Per Dominum.

Super find.

PERFICE Domine benignus in nobis paschalium munerum votiua commercia, vt à terrenis affectibus liberati, ad celeste desiderium transferamur. Per Dominum.

Super obl.

PLEBIS tuę Domine munera placatus admitte, vt quę paschalibus mysterijs exhibet, in tuę remunerationis veritate percipiat. Per Dominum.

Præfatio.

PER Christũ Dñm nostrũ: Qui semper in nobis Paschale perficiat sacramentũ, vt per initiata remedia, cõtinuis educare nõ desistat.

stat augmentis. Vndè profusis gaudijs totus in orbe terrarum mundus exultat. Sed & supernę virtutes, & angelicę concinunt potestates, hymnum glorię tuę perpetim sine fine dicentes: Sanctus.

Post Commun.

SPIRITVM in nobis Domine tuę charitatis infunde, vt quos sacramentis Paschalibus satiasti, tua facias pietate concordēs. Per Dominum.

29. FER. III. IN ALBIS.

Pro baptizatis.

Super populum.

DEVS, qui Ecclesiam tuam nouo semper foetu multiplicas, concede famulis tuis, vt sacramentum Paschale viuendo teneant, quod fide perceperunt. Per Dominum.

Super find.

DEVS, qui renatis ex aqua & spiritu sancto cęlestis regni pandis introitum: auge super famulos tuos gratiã quam dedisti, vt qui ab omnibus sunt purgati peccatis, nullis priuentur promissis. Per Dominum. in vnitatem eiusdem.

Super obl.

SUSCIPE, quęsumus, Domine oblationes familię tuę, vt sub tuę protectionis auxilio collata non perdãt, & ad æterna dona perueniant. Per Dominum.

Præfatio.

AEQVVM & salutare: Nos te quidem Domine, omni tempore benedicere, sed in hoc præcipuè die, quo Domini nostri Iesu Christi resurrectio celebratur, omni deuotione laudare. Hoc itaq; die, quo Christus à mortuis resurrexit, potestas diaboli cecidit, tartarea sunt inferni vincula resoluta, chirographum est antiquę preuaricationis extinctum, & aculeus mortis attritus. Nos quoquẽ de seruitutis iugo dominationis Aegyptię per spirituales aquas educēs, triumphans resurrexit in gloriam. Propterea profusis.

Yy 3 Post

Post Com.

IMPLEATUR in nobis, quæsumus Domine, sacramenti Paschalis sancta libatio, nosque de terrenis affectibus, ad caeleste transferat institutum. Per Dominum.

In Ecclesia maiore.

Super populum.

Omnipotens sempiternæ Deus, qui populum tuum vnigeniti tui sanguine redemisti: solue opera diaboli, rumpe vincula peccati, vt qui æternam vitam in confessione tui nominis sunt adepti, nihil debeant mortis auctori. Per eundem Dominum.

Super sindonem.

EXAUDI nos misericors Deus, & redemptionis nostræ subsidia deuota nos effice semper mente tractare. Per Dominum.

Super obl.

Sacrificia Domine Paschalibus gaudijs immolamus, quibus ecclesia tua mirabiliter pascitur, & nutritur. Per Dominum nostrum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Tuam magnificentiam deprecantes, vt qui alligans fortem nostri generis inimicum, vasa eius diripere non distis, ad confortiū nos Christi tui facias venire vincentes. Per eundem Christum Dominum.

Post Com.

CONCEDE, quæsumus, omnipotens Deus, vt Paschalis perceptio sacramenti continua in nostris mentibus perseueret. Per Dominum.

R. FER. IIII IN ALBIS.

Pro baptizatis.

Super populum.

TVERE Domine familiam tuam, quæsumus, paschali mysterio gloriantem: vt cuius salutarem fidei veneratur originem, iugiter instituta custodiat. Per Dominum.

Super

Super sind.

DEVS conditor totius creaturæ, famulos tuos quos fonte baptismatis renouasti, quosque gratiæ tuæ plenitudine solidasti, in adoptionis sorte facias dignanter ascribi. Per Dominum.

Super obl.

Clementiam tuam Domine suppliciter exoramus, vt paschalis muneris sacramentum, quod fide recolimus, & spe desideramus intenti, perpetua dilectione capiamus. Per Dominum.

Præfatio.

PER Christum Dominum nostrum: Qui se pro nobis obtulit immolandum, vt corpore eius & sanguine, quo à peccatis redempti sumus, ad æternam vitam sacrificijs paschalibus pasceremur. Propterea profusis.

Post Com.

Ecclesia tua Dñe cælesti gratia repleatur, atque ab omnibus vitijs expiata, percipiat sempiternæ redemptionis augmentum. Per Dñm.

In Ecclesia maiore.

Super populum.

DEVS, qui nos resurrectionis Dominicæ annua solennitate Iustificas, concede propitius, vt per temporalia festa quæ agimus, peruenire ad gaudia æterna mereamur. Per eundem.

Super sind.

Omnipotens sempiternæ Deus, qui resurgens à mortuis passione cassata, potentior te tuis discipulis reddidisti: concede propitius, vt nos quoque maiestatis tuæ mysteria celebrantes, præsentia diuinæ beneficia consequamur. Qui cum patre.

Super obl.

ACCIPERE Domine preces nomini tuo dicatas, cum oblationibus supplicantium, vt quod mysterijs paschalibus fideliter exequuntur, in tuæ remunerationis veritate percipiant. Per Dominum.

Præfatio.

AETER-

ÆTERNE Deus. Quia refulsit in æternum dies nostrę resurrectionis, & glorię Domini nostri Iesu Christi: Qui idem sacerdos & hostia dignanter extitit, nõ solùm qui sanctificet populum, sed ipsos quoquę dicatos maiestati tuę commendet, Vndę profusis,

Post Com.

AB omni nos, quęsumus Domine, vetustate purgatos, sacramenti tui veneranda perceptio, in nouam trāsferat creaturam. Qui cum patre.

S s. FER. V. IN ALBIS.

Pro baptizatis.

Super populum.

DEVS, qui diuersitatem gentium in confessione tui nominis adunāsti, da, vt renatis fonte baptismatis vna sit fides mētium, & pietas actionum. Per Dominum.

Super find.

DEVS, qui multiplicas sobolem renascentium, fac eos gaudere propitius de suorum venia peccatorum. Per Dominum.

Super obl.

S V S C I P E, quęsumus Domine, munera populorum tuorum propitius, vt confessione tui nominis & sacro baptisate renouati, sempiternam beatitudinem consequantur. Per Dominum.

Præfatio.

MS. **PER** Christum Dominum nostrum. De cuius morte vita surrexit, de passione salus ascendit, de pœna crucis remedium pietatis, gloria de damnatione, medicina de vulnere. Vnus nanq; mori voluit, nõ omnes moreremur. Immõ vnus mori dignatus est, vt omnes nos perpetuõ viuereamus. Propterea profusis.

Post Com.

P R A E S T A, quęsumus, omnipotens Deus, vt qui paschalia sacramenta percepimus, æternę vitę gaudia percipere mereamur, Per Dñm.

In

In Ecclesia maiore.

Super populum.

DEVS, qui nobis ad celebrandum Paschale sacramentum liberiores animos præstitisti: doce nos & metuere quõd irasceris, & amare quod præcipis. Per Dominum.

Super findonem.

DEVS, qui ad æternam vitam in Christi resurrectione nos reparas, erige nos ad confedentem in dextera tua nostrę salutis authorem: vt qui propter nos iudicandus aduenit, pro nobis iudicaturus, mitis adueniat, Dominus noster Iesus Christus filius tuus: Qui tecum viuit & regnat.

Super obl.

CONCEDE, quęsumus, misericors Deus, vt quod Paschalibus exequimur institutis, fructiferum nobis omni tempore sentiamus: Per Dominum.

Præfatio.

PER Christum Dominum nostrum. Qui oblatione sui corporis, remotis sacrificijs carnalibus victimarum, * seipsum tibi pro salute nostra offerens, idem sacerdos & sacer agnus exhibuit. Vndę profusis.

Post Com.

EXAUDI Domine preces nostras, vt redemptionis nostrę sacrosancta commercia, & vitę nobis conferat presentis auxilium, & gaudia sempiterna concilient. Per Dominum.

T t. FER. VI. IN ALBIS.

Pro baptizatis,

Super populum.

OMNIPOTENS sempiternę Deus, qui populum tuũ quondam, Iordane transiecto, terram fecisti promissionis intrare: præsta, quęsumus, vt significationis antiquę & veritatis pat-

Z z tefactis

* seipsum
tibi sacrã
hostiam
agnumq;
immacu-
latũ sum-
mus sacer-
dos pro sa-
lute nos-
tra imo-
lauit. Per
quem.

refactis mysterijs, per sacramenta baptismatis, adoptionis tuæ filij, regno cælesti mereantur ascribi. Per Dominum.

Super find.

DEVS, qui credentes in te populos gratiæ tuæ largitate multiplicas, respice propitius ad electionem tuam, vt qui sacramento baptismatis sunt renati, regni cælestis mereantur introitum. Per Dominum.

Super obl.

HOSTIAS Domine, quæsumus, placatus assume, quas & pro reatorum expiatione deferimus, & pro acceleratione cælestis auxilij, Per Dominum nostrum.

Præfatio.

PER Christum Dominum nostrum: Qui secundum promissionis suæ incommutabilem veritatem, cælestis Pontifex factus in æternum, solus omnium sacerdotum peccati remissione non eguit, sed potius peccatum mundi idem verus agnus absterfit. Per quem.

Post Com.

FAC, quæsumus, omnipotens Deus, vt qui Paschalibus remedijs innouati, similitudinem terreni parentis euasimus, ad formam cælestis transferamur authoris. Qui tecum.

In Ecclesia maiore.

Super populum.

OMNIPOTENS sempiternus Deus, qui Paschale sacramentum in reconciliationis humanæ foedere contulisti, da mentibus nostris, vt quod professione celebramus, imitemur affectu. Per Dominum.

Super find.

DA nobis Domine, quæsumus, vt Paschalia gaudia quæ lætanter exequimur, perpetua virtute nos tueantur & saluent. Per Dominum.

Super obl.

Ac

ACCIPERE Domine fidelium preces cum oblationibus hostiarum, vt per hæc pię deuotionis officia, ad cælestem gloriam transeamus. Per Dominum.

Præfatio.

ÆTERNE Deus. Poscentes, vt cuius muneris mysticū pignus accepimus, manifesta dona compræhendere valeamus, vt quæ nobis fideliter speranda Paschale contulit sacramentum, * attingere mereamur resurrectionis Dominicę firmitate. Per eundem.

* per resurrectionis eius attingere mereamur ineffabile mysterium.

Post Com.

RESPICE, quæsumus, Domine populū tuum, & quem æternis dignatus es renouare mysterijs, à temporalibus culpis dignanter absolue. Per Dominum.

VU SABBATO IN ALBIS.

Pro baptizatis.

Super populum.

DEVS, qui humani generis es reparator & rector, fac Ecclesiam tuam in noua prole semper augeri, & deuotione cunctorum crescere filiorum. Per Dominum.

Super find.

LARGIRE, quæsumus, Ecclesię tuæ Deus, & à suis semper & ab alienis abstinere delictis, vt pura tibi mente seruiens, pietatis tuę remedia sine cessatione percipiat. Per Dominum.

Super obl.

FAMILIAM tuam Domine, quam per paschalia festa lætificas, his quoquē sacrificijs emendatam, à cunctis defende periculis. Per Dominum.

Præfatio.

ÆQVVM & salutare: Nos te, omnipotēs Dñe, suppliciter exorare, vt fidelibus tuis dignanter impendas, quò & paschalia capiant sacramenta, & desideranter expectent ventura: vt in mysterijs,

Zz 2 quibus

quibus renati sunt, permanentes, ad nouam vitam his operantibus perducantur. Et ideo.

Post Communionem.

EXAUDI nos omnipotens Deus, & familiae tuae corda, cui perfectam baptismatis gratiam contulisti, ad promerendam beatitudinem aptes aeternam. Per Dominum.

In Ecclesia maiore.

Super populum.

CONCEDE, quaesumus, omnipotens Deus, vt qui festa Paschalia venerando egimus, per haec pertingere ad gaudia aeterna mereamur. Per Dominum.

Super find.

OMNIPOTENS sempiternae Deus, quem, docente spiritu sancto paterno nomine inuocare praesumimus: effice in nobis filiorum corda fidelium, vt hereditatem promissam mereamur ingredi per debitam seruitutem. Per Dominum. in vnitatem eiusdem.

Super obl.

ACCIPERE Domine fidelium preces cum oblationibus supplicantium, vt Paschalibus initiata mysterijs, ad aeternitatis nobis proficiant haec dona suffragium. Per Dominum.

Praefatio.

AETERNE Deus. Et nunc maxime gratulari, quando dies salutis nostrae, & tuae erga nos pietatis mysterium solenniter celebratur: quo de tenebris captiuitatis antiquae, filij lucis & libertatis efficiamur: & terrenis exuti, ad caelestia regna transimus. Propterea, profus.

Post Com.

REDEMPTIONIS nostrae munere vegetati, quaesumus Domine, vt hoc perpetuae salutis auxilium fides semper vera perficiat. Per Dominum.

Xx. DOM. IN ALBIS DEPOSITIS.

Super populum.

PRAE-

PRAESTA, quaesumus, omnipotens Deus, vt qui Paschalia festa peregrinamus, haec, te largiente, moribus & vita teneamus. Per Dominum.

Super find.

DEVS, innocentiae restitutor & amator, dirige ad te tuorum corda famulorum, vt quos de infidelitatis tenebris liberauisti, nunquam a tuae veritatis luce discedant. Per Dominum.

Super obl.

RESPICE Domine munera exultantis Ecclesiae, & salutem credentium perpetua sanctificatione sumenda concede. Per Dominum.

Praefatio.

AETERNE Deus, suppliciter exorantes, ne nos ad illum finem redire actum, cui iure dominatur inimicus: Sed in hac potius facias absolute perferre, per quam diabolus extitit, filio tuo vincente, captiuus. Et ideo.

Post Communionem.

EXVBERET, quaesumus Domine, mentibus nostris paschalis gratia sacramenti, vt donis tuis ipsa nos dignos efficiat. Per Dominum nostrum.

yy. DOM. II. POST PASCHA.

Super populum.

MISERICORS Domine fidelium tuorum consolator & doctor, auge in Ecclesia tua desideria quae dedisti, & de intelligenda altitudine promissionum tuarum, sperantium in te corda confirma: vt omnes ad optionis filij, lumen quod nondum ostendis, fidei oculis incunctanter intueantur, & patienter expectent. Per Dominum.

Super find.

DEVS, qui in filij &c. vt infra Tom. 2.

Zz 5 Super

Super oblatam.

DEVS, qui nos per huius sacrificij veneranda commercia vni-
us summæque diuinitatis participes effecisti: præsta, quæsumus,
vt sicut tuam cognoscimus veritatem, sic eam dignis moribus as-
sequamur. Per Dominum.

Præfatio.

ÆTERNE DEUS. Qui omnia elementa fecisti, & varias dis-
posuisti temporum vices, atque homini ad tuam imaginem con-
dito, vniuersa simul animantia rerumque; miracula subiecisti. Cui
licet origo terrena sit, tamen regeneratione baptismatis celestis ei
vita confertur. Nam deuicto mortis authore, immortalitatis est
gratiam consecutus: & preuaricationis errore cessato, viam reperit
veritatis. Per Christum.

Post Communionem.

PRAESTA nobis omnipotens & misericors Deus, vt viuifi-
cationis tuæ gratiâ consequentes, in tuo semper munere gloriamur.
Per Dominum.

22. INFESTO S. MARCI.

Super populum.

DEVS, qui hunc diem, B. Marci Euangelistæ & martyris tui,
sanguinis roseo consecrasti cruore perfusum: præsta, quæsumus, vt
ipse apud te pro nobis existat præcipuus suffragator, qui vnigeniti
tui fieri meruit euangelicus prædicator. Per eundem.

Super find.

DEVS, qui nos B. Marci Euangelistæ & martyris tui solennita-
te lætificas, pietatis tuæ largitate cōcede benignus, vt cuius trium-
phum pio amore veneramur in terris, societatis eius lætitiâ adipi-
sci, te largiente, mereamur in cælis. Per Dominum.

Super obl.

HANC in cōspectu diuinæ maiestatis tuæ Domine placationis
hostiâ, B. Marci Euangelistæ tui intercessio deuota cōmendat: Quæ
qui-

quidem angelicis tibi manibus oblata, tuæque dextera benedicta, ab
omni nos reddat peccatorum labe purgatos. Per Dominum.

Præfatio.

ÆTERNE DEUS. Et te in tuorum martyrum venerari trium-
phis, qui eos pro fidei merito reluctantes, victricibus armis præ-
cinxisti. Quorum pio commonitus exemplo, speique promissæ per-
petuitate certissimus, beatus Euangelista Marcus, seculi huius mo-
mētaneis gaudijs abolitis, per diuersa martyrij ludibria, cælestium
militum meruit adipisci commercia. Per Christum.

Post Communionem.

INENARRABILIS sacramenti suauitate refecti, quæsumus
Domine, beati Marci Euangelistæ tui suffragijs, nullis vnquam im-
pediamur terrenis actibus, te sequi omnium bonorum creatorem.
Qui viuus.

AAA. INFESTO SS. VITALIS ET
VALERIAE.

Super populum.

SANCTORVM nos, quæsumus Domine, Vitalis & Valeriæ
natalitia votiua lætificent, & suæ beneficijs intercessionis attollant.
Per Dominum.

Super find.

CONCEDE, quæsumus, omnipotens Deus, vt ad meliorem vi-
tam, sanctorum tuorum Vitalis & Valeriæ exempla nos prouocet,
quatenus quorū solennia agimus, etiam actus imitemur. Per dñm.

Super obl.

ACCEPTA fit in conspectu tuo Domine nostra oblatio, &
eorum nobis fiat supplicatione salutaris, pro quorum solennitate
defertur. Per Dominum.

Præfatio.

ÆTERNE DEUS: Et te in omnium martyrum triumphis lau-
dare, quoniâ tuis donis atque muneribus, beatorum martyrum Vitalis &
Val-

Horum
Martyrum
apud Ra-
uennam
passio ce-
lebratur
in Mar-
tyrol. 28.
April. &
ab Ambr.
serm. de
Geruasio
& Protas-
io.

Valeriæ passionem hodierna solennitate veneramus. Qui pro cõfessione Iesu Christi filij tui diuersa supplicia sustinuerunt, & ea deuincentes, coronam perpetuitatis promeruerunt. Per Christum.

Post Communionem.

EXULTET, quæsumus Domine, populus tuus, in sanctorum tuorum commemoratione Vitalis & Valeriæ: Et quorum votiuo lætatur officio, suffragio releuetur optato. Per Dominum.

bbb. DOM. III. POST PASCHA.

Super populum.

DEVS, qui fidelium mentes vnus efficis voluntatis, da populis tuis id amare quod præcipis, id desiderare quod promittis: vt inter mundanas varietates ibi nostra fixa sint corda, vbi vera sunt gaudia.

Super find.

DEVS, qui misericordiæ ianuam fidelibus patere voluisti, respice in nos, & miserere nostrî: vt qui voluntatis tuæ viam, donante te, sequimur, à vitæ nõquàm tramite deuiemus. Per Dominum.

Super obl.

BENEDICTIONEM &c. vt infra Tom. 2. Dom. 3. Post oct. Paschæ.

Præfatio.

PER Christum Dominum nostrum. Qui humanis misertus erroribus, per virginem nasci dignatus est, & per passionem mortis, à perpetua nos morte liberauit, ac resurrectione sua æternam nobis contulit vitam, Idem Iesus Christus Dñs noster. Quem vnà.

Post Communionem.

SACRAMENTA &c. vt infra ibidè Tom. 2.

ccc. FER. 4. MEDIANTE DIE FESTO.

id est, die xxv. post Pascha, qui inter Pascha & Pentecosten est medius.

Super

Super populum.

DEVS, per cuius prouidentiam nec præteritorum momenta deficiunt, nec vlla superest expectatio futurorum: tribue permanentem peractæ, quam recolimus, solennitatis effectum, vt quod recordatione percurrimus, semper in opere teneamus. Per Dominum nostrum.

Super find.

POPVLVS tuus, quæsumus Domine, renouata semper exultet animæ iuuentute: vt qui antea in peccatorum veterinosæ mortis venerat * senio, nunc lætetur in pristinam se gloriam restitutum. * senium, Per Dominum.

Super obl.

MVNERA tibi Domine oblata sanctifica, vt tui nobis vnigeniti corpus & sanguis fiant. Qui tecum viuit & regnat in vnitæte.

Præfatio.

ÆTERNE DEVS: Per mediatorem Dei & hominum, Iesum Christum Dominum nostrum. Qui, mediante die festo, ascendit in templum docere: qui de cælo descendit, mundum ab ignorantia tenebris liberare. Cuius descensus genus humanum doctrina saluari instruit, mors à perpetua morte redemit, ascensio ad cælestia regna perduxit. Per quem te summe pater poscimus, vt eius institutione edocti, salutaris parsimonie deuotione purificati, in tua perueniamus promissa securi. Per eundem.

Post Communionem.

ADIVVET nos, quæsumus Domine, sanctum istud Paschale mysterium, & vt deuotis hoc mentibus exequamur, obtineat. Per Dominum.

ddd. DOM. III. POST PASCHA.

Super populum.

DEVS, qui errantibus &c. vt infra Tom. 2. post oct. Paschæ.

Super find.

Aaa ACTIO-

ACTIONES nostras, quæsumus, Domine & adspirando præueni, & adiuuando prosequere, vt cuncta nostra operatio, à te semper incipiat, & per te cæpta finiatur. Per Dominum.

Super obl.

HIS nobis Domine. &c. vt infra ibidè m.

Præfatio.

ÆTERNE Deus. Postulantes, vt tempora quibus post resurrectionem Dominus noster Iesus Christus cum suis discipulis corporaliter habitauit, pia deuotione tractemus. Quem vnà.

Post Communionem.

ADESTO nobis Domine &c. vt ibidè m. 3.

ECCE. IN FESTO SS. APOST. PHILIPPI ET IACOBI.

Super populum.

DEVS, qui conspicis quia nos vndiquè mala nostra conturbant, præsta, quæsumus, vt beatorum Apostolorum tuorum Philippi & Iacobi intercessio gloriosa nos protegat. Per Dominum.

Super find.

INTERCESSIONIBVS nos Domine, quæsumus, sanctorum Philippi & Iacobi vbi què confoueas, vt eorum sacra natalitia temporaliter frèquentemus, & conspiciamus æterna. Per Dominum.

Super obl.

SACRIFICIUM nostrum tibi Domine, quæsumus, beatorum Apostolorum Philippi & Iacobi precatio sancta conciliet, vt in quorū honore solè niter exhibetur, meritis efficiatur acceptam. Per Dominum.

Præfatio.

ÆTERNE Deus. Quia tui est operis tuæ què virtutis, vt beatorum Apostolorum Philippi & Iacobi gloriosa confessio vsque in finem seculi nobis capiat regni cælestis augmentum. Per Christum.

Post

Post Communionem.

BEATORVM Apostolorum Philippi & Iacobi honore continuo Domine plebs tua semper exultet, & his præfulibus gubernetur, quorum & doctrinis gaudet, & meritis. Per Dominum.

OFF. IN FESTO INVENTIONIS S. CRVCIS.

Super populum.

DEVS, qui præclara saluiferæ crucis inuentione, passionis tuæ miracula suscitasti: concede, vt vitalis ligni precio, æternæ vitæ suffragia consequamur. Qui cum patre.

Super find.

ADESTO familiae tuæ clementissime Deus, vt in aduersis & prosperis preces eius exaudias, & nefarias aduersariorum insidias per vexillum sanctæ crucis digneris contere, vt perennis gaudij salutem possit, te protegente, mereri. Per Dominum.

Super obl.

SACRIFICIUM Domine quod immolamus, placatus intende, vt ab omni nos exuat bellorum nequitia, & per vexillum sanctæ crucis filij tui, ad contere potestatis aduersæ insidias, nos in tuæ protectionis securitate constituat. Per eundem.

Præfatio.

PER Christum Dominum nostrum. Cuius hodiè, dudum à M. s. Iudeis abditum, gloriosum inuentum est vexillum. Qui protoplasma-
sti facinus, quod per ligni vetiti gustum in genus humanum diuatum est, per idem lignum simul què nostra affigens delicta delere dignatus est. Cuius typum virga tenuit in separando æquoris vndas, & viam populo per Moysen præparando securam. Per cuius quoquè vmbra, aspera mors populis ligno deducta cucurrit, in quo pendens redemptor, factus est maledictum, vt à maledicto nos eriperet legis. Cuius ligni mysterio saluari credimus omnes. Per eundem.

Aaa 2

Post

De s. Cruce Serm. est Amb.

55.

Post Communionem.

REFLETTI alimonia caelesti, & spiritali poculo recreati, quaesumus omnipotens Deus, ut ab hoste maligno defendas, quos per lignum sanctae crucis filij tui armari, ac signo illo salutifero triumphare voluisti. Per eundem Dominum.

ggg. DOM. V. POST PASCHA.

Super populum.

DEVS, qui hoc nobis confers gratia, ut iusti ex impiis, & beati efficiamur ex miseris: Adesto operibus tuis, adesto muneribus, ut quibus inest fidei iustificatio, non desit perseverantiae fortitudo. Per Dominum.

Super find.

AUXILIARE Domine temporibus nostris, ut tua nos ubique dextera protegente, & religionis integritas, & Christiani nominis securitas reparata consistat. Per Dominum.

Super obl.

CONCEDE nobis haec, quaesumus Domine, frequentare mysteria, quia quoties huius hostiae commemoratio celebratur, opus nostrae redemptionis exercetur. Per Dominum.

Praefatio.

AETERNE Deus. Et maiestatem tuam indefessis precibus exorare, ut mentes nostras bonis operibus semper informes: quia sic erimus preclari muneris prompta sinceritate cultores, si ad meliora iugiter transeuntes, Paschale mysterium studeamus habere perpetuum. Per Christum Dominum nostrum. Per quem.

Post Communionem.

TRIBVE nobis, quaesumus Domine, caelestis mensae virtute satiatis, & desiderare quae recta sunt, & desiderata percipere. Per Dominum.

hhh. IN

hhh. IN FESTO S. VICTORIS MART. VIII. MAII.

Super populum.

DEVS, qui laticum instar gelidorum plumbi ardorem multasti, ne gloriosi martyris tui Victoris corpus exureret: tribue, quaesumus, ut ipso pro nobis interueniente, a praesentibus liberemur periculis, & futuris. Per Dominum.

Super find.

PRAESTA, quaesumus Domine, ut intercedente beato Victore martyre tuo, & a cunctis aduersitatibus muniamur in corpore, & a pravis cogitationibus mundemur in mente. Per Dominum.

Super obl.

SANCTO Victore interueniente, Domine, tibi seruitus nostra complaceat, & obsequia munerum fiant praesidia deuotorum. Per Dominum.

Praefatio.

AETERNE Deus. Cuius prouidentiae fultus praesidio beatus Victor celeberrimus martyr, terreni sub chlamyde imperij, Christi tui miles agebat absconditus, non passionis timore perterritus, sed diuino arbitrio subdens propriam voluntatem. Latuit enim mundanis excubijs, dignissimus caelestis patriae miles, ut perpetui regni, coruscans angelicis obsequijs, consors existeret. Digne etiam regi regum meruit famulari Christo, quem a primaeuatae ita animi tota intentione dilexit, ut eius pro nomine, crudelissimi imperatoris precepta contemneret, & ipsius ante tribunal extensus, proprias praerberet impiorum manibus scapulas flagelladas. Dein flammium a plumbi vnda profusus, ita caelitibus diuino nutu angelica est visitatione defensus, ut & frigidior aqua subito ex fonte leuata, saeuus ardor existeret, & verberum innumerabiles plagae, salutifero curarentur vnguento. Ad vltimum vero capitali iube-

Aaa 3. tur se-

Præter
Martyro-
logia fit
huius mart.
Mediol.
mentio
apud Gre-
gor. Turō.
de laude
mart. c.

4*

tur feriri sententia, vt victoriae palmam adeptus, & author sui esset nominis, & exemplum magistri. Per Christum Dominum.

Post Com.

PERCEPTA mysteria, quæsumus Domine, & eruditione nos instruant, & participatione restaurent, vt ad spiritualia mereamur munera peruenire. Per Dominum.

iii. IN DIE ASCENSIONIS
DOMINI.

Super populum.

DEVUS, qui Ecclesiam tuam, euangelicæ doctrinæ exhortatione, quæ sursum sunt, iubes sapere, & ad eandem se altitudinem, ad quam mundi Saluator ascendit, erigere: da populis tuis intellectu capere, quod multi viderunt, vt in secundo mediatoris aduentu ditentur donis, qui promissis crediderunt. Per eundem.

Super sindonem.

Exaltationem conditionis humanæ, substantiæ cõditor respice Deus, vt tua dignatione mundati, sacramentis magnæ pietatis aptemur. Per Dominum.

Super obl.

Sacrificium Dñe supplices pro filij tui venerabili nunc ascensionem deferimus: præsta, quæsumus, vt nos per ipsum his commercij sacrosanctis ad cælestia confurgamus. Per eundem.

Præfatio.

PER Christum Dominum nostrum. Qui post resurrectionem suam seculis omnibus gloriosam, discipulis suis visu conspicuus, tactuque palpabilis, vsque in quadragesimum diem manifestus apparuit, ipsisque cernentibus est eleuatus in cælum. In id proficientibus intrâ has moras primitiuas, vt & certius fieret quod credidissent, & plenius discerent quod docerent. Per eundem Christum Dominum nostrum. Per quem.

Post

Post Com.

DEVUS, cuius filius in alta cælorum potenter ascendens, captiuitatem nostram sua duxit virtute captiuam: tribue, quæsumus, vt dona quæ suis participibus contulit, largiatur & nobis. Qui tecum viuít.

kk. IN TRANSLATIONE S.
NAZARII MART.

Super populum.

PRAEVENIANT nos, quæsumus, Domine beatissimi martyris tui Nazarij desiderata commercia, vt cuius perpetuam dignitatem sacro ministerio frequentamus in terris, & præsentia tyrolog. nobis subsidia postulet, & æterna. Per Dominum.

Super sind.

FAc nos, quæsumus Domine, sancti martyris tui Nazarij semper festa sectari, cuius suffragijs, protectionis tuæ dona sentimus. Per Dominum.

Super obl.

FIAT Domine, quæsumus, hostia sacrandæ placabilis preciosa celebritate tui martyris Nazarij, quæ & pectora nostra purificet, & tuorum tibi vota conciliet famulorum. Per Dominum.

Præfatio.

AEQVVM & salutare. Nos tibi reddere grates, vis trina Deus, factor optime rerum. Qui cuncta proprijs animata figuris, artificij sermone facis, quiq; facta cõseruas: Qui dudum multo latitante puluere drachmâ inuenis, accensa verbi virtute lucerna, vt pateant cunctis tua munera seclis. Reddens Ecclesiæ * secundum certaminis * sanctam palmam. angelicos vt cernant humana lumina vultus, micent & splendida tumuli membra loco. Iam iamq; repertus olim absconditus agro, rutilat thesaurus, euagelicis præfignat⁹ figuris: * Et semper exultat intemerata Ecclesiæ fides, dum sacrum mercatu margaritæ lucrum.

Meminit
huius translationis p
S. Ambr.
Paulin. in
vita Ambr.
& post
eum Mar.

Ms.
Simpli-
ciani.

* sanctam

* Ea

* capescat lucrum * capessat. In qua Christe tuus inclytus martyr geminam insignem Nazarius gestat coronam, qui meruit Domini pro laude fidelis, sanguine martyrium clarificare suum. O nimium dilecta Dei membra, Christi seruata promisso. O testis flagrantissime, nitore celi fulgide, cuius inestimabilis odor Sabæis præpollat aromaticis. Quem pius Ambrosius sacrum locans Ecclesie munus, perennem reperiens patronum, dedit & medicum, propugnatorum fidei, sacri prælij bellatorem. Propterea cum ang.

Post Commun.

QVÆSVMS, omnipotens Deus, ut beati martyris tui Nazarii cælestibus mysterijs celebrata solennitas, indulgentiam nobis tuæ propitiationis acquirat. Per Dominum.

LII. DOM. POST. ASCENSIONEM DOMINI.

Super populum.

IMPLORANTES Domine misericordiam tuam populos fideles propitius intuere, ut qui præter te alium non noverunt, tuis beneficijs gloriantur. Per Dominum.

Super find.

SANCTI nominis &c. ut infra Dom. 2. post Pent.

Super obl.

OBLATIO nos Domine tuo nomini dicanda purificet, & de die in diem ad cælestis vite transferat actionem. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Poscentes ut sensibus nostris clementer infundas, nè terrenis affectibus inherendo, oculos ad cælestia non leuemus: Nè in infimis voluptatibus occupati, mentes non valeamus attollere, quò noster Saluator ascendit: ac diabolica sectando vestigia, à Christi consortio recedamus: Quia nemo potest summi

summi verique regis celsitudine delectari, nisi pestifera destructa subuersaque tyranni iura calcauerit. Per eundem.

Post Communionem.

PRAESTA nobis, quæsumus, omnipotens & misericors Deus, ut quæ visibilibus mysterijs fumenda percepimus, inuisibili consequamur effectu. Per Dominum.

Officium Mediolanen. hac septimana continet dies Rogationum, quorum officia compendij gratia prætermisimus, quòd eadem sint cum hodiernis.

MM. IN TRANSLATIONE S. VICTORIS, ET NAT. SS. FELICIS ET FORTUNATI MARTYRVM.

Super populum.

ADESTO Domine fidelibus tuis, nec ullis eos metis & corporis sinas subiaccere periculis, quos beatorum martyrum tuorum, Victoris, Felicis, & Fortunati, munit gloriosa confessio. Per Dominum.

Super find.

Omnipotens sempiternæ Deus, fortitudo certantium, & palma martyrum, solennitatem hodierni diei propitius intuere, & ecclesiam tuam continua fac celebritate lætari: & intercessionibus beatorum martyrum tuorum, Victoris, Felicis, & Fortunati, omnium in te credentium vota perfice Per Dominum.

Super obl.

HOSTIAS Domine quas nomini tuo sacradas offerimus, sanctorum martyrum tuorum Victoris, Felicis, & Fortunati, prosequatur oratio, per quam nos expiari concedas & defendi. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Qui es gloriosus in sanctis, & digno laudandus præconio. Tua eos gratia ex mundi accersitos illecebris, tyrannidibus

BBB nidis

Felice & Fortunati marty. Aquilien. meminerunt martyrologia II, Iunij.

nidis dirē temnere minas, seuisq; fecit agonizare principibus. Quae pręuenti beatissimi martyres Felix & Fortunatus, alius quos protulit vna, æthereo afflati suffragio, profana idolorum spreuere pręstigia. Nam agnita Christi Iesu filij tui mira credulitate potentia, scelestorum vitantes contagia, reliquerunt propria loca: præstantius censentes, in nemoribus inter feras æterno famulari regi, quàm in sacrilegis continuatim cœtibus vanissimo degere cultu. Denique obtutibus crudelissimi acciti præsidis, pia confessione Christi nominis indagata, atrocibus pœnarum iubentur exagitari supplicij. Quos celeberrimi martyres cruciatus, superno fulti superârūt præsidio. Cruento postremum ceruicibus mucrone præcisus, pollorum regna scandentes, Christi locari gremio meruerunt. Quibus etiam ad iucundissimum hodiernæ festiuitatis augetur tripudium, sacratissimi Victoris martyris translatio corporis, quæ totius plebis celebratur lætitia. Per Christum.

Post Com.

RECREATI sacri muneris gustu, quæsumus Domine, quod sumpsimus, nobis non vertatur ad pœnam, sed intercedentibus sanctis tuis, Victore, Felice, & Fortunato, fideliter libantibus proficit ad veniam. Per Dominum.

NON. IN VIGILIA PENTECOSTES.

Post I. Lect.

DA nobis, quæsumus Domine, per gratiam spiritus sancti no-
uam tui paracleti spiritalis obseruantie disciplinam, vt mentes nostrę sacro purgatę ieiunio, cunctis reddantur eius muneribus aptiores. Per Dominum.

Post II. Lect.

Omnipotens sempiternę Deus, lumen indeficiens, qui spiritum sanctum tuum, cum super aquas in mundi creationis exordio ferretur,

retur, humanę declarasti salutis authorem: præsta, quæsumus, vt idē spiritus veritatis, Ecclesię tuę dona multiplicet. Per Dominum.

Post III. Lect.

DEVS, qui primis temporibus impleta miracula, noui testamenti luce referasti, vt & mare rubrum, forma sacri fontis existeret, & liberata plebs ab Aegyptiaca seruitute, Christiani populi sacramenta præferret: da, vt omnes gentes Israelis priuilegium merito fidei cōsecutę, spiritus tui præceptione regenerentur. Per Dominum. in vnitatem eiusdem.

Deindē benedictio Fontis, vt in Sabbato sancto Paschę, nihil immutando, præter vltimam orationem, quæ hoc modo dicitur.

CELEBRATIS atque perfectis diuini baptismatis sacramentis, Domino cęli & terrę, Deo patri omnipotenti indefessas gratias referamus, ipsumque supplices postulemus, vt nos atque omnem familiam suam gratię spiritus sancti annuat esse participes: Pręstāte Domino nostro Iesu Christo filio suo, secum viuente atq; regnante Deo in vnitatem eiusdem.

Ad Missam.

Super populum.

Deus, cuius spiritu totum corpus Ecclesię multiplicatur & regitur, cōserua in noua familię tuę progenie sanctificationis gratiā quam dedisti: vt corpore & mente renouati, in vnitatem fidei feruētes, tibi Domino seruire mereamur. Per Dominum. in vnitatem eiusdem.

Super sind.

PRÆSTA, quæsumus, omnipotens Deus, vt qui, tuę maiestatis effectu, per filij tui mirabile sacramentum, cooperante spiritu sancto, sunt renati, cęlestis vitę fiant conuersatione perpetui. Per eundem Dominum. in vnitatem eiusdem.

Super obl.

VIRTUTE sancti spiritus Dñe munera nostra cōtinge, vt quod

Bbb 2 solen.

solennitate presenti suo nomini dedicauit, & intelligibile nobis faciat, & æternum. Per Dominum. in vnitae eiusdem.

Præfatio.

PER Christum Dominum nostrum. Qui ascendens &c. vt infra Tom. 2.

Post Com.

CONCEDE, quæsumus, omnipotens Deus, vt paschalis perceptio sacramenti, mentibus nostris continua perseveret. Per Dñm.

O O O. IN DIE SANCTO PENTECOSTES.

Pro baptizatis.

Super populum.

PRAESTA, quæsumus, omnipotens Deus, vt claritatis tuæ super nos splendor effulgeat, & lux tuæ lucis corda eorum, qui per tuam gratiam renati sunt, sancti spiritûs illustratione confirmet. Per Dominum. in vnitae.

Super sindonem.

BONORVM omnium Deus, author atq; largitor, fac quæsumus, vt Ecclesiæ tuæ proles, te instituente, succrescens, in nouam filij tui creaturam, sancto fouente spiritu, nutriatur. Per eundem Dominum nostrum Iesum Christum filium tuum. in vnitae eiusdem.

Super obl.

MVNERA nostra Domine sancti spiritûs sacrentur aduentu, per quem à peccatis omnibus absoluti, adoptionis tuæ filij renascantur. Per Dominum nostrum. in vnitae eiusdem.

Præfatio.

ÆTERNÆ Deus. Quia hodiè sancti spiritûs celebramus aduentum, qui principijs nascentis Ecclesiæ cunctis gentibus imbuendis, & deitatis scientiam indidit, & loquelam. In diuersitate donorum mirabilis operator vnitatis, variarumque gratiarum distri-

tributor, idem & fidei vnus effector, & prædicantium dispensator ipse linguarum. Propterea profusis gaudijs, totus in orbe terrarum mundus exul.

Post Com.

SACRIS cælestibus Domine vitia nostra purgentur, vt muneribus tuis possimus semper aptari. Per Dominum. Qui tecum viuit.

In Ecclesia maiore.

Super populum.

DEVS, qui discipulis tuis spiritum paraclatum in ignis specie (hanc enim vocem addendam cenfeo) feruore tui amoris mittere dignatus es, da populis tuis in vnitae fidei esse feruentes: vt in tua semper dilectione permanentes, & in fide inueniantur stabiles, & in opere efficaces. Qui viuus & regnas cum Deo patre in vnitae eiusdem.

Super sind.

OMNIPOTENS sempiternæ Deus, qui Paschale sacramentum quinquaginta dierum voluisti mysterio cõtineri: præsta, vt gentium facta dispersio diuisione linguarum, ad vnã confessionem tui nominis cælesti munere congregetur. Per Dominum.

Super oblat.

PRAESTA Domine, quæsumus, vt secundum promissionem filij tui Domini nostri Iesu Christi, spiritus sanctus huius nobis sacrificij copiosius reuelet arcanum, & omnem ppitius referet veritatem. Per eundem filium tuum Dominum nostrum Iesum Christum, qui tecum viuit.

Præfatio.

ÆQVVM & salutare: Nos in hac præcipua festiuitate gaudere, qua sacratissimum Pascha quinquaginta dierum mysterijs tegitur, & mysticus numerus adimpletur, & dispersio linguarum quæ dudum per superbiam in confusione facta fuerat, nunc per spiritum sanctum adunatur. Hodiè enim de cælis repente sonum

audientes Apostoli, vnius fidei symbolum exceperunt, & linguis varijs euangelij tui gloriam cunctis gentibus tradiderunt. Per Christum Dominum nostrum. Per quem.

Post Communionem.

H A E C nobis Domine munera sumpta proficiant, vt illo iugiter ferueamus spiritu, quem Apostolis tuis ineffabiliter infudisti. Qui viuis. in vnitare.

PPP. IN FESTO S. DIONYSII MEDIO-
LAN. EPISCOPI.

Super populum.

D E V S, qui nos sancti Dionysij confessione gloriosa circumdas & protegis, da nobis eius imitatione proficere, & oratione fulciri. Per Dominum.

Super find.

S A N C T I Dionysij Domine confessio recensita, conferat nobis pie deuotionis augmentum, quia in nomine tuo perseverans, dignè meruit honorari. Per Dominum.

Super obl.

H O S T I A S tibi Domine pro commemoratione beati sacerdotis & confessoris tui Dionysij offerimus, quem à tui corporis vnitare nulla tentatio separauit. Per Dominum.

Præfatio.

A E T E R N E Deus. Et confessionem sancti sacerdotis tui Dionysij memorabilem non tacere. Qui nec hereticis prauitatibus, nec seculi blandimentis à sui statûs rectitudine potuit immutari. Sed in utroq; discrimine veritatis assertor, firmitatem tuę fidei non relinquit. Et ideò ei debitæ pietatis obsequium exhibemus, quia potètiã tuã Domine, cuius gratia talis extitit, in eius solennitatibus prædicamus. Per Christum Dominum nostrum. Per.

Post Communionem.

Q V A E S V M V S Domine Deus noster, vt intercedente sancto

sa-

sacerdote & confessore tuo Dionysio, sacrosancta mysteria quę sumpsimus, actu subsequamur & sensu. Per Dominum.

QQ. DOM. I. POST PENTECOST.

Super populum.

D E V S in te sperantium fortitudo, adesto propitius inuocationibus nostris, & quia sine te nihil potest mortalis infirmitas, præsta auxilium gratię tuę, vt in exequendis mandatis tuis, & voluntate tibi, & actione placeamus. Per Dominum.

Super find.

D E V S, qui te in rectis ac sinceris manere pectoribus asseris, da nobis tua gratia tales existere, in quibus habitare digneris. Per Dominum.

Super obl.

H O S T I A S nostras, tibi Domine dicatas, placatus assume, & ad perpetuum nobis tribue peruenire subsidium, Per Dominum.

Præfatio.

A E T E R N E Deus. Qui Ecclesię filios sicut erudire non cessas, ita non desinis adiuuare, vt & scientiam recta faciendi, & possibilitatem capiant exequendi. Per Christum Dominum nostrum. Per quem.

Post Communionem.

T A N T I S Domine repleti muneribus, præsta, quæsumus, vt & dona salutaria capiamus, & à tua laude nunq̄ cessemus. Per Dñm.

RR. IN FESTO SS. SISINNII, MAR-
TYRII, ET ALEXANDRI MAR-
TYRVM.

Super populum.

E X A V D I Domine populum tuum toto tibi corde subiectum, & intercessionibus beatissimorum martyrum tuorum, Sisinnij, Martyrij, & Alexandri, à præsentibus defende periculis & futuris. Per Dominum.

Super

Super findonem.

MAIESTATI tuæ nos, quæsumus, Domine martyrum tuorum Sifinnij, Martyrij, & Alexandri, intercessio beata conciliet, vt qui incessabiliter actibus nostris offendimus, iustorum precibus expiemur.

Super obl.

SVSCIBE, quæsumus Domine, munera tibi reuerenter oblata, & beatissimorum martyrum tuorum, Sifinnij, Martyrij, & Alexandri, suffragantibus meritis, ad nostræ salutis remedium, prouenire concede. Per Dominum nostrum.

Præfatio.

M. S.
Alicuius est successoris D. Ambrosij, quippe quorum reliquiae post obitum eius Mediolanum allatae sint, teste Paulino in eius vita.

AETERNE DEUS. Teque laudare mirabilem in sanctis tuis, Sifinnio, Martyrio, & Alexandro. Quos ante constitutionem mundi in æternam tibi gloriam præparasti, vt per eos huic mundo, veritatis tuæ lumen ostenderes. Quosque ita spiritu veritatis armasti, vt fortitudinem mortis per infirmitatem carnis euincerent. Hi sunt veri martyres, qui in Ecclesie prato sicut rosæ & lilia floruerunt. Quos pius sanguis in prælio confessionis roseo perfudit colore, & in præmio passionis niueo liliorum flore vestiuit Iesus Christus Dominus noster. Quem vnâ.

Post Communionem.

DIVINO munere satiati, maiestatem tuam supplices exoramus omnipotens Deus, vt intercessionibus sanctorum martyrum tuorum, Sifinnij, Martyrij, & Alexandri, proprijs careamus culpis, & tuis inhærere valeamus mandatis. Per Dominum.

s. s. DOM. II. POST PENTECOST.

Super populum.

ECCLESIAE tuæ Domine voces placatus admitte, vt destructis aduersitatibus vniuersis, secunda tibi seruiat libertate. Per Dñm.

Super

Super find.

PORRIGE dexteram tuam, quæsumus Domine, plebi tuæ misericordiam postulanti, per quam & terrores declinet humanos, & solatia vitæ immortalis accipiat, & sempiterna gaudia comprehendat. Per Dominum.

Super obl.

ADESTO Domine supplicationibus nostris, & his muneribus presentiam tuæ maiestatis interfere: vt quod nostro seruitio geritur, te potius operante, firmetur. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE DEUS. Maiestatem tuam suppliciter exorantes, vt ab Ecclesia tua quicquid est noxium, tua virtute repellas, & quod eidem salutare est, largiaris. Nobisque contra superbos spiritus humilitatem tribuas rationabilem custodire, & gratiam tuam clementer impendas. Nec nos humani incertos auxiliij derelinquas, sed tua, quæ falli non potest, gubernatione conferues. Per Christum.

Post Communionem.

QVOD ore sumpsimus Domine, pura mente capiamus, vt de corpore & sanguine Domini nostri Iesu Christi fiat nobis remedium sempiternum. Per eundem.

III. IN FESTO S. BARNABAE APOST.
ET MEDIOLAN. EPISCOPI.

Super populum.

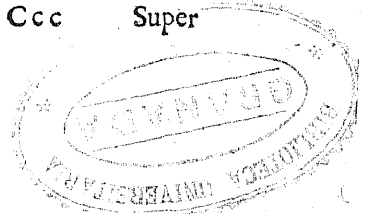
DEVS, qui beatum Barnabam in prædicatione tuis Apostolis sociasti, tribue, quæsumus, ad eius nos peruenire consortium, cuius celebramus præsentis festiuitate triumphum. Per Dominum.

Super find.

MAIESTATEM tuam Domine suppliciter deprecamur, vt sicut nos annua beati Barnabæ Apostoli veneratione lætificas, ita semper ipsius supplicatione defendas. Per Dominum.

Ccc

Super

Super obl.

OBLATA munera, quæsumus Domine, tua benedictione sanctifica, quæ, te donante, nos illa flamma tuæ dilectionis accendat, per quam sanctus Apostolus Barnabas, tormenta sui corporis uniuersa deuicit. Per Dominum.

Præfatio.

ÆTERNE Deus. Qui Apostolorum collegio tua gratia sanctum Barnabam aggregasti, magnificis merito præconijs extollendum. Hic namq; Cyprius ex stirpe Leuitica ortus, terrenorum contemptor, zelator cælestium, ad pedes apostolicos agri proiecit precium. Hic ex septuagintaduobus discipulis assumptus, in Apostolum sublimatur. Hic Antiochiæ, Romæ, Mediolani, semen uerbi tui disseminans, gentium multitudinem Christi conuertit ad fidem. Hic Mediolanensis Ecclesiæ primus Pontifex, perspicuis eam miraculis insigniuit. Dum enim super languidos Matthæi deponit Euangelium, infirmitates repente sanat omnium. Dumq; templo gentiliu maledicit, eius pars subito funditus corruens, multos idolorum cultores interemit. Demum multis pro tuo nomine quassatus & attritus supplicijs, per ignis incedjum felix migravit ad regnum. Et ideò.

Post Communionem.

CÆLESTIS mensæ dapibus recreati, quæsumus, omnipotens Deus, ut intercedente B. Barnaba Apostolo tuo, quod fideliter ore percepimus, sincera mente seruemus. Per Dominum.

vuu. DOM. III. POST PENTECOST.

Super populum.

EXAUDI Domine uocem tibi supplicantis Ecclesiæ, quæ in modum vineæ filij tui propagata cultoribus, firmis in te nititur stare radicibus: ut à præsentis seculi fluctibus aliena, pullulantis in se populi natiuitate ditata, uertatis suæ fructibus gloriatur. Per eundem.

Super sind.

DEVS,

DEVS, qui diligentibus te bona inuisibilia præparasti, infunde cordibus nostris tui amoris affectum, ut te in omnibus & super oia diligentes, promissiones tuas, quæ omne desiderium superant, consequamur. Per Dominum.

Super obl.

PROPITIARE Domine supplicationibus nostris, & has populi tui oblationes benignus assume: & ut nullius sit irritum uotum, nullius uacua postulatio: præsta, quæsumus, ut quod fideliter petimus, efficaciter consequamur. Per Dominum.

Præfatio.

ÆTERNE Deus. Maiestatem tuam suppliciter deprecantes, ut qui rei sumus meritis, non efficiamur nostra duritia contumaces. Nec te proteruis sensibus accusare nitamur, cum tua nobis, quæ non meremur, beneficia retardentur. Sed hinc potius & nostras cognoscamus offensas, & opem tuam iugiter imploremus. Quia multo amplius continuata subsidia deuotis mentibus ministrabis, qui eadem largiris indignis. Per Christum.

Post Communionem.

GRATIAS tibi agimus Domine sancte, pater omnipotens, æterne Deus, qui nos corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi communionem satiasti, tuamq; misericordiam humiliter imploramus: ut hoc tuum Domine sacramentum non sit nobis reatus ad pœnam, sed sit intercessio salutaris ad veniam, sit ablutio scelerum, sit fortitudo fragillium, sit contra mundi pericula firmamentum. Hæc nos comunio purget à crimine, & cælestis gaudij tribuat esse participes. Per eundem.

xxx. INFESTO SS. CANTIANO.

RVM MART. Super populum.

POPVLVM tuum Dñe perpetua defensione conserua, nec diffcultè, quod pie postulat, consequatur, cui sanctorum martyrum tuorum Cantianorum merita suffragantur. Per Dñm.

Super sind.

ccc 2 DEVS,

De ss.
Cãtio, Cãtiano, &
Cãtiani.
la, tractat
Ambros.
serm. 75.

DEVS, qui sanctorum martyrum tuorum Cantianorum gloriosi fecisti palmam florere certaminis, da nobis, quæsumus, hostis nostri fortia superare tentamina: & quod nostris meritis non valemus accipere, ipsorum, quorum natalitia celebramus, precibus assequamur. Per Dominum.

Super obl.

PLEBIS tuæ Domine munera benignus intende, quæ maiestati tuæ in sanctorum martyrum tuorum Cantianorum solennitatibus sunt dicata. Per Dñm.

Post Communionem.

INVOCANTES nomen tuum Domine deprecamur, vt qui patres nostros, virtute tui nominis præeunte, angelicis partibus refecisti, nos quoque intercessionem beatorum martyrum tuorum Cantianorum, mysticis dapibus foueas & reformes. Per Dominum.

xyy. INFESTO S. VITI MART.

Super populum.

Passio
huius in
Sicilia ce-
lebratur
in Martyr.
15. Iunij.

DA Ecclesie tuæ Domine, quæsumus, S. Vito intercedente, superbè non sapere, sed tibi placita humilitate proficere, vt proterua despiciens, quæcunque matura sunt, libera exerceat charitate. Per Dominum.

Super find.

DEVS, qui nos beati Viti martyris tui meritis & intercessionem lætificas, concede propitius, vt qui eius beneficia poscimus, dono tuæ gratiæ consequamur. Per Dominum.

Super oblat.

MAIESTATEM tuam suppliciter imploramus, omnipotens Deus, vt sicut gloriam diuinæ potètiæ munera, p̄ sanctis oblata testantur, sic nobis effectum tuæ saluationis impendant. Per Dñm.

ÆTERNE Deus. Beati Viti martyrio gloriantes. Cui admiranda gratia in tenero adhuc corpore virtutem fidei & patientiæ fortitudinè tribuisti, vt sæuitiæ persecutoris nõ cederet constantia pueri-

puerilis. Quæ inter acerba supplicia nec sensu potuit terreri, nec frangi ætate, vt gloriosior fieret eius corona martyrij. Et ideò.

Post Com.

REFLECTI Domine benedictione solenni, quæsumus, vt per intercessionem sancti Viti, medicina sacramenti & corporibus nostris profit, & mentibus. Per Dominum.

ZZZ. DOM. IIII. POST PENT.

Super populum.

DEVS, qui Ecclesiam tuam noua semper prole fecundas, auge eam quotidie credentium puritate, & diuinæ gratiæ infusione multiplica: vt repulsa impugnatione malorum omnium, in tranquillitate pacis & fidei, tuo semper ditata munere gloriatur. Per Dominum.

Super findonem.

DEVS, qui nos &c. vt infra Tom. 2. Dom. 5. post oct. Epiphaniæ.

Super obl.

DEVS, qui legalium &c. vt infra ibidem Dom. 8. post Pentecost.

Præfatio.

IMPLORANTES clementiam tuam, vt gubernare digneris onera diuinæ militiæ sustinentes. Et quia necesse est, vt ab eo cui plus creditur, amplius exigatur: tu nostras propitius dirigas actiones, vt & proprijs non implicemur erroribus, & externis. Per Christum Dominum nostrum.

Post Com.

SIT nobis Domine, quæsumus, medicina mentis & corporis, quod de sancti altaris tui benedictione percepimus: vt nullis aduersitatibus fatigemur, qui tanti remedij participatione munimur. Per Dominum.

Ccc 3

AAAA. IN

De inuen-
tione cor-
porum ho-
rū marty.
tractat
Ambr. E-
pist. 82. &
serm. 89.
ac 70.

aaaa. IN VIGILIIS SS. PROTASII
ET GERVASII

Super populum.

MARTYRVM tuorum Domine Protasij & Geruasij
natalitia præeuntes, supplices te rogamus, vt quos cælesti
gloria sublimasti, tuis adesse cõcedas fidelibus. Per Dñm nostrū.

Super find.

SANCTORVM martyrum tuorum nos Domine Protasij &
Gervasij confessio beata communiat, & fragilitati nostræ subsidiū
dignanter exoret. Per Dominum.

Super obl.

SACRIFICIUM Domine, quod pro sanctis martyribus tuis
Protasio & Geruasio præuenit nostra deuotio, eorum merito no-
bis augeat, te donante, suffragium. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE DEUS. Qui licet in omnium sanctorum tuorum
sis protectione mirabilis, in his tamen beatissimis martyribus tuis
Protasio & Geruasio speciale tuum munus agnoscimus: quos fra-
tres forte nascendi, magnifica præstitisti passione germanos: vt si-
mul essent venerandæ genitricis, & florentissimæ proles Ecclesiæ.
Per Christum Dominum.

Post Com.

DA, quæsumus, omnipotens Deus, vt mysteriorum virtute
sanctorum, Protasio & Geruasio martyribus intercedentibus,
vita nostra firmetur. Per Dominum.

bbbb. IN FESTO EORVNDEM.

Super populum.

ADESTO Domine supplicationibus nostris, quas in bea-
tissimorum Martyrum tuorum Protasij & Geruasij cõme-
moratione deferimus, vt qui nostræ iustitiæ fidutiam non habe-
mus,

mus, eorum qui tibi placuerunt, meritis & intercessionibus adiu-
uemur. Per Dominum.

Super find.

PRÆSTA, quæsumus, omnipotens Deus, vt nos geminata
lætitia hodiernæ festiuitatis excipiat, quæ de beatissimorum mar-
tyrum tuorum Protasij & Geruasij glorificatione procedit, quos
eadem fides & passio fecit esse germanos.

Super obl.

PRÆTENDE munera, quæsumus, Domine altaribus tuis pro
beatissimorum martyrum tuorum Protasij & Geruasij commemo-
ratione proposita: vt sicut per hæc beata mysteria illis gloriam
contulisti, ita nobis indulgentiam largiaris. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE DEUS. Qui militibus tuis pro tui nominis amore ^{M. S. Simplicia}
certantibus, virtutem fidei contulisti: inter quos & pios fratres ^{ni.}
beatos Protasium & Geruasium aggregare dignatus es, quos pater
dudum præcesserat, adeptus martyrij palmam. Hi sunt, qui vexillo
cælesti signati, victricia apostoli arma sumpserunt: & à mundanis
nexibus absoluti, nequissimi hostis vitiorum aciem prosternentes,
liberi & expediti Christum Dominum sunt secuti. O quàm felix
germanitas, quæ sacris inherendo eloquijs, nullo potuit interpo-
lari contagio. O quàm gloriosa certaminis causa, vbi pariter coro-
nantur, quos vnus vterus maternus effudit. Pro quorum trium-
phis & fœcundissima mater lætatur Ecclesia, quæ per beatum Am-
brosium tales meruit soboles reperire, qui sibi conferant signa vir-
tutum & gloriam. Per eundem.

Post Com.

QUOS donis cælestibus satiasti, sanctorum martyrum tuo-
rum Protasij & Geruasij Domine defende præsidijs, vt à noxijs
omnibus expediti, post salutaria tua toto corde curamus. Per Do-
minum.

cccc. IN

cccc. IN VIGILIIS NATIVIT. S. IO-
ANNIS BAPTISTAE.

Super populum.

VIRTUTVM caelestium Deus, qui annua beati Ioannis Baptistae solennia nobis frequentare concedis: praesta, quaesumus, ut per te securis eadem mentibus celebremus, & eius patrocinio promerente, plenae capiamus securitatis augmentum. Per Dominum.

Super find.

BEATI Ioannis Baptistae nos, quaesumus, Domine preclara comitetur oratio: & quem venturum esse praedixit, poscat nobis habere pacatum. Qui tecum.

Super obl.

TV A Domine muneribus altaria cumulamus, illius natiuitatem honore debito celebrantes, qui saluatorem mundi & cecinit affuturum, & adesse monstravit. Qui tecum.

Praefatio.

AE T E R N E Deus. Exhibentes solenne ieiunium, quo Ioannis Baptistae natalitia preuenimus: cuius genitor dum eum dubitat nasciturum, sermonis amisit officium: & eo nascente, & sermonis usum, & prophetiae suscepit donum. Cuius etiam genitrix senio confecta, sterilitate mulctata, in eius conceptu non solum sterilitatem amisit, fecunditatem acquisiuit, sed etiam spiritum sanctum, quo matrem Domini & Saluatoris agnosceret, accepit. Per quem.

Post Communionem.

SA N C T I nos, quaesumus, Domine Baptistae Ioannis oratio, & assequi faciat semper meae quae gerimus, & debite seruitutis actione sectari. Per Dominum.

ddd. IN FESTO NATIV.
EIVSDEM.

Super

Super populum.

DE V S, qui presentem diem honorabilem nobis in beati Ioannis natiuitate fecisti, da populis tuis spiritalium gratia gaudiorum, & omnium fidelium mentes dirige in viam salutis & pacis. Per Dominum.

Super find.

PR A E C U R S O R I S tui Ioannis Baptistae nos, quaesumus Domine, intercessio sancta commendet, ut & spiritalibus mereamur eius praedicationibus erudiri, & eo, quod praecipis, ipso iuuante, nostra possit peruenire fragilitas. Qui cum patre.

Super obl.

RE S P I C E Domine ad haec munera, quae te sanctificante facramus: Et sicut beatus Ioannes Baptista factus est praecursor & preparator viae Domini nostri Iesu Christi, ita & pro nostris infirmitatibus intercessor existat. Per eundem.

Praefatio.

AE T E R N E Deus. Et in die festiuitatis hodiernae, quo beatus Baptista Ioannes exortus est, exultare: qui vocem matris Domini nondum editus sensit, & adhuc clausus utero, aduentum salutis humanae prophetica exultatione * gestiuit. Qui & genitricis sterilitatem conceptus absterfit, & patris linguam natus absoluit, solusque omnium prophetarum, redemptorem mundi, quem praenunciauit, ostendit. Hic est enim ille, cui nomen & antequam conciperetur, dedisti: & quem spiritu sancto, priusquam nasceretur, impleristi. Dignè natalis eius hodie solennia recensemus: dignè inter natos mulierum nemo maior apparuit, qui Deum hominemque perfectum, filium tuum Iesum Christum Dominum nostrum, & praedicare meruit, & euidenter ostendere: Quem laud.

* significauit.

Post Commun.

TR I B U E, quaesumus, omnipotens Deus, ut sicut nos donis

D d d caelesti-

cælestibus satias, ita beati Ioannis Baptistæ protectione defendas: & quod ille de filij tui natiuitate prædicauit, nobis profit ad salutem. Per eundem.

EECC. DOM. V. POST PENT.

Super populum.

OMNIPOTENS sempiternus Deus, in protectione fidelium populorum antiqua brachij tui operare miracula: vt hostibus nostris tua virtute compressis, secunda tibi seruiat catholica fides, & deuotio Christiana. Per Dominum.

Super sindonem

DEVS, qui creaturæ tuæ misereri potius eligis, quam irasci: cordis nostri infirma considera, & tuæ nos gratia pietatis illustra. Per Dominum.

Super obl.

SVSCIBE munerâ, quæsumus Domine, quæ tibi de tua largitate deferimus, vt hæc sacrosancta mysteria, gratiæ tuæ operante virtute, & præsentis vitæ nos conuersione sanctificent, & ad gaudia sempiterna perducant. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Vt te authorem nostrum pronis visceribus, humana famulatio religioso excolat affectu. Et ideò obsecramus misericordiam tuam, nè pro nostra nos iniquitate condemnes, sed pro tua pietate in viam rectam semper disponas. Nec, sicut mere-mur, delinquentibus irascaris, sed fragilitati nostræ inuicta tua bonitate subuenias. Per Christum.

Post Com.

SVMPSIMVS Domine sacri dona mysterij, humiliter deprecantes, vt quæ in tui commemoratione nos facere præcepisti, in nostræ proficiant infirmitatis auxilium. Qui cum patre & spiritu.

fff. IN

fff. IN VIGILIIS SS. PETRI.
ET PAULI.

Super populum.

FAMILIAM tuâ, quæsumus Domine, propitius intueri, & apostolicis foue præsidij: vt eorum precibus gubernetur, quibus nititur, te constituente, principibus. Per Dominum.

Super sind.

EXAUDI nos Deus salutaris noster, & Apostolorum Petri & Pauli tuere præsidij, quorû donasti fideles esse doctrinis. Qui cum patre.

Super obl.

MVNERA supplices Domine tuis altaribus adhibemus, vt quantum de nostro merito sumus formidantes, tantum beatorum Apostolorum Petri & Pauli, pro quorum solennitatibus offeruntur, intercessionem gloriemur saluandi. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Apud quem licet beatorum Apostolorum Petri & Pauli continuata festiuitas, & æterna celebritas, atq; triumphus cælestis perpetuus sit natalis, nobis tamen beatæ confessionis initia recolentibus, celebriori tribuis deuotione gaudere: vt annuus honor sacratissimæ passioni repensus, maiorem nobis retributionis gratiam largiatur. Per.

Post Com.

SVMPTO Domine sacramento, beatis Apostolis Petro & Paulo interuenientibus deprecamur, vt quod temporaliter gerimus, capiamus æternum. Per Dominum.

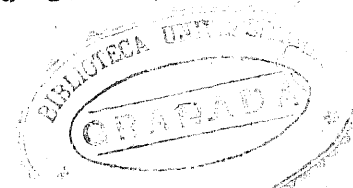
ggg. IN FESTO EORVNDIEM.

Super populum.

OMnipotens sempiternus Deus, da populis tuis Apostolorum tuorum Petri & Pauli natalem plena deuotione venerari,

Ddd 2 vt

De sanctis
Petro &
Paulo
sunt Ser.
Ambr. 6.
ac 67.

vt quorum doctrinis, confessione Trinitatis vnus institutus est mundus, eorum suffragantibus meritis, diuine seruiat vnitati. Per Dominum.

Super find.

DEVS, qui consentium tibi redemptor es animarum, quartū piscator beatus Petrus Apostolus atque omnium Pastor tua præceptione cognoscitur: annue misericors precibus nostris, & populo tuo pietatis tuæ dona concede. Qui cum patre.

Super obl.

MVNERA plebis tuæ, quæsumus, Domine beatissimorū Apostolorum & martyrum tuorum Petri & Pauli fiant grata suffragijs, vt in quorum triumphis tuo nomini deferuntur, ipsorū digna efficiantur & meritis. Per Dominum.

Præfatio.

Ms.

AEQVVM & salutare. Nos tibi semper hinc & vbiquè in honore Apostolorum Petri & Pauli gratias agere: quos ita electione tua consecrare dignatus es, vt B. Petri secularem piscandi artem, in diuinum dogma conuerteres, quatenus humanū genus de profundo inferni præceptorum tuorum retibus liberaret, & coapostoli eius Pauli mentem cum nomine mutares. Et quem prius persecutorē metuebat Ecclesia, nunc cælestium mandatorum letatur se habere doctorem. Paulus cecatus est, vt videret: Petrus negauit, vt crederet. Huic clauis cælestis imperij, illi ad euocandas gentes diuine legis scientiam contulisti. Nam ille introducit, hic aperit. Ambo igitur virtutis æternæ præmia sunt adepti. Hunc enim dextera tua gradientem in elemento liquido, dum mergeretur, erexit: illum autem tertio naufragantem, profunda pelagi fecit vitare discrimina. Hic portas inferni, ille mortis vicit aculeum. Et Paulus capite plectitur, quia gentium caput fidei probatur. Petrus autem in cruce sursum versis vestigijs, caput omnium nostrū secutus est Christum: Quem.

Post

Post Com.

PERCEPTIS Domine sacramentis, suppliciter te rogamus, vt intercedentibus beatissimis Apostolis tuis Petro & Paulo, quæ pro illorum veneranda gerimus passione, nobis proficiant ad salutem. Per.

HHH. DOM. VI. POST PENTEC.

Super populum.

DA, quæsumus, Domine populo tuo sanitatem mentis & corporis. Da vitare quod nocet, & amare quod saluet: Da vt bonis operibus inherendo, & benedici mereatur, & tua semper virtute defendi. Per Dominum.

Super findonem.

ADESTO supplicationibus nostris, omnipotens Deus, & quibus fiduciam sperandæ pietatis indulges, consuetæ misericordiæ tribue benignus effectum. Per Dominum.

Super obl.

SANCTIFICATIONEM tuam Domine nobis his mysterijs placatus operare, quæ nos & à terrenis purget vitijs, & ad cælestia dona perducatur. Per Dominum.

Præfatio.

ÆTERNE DEUS. Te deprecantes, vt vna nos gratia protegat & conseruet. Et quia sine te nihil rectè valemus efficere, ipsius munere semper capiamus, vt tibi placere possimus. Per Christum Dominum nostrum. Per quem.

Post Communionem.

QVOS cælesti Domine dono satiasti, præsta, quæsumus, vt à nostris mundemur occultis, & ab hostium liberemur insidijs. Per Dominum.

In sequentibus Dominicis vsque ad Aduentum Domini, præterquam in Dominica dedicationis Ecclesiæ,

Ddd 3 fia,

fiæ, repetitur vicissim Orationes illæ & Præfationes, quas in præcedentibus post Pentecosten Dominicis, reperire est: quare superfluum foret easdem repetere. Hoc vnum adnotatu dignum putauimus, quod recenseantur in officio Ambrosiano, XV. Dominica post Pentecosten, V. post Decollationem S. Ioannis Baptiste, I. mensis Octobris, I. ante Dedicationem, I. Dedicationis Ecclesie, & III. post Dedicationem, quæ simul efficiunt Dominicas numero XXVI.

Basilica
istorum
mart. me-
minit
Ambros.
epist. 35.

iiii. IN FESTO SS. NABORIS ET
FELICIS MART. XII. IULII.

Super populum.

BENEDIC, quæsumus, Domine plebem tuam, & beatissimorum martyrum tuorum Naboris & Felicis deprecationibus confidentem, tribue consequi, quod sperare donasti. Per Dominum.

Super sind.

PROTEGAT Ecclesiam tuam, Deus, oratio veneranda beatissimorum martyrum tuorum Naboris & Felicis: & quorum frequentia deuotionem impendit, perpetuæ poscat redemptionis effectum. Per Dominum.

Super obl.

SANCTORVM tuorum Naboris & Felicis nobis, quæsumus, Domine pia non desit intercessio: quæ & nostra tibi munera conciliet, & tuam nobis indulgentiâ semper obtineat. Per Dominum.

Præfatio.

M. S.

PER Christum Dominum nostrum: Qui ita suorum fidelium corda ignifero amore succendit, vt & mundi caducam cõtemnant gloriam, & per tormenta adeant confortium ciuium supernorum. Ob hoc & doctissimi milites Christi nabor & Felix, à summis terrarum digressi finibus, huic terræ se exules tradiderunt, nè cruento Cæsaris subiacerent imperio: & vt ad aulam Regis ætherei facilius per-

pergerent, sub chlamyde terrenæ militiæ latere diutiùs voluerunt, prætolantes desuper vocationem cælestis imperij. Acceptoq; cõstanter spei clypeo, sumpta fidei lorica & galea, securi incedunt in hostis aciem. Vincunt pœnarum tormenta seuisima, carcerem & verbera, eculeum, ignem, & vngulas. Stridoribus catenarum colla subiiciunt, trahuntur à noxijs manibus vinculati. Ad vltimum mucrone sanguine fuso, triumphali gloria decorati, ad ciues superos cum palma victoriæ peruenerunt. Per eundem.

Post Communionem.

PIGNVS vitæ æternæ capientes, maiestatem tuam suppliciter deprecamur omnipotens Deus, vt sanctorum martyrum tuorum Naboris & Felicis fulti patrocinij, quod in imagine contigimus, manifesta perceptione sumamus. Per Dñm.

kkkk. IN FESTO S. MARCELLINÆ
VIRGINIS, XVII. IULII.

Super populum.

INTERCESSIO, quæsumus Dñe, beatissimæ virginis Marcellinæ, tuam pro nobis placare non desinat maiestatem: & quæ tibi placuit suæ mentis & corporis integritate, nostram tibi deuotam iugiter efficiat seruitutem. Per Dominum.

Super sind.

INTERVENIAT pro nobis, quæsumus Dñe, beatissima virgo Marcellina, quæ pro tui nominis amore, virginitatis laudatæ, propositum, intemerato semper corpore & corde seruauit. Per Dñm.

Super oblat.

DEBITVM tibi Domine nostræ reddimus seruitutis obsequium, suppliciter deprecantes: vt B. virginis Marcellinæ suffragantibus meritis, plebis tuæ dona sanctifices, quia pro eius honorabili inter sanctas virgines cõfessione, laudis tibi hostias immolamus. Per Dominum.

Præfatio.

ÆTERNÆ Deus, Gloriosæ virginis Marcellinæ præferenda merita recolen-

Celebrat
hâc suam
fororem
Ambr. li.
tribus de
virg. &
epist. 33.

recolentes: quam tanto munere sublimare dignatus es, ut nō solum integritatis donum illibata mente seruet, verum etiam euangelica præfulgens lampe, bonorum operum incrementis excreset, & virtute fidei virgo prudentissima præpolleret. Quæ etiam terrenæ generositatis insignia, Christi filij tui seruitute nobilitans, cælesti facta est thalamo multiplici decore condigna: intantum, ut beatorum comitatu germanorum, velut duarum alarum fulta remigio, ad cælestem gloriam læta conscenderet, & cum eisdem immarcescibilem perpetuæ vitæ coronam acciperet. Per eundem Christum.

Post Communionem.

CAELESTIVM sacramentorum refecti libamine, & præsentis festiuitatis gaudio saginati, supplices te Domine deprecamur, ut cuius congratulamur tripudio, eius semper protegamur auxilio. Per Dominum.

LIII. IN FESTO S. MATERNI EPI-
SCOPI, XVII. IULII.

Super populum.

Meminit
huius Be-
da in Mar-
tyr. 15. Ca-
len. Aug.

BEATI Confessoris tui Materni atque Pontificis fac nos Do-
mine miranda præconia confiteri, ut eius adiuti præsidij, ma-
iestati tuæ iugiter mereamur esse deuoti. Per Dominum.

Super sind.

AD SIT nobis Domine, quæsumus, sancta precatio beati Pó-
tificis tui Materni, quæ nos à terrenis affectibus incessanter expe-
diat, & cælestia desiderare perficiat. Per Dominum.

Super obl.

SACRANDVM tibi Domine munus offerimus, quo beati sa-
cerdotis tui Materni solennia recolentes, purificationem quoque
nostris mentibus imploramus. Per Dominum.

Præfatio.

ÆTERNE

ÆTERNE Deus. Suppliciter exorantes, ut dum beati Mater-
ni confessoris tui merita veneramur, auxilium nobis tuæ propitia-
tionis acquisisse gloriemur: nec desperemus de veniæ largitate,
quam per eos qui tibi placuerunt, supplicanter exposcimus. Per
Christum.

Post Com.

BEATI confessoris tui Materni, quæsumus Domine, à malis
omnibus gloriosa nos semper merita tueantur, in cuius solennitate
percepimus tua sancta lætantes. Per Dominum.

mmmm. IN FESTO S. MARIAE MA-
GDALENAE.

Super populum.

DEVS, qui per os B. Mariæ Magdalene, Dominicæ resurrecti-
onis gaudium, primùm sanctis Apostolis præloquendo innotesce-
re voluisti, ut ipsa in secundo Adam fieret nuncius vitæ, quæ in pri-
mo propinauerat poculum mortis: tribue, quæsumus, ut eius præ-
cipibus infirmitas nostra roboretur in terris, de cuius profectibus an-
geli gratulantur in cælis.

Super sindonem.

SANCTAE Mariæ Magdalene Domine supplicationibus tri-
bue nos foueri: ut cuius venerabilem solennitatem pio celebramus
obsequio, eius intercessionibus commendemur. Per Dominum.

Super obl.

MVNERA nostra, quæsumus Domine, B. Mariæ Magdale-
ne gloriosa merita tibi reddant accepta, cuius oblationis obsequi-
um vnigenitus filius tuus clementer suscepit impensum. Qui te-
cum viuit.

Præfatio.

ÆQVVM & salutare: Nos te pater omnipotens omni tem-
pore glorificare, & in die festiuitatis hodiernæ B. Mariæ Magda-
Ms.

E e e le

lenę exultantibus animis prædicare. Quam sic tui amoris igne accendere dignatus es, vt ad Christi filij tui vestigia deuota corrueret, & eadem nardi pisticę precioso vnguento perfunderet. Osculari quoquę ac lachrymis rigare, & capillis non cessat extergere, donęc audire promeruit, Dimissa sunt tibi peccata, vade in pace. O beata fides, diuinę misericordię munita præsidio. O digna conuersio, quę tantum munus accepit: vt quę antea draconis antiqui, suis meritis, faucibus tenebatur adstricta, Dominicę resurrectionis gaudia primùm sanctis Apostolis nunciauit liberrima facta. Per eundem.

Post Communionem.

SUMPTO Domine vnico ac salutaris remedio, corpore scilicet & precioso sanguine tuo, ab omnibus malis, quęsumus, B. Marię Magdalene patrocinijs eruamur. Qui cum pat.

NONN. IN FESTO S. APOLLINARIS
EPISCOPI ET MART. XXIII. IULII.

Super populum.

MAIESTATIS tuę clementiam suppliciter deprecamur, omnipotens & misericors Deus, vt sicut vnigeniti filij tui agnitionem per beatissimi sacerdotis & martyris tui Apollinaris prædicationem, populorum cordibus infudisti, ita & nos, ipsius opitulantis meritis, fidei stabilitate firmemur. Per eundem.

Super siad.

BEATI sacerdotis & martyris tui Apollinaris annua festiuitate lætantes, clementiam tuam supplices exoramus, omnipotens Deus, vt sicut ille ob tanti agonem certaminis triumphali redimitus exultat corona, ita & nos orationum illius suffragio, temptationum tela superantes, brauiio lætemur æterno. Per Dominum.

Super obl.

FAMVLATVS nostri sacrificio, clementissime Deus, quod in
com-

commemoratione celeberrimi sacerdotis & martyris tui Apollinaris tripudianter offerimus, tuę, quęsumus, dignanter presentiam interfere maiestatis, ipsius vt meritis & tibi sit acceptabile, & nobis proficit ad veniam. Per Dominum.

Præfatio.

PER Christum Dominum nostrum. Cuius potentię septus p. M. s. sidio Apollinaris dignissimus præsul, à principe Apostolorum Petro Rauennam mittitur, Iesu de nomine incredulis nunciare. Qui dum mira virtutum illic signa conferret in Christo credentibus, sæuis verberum flagellis sæpè conteritur, & senile iam corpus ab impijs horrendis cruciatibus laniatur. Sed nè de suis vexationibus fideles trepident, in virtute nominis Iesu Christi signa Apostolica perficit post tormenta. Puellam resuscitat mortuam, visum conspicuum cecis reddit, & muto restaurat loquelam. Obsessam à demonio liberat, contagionem munda leprosi, dissoluta morbo sanat pestifero membra, portentum simulacri simul cum templo deiecit. O dignissimus admiratione præconij Pontifex, qui cum Pontificij dignitate Apostolicam promeruit accipere potestatem. O fortissimus athleta Christi, qui ætatis iam frigescente calore, constanter in pœnis eundem Iesum Dei filium mundi prædicat redemptorem. Quem vnà.

Post Communionem.

PRAESTA, quęsumus, omnipotens Deus, vt nullis nos permittas perturbationibus concuti, quos in Apostolicę confessionis petra solidasti. Per Dominum.

OOOO. IN FESTO S. IACOBI APOST.

Super populum.

DA nobis, quęsumus, Domine Deus noster, vt sicut in commemoratione beati Apostoli tui Iacobi temporali gratulamur officio, ita cum ipso in tui vultus delectatione perpetuo lætemur ad spectu. Per Dominum.

E e e 2 Super

Fit huius
mentio in
Marty. &
passio eius
excusa cũ
Abdia de
vit. apost.

Super find.

SOLENNITATIS Apostolicę multiplicatione gaudētes, clementiam tuam deprecamur omnipotens Deus, vt tribuas iugiter nos eorū & confessione benedicti, & patrocinijs cōfoueri. Per dñm.

Super obl.

OBLATIONES populi tui Domine, quæsumus, beati Apostoli tui Iacobi passio gloriosa conciliet: & quę nostris nō sunt apta meritis, fiant tibi placita eius deprecatione. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Quia licet nobis salutem semper operetur diuini celebratio sacramenti, propensius tamen confidimus affuturam, dum sancti Apostoli tui Iacobi meritis & interuenientibus precibus exhibetur. Per Christum.

Post Communionem.

BEATI Apostoli tui Iacobi, in cuius hodię festiuitate corpore & sanguine tuo nos refecisti, quęsumus Domine, intercessione nos adiuua: vt eius precibus gubernemur, cuius vtimur, te constituente, doctrina. Qui cum patre & spiritu sancto.

De sanctis
Nazario
& Celso
est serm.

Amb. 92.

pppp. **IN VIGILIIS SS. NAZARII
ET CELSI.**

Super populum.

DEVS humani generis conditor & redemptor, qui ineffabili pietatis munere martyrum tuorum gloriosa certamina potentissimus largitor remuneras: præsta, quæsumus, Ecclesię tuę, quę sanctorum martyrum Nazarij & Celsi lætatur triumphis, & à peccatorum seruari contagijs, & quod illi te confitendo meruerūt percipere, hoc populus tuus eorum consequi mereatur suffragijs. Qui viuus & regnas.

Super find.

PRÆSTA, quæsumus Dñe, vt sicut populus Christianus martyrum tuorum Nazarij & Celsi temporali solēnitate cōgaudet, ita perfrua-

fruaturs æterna: & quod votis amantissimē celebrat, compleatur effectu. Per Dominum.

Super obl.

HOSTIAS tibi Domine pro sanctorum martyrum tuorum Nazarij & Celsi commemoratione deferimus, suppliciter exorantes, vt indulgentiam nobis pariter conferant & salutem. Per Dominum.

Præfatio.

AE QVVM & salutare: Nos tibi Domine cæli terręque, Deus pater, gratias agere, quas hęc & per vniuersum mundum Ecclesia tua, sancta catholica, omnium viuentium mater, in honore nominis tui, per officia spiritalis obsequij, quotidiana deuotione & annua festiuitate multiplicat. Quę fidelium tuorum innumeris passionibus compta, & beatissimorum martyrum tuorum Nazarij & Celsi sanguine decorata, à dextris sempiternę maiestatis assistens, tot nūc illustrata patrocinijs gaudet, quot pignora perseque te mundo transmisit ad cælum. Magnum hoc Domine pietatis tuę & ineffabile sacramentum, vt de illorum potius salute lætetur Ecclesia, quos punisse mundus exultat. Atque illos magis acquisisse gaudeat, quos pro veritate certantes seculi gladius interemit. O beata mater, natorum suorum glorificata tormentis, quos non planctu, non gemitu ad inferna deducit, sed ad cælestia & æterna migrantes, perpetua laude prosequitur. Per Christum Dominum.

Post Communionem.

PRÆSTA, quæsumus, omnipotens Deus, vt sanctorum tuorum Nazarij & Celsi cælestibus mysterijs celebrata solēnitas, indulgentiam nobis tuę propitiationis acquirat.

qqqq. **IN FESTO EORVNDĒM,
XXVIII IVLII.**

Super populum.

Eee 3

EX-

EXAUDI Domine preces nostras, vt populus tuus qui sub-
stantis sanctorum martyrum tuorum Nazarij & Celsi patro-
cinijs est constitutus, & à suis offensionibus liberetur, & ab omnibus
tueatur aduersis. Per Dominum nostrum Iesum Christum.

Super find.

TRIBVE nobis, quæsumus, omnipotens Deus, sanctorum tuo-
rum Nazarij & Celsi desiderata commercia: vt quorum perpetua
dignitate sacra mysteria frequentamus in terris, & præsentia nobis
subsidia postulent, & æterna. Per Dominum.

Super obl.

SVSCIBE, quæsumus, Domine munera populi tui, pro mar-
tyrum tuorum Nazarij & Celsi festiuitate sanctorum, & sincera
nos corde perfice benignus acceptos. Per Dominum.

Præfatio.

M. S.

AEQVVM & salutare. Nos tibi summe Deus gratias agere, & in
hac triumphali die nostræ deuotionis pandere vota, in qua martyr
sanctus roseo lustratus cruore Nazarius, cælesti meruit concède-
re regnum. Qui dum per innumera tormentorum acerba suppli-
cia crudeliùs vexaretur, tyrannicam rabiem fidei constantiã supe-
rabat. Nec potuit persecutorum illatis cedere minis, quandò pro
se certante ipse author victoriæ Christus Dominus dimicabat:
Ducitur intereà ad templum idolis prælibare profanis, quorum por-
tenta, diuino fultus præsidio, mox vt ingressus est, redegit in pul-
uerem. Ob hoc & liquidas maris in vndas longiùs à terra proie-
ctus, angelici muneris famulatu, solida inter fluctus vestigia præ-
figebat. O felix & inclytus Domini præliator, qui mundi con-
gressus principi, innumeram populi multitudinem vitæ sociauit
æternæ. Inter quos & sacri prælij bellatorem, Celsum videlicet fide-
lissimum testem, dum martyrij docuit certare ad palmam, pa-
riter meruerunt cælestis patriæ peruenire ad regnum. Per Chri-
stum.

Post

Post Com.

PROTEGE, quæsumus, Domine plebem tuam, & festiuitatem
martyrum tuorum Nazarij & Celsi, quam nobis tradis asidue, de-
bitam tibi perfolui precibus concede sanctorum. Per Dominum.

RRR. **I**N FESTO S. MARTHÆ VIRG.
ET HOSPITAE DOMINI.

Super populum.

OMNIPOTENS clementissime Deus, cuius filius in
æde B. Marthæ hospitari dignatus est: da, quæsumus, vt eius
meritis, quæ illum suscepit placidè, in æde polorum misericorditer
hospitari valeamus. Per eundem filium.

Super find.

DA, quæsumus, misericors Deus, vt qui B. Marthæ filij tui ho-
spitè festiuitatem colimus, eius meritis à cunctis aduersitatibus libe-
remur. Per eundem.

Super obl.

SVSCIBE & sanctifica Adonai Deus hoc munus oblatum, &
concede, vt ad salutem nostram carnem & sanguinem filij tui me-
ritis illius suscipiamus, quæ illum gratanter hospitio suscepit. Qui
tecum viuit & regnat.

Præfatio.

AETERNÆ Deus, Et in celebritate beatissimæ Marthæ impe-
ratorem cælorum dignis laudibus extollere, quem in suis ædibus
hospitio deuota suscepit, & pietatis obsequium ei sollicita mini-
strauit. Vndè & quadriduanum fratrem suum Lazarum ab infe-
ris resuscitari obtinuit, & in aula cælestis imperij cum eodem
hospite Christo inseparabiliter sociari promeruit. Quem laudant
angeli.

Post Com.

Quæsumus, omnipotens Deus, vt pijs sacramentis quæ sumpsi-
mus,

mus, & meritis B. Marthæ filij tui hospitiæ, ad gaudia pertingamus æterna. Per eundem.

Facit huius
us men-
tionem
suprà Am-
br. in can.
Miss.

SSSS. IN FESTO S. CALIMERI EPI-
SCOPI ET MART. VLT. IVL.

Super populum.

OMNIPOTENS sempiternæ Deus, solennitatē huius diei propitius intueri, & Ecclesiam tuam intercessione beati Calimeri pontificis & martyris tui, continua fac celebritate gaudere, omniumque in te credentium vota perface. Per Dominum.

Super find.

DEVS author mundi & conditor, qui sanctis tuis in confes-
sione tui nominis virtutem atque victoriam contulisti: præsta po-
pulo tuo, vt cuius annua celebritate deuotis exultat obsequijs, eius
suffragijs tuæ pietatis consequatur auxilium. Per Dominum.

Super obl.

OMNIPOTENS sempiternæ Deus, qui beatum Calimerum
martyrem tuum pōtificialibus infulis decorasti: præsta, quæsumus,
nos eius exemplo & magnifico interuentu, tibi dignè munera cō-
secrare, ac mundi gloriam mente despiciere, & cælum semper am-
bire. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Et in hac die, quam beati Calimeri passio
consecrauit, & nobis venerabilem exhibuit, prædicare. Qui euan-
gelica prædicatione imbutus, doctrinis cęlestibus educatus, electio-
ne dignitatis conspicuus, & martyr insignis, & sacerdos refulsit
egregius. Per Christum.

Post Com.

DEVS, qui es tuorum antistitem potentissimus illustrator, tri-
bue, quæsumus, vt per hæc sacramenta quæ sumpsimus, & beatissi-
mi pontificis & martyris tui Calimeri magnificis exemplis pa-
riter

riter & monitis informati, sæculi istius caliginem sine periculo
transeamus. Per Dominum.

Tttt. IN FESTO SS. MACHABAEOR-
RVM MART. ET DEPOSIT.
S. EVSEBII PRESBYT.

De S. Eu-
sebio Ver-
cellensi tra-
ctar Amb.
epist. 82.

Super populum.

ADESTO Domine supplicationibus nostris, & interces-
sionibus beatissimorum martyrum tuorum Machabæorū,
perpetuam nobis misericordiā benignus impende. Per Dominum.

Super find.

ANNUE nobis, quæsumus, omnipotens Deus, vt sanctorum
martyrum tuorum Machabæorum suffragijs adiuuemur: vt sicut
eis copiosa victoria dedit triumphum, ita & nobis cōtinuum præ-
stet auxilium. Per Dominum.

Super obl.

SUSCIPE, quæsumus Domine, & sanctifica hoc sacrificiū po-
puli tui, vt quod in honore beatissimorū martyrum tuorum Ma-
chabæorum, offertur ad gloriam, nobis tribuas ad salutem perpetuā.
Per Dominum.

Præfatio.

ÆQVVM & salutare: Nos in honore nominis tui Domine,
sanctos martyres tuos Machabæos annua festiuitate cum omni ad-
miratione præferre, natiuitate fratres, passione germanos, quos glo-
riosa mater vtero concepit & mente: vt quos secundum carnē ge-
nerat mundo, eosdem omnipotenti Deo spiritu fecunditatis ge-
neraret ad gloriā: Nam qui nati fuerant carnaliter ad mortem, re-
ligiosè moriebantur ad vitā. Abscinduntur lingue, cutes capitū au-
feruntur: & inter hæc gloriosissimi iuuenes non dolebāt quod cru-
deliūs punirentur, sed exultabant quod gloriosius interirent, vt
inuicem sibi essent & solatium, & exemplum. Post quos omnes

Ffff & ipsa

& ipsa exultans sanguinis mater & fidei, nouissimè subsecuta est: non ut vltima esset, sed ut fructus ventris sui præmitteret Deo, & pignora sua secura sequeretur. Quid illud, quantaque exultatione dicendum est, quòd passionis ipsorum die, de hoc mundo profectus est ad æternam sedem testis fidei, & veritatis confessor Eusebius? Qui etiam die, quo passi sunt martyres veterum præceptorum, eodem die noui testamenti propugnator assumptus est. Illi discesserunt, Iudaicę legis mandata seruantes: hic requieuit, inseparabilis Trinitatis asserens vnitatem. Quam laudant.

Post Com.

PRÆSTA, quæsumus, omnipotens Deus, ut quorum memoriam sacramenti participatione recolimus, fidem quoque proficiendo sectemur. Per Dominum.

Meminit
& huius
Ambr. in
Can. Miss.

VUUU. IN FESTO S. PERPETVÆ
MATRIS S. NAZARII, IIII.
AVGVSTI.

Super populum.

DEVS, qui B. Perpetuæ vterum glorioso martyre Nazario tua gratia fecundasti: da, quæsumus, ut eius meritis adiuti, sincera fide & sanctis operibus fecundemur, & perpetuam in cælis gloriam consequamur. Per Dominum.

Super findonem.

OMNIPOTENS sempiternæ Deus, qui per beatam Perpetuam, Africanum eius coniugem cum filio Nazario ad lucem fidei, tuæ gratiæ dono conuertisti: præsta, quæsumus, ut relictis vitiorum tenebris, ad te qui es lumen indeficiens, conuertamur. Per Dominum.

Super obl.

NOSTRÆ deuotionis munera Domine, in honore S. Perpetuæ tuis altaribus offerentes, maiestatem tuam suppliciter exoramus,

mus, ut & tibi grata semper existant, & ad salutem nostram proficiant. Per Dominum.

Præfatio.

ÆTERNE Deus: Qui tuæ maiestatis potentiam in sexu foemineo multipliciter operosam & mirabilem manifestans, beatam Perpetuam sic tuæ gratiæ radio illustrasti, ut execrato gentilitatis errore, ab Apostolorum Principe baptizata, non solum filium Nazarium ad Christi cultum flecteret, sed & Africanum eius infidelium virum, Iudaici ritus cultorem, fidelis mulier duplici lucro ditata, Christianorum collegio sociaret. Hæc misericordiæ operibus exuberans, indigentibus subuenit, & afflictos miseria consolatur. Hæc beatorum martyrum corpora pio tradidit studio sepulchris, hæc miris coruscans virtutibus, & in sinceritate fidei & operum sanctitate perseverans, carnis deserens claustrum, læta migrat ad Christum. Quem laudant.

Post Com.

CONCEDE, quæsumus, omnipotens Deus, ut sacramentum corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi, quod ad S. Perpetuę laudem percepimus & honorem, in nobis mentis & corporis medicinam salutiferam operetur. Per eund.

XXX. IN VIGILIIS S. LAURENTII.

De hoc s.
habet Ser.
Ambr. 1.
& 2.

Super populum.

ANNE nobis, quæsumus, omnipotens Deus, ut beati Laurenti & martyris tui Laurentij veneranda solennitas & deuotionem nobis augeat, & salutem. Per Dominum.

Super find.

DEVS, cuius claritatis ardore beatus Laurētius Leuita & martyr edaces incendij flammæ, contempto persecutore, deuicit: concede propitius, ut omnes qui martyrij eius merita veneramus, protectionis tuæ muniamur auxilio. Per Dominum.

Ffff 2 Super

Super obl.

SVSCIPĒ Domine hæc munera populi tui, quæ tibi in B. Leuitæ & martyris tui Laurentij festiuitate offerimus, vt per eadem sicut confidimus, tuæ pietatis sentiamus auxilium. Per Dominum.

Præfatio.

AE QVVM & salutare: Nos tibi omnipotens Domine gratias agere, B. Laurētij Leuitæ & martyris tui solennitatē celebrātes. Cui fidem confessionemq; non abstulit ignis accēsus, sed vt clariùs luceret, accendit. Nam sicut aurum flammis nō vritur, sed probatur: sic beati Martyris sancta substantia non consumitur, sed apparatur cælestibus ornamentis. Per Christum Dominum.

Post Commun.

Indulgentiam tuam Domine nobis, quæsumus, sancti Laurentij postulet grata precatio, per dilectissimum filium tuum, Deum, Dominum, & Saluatorem nostrum. Qui tecum.

xyyy. IN FESTO EIVSDEM.

Super populum.

ANNVE, quæsumus, omnipotens Deus, vt sicut beatus Leuita & martyr tuus Laurentius, ignium globos, te protegēte, euasit: ita fidelis populus huius aduersitatem seculi, te auxiliante, euadat. Per Dominum.

Super sind.

BEATI Leuitæ & martyris tui Laurentij nos, quæsumus Domine, foueant continuata præfidia: Quia non desinis propitius intruere, quos promissis auxilijs cōcesseris adiuuari. Per Dominum.

Super obl.

VT grata tibi sit, quæsumus Domine, nostræ seruitutis oblatio, beatus Leuita & martyr tuus Laurentius natalitio suo obtineat. Per Dominum.

Præ-

Præfatio.

AETERNE Deus: Qui hodierna die Leuitæ tui Laurentij fidem auream igne ardentissimo comprobasti, vt esset tibi hostia viua, hostia sancta, in odorem suauitatis accensa. O gloriosi certaminis virtus, o inconcussa constantia mentis. Stridunt membra uiuentis super craticulam imposita, & prunis sequentibus anhelantis, vt & tibi hostia fieret, & ad triumphum martyrij intrepidus perueniret. Per Christum.

Post Communionem.

CONSERVA in nobis Domine munus tuum: & quod, te dominante, pro solennitate B. Leuitæ & martyris tui Laurentij percepimus, * ad salutem nobis præstet & pacem. Per Dominum. * id salutē

zzzz. IN FESTO S. HIPPOLYTI.

Super populum.

INTERCESSIO Domine beati Hippolyti martyris tui, & tuam nobis nō desinat placare iustitiam, & nostrum tibi deuotum efficere famulatum. Per Dominum.

Super sind.

SANCTI martyris tui Hippolyti Domine, quæsumus, veneranda festiuitas, salutaris auxiliij nobis præstet augmentum. Per Dominum.

Super obl.

OFFERIMVS tibi Domine preces & munera, quæ vt tuo sint grata conspectui, beati martyris tui Hippolyti precibus adiuuemur. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Nosque in hac solennitatis die, beati martyris tui Hippolyti, ad tui nominis gloriam exultare. Quia te verum ducem considerans, miles tuus esse maluit, quàm dux militum comprobari. Beatumque Laurentium suæ custodiæ mancipatum,

Fff 3 non

non persecutus est, sed secutus. Qui cum thesauros Ecclesie discuti-
tit, inuenit thesaurum, non quem tyrannus eriperet, sed quem pie-
tas possideret. Inuenit thesaurum, vnde vera diuitia peterentur.
Spreuit fauorem tyranni, vt cum regis perpetui gratia probaretur.
Membris diuidi non refugit, ne nexibus diuelleretur aeternis, quia
solum vite dilexit authorem. Quem vna tecum.

Post Communionem.

SACRAMENTI tui Dne communio sumpta nos saluet, & in
tue veritatis luce confirmet. Per Dominum nostrum.

AAAAA. IN VIGILIIS ASSUMPTIONIS
MARIÆ.

Super populum.

SVBVENIAT Dne plebi tue Dei genitricis oratio, Quam et si
per conditionem carnis migrasse cognouimus, in celesti tamen glo-
ria pro nobis orare sentiamus. Per Dnm.

Super find.

MAGNA est Domine apud clementiam tuam Dei genitricis
oratio, quam idcirco de presenti seculo transfulisti, vt pro peccatis
nostris apud te fiducialiter intercedat. Per Dominum.

Super oblat.

VSUSCIPE, quesumus, Domine sacrificium placationis & lau-
dis: quod nos interueniente sancta Dei genitrice, semperque vir-
gine Maria, cuius festiuium Assumptionis diem celebramus, & per-
ducat ad veniam, & ad perpetua gratiarum constituat actionem. Per Dnm.

Præfatio.

PER Christum Dominum nostrum. Et in huius diei venera-
da festiuitate gaudere, in qua sancta DEI genitrix mortem subiit
temporalem, nec tamen mortis nexibus deprimi potuit, quæ fili-
um tuum Dominum nostrum de se genuit incarnatum. Cuius
intercessione quesumus, vt mortem euadere possimus animarum.
Per eundem.

Post

Post Communionem.

MENSÆ cælestis participes effecti, imploramus clementiam
tuam Domine Deus noster, vt qui festa Dei genitricis colimus,
a malis imminetibus eius intercessionibus liberemur. Per Do-
minum.

BBBBB. IN FESTO ASSUMPTIONIS
EIVSDEM.

Super populum.

OMNIPOTENS sempiternus Deus, qui terrenis corporibus,
verbi tui veritatis filij vnigeniti, p venerabilem ac gloriosam, sem-
perque virginem Mariam, ineffabile mysterium coniungere volu-
isti: petimus immensam clementiam tuam, vt quod in eius vene-
ratione deposcimus, te propitiante, consequi mereamur. Per
Dominum.

Super find.

CONCEDE nobis, quesumus, omnipotens Deus, ad B. Mariæ
semper virginis gaudia æterna pertingere, de cuius nos veneranda
assumptione tribus annua solennitate gaudere. Per Dominum.

Super obl.

INTERCESSIO, quesumus Domine, B. Mariæ semper virgi-
nis munera nostra commendet, nosque in eius veneratione tuæ ma-
iestati reddat acceptos. Per Dnm.

Præfatio.

AEQVVM & salutare: Nos te * in tuis sacratissimis virginibus, * in vene-
exultantibus animis laudare, benedicere, & predicare. Inter quas ratiõe sa-
beata Dei genitrix intemerata virgo Maria, gloriosissime fulget, crarum
cuius assumptionis diem omni deuotione colendum, presenti sa- virginū.
crificio celebramus. Per Christum.

Post Communionem.

CAELESTI munere satiatus, quesumus, omnipotens Deus, tua nos
pro-

protectione custodi, & castimoniam & pacem mentibus nostris atque corporibus, intercedete sancta Maria, propitiatus indulgeas: vt veniente sponso filio tuo vnigenito, accensis lampadibus, eius digni prestolemur occursum. Qui tecum,

cccc. IN FESTO SS. MAMMETIS ET
AGAPITI, XVII. AVGVST.

Super populum.

AVXILIVM tuum Domine nobis, quæsumus, placatus impende, & intercedentibus sanctis martyribus Mammete & Agapito, dexteram super nos tuę propitiationis extende. Per Dominum.

Super sind.

SANCTORVM Martyrum tuorum Domine Mammetis & Agapiti merita nos preciosa tueatur: in quibus tuę maiestatis opera prædicantes, & præfens capiamus adiutorium, & futurum. Per Dominum.

Super obl.

SUSCIPE Domine munera, quæ in eorum tibi solennitate deferimus, quorum confidimus patrocinio liberari. Per Dominum.

Præfatio.

M. s.

AETERNE Deus, Gloriosique martyris tui Agapiti, perennis diem triumphi debita veneratione recolere: Qui dum adhuc puerilibus degens sub annis, fidei virtute proficeret, ætatisque modum mente transcenderet, seculi contemnendo ludibria, & principum abolenda præstigia, martyrij corona superna liber petijt atria. Tuo etiam Domine amore succensus Mammes beatissimus martyr, gloriosam promeruit consequi certaminis palmam. Qui pestiferam sacrilegorum plebem despiciens, maluit habitare cum beatis, quam mundi commoda cum infidelibus possidere. Ob hoc & voce

voce diuina admonitus, Euangelium inuenire meruit, vt qui poluta incredulorum despexit colloquia, sui conditoris verbo sedulus perfrui mereretur. Cui & bestię, deposita feritate, famulari non desinunt, dum suorum vberum fructus Christi famulo spontè ministrant. Mittitur interea, vt exhibeatur carnifici, qui paratus dimicare pro Christo, ad stadium deuotus occurrit. Illic poenarum acerbitate vexatus, Dei filium voce libera profitetur. Suspensus denique torquetur, carceris squalori subiicitur, ferarum horrendis morsibus exhibetur, camino vrendus includitur, iniquorum traditur manibus lapidandus: sed feralis illa insatianda rapacitas, miris efficitur, & igneus globus incolumem Christi martyrem conseruauit. O ineffabilis æterni regis potentia, ô admiranda clementia redemptoris, qui ob martyrum dignitatem dat intellectum be-^{pro mar-} stijs, & elementis propriam tollit virtutem, vt vniuersi qui tibi ^{tyrum di-} seruiunt, te Deum verum glorificent, te omnium discant esse fa-^{gnitate} ctorem, Per eundem.

Post Com.

PROTEGAT, quæsumus, Domine populum tuum & participatio cælestis indulta conuiuij, & precatio collata sanctorum. Per Dominum.

dddd. IN FESTO S. BARTHO-
LOMAEI.

Super populum.

OMNIPOTENS sempiternæ Deus, qui huius diei venerandam sanctamque lætitiã B. Apostoli tui Bartholomæi festiuitate tribuisti, da Ecclesię tuę, quæsumus, & amare quod credit, & prædicare quod docuit. Per Dominum.

Super sindonem.

SUPPLICATIONIBVS Apostolicis beati Bartholomæi Domine, quæsumus, Ecclesię tuę commendetur oratio, cuius

Ggg ma-

magnificis prædicationibus eruditur. Per Dominum.

Super obl.

HÆC hostia Domine, quæsumus, beati Bartholomei Apostoli intercessionibus, & ab occultis reatibus Ecclesiam tuam semper expediat, & manifestis conueniēter expurget. Per Dominum.

Præfatio.

ÆTERNE Deus. Qui discipulis Christi tui prædicantibus Trinitatem, tuam mundo mirabiliter dignatus es ostendere maiestatem. Inter quos beatissimum Bartholomeum, magna virtutum prorogatiua colendum, benigna tuæ prospectio ad populum misericorditer direxit longinquum. Quem licet humana penitus conuersatione remotum, tibi tamen prædicationum augmento meruit consignare vicinum. O quantis præconijs Apostolum mirabilem celebrandum, cui dum ad seminandam fidem, proximorum corda non sufficerent populorum, alatis quasi vestigijs extremos terrarum fines penetrauit Indorum. Hic, cum languentium innumera caterua templum ingressa esset dæmonicum, effecit illico, ut nullum cultoribus dæmon præberet responsum. Regiam à diabolica contagione liberauit puellam, solutisque nexibus, patri repræsentauit sanissimam. Rex reginaque simul baptizantur, cum gente, urbiumque duodecim accolere Deum patrem omnipotentem corpore sequuntur & mente. Ad extremum verò, idolorum

* Polemij delatione Pontifici, * Polimij regis frater tyrannus, B. Apostolum in fide constantem, cæsum atque excoriatum, acerrimam fecit suscipere mortem. Qui tñ mortis perferendo discrimē gloriosi certaminis, ad cæleste regnum secum reportauit triumphum. Per eundem.

Post Communionem.

SUMPTIMVS Domine pignus salutis æternæ, B. Bartholomæi Apostoli tui solennia celebrantes, præsta, quæsumus, ut cuius in terris merita veneramus, eius precibus ad gaudia pertingamus æterna. Per Dominum.

¶¶¶¶. IN

¶¶¶¶. IN FESTO S. GENESII,
XXV. AVGVST.

Super populum.

BEATI martyris tui Genesij nos faciat, quæsumus Domine, passio veneranda lætantes, & ut eam sufficienter recolamus, dignos efficiat. Per Dominum.

Super sind.

SANCTI martyris tui Genesij merita nos, quæsumus Dñe, preciosa tueantur, in quibus tuæ maiestatis opera prædicantes, & præfens capiamus adiutorium, & futurum. Per Dominum.

Super obl.

HOSTIAS, quæsumus Domine, quas in solennitate beati martyris tui Genesij sacris altaribus exhibemus, propitius respice, ut nobis indulgentiam largiendo, tuo nomini dent honorem. Per Dominum.

Præfatio.

ÆQVVM & salutare: Nos tibi, omnipotens Domine, gratias agere, & in hac triumphali die, consona exultatione laudare: Quia beatus Genesius celeberrimus martyr, pro Christi confessione nominis, mortem suscipere non expauit. Hic dum terreno imperio inimicæ artis placeret industria, renuit mundanæ delectationis lætitiā, ut esset gaudiorum cælestium perennis possessor. Nam cum vnda sacri dilueretur baptismatis, & intrā cæli secreta suæ confessionis authorem videre promeruit, & sanctum spiritum in columbæ specie sibi adesse cognouit. O beata fides, diuino sulca præfidio. O digna conuersio, Deifico lustrata decore: quæ antè meruit gloriam videre cælestem, quam pro ipsius authoris gloria in agone certasset. Hic etiam innocentium animas, CHRISTI pro nomine damnatas morti, & intrā cælestia regna conspexit, & qua esset luce collocandus, agnouit. Sic nimirum

Ggg 2 coram

Fuit is passus Arelati sub Dioclet. ut testantur martyrol. & Euseb. Emis. ac Greg. Turon. de mart. cap. 67. cum sequent.

coram tyranno stetit immobilis, vt post varias minas verberumq; terrores, per sui sanguinis effusionem, & nobis gloriosum se martyrem, & caelestium ciuium monstraret esse consortem. Per eundem Christum.

Post Communionem.

PLEBEM tuam Domine B. martyr tuus Genesius interuētor attollat, & quam de suo facit martyrio gratulari, dignam imploret tuæ pietatis existere sacramentis. Per Dominum.

ffff. IN DECOLLATIONE S. IOANNIS BAPTISTAE.

Super populum.

PROTEGAT Ecclesiam tuam Deus oratio veneranda beatissimi præcursoris & martyris tui Ioannis Baptistæ, & cui frequentiam deuotionis impendit, perpetuæ poscat redemptionis effectum. Qui cum patre.

Super find.

PERPETUIS nos Domine, quæsumus, sancti Ioannis Baptistæ tuere præsidij: & quanto fragiliores sumus, tanto magis necessarijs attolle suffragijs. Per Dominum.

Super obl.

AUXILIENTVR nobis, Domine, B. præcursoris & martyris tui Ioannis Baptistæ veneranda merita passionis, & hæc nobis hostia tuæ placationis existat. Qui cum patre.

Præfatio.

AEQVVM & salutare: Nos tibi omnipotens Domine gratias agere, teque omni tempore benedicere, & in hac præcipui festiuitate diei laudare. In quo beatus Ioannes Baptista martyrij est coronam adeptus, quo inter natos maior nemo extitit mulierum. Nuptias prohibendo, illicitas, gloriosum martyrij triumphum, capite truncatus, obtinuit. Et Dñm Iesum Christum, mudi

sal-

saluatorem venisse corporali præsentia demonstrauit: eius quoque descensionem præcurrrens, inferis nunciauit. Et ideo cum.

Post Com.

SANCTI Ioannis Baptistæ & martyris tui Domine, quæsumus, veneranda festiuitas, salutaris auxiliij nobis præstet effectum. Per Dominum.

gggg. IN FESTO S. EUPHEMIAE, XVI. SEPT.

Meminit
Ado in
Martyrol.

Super populum.

CONCEDE, quæsumus, omnipotens & misericors Deus, vt beata Euphemia, quæ virginitatis pariter & martyrij promeruit palmam, intercessionibus suis & præsentis vitæ remedia nobis conferat, & æternam salutem. Per Dominum.

Super find.

DEVS, qui B. virgini & martyri tuæ Euphemie pro tuo nomine dimicanti, fidem & constantiam præbuiisti: concede nobis supplicantibus, vt sicut illa horrenda vicit augmenta poenarum, ita & nos seuisimi hostis vitia, te auxiliante, vincere valeamus. Per Dominum.

Super obl.

MVNERA quæsumus Domine, quæ in B. Euphemie celebritate deferimus, ita gratiæ tuæ efficiantur accepta, sicut eius tibi placitum extitit passionis certamen. Per Dominum.

Præfatio.

PER Christum Dominum nostrum. Per quem virgo alma triumphatrix Euphemia, virginitatis retinens mitram, passionis meruit vestiri corona. Cuius precibus inimicus hostis euincitur, priscus aduersarius superatur. A fornacis igne virgo sospes eripitur, duri lapides in puluerem conuertuntur. Feræ mansuescunt,

Cirat hæc
præfatio.
nē Iacobus
de claris
mulieribus
c. 104.

Ggg 3 col.

collaque submittunt, atque omnia poenarum supplicia eius oratione superantur. Nouissimè gladij mucrone confossa, carnea relinquens claustra, caelesti choro iungitur laeta. Hæc sacra virgo tibi Domine Ecclesiam tuam commendet: Hæc pro nobis peccatoribus interpellat, hæc vota nostra, vt virgo vernula illibata, tibi presentet. Per eund.

Post Com.

SANCTIFICET nos Domine, quæsumus, tui perceptio sacramenti, & intercessio B. martyris tuæ Euphemię, tibi reddat acceptos. Per Dominum.

Meminerunt Martyrol.

hhhhh. IN FESTO S. EVSTORGII
EPISCOPI MEDIOL. XVIII.
SEPTEMBR.

Super populum.

BEATI sacerdotis & confessoris tui Eustorgij nos, quæsumus, Domine foueat preciosa confessio, & pia iugiter intercessio tueatur. Per Dominum.

Super find.

VOTA populi tui Domine propitius intende, & cuius nos tuis annua solennia celebrare, fac gaudere suffragijs. Per Dominum.

Super obl.

PRO sancti confessoris tui Eustorgij commemoratione, munera tibi Domine, quæ debemus, exoluimus: præsta, quæsumus, vt remedium nobis perpetuę salutis operetur. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE DEUS: Quando enim tibi sufficienter Domine referre gratias valeamus? qui idè nos solennitatibus martyrum atq; confessorum frequenter exerces, vt & deuotione continua excites ad profectum, & fragilitatem nostram pijs intercessoribus benignus

nignus attollas: Et quæ proprijs non meremur operibus, tibi placitis suffragatoribus impetremus. Inter quos debita pietatis obsequium sancto sacerdoti & confessori tuo Eustorgio exhibentes, potentiam tuam Domine, cuius gratia talis extitit, prædicamus, atque per eum nobis indulgentiam credimus non negandam. Per Christum.

Post Com.

QVAESVMVS, omnipotens Deus, vt hodiernæ munus, solennitatis acceptum, & corporibus nostris salutem præstet, & mentibus. Per Dominum.

iiii. IN FESTO S. MATTHAEI.

Super populum.

PRAESTA, quæsumus, omnipotens Deus, vt qui iugiter beati Apostoli & Euangelistæ tui Matthæi defensione munimur, nec succumbamus vitijs, nec opprimamur aduersis. Per Dominum.

Super find.

B EATI Apostoli & Euangelistæ Matthæi Domine precibus adiuuemur, vt quod possibilitas nostra non obtinet, eius nobis intercessione donetur. Per Dominum.

Super obl.

B EATI Apostoli & Euangelistæ tui Matthæi supplicationibus Domine, quæsumus, tibi nostra grata sint munera, in cuius solennitate tuis altaribus exhibentur. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE DEUS: Qui Ecclesiam tuam in tuis fidelibus ubique pollentem, apostolicis facis constare doctrinis: præsta, quæsumus, vt per quos initium diuinæ cognitionis accepit, per eos usque in finem seculi, capiat regni caelestis augmentum. Per Christum.

Post

Post Communionem.

PERCEPTIS Domine sacramentis, beato Matthæo Aposto-
lo tuo & Euangelista interueniente, deprecamur, vt quæ pro
eius celebrata sunt gloria, nobis proficiant ad medelam. Per Do-
minum.

De Dedi-
cat. Eccle-
siæ est
Ser. Amb.
89.

LIIII. DOM. III. OCTOBR. IN DE-
DICATIONE ECCLESIAE
MAIORIS.

Super populum.

DEVS, qui de viuis & electis lapidibus æternum nomini
tuo condidisti habitaculum, da ædificationi huic incrementa
iustitiæ, vt ab omnibus hinc inuocantibus nomen tuum, protectio-
nis tuæ auxilium sentiatur, Per Dominum.

Super sindonem.

OMNIPOTENS sempiternus Deus, qui in omni loco domi-
nationis tuæ totus assistis, & totus operaris: adesto inuocationibus
nostris, & huius domus, cuius es fundator, esto protector. Nulla hinc
nequitia contrariæ potestatis obsistat, sed virtute sancti spiritus
operante, fiat hinc tibi semper purum seruitium, & deuota libertas.
Per Dominum. in vnitatem eiusdem.

Super obl.

DEVS, qui sacrandorum tibi author es munerum, ad sanctifi-
cationem loci huius propitius adesse dignare, vt qui hæc in tui no-
minis honore condiderunt, protectorem te habere in omnibus
mereantur, Per Dominum.

Præfatio.

PER Christum Dominum nostrum: Qui eminentiam acce-
ptæ Ecclesiæ tradidit, quam pro honore percepto & reginam con-
stituit, & sponsam. Cuius sublimitati vniuersa subiecit, ad cuius
iudicium consentire iussit è celo. Hæc est mater omnium viuen-
tium,

rium, filiorum numero facta sublimior, quæ per spiritum sanctum
quotidiè Deo filios procreat, cuius palmis mundus omnis im-
pletus est. Quæ propagines suas ligno baiulante suspensas, erigit
ad regna cælorum. Hæc est ciuitas illa sublimis, iugo montis ere-
cta, perspicua cunctis, & omnibus clara. Cuius conditor & inhabi-
tator est idem Dominus noster Iesus Christus filius tuus. Quem
vnà.

Post Commun.

BENEDICTIONIS tuæ, quæsumus Domine, plebs tibi sacra
fructus reportet & gaudium: vt quod in huius festiuitatis die,
corporali seruitio exhibuit, spiritualiter feretulisse cognoscat. Per
Dominum.

mmmm. IN DEDICATIONE EC-
CLESIAE MINORIS.

Super populum.

DEVS, qui loca nomini tuo dicata sanctificas, effunde su-
per hanc orationis domum gratiam tuam, vt ab omnibus
hinc te inuocantibus, auxilium tuæ misericordiæ sentiatur. Per Do-
minum.

Super sind.

POPVLVM tuum Domine propitius intueri, & in templo no-
mini tuo ædificato, tuam pietatem inuocantes, miserationis tuæ
potiantur auxilio. Per Dominum.

Super obl.

QUAE in hoc altari proposita munera Domine oculis tuæ ma-
iestatis offerimus, sancti tui N. quæsumus supplicationibus propi-
tius assume. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus: Qui hanc Ecclesiam nomini tuo dicatam, M. S.
annua festiuitate illustras, atque mysticis ornatam virtutibus, de

H h h ter-

terris mittis ad cælum. Hæc est enim Domine mater viuentium, vita & salus omnium in te credentium. Hæc est sponsa agni tui, mirabili ipsius illustrata decore: pro qua clementissime pater vni-genitus tuus crucem pertulit, & aduersarium vicit. Vndè & à dex- tris tuis in cælestibus constituta, ac suorum ciuium decorata vir- tute, maiestatem tuam trina voce interpellare non cessat. Quam laudant.

Post Com.

DEVS, qui Ecclesiam tuam sponsam vocare dignatus es, vt quæ habet gratiam per fidei deuotionem, haberet etiam ex nomine pietatem: da, vt omnis hæc plebs nomini tuo feruiens, huius vo- cabuli confortio digna esse mereatur. Per Dominum nostrum.

nnnn. IN FESTO S. LVCAE.

Super populum.

INTERVENIAT pro nobis, quæsumus Domine, san- ctus tuus Lucas Euangelista, qui crucis mortificationem iu- giter in suo corpore pro tui nominis honore portauit. Per Do- minum..

Super find.

PRÆSTA, quæsumus Domine, vt B. Lucæ Euangelistæ suf- fragijs, cuius natalitia celebramus, hæc plebs tua semper & sua vota depromat, & desiderata perficiat. Per Dominum.

Super obl.

DOMIS cælestibus da, quæsumus Domine, nos libera mente seruire, & munera quæ deferimus, interueniente B. Euangelista tuo Luca, & medelam nobis operentur, & gloriam. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE DEUS: Et te in tuis sanctis collaudare, benedice- re & prædicare. Qui eos dimicantes contra antiqui hostis machina- menta & proprii corporis blandimenta, inexpugnabili virtute rex
glo.

gloriæ roborasti. Ex quibus beatus Euangelista tuus Lucas assum- pro fidei scuto, & galea spei salutis, & gladio spiritûs sancti, viriliter contra vitiorum incentiua pugnavit, & Euangelicæ nobis dulce- dinis fluenta deduxit. Vndè petimus Domine immensam clemē- tiam tuam, vt qui eum tot meritorum donasti prerogatiuis, nos eius & informes exemplis, & meritis adiuues gloriosis. Per Chri- stum.

Post Com.

PRÆSTA, quæsumus, omnipotens Deus, vt quod de sancto altari tuo accepimus, precibus B. Euangelistæ tui Lucæ sanctificet animas nostras, quò tui esse possimus. Per Dominum.

oooo. IN FESTO SS. SIMONIS
ET IVDÆ.

Super populum.

PROTECTOR in te sperantium Deus, familiam tuam propitius respice, & per beatos Apostolos tuos Simonem & Iudam à cunctis eam aduersitatibus, potentia tuæ brachio defende. Per Dominum.

Super find.

DEVS mundi creator, qui beatos Apostolos Simonem & Iudā nominis tui gloria sublimasti: exaudi populum tuum, cum sancto- rum tuorum tibi patrocinijs supplicantem, vt pacis dono proficiat, ad fidei & charitatis augmentum. Per Dominum.

Super obl.

GLORIAM Domine sanctorum Apostolorum & martyrum tuorum perpetuam celebrâtes, quæsumus, vt eandem sacris myste- rijs expiati dignius celebremus. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE DEUS: Te in tuorum Apostolorū Simonis & Iudæ glorificantes honore. Qui & illis tribuisti beatitudinem sempiter-

H h h 2 nam,

nam, & infirmitati nostræ talia præstitisti suffragia, per quæ eam, te donante, apprehendere valeamus. Per Christum.

Post Com.

QVÆSUMVS, omnipotens Deus, vt fideles tui venerandas assiduè celebrantes sanctorum tuorum passionēs, & copiam perpetuè deuotionis inueniant, & salutis æternæ suffragia maiora conquirant. Per Dominum.

Fit horū
mentio
apud Am
br. in ex-
hort. ad
Virg.

ppppp. IN FESTO SS. VITALIS ET
AGRICOLÆ, IIII. NOVEMB.

Super populum.

SANCTORVM martyrum tuorum Vitalis & Agricolæ, quæsumus Domine, natalitia nobis votiua resplendant, & quod illis contulit excellentia sempiterna, fructibus nostræ deuotionis accrescat. Per Dominum.

Super find.

OMNIPOTENS sempiternæ Deus, qui in sanctorum martyrum tuorum Vitalis & Agricolæ cordibus flammam tuæ dilectionis accendis, da mentibus nostris eandem fidei charitatisque virtutem, vt quorum gaudemus triumphis, proficiamus exemplis. Per Dominum.

Super obl.

HOSTIAS tibi Domine pro sanctorum martyrum tuorum Vitalis & Agricolæ commemoratiōe deferimus, suppliciter deprecantes, vt & indulgentiam nobis pariter conferant, & salutem. Per Dominum.

Præfatio.

ÆTERNÆ Deus: Qui sanctorum tuorum certamina ad copiosam perducis victoriam, atque perpetuum largiris triumphum, vt in exemplum Ecclesiæ tuæ per innumera proficiant secula: præsta nobis per eorum, quorum festa celebramus, intercessionem,

nem, tuæ pietatis æterno perfrui auxilio. Per Christum.

Post Communionem.

PRÆSTA, quæsumus, omnipotens Deus, vt sanctorum martyrum tuorum Vitalis & Agricolæ caelestibus mysterijs celebrata solennitas, indulgentiam nobis tuæ propitiationis acquirat. Per Dominum.

qqqqq. - IN FESTO S. MARTINI
EPISCOPI.

Super populum.

EXAUDI Domine populum tuum, tota tibi mēte subiectum, & B. Martini sacerdotis tui atque Pontificis supplicatione custodi, vt corpore & corde protectus, quod piè credidit, appetat: & quod iustè sperat, obtineat. Per Dominum.

Super find.

ADESTO quæsumus, Domine plebi tuæ, & intercessione B. sacerdotis & confessoris tui Martini, confidenter tribue consequi, quod sperare donasti. Per Dominum.

Super obl.

BEATI sacerdotis & confessoris tui Martini, quæsumus Domine, nobis pia non desit intercessio, quæ & munera nostra conciliet, & tuam nobis indulgentiam semper obtineat. Per Dominum.

Præfatio.

ÆQVVM & salutare: Noste, omnipotens Domine, in beati sacerdotis & confessoris tui Martini laudibus honorare. Qui sancti spiritûs tui dono repletus, ita in ipso tyrocinio fidei perfectus inuentus est, vt Christum texisset in paupere, & vestem quam egenus acceperat, mundi Dominum induisset. O felix largitas, qua diuinitas operitur. O chlamydis gloriosa diuisio, quæ militem textit & regem. Inestimabile donum est, quod vestire meruit deitatem. Dignè huic confessionis tuæ præmia contulisti, dignè ei Arrianorum

H h h 3 rum

rum subiucuit feritas, dignè tanto amore martyrij, persecutoris tormenta non timuit securus. Quanta, putamus, erit glorificatio passionis, quandò pars chlamydis sic extitit preciosa? Et quid erit pro oblatione integri corporis recepturus, qui pro quantitate vestis exigua, & vestire Deum meruit, & videre? O animi imitanda benignitas, ô virtutum veneranda potentia. Sic egit suscepti pontificatûs officium, vt per formam probabilis vitæ, obseruantiam exigeret disciplinæ. Sic Apostolica virtute sperantibus contulit medicinam, vt alios supplicationibus, alios * visu saluaret. Hæc tua est Domine virtus & gloria. Per eundem.

* iussu

Post Communionem.

SUMENTES Domine gaudia sempiterna de participatione sacramenti & defestiuitate B. Martini confessoris tui, suppliciter deprecamur, vt quæ sedula seruitute, te donante, gerimus, dignis sensibus tua munera tractemus. Per Dominum.

De sex hebdomad. Aduent. in Ambrosiano officio, fit mentio apud Radulph. Tungr. de can. obser. cap. 16.

RRRR. DOM. I. DE ADVENTV DOMINI, PROXIMA POST MARTINI FESTVM.

Super populum.

DEVS, qui in vnigenito tuo nouam creaturam nos tibi esse fecisti, respice propitius in opera misericordiæ tuæ, & in aduentu filij tui, ab omnibus nos maculis vetustatis emunda. Per eundem.

Super find.

EXCITA potentiam tuam Deus, & veni, vt hi qui in tua pietate confidunt, ab omni inimici aduersitate liberentur. Qui cum patre.

Super oblat.

SACRIFICIIS præsentibus Domine quæsumus, intende placatus, vt & deuotioni nostræ proficiant, & salutem. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE

AETERNE Deus: Cui proprium ac singulare est, quòd bonus es, & nulla vnquam à te es commutatione diuersus: Propitiare supplicibus, & Ecclesiæ tuæ misericordiam quam constitetur, ostende: manifestans plebi tuæ vnigeniti tui mirabile sacramentum: vt in vniuersitate nationum perficiatur, quod per verbi tui Euangelium promissisti. Et habeat plenitudo adoptionis, quod prætulit tibi confirmatio veritatis. Per eundem.

Post Communionem.

SUMPTIS muneribus Domine, quæsumus, vt cum frequentatione mysterij, crescat nostræ salutis effectus. Per Dñm.

SSSS. IN FESTO S. ROMANI EPISCOPI ET MART. XVIII. NOVEMB.

Super populum.

PLEBS tua Domine B. sacerdotis & martyris tui Romani te glorificatione magnificet, & eodem semper precante, te mereatur habere rectorem. Per Dominum.

Super find.

PRECES populi tui Domine, quæsumus, clementer exaudi, vt B. sacerdotis & martyris tui Romani meritis adiuuemur, cuius passionem lætamur. Per Dominum.

Super obl.

SACRIFICIVM, quod tuæ Domine obtulimus maiestati, intercedente B. Pontifice & martyre tuo Romano, nobis ad veniam nostrorum proficiat peccatorum, & tuæ miserationis semper tribuat solatium. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus: Et in hoc præcipuè die triumphalem hostiam offerre, in quo beatissimus Antistes & martyr tuus Romanus, fideli pro plebe immolatus extitit. Qui sanctam salutem dum non permittit inimico adiri domum, ipse templum tibi dicatur & victima.

O fe.

Celebrat hunc Prudentius periprotephorion hymn. 10.

O felix hostia, gemino illustrata decore, in quo pastor immolatur & agnus, sacerdos & innocens. O beata praelia, quae tanto non cessere terrori. O felix lingua, Christi nobilitata praekonio, interpres animi, cordis ministra, quae te Deo loquente nunquam defuit. Sed hoc mirabile donum, munus tuum est, Domine, ut mutis loquelam, percitis claudis gradum, surdis fruendam reddas audientiam. Per eundem.

Post Communionem.

SATIASTI Domine familiam tuam muneribus sacris: eius, quaesumus, semper intercessioe nos refoue, cuius solennia celebramus. Per Dominum.

TTTT. DOM. II. DE ADVENTU
DOMINI.

Super populum.

DONA, quaesumus, omnipotens Deus cunctae familiae tuae hanc voluntatem, Christo filio tuo Domino nostro venienti, in operibus iustis apte occurrere, ut eius dexteris sociati, regnum mereantur possidere caeleste. Per eundem.

Super find.

TRIBVE, quaesumus Domine, sperantibus fidei charitatisque augmentum, ut quod veritatis tuae dono promittitur, tua gratia compleatur. Per Dominum.

Super obl.

CONCEDE nobis, quaesumus, omnipotens Deus, ut, sacramenti Dominici nobis operante virtute, ipsius aeternitatis mereamur esse consortes, qui mortalitatis nostrae dignatus est fieri particeps. Qui tecum vivit.

Præfatio.

M. S.

PER Christum Dominum nostrum: Cuius incarnatione salus facta est mundi, & passione redemptio procurata est hominis pro-
creati,

creati. Ipse nos, quaesumus, ad aeternum perducatur praemium, qui redemit de tenebris infernorum. Iustificetque in adventu secundo, qui nos redemit in primo. Quatenus illius nos a malis omnibus defendat sublimitas, cuius nos ad vitam erexit humilitas. Per quem.

Post Com.

PROSINT nobis Domine, quaesumus, frequentata mysteria: quae nos a cupiditatibus terrenis expediant, & instituatur amare caelestia. Per Dominum.

VUUUU. IN FESTO S. CAECILIAE.

Super populum.

DEVS, cui beata Caecilia ita deuotione placuit castitatis, ut coniugem suum Valerianum, affinemque, Tiburtium tibi fecerit consecrari. Nam & angelo deferente micantium odoriferas florum coronas, palmam martyrii perceperunt: Tribue, quaesumus, ut ea intercedente pro nobis, beneficia tui muneris percipere mereamur. Per Dñm.

Super find.

SANCTAE martyris tuae Caeciliae Domine supplicationibus tribue nos foueri, ut cuius venerabilem solennitatem celebramus obsequio, eius intercessionibus commendemur & meritis. Per Dominum.

Super obl.

TRIBVE, quaesumus, virtutum caelestium Deus, ut sacrificia pro sanctae Caeciliae solennitate delata, desiderium nos temporale doceant habere contemptum, & ambire dona faciant caelestium gaudiorum.

Præfatio.

PER Christum Dominum nostrum: Per quem sancta Caecilia caelesti dono repleta, ut martyrii palmam assumeret, ipsum mun-

Iii dum

dum est cum thalamis execrata. Testis est Valeriani cōiugis & Tiburtij puocata cōfessio, quos angelica manu odoriferis floribus coronasti. Viros virgo duxit ad gloriā, mūdus agnouit quātum valeat deuotio castitatis. Quæ itā pmeruit, vt martyres efficerentur, & iter regis gloriæ cum angelis graderetur. Huius, te Dñe largiēte, gaudia celebramus, & ea fide qua mundi caligo deterfa est, ad æternitatis tuę deprecamur præmia peruenire. Et ideo.

Post Communionem.

HÆC nos Domine gratia tua, quæsumus, semper exercent, vt & diuinis instauret nostra corda mysterijs, & S. Cæciliæ martyris tuæ commemoratione lætificet. Per Dominum.

XXXX. DOM. III. DE ADVENTU
DOMINI.

Super populum.

OMNIPOTENS. Christe filius Dei, in die natiuitatis tuæ propitius ad saluandum in te populum veni, vt benignitate solita, ab omni dubietate & metu tēporis nos iubeas liberari. Qui cū patre.

Super find.

DOMINE sancte, pater omnipotens, æterne Deus, creator humanæ substantiæ, qui verbum tuum in virginis vterum venire voluisti, supplicantium tibi preces benignus intende. Per eundem.

Super obl.

SACRIFICIUM tibi Domine celebrādum placatus intende, quod & nos à vitijs nostræ conditionis emundet, & tuo nomini reddat acceptos. Per Dominum.

Præfatio.

M. s.
PER Christum Dominum nostrum. Cuius præstolamur aduentum qui causa salutis humanæ sic est dignatus vterum virginis introire, vt & nobis * viam salutis tribueret, & à tuæ maiestatis
* via salu
Dei-

Deitatis nunquàm deesset, idem Iesus Christus Dominus noster. tis imbue
ret.
Quem vnà tecum.

Post Communionem.

MISERICORDIAM tuam supplices exoramus, omnipotens Deus, vt hoc tuum Domine sacramentum non sit nobis reatus ad pœnam, sed fiat intercessio salutaris ad veniam. Per Dominum nostrum.

yyyy. IN VIGIL. S. ANDREAE.

Super populum.

APOSTOLICIS Dñe, quæsumus, nos attolle p̄sidijs, vt cuius solennia præuenimus, eius precibus adiuemur. Per Dominum.

Super find.

D A nobis, quæsumus, Domine Deus noster, B. Apostoli tui Andree intercessionibus subleuari, vt per quos Ecclesiæ tuę superno munere rudimenta donasti, per eos subsidia perpetuæ salutis impendas. Per Dominum.

Super oblat.

PRÆSTA, quæsumus Domine, vt per intercessiōem B. Apostoli tui Andree hæc nobis profit oblatio, quam immolando totius mundi tribuisti relaxari delicta. Per Dominum.

Præfatio.

PER Christum Dominum nostrum. Per quem B. Apostolus M. S. Andreas tantum cęlesti gratia eminet præcipuus, quantum etiam B. Petri Apostoli germanitate demonstratur esse præclarus: vt quos vna genitrix edidit mundo, vna regeneratione per crucis patibulum collocarentur in cęlo. Et ideo.

Post Communionem.

BEATI Andree Apostoli supplicatione, quæsumus Domine, plebs tua benedictionem percipiat: vt de eius meritis fideliter glorietur, & sempiternis valeat cōfortijs sociata lætari. Per Dominum.

Iii 2 zzzzz. IN

zzzzz: IN FESTO EIVSDEM.

Super populum.

DEVS, qui hunc diem beati Apostoli tui Andree martyrio consecrasti, da nobis de eius festiuitate lætari, vt apud misericordiam tuam, & exemplis eius adiuuemur, & meritis. Per Dominum.

Super sindonem.

DA tuorum, quæsumus, Domine habitator æterne sanctorum, vt beati Apostoli tui Andree preciosa natalitia non solum ministerio corporali, sed & mentis veneremur affectu. Per Dominum.

Super obl.

SACRIFICIUM nostrum tibi Domine beati Andree Apostoli tui precatio sancta conciliet, vt in cuius honore solenniter exhibetur, eius meritis efficiatur acceptum. Per Dominum.

Præfatio.

M. S.
**confessione*
AETERNE Deus. Adest enim nobis dies magnifici votiua mysterij, qua venerandus Andreas germanum se beati Petri Apostoli, tam prædicatione Christi tui, quam * conuersatione monstrauit. Et Apostolicę numerum dignitatis, simul passione superpleuit & gloria: vt id quod libera prædicauerat voce, nec pendens taceret in cruce. Authoremque vitæ perennis tam in hac vita sequi, quam in mortis genere meruit imitari: vt cuius præcepto terrena in semetipso crucifixerat desideria, eius exemplo ipse patibulo figeretur. Vtrique igitur germani piscatores, ambo cruce eleuantur ad cælum: vt quos in huius vitæ cursu tua gratia tot vinculis pietatis constrinxerat, hos similis in regno cælorum neceret & corona: & quibus vna erat causa certaminis, vna retributio esset & præmij. Per eundem.

Post

Post Commun.

QVÆSV MVSVS omnipotens Deus, vt quos diuina tribuis participatione gaudere, intercedente beato Apostolo tuo Andrea, humanis non finas subiaccere periculis. Per Dominum.

A A A A A. DOM. IIII. DE ADVENTV
DOMINI.

Super populum.

PRAESTA, quæsumus, omnipotens Deus, vt aduentus gloriosissimi filij tui & peccata nostra abluat, & populo tuo pacem conferat, & salutem. Qui tecum.

Super sind.

OMNIPOTENS sempiternæ Deus, qui per aduentum vnigeniti filij tui Domini nostri Iesu Christi, noua luce radiare dignatus es: concede nobis, vt sicut eum per virginis partum in forma nostri corporis meruimus habere participem, ita & in regno gratiæ, eius mereamur esse consortes. Qui tecum.

Super obl.

DEVOTIONIS nostræ tibi Domine, quæsumus, hostia iugiter immoletur: quæ & sacris peragat instituta mysterijs, & salutare tuum nobis mirabiliter operetur. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. * Cui proprium est veniam delictis impendere, quàm pœnaliter imminere. Qui fabricam tui operis per eundem rursus lapidem dignatus es erigere, nè imago quæ ad similitudinem tuam facta fuerat viuens, dissimilis haberetur ex morte, munus veniabilis indulgentiæ præstitisti: vt vnde mortem peccatum contraxerat, inde vitam pietas repararet immensa. Per Christum Dominum.

Post Com.

ANIMAE nostræ, quæsumus, omnipotens Deus hoc potiantur

Iii 3 deside-

M. S.
**Cui tam*

desiderio, vt à tuo spiritu inflammentur, & diuino munere satiati, ante conspectum venientis Christi filij tui, velut clara luminaria fulgeamus. Per eund.

¶ b b b b b. IN FESTO S. DALMATII
MARTY. V. DECEMB.

Fit mētio
in marty-
rol.

Præfatio.

Ex M.S.
cod.

TE collaudare in omni tēpore & benedicere Domine Deus noster. Qui B. martyri tuo Dalmatio certamen pro cōfessione tui nominis tribuisti, vt magnum illud nomen vnigeniti tui, quod est super omne nomen, Regibus & potestatibus seculi voce libera confiteretur, pro quo preciosum sanguinem fudit. O quàm beata Pedonensum populi plebs, quæ talem apud Dominum meruit habere pastorem. Multos enim, in corpore degens, doctrinis almis atque exemplis, huius à seculi atque vanitatibus mundi, ad lumen fidei suæ, gloriam regni cælestis diuino munere destinauit. Pro qua nos deuotissimè te Domine deprecamur, vt beatus Dalmatius venerandus martyr, fidei suæ nos documentis informet & meritis tueatur, vt cuius natalitia deuotione recolimus, eius suffragijs perpetuum apud te consortium mereamur.

Episcopi
huius Ve-
ronensis
memine-
runt Mar-
tyrol. &
Greg. 3.
dial. c. 14.

¶ c c c c c. IN FESTO S. ZENONIS EPI-
SCOPI, VIII. DECEMB.

Super populum.

OMNIPOTENS sempiternè Deus, qui beatum Zenonem confessorem tuum pontificalibus insulis decorasti, fac nos, quæsumus, eius exemplo & magnifico interuentu, mundi gloriam mente despiciere, & cælum semper ambire. Per Dominum.

Super find.

DEVS,

DEVS, qui præsentem diem beati Zenonis Pontificis tui glorioso exitu fecisti solennem, præsta ipsius nos apud te continuis adiuuari suffragijs, & magnificis intercessionibus confoueri. Per Dominum.

Super obl.

ABSIT Ecclesiæ tuæ Deus præclara B. Zenonis intercessio, quæ & munera nostra oculis tuæ maiestatis acceptabilia faciat, & te nobis placabilem reddat. Per Dominum.

ÆTERNÈ Deus, beati Pontificis & confessoris tui Zenonis merita recolentes, quem tua gratuita benignitate ita pontificatûs officio & fidei munere sublimare dignatus es, vt & immensis virtutibus coruscaret, & sanctæ humilitatis propositum non desereret. Nam & Galieni principis filiam, à potestate demonis eripuit, & multorum languores potenti virtute curauit. Persensit etiam Athesis fluuius, quid tanti valeat præsulis virtus, dum suum ultra morem excedens littus, templi sacrati non ausus est ingredi aditus. Dignè igitur in tuo nomine ipsius præconia non tacemus: dignè ipsius miracula festiuis laudibus conclamamus, dignè cum ipso, tibi Domine, bonorum omnium largitori, gratiarum vota perfoluimus, Per Christum Dominum.

Post Com.

BEATI Pontificis & confessoris tui Zenonis, quæsumus Domine, à malis omnibus gloriosa nos semper merita tueantur, in cuius solennitate percipimus tua sancta lætantes. Per Dominum.

¶ d d d d d. IN FESTO S. SYRI EPI-
SCOPI PAPIENSIS. IX.
DECEMB.

Super populum.

Memine-
runt etiã
huius mar-
tyrolog.

OMNI

OMNIPOTENS sempiternæ Deus, tribue nos semper & ubique sacratissimis gloriosi Pontificis tui Syri muniri suffragijs, vt eius opitulantis meritis, famulatus nostri tibi placere possint obsequia. Per Dominum.

Super find.

POPULI tui precibus annue, quesumus, clementissime Deus, & quos diei presentis lætari fecisti tripudio, beatissimi antistitis tui Syri supplicationibus exoratus, æterno fac sanctorum tuorum interesse consortio. Per Dominum.

Super obl.

MVNERA hæc pietati tuæ clementissime pater, in venerandi Pontificis & confessoris tui Syri honore oblata, quesumus, vt ipsius obtentu & tuæ maiestati efficiantur accepta, & nostræ fragilitati salutaria reddantur munimina. Per Dominum.

Præfatio.

M. s. **A**EQVVM & salutare: Nos tibi omnipotens pater sine cessatione immensas gratias agere, & in hac celebritate consonas nostræ
 * peragere deuotionis pangere laudes. In qua celeberrimus antistes tuus Syrus, expleto confessionis suæ cursu, æthereum migravit ad regnum. Hic est gregis tui pastor eximius, qui Apostolico instructus dogmate, innumeram populi multitudinem prædicationis sanctæ documentis pariter & exemplis imbuens, de morte reuocavit ad vitam. Hic * nempe est bonus ille & fidelis seruus, qui acceptum
 * nanq; Dominici thesauri prudenter studuit duplicare talentum. Vndè
 * schema- & Euangelico decoratus * stemmate, & virtutum efficacia sublimatus, cum pontificali dignitate Apostolicam promeruit accipere
 te potestatem. Per Christum.

Post Com.

DEVS, qui nos & cælestibus pascere sacramentis, & beati cōfessoris & antistitis tui Syri non desinis fouere præsidijs: præsta, quesumus, vt quod illi gloriam contulit sempiternam, nobis optatam

tam conferat gratiam. Per Dominum.

EEEEE. **DOM. V. DE ADVENTV DOMINI.**

Super populum.

PRECES populi tui Domine, quesumus, clementer exaudi, vt qui de aduentu vnigeniti filij tui secundum carnem lætantur, in secundo cum venerit in maiestate sua, præmium capiat vitæ æternæ. Per eund.

Super findonem.

DEVS, qui hominem delapsus in mortem conspiciens, vnigeniti filij tui aduentu redimere voluisti: præsta, quesumus, vt qui eius gloriosam incarnationem fatetur, ipsius etiam redemptoris confortia mereantur. Per eundem.

Super obl.

PROPITIUS intuere Domine, quesumus, munera, quæ tuis altaribus exhibemus, & quod à nostra fragilitate defertur, tua virtute sacretur. Per Dominum.

Præfatio.

PER Christum Dominum nostrum. Cuius diuinæ natiuitatis potentia, ingenita virtutis tuæ genuit magnitudo: Quem semper filium & ante tempora æterna generatum, quia tibi pleno atq; perfecto æterni patris nomen non defuit, prædicamus: Verum etiam honore, maiestate atq; virtute æqualem tibi cum sancto spiritu confitemur, dum trino vocabulo vnicam credimus maiestatem. Quam laudant ang.

Post Communionem.

REPLETI cibo spiritualis alimonie, te Domine supplices deprecamur, vt huius participatione mysterij doceas nos terrena despicere, & amare cælestia. Atq; omni nexu mortiferæ cupiditatis absolutos, regni perpetuæ libertatis confortes efficias. Per Dominum.

Kkk

fffff. IN

¶ fffff. IN FESTO S. LUCIAE.

Super populum.

DEVS, qui B. Lucia pro gemina virginitatis & martyrij victoria binam laureolam tua gratia contulisti: da, quaesumus, vt de carne, mundo, & diabolo triumphantes, caelestem gloria consequamur. Per Dominum.

Super find.

OMNIPOTENS sempiternae Deus, qui beatam Luciam dirae passionis & virginalis munditiae meritis, beatis martyribus & virginibus aggregasti: da, quaesumus, vt quam festiuis honoribus veneramus, fidei & sanctorum operum gressibus imitemur. Per Dominum.

Super obl.

SIC tibi Domine nostrae deuotionis munera, quae tibi pro honore B. Luciae offerimus, sint accepta, vt & peccata nostra deleas, & nos per tuam gratiam ad vitam aeternam perducas. Per Dominum.

Praefatio.

AETERNE Deus: Qui B. Luciae in agone martyrij inexpugnabilis fidei fortitudinem tua gratia praestitisti, per quam contemptas incendij & gladij poenas constanter superans, de Paschali tyranni saeuitia feliciter triumphauit. Omnia & incomprehensibilis tua Domine potentia, qui ipsam adhuc iuuenulam, in sexu fragili victricem in supplicijs reddidisti, & ingressam regni caelestis ianuam, pro gemina virginitatis & martyrij victoria, duplici laureola coronasti. Per Christum.

Post Commur.

PRAESTA, quaesumus, omnipotens Deus, vt sacramentum corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi, quod in festiuitate B. Luciae virginis & martyris tuae sumpsimus, ad salutem nostrarum proficiat animarum. Per eundem.

gggggg. SAB.

gggggg. SABBATO ANTE DOM. VI. DE ADV. DOMINI.

Super populum.

ADSPICE de caelo, & veni, & multiplica fide populi tui, vt per te consequatur augmentum, per quem sumpsit initium. Qui cum.

Super find.

CONSCIENCIAS nostras, quaesumus, omnipotens Deus quotidie visitando purifica, vt veniens filius tuus Dominus noster, paratam sibi in nobis inueniat mansionem. Qui cum.

Super obl.

MVNERA populi tui Domine clementer assume, vt qui primum vnigeniti filij tui aduentum tripudianter celebrare desiderant, in secundo cum venerit, aeternae vitae remedia percipere mereantur. Per eund.

Praefatio.

AEQVVM & salutare: Nos B. Mariae semper virginis solennia celebrare, quae paruo vtero Dominum caeli portauit, & redemptorem mundi angelo praenunciante, verbum carne mortali edidit saluatorem. Quem castis concepit visceribus clausa ingrediens, & clausa relinquens. Quem vnà. M. S. aliquid deest.

Post Com.

QVAESYMVS, Domine Deus noster, vt sacrosancta mysteria quae pro reparationis nostrae munimine contulisti, & praesens nobis remedium esse facias, & futurum. Per Dominum.

hhhhhh. DOM. VI. DE ADV. DOMINI.

Super populum.

PRECES populi tui, quaesumus Domine, clementer exaudi, & concede propitius, vt gloriosum vnigeniti tui aduen-

Kkk 2 tum,

tum, per intercessionem B. & gloriosæ semperq; virginis Mariæ, cum omni pace & gaudio celebremus. Per eundem.

Super find.

DEVS, qui de B. Mariæ virginis partum, sine humana concupiscentia procreatum, in filij tui membra venientis, paternis fecisti præiudicijs non teneri: præsta, quæsumus, vt eius creaturæ nouitate suscepta, vetustatis antiquæ contagijs eruamur. Per eundem.

Super obl.

ALTARI tuo Domine supposita munera spiritus sanctus affumat, qui B. Mariæ viscera sui splendoris veritate repleuit. Per Dominum. in vnit.

Præfatio.

M. S.

ÆQVVM & salutare: nos tibi, Domine Deus omnipotens, gratias agere, & cum tuæ inuocatioue virtutis, B. Mariæ virginis festa celebrare. De cuius ventre fructus effloruit, qui panis angelici munere nos repleuit. Quod Eua vorauit in crimine, Maria restituit in salute. Distat opus serpentis & virginis. Indè fusa sunt venena discriminis, hinc egressa sunt mysteria saluatoris. Indè se præbuit tentantis iniquitas, hinc redemptoris est opitulata maiestas. Indè partus occubuit, hinc conditor resurrexit. A quo humana natura non iam captiua, sed libera restituitur. Quod in Adam perdidit parente, Christo recepit authore. Quem vnâ.

Post Com.

AD ESTO nobis omnipotens Deus, vt quæ fideliter sumpsimus mente & corpore, B. Mariæ piæ matris & perpetuæ virginis intercessione, custodiamus. Per Dominum.

iiii. IN FESTO S. THOMAE.

Super populum.

DEVS,

DEVS, tuorum gloria sanctorum, præsta, quæsumus, vt beati Apostoli tui Thomæ, cuius festa gerimus, sentiamus auxilium. Per Dominum.

Super find.

ADIVVET familiam tuam tibi Domine supplicando venerandus Thomas Apostolus, & pius interuentor efficiatur, qui tui nominis extitit prædicator. Per Dominum.

Super obl.

DEBITVM tibi Domine nostræ reddimus seruitutis, suppliciter exorantes, vt suffragijs beati Thomæ Apostoli in nobis tua munera tuearis, cuius honorando confessionem, laudis tibi hostias immolamus. Per Dominum.

Præfatio.

ÆTERNÆ Deus. Qui Ecclesiam tuam Apostolorum tribuisti doctrina consistere, de quorum collegio est beatus Thomas, cuius hodiè natalitia celebrantes, tua Domine præconia non tacemus. Et ideò.

Post Communionem.

CONSERVA Domine populum tuum, & quem sanctorum tuorum præfidijs non desinis adiuuare, intercessione beati Apostoli tui Thomæ perpetuis tribue gaudere remedijs. Per Dominum.

kkkkk. MISSA DE EXCEPTATO.

QVID sibi hoc velit, nescio, nisi fortè quòd hæc Missa fieret, si quandò post Dominicam VI, alia Dominica ante Vigiliam Natiuitatis Domini occurreret.

Super populum.

EXCITA Domine, quæsumus, potentiam tuam, & veni, vt ab imminētibus peccatorum nostrorum periculis, te mereamur protegente eripi, & te miserante saluari. Qui cum patre.

Kkk 3 Super

Super find.

PRÆSTA, quæsumus, omnipotēs Deus, vt filij tui ventura solennitas & præsentis nobis vitæ remedia conferat, & præmia æterna concedat. Per eundem.

Super obl.

HÆC hostia Domine, quæsumus, emundet nostra delicta: vt sicut adoranda filij tui natalitia præuenimus, sic eius munera capiamus sempiterna gaudentes. Per eundem.

Præfatio.

M. s.

ÆTERNE Deus: Et maiestatem tuam humiliter exposcere, vt ita nos vnigeniti tui in præsentis seculo illustret adspectus, qualiter nos à culpis omnibus emundatos inueniat secundus eius aduentus. Per quem.

Post Communionem.

LAETI Domine frequentamus salutis humanę principia, quę trina celebratio, beatę complectitur mysterio Trinitatis. Qui viuus & regnas Deus, Per omnia sec.

LIIII. IN VIGILIA NATIVITATIS DOMINI.

Post I. Lectionem.

OMNIPOTENS sempiternus Deus, qui in filij tui Dñi nostri natiuitate tribuisti totius religionis initium perfectionemq; constare: da nobis, quęsumus, in eius portionem censeris, in quo totius salutis humanę summa consistit. Per eundem.

Post II. Lect.

DEVS, qui populo tuo plenę præstitisti redemptionis effectum, vt non solum vnigeniti tui natiuitate corporea, sed etiam crucis eius patibulo saluaretur: huius, quæsumus, fidei famulis tuis tribue firmitatem, vt vsque ad præmissum glorię tuę præmium, ipso gubernante, perueniant. Qui tecum.

Post

Post III. Lect.

EXAUDI nos Domine redemptor, noster beata tempora celebrantes, quibus tua cęlestis æternitas, humanis infusa pectoribus, assumpsit hominem liberandum. Qui cum patre.

Super populum.

DEVS, qui hunc diem sacratissimum per incarnationem verbi & partum Marię virginis cõsecrãsti, da populis tuis in hac celebritate confortium, vt qui tua gratia sunt redempti, tua sint protectione securi. Per eundem.

Super find.

DEVS, qui humanę substantiæ dignitatem mirabiliter condidisti, & mirabilius reformãsti: da nobis, quęsumus, Iesu Christi filij tui diuinitatis esse consortes, qui humanitatis nostrę dignatus est fieri particeps. Qui tecum.

Super obl.

PRÆ cæteris solēnitatibus glorianes, hodiē tibi Domine vota persoluimus: quia ipse, cuius corpus immolamus, immaculatus agnus est editus, Iesus Christus Dominus noster. Qui tecum viuus.

Præfatio.

PER Christum Dominum nostrum: Cuius hodiē faciem in confessione præuenimus, & voce supplici exoramus, vt superuenturę noctis officijs nos ita peruigiles reddat, vt sinceris mentibus eius percipere mereamur natale venturum. In quo inuisibilis ex substantia tua, visibilis per carnem apparuit in nostra. Tecum que vnus, non tempore genitus, non natura inferior, ad nos venit ex tempore natus. Per quem.

Post Communionem.

SACROSANCTI corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi refectione vegetati, supplices te exoramus omnipotens Deus, vt hoc remedium singulare, ab omnium peccatorum contagione purificet. Per eundem.

m m m m m. IN

m m m m m. IN NOCTE NAT. DOM.

Super populum.

DEVS, qui hęc sacratissimā noctem veri luminis fecisti illustratione clarescere: da, quęsumus, vt cuius lucis mysteria in terra cognouim⁹, eius quoq; gaudijs in cęlo perfruamur. Qui tecū,

CONCEDE, quęsumus, omnipotens Deus, vt quos sub peccati iugo vetusta seruitus tenet, eos vnigeniti tui noua per carnem natiuitas liberet. Per eundem.

Super obl.

ACCEPTA tibi sit Domine, quęsumus, hodiernę festiuitatis oblatio, vt tua gratia largiēte, per hęc sacrosancta commercia, in illius inueniamur forma, in quo tecum est nostra substātia. Qui tecū,

Præfatio.

M. s. **A**ETERNE Deus: Quia nostri saluatoris hodiē lux vera processit, quę clara nobis oīa & intellectu manifestauit, & visu. Et ideo.

Post Communionem.

DA nobis, quęsumus, Domine Deus noster, vt q̄ natiuitatem Domini nostri Iesu Christi frequentare gaudemus, dignis cōuersionibus ad eius mereamur pertingere cōsortium. Per eundem.

n n n n n. IN AVRORA NAT. DOM.

Super populum.

AD ESTO Domine supplicationibus nostris, vt populus tuus qui te factore conditus, teque est reparatus auctore, te etiam iugiter operante saluetur. Per Dominum.

Super sind.

OMNIPOTENS sempiternę Deus, qui in filij tui Dñi nostri Iesu Christi natiuitate tribuisti totius religionis initium perfectionemq; cōstare, da nobis, quęsumus, vt sup. in vig. Nat. Dñi ad I. Lect.

Super obl.

DEVS, qui natiuitatis tuę exordium pro nostra necessarium saluatione duxisti, respice propitius ad munus totius Ecclesię tuę,

&

& quos similes ad imaginem tuam fecisti, similiores obseruatione perface mandatorum. Qui cum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Et te in omnibus prædicare mysterijs, hodiē quia nostri saluatoris lux vera processit, quę clausam nobis omnibus vitam reddidit: vt non solum præsentem suo splendore dirigeret, sed ad ipsam nos maiestatis immensę gloriam perduceret intuendam. Per Christum.

Post Communionem.

PLEBS tua Domine eius participatiōe semper gaudeat sacramenti, quod in Christi Domini sui incarnatione cognouit. Qui tecum uiuit.

o o o o o. PRO DEFUNCTIS.

QUIA orationes cum Gregorianis penē eadē sunt, solas Præfationes adiiciemus.

Pro defuncto Episcopo.

Præfatio.

AETERNE Deus. Suppliciter deprecātes, vt famulus tu⁹, cui dedisti Ecclesię tuę gubernacula, dū uiueret in hoc mundo, nūc carnis ergastulo liberatus, & p̄sulibus Apostolicę dignitatis cōsociatus, vitę æternę præmiū consequi mereatur: vt quorum est secutus officium, habere possit & meritum. Sicq; in beatorū tabernaculis spiritū cōstitutus, euasisse se carnales gloriatur angustias, diemq; iudicij cū fiducia & voto exultatiōis expectet. Per Christū.

Pro defuncto sacerdote.

Præfatio.

AETERNE Deus: Qui famulum tuum tuę propitiationis ministrum sacerdotemq; esse uoluisti, qui tibi agni tui vnici corpus immolaret & sanguinem. Petimus ergo immensam clementiam tuam, vt hoc sacrificium seruitutis nostrę pro eius amore oblatum, ipsi nunc prosit ad veniam, qui olim illud pro Ecclesię tuę statu atq; regimine, maiestati tuę immolabat.

Pro defuncto, in die septimo vel trigesimo.

LII

Præ-

Horū of-
ficioꝝ
apud Am-
broſium
de obitu
Theodo-
ſij.

Præfatio.

PER Christum Dominum nostrum: Per quem salus mundi, per quem vita omnium, per quem resurrectio mortuorum. Per ipsum te Domine suppliciter deprecamur, ut animæ famuli tui, cuius diem septimum celebramus, indulgentiam largiaris perpetuam: atque contagijs mortalitatis exutam, in æternæ saluationis partem restituas. Per eundem.

Pro defuncto in eius anniuersario.

Præfatio.

Anniuer-
sarij fit
mentio
apud eun-
dem de
obitu sa-
tyri fra-
tris.

ÆTERNE Deus. Cuius imperio nascimur, cuius arbitrio regimur, cuius mysterio redempti sumus. Cuius etiam præcepto in terram, de qua sumpti sumus, præuaricationis lege dissolui mur, atque tuo nutu, resurrectionis ad gloriam, puluis ex homine in hominem reparatur. Nostri est Domine meriti, quod perimus: tuæ verò pietatis & gratiæ, quod morte cōsumpti, rediuiuo cinere perpetuam renouamur ad vitam. Per Christum.

Pro defuncto in die obitūs.

Præfatio.

PER Christum Dominum nostrum. In cuius aduentu, cūm geminam iusseris sistere plebem, iubeas & famulum tuum à numero discerni malorum. Quem vnà tribuas pœnæ æternæ euadere flammæ, & iustæ potiùs adipisci præmia vitæ. Induicūq; iubeas deuicta morte nitorem, semperq; inextinctam habere luminis auram. Eiq; concedere dignare perpetuam præclaro in corpore vitam, nox ubi nulla suas defendit atra tenebras. Ut securus de salute placidis lætetur in oris, semperq; victurus, semperq; in luce futurus. Per eundem.

Pro pluribus defunctis.

Præfatio.

M. s.

ÆTERNE Deus. Qui es assumptor animarum sanctarum. Quauis enim mortis humano generi illata conditio, pectora hu-
ma-

mana mentesq; contristet, tamen clementiæ tuæ dono, spe futuræ immortalitatis erigimur, ut memores salutis æternæ, non timemus lucis huius subire dispendium. Quia misericordiæ tuæ munere, fidelibus vita mutatur, non tollitur, & in timoris tui obseruatione defunctis domicilium perpetuæ felicitatis acquiritur. Tibi igitur clementissime pater supplices fundimus preces, & maiestatem tuā deuotis mentibus exoramus, ut animæ famulorum famularumq; tuorum, quorum diem commemoratiōis celebramus, mortis vinculis absolute, transitum mereantur ad vitam. Per Christum.

Alia.

ÆTERNE Deus. Qui inter tristissimas sequentis procellas mortis, in te credentibus, sanctorum consortium, & animarum & corporum in beata æternitate vigorem, atque gloriosam nobis sperare resurrectionem, passionis tuæ munere præstitisti: Te supplices exoramus, ut omni labentis peccati errore discusso, sanctificatas indulgētia tua animas famulorum famularumq; tuorum in sanctorum Patriarcharum sinu suscipias: Quatenus illic requie fruētes perpetua, pmissæ sibi resurrectionis gloriam cum sanctis tuis præstolentur æternam. Per Christum.

HACTENVS Missæ Ambrosianæ Orationes & Præfationes, si non in vniuersum omnes, certè pleræque (vt ex notis additis in margine & prolegomenis nostris constat) verè à D. Ambrosio in lucem editæ. Quæ verò sequuntur de ipso diuo Ambrosio & fratre eius diuo Satyro, aut D. Simpliciani sunt, aut alterius cuiuspiam ex proximis diui Ambrosij successoribus. Idem esto iudicium de illis Præfationibus supra positis, in quibus beati Ambrosij nominatim fit mentio, quibus ad marginem adiecimus notam hanc, Simpliciani. Existimatur author diuus Simplicianus.

LII 2 pppppp. IN

pppppp. IN DIE BAPTISMI S. AMBROSII, XXX. NOVEMB.

Super populum.

DEVS, qui per sanctum baptismū B. Ambrosium tui nominis cōfessorem esse signāsti: presta, quæsumus, vt eius meritis protegamur, in cuius festiuitate annua deuotione letamur. Per Dominum.

Super find.

DEVS, qui per vndas regenerationis B. confessorem tuum Ambrosium à cōtagione vetusti criminis * diluisti, ablutumq; purificationis lauacro, doctorem præcipuum atque catholicæ fidei propugnatorum efficere dignatus es: presta, quæsumus, vt ipso intercedente, vitiorum nostrorū possimus abluere maculas, & tibi Domino sinceris mentibus deferuire. Per Dominum.

Super obl.

DEVS, qui ad laudis tibi hostias immolādas hodiè B. Ambrosium sacro baptisate purificāsti, concede propitius, vt eo pro nobis interueniente, & hæc tibi grata sint munera, & ad sanctificationem nostram proueniant. Per.

M s.

Præfatio.

AETERNE Deus: Qui confessorem tuum B. Ambrosium tanti præconij es gratia profecutus, vt te mirabilem in eius cunctis actibus declarares. Et vt ostenderes quantum Ecclesiæ doctorem elegeris, circa hunc & ante sacramenta baptismatis operaris insignia. Et priusquam gregis tui consors existeret, eius à populo pastor exposcitur. Hodierna denique die sacro purificatum baptismate tanto munere cælitus decorāsti, tantaque virtute solidāsti constantiæ, vt per eum exclusa torquerentur dæmonia, Arrianorum impietas propulsa tabesceret, ac

fecu-

fecularium principum colla tuo iugo subacta, redderentur humilima. Cuius flores eloquij vt fructificarent in populo, eius sunt mirifico confirmati exemplo: Quatenus & officij sui author existeret, & tibi Domino duplicata reportaret talenta. Per Christum Dominum.

Post Com.

SUMPSIMVS Domine sacri dona mysterij, humiliter deprecantes, vt quibus hanc baptismatis diem B. Ambrosij voluisti esse solennem, ei que adstisti, in cælesti regno nos iubeas esse confortes. Per Dominum.

qqqqqq. IN VIGILIA ORDINATIONIS S. AMBROSII.

Super populum.

DEVS, qui B. Ambrosium Pontificem sanctorum meritis cœquāsti, concede propitius, vt qui ordinationis eius festa præcolimus, vitæ quoque imitemur exempla. Per Dominum.

Super find.

EXAUDI Domine preces nostras, & intercessione B. sacerdotis & confessoris tui Ambrosij, nos tuere vbique præsidij. Per Dominum.

Super obl.

HÆC hostia, quæsumus Domine, quam in solennitate B. confessoris tui Ambrosij deferimus, & vincula nostræ prauitatis absoluat, & tuæ nobis misericordiæ dona conciliet. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Sancti confessoris tui Ambrosij merita venerantes, tuamque clementiam deprecantes, vt qui donis tuis hæc extitit gloriosus, apud te noster existat interuentor. Per Christum.

LII 3

Post

Post Com.

PER huius Domine operationé mysterij, & vitia nostra purgentur, & intercedente B. confessore tuo Ambrosio, iusta desideria compleantur, Per Dominum.

RRRRR. IN DIE ORDINATIONIS
EIVSDEM, VII. DECEMB.

Super populum.

DEVS mundi author & conditor, qui presentem diem beati Ambrosij sacerdotij electione consecrasti: præsta, quæsumus, populo tuo, vt cuius annua celebritate deuotis exultat obsequijs, eius suffragijs tuæ pietatis beneficium consequatur, Per Dominum.

Super find.

CREATOR & conditor omnium Deus, qui per summum sacerdotem & verum pontificem filium tuum, Dominum nostrum Iesum Christum sacerdotale culmē & pontificale sceptrum in seruo tuo Ambrosio hodierno die consecrasti: consecrationis ipsius solennia, eo intercedente sanctifica, & plebem tuam benedicere dignare. Per eundem Dominum.

Super obl.

INTERVENTV B. Ambrosij sacerdotis & cōfessoris tui Domine, his muneribus tibi oblatis, benedictionem effunde de cælis. Quò ex eis sumentes, ab omnibus culpis liberemur, & cælestibus gaudijs repleamur. Per Dominum.

Præfatio.

ÆTERNE Deus. Qui in Ecclesia tua sancta catholica ita sacerdotes disponis & ordinas, vt efficias tibi Ecclesiam non habentem maculam neque rugam. Inter quos B. Ambrosium Confessorem tuum præcipuum elegisti: vt fasce seculari disposito, & publico honore abiecto, iudicem gregis tui efficeres, & pastorem,

pastorem. Per Christum.

Post Com.

REPLETI Domine muneribus tuis, quæ de festiuitate beati sacerdotis & confessoris tui Ambrosij percepimus: te suppliciter exoramus, vt eorum emundatos effectum, tibi facias acceptos. Per Dominum.

SSSSS. IN DEPOSITIONE S. AMBROSII,
QUAE CELEBRATUR FERIA V. PASCHAE.

Ad 4. April. huius meminerunt Martyrol.

Super populum.

DEVS, qui propter Ecclesiæ tuæ gubernacula disponenda, sic eius principes sublimasti, vt minimos quosque non deseras: præsta, quæsumus, vt Apostolicæ fidei doctrinæque vestigia * vel longè sequamur imitando, quæ licet infirmo comitamur * vel à officio. Per Dominum.

Super findonem.

SANCTI Ambrosij nos Domine iugiter prosequatur oratio, vt quod petitio nostra non impetrat, ipso pro nobis interueniente præstetur. Per Dominum.

Super obl.

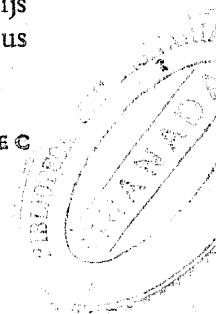
HÆC nobis sacrificia Deus, intercedente beatissimo confessor tuo Ambrosio, & actione permanent, & operatione firmantur. Per Dominum.

Præfatio.

PER Christum Dominum nostrum. In cuius salutifera resurrectione profusus gaudijs totus in orbe terrarum mundus exultat. Quo etiam præclarissimæ solennitatis die exaggeratis tripudijs sancta mater letatur Ecclesia, quòd gloriosus antistes Ambrosius æthereum migravit ad regnum. Et idèd.

Post Communionem.

HÆC

HÆC nos communio Domine purget à crimine, & intercedente B. Pontifice & Confessore tuo Ambrosio, caelestibus remedijs faciat esse intentos. Per Dominum.

Habet de T t t t t. IN DEPOSITIONE S. SATYRI FRATRIS S. AMBROSII, XVII. SEPTEMBR.

obit. Satyri Ambr. Orat. funebres duas, quæ rum fecunda de fide refurr. inscribitur.

Super populum.
DEVS, qui B. Satyro tui nominis confessorem mirabiliter effecisti; præsta, quæsumus, vt eum pro nobis iugiter apud te interuētorem sentiamus, de cuius hîc mirifico pignore gratulamur. Per Dominum.

Super find.

OMNIPOTENS sempiternæ Deus, qui B. Satyro inter procellas maris & turbines naufraganti admirabilem fidei constantiã tribuisti, concede propitius, ipsius nos orationum suffragio, inter mundana discrimina solidissimum semper inuenire tutamen. Per Dominum.

Super obl.

TRIBE, quæsumus, omnipotens & misericors Deus, vt beatissimi confessoris tui Satyri dignè venerabilem memoriam recensentes, eius obtentu quod offerimus, fiat munus acceptum, qui se tibi per sanctæ vitæ munditiã obtulit hostiam viuam, hostiam sanctam, hostiam incontaminatam. Per Dominum.

Præfatio.

M. S.

ÆTERNE Deus. Tuam incessanter gloriam collaudantes, tuamque in sanctis tuis magnificentiam prædicantes. Qui tantum fidei cumulum B. confessori tuo Satyro gloriosi Pontificis Ambrosij germano, tua gratia præstitisti, vt eius in multis exercitijs confors effectus, probatissimus athleta Christi filij tui ipsius industria censeretur. Nam & in ipso tyrocinio fidei ita clarus enituit,

vt

vt * cum in mari naufragium pateretur, quanuis adhuc nondum baptisate sancto perfusus, de tuo tamen non sit diffusus auxilio. * Nam sacramētum Dominici corporis sudario inditum, collo circumdedit, & se tali remigio fultum, spumanti æquori committere non expauit. Sed tua potentissima dextera, quæ Apostolorum principem Petrum in fluctibus, nè mergeretur, erexit, hunc quod què non dissimili potentia illæsum atque incolumem, perduxit ad littus. Hæc tuæ est Domine virtutis operatio. Et ideo cum ang.

Post Com.

FIANT nobis Domine, quæsumus, sumpta libamina, intercedente B. confessore tuo Satyro, perpetuæ salutis commercium, quæ illi inter æquoreas vndas facta sunt liberationis præsidium. Per Dominum.

SYNODI PLENARIAE CAPVENSIS PATRVM ALTARIS MINISTRIVM.

QVVM ex his igitur (inquit D. Ambrosius, de Synodo Capuana ad Theophilum scribens Alexandrinum, hanc & sequentem epistolam) Synodi constitutis sperare iam remedium datum, finemque oblatum discordiæ, scribit sanctitas tua iterum fratrem nostrum Flavianum ad precum auxilia, & Imperialium rescriptorum suffragia remeuisse. Frustrà ergo tantorum Sacerdotum susus labor, iterum ad huius seculi iudicia reuertendū, iterum ad rescripta, iterum vexabuntur sacerdotes, senes transfretabunt maria: iterum inualidi corpore, patriam peregrino mutabunt solo: iterum sacrosancta altaria deferentur, vt in longinqua proficiscamur.

M m m

M A-

MARIi VICTORINI APHRI, DE OB-
LATIONIS ECCLESIASTICAE ORA-
TIONE TESTIMO-
NIVM.

Marius
Vict. l. 2.
aduer. Ar-
rium.

Oμοούσιον lectum negatis, (inquit contra Arrianos scribés Vi-
ctorinus) sed si aliqua familia, vel similiter denominata lecta
sunt, iure pari & istud denominatum accipere debemus. Audi ora-
tionem oblationis, quoniã vita est Deus, & æterna vita. Nos Chri-
stiani, id est, qui in Christum credimus, docemur in Evangelio:
quomodò Deum patrem rogare debeamus: in qua oratione cum
multa petimus, tum petimus panem, qui panis vita est, sic enim
dictum est: Hic enim est panis, qui de cælo descendit. Hanc vitã
& Christi & Dei, id est, æternam, quo nomine ipse dicit? ἐπιούσιον
ἄρτον, ex eadem οὐσία panem, id est, de vita Dei, consubstantialem
vitam. Vndè enim filij Dei erimus, nisi participatione vitæ eter-
næ, quam nobis Christus à patre adferens dedit? Hoc ergò est,
ὅσα ἡμῖν ἐπιούσιον ἄρτον, id est, vitam in eadem substantia: Etenim
si quod accipimus, corpus Christi est: ipse autem Christus vita
est, querimus ἐπιούσιον ἄρτον. diuitiæ enim in Christo corpora-
liter habitant. Græcum igitur Evangelium habet, ἐπιούσιον, quod
denominatum est à substãtia, & utiquè Dei substantia. Hoc Latini
vel non intelligentes, vel non valentes exprimere, non potuerunt
dicere, & tantummodò quotidianum posuerunt, non ἐπιούσιον.
Est ergò & nomen lectum, & in Deo substantia: & dici potest
Græcè, quod etiam si Latinè non exprimitur, dicitur tamen Græ-
cè, quia intelligitur.

D. SYRICII, PAPAE ROMANI XXXIX.
CIRCA MISSARVM CELEBRA-
TIONEM DECRETA.

Ad Missas

Ad Missas celebrandas Episcopi auctori-
ritas requisita.

HIC constituit (inquit liber Pontificalis) vt nullus presby-
ter Missas celebraret per omnem hebdomadam, nisi conse-
cratum Episcopi loci designati susciperet declaratum, quod no-
minatur fermentum.

Liber Põ-
tif. c. 30.

QVOD ipsdem verbis D. Iuo repetit.

Iuo part.
2. c. 63.

In canone Missæ additum illud, Commu-
nicantes.

SYRICIUS papa (inquit Radulphus Tungrensis) natione
Romanus, qui cœpit anno Domini 388, secundum quædam
Chronica, instituit in canone Missæ, Communicantes & memo-
riam venerantes

Radulph.
Tungr. de
canon. ob-
ser. c. 23.

Sacris mysterijs interesse, at non communicare, qui-
busdam permissum.

DE quibus (inquit Epistola ad Tarraconensem Episcopum)
quia iam suffragium pœnitendi non habent, id diximus decernen-
dum, vt sola intra Ecclesiã fidelibus oratione iungantur: sacre my-
steriorum celebritati, quanuis non mereantur, intersint: à Domi-
nicæ autem mensæ conuiuio segregentur, vt hac saltem districtione
correpti, & ipsi in se sua errata castigent, & alijs exemplum tribuant,
quatenus ab obscenis cupiditatibus retrahantur.

Syric. pa-
pa epist. 1.
c. 5.

QVOD à Gratiano repetitur in Decret.

Gratiã. 33.
q. 2. c. De
his verò.

Ad sacrificij oblationem continentia præscripta.

QVAVM (inquit ibidem) sanctorum sacerdotes omnes
atq; Leuitæ insolubili lege constringimur, vt à die ordinationis
nostre, sobrietati ac pudicitie & corda nostra mancipemus & cor-
pora, dummodò per omnia Deo nostro in his, quæ quotidie of-
ferimus, sacrificijs placeamus.

Ibid. c. 7.

Ac paulopost: Hi verò, qui illiciti priuilegij excusatione
nituntur, vt sibi asserant veteri hoc concessum: nouerint

M m m 2 se ab

se ab omni Ecclesiastico honore, quo indignè vsi sunt, Apostolica sedis autoritate deiectos, nec vnquam posse veneranda attrahere mysteria, quibus se ipsi, dum obscenis cupiditatibus inhiant, priuauerunt.

Gratian.
82. dist. c.
Plurimos
&c. Quia
aliquanti.

QVAE repetuntur etiam in Gratiani Decr.

CONCILII ROMANI SVB EO PONTIFICE STATVTVM, DE SACRIFICII MINISTRORVM CONTINENTIA.

Concil.
Rom. c. 9.

PRAETEREA (inquiunt Patres epist. citata in Concilio Telenfi, seu potius Teleptensi) quod dignum & pudicum & honestum est, suademus vt sacerdotes & Leuitæ cum vxoribus suis non coeant, quia in ministerio diuino quotidianis necessitatibus occupantur. Ad Corinthios namq; sic Paulus scribit, dicens: Abstinetes vos, vt vacetis orationi. Si ergò laicis abstinentia imperatur, vt possint deprecantes audiri: quanto magis sacerdos vtique omni momento paratus esse debet, munditię puritate securus, nè aut sacrificium offerre, aut baptizare cogatur?

1. Cor. 7.

CONCILII CARTHAGINIENSIS, QVOD II. NVNCVPANT, DE MISSA CANONES.

Sacrificij ministrorum continentia.

Concil.
Carth. 2.
can. 2.

AVRELIVS Episcopus (vti acta Synodi attestatur) dixit: Quum in præterito Concilio de continentia & castitatis moderamine tractaretur, gradus isti tres, conscriptione quadam, castitati, per consecrationes, annexi sunt. Faustinus Episcopus dixit: Placet vt Episcopi, presbyteri & Diaconi, vel qui sacramenta contrectant, pudicitia custodes, ab vxoribus se abstineant. Ac deinde ab omnibus Episcopis dictum, Placet, vt Episcopi, presby-

presbyteri, & Diaconi, vel qui sacramenta contrectant pudicitia custodes, etiam ab vxoribus se abstineant: Placet, vt in omnibus & ab omnibus pudicitia custodiatur, qui altario deseruiunt.

QVEM ipsum Canonem repetit Balsamon patriarcha in Synodo Carthaginensi, ex omnibus illic celebratis Synodis in vnum collecta, verbis nonnihil immutatis.

Bals. Syn.
Carthag.
cã. 3, & 4.

In publica Missa pœnitentium reconciliatio, presbytero non permiffa.

RECONCILIARE (inquit ibidem Aurelius Episcopus) quenquam in publica Missa, presbytero non licere, hoc omnibus placet.

Concil.
eiufd.
can. 3.

QVOD explicatur à Balsamone in hæc verba: Illud autem reconciliare in publico rei sacrae ministerio, est eiusmodi: Ij quibus pœna, quæ aliàs pœnitentia dicitur, iniuncta est, & ab Ecclesia arcentur, non permittuntur cum fidelibus consistere, sed per se Deum laudare non prohibentur. Quando autem à pœna absoluti fuerint, tunc consistunt cum fidelibus, & publicè seu palàm Deum cum populo laudant.

Bals. Syn.
Carthag.
can. 6.

Ab excommunicato sacrificia separatim non celebranda.

NEC illud prætermittendum est, (inquit ibidem Alypius Tagastensis Episcopus) vt si quis fortè presbyter ab Episcopo suo correptus, aut excommunicatus, tumore vel superbia inflatus, putauerit separatim Deo sacrificia offerenda, vel aliud erigendum altare, contra Ecclesiasticam fidem disciplinamq; crediderit, non exeat impunitus.

Concil.
eiufd.
can. 8.

Ac paulò post: Ab vniuersis Episcopis dictum est: Si superbia (quod absit) inflatus, secernendum se ab Episcopi sui communionem duxerit, ac separatim cum aliquibus schisma faciès, sacrificium Dei obtulerit, anathema habeatur, & locum amittat.

M m m 3

E v n.

EVNDEM verò reperire est etiam apud Balsamonem.
Agenda non celebranda à Presbytero, inconsulto
Episcopo.

Concil. NVMIDIUS (vñ ibidè m cōmemoratur) Episcopus Mascu-
eiuid. litanus (nam sic legendum, alibi adnotavi) dixit: In quibusdam lo-
can. 9. cis sunt presbyteri, qui aut ignorantes simpliciter, aut dissimulan-
tes audaciter, præsente & incōsulto Episcopo, complurimis in Do-
micijs agant Agenda, quod disciplinæ incongruum cognoscit es-
se sanctitas vestra. Genedius Episcopus dixit: Fratris & coepiscopi
nostri dignæ suggestioni respondere non immoremur. Ab vni-
uersis Episcopis dictum est: Quisquis presbyter, incōsulto Episco-
po, Agēda in quolibet loco voluerit celebrare, ipse honori suo cō-
trarius existit.

Contigit Cōciliū **CONCILII HIPPONENSIS, E QVO**
Hipponēse Theo **IN CONCILIVM, QVOD III. CAR-**
doso III. & Ha- **THAGINIENSE NVNCVPATVR,**
būdātio Cōs. Car **TRANSLATI SVNT, CANONES**
thaginiense verò **CIRCA SACRIFICIVM MISSAE.**
3. Casario & At-
tico Cōs. quarto
post anno.

Lectoribus interdicta populi salutatio.

Concil. **L**ECTORES (inquiunt Patres) populum non saluent.
Hippon. **QVOD** pulchrè sic explicat Balsamon: Prohibitum est autē
cā. 2. Cōc. lectoribus, nē, dum ministerio suo funguntur, ad populum conuer-
Carthag. tantur & adorent: vt qui solos tunc debent sacerdotes & antistites
3. ca. 4. adorare, & nō laicos qui in Ecclesia congregantur. Ipsi enim sunt
Bals. syn. sacra: populus verò procū est à sacerdotio & consecratione.
Carthag. 3. can. 16.

Catechumeni non communicent.

SACRAMENTA (inquiunt) catechumenis non dentur.

Concil. **QVOD** latiùs sic habet Carthaginense Concilium: Item pla-
Hipp. cuit vt etiam per solēnissimos paschales dies sacramētum catechu-
Can. 4. menis non detur, nisi solitum sal, quia si fideles per illos dies sacra-
Carthag. mētum non mutant, nec catechumenis oportet mutari.
3. ca. 5.

Neque

Neque defunctis Eucharistia detur.

CORPORIBVS (inquiunt) defunctis Eucharistia non detur, Hippon.
A c latiùs Carthag. Item placuit, vt corporibus defunctorum can. 5.
Eucharistia non detur. DICTUM est enim à Domino: Accipite, & Carthag.
edite. Cadavera autē, nec accipere possunt, nec edere. Cauendum est 3. ca. 6.
etiam, nē mortuos baptizari posse, fratrum infirmitas credat, cū m
Eucharistiam mortuis non dari animaduernerit.

QVOD ijsdem verbis repetit Balsamo.

Bals. ibid.
c. 18. ac 20.

In precibus semper ad Patrem dirigatur oratio.

NEMO (inquiunt, vñ latiùs habet Carthag. Concil.) in preci- Hipp. &
bus vel patrem pro filio, vel filium pro patre nominet. Et cū al- Carth. 3.
tari assistitur, semper ad patrem dirigatur oratio. Et quicumq; sibi can. 23.
preces aliundè describit, non eis vtatur, nisi priùs eas cum instru-
ctioribus fratribus contulerit.

REPETITVR autē hic ipse Canon à Micrologo in hæc verba: Micr. c. 5.
Iterum tertium Carthaginiese Cōciliū c. 23. Nullus ad altare pa-
trem pro filio, vel filium pro patre nominet, sed semper ad Patrem
orationem dirigat, nec qualibet oratione vtatur nisi probata.

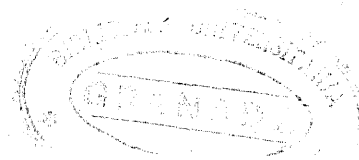
In sacramentis aliud non offeratur, quàm panis & vi-
num aqua mixtum.

In sacramentis (inquiunt ibidè m) corporis & sanguinis Domi- Hippon.
ni, nihil ampliùs offeratur, quàm ipse Dominus tradidit, hoc est, Concil.
panis & vinum aqua mixtum. Nec ampliùs in sacrificijs offeratur, can. 25.
quàm de vuis & frumentis. Carth. 3.
ca. 24.

QVI Canon disertis verbis paulo latiùs citatur in Concilio Concil.
Africano, quod non aliud quàm Centonem Latinum continet Afr. cā. 4.
Conciliorum omnium Africæ, quomodò dictum est suprà de Cō-
cilio Carthaginensi apud Balsamonem.

A ieiunis sacramenta altaris
celebrentur.

SA-

Concil.
Hipp. ca.
30. Carth.
3. ca. 29. SACRAMENTA (inquiunt ibidè) altaris, non nisi à ieiunis hominibus celebrentur, excepto vno die anniuersario, quo Coena Domini celebratur. Nam si aliquorum, pomeridiano tempore defunctorum, siue Episcoporum, seu clericorum, siue ceterorum, commendatio facienda est, solis orationibus fiat, si illi qui faciunt, iam pransi inueniantur.

Concil.
Afric. c. 8.
Vualaftr.
Strab. de
reb⁹ Eccl.
ca. 19. ET repetitur idem Canon in Concilio Africano.
QVEM pulchrè in hæc verba interpretatur Vualaftridus Strabus: Hoc quoquè commemorandum videtur, quòd ipsa sacramenta quidam interdùm ieiuni, interdùm pransi percepisse leguntur, vt legitur in Canonibus Concilij Africani, capitulo octauo, his verbis: Vt sacramenta altaris non nisi à ieiunis hominibus celebrentur, excepto vno die anniuersario, quo coena Domini celebratur, & reliqua. Isti quidem eo die post prandium communicandum esse censebant, quia Dominus post legalis Pasche coenam, noui testamenti sacramenta legitur discipulis tradidisse. Alij verò, secta quadam singulari, non semel in anno, sicut superiores, sed crebrius ante Sacramentorum perceptionem cibus corporalibus refici debere iudicantes, post prandia & plenitudinem stomachi, quasi confirmati, sacris rebus necessitate corporea communicabant.

Ibidem. ET paulò post: Illud verò quod superiores in anniuersario coenae Dominicæ pransi, communicare permisi sunt, ex occasione supra exposita, emerfisse videtur. Sed à sequentibus honesta & rationabili deliberatione statutum esse cognoscitur, vt omni tempore à ieiunis sacrosancta celebrentur mysteria. Non enim ideò prandere, & postea communicare debemus, quia Dominus completor legis, author gratiæ, prius legale Pascha perfecit, deindè sacramenta euangelica instituit: Sicut nec prius corporaliter cogimur circumcidi, & postmodùm baptizari, cum sciamus Dominum nostrum factum ex muliere, factum sub lege, primò secundum legis statuta circumcisum, ac deinceps ad expletionem omnis iustitiæ,

tiae, lauacri salutaris subisse, nobisq; consecrassè primordia. Ergò à ieiunis semper celebrari debere eadem sacramenta, & generalis totius iam comprobatur vsus Ecclesiæ, & dicta Synodi Bracarenfis ostendunt. Vbi etiam supra memorata in die coenae Dominicæ communicatio, post solutum ieiunium, anathematis interpositione abscinditur.

D. BRICTII TURONENSIS EPISCOPI MISSARVM SOLENNIA.

BRICTIVS Episcopus Turonis expulsus, (inquit **D. Gregorius Turonensis**) Romam veniens, cuncta quæ pertulerat, Pape refert. Qui ad sedem Apostolicam residens, plerunq; Missarum solennia celebrans, inibi quicquid in sanctum Dei deliquerat, descedendo diluit. August. Turon. hist. frac. li. 2. c. 10.

D. AVRELII CARTHAGINIENSIS EPISCOPI SACRIFICIUM.

ORATE (inquiunt **DD. Augustinus & Alypius** ad illum scribentes) pro nobis, digni exaudiri: cum tanto quippe sacrificio acceditis ad Deum syncerissimæ dilectionis & laudis eius in operibus vestris: orate, vt & in nobis hæc luceant, quoniã nouit ille quem oratis, cum quanto nostro gaudio in vobis luceant. August. epist. 77.

D. SIMPLICIANI MEDIOLANENSIS EPISCOPI SACRORVM MINISTERIVM.

DE Donatistis (inquiunt suprascripti **Cõcil. Carth. 3. Patres**) & **Concil. Carth. 3. c. 48. Balf. Concil. Carthag. ca. 51.** pueris qui à Donatistis baptizatur, placuit vt interrogemus fratres & nostros in sacris cõministros (sic vertit **Balsamonis** interpres) Syricium & Symplicianum.

IN APHRICA SACRA MYSTERIA ANTE PVGNAM CVM GIL- DONE TYRANNO.

Nnn

IGI-

Paul. Or.
ros. li. 7.
ca. 36.

IGITUR Mascelzel iam indè à Theodosio sciés (inquit Paulus Orosius) quantum in rebus desperatissimis oratio hominis per fidem Christi à clementia Dei impetraret, Caprariam insulam adijt, vnde secum sanctos seruos Dei aliquot permotos precibus suis sumpsit, cum his, orationibus, ieiunijs, psalmis dies & noctes continuans, sine bello victoriam meruit, ac sine cæde vindictam.

* Ardalio.
logio.
* Ameram.

* Ardalio, fluminis nomen est, quod fluit inter Thebastem & Metrideram civitates, vbi cum parua manu, hoc est, cum quinque millibus (vt aiunt) militum, cõtra septuaginta millia hostium castra metatus, cum interiecta mora excedere loco, oppositasque præiacentis vallis angustias transgredi vellet, intercurrente nocte, beatum Ambrosium Episcopum Mediolani, paulò antè defunctum, per somnium sibi videre visus est, significantem manu, & impacto ad humum ter baculo, dicentem: Hic, hic, hic. Quod ille prudenti coniectura intellexit, merito annunciantis, fidem victoriæ, verbo locum, numero diem significari. Substitit, ac tertio demùm die, per noctem orationibus hymnisque peruigilem, ab ipsis cælestium sacramentorum mysterijs, in hostem circumfusum processit. Et cum ad eos, qui primi occurrerant, pia pacis verba iactaret, signiferum quendam insolenter obstitentem, & iamque pugnam excitantem, gladio percussit in brachio, eumque manu debilem, ipso vulnere cõegit pronum inclinare vexillum. Quo viso, reliquæ cohortes deditionem iam fieri priorum existimantes, certatim sese ad Mascelzelem signis tradidère cõuersis.

IN HISPANIIS, PRUDENTIO TESTE,
DAPES AC PRECES MYSTICAE.

Sacrificium cum cereis.

Prudent.
Cather.
mer. hymno 5.

A. Prudentius in hymno cerei Paschalis:
Hæc (inquit) olim Patribus præmia contulit
Insignis pietas Numinis vnici,
Culus subsidio nos quoque vescimur,

Pascen-

Pascentes dapibus pectora mysticis.

Ac paulò post:

Nos festis trahimus per pia gaudia
Noctem Concilij, vota que prospera
Certatim vigili congerimus prece,
Exstructoque agimus liba sacrario.
Pendent mobilibus lumina funibus,
Quæ suffixa micant per laquearia:
Et de languidulis fota natatibus,
Lucem perspicuo flamma iacit vitro.
Credas stelligeram desupèr aream
Ornatam geminis stare trionibus,
Et qua Phosphoreum temo regit iugum,
Parsim purpureos spargier Hesperos.

Idque in altari.

Huc pertinet, quod habet de D. Vincentio.

Sed mox subactis hostibus,
Iam pace cunctis reddita,
Altar² quietem debitam
Præstat beatis ofsibus.
Subiecta nam sacrario,
Imamque ad aram condita,
Cælestis auram muneris
Perfusa subtèr hauriunt.

Item & illud de ieiunio.

Altaris aram quod facit placabilem.

Cantus in diuinis officijs.

Te mente (inquit alibi) pura & simplici,
Te voce, te cantu pio,
Rogare curuato genu,
Flendo & canendo discimus.

Idem Per.
risteph.
hymno 5.

Idem Ca.
them.
hymno 7.

Ibid. hy.
mno 2.

LITURGICON ECCLESIAE LATINAE
 CONCILII CARTHAGINIENSIS QVOD
 IIII. NVNCVN PANT, CANONES
 CIRCA SACRIFICIVM.

Ordinatio Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, Acolyti,
 Exorcistæ, Lectoris, ac Oſtarij, ad
 sacrificij-ministeria.

Concil. Carth. 4. **L**ATE, modus ordinandi hos ministros sacrificij, tractatur
 huius Concilij initio, per septem Canones, quos prolixita-
 tis vitandæ gratia omittimus: suffecerit, locum commonstrasse Ca-
 tholico Lectori.

Ad oblationem consecrandam inuitentur Episcopi
 & Presbyteri in alijs Ecclesijs.

Ibid. c. 33. **E**PISCOPI (inquiunt) vel presbyteri, si causa visitandæ Ec-
 clesiæ, ad alterius Ecclesiam venerint, in gradu suo suscipian-
 tur, & tam ad verbum faciendum, quàm ad oblationem conse-
 crandam, inuitentur.

Diaconus corpus Domini, iussu presbyteri, in ne-
 cessitate administret.

Ibid. c. 38. **E**T Diaconus (inquiunt) præsentem presbytero, Eucharistiam
 corporis Christi populo, si necessitas coget, iussus erogat.

Diaconus tantùm tempore oblationis aut lectionis
 Albam induat.

Ibid. c. 41. **V**T Diaconus (inquiunt) tempore oblationis tantùm vel le-
 ctionis alba vtatur.

Cum hæreticis non orandum.

Ibid. c. 72. **C**VM hæreticis (inquiunt) nec orandum, nec psallendum.
 Neque cum excommunicatis.

Ibid. c. 73. **Q**VI communicauerit (inquiunt) vel orauerit cum excom-
 municato, siue clericus, siue laicus, excommunicetur.

Pro

Pro pœnitentibus, casu ante reconciliationem defun-
 ctis, oblationes fiant.

Pœnitentes (inquiunt) qui attentè leges pœnitentiæ exequun-
 tur, si casu in itinere, vel in mari mortui fuerint, ubi eis subueniri
 non possit, memoria eorum & orationibus & oblationibus com-
 mendetur.

Pœnitentes semper genua flectant.

Pœnitentes (inquiunt) etiam diebus remissionis genua flectat.
 Vsq; ad Missam Catechumenorum nullus ab Ecclē-
 sia arceatur.

VT Episcopus (inquiunt) nullum prohibeat ingredi Ecclesiã,
 & audire verbum Dei, siue gentilem, siue hæreticum, siue Iudæum,
 vsq; ad Missam Catechumenorum.

Solennis conuentus Ecclesiæ non prætermittatur.

QVI die (inquiunt) solenni, prætermisso solenni Ecclesiæ cõ-
 uentu, ad spectacula vadit, excommunicetur.

Oblationes dissidentium non recipiantur.

Oblationes (inquiunt) dissidentium fratrum, neque in sacrario,
 neq; in gazophylacio recipiantur.

Neq; eorum qui pauperes opprimunt.

EORVM (inquiunt) qui pauperes opprimunt, dona à sacerdo-
 tibus refutanda.

Oblationes defunctorum, Ecclesijs non
 negandæ.

QVI oblationes (inquiunt) defunctorum aut negant Ecclē-
 sijs, aut cum difficultate reddunt, tanquàm egentium necatores
 excommunicentur.

QVINTI A CHRIS- TO INCARNATO SECVLI SACRIFICII RITVS.

D. ANASTASII ROMANI PAPAE XL.
STATVTVM CIRCA SACRI-
FICIVM.

Standum esse dum leguntur Euangelia.

Anast. pa-
pa epist. 1.
decret.

SIGNIFICASTIS enim (inquit ipse D. Anastasius, Episcopis Germaniæ & Burgundiæ) quosdam sacerdotes in Ecclesia, quandò leguntur Euangelia, sedere, & Domini saluatoris verba non stantes, sed sedentes audire, & hoc ex Maiorum traditione se accepisse narrant: quod vt nullatenùs deinceps fieri sinatis, Apostolica autoritate mandamus. Sed dum sancta Euangelia in Ecclesia recitantur, sacerdotes & ceteri omnes præsentés, nõ sedentes, sed venerabiliter curui, in conspectu sancti Euangelij stantes, Dominica verba intentè audiant, & fideliter adorent.

Lib. Pon-
tif. c. 40.

CVIVS statuti mentionem facit & Liber Pontificalis: Hic (inquit) constituit, vt quotiescunquè sancta Euangelia recitarentur, sacerdotes non federent, sed curui starent.

Bed. mar-
tyrolog.
ad. vi.

QVAE ipsa verba reperiuntur & in Bedæ martyrologio, sed mendosè hæctenùs adscripta D. Anacleto papæ, atque adeò tranferenda ex die VI. ad V. Cal. Maias, vbi huius fit Pontificis metio.

Cal. Maij.

Citantur etiam ab Amalario Treuirensi.

Amal. de
offic. diui.

l. 3. c. 18.
Vvalafr.
de reb. Eccl.
cles. c. 22.

ITEM à Vvalafrido Strabo, qui etus ritus causam hanc addit, vt videlicet humilitatem, quæ à Domino Deo docetur, etiam ore demonstrarent.

A Ma-

A Mariano deniquè Scoto, Radulpho Tungrensi; & Martino Polono ad annum Domini 404.

EIVSDEM SIVE ALTERIVS ROMA-
NI PONTIFICIS SACRIFICIA SV-
PER RELIQVIIS SS. PETRI
ET PAVLI.

MALE ergò facit (inquit D. Hieronym. Vigilantium arguens) Romanus Episcopus, qui super mortuorum hominum Petri & Pauli, secundum nos, ossa veneranda: secundum te, vilem puluisculum, offert Domino sacrificia, & tumulos eorum Christi arbitratur altaria?

Marian.
Chrò. l. 2.
Radul. de
Canon.
obseru. c.
vlt.

MANICHAEORVM HAERETICO- RVM FLAGITIOSA MY- STERIA.

ALIVANTI verò (inquit idem diuus Anastasius) Manichæi, qui ita se demerferunt, vt nullum his auxiliantis remedium posset subuenire, subditi legibus, secundum Christianorum principum constituta: nè sanctum gregem sua contagione polluerent, per publicos iudices perpetuo sunt exilio relegati: & omnia, quæ tam in scriptis, quàm in occultis traditionibus suis habent prophana vel turpia, vt nõset populus, quid fugeret aut vitaret, oculis Christianæ plebis certa manifestatione probauimus: adeò, vt ipse, qui eorum dicebatur Episcopus, à nobis tentus, proderet flagitiosa in suis mysterijs, quæ teneret, sicut Gestorum vos series poterit edocere.

Anast. pa-
pa epist. 1.
decret.

ET Theodoretus: Præstigijs quoquè egregiè vtuntur, scelera sua mysteria peragentes. Ea de causa valdè difficiliter elui potest,

Theod.
hæc. fab. l.
1. c. vlt.

potest eorum doctrina, & qui execrandis eorum Orgijs interfuerit, eorumq; particeps extiterit, valdè est difficile transmutare à perniciem animis afferentium Dæmonum operatione, qui * ipsos initiantium decantationibus eorum animas alligant.

August.
hær. 46.

QVORVM expressiùs in hæc verba mentionem facit D. Augustinus: Qua occasione (inquit) seu potius execrabilis superstitionis quadam necessitate, coguntur electi eorum, velut Eucharistiã conspersam cum semine humano fumere, vt etiam indè, sicut de alijs cibis, quos accipiunt, substantia illa diuina purgetur. Sed hoc se facere negant, & alios nescio quos sub nomine Manichæorum facere affirmant. Derecti tamen sunt in Ecclesia, sicuti scis, apud Carthaginem, iam te ibi Diacono constituto, quãdò instante Vrso Tribuno, qui tunc domui regiæ præfuit, aliqui adducti sunt.

Leo papa
de ieiun.
decimi
mensis
scrm. 5.

D. Leo quoquè: De sacris tamen eorũ, inquit, quæ apud illos tam obscena sunt, quàm nefanda, quod inquisitioni nostræ Dñs manifestare voluit, non tacemus, nè quisquam putet nos de hac re dubiæ famæ & incertis opinionibus credidisse. Residentibus itaq; mecum Episcopis ac presbyteris, ac in eundem confessum Christianis viris ac nobilibus congregatis, electos & electas eorum iussimus præsentari. Qui cum de peruersitate dogmatis sui, & de festiuitatum suarũ consuetudine multa reseraret, illud quoquè scelus, quod eloqui verecundum est, prodiderunt, quod tanta diligentia inuestigatum est, vt nihil minus credulis, nihil obtræctatoribus relinqueretur ambiguum. Aderant enim omnes personæ, per quas nefandum facinus fuerat perpetratum, puella scilicet, vt multum decennis, & duæ mulieres, quæ ipsam nutrierat, & huic sceleri præpararant. Præstò erat etiam adolescentulus vitiator puellæ, & Episcopus ipsorum detestandi criminis ordinator. Omnium pars fuit horum & vna confessio, & patefactum est execratum, quod aures nostræ vix ferre potuerunt. Qualia repetit ipse epist. 2. & 91. siue 93.

MON-

MONTANISTARVM QVOQVE HÆRETICORVM SCELERATA MYSTERIA.

PRAETERMITTO (inquit D. Hieron. aduersus Hieron. ad Marcellam aduer. Montan.) scelerata mysteria, quæ dicuntur de lactente puero, & de victuro martyre confarrata. Mâlo, inquam, non credere: sit falsum omne quod sanguinis est.

Ac Epiphanius: In hac verò (inquit) heresi, aut in coniugata eius Quintillianorum, siue Priscillianorum, & * Pepugianorũ appellata, horrendum ac nefarium quoddam opus fieri dicunt. Puerum enim quendam valdè infantem, in festiuitate quadam per totum corpus æreis aciculis compungentes, sanguinem ipsius sibiipsis comparant, ad apparatus videlicet sacrificij.

Et Theodoretus: De mysterijs autem nonnulla quidam iactitant. Sed illi non fatentur, & sui accusationem, calumniam appellant.

D, quoquè August. Sacramenta perhibentur funesta habere. Nã de infantis anniculi sanguine, quem de toto eius corpore minutis punctiõnum vulneribus extorquent, quasi Eucharistiã suam conficere perhibentur, miscentes eum farinæ, panemq; indè facientes: qui puer, si mortuus fuerit, habetur apud eos pro martyre: si autem vixerit, pro magno sacerdote.

Atque adedò ad hæc & Manichæorum sacrificia haud dubiè alibi quoquè vbiquè alludit D. Hieron. quum hæreticorum polluta vocat sacrificia aut sacrilega, cuiusmodi loci passim occurrunt in 12. Prophetas.

D. HIERONYMI STRIDONENSIS PRESBYTERI SACRIFICIA, ET QVAE EODEM PERTINENT.

ooo QVO-

Quotidiana sacrificia.

Hierō qu.
2, ad Hi-
dibiam.

NEC Moyses (inquit D. Hieron.) dedit nobis panem ve-
rum, sed Dominus IESVS: ipse conuiuia, & conuiuium: ipse
comedens, & qui comeditur. Illius bibimus sanguinem, & sine
ipso potare nō possumus, & quotidie in sacrificijs eius de genimi-
ne vitis veræ, & vineæ Sorec, quæ interpretatur electa, ruben-
tia musta calcamus, & nouum ex his vinum bibimus de regno pa-
tris.

Idem in
Ezech. c.
45. l. 13.

HVC pertinet & illud eiusdem: Qui autem talis extiterit, vt
ministret in sanctuario, atrium ingrediatur interius, & offerat sem-
per Deo sacrificium, ita vt verus sacerdos sit, immò imitator eius,
de quo scriptum est: Tu es sacerdos in æternum secundum ordi-
nem Melchisedech: iste nullam habebit hereditatem, nisi Deum,
qui est hereditas eius.

Idem l. 2.
in Isai. c. 5.

ILLVD etiam: Et quotidie cælesti pane saturati, dicimus: Gu-
state & videte quàm suavis est Dominus.

Idē Tract.
de duobus
filijs.

ITEM illud: Vitulus saginatus, qui ad poenitentię immolatur
salutem, ipse saluator est, cuius quotidie carne pacimur, cruore
potamur.

Sacerdotum ea de causa continentia.

Idem. l. 1.
aducr. Io-
uin.

NON (inquit, explicans Apostoli locū) dicit: Eligatur Episco-
pus, qui vnā ducat vxorem, & filios faciat, sed qui vnā habue-
rit vxorem, & filios in omni subditos disciplina. Certè confiteris
non posse esse Episcopum, qui in Episcopatu filios faciat. Alio-
quē, si deprehensus fuerit, non quasi vir tenebitur, sed quasi adul-
ter damnabitur. Aut permittite sacerdotibus exercere opera nu-
ptiarum, vt idem sint virgines quod mariti: aut si sacerdotibus
non licet vxores tangere, in eo sancti sunt, quia imitantur pud-
icitiam virginalem. Sed & hoc inferendum: Si laicus & quicumque
fidelis orare non potest, nisi careat officio coniugali: sacerdoti, cui
semper pro populo offerenda sunt sacrificia, semper orandum est.

Si

Si semper orandum est, ergò semper carendum matrimonio. Nam
& in veteri lege, qui pro populo hostias offerebant, non solum in
domibus suis non erant, sed purificabantur, ad tempus ab vxoribus
separati, & vinum & ficeram non bibebant, quæ solent libidinem
prouocare.

Et alibi: Quòd si indignè accipiunt mariti, non mihi irascan-
tur, sed scripturis sanctis, immò Episcopis & Presbyteris & diaco-
nis, & vniuerso choro sacerdotali & leuitico: qui se nouerunt ho-
stias offerre non posse, si operi seruiant conjugali.

Idē Apo-
logia ad-
uer. Iouin.

Ac rursùm: Si laicis imperatur, vt propter orationem absti-
neant se ab vxorum coitu, quid de Episcopo sentiendum est, qui
quotidie pro suis populiq; peccatis, illibatas Deo oblaturus est vi-
ctimas? Relegamus Regum libros, & inueniemus sacerdotem
Abimelech de panibus propositionis noluisse prius dare Dauid
& pueris eius, nisi interrogaret, vtrum mundi essent pueri à
muliere: non vtique aliena, sed coniuge. Et nisi eos audisset
ab heri & nudiuertius vacasse ab opere coniugali, nequa-
quàm panes, quos prius negauerat, concessisset. * Tamen in-
terest inter propositionis panes & corpus CHRISTI, quantum
inter vmbra & corpora, inter imaginem & veritatem, inter
exemplaria futurorum, & ea ipsa, quæ per exemplaria præfigu-
rabantur.

Idē epist.
ad Tit. c.

EODEM spectat & illud: Apostoli, vel virgines, vel post nu-
ptias continent, Episcopi: presbyteri, diaconi, aut virgines eli-
guntur, aut vidui, aut certè post sacerdotium in æternum pu-
dici.

Idē Apol.
cit.

ILLVD quoque: Quid facient Orientis Ecclesiæ? Quid Ae-
gypti & sedis Apostolicæ, quæ aut virgines clericos accipiunt,
aut continent: aut si vxores habuerint, mariti esse desistunt?

Idem ad-
uer. Vigil.

Conuentus ad sacrificium festis diebus etiam
martyrum.

000 2 DICAT

Idem l. 2.
in epist. ad
Galat. c. 4.

DICAT aliquis: (inquit) Si dies obseruare non licet, & menses & tempora & annos, nos quoquè simile crimen incurrimus, quartam sabbati obseruantes, & parasceuen, & diem Dominicam, & ieiunium Quadragesimæ, & Paschæ festiuitatem, & Pentecostes lætitiã, & pro varietate regionum, diuersa in honorem martyriũ tempora constituta. Ad quod qui simpliciter respondebit, dicit: nõ eosdem Iudaicę obseruationis dies esse, quos nostros. Nos enim nõ azymorum Pascha celebramus, sed resurrectionis & crucis. Nec septem iuxta morem Israel numeramus hebdomadas in Pêtecoste, sed spiritũs sancti veneramur aduentum. Et nõ inordinata congregatio populi fidem minueret in Christo, propterea dies aliqui cõstituti sunt, vt in vnum omnes pariter veniremus. Non quò celebrior sit dies illa qua conuenimus: sed quò, quacunq; die conueniendum sit, ex conspectu mutuo lætitiã maior oriatur. Qui verò oppositæ quæstioni acutiùs respondere conatur, illud affirmat: oēs dies æquales esse, nec per parasceuen tantum Christum crucifigi, & die Dominica resurgere: sed semper sanctum resurrectionis esse diem, & semper eum carne vesci Dominica. Ieiunia autem, & congregationes inter dies, propterea à viris prudentibus constitutos, qui magis seculo vacant, quàm DEO: nec possunt, immò nolunt, toto in Ecclesia vitæ suæ tempore congregari, & ante humanos actus, Deo orationum suarum offerre sacrificium. Quotus enim quisque est, qui saltem hæc pauca quę statuta sunt, vel orandi tempora, vel ieiunandi, semper exercent? Itaque sicut nobis licet vel ieiunare semper, vel semper orare, & diem Dominicam, accepto DOMINI corpore, indefinenter celebrare gaudentibus: non ita & Iudæis fas est omni tempore immolare agnum, Pentecosten agere, tabernacula figere, ieiunare quotidie.

Distinctus sacerdotum à laicis locus.

Idē l. 13. in
Ezech. c.
43.

FABRICATI sunt (inquit, verba Ezechielis explicans) limen suum,

suum iuxta limen meum, vt nihil interesset inter sacrum & profanum: & postes suos iuxta postes meos, vt vnus laicorum & sacerdotum esset introitus. Vndè & Apostolus dicit: Probet autem se homo, & sic accedat ad corpus & sanguinem Domini. Et vt grauius faceret quod dicebat, sequentem iungit versiculum: Et murus erat inter me & eos: vt sacerdotalia sacrificia, & loca sacramentorum corporis & sanguinis Christi, breuissimus murus diuideret.

Statio diebus Dominicis & Paschali tempore.

MVLTA (inquit) quæ per traditionem in Ecclesijs obseruantur, auctoritatem sibi scriptæ legis vsurpauerunt, velut in lauacro tẽr caput mergitare: deindè egressos, lactis & mellis prægustare cõcordiam, ad infantie significationem: die Dominico, & per omnem Pentecosten, nec de geniculis adorare.

Idem ad
uers. Lucifer.

CVIVS traditionis rationem reddens alibi: Pentecosten, (inquit) tempus lætitiæ atque victoriæ, quo non genua flectimus, nec curuamur, sed cum Domino ad cælorum alta sustollimur.

Idē Prolog. in
Cõm. epi.
ad Ephes.

Alijs diebus genuflexio.

QVOTIDIE (inquit) in oratione flexis genibus loquor.

Orationis, alię cęremoniæ.

Idem ad
Abigañ.

AD orationem (inquit) assisto: non orarem, si non crederem: sed si verè crederem, illud cor quo Deus videtur, mundarem, manibus tunderem pectus, genas lachrymis rigarem, corpore inhorrescerem, ore pallerem, iacerem ad Domini mei pedes, eosq; fletu perfunderem, crine tergerem, hærerem certè trunco crucis, nec prius dimitterem, quàm misericordiam impetrarem. Nunc verò creberrimè in oratione mea, aut per porticus deambulo, aut de scenore computo, aut abductus turpi cogitatiõẽ, etiam quę dictu erubescenda sunt, gero. Vbi est fides? sicine putamus orasse Ionam? sic tres pueros? sic Daniele inter leones? sic certè latronem in cruce?

Idem ad
uers. Lucifer.

Sacrificij ad altare celebratio.

OOO 3 QVAM.

Ibidem.

QVAMOBREM (inquit) oro te, vt aut sacrificandi ei licentiam tribuas, cuius baptisma probas: aut reprobas eius baptisma, quem non existimas sacerdotem. Neque enim fieri potest, vt qui in baptismate sanctus est, sit apud altare peccator.

Idem ad Rustic. monach.

HVC pertinet & illud: Ita age, & viue in monasterio, vt clericus esse merearis, vt adulescentiam tuam nulla forde commacules: vt ad altare **CHRISTI** quasi de thalamo virgo procedas.

Idem ad Oceanū.

HOC etiam: Heri catechumenus, hodiè Pontifex: heri in amphitheatro, hodiè in Ecclesia: vesperè in circo, manè in altario: dudum fautor histrionum, nunc virginum consecrator.

Idem in Isai. c. 60. lib. 17.

ILLVD quoquè: Quòd autem in Hebraico scriptum notauimus, Arietes Nabaioth ministrabunt tibi, & offerent super placabili altari meo: propriè super his intelligitur, qui de gentibus electi in sacerdotium, ministri sunt saluatoris.

Idque cum mundis & candidis vestimentis.

Idem lib. 1. adu. Pelag.

QVAE sunt, rogo, (inquit) inimicitiae contra Deum, si tunicam habuero mundiorem: si Episcopus, presbyter, & diaconus, & reliquus ordo Ecclesiasticus, in administratione sacrificiorum candida veste processerint?

Ibì quotidiana sacerdotum oratio.

Idè cōtra cundè l. 2.

SACERDOTVM (inquit) quotidie ora concelebrant, ὁ μόνος ἀνεμόρητος, quod in lingua nostra dicitur: Qui solus est sine peccato. Quæ laus, iuxta sententiam tuam, frustra Deo reputatur, si est communis cum cæteris.

Concentus in Dei laudibus.

Idè ad Damasc. de duob. fil.

ΜΑΗΛΑΤΗ, inquit, chorus in vnum concinès, dicitur. Μαλή autem quidam de Latinis, symphoniam putant esse genus organi, cum concursus in Dei laudibus concentus, hoc vocabulo significetur. συμφωνία quippe, consonantia exprimitur in Latino.

Amen

Amen Concelebratio.

ROMANAE (inquit) plebis laudatur fides. Vbì alibì tanto studio & frequentia, ad Ecclesias & ad Martyrum sepulcra concurrunt? ubi sic ad similitudinem cælestis tonitru, Amereboat, & vacua idolorum templa quatiuntur? Non quòd aliam habeant Romanam fidem, nisi hanc quam omnes Christi Ecclesie, sed quòd deuotio in eis maior sit & simplicitas ad credendum.

Lectioes scripturarum.

QVID ministrum Christi, famulum tibi facis? ille in Ecclesia legit.

LECTIONES etiam à D. Hieronymo in vnum collectas, habes infra Tom. 2. in eiusdem Lektionario.

Alleluia.

ALLELUIA à D. Hieronymo in Ecclesiam Latinam introductum, habes supra ex verbis ipsius & D. Gregorij I, dum D. Damasi meminimus.

EODEM pertinet & illud: Hebræo, Græco, Latino, Syroque fermone, resonabāt Psalmi, & aurata tecta templorum, resonans in sublime quatiebat Alleluia.

ITEM quod Vigilantio inter cætera obijcit: Nunquam, nisi in Pascha, Alleluia cantandum dicit.

Lectio Euangelij per Diaconum.

EVANGELIUM (inquit) Christi quasi Diaconus lectitabas, Idque accensis cereis.

NAM & absque martyrum reliquijs (inquit) per totas Orientis Ecclesias, quandò legendum est Euangelium, accenduntur luminaria iam sole rutilante, non vtiq; ad fugandas tenebras, sed ad signum lætitiæ demonstrandum.

Offerendi mos ad altare.

SED alia, inquit, vt antè perstrinxi, monachorum est causa, alia clericorum. Clerici pascunt oues, ego pascor. Illi de altario viuunt,

mihi

Idè Præfat. in l. 2. cōm. epi. ad Galat.

Idem de vitando susp. cōturbatio.

Idè Epist. ad Dam. Greg. epi. 62. ad Io.

han. Syrac. Hierō. in Epitaph. Fabiolę. Idè adu. Vigil.

Idè ad sabinianum Diac.

Idè adu. Vigil.

Idem ad Heliodorum.

mihī quasi infructuosae arbori, securis ponitur ad radicem, si mīnus ad altare non deferō. Nec possum obtēdere paupertatem, cūm in Euangelio anum viduam duo, quę sola sibi supererant, æra mittentem, laudauerit Dominus.

Idem ad Nepotiā.

EODEM pertinet illud: Sed quasi Leuita & sacerdos viuo de decimis: & altari seruiens, altaris oblatione sustentor: habens victum & vestitum, his contentus ero: & nudam crucem nudus sequar.

Offerentium nomina, ad id vsque temporis publicata per Diaconum.

Idē in Hierem. ca. 11. lib. 2.

AT nunc (inquit) publicē recitantur offerentium nomina, & redemptio peccatorum mutatur in laudem: nec meminerunt viduę illius in Euangelio, quę in gazophylacium duo æra mittendo, omnium diuitum vicit donaria.

Idem in Ezech. c. 18. lib. 6.

ET rursūm: Publicē (inquit) diaconus in Ecclesijs recitat offerentium nomina: tantum offert illa, tantum ille pollicitus est, placetq; sibi ad plausum populi, torquente eos conscientia.

Catechumenorum exclusio, quam Marcion hæreticus improbat.

Idē in c. 6. epist. ad Galat. 1. 3.

MARCION (inquit tractans illud, Communicet autem is qui catechizatur &c.) hunc locum itā interpretatus est, vt putaret fideles & catechumenos simul orare debere, & magistrum communicare in oratione discipulis: illo vel maximē elatus, quod sequatur, in omnibus bonis: Cūm vtiq; si de oratione sermo fuisset, non debuerit ei p̄cipi, qui catechizatur: sed ei, qui se catechizat, id est, non discipulo, sed magistro.

Sanctus, sanctus, sanctus.

Idē prol. de 42. mansion.

HIS (inquit) duabus manibus, quasi duobus Seraphim, in confessionem sanctę Trinitatis erumpimus, dicentes: Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus Sabaoth.

Solennis oratio & imprecatio.

SA-

SACERDOTES quoquē (inquit) qui Eucharistię seruiunt, & sanguinem Domini populis eius diuidunt, impiē agunt in legem Christi, putantes *ευχαριστιας* imprecantis facere verba, non vitam: & necessariam esse tantū solennem orationem, & non sacerdotū merita, de quibus dicitur: Et sacerdos in quo fuerit macula, non accedet offerre oblationes Domino.

AC paulopost: Sacerdotes quoq; qui dant baptismum, & ad Eucharistiā Domini imprecantur aduentū, faciunt oleum Christomatis, manus imponunt, catechumenos erudiunt, Leuitas & alios constituunt sacerdotes.

Corporis & sanguinis Domini per sacerdotes confectio.

ABSIT (inquit) vt de his quicquam sinistrum loquar, qui Apostolico gradui succedentes, Christi corpus sacro ore conficiunt, per quos & nos Christiani sumus.

ITEM Epistola ad Euangelum: (sic enim MS. cod. pro Euang.) Ad quorum preces Christi corpus sanguisque conficitur.

AC rursūm: Hilarius (siue Hilarus, vt MS. aliquot codices) quū Diaconus de Ecclesia recesserit, solusque, vt putat, turba sit mundi, neque Eucharistiā conficere potest, Episcopos & presbyteros non habens, neque baptismum sine Eucharistia tradere.

ET iterūm: Quanto magis Pontifex & Episcopus, quem oportet esse sine crimine, tantarūque virtutum, vt semper moretur in sanctis: & paratus sit victimas offerre pro populo, sequester Dei & hominum, & carnes agni sacro ore conficiens, quia sanctum oleum Dei sui su per eum est?

Christi quoquē immolatio.

HOC conuiuium (inquit) quotidie celebratur, quotidie pater filium recipit, semper Christus credentibus immolatur.

Orationis Dominicę in sacrificio quotidiana recitatio.

Ppp

Sic

Idem ad Damasc. de duobus filijs.

Idem lib.
3. adu.
Pelag.

Si c docuit (inquit) Apostolos suos, vt quotidie in corporis illius sacrificio credentes audeant loqui: Pater noster qui es in caelis, sanctificetur nomen tuum.

Ac paulò post: Panem quotidianum, siue super omnes substantias, venturum Apostoli deprecantur, vt digni sint assumptione corporis Christi.

Et rursus: De baptismatis fonte surgentes, & regenerati in Dominum Saluatorem, impleto illo, quod de se scriptum est: Beati quorum remissa sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata: statim in prima corporis communiõe Christi dicunt, Et dimitte nobis debita nostra.

Corporis Domini administratio & sumptio

Idē adu.
Lucifer.

EPISCOPI (inquit) est, corpus Domini ad tractare, & de sublimi loco Eucharistiam ministrare populo.

Idē cõtra
Iouin. l. 2.

EODEM pertinet illud: Quasi nõ & nos Christi corpus æqualiter accipiamus. Vna est in mysterijs sanctificatio domini & ferui, nobilis & ignobilis, regis & militis: quanquam pro accipientium meritis, diuersum fiat quod vnum est. Qui enim indignè manducauerit & biberit, reus erit violati corporis & sanguinis Christi.

Manuum extensio & osculum in communiõe.

Idem ad
Theoph.
Alexandr.

QUIS QUAM NE tibi (inquit) inuitus communicat? Quisquam ne extensa manu vertit faciem, & inter sacras epulas, iudæ osculum porrigit?

In communicatione responsio.

Amen.

Ibid. paulo
ante.

SI munera (inquit) nostra absque pace offerre non possumus, quanto magis & Christi corpus accipere? Qua conscientia ad Eucharistiam Christi accedam, & respondebo, Amen, quum de caritate dubitem porrigentis?

Benedictio sacerdotis,

SE

Si presbyter, (inquit, tractans de sacris ordinibus) Christum cõsecrat, cum in altario Dei sacramenta benedicit: benedicere populo nõ debet, quod Christum etiam meruit cõsecrare? Ac paulò post: Hoc in Ecclesijs tuis faciant, quod Romæ, siue quod in Oriẽte, quod in Italia, quod in Creta, quod in Cypro, quod in Africa, quod in Illyrico, quod in Hispania, quod in Britannia, quod etiam ex parte per Gallias, quod in omnibus locis vbi humilitas perseuerat.

QUEM locum tanquam ipsius factum genuinum, in hæc verba citat Micrologus: Beatus Hieronymus, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis presbyter, qui sub beato Damaso, & post ipsum vsq; ad Sixtum successorem eius, Ecclesiasticis institutis inuigilauit: ipse, inquam, Rustico Narbonensi Episcopo, de Ecclesiasticis Ordinibus scribens, presbyteros à benedictione super populum, non prohibendos esse asserit.

Sacrificia diei Dominici.

QUOD si idem (inquit alibi D. Hieron.) vigilias in Basilicis martyrum existimas respiciendas, ne sæpè videamur Pascha celebrare, & non solennes post annum exercere vigilias: ergò & die Dominico non sunt Christo offerenda sacrificia, ne resurrectionis Domini crebrò pascha celebremus, & incipiamus non vnum Pascha habere, sed plurima.

Oblatio in reconciliatione Pœnitentium.

SACERDOS quippe (inquit idem alio loco) pro laico offert oblationem suam, imponit manum subiecto, reditum sancti spiritus inuocat: atq; ita eum qui traditus fuerat satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus fieret, indicta in populum oratione, altario reconciliat, nec prius vnum membrum restituit sanitati, quam omnia simul membra conflauerint.

D. EXUPERII THOLOSAE EPISCOPI SACRAMENTORVM ADMINISTRATIONE.

PPP 2 QVI

Idē epist.
ad Rustic.
Narbon.

Microlog. de
diuin. obseru.
c. 27.

Hieron. adu. Vigilant.

Idē adu. Lucifer.

Hieron. QVI Pontifex (inquit, ad eum scribens, D. Hieron.) Domini
Profog. in es, & calcas in fine mundi torcularia, vt sitientibus populis sangui-
Zachar. nis Christi vinum tribuas.

Idem ad EODEM pertinet illud de eodem, persecutionis Vandalorum
Rustic. siue Gothorum tempore: Nihil illo ditius, qui corpus Domini
monach. vimineo canistro, sanguinem portat in vitro.

D. NEPOTIANI PRESBYTERI MI- NISTERIVM CHRISTI.

In ministerio certæ tunicæ vsus.

Idē in epi QVIS (inquit idem D. Hieron.) crederet in tali illum tempore
taph. Ne- nostra necessitudinis recordari, & luctante anima, studiorum sci-
pot. re dulcedinem? Adprehēsa auunculi manu, hanc, inquit, tunicam,
qua vtebar in ministerio Christi, mitte dilectissimo mihi, & tate pa-
tri, fratri collegio.

Altaris, velorum, sacrarij, vasorum vsus, & ornatus
basilicarum.

ERAT ergò sollicitus, (inquit idem) si niteret altare, si parietes
absq; fuligine, si pauimēta tersa, si ianitor creber in porta, vela sem-
per in ostijs, si sacrarium mundum, si vasa luculenta, & in omnes
ceremonias pia sollicitudo disposita: non minus, non maius negli-
gebat officium: vbicunq; eum queres, in Ecclesia inuenires.

Ac paulopòst: Basilicas item Ecclesiæ, & martyrum concilia-
bula, diuersis floribus & arborum comis, vitiumq; pampinis ad-
umbravit: vt quicquid placebat in Ecclesia, tam dispositione quàm
visu, presbyteri laborem & studium testaretur.

GETARVM RELIGIO IN CIRCUNFE- RENDIS ECCLESIA RV M TEN- TORIIS.

Idē Epist. GETARVM (inquit idem D. Hieron.) rutilus & flauus exer-
ad Lactā. citus, Ecclesiarum circumfert tentoria, & idèò forsitan cōtra
nos æqua pugnat acie, quia pari religione confidunt.

R V.

RUFINI AQVILEIENSIS PRESBY- TERI SACRIFICIA.

Quotidiana sacrificia.

LATIBVLVM (inquit, psalmi locum explicans) suum
tenebras posuit, quia cæleste suum sacramentum nobis in
obscurate constituit. Hinc est, quòd sacramentum corporis &
sanguinis Christi quotidie tractamus: nec tamen lucem, nec glo-
riam eius, quam fide credimus, oculis adhuc videre valemus. Rufin. com. in Psalm. 17.

EODEM & illud pertinet: Parua (inquit) erat Ecclesia, cum
in vna gente tantum, id est, in Iudæa notus erat Deus. Modò ma-
gna est, quia toto terrarum orbe diffusa: in ea quotidie laudes Deo
referuntur, vota & sacrificia persoluantur: non in abscondito, pro-
pter timorè persequentium: sed in manifesto, in cōspectu credentium.

ITEM illud: Vnde & laudes & sacrificia non cessat celebrare
Ecclesia. Idem in Psalm. 26.

In ijs adoratio.

IN eo (inquit alibi) quod ait, Vniuersi fines terræ: & Vniuersi
sæ familiæ gentium: insinuat, in omni parte mundi, & in omni
gente coli & adorari Dominum. Preuidebat vir sanctus futurum,
quod nos modò videmus adimpletum. Idem in Psal. 21.

Ac paulopòst: Gustauerunt & probauerunt, quoniam suavis
est Dominus, & idèò adorauerunt. Ibid.

CONCILII CARTHAGINIENSIS, QVOD V-
VOCANT, CIRCA SACRIFICIVM CA-
NONES. Acta huius Synodi post Consulatum Stili-
conis XVI. Cal. Iulias, & sub Vincentio
ac Frauita Consulibus, (qui idem annus
est) idibus septembris satis testatur, eodè
tempore, publicatos esse Canones illos,
qui titulo Concilij V. Carthaginiensis
sunt editi, & pro iisdem habendos: qua-
rè & nos hic simul, tanquam eiusdem
Concilij, citauimus.

Diebus Paschæ, Dominicis, & alijs celebribus spectacula conuen-
tum Ecclesiæ non impediunt.

Ppp 3 NEC

Concil.
Afric. c. 28
Balsam.
cōcil. Car.
thag. c.
64.

NECNON & illud petendum (inquiunt Patres in Actis eius Synodi, ut in Concilio Africano & apud Balsamonē recitantur) ut spectacula theatrorum cæterorumq; ludorum, die Dominica vel cæteris religionis Christianæ diebus celeberrimis amoveantur, maximè, quia sancti paschæ octavarum die populi ad circum magis, quàm ad Ecclesiam conueniunt.

Non recitetur Episcopi nomen inter sacerdotes, qui Ecclesiæ hæredes extraneos vel hæreticos seu paganos prætulit.

Cōc. Afri.
c. 48.
Balsam.
cōcil. Car.
thag. c. 84.

ITEM constitutum est (inquiunt Patres eiusdem synodi) ut si quis Episcopus hæredes extraneos à consanguinitate sua, vel hæreticos etiam consanguineos aut paganos, Ecclesiæ prætulit, saltem post mortem anathema ei dicatur, atq; eius nomen inter Dei sacerdotes nullo modo recitetur.

Altaria, in quibus nullæ sunt conditæ martyrum reliquiæ, ab Episcopis euertantur.

Cōc. Cart.
5. c. 14.
Afric. cōc.
c. 50.
Balsam.
conc. Car.
thag. c. 86.

ITEM placuit (inquiunt ijdem, tum locis citatis, tum in ipsis qui extant Canonibus eius Concilij titulo) ut altaria, quæ passim per agros & per vias, tanquàm memoriæ martyrum constituuntur, in quibus nullum corpus aut reliquiæ martyrum conditæ probatur, ab Episcopis, qui locis eisdem præsent, si fieri potest, euertantur. Si autem hoc per tumultus populares non sinitur, plebes tamen admoneantur, nè illa loca frequentent, ut qui rectè sapiunt, nulla ibi superstitione deuinci teneantur. Et omninò nulla memoria martyrum probabiliter acceptetur, nisi ubi corpus aut aliquæ reliquiæ sunt, aut origo alicuius habitationis, aut possessionis, aut passionis fidelissima origine traditur. Nā quæ per somnia & per inanes quasi reuelationes quorumlibet hominum ubicunquè cōstituuntur altaria, omni modo reprobentur.

GREGORII CORDVBENSIS EPISCOPI MISSAE QVOTIDIANAE.

THEO-

THEODOSIVS (inquit Vualafrius Strabo) religiosus imperator, laudauit Gregorium Cordubensem Episcopum, quòd omni die Missas explicans, eorum martyrum quorum Natalitia essent, nomina plura commemoraret.

Vualafri.
Strab. de
reb. Eccl.
c. 28.

**D. INNOCENTII PAPAE ROMANI
XLI. DECRETA CIRCA MYSTERIORVM CONFECTI-
NEM.**

In conficiendis mysterijs instituta Apostolorum & Romanæ Ecclesiæ seruanda.

SI instituta (inquit D. Innocentius ad Decennium Eugubini Episcopum) Ecclesiastica, ut sunt à beatis Apostolis tradita, integra vellent seruare Domini sacerdotes, nulla diuersitas, nulla varietas in ipsis ordinibus & consecrationibus haberetur. Sed dum vnusquisq; non quod traditum est, sed quod sibi visum fuerit, hoc æstimat esse tenendū, inde diuersa in diuersis locis vel ecclesijs aut teneri, aut celebrari videntur: ac fit scandalū populis, qui dum nesciūt traditiones antiquas, humana præsumptione corruptas, putāt sibi aut Ecclesias nō conuenire, aut ab Apostolis vel ab apostolicis viris contrarietate inductā. Quis enim nesciat, aut nō aduertat, id, quod à principe Apostolorū Petro Romanæ Ecclesiæ traditū est, ac nunc vsq; custoditur, ab omnibus debere seruari, nec superinduci aut introduci aliquid, quod aut authoritate non habeat, aut aliud accipere videatur exemplū? præsertim cum sit manifestū, in oēm Italiā, Gallias, Hispanias, Aphricā atq; Sicilia, insulasq; interfacētes, nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Apostolus Petrus aut eius successores, constituerint sacerdotes? Aut legant, si in his provincijs alius Apostolorum inuenitur aut legitur docuisse. Quod si non legunt, quia nusquam inueiunt: oportet eos hoc sequi, quod Ecclesia Romana custodit, à qua eos principium

Innocent.
I. init. E-
pist. 1.

acce...

accepisse, non dubium est, nè, dum peregrinis assertionibus studeat, caput institutionum videantur omittere. Sepè dilectionem tuam ad urbem venisse, ac nobiscum in Ecclesia cõuenisse, & quem morem vel in consecrandis mysterijs, vel in ceteris agendis, arcanis teneat, cognouisse, dubium non est. Quod sufficere in informationem Ecclesiae tuae vel reformationem (si precessores tui minus aliquid, aut aliter tenuerunt) satis certum haberem, nisi de aliquibus consulendos non esse duxisses. Quibus idcirco respondemus, non quòd te aliqua ignorare credamus, sed ut maiori autoritate vel tuos instituas, vel si qui à Romanæ Ecclesie institutionibus errant, aut commoneas, aut indicare non differas, ut scire valeamus, qui sint, qui aut nouitates inducunt, aut alterius Ecclesie, quàm Romanæ, existimant consuetudinem esse seruandam.

Pax indicenda non ante, sed post, confecta
mysteria.

Ibid. c. 1.

PACEM ergò (inquit ibidem) asseris ante confecta mysteria quosdam populis imperare, vel sibi inter sacerdotes tradere: cum post omnia, quæ aperire non debeo, pax sit necessariò indicenda, per quam constet, populum ad omnia, quæ in mysterijs aguntur, atq; in Ecclesia celebrantur, prebuisse consensum, ac finita esse, pacis concludentis signaculo demonstrantur.

* Strabi:
Vvalafr.
de reb. Ec.
cl. c. 22.

EODEM pertinet illud de ipso, Vvalafridi & Strabonis: Pacem ante communionem dari, Innocentius papa decretis suis instituit: scilicet, ut quod in oratione sancta sub sponfione remissionis præmittimus, pacatos nos ipso opere demonstremus.

Microlog.
c. 18.

QUOD paucis repetitur à Micrologo & Mariano Scoto, Sigeberto, ac Martino Polono in Chronicis, item Radulpho Tungrésii, de canon. obseru. c. vlt.

Nomina recitanda non ante precem sacerdotis, sed
inter ipsa mysteria.

Innocent.
ibid. c. 2.

DE nominibus autem (inquit loco citato D. Innocentius) recitandis

citandis antequàm precem sacerdos faciat, atq; eorum oblationes, quorù nomina recitanda sunt, sua oratione commendat: quàm superfluum sit, & ipse pro tua prudentia recognoscis, ut, cuius hostiã necdùm Deo offeras, eius antè nomen insinues, quanuis illi incognitum sit nihil. Priùs ergò oblationes sunt cõmendandæ, ac tunc eorù nomina, quorum sunt oblationes, edicèda: ut inter sacra mysteria nominentur, non inter alia, quæ antè præmittimus, ut ipsis mysterijs viam futuris precibus aperiamus.

Biduo ante Pascha sacramenta non celebranda.

CONSTAT, (inquit ibidem) Apostolos biduo isto & in mero- ibid. c. 4. re fuisse, & propter metum Iudeorù se occuluisse. Quod utique nõ dubiũ est, intantum eos ieiunasse biduo memorato, ut traditio Ecclesie habeat, isto biduo sacramenta penitus non celebrari.

QUEM locum, ut probent Ecclesie adhuc hodiè obseruatam consuetudinem, de feria 6. passionis Domini, qua consecratio nulla fit, sed solo corpore communicat sacerdos à precedente die reseruato: citant Alcuinus de diuinis offic. pag. 57. Amalar. l. 1. c. 53. & l. 4. c. 20. ac Hrabanus de instit. cleric. l. 2. c. 27.

Consecrata Episcopi oblatio, quam fermentum nuncupabant,
solis mittatur presbyteris ciuitatis.

DE fermento verò (inquit idem) quod die Dominica per ti- ibid. c. 5. tulos mittimus, superfluè nos consulere voluisti, cum omnes Ecclesie nostræ intrà ciuitatem sint constitutæ. Quarum Presbyteri, quia die ipsa propter plebem sibi creditam, nobiscum conuenire non possunt, idcirco fermentum, à nobis confectum, per acolytos accipiunt, ut se à nostra communionem, maximè illa die, nõ iudicent separatos. Quod per parochias fieri debere non puto, quia nec longè portanda sunt sacramenta: nec nos per cœmeteria diuersa constitutis presbyteris destinamus, quum ipsi presbyteri eorum conficiendorum ius habeant atq; licentiam.

QUOD quid sibi velit, & hinc & supra in decretis Syricij & Mel-

Auth. in.
cert. de di.
u. off. l. 1.

chiadis Pontificum, interpretatur Author quidam incertus MS. librorū quinq; apud doctis. virum Melchiorē Hittorpiū: Legitur (inquit) constituisse S. Syricius Papa, vt nullus Presbyter Missas celebraret per omnem hebdomadam nisi consecratum episcopi loci designati susciperet declaratum, quod nominatur fermentū: iuxta quod B. Melchias Papa primū fecit oblationes cōsecratas ab Episcopis, propter hereticos per Ecclesias dirigi, quæ certi gratia mysterij declaratur sub nomine fermenti. Dñs em̄ & saluator noster docet cauendū esse à fermento pharisæorū, quod Euangelista exponit, doctrinā esse & traditiones eorū, dicēs eos sine causā colere Deum, docētes doctrinas & mandata hominū. Qui cū negligunt azyma synceritatis & veritatis ritē comedere in noua cōspersione, qua per nouitatē fidei vnus panis & vnū corpus multi dicimur existere: nesciunt forsitā discernere vetus fermentū, quod dicit Apostolus esse fermentū malitiæ & nequitie. Propter hanc igitur heresim pharisæorum, qui dicuntur diuisi, ab vnitatis s. ordinis Ecclesiastici, siue propter communionē episcoporum, qua significatur debere presbyter perseuerare in doctrina Apostolorū atq; Apostolicorū virorum, quorum successores sunt Episcopi: ppter hanc, inquam, iubetur, sicut in libro de gestis pōtificialibus legitur, vt nullus presbyterorū Missas celebrare præsumat per omnem hebdomadā, nisi consecratum Episcopi loci designati suscipiat declaratū, quod nominatur fermentum. Hinc etiam S. Papa Innocentius, scribens ad Decentium Episcopum: De fermento, inquit, quod die Domīnico per titulos mittimus &c.

Sacerdotibus etiam à proprijs vxoribus abstinentum propter quotidiana sacrificia.

Idem Innocent.
epist. 2. ca.
9.

Præterea (inquit idē D. Innocent. scribēs Victicio Rothomagensi Episcopo) quod dignū & pudicū & honestū est, tenere Ecclesia omnimodō debet, vt sacerdotes & Leuitæ cum vxorib⁹ suis nō coeāt, quia ministerij quotidiani necessitatibus occupātur, Scriptū est

est enim: Sancti estote, quoniā & ego sum sanctus, Dñs Deus vester. Nā si priscis tēporibus, de tēplo Dei sacerdotes anno vicis suæ nō discēdebāt, sicut de Zacharia legimus, nec domum suā omninō tangebant, quibus vti quē propter sobolis successione vxorius vsus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu, & præterq̄, ex semine Aaron, ad sacerdotiū nullus fuerat præceptus accedere: quanto magis hi sacerdotes vel Leuitæ pudicitia ex die ordinationis suæ seruare debēt, quibus vel sacerdotiū, vel ministeriū sine successione est, nec præterit dies, qua vel à sacrificijs diuinis, vel à baptismatis officio vacēt? Nā si B. Apostolus Paulus ad Corinth. scripsit, dicēs: Abstinete vos ad tēpus, vt vacetis orationi, & hoc vti quē laicis præcepit: multo magis sacerdotes, quibus & orandi & sacrificandi iuge officium est, semper debebunt huiusmodi cōsortio abstinerere. Quod si cōtaminatus fuerit carnali cōcupiscentia, quo pudore sacrificare vsurpabit? aut qua conscientia, quo ve merito exaudiri posse se credit, quum dictū sit, Oīa munda mundis, coinquatis aut & infidelibus nihil mundum? Sed fortē licere hoc credit, quia scriptū est, Vnius vxoris virum. Non permanentē in concupiscentia generandi, dixit, sed propter futuram cōtinentiam. Neq; enim integros corpore nō admisit, qui ait: Vellem autem omnes sic esse, sicut & ego.

Alio quō omni Ecclesiastico honore priuentur.

Proposuiſti (inquit idē D. Innocēt. epist. ad Exuperiū Tholosanū Episcopū) quod de his obseruari debeat, quos in diaconi ministerio, aut in officio presbyteri positos, incōtinentes esse aut fuisse, generati filij pdiderunt. De his & diuinarū legum manifesta est disciplina, & beatæ recordationis viri Syricij Episcopi monita euidentia cōmeārunt, vt incōtinentes, in officijs talibus positi, omni Ecclesiastico honore priuarētur, nec admitterētur accedere ad ministeriū, qd̄ sola cōtinentia oportet impleri. Est em̄ vetus admodū sacre legis autoritas, iam inde ab initio custodita, quod in templo anno vicis suæ habitare præcepti sunt sacerdotes, vt seruiētes sacris

- oblationibus, puros & ab omni labe purgatos, sibi vendicent diuina ministeria, neque eos ad sacrificia fas sit admitti, qui exercent vel cum vxore carnale confortium, quia scriptum est: Sancti **Leuit. 11. g. & 20. b.** estote, quia & ego sanctus sum, Dominus DEVS vester. Quibus utique propter sobolis successione[m] vxorius vsus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu ad sacerdotium nullus fuerat praeceptus **Num. 18.** accedere: quanto magis hi sacerdotes vel Leuitae pudicitiam ex die ordinationis suae seruare debent, quibus vel sacerdotium, vel ministerium sine successione est, nec preterit dies, qua vel à sacrificijs diuinis, vel à baptismatis officio vacent? Nam si B. Paulus **1. Corin. 7.** Apostolus ad Corinthios scribit, dicens: Abstinete vos ad tempus, vt vacetis orationi: & hoc utique laicis praecepit: multo magis sacerdotes, quibus & orandi & sacrificandi iuge officium est, semper debent ab huiusmodi confortio abstinere. Qui si cõtaminatus fuerit carnali concupiscetia, quo pudore vel sacrificare vsurpabit? aut qua conscientia, quo ve merito exaudiri se credit, quũ dictum sit, Oĩa munda mũdis, coïnquinatis aut & infidelibus nihil mundum? Sed **Tit. 1.** fortasse hoc licere credit, quia scriptũ est, vnus vxoris virũ. Nõ de permanente in concupiscetia generandi, hoc dixit, sed propter continentiam futurã. Neq; enim integro corpore non admisit, qui ait: **1. Tim. 3.** **Tit. 1.** Vellem autem vos sic esse, sicut & ego. Quod & apertius declarat, dicens: Qui aut in carne sunt, Deo placere nõ possunt. Vos aut iam nõ estis in carne, sed in spiritu. Et, Habentem filios: non, generantem, dixit. Sed ea planè dispar & diuersa sentetia est. Nam si ad aliquos forma illa Ecclesiasticę vite, pariter & disciplinę, quę ab Episcopo Syricio ad prouincias cõmeauit, non probabitur peruenisse: his ignorationis venia remittitur, ita vt decæterò peritũs incipiãt abstinere. Et ita gradus, in quibus inuerti fuerint, sic * retentent, vt eis nõ liceat ad potiora cõscendere. Quibus in beneficio esse debet, quod hunc ipsum locũ, quem retinet, non amittũt. Si qui aut scisse formã viuẽdi, missam à Syricio, detegẽtur, neq; statim cupiditates

libi.

libidinis abieciſſe, illi sunt modis omnibus submouendi, quia post admonitionẽ cognitam, praeponendam arbitrati sunt voluptatem.

EODEM pertinet illud eiusdem ad Maximum & Seuerum de **Idẽ epi. 4.** ijs, qui in sacerdotio filios procreãrũt: Eos qui talia perpetrãſſe dicuntur, iubebitis in medio collocari: discussisque obiectionibus, quae ipsiſ presbyteris impinguntur, si conuicti fuerint, à sacerdotali remoueantur officio: quia si sancti non sunt, sancta tractare non possunt, atque alieni efficiantur à ministerio, quod viuendo illicitè polluerunt.

In aliena parochia, inconsulto eius loci Episcopo, nõ Episcopus quidem diuina mysteria celebret.

NOMENTANAM (inquit idem ad Florentium Tiburtinensem Episcopum) siue Felicientem parochiam, ad suam dicecesim à maioribus pertinentem, inuasisse te, atque illic diuina celebrãſſe mysteria, inconsulto eodem ac nesciente, non sine dolore conquestus est. Quod si verum est, non leuiter te culpam incurrisse cognoscas. **Idẽ epi. 8.**

Communibus orationibus plũs studendum, quàm priuatis.

QUIA (inquit epist. ad DD. Aurelium & Augustinum) communibus & alternis plũs agimus orationibus, quàm priuatis. **Idẽ ep. 10.**

DE quo eius loco sic Micrologus & post eum Radulphus Tugrensis. Sunt & aliae (inquit) multae orationes, quas quidam ad pacem & communionem priuatim frequẽtant, sed diligentiores antiquiorum traditionum obseruatores, nos in huiusmodi priuatis orationibus breuitati studere docuerunt, potiusque publicis precibus in officio Missae occupari voluerunt. Nam beatus Innocentius Papa, scribens sancto Augustino & Aurelio episcopis, asserit quod plũs communibus & publicis, quàm singularibus & priuatis orationibus, proficere poterimus. **Microlog. de eccl. obser. cap. 18. Radulph. ca. vlt.**

Q99 3 Laica

Laica tantum tribuatur communicio clericis ab hæresi redeuntibus.

Idē epist. 22. ca. 4. NOSTRAE verò lex est Ecclesiæ, (inquit idem ad Episcopos Macedoniæ) venientibus ab hæreticis, qui tamen illic baptizati sint, per manûs impositionem laicam tantum tribuere communicio- nem, nec ex his aliquem, in clericatûs honorem vel exiguum sub- rogare.

Presbyterorum officium, sacramenta conficere, populis distri- buere, & Missas complere, secundum consuetudinem.

Ibid. ca. 5. NUNC illud, (inquit ibidem) quod superest, interrogo, quum se presbyterum à Bonoso confideret ordinatum, si non sacramenta conficit, si non populis distribuit, si non Missas secundum consue- tudinem compleuit.

Sub hoc primùm Pōtifice cō- tigisse hoc concilium, satis pa- ter ex epist. Innocentij 24. ad Synodum Toletanam: quam contigisse verisimile est Sti- licone 11. & Antonino cons.

CONCILII TOLETANI I. DE SACRIFICIO CA- NONES.

Pœnitentes nõ admittantur ad id officij, vt Apo- stolum aut Euangelium in Ecclesia legant.

Concil. Tolet. 1. can. 2. ITEM placuit, (inquiunt huius Concilij Patres) vt pœnitentes non admittantur ad clerum, nisi tantum si necessitas aut vsus ex- egerit: & tunc inter Ostiarios deputentur, vel inter Lectores, ita vt * epistolâ Euangelia aut * Apostolum non legant.

Immò Diaconi post pœnitentiam sacra tractare non permittuntur.

Ibidem. Si autē ante (inquiunt) ordinati sunt Diacones, inter subdiacones habeantur, ita vt manum non imponant, nec sacra contingant.

Sacrificio quotidiano intersint omnes clerici.

Ibid. ca. 5. PRESBYTER (inquiunt) vel diaconus, vel subdiaconus, vel qui- libet Ecclesiæ deputatus clericus, si intrâ ciuitatem fuerit, vel in lo- co, in quo Ecclesia est, aut castella, aut vici sunt, aut villæ, si ad Ec- clesiam,

clesiam, aut ad sacrificium quotidianum non venerit, clericus non habeatur: si calligatus, per satisfactionem veniam ab episcopo no- luit promereri.

Nunquam communicantes, abstineantur.

DE his (inquiunt) qui intrant in Ecclesiam, & deprehenduntur **Ibidem ca. 13.** nunquam communicare, ad moneantur. Quod si non communi- cant, ad pœnitentiam accedant. Si communicant, nõ semper absti- neant. Si non fecerint, abstineantur.

Accepta à sacerdote eucharistiã si quis nõ sumpserit, appellatur.

Si quis autē (inquiunt) acceptam à sacerdote Eucharistiam non sumpserit, velut sacrilegus propellatur. **Ibidem ca. 14.**

CONCILII CVIVSDAM CAR- **Contigit hoc Conci- lium Honor. VII. & Theodof. II. Cons. quod plenarium fuit totius Africæ.**
THAGINIENSIS CANON DE
PRECIBVS ET PRAEFATIO-
NIBVS ADPROBATIS.

PLACVIT (inquiunt Patres, vt citatur hic Canon in Africa- **Afric. cõ- cil. ca. 70.** no Concilio & apud Balsamonem) hoc, vt preces quæ probatæ **Balsam. Carthag. Concil. ca. 106.** fuerint in Concilio, siue Præfationes, siue commédationes, seu ma- nus impositiones, ab omnibus celebrètur: nec aliæ omninò contra fidem proferantur, sed quæcunq; cum prudentioribus fuerint col- lata, dicantur. Quem sanè Canonem tanquam etiam Carthaginiẽ- sis Concilij citat Vvalafrid. Strabus de rebus Eccl. c. 22.

ALARICI GOTHORVM REGIS, IN
VRBIS ROMAE EXPVGNATIONE,
ERGA ECCLESIAS ET VASA SA-
CRA REVERENTIA.

Adest (inquit Paulus Orosius) Alaricus, trepidã Romã obsidet, tur- **Paul. Oros. l. 7. aduers. pag. c. 29.** bat, irrûpit. Dato tñ pcepto prius, vt si q; in sancta loca, p̄cipueq; in sanctorû Apostolorû Petri & Pauli basilicas confugissent, hos in- primis inuiolatos securosq; esse sineret. et paulopost: Discurrētibus itaq; p urbē barbaris, fortè vn⁹ Gothorû, idēq; potēs & Christian⁹, **sacram**

facram Deo virginem iam ætate prouectam, in quadam ecclesia-
stica domo reperit: cumq; ab ea aurum argentumque honestè ex-
poscere, illa fidei constantia esse apud se plurimum, & mox pro-
ferendum spondit, ac protulit. Dumque expositis opibus atto-
nitum barbarum magnitudine, & pondere, ac pulchritudine, igno-
ta etiam vasorum qualitate * videret, virgo Christi ad barbarum
ait: Hæc Petri Apostoli sacra ministeria sunt. Præsume, si audes,
de facto tu videris. Ego, quia defendere nequeo, * contendere nõ
audeo. Barbarus verò ad reuerentiam religionis, timore Dei & fi-
de virginis motus, ad Alaricum hæc per nuncium retulit, qui con-
tinuò reportari ad Apostoli basilicam vniuersa, vt erant, vasa im-
peravit: virginem etiam, simulque omnes, qui se adiungerent,
Christianos eodem cum defensione deduci. Ea domus à sanctis se-
dibus longo (vt ferunt) & medio interiectu vrbs aberat. Itaque
magno spectaculo omnium, disposita per singulos singula, & super
capita elata palàm aurea atque argentea vasa portantur, exertis vn-
dique ad defensionem gladijs, pia pompa munitur. Hymnis Deo
Romanis barbarisq; concinentibus, publicè canitur. Personat latè
in excidio vrbs salutis tuba, omnesque etiam in abditis latentes
inuitat ac pulsât. Concurrunt vndique ad vasa Petri, vasa Christi:
plurimi etiam pagani Christianis professione, si non fide, admiscé-
tur: & per hoc tamen ad tempus, quo magis confundantur, eua-
dunt. Quanto copiosius aggregantur Romani confugientes, tanto
auidius circumfunduntur barbari defensores. O sacra & ineffabi-
lis diuini iudicij discretio. O sanctum istud & salutare flumen,
quod * per arua exortum, dum beato alueo in sanctorum sedes
remittit, oberrantes periclitantesq; animas in salutis sinum piarapa-
citate peruexit.

DONATISTARVM EPISCOPO-
RVM SACRIFICIA.

SED

SED iterum attendant, (inquit D. Augustinus, contra Parme-
niani epistolam scribens) vtrum saltem Optatus habuerit aliquam
maculam, aut aliquod vitium? Non vsque adeò cæci sunt, vt istius
vitam omninò immaculatam, & omninò vitio carentem fuisse re-
spondeant. Cur ergò accedebat dona offerre Deo, & ab eo cæteri
coniunctis manibus accipiebant, quod maculosus & vitiosus ob-
tulerat?

ET rursùm contra literas Petiliani: Per hanc sententiam Apo-
stolicam, Omnia munda mundis: etiam vos Optati (Gildonianum
illum intelligere videtur) sacrificio non estis polluti, si facta eius
displicebant vobis. Nam utiq; panis illius, luctus erat, sub cuius ini-
quitatibus Africa tota lugebat: sed panem luctus omnibus vobis cõ-
munem esse, omnium vestrum malum schismatis facit.

EODEM pertinet, quòd toties Donatistis opponit cõmunia cõ
Catholicis sacramenta, vndè & fratres eos nuncupat D. Augustinus.

ET inprimis illud eiusdem: Pro infirmis, pro carnaliter sapiē-
tibus, pro animalibus & carnalibus, tamen pro fratribus nostris, ea-
dem sacramenta celebrantibus, & si non nobiscum, eadem tamen:
vnū Amén respondētibus, & si non nobiscum, vnū tamè: hortamur
medullas charitatis vestræ, fundatis ad Deum preces pro eis.

EODEM spectat illud, quòd in collatiõne illa celeberrima Do-
natistarum cum D. Augustino, tanquàm ipsis omnia essent & in-
tegra Ecclesiæ sacramenta, Catholicum id volebat nuncupare Gau-
dētius ipsorum Episcopus, quòd sacramētis plenum est, vt ita suam
Ecclesiam Catholicam faceret.

ILLVD item Patrum Cirthenfis Cõcilij (quòd perperam Zer-
thèse inscribitur) post dictam collationem Cirthæ in Numidia ce-
lebrati: Si verò id quòd vobis prestitit Deus, non contempseritis, &
post causam tam diligēter actam, & tam diligēter manifestatã, per-
uersam cõsuetudinè relinquētes, paci Christi & vnitati cõsenseritis,
de vestra correctiõne gaudebimus: & sacramenta Christi que in

R r r sa-

August.
cõtr. Parm.
l. 2. c. 7.

Idè cõtra
Petil. lib.
2. ca. 52.

Idem in
Psal. 32.
concil. 2.
sub finè.

Acta Col-
lationis
MS. apud
fr. Baldui-
num.
August.
epist. 49.

August.
Epist. 152.

* parua
exortum
dono, dñ

facrilegio schismatis ad iudicium habetis, vtilia & salubria vobis erunt, cum in Catholica pace habueritis caput Christum, vbi charitas cooperit multitudinem peccatorum.

EORUMDEM CONTRA SACRIFICIA CATHOLICORVM, CALVMNIA.

Idē epist.
48. ad
Vincent.
Rogati.
stam.

QUAM multis (inquit idem D. August. de ijs loquens, qui à Donatistis seducti erant) aditum intrandi obserabant (sic enim lego, pro, obseruabant) rumores maledicorum, qui nescio quid aliud nos in altare Dei ponere iactabant.

PAGANORVM ITEM ADVERSVS SACRIFICIUM CALVMNIA.

Idē adu.
Manich.
L. 20. c. 13.

QUOMODO ergo (inquit) comparas panem & calicem nostrum, & palem religionē dicis, errorē lōgē à veritate discretum: peris desipiēs, quā nōnulli, qui nos, propter panem & calicem, Cererē ac Liberum colere existimāt? Quod idē commemorandum putavi, vt aduertatis, ex qua vanitate veniat etiam illud vestrum, quod propter sabbatū, Saturno dicatos fuisse patres nostros putatis. Sicut enī à Cerere & Libero Paganorū dijs lōgē absumus, quāuis panis & calicis sacramentū (quod itā laudāstis, vt in eo nobis pares esse volueritis) nostro ritu amplectamur: itā patres nostri longē fuerunt à Saturniacis catenis, quāuis pro tempore prophetiā, sabbati vacationem obseruauerint.

Cōtigit vtrunq; hoc cōc. eodē tēpore, vt ex eorū epist. & res pōsis patet Innoc. papæ apud D. Aug. ep. 90. 91. 92. & 93.

PATRVM CONCILII CARTHAGINIENSIS CONTRA PELAGIUM ET CAELESTIVM, BENEDICTIONES ET PRECES SUPER POPVLVM.

CONTRADICTIVR etiam (inquiunt Epist. ad D. Innocēt. papam de Actis eius cōcilij scripta) istorū cōtentione Benedictiōibus nostris, vt incassū super populum dicere videamur, quicquid eis à Dño precamur, vt rectē ac piē viuēdo illi placeant, vel

vel illa, quę pro fidelibus precatur Apostolus, dicēs: Flecto genua mea ad patrem Dñi nostri Iesu Christi, ex quo omnis paternitas in cælo & in terra nominatur, vt det vobis secundū diuitias glorię suę, virtute corroborari per spiritum eius. Si ergo voluerimus benedicēdo super populum dicere, Da illi virtutē Dñe, corroborari per spiritum tuum, istorum nobis disputatio contradicit, adfirmans liberum negari arbitrium, si hoc à Deo poscitur, quod in nostra est potestate.

CONCILII MILEVITANI, IN NVMLIA CONTRA EOSDEM, CANON QVALIS SVpra, DE ORATIONIBVS SEV MISSIS ADPROBATIS.

PLACVIT etiā & illud, (inquiunt eius Cōcilij Patres) vt preces vel orationes, seu Missę, quę probatę fuerint in Cōcilio, siue Præfationes, siue commendationes, seu manūs impositiones, ab omnibus celebrentur. Nec alię omninō dicantur in Ecclesia, nisi quę à prudentioribus tractatę, vel comprobatę in Synodo fuerint, nē fortē aliquid contra fidem, vel per ignorantiam, vel per minus studium sit compositum.

QVI citatur non modō à Vvalafrido, etiam huius Cōcilij titulo, sed & à Micrologo ca. 5. Concilij Africanę Prouincię octauo titulo, alludens ad Africanorum Conciliorū Centonē Latinum, qui itā collectus videtur à quopiam eius ætatis Episcopo, sicut à Martino Episcopo Bracarēsi Gręcorum Conciliorum Canones.

D. PAVLINI NOLANI EPISCOPI ARCANORVM DEI MINISTERIVM.

Ad sacerdotium initiatio.

Barchinone (inquit de se D. Paulinus) die Dñi quo nasci carne dignatus est, repētina (vt ipse testis est) vi multitudinis, sed credo ipsius

Rrr 2 ordi-

Paulin.
Nolan.
epi. 6. ad
seuerum.

lego+cor-
reptus,

ordinatione * correctus, & presbyteratu initiatus sum. Fateor inuitus, non fastidio loci, (nam testor ipsum, quia & ab æditui nomine & officio optavi sacram incipere seruitutē) sed vt aliò destinatus, alibi (vt scis) mente compositus & fixus, nouum in speratumq; placitum diuinę volūtatis expaui. Data igitur ceruicē in iugū Christi, video maiora me meritis & sensibus opera tractare: iamq; arcanis & penetralibus Dei summi receptum & insertum communicare celestia, & Deo ppius admotū in spiritu ipso Christi & corpore & splendore versari, vix adhuc intellectū sacre molis capio mentis angustijs, & onus muneris mei, conscius infirmitatis, horresco: sed is qui sapiētiam paruulis dedit, & ex ore infantū atq; lactētium proficit laudem sibi, potēs est in me etiā opus suum perficere, & munus ornare, vt se dignum faciat, quem ab indigno vocauit. Scito tamen, voti communis, eodem Dño præstante, saluam esse rationē. Nam ea cōditiōne in Barchinonensi Ecclesia consecrari adductus sum, vt ipsi Ecclesię nō alligarer, in sacerdotium tantum Dñi, non etiam in locū Ecclesię, dedicatus. Veni igitur, si placet, ante Pascha, (quod nobis optatius est) vt sacras ferias, me sacerdote, concelebres.

Mutius
videtur
locus.

Altaris Dei ministerium, & hostiæ immolatio.

Idē Epist.
4. ad A.
mandum.

PRÆVENTI igitur (inquit alibi) à Dño, & apprehensi ab eo, quem necdum apprehēdimus, deferimus altario Dei, & mēsis salutaribus ministramus, iam nomine officioq; seniores, sensu adhuc paruuli, & sermone lactentes. Quod ministerium vt benè ministrē, & gradum bonū mihi acquiram, & sciam qualiter oporteat me in domo DEI conuersari, & tractare mysterium pietatis, tu dñe venerabilis & frater, & dñe in Christo, nobis ora Dominum.

Idē carm.
ad Cy-
ther.

ET alibi:

Tunc ambo nexi ad inuicem dexteras damus

In osculo pacis sacre:

Et immolamus hostiam laudis Deo,

Gratesque Christo reddimus.

Ecclesię

Ecclesię vniuersę pro defunctis supplicatio.

DIU (inquit ad illum scribens D. Augustinus) sanctitati tuę August. de
coëpiscopo & venerande Pauline, rescriptorum debitor fui, ex quo cura pro
mihi scripsisti per homines filię nostrę religiosissimę Florę, quæ mort. c. 1.
rens à me, vt rüm profit cuiq; post mortem, quod corpus eius apud
Sancti alicuius memoriam sepelitur. Hoc enim abs te vidua me-
morata petiuerat pro defuncto in eis partibus filio suo, & rescri-
pseras consolans eam, idq; etiam nuncians de cadauere fidelis iu-
uenis Cynegij: quod materno & pio affectu desiderauit, esse com-
pletum, vt videlicet in beatissimi Felicis confessoris Basilica po-
neretur. Qua occasione factum est, vt per eosdem perlatores lite-
rarum tuarum etiam mihi scriberes, ingerens huiuscemodi quęsti-
onem: atque vt responderem, quid indē mihi videretur, exposcēs,
nec tacens ipse quid sentias. Nam dicis videri tibi, non esse inanes
motus animorum religiosorum atque fidelium, pro suis ista curā-
tium. Adiungis etiam vacare non posse, quod vniuersa pro defun-
ctis Ecclesia supplicare cōsuevit: vt hinc & illud conijci possit, ho-
mini prodesse post mortem, si fide suorum humando eius corpori
talis prouideatur locus, in quo appareat opitulatio etiam isto mo-
do quęsita sanctorum.

Sacri cœtus in solennitate D. Felicis.

NOSTIS (inquit) eum morem, vt ieiunare solemus
Ante diem, & sero libatis vespere sacris,
Quisq; suas remeare domos: tunc ergò solutis
Cœtibus à templo Domini, postquā data fessis
Corporibus requies, sumpta dape: cœpimus hymnis
Exultare Deo, & psalmis producere noctem.

Et alibi.

AUREA nunc niueis ornantur limina velis,
Clara coronantur densis altaria lychnis,
Lumina ceratis adolentur odora papyris.

Idem nat.
7. B. Feli-
cis.Idem nat.
3. B. Feli-
cis.

Rrr 3 Nocte

Nocte dieq; micant, sic nox splendorq; diei
Fulget, & ipsa dies caelesti inlustris honore,
Plus micat, innumeris lucem geminata lucernis.

Basilicarum ad immolationem hostiae, ædifi-
catio.

Idē epist. ad Amād. PROSPECTVS verò (inquit) basilicæ, non vt vſitator mos
est, orientem spectat, sed ad Domini mei B. Felicis basilicam per-
tinet, memoriam eius adſpiciens, tamen cum duabus dextra leuaq;
* cōchulis * chonculis intrā spatioſum ſuū ambitū apſis ſinuata laxetur: vna
earum immolanti hostias iubilationis antiſtiti patet: altera poſt
ſacerdotem capaci ſinu receptat orantes.

Ibid. A c paulopòſt, alludens ad cōſuetudinem etiam hodiè vſitatā:
Itē dextra leuaq; crucibus minio ſuperpictis hæc epigrammata ſunt:
Ardua floriferæ crux cingitur orbe coronæ,
Et Domini fuſo tincta cruore rubet.

DEINDE poſt integram basilicę triplicis deſcriptionem, men-
tionem faciēs ſecretariorū duorū, quæ nos hodiè ſacraria vocamus:
Hi verſus (inquit) indicāt officia ſingulorū: A dextera apſidis.

H I C locus eſt, veneranda penus qua conditur, & qua
Promitur alma ſacri pompa miniſterij.

Earundem dedicatio cum reliquijs.

Idē epist. 11. ad Sc. uerum. TESTIS eſt Deus mihi, (inquit de eadē basilica loquēs) quòd
ſi vel ſcrupulū ſacri cineris habuiſſemus, ſuprà quàm nobis ad ba-
ſilicam, quæ proximè in nomine Domini conſummabitur, dedi-
candam neceſſarium erat, miſiſſemus vnanimitati tuæ.

Idē epist. 13. ad Sc. uer. E T alibi expreſſiūs: Basilica illa, quę ad Dominimediu (ità D.
Felicem plerunq; nuncupat) noſtrum communē patronum, in no-
mine Dñi Chriſti iam dedicata celebratur, quatuor eius basilicis
addita, reliquijs apoſtolorū & martyrorū intrā apſidē. trichora ſub
altaria ſacratis, nō ſolo B. Felicis honore venerabilis eſt. Itē de ba-
ſilica Fundana: Verūm hanc basiliculā de benedictis Apoſtolorū
& mar-

& martyrum reliquijs ſacri cineris, in nomine Chriſti, ſanctorum
ſancti, & martyrum martyris, & Dominorū Domini, cōſecrabunt.

Idq; etiam cum hoſtiæ celebratione.

H v c pertinet & illud eiſdem:

Nanq; hodiè bis eam geminata nouatio comit,
Dum gemina antiſtes gerit illic munera Chriſti,
In geminos adytum venerabile dedicat vſus,
Caſtifico ſocians pia ſacramenta lauacro.

Sic pariter templum nouat hoſtia, gratia fontem.

Panis benedicti ſiue Eulogiæ ad amicos miſſio in vni-
tatis ſymbolum.

PANEM (inquit) Campanū de cellula noſtra tibi pro eulogia *Idē epist. 1. ad Scue.*
miſimus, tantum meritis in Domino tuis freti, vt plena ad te perfe-
rendum ſuū gratia crederemus: tu licèt vberioribus micis à Domi-
ni menſa iam ſaturatus ſis, dignare & à peccatoribus acceptum in
nomine Domini panem, in eulogiam vertere.

A c rursùm: Panem vnum quem vnanimiſſimè indiciò miſi- *Idē epist. 1. ad D. August.*
mus charitati tuæ, rogamus accipiendò benedicas.

A L I O loco deniquè: Panem vnum ſanctitati tuæ vnanimiſſimè *Idē epist. ad D. Alypium.*
gratia miſimus, in quo etiam Trinitatis ſoliditas cōtinetur. Hunc
panem eulogiam eſſe, tu facies dignatione ſumendi.

E T alibi: Nè vacuum fraternę humanitatis officium videre- *Idē epist. ad Romanian. inter Epist. D. August. adscriptus, num. 113.*
tur, de buccellato Chriſtianæ expeditionis, in cuius procinctu
quotidiè ad fragilitatis annonam miſitamur, panes quinque tibi pa-
riter & filio noſtro Licentio miſimus. Nō enim potuimus à bene-
dictione ſecernere, quem cupimus eadem nobis gratia penitus an-
nectere.

DELPHINI BURDEGALENSIS EPI-
SCOPI, ECCLESIAARVM AD HO-
STIAS DEDICATIO.

VISL

Idē Epist.
2. ad Del.
phin.

VISIBILITER autem (scribit ad ipsum D. Paulinus) nobis operaris in fabricis Ecclesiarum, ut partem nobis facias cum illa, cuius domus à Christo meruit visitari, qui ab ea edificatione tunc synagogæ, quod nunc Ecclesia est, testimonium religioſæ plebis acceperat. Fatemur venerandę pietati tuæ, legētib; nobis illam epistoſę partem, qua A lingonenſi Eccleſię nouam filiam te authore progenitam, iam in nomine Domini uſq; ad dedicationis diem creuiſſe ſignabas, ita exultāſſe ſpiritum noſtrum in Deo ſaluatore noſtro, ut tanquā in præſenti dedicantium cœtibus intereſſemus, illa de pſalmis prophetici gaudij verba caneremus: Exultate Deo adiutori noſtro, ſumite pſalmum, & date tympanum. Tollite hoſtias, & introite in atria Domini, adorate Dominum in aula ſancta eius.

SEVERI SVLPITII BITVRICENSIS
EPISCOPI, AD EVNDEM VSVM BA-
SILICAE, PETITIS AD EAM RE-
LIQVIIS, ERECTIO.

Idē epist.
11. ad Sc.
uerum.

FRATER Victor (inquit ad illum reſcribens D. Paulinus) inter alias operum tuorum & votorū narrationes retulit nobis, deſiderare te ad basilicam, quam modò apud Primuliacū noſtrum, maiorem priore condideris, de ſacris ſanctorum reliquijs benedictionem, qua adornetur domestica tua Ecclesia, ut ſide & gratia tua dignum eſt.

SED quia nos nō habuimus huius muneris copiā, & ille ſe ſpem eiufdem gratię copioſam habere dixit, à ſancta Siluia, quæ illi de multorum ex Oriente martyrum reliquijs ſpondiſſet, inuenimus, quod dignè & ad basilicę ſanctificationem vobis, & ad ſanctorum cinerum cumulandā benedictionem mitteremus, partē particulæ de ligno diuinæ crucis, quod nobis bonum benedicta Melania ab Hieruſalem, munere ſancti indē Episcopi Ioannis, attulit.

ET

ET alibi: Quod ſi Dominus deſiderium animę veſtrę fecerit, ſecundū fidem veſtram adiiciens ornatū & ſanctificationi operum veſtrorum, ut ſacros cineres de ſanctis glorioſorum Apoſtolorum aut martyrū reliquijs ad iſcamini, qui huius voti præſumptione vos aliam apud Primuliacum noſtrum, & priore maiorem basilicam præparāſſe cognouimus, dignum opere fidei veſtrę, & operis fideliter elaborati dedicatione proculdubiò celeberrima, ſanctorum reliquijs decens arbitramur, ut hoc etiam quod de cruce

mi mus, pariter depositum, ſacratumq; veneremini. Quod ſi ita placuerit, placitum veſtrum hi (ſi videbitur) verſiculi nunciabunt:

DIVINVM veneranda tegunt altaria fœdus,
Compoſitisq; ſacra cum cruce martyribus.
Cuncta ſalutiferi coeunt in ſignia Chriſti,
Cruce, corpus, ſanguis, martyris ipſe Deus.
Illa cibum vitæ mortalibus, illa coronas,
Quę Domino ſamulos participant, peperit.
In cruce fixa caro eſt, qua paſcor: de cruce ſanguis
Ille fluit, vitam quo bibo, corda lauo.
Chriſte, tuo coeant ſimul hæc tua dona Seuero,
Porticus & teſtis ſit crucis iſta tuæ.
Carne tua viuat, tuus illi pocula ſanguis
Præbeat, in verbo viuat agatq; tuo.

Ac paulò poſt: Si verò magis placeat vobis, hanc de cruce benedictionem ad quotidianam tutelam atque medicinam in promptu habere, nè ſemèl condita in altario, non ſemper ad manum, ut uſus exigit, præſtò ſit: ſufficit & illa ad basilicę conſecrationem gratia, ſi Dominus eam Apoſtoliſ & martyribus t: quorum ve-

Rurſum
aliquid
deceſt.

PIGNORA ſanctorum, diuinæ gloria menſe
Velat apoſtolicis edita corporibus.

Sſſ Vota

Vota sacerdotis, viuentum & commoda, paruo
Puluere, sanctorum mors preciosa iuuat.

D. ITEM VICTRICII ROTHOMAGEN-
SIS EPISCOPI, MORINORVM ET NER-
VIORVM APOSTOLI, ECCLESIA-
RVM NOVA CONSTITVTIO.

Idē epist.
2. ad Vi-
ctric.

IN terra Morinorum (inquit eius laudes prædicans Paulinus)
situ orbis extrema, quã barbaris fluctibus fremens tundit Ocea-
nus, gentium populi remotarum, qui sedebant in latebris, via ma-
ris arena, extra Iordanem, antequã pinguescerent fines deserti
in ea, orata sibi per tuam sanctitatē à Domino luce gaudentes, cor-
da aspera, Christo intrante, posuerunt. Vbi quondã deserta silua-
rum ac littorum, pariter in tota aduenæ Barbari (sic enim lego, pro
eo, quod est, Barbaria) aut latrones incolę frequentabãt, nunc vene-
rabiles & angelici sanctorum chori vrbes, oppida, insulas, siluas, Ec-
clesijs & monasterijs plebe numerosis, pace consona celebrant.
Quod quãquã totius Gallię populis & vbiquę gentiũ Christus
operetur, qui totum orbem circuit, quęrens dignos se, & per natio-
nes in animas sanctas se transfert, & in vijs directionis ostendit se
hilariter, & omni prouidentia occurrit maioribus suis: tamen in
remotissimo Neruici littoris tractu, quem tenui antehãc spiritu fi-
des veritatis afflauerat, te (itã enim legendum, pro eo, quod est, et)
potissimũ in vas electionis excerpfit, in te prima refulsit, clariũs
inualuit, ardentius & propius apparuit, & in quo sanctificaret illic
nomen suum, & per cuius nomẽ etiam solis ab occasu in oẽm terrã
sonus eius exiret, adsumpsit. Deniquę nunc Rothomagũ & vicinis
antẽ regionibus tenui nomine peruulgatum, in longinquis etiam
prouincijs nominari venerabiliter audimus, & inter vrbes sacratiss
locis nobiles, cum diuina laude numerari.

Ibid.

A c paulopõst: Vbi quotidiano sapienter psallentium per fre-
quentes

quentes Ecclesias & monasteria secreta concentu, castissimis ouĩũ
tuarum & cordibus delectantur & vocibus.

A TQVI locis ijsdem celebrata ab eodem sacrificia, satis indi-
cat epistola suprà citata ad eundẽ D. Victricũ D. Innocentij pape, Innocent.
Pap. epist.
2. c. 9.
scripta de continentia ministrorum Ecclesię ob quotidiana sacri-
ficia.

EODEM verò pertinere videtur illud D. Augustini, Ad Ocea-
ni etiam littora in Occidentalibus partibus Ecclesiam peruenisse August.
epist. 80.
ad He-
ych.
iam nouimus.

FLORENTII TIBVRTINENSIS EPI-
SCOPI OBLATIONES.

DE VS, (inquit ad illum scribens D. Paulinus) qui te amantẽ Paulin.
nostri facere dignatur, non iuxta meritũ malum faciens, sed epist. ad
flor.
secundũ diuitias bonitatis suę, vt nobis adiutoriũ, de patrocinio
orationum tuarũ, tibi merces, de proximorũ etiam minorũ magna
charitate cumuletur, memorem te nostrĩ perpetuò faciat, omnibus
orationibus tuis & oblationibus curam nostrę salutis immisceat.

EODEM pertinet, quod suprà adduximus ex epistola ad ipsum Innoc. pa-
D. Innocentij pape. pa epist. 8.

NICETAE DACORVM ET GETARVM
APOSTOLI ET EPISCOPI, SA-
CRA LITATIO.

DIVVS Paulinus ad Nicetam stylũ vertes, qui Nolam ad D. Idem nat.
Felicis reliquias peregrinatum venerat, sic ipsum alloquitur: 9. D. Felic.

Ingredere hæc, Psãlms recinens antistes & hymnis,
Et mea vota refer Domino, & tua gaudia votis
Iunge meis, celebrans communis festa patroni.

* Hora opportuna pro peccatore rogabis,
Gaudentem Dominum te confessoris honore.
Hoc duce, proclui tua tramite vota ferentur.

* Tẽpore
oportuno

Felix diuinas tibi præuius ibit ad aures,

Teque sacris psalmis, simul & deuota litante
Obsequia, placido descendet numine Christus,
Vt populum templumque sacra caligine velet,
Infundens niueam per opera sacra nubem.

EODEM pertinet illud D. Paulini, de eiusdem reditu in Dacia:

QUIS mihi pennas daret vt columbe,
Vt choris illis citus interesset:

Qui Deum Christum, duce te, canentes
Sidera pulfant?

AVDIENT Amen tremefacta cete,
Et sacerdotem Domino canentem,
Laeta lasciuo procul admeabunt
Monstra natatu.

Item illud:

MOS ubi quondam fuerat ferarum,
Nunc ibi ritus viget angelorum,
Et latet iustus, quibus ipse latro
Vixit in antris,

Illud quoque:

TE patrem dicit plaga tota Boræ
Ad tuos fatus Scythia mitigatur,
Et sui discors fera, te magistro,
Pectora ponit.

ET Getæ currunt, & vterque Dracus,
Qui colit terræ medio, vel ille
Diuitis multo boue pelleatus
Accola ripæ.

ORBIS in muta regione per te
Barbari discunt resonare Christum
Corde Romano, placidamque casti
Viuere pacem.

HIS

His precor, cum te domus alma sancto
Cœperit fratrum numerosa cœtu
In choris, & nos pietate chari
Pectoris abde.

D. AVGVSTINI HIPPONENSIS EPI
SCOPI SACRIFICIA ET EORVN.
DEM RITVS.

Sacrificium soli Deo offerendum.

SACRIFICIUM certè (inquit D. Augustinus) nullus homi- August. de ciuit. Dei, lib. 10. ca. 4.
num est, qui audeat dicere deberi, nisi Domino soli. Multa
denique de cultu diuino vsurpata sunt, quæ honoribus deferuntur
humanis, siue humilitate nimia, siue adulatione pestifera: ita tamè,
vt quibus ea deferuntur, homines haberentur, qui dicuntur colen-
di & venerandi: si autem eis multum additur, & adorandi. Quis ve-
rò sacrificandum censuit, nisi ei, quem Deum aut sciuit, aut puta-
uit, aut finxit?

Ac postea in eodem opere: Quibus igitur (interrogat) ange- Ibidem ca. 16.
lis de beata & sempiterna vita credendum esse censemus? Vtrum
eis, qui se religionis ritibus coli volunt, sibi sacra & sacrificia flagi-
tantes à mortalibus exhiberi, an eis, qui hunc omnem cultum vni
DEO creatori omnium deberi dicunt, ei que reddendum vera
pietate præcipiunt?

DEINDE post multa quæstioni respondens: Si qui ergo (in- Ibidem.
quit) angeli sibi expetunt sacrificium: præponendi eis sunt, qui nõ
sibi, sed Deo creatori omnium cui seruiunt. Hinc enim ostendit,
quàm sincero amore nos diligunt, quando per sacrificium non si-
bi, sed ei nos subdere volunt, cuius & ipsi contemplatione beati
sunt, & ad eum non peruenire querunt, à quo ipsi non recesserunt.

EODEM pertinet illud eiusdem: Proinde verum sacrificium, *nos Idè cõtra Faust. Ma- nich. lib. 20. ca. 18.
quod vni vero debetur Deo, quo eius altare solus Christus imple-
uit,

S ff 3

uit, 20. ca. 18.

uit, in victimis pecorum imitata dæmonia, sibi arroganter expo-
 1. Cor. 10. scunt. Vndè dicit Apostolus: Quæ immolât gētes, dēmonijs immo-
 lant, & nō Deo: non quod offerebatur culpans, sed quia illis offere-
 batur. Hebræi aut̄ in victimis pecorum, quas offerebāt Deo, multis
 & varijs modis, sicut re tanta dignum erat, prophetiam celebrabāt
 futuræ victime, quam Christus obtulit. Vndè iam Christiani, per-
 acti eiusdem sacrificij memoriā celebrant, sacrosancta oblatione
 & participatione corporis & sanguinis Christi.

Idque non inuisibile modò, sed & visibile.

Augu. de
 ciuit. Dei
 li. 10. c. 19. **Q**ui autem putant (inquit) hæc visibilia sacrificia dijs alijs con-
 gruere, illi verò tanquàm inuisibili inuisibilia, & maiori maiora,
 melioriq; meliora, qualia sunt puræ mentis & bonæ voluntatis of-
 ficia: profectò nesciunt hæc ita esse signa illorum, sicut verba sonā-
 tia, signa sunt rerum. Quocircà sicut orantes atq; laudantes ad eum
 dirigimus significantes voces, cui res ipsas in corde, quas significa-
 mus, offerimus: ita sacrificantes, non alteri visibile sacrificium offe-
 rendum esse nouerimus, quàm illi, cuius in cordibus nostris inuisi-
 bile sacrificium nos ipsi esse debemus. Tunc nobis fauent, no-
 bisq; congaudent, atq; ad hoc ipsum nos pro suis viribus adiuuant
 angeli quiq; virtutesq; superiores, & ipsa bonitate ac pietate poten-
 tiores. Si aut̄ illis hæc exhibere voluerimus, non libenter accipiunt,
 & cum ad homines ita mittuntur, vt eorū præsentia sentiantur, apertif-
 sime vetant. Sunt de his exempla in literis sanctis. Putauerunt qui-
 dam deferendum angelis honorè, vel adorando, vel sacrificiò, qui
 debetur Deo, & eorū sunt admonitione prohibiti, iusq; sunt hæc
 ei deferre, cui vni fas esse nouerūt. Imitati sunt angelos sanctos eti-
 am sancti homines dei. Nam Paulus & Barnabas in Lycaonia facto
 Apocal. quodam miraculo sanitatis, putati sunt dii, eisq; Lycaonij immo-
 19. & 22. lare victimas voluerūt, quod à se humili pietate remouētes, eisq;
 Act. 14. in quem crederent, annunciauerunt Deum.

Idē cōtra
 aduer. 1c.

ET alibi refellens Manichæos, sacrificiū visibile reprobates: De
 sacri-

sacrificio (inquit) iste valdè nihil sapit: & idè fallitur, quia iam sa-
 crificia talia non offert Dei populus Deo, posteaquàm venit vni-
 cum sacrificium, cuius vmbra fuerunt illa omnia, non hoc impro-
 bantia, sed hoc significatiua. Sicut enim res vna multis locutionibus
 & multis linguis significari potest: sic vnum verum & singulare sa-
 crificium, multis est antea sacrificiorum significatum figuris. De q-
 bus singulis hęc disputare quàm sit longum, videtis. Vnum tamen
 sciant insipientes, tardū ad intelligendum, & præcipites ad reprehē-
 dendum, qd demon sibi sacrificium nō exigeret, nisi Deo vero de-
 beri sciret. Falsus enim Deus sic se vult honorari ab eis quos deci-
 pit, quomodò verus Deus honoratur ab eis quibus consulit. Et ma-
 ximè sacrificium est, quod præcipuè debetur Deo. Nam obsequia
 cetera, q̄ diuinitati exhibētur, ausi sunt sibi etiā superbiē fastu ho-
 mines arrogare. Rarissimi aut̄ commemorātur, qui sibi vt sacrificia-
 retur, cum regia potestate possent, ausi fuerint imperare. Quicumq;
 tamē ausi sunt, per hoc se deos haberi voluerunt.

Ac paulò post: Quod est aut̄ sacratius laudis sacrificium, quàm
 in actione gratiarum? Et vndè maiores agendæ sunt Deo gratiæ,
 quàm pro ipsius gratia per Iesum Christū Dñm nostrum? Quod
 totum fideles in Ecclesiæ sacrificio fieri sciunt, cuius vmbra fuerūt
 omnia priorum genera sacrificiorum.

Ad sacrificij oblationem, templa, altaria, sacerdotia
 soli Deo instituta.

Hoc sanè (inquit) nec in ista breuitate prætereundū est, qd tem-
 plum, sacerdotē, sacrificiū, & alia quæcūq; ad hæc pertinet, nisi vni
 vero Deo deberi nō essent dii falsi, hoc est, dæmones, q̄ sunt p̄uarica-
 tores angeli, nūquàm hæc sibi à cultorib⁹ suis quos decipiūt, expe-
 tissent. Verum hæc cum exhibētur Deo secūdum eius inspiratio-
 nē atq; doctrinā, vera religio est: cum aut̄ dæmonibus secūdum eo-
 rū impiā superbiā, noxia superstitio. Quapropter qui Christianas
 literas vtriusq; testamēti sciūt, non hoc culpant in sacrilegis ritibus
 Paga-

ge & Pro-
 ph. lib. 1.
 cap. 18.

Idem E-
 pist. 49. ad
 Deogr

Paganorum, quod instruant templa, & instituunt sacerdotia, & faciunt sacrificia, sed quod hæc idolis & demonijs exhibeant.

Idem de ciuitate Dei li. 7. c. 27.

Et alibi: Si templo, si sacerdote, si sacrificio, quod Deo vero debetur, colatur aliquod elementum mundi, vel creatus aliquis spiritus, etiam si non immundus & malus, non ideo est malum, quia illa mala sunt quibus colitur: sed quia illa sunt talia, quibus solus ille colendus sit, cui talis cultus seruitusque debetur.

Idem cōt. Faust. Mart. nich. loco cit.

R. VRSVM alio loco: Et tamen volo, mihi dicatis, vnde ista omnia, quæ laudatis in vobis, his nominibus appelletis, vt dicatis templum, aram, sacrificium. Si enim vero Deo ista vera non debentur, cur laudabiliter in vera religione prædicantur? Si autem Deo vero verum sacrificium ritè debetur, vnde etiam diuini honores rectè appellantur: cetera quæ dicuntur sacrificia, ad similitudinem fiunt cuiusdam veri sacrificij.

Basilicæ item in honorem martyrum, sed Deo fabricatæ.

Eo. li. c. 21.

POPVLVS (inquit) Christianus, memorias martyrum religiosa solennitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, & vt meritis eorum confocietur, atque orationibus adiuuetur: ita tamè, vt nulli martyrum, sed ipsi Deo martyrum, quantum in memorias martyrum, constituamus altaria. Quis enim antistitem, in locis sanctorum corporum assistens altari, aliquandò dixit, Offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane? sed quod offertur, offertur Deo, qui martyres coronauit, apud memorias eorum quos coronauit, vt ex ipsorum locorum admonitione maior affectus exurgat, ad acueendam charitatem, & in illos quos imitari possumus, & in illum quo adiuuante possumus. Colimus ergò martyres eo cultu dilectionis & societatis, quo & in hac vita coluntur sancti homines Dei, quorum cor ad talem pro euangelica veritate passionem paratum esse sentimus. Sed illos tanto deuotius, quanto securius post incerta omnia superata: quanto etiam fidentiore laude prædicamus, iam in vita felici-

feliciore victores, quàm in ista adhuc vsque pugnantes. At illo cultu, quæ Græcè latria dicitur, Latine vno verbo dici non potest, cum sit quedam propriè diuinitati debita seruitus, nec colimus, nec colendum docemus, nisi vnum Deum. Cum autem ad hunc cultum pertineat oblatio sacrificij, vnde idololatria dicitur eorum, qui hoc etiam idolis exhibent: nullo modo tale aliquid offerimus, aut offerendum præcipimus, vel cuiquam martyri, vel cuiquam sanctæ animæ, vel cuiquam angelo: & quisquis in hunc errorem delabitur, corripitur per sanam doctrinam, siue vt corrigatur, siue vt caueatur. Ipsi enim sancti, vel homines, vel angeli, exhiberi sibi nolunt, quod vni Deo deberi norunt. Apparuit hoc in Paulo & Barnaba, cum cōiuncti miraculis, quæ per eos facta sunt, Lycaonijs, & tãquam dijs immolare voluerunt: cōscisis enim vestimentis suis, cōfite'tes & persuadentes se deos nõ esse, ista sibi fieri vetuerunt. Apparuit & in angelis, sicut in Apocalypsi legimus, angelum se adorari prohibentem, ac dicentem adoratori suo: Cōseruus tuus sum & fratrum tuorum. Ista sibi planè superbi spiritus exigunt, diaboli & angeli eius, sicut per omnia templa & sacra gentilium. Quorum similitudo in quibusdam etiam superbis hominibus expressa est, sicut de Babyloniæ quibusdam regibus memoriæ commēdatū tenemus. Vnde S. Daniel accusatores ac persecutores pertulit, quæ regis edicto proposito, vt nihil à quoquã deo peteretur, nisi à rege solo, Deum suum, hoc est, vnũ & verum Deum, adorare deprecarique deprehensus est. Qui autem se in memorijs martyrum inebriat, quomodò à nobis approbari possunt, cum eos, etiam si in domibus suis id faciãt, sana doctrina cõdemnet? Sed aliud est, quod docemus: aliud, quod sustinemus: aliud, quod præcipere iubemur: aliud, quod emendare præcipimur: & donè emendemus, tolerare compellimur. Alia est disciplina Christianorum, alia luxuria vinolentorum, vel error infirmorum. Veruntamè & in hoc ipso distant plurimum culpæ vinolentorum, & sacrilegorum. Longè quippe minoris peccati est, ebrium redire à martyribus, quàm vel ieiun-

T t t num

num sacrificare martyribus. Sacrificare martyribus, dixi: non dixi, sacrificare Deo in memorijs martyrum, quod frequentissimè facimus, illo duntaxat ritu, quo sibi sacrificari noui testamenti manifestatione præcepit: quod pertinet ad illum cultum, quæ latria dicitur, & vni Deo debetur.

Idē deci-
uit. Dei
li. 8. c. 27.

ALIO item loco: Nec tamen nos (inquit) eisdem martyribus templa, sacerdotia, sacra, & sacrificia constituimus: quoniam non ipsi, sed Deus eorum nobis est Deus. Honoramus sanè memorias eorū, tanquàm sanctorum hoīm Dei, qui vsq; ad mortem suorum corporū pro veritate certarūt, vt innotesceret vera religio, falsis religionibus fictisq; conuictis: quod etiam si qui antea sentiebant, timendo reprimebant. Quis autē audiuit aliquandō fideiū stantem sacerdotē ad altare, etiam super sanctū corpus martyris, ad Dei honorē cultumq; constructū, dicere in precibus: Offero tibi sacrificiū Petre, vel Paule, vel Cypriane, cum apud eorum memorias offeratur Deo, qui eos & homines, & martyres fecit, & sanctis suis angelis celesti honore sociavit: vt ea celebritate & Deo vero de illorū victorijs gratias agamus, & nos ad imitationem talium coronarū atq; palmarū, eodem inuocato in auxilium, ex eorū memoriæ renouatione adhortemur? Quæcunq; igitur adhibētur religiosorum obsequia in martyrum locis, ornamenta sunt memoriarū, nō sacra vel sacrificia mortuorū, tanq̃ deorū. Quicunq; etiā epulas suas eō deferūt, quod quidem à Christianis melioribus nō fit, & in plerisq; terrarū nulla talis est cōsuetudo: tñ quicunq; id faciūt, quas cum apposerint, orāt, & auferūt, vt vescantur: vel ex eis etiā indigēribus largiantur, sanctificari ibi eas volūt per merita in nomine Dñi martyrum. Non autē ista esse sacrificia martyrum nouit, qui nouit vñ quod Deo illic offertur, sacrificium Christianorum.

Ibid. lib.
21. c. 10.

ET postea in eodem opere: Nos autem martyribus nostris non templa sicut dijs, sed memorias sicut hominibus mortuis, quorum apud Deum viuunt spiritus, fabricamus: nec ibi erigimus altaria, in qui-

in quibus sacrificemus martyribus, sed vni Deo, & martyrum, & nostro, sacrificium immolamus: ad quod sacrificium, sicut homines Dei, qui mundum in eius confessione vicerunt, suo loco & ordine nominantur: non tamen à sacerdote, qui sacrificat, inuocantur. Deo quippe, non ipsis sacrificat, quanuis in memoria sacrificet eorum: quia Dei sacerdos est, non illorum. Ipsum verò sacrificium, corpus est Christi, quod non offertur ipsis, quia hoc sunt & ipsi.

Consecrata iam tum illa omnia signo crucis.

CRUCIS (inquit) caractere basilicæ dedicantur, altaria consecrantur, altaris sacramenta cum interpositione Dominicorum verborum conficiuntur: sacerdotes & Leuitę per hoc idem signum ad sacros ordines promouētur. Et vniuersaliter omnia Ecclesiastica sacramenta, in huius virtute perficiuntur.

Idē serm.
19. de sanctis.

Etiam reliquijs insignita.

ACCEPERAT autē (inquit) ab amico suo terram sanctam, de Hierosolymis allatam, vbi sepultus Christus, die tertio resurrexit: eamq; suspenderit in cubiculo suo, nè quid mali etiam ipse pateretur. At vbi domus eius ab illa infestatione purgata est, quid de illa terra fieret, cogitabat: quam diutius in cubiculo suo reuerentiæ causā habere volebat. Fortè accidit, vt ego & collega tūc meus Episcopus Synicēsis Ecclesię Maximinus, in proximo essemus: vt veniremus, rogauit: & venimus. Cumq; nobis oīa retulisset, etiam hoc petiuit, vt infoderetur alicubi, atque ibi orationū locus fieret: vbi etiam possent Christiani, ad celebrāda, quæ Dei sunt, cōgregari. Nō restitimus, factum est. Erat ibi iuuenis paralyticus rusticanus, qui hoc audito, petiuit à parentibus suis, vt illum ad eum locum sanctū non cunctanter afferrent. Quò cum fuisset allatus, orauit: atq; inde continuo pedibus suis saluus abscessit.

Idē de ci-
uit. Dei
1. 22. c. 8.

In vsū quoque celebrandorum sacramentorum vasa consecrata.

Idem in Pſal. 113. Concil. 2. SEDENIM (inquit) & nos pleraque instrumenta & vasa ex huiuscemodì materia vel metallo habemus in vsum celebrandorù sacramentorum, quæ ipſo ministerio confècrata, sancta dicuntur in eius honore, cui pro salute nostra indè seruitur. Et sunt pfectò eti- am ista instrumenta vel vasa, quid aliud, quàm opera manuum ho- minum? Veruntamen nunquid os habent, & non loquentur? Nun- quid oculos habèt, & non videbùt? Nunquid eis supplicamus, quia per ea supplicamus Deo?

Sacrificia quotidiana in Africa.

Idè de ci- uit. Dei 1. 10. c. 20. CHRISTVS (inquit) sacerdos est, ipse offerens, ipse & oblatio. Cuius rei sacramentù quotidianum esse voluit Ecclesiæ sacrificiù, cùm ipſius corporis ipse sit caput, & ipſius capitis ipſa sit corpus, tã ipſa per ipſum, quàm ipse per ipſam fuerus offerri. Huius veri sacri- ficij multiplicia variaq; signa, erant sacrificia pſta sanctorum, cùm hoc vnù per multa figuraretur, tanquàm verbis multis res vna di- ceretur, vt sine fastidio multùm commèdaretur. Huius summo ve- roq; sacrificio, cuncta sacrificia falsã cesserunt.

Idè ep. 86. ET rursùm: Sacrificiù laudis ab Ecclesia toto orbe * diffusum, diebus omnibus immolatur.

Alibi Sabbato tantùm & Dominico diebus, vel do- minico tantùm.

Idè epist. 118. ad Ia- nuar. ca. 2. ALII (inqt) quotidie communicant corpori & sanguini Do- minico, alij certis diebus accipiunt. Alibi nullus dies intermitti- tur, quo non offeratur: Alibi Sabbato tantùm & Dominico, alibi tantùm Dominico.

Populi conuentus ad sacrificia.

Idè ferm. 254. de tempore. Idem ad Ianuar. epist. cit. cap. 18. IN cõgregatiõe (inquit) Christiana quãtùm pertinet ad partici- pationè & cõmunionè sacramentorù, multiplicati sunt sup numerù.

ET alibi: Quandò autem nõ est tempus, quum in Ecclesia fra- tres congregantur, sancta cantandi? &c. vt infrà latiùs de psalmodiũ & hymnorum cantu.

E O D E M

E O D E M & illud pertinet: Quærenti peregrino, vbì ad Catho- licam conueniatur: nullus hæreticorum vel basilicam suam, vel locum audebit ostendere.

I T E M illud: Dies anniuersarius Ordinationis domini senis Aurelij craftinus illuceſcit, rogat & admonet per humilitatem meã charitatem vestram, vt ad basilicam Fauſti deuotiſsimè venire di- gnemini.

In eo pars certa foeminis deputata.

C A R T H A G I N E (inquit) Innocentia religioſiſs. foemina in mamilla cancrum habebat. Admonetur in somnis appropinquãte Pascha, vt in parte foeminarum, obseruanti ad baptisterium, quæ- cunque illi baptizata primitùs occurrisset, signaret ei locum signo crucis Christi: fecit, & confestim sanitas secuta est.

Stationes Dominicis diebus, & Paschali tempore.

P R O P T E R hoc (inquit) ieiunia relaxamus, & stantes oramus, quod est signum resurrectionis. Vndè etiam omnibus diebus Do- minicis ad altare id obseruatur.

A C paulopõst: Vt autem stantes in illis diebus & omnibus Dominicis oremus, vtrùm vbiquè seruetur, ignoro: tamen quid in eo sequatur Ecclesia, dixi, vt potui, & arbitror esse manifestum.

Aliàs genuflexio, extensio manuum, prostratio, & simi- les cõmmonia.*

N A M & orantes (inquit) de membris sui corporis faciunt quod supplicantibus congruit, cùm genua figunt, cùm extèdunt manus, vel etiam prosternuntur solo, & si quid aliud visibiliter faciunt: quanuis eorum inuisibilis voluntas, & cordis intentio Deo nota sit: nec ille indigeat his indicijs, vt humanus ei pandatur animus: sed his magis seipsum excitat homo ad orandum, gemendumque humiliùs atq; feruentiùs. Et nescio, quomodò, cùm hi motus cor- poris fieri, nisi motu animi præcedente, non possint, eisdem rursùs exteriùs visibiliter factis, ille interior inuisibilis, qui eos fecit, au-

T t t 3 getur:

Idem cõr. epist. Ma- nich. c. 4.

Idè ferm. 33. de ver- bis Domi- ni secundũ Lucam.

Idem de ciuit. Dei 1. 22. c. 8.

Idè epist. 119. ad Ia- nuar. c. 15.

Ibid. c. 17

Idem de cura pro- mort. c. 5.

getur : ac per hoc cordis affectus, qui, vt fierent ista, praecessit, quia facta sunt, crescit.

Oratio Orientem versus.

Idem l. 2. de serm. Domini in monte c. 9. Accommodatissima (inquit) ista similitudo est, vt spiritualiter tantum interesse videatur inter iustos & peccatores, quantum corporaliter inter caelum & terram. Cuius rei significanda gratia, cum ad orationes stamus, ad Orientem conuertimur, vnde caelum surgit: non tanquam ibi sit Deus, & quasi caeteras mundi partes deseruerit, qui vbiq; praesens est, non locorum spatij, sed maiestate potetiae: sed vt admoneatur animus ad naturam excellentiore se couertere, id est, ad Dominum, cum ipsum corpus eius quod est terrenum, ad corpus excellentius, id est, ad corpus caeleste conuertitur.

Sacrificij ad altare oblatio.

Idem de ciuit. Dei l. 10. c. 5. Hoc est (inquit) sacrificium Christianorum: multi vnus corpus sumus in Christo: quod etiam sacramento altaris fidelibus noto frequentat Ecclesia, vbi ei demonstratur, quod in ea oblatione, quam offert, ipsa offeratur.

Idem de Trinit. l. 3. c. 10. Et rursum: Sicut infantes non nouerunt quod in altari ponitur, & peracta pietatis celebratione consumitur, vnde vel quomodo conficiatur, vnde in usum religionis assumatur. Et si nunquam discat experimento vel suo vel aliorum, & nunquam illam speciem rerum videant, nisi inter celebrationes sacramentorum, cum offertur & datur, dicaturq; illis auctoritate grauissima, cuius corpus & sanguis sit: nihil aliud credent, nisi omnino in illa specie Dominum oculis apparuisse mortaliu, & de latere tali percusso, liquorem illum omnino fluxisse.

Idem epist. ad Casul. 36. H v c & illud pertinet de Urbico calumniatore: Iste autem qui vetera transisse sic dicit, vt in Christo cederet ara altari, gladius ieiunio, precibus ignis, pani pecus, poculo sanguis, nescit altaris nomen magis legis & prophetarum literis frequentatum, & altare DEO prius in tabernaculo, per Moysem factum esse collocatum: Aram quo-

quoque in Apostolicis literis inueniri, vbi martyres clamant sub ara Dei. Dicit cecidisse ieiunio gladium, non recordans illum quo milites Euangelici armantur, ex vtroque testamento gladium bis acutum. Dicit cecidisse precibus ignem, quasi non & tunc preces deferebantur in templum, & nunc a Christo ignis est missus in mundum. Dicit cecidisse panem pecus, tanquam nesciens, & tunc in Domini mensa panes propositionis poni solere, & nunc se de agni immaculati corpore partem fumere. Dicit cecidisse poculo sanguinem, non cogitans etiam nunc se accipere in poculo sanguinis. Quanto ergo melius & congruentius vetera transisse, & noua in Christo facta esse sic diceret, vt cederet altare altari, gladius gladio, ignis igni, panis panem, pecus pecori, sanguis sanguini?

ITEM illud de Martyrum sepultura sub altari: Videte autem, quem locum martyres apud homines mereantur, qui apud Deum locum sub altario meruerunt. Dicit enim sancta scriptura: *Vidi enim sub ara Dei animas occisorum propter verbum DEI, & propter testimonium IESU quod habebant. Sub ara, inquit, Dei vidi animas occisorum. Quid reuerentius, quid honorabilius dici potest, quam sub illa ara requiescere, in qua DEO sacrificium celebratur, in qua offeruntur hostiae, in qua Dominus est sacerdos, sicut scriptum est, Tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech? Recte sub altario iustorum animae requiescunt, quia super altare corpus Domini offertur. Nec immerito illic iusti vindictam sanguinis postulant, vbi etiam pro peccatoribus Christi sanguis effunditur. Conuenienter igitur, & quasi pro quodam consortio ibi martyribus sepultura decreta est, vbi mors Domini quotidie celebratur, sicut ipse ait: Quotiescunque haec feceritis, mortem meam annuntiabitis donec veniam: scilicet vt qui propter mortem eius mortui fuerant, sub sacramenti eius mysterio requiescant. Non immerito, inquam, consortio quodam illic occisis tumulus constituitur, vbi occisionis Dominice mem-*

Idem serm. 11. de factis. Apoc. 6.

Psal. 109.

1. Cor. 11.

membra ponuntur, ut quos cum Christo unius passionis causa de-
uinxerat, unius etiam loci religio copularet.

Id quod, intus, populo foris existente.

Idem l. 1. POPVLVS autem, inquit, cuius ille sacerdos est, adhuc foris
cōt. epist. gemit. Nam cum Episcopus solus intus est, populus & orat cum
Parm. c. 7. illo, & quasi subscribens, ad eius verba respondet, Amen.

Idem l. de EODEM pertinere videtur illud eiusdem de verbis illis, Sur-
bon. vi- sūm corda, & quæ sequuntur: Hæc verba, vnde sint, intus, qua fan-
duit, c. 16. ctione & quanta sanctitate commendentur, agnoscis.

Psalmorum & hymnorum cantus.

Idem lib. INTER hæc Hilarius quidam (inquit librum suum citans cō-
retract. 2. tra eundem scriptum, qui hodiè desideratur) vir Tribunitius lai-
c. 21. cus catholicus, nescio vnde aduersus Dei ministros, ut fieri affo-
let, iritatus, morem, qui tunc esse apud Carthaginem cœperat, ut
hymni ad altare dicerentur de psalmorum libro, siue ante oblati-
onem, siue cum distribuere populo quod fuisset oblatum, ma-
ledica reprehensione, ubicunque poterat, lacerabat, asserens fie-
ri non oportere. Huic respondi iubentibus fratribus, & vocabatur
liber ipse, contra Hilarium. Hic liber sic incipit, Qui dicunt mē-
tionem.

Idem epist. ET latius alibi: Sine dubio (inquit) faciendum est, maximè
119. ad Ia- illud quod scripturis defendi potest, sicut de hymnis & psalmis
nuar. c. 18. canendis, cum & ipsius Domini, & Apostolorum habeamus do-
& 19. cumenta & exempla & præcepta de hac re tam vtilia. Admouen-
dum piè animum, & accendendum diuinæ lectionis affectum, va-
ria consuetudo est, & pleraque in Africa Ecclesiæ membra pigrio-
ra sunt: ita ut Donatistæ nos reprehendant, quod sobriè psalli-
mus in Ecclesia diuina cantica Prophetarum, cum ipsi ebrietates
suas ad canticum psalmorum humano ingenio compositorum,
quasi tubas exhortationis inflament.

Kyrie eleison, siue, Domine miserere,

SICVT

SICVT enim (inquit sub finem collationis cum Pascētio Ar-
riano) Græca lingua, quod est homouision, vna dicitur vel creditur
à fidelibus Trinitatis omninò substantia, sic vna rogatur, ut mise-
reatur, à cunctis Latinis & Barbaris unius Dei natura, ut à laudi-
bus Dei unius nec ipsa lingua barbara sit, ut Latinis, aliena. Latinè
enim dicitur, Domine miserere.

Episcopi processio.

INDE (inquit, miraculum narrans factum ante cancellos mar-
tyris D. Stephani) ad me curritur, vbi sedebam iam processurus.

Ac paulopost: Procedimus ad populum. plena erat Ecclesia.

Eiusdem salutatio populi.

SALVTAVI (inquit) populum.

Scripturarum diuinarum lectio.

FACTO tandè (inquit) silētio, scripturarū sunt lecta diuina solēnia.

ET alibi: Intercesserunt, (inquit) ut intermitteremus textum
huius Epistolæ, quædam pro diebus festis solennia lectionū, quæ
non potuerunt nisi legi, & ipsa tractari.

Prophetica nempe lectio.

LECTIONES (inquit) diuinorum eloquiorum, quum recitarētur,
audiuimus. Lectio prima prophetica, quid nobis commendauerit,
me commemorante, recolite.

Apostolica lectio, Psalmus, Euangelium.

Apostolum audiuius, Psalmum audiuius, Euangelium au-
diuimus: consonant omnes diuinæ lectiones.

ET latius alio loco: Primam lectionem audiuius Apostoli:
Fidelis sermo & omni acceptiōe dignus, quia Christus Iesus venit
in mundum peccatores saluos facere, quorum primus ego sum. Sed
ideò misericordiam confectus sum, ut in me ostenderet Christus
Iesus omnem longanimitatem suam, ad informationem eorū qui
credituri sunt illi in vitam æternam. Hoc de Apostolica lectione
percepimus. Deindè cantauimus psalmum, exhortantes nos inui-

V v v cēm,

Idem
epist. 178.

Idem de
ciuit. Dei
l. 22. c. 8.

Ibid.

Ibid.

Idem tract.
9. in epist.
Ioannis.

Idem serm.
236. de
tempore.

Idem serm.
7. de verb.

Apost.
Ibidem
serm. 10.

1. Tim. 1.

Psal. 94.

Luc. 17. cèm, vna voce, vno corde dicentes: Venite, adoremus & prosternamur ei, & fleamus corâ Domino qui fecit nos, & ibi præueniamus facië eius in confessione, & in Psalmis iubilemus ei. Post hæc Euāgelica lectio, decem leprofos mundatos nobis ostendit, & vnum ex eis alienigenam, gratias agētem mundatori suo. Has tres lectiones, quantum pro tempore possumus, pertractemus.

Idem de verb. Do-
mini, se-
cund. Lu-
cā ser. 33.
Psal. 79.
ALIBI quoquē: Lectiones sanctæ proposi-
tæ sunt, & quas au-
diamus, & de quibus aliquid sermonis, adiuuante Domino, profe-
ramus. In lectione Apostolica gratiæ aguntur Deo de fide gentiū,
vtiquē ideò, quia ipse fecit. In Psalmo diximus, Deus virtutū, con-
uertere nos, & ostēde faciē tuā, & salui erimus. In Euāgelio ad cœnā
vōcati sumus, immò alij vocati, nos non vocati, sed ducti: nō solū
ducti, sed etiam coacti. Sedenim audiuius, quia homo fecit cœnā
magnam. Et rursūm: Diuinæ lectiones omnes itā sibi conne-
ctuntur, tanquā vna sit lectio, quia omnes ex vno ore procedūt.

Idem
serm. 49.
de tēporc.
Philip. 3.
Psal. 50.
Ioan. 6.
Audiuimus Apostolicam lectiōnem, & fortē aliqū moueat quod
ibi scriptum est: Secundū iustitiam quæ ex lege est, qui fuerim si-
ne querela. Audi Psalmum interiora dicentem: Tibi soli peccaui.
Audiistis & Euāgelium istis lectionibus concordare: Volūtas (in-
quit) patris est, vt quæ dedit mihi, non pereant.

Alleluia Dominicis diebus & Paschali tempore.
Idē epist.
19. ad Ia-
nuar. c. 17.
VT autem (inquit) alleluia, per illos solos dies quinquaginta in
Ecclesia cantetur, non vsq; quaquē obseruatur. Nam & in alijs die-
bus variæ cantantur alibi, ipsis autem diebus vbiquē.

Ibid. c. 15.
Psal. 83.
SV AE verò Ecclesiæ consuetudinē explicans: Omnibus, inquit,
diebus Dominicis Alleluia canitur, quod significat actionē nostrā
futuram non esse nisi laudare Deum, sicut scriptū est: Beati qui ha-
bitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te.

Idem
epist. 86.
ad Casul.
ET alibi: Quibus (inquit) tantummodò diebus in multis Eccle-
sijs, in omnibus autem maximè cantatur alleluia, quam vocē lau-
dis esse nullus Christianus, quālibet imperitus, ignorat.

Eo-

EODEM pertinet illud: Est enim Alleluia, & bis Alleluia, quod nobis cantare certo tempore solenniter moris est, secundū Ec-
clesiæ antiquam traditionem. Neq; enim & hoc sine sacramento
certis diebus cantamus alleluia. Certis quidem diebus cantamus
alleluia, sed omni die cogitamus.

ITEM illud: Videamus fratres, si his diebus per totum orbem
terrarum frustra dicatur Amen, & Alleluia.

Euāgeliorum certæ quibusque festis diebus
Lectiones.

MEMINIT (inquit) sanctitas vestra, Euāgelium secundū
Ioannem, ex ordine lectionum nos solere tractare. Sed quia nunc
interposita est solennitas sanctorū dierum, quibus certas ex Euā-
gelio Lectiones oportet in Ecclesia recitari, quæ itā sunt annuæ, vt
aliæ esse non possint: ordo ille quem susceperamus, necessitate pau-
lulum intermissus est, non omissus.

ET expressiūs alio loco: Resurrectio Dñi nostri Iesu Christi, &
hodiè recitata est: sed de altero libro Euāgelij, qui est secundū Lu-
cam, Primò enim lecta est secundū Matthæū: hesternā autē die se-
cundū Marcū: hodiè secundū Lucā. Sic habet ordo Euāgelis-
tarū. Sicut enim passio ipsius ex oībus Euāgelistis conscripta est,
sic dies isti septem vel octo durant spatiū, vt secundū oēs Euā-
gelistas resurrectio recitetur. Passio autē quia vno die legitur, nō so-
let legi nisi secundū Matthæum. Voluēram aliquandò, vt per
singulos annos secundū oēs Euāgelistas etiam passio legeretur:
factū est: nō audiērūt homines quod cōsueuerunt, & perturbati sunt.

Sermo ad populum in Exedra.

VBI autem (inquit) ventum est ad sermonis mei locum, dixi
pauca pro tempore, & pro illius iocunditate lætitiæ.

Ac paulopost: Sequenti itaq; die, post sermonem redditū, nar-
rationis libellū in crastinum diē populo recitandū promisi. Quod
cum ex Dñico Paschæ die tertio fieret, in gradibus Exedræ, in qua

V v v 2 de

Idem in
Psal. 106.Idem in
Psal. 21.Idē prol.
in Epist. 1.
Ioan.Idem
serm. 144.
de tēporc.
Matt. 23.
Marc. 16.
Luc. 24.Idem de
ciuit. Dei
l. 22. c. 8.

de superiore loquebar loco, feci stare ambos fratres, cum eorum legeretur libellus.

Post sermonem, Catechumenorum dimissio.

Idē ferm. 227. de tē. pore. **P**OST sermonem (inquit) Missa fit Catechumenis: Manebunt fideles, venietur ad locum orationis.

Idē tract. 96. in Ioā. **C**AUSAM verò explicat alibi: Etsi Catechumenis fidelium sacramenta non produntur, non ideo fit, quod ea ferre non possunt, sed ut ab eis tanto ardentius concupiscantur, quanto eis honorabilius occultantur.

Oblationes fidelium.

Idem Epist. 187. **O**BLATIO verò (inquit ad Bonifacium comitem, qui quaedam ab Ecclesia rapuerat) domus tua, a clericis non suscipiatur, indixi: Communionemque tibi interdico, donec peracta pro ausibus vel errore a me definita tibi met penitentia, & tempore condonato, pro hoc facto, corde contrito & humiliato, dignum offeras sacrificium deo.

Idem Epist. 122. **E**T alibi: Ora Deum pro eis (loquitur de captiuis virginibus apud Barbaros) & roga, ut etiam ipsas doceat talia dicere, qualia supra memoratus sanctus Azarias, inter cetera in oratione & confessione sua fudit ad Deum. Sic enim sunt illae in terra captiuitatis suae, quo modo erant illi in ea terra, ubi nec sacrificare more suo poterant Domino, sicut nec istae possunt, vel ferre oblationem ad altare Dei, vel inuenire ibi sacerdotem, per quem offerant Deo. Donet ergo eis Dominus, ut ei dicant, quod Azarias dixit in consequentibus precum suarum: Non est in hoc tempore princeps & Propheta & dux, non holocausta, neque oblatio, neque supplicationes, nec locus ad sacrificandum in conspectu tuo.

Agendi ordo, quem vniuersa seruat Ecclesia.

Idē epist. 118. ad Iac. nuar. c. 6. 1. Cor. 11. **V**NDE intelligi datur, (inquit explicans illud Apostoli: Cetera, quae venero, disponam) quia multum erat, ut in Epistola totum illum agendi ordinem insinuaret, quem vniuersa per orbem seruat Ecclesia, ab ipso ordinatum esse, quod nulla morum diuersitate variatur.

Communis oratio, voce Diaconi indicta.

H v c.

H v c pertinet illud supracitatum: Aut communis oratio voce Diaconi indicitur.

Antistitum clara voce deprecatio,

H v c quoque illud eiusdem loci: Aut antistites clara voce deprecantur.

Precationes ante consecrationem.

PRECAZIONI (inquit, loco etiam longè supracitato, de Apostolorum sacrificio) accipiamus dictas, quas facimus, antequam illud quod est in Domini mensa, incipiat benedici.

Exhortationes ad populum, & Orationes pro infidelibus, catechumenis, & fidelibus.

DIC ergo (inquit ad Vitalem fautorem Pelagianorum) aperitissimè, nos pro ijs, quibus Euangelium praedicamus, non debere orare, ut credant, sed eis tantummodò praedicare. Exerce contra orationes Ecclesiae disputationes tuas, & quoad audis sacerdotem Dei ad altare exhortantem populum Dei, ora pro incredulis, ut eos Deus conuertat ad fidem: & pro catechumenis, ut eis desiderium regenerationis inspiret, & pro fidelibus, ut in eo quod esse coeperunt, eius munere, perseuerent: subfanna pias voces, & dic te non facere quod hortatur, id est, Deum pro infidelibus, ut eos fideles faciat, non rogare, eò quod non sint ista diuinæ miserationis beneficia, sed humanae beneficia voluntatis.

AC sub finem eiusdem epistolae: Nunquid & orare prohibetis ibidem. Ecclesiam pro infidelibus, ut sint fideles, pro ijs qui nolunt credere, pro ijs qui ab eius lege doctrinaque dissentiant, ut legi eius doctrinaeque consentiant, ut det illis Deus quod per prophetam promisit, cor cognoscendi eum, & aures audiendi, quas utique acciperant, de quibus Saluator ipse dicebat: Qui habet aures audiendi, audiat?

ET paulò post: Si autem, quod magis credo, sentis atque consentis, orare nos Deum debere ac solere pro nolentibus credere, ut

V v v 3 velint

Idē epist. 119. ad Iac. nuar. c. 18.

Idē epist. 59. ad Paul. q. 5.

Idē epist. 106.

velint credere: & pro eis qui aduersantur & contradicunt legi eius atq; doctrinae, vt ei credant atq; sectentur.

Idem de bon. per-
feu. c. 22.

ALIBI quoq; Atq; vtinam tardi corde & infirmi, qui nō possunt, nec nondum possunt, scripturas vel earū expositiones intelligere, sic audirent, vel non audirent in hac quaestione disputationes nostras, vt magis intuerentur orationes suas, quas semper habuit & habebit Ecclesia ab exordijs suis, donēc finiatur hoc seculū. De hac em̄ re, quā nunc aduersus novos hæreticos, non commemorare tantum, sed planē tueri & defensare compellimur: nūquam tacuit in precibus suis, etsi aliquandō in sermonibus exerēdam, nullo virgente aduersario, putauit. Quando em̄ non oratum est in Ecclesia pro infidelibus atq; inimicis eius, vt crederent?

Idem hær. 88.

RVRVM de ipsis Pelagianis agens: Destruunt etiam orationes quas facit Ecclesia, siue pro infidelibus & doctrinae Dei resistentibus, vt conuertantur ad Deum: siue pro fidelibus, vt augeatur eis fides, & perseuerent in * eo.

* ca.

Responso Amen.

Idē epist.
iam cit.

NVNQVIB vbi audiēritis, sacerdotem Dei ad eius altare populum hortantem ad Deum orandum, vel ipsum clara voce orantem, vt incredulas gentes ad fidem suam venire compellat, non respondetis, Amen?

Idem de bon. per-
feu. ca. 23.

ET alibi: Aut quis sacerdotem super fideles Dñm inuocātem, si quando dixit, Da illis Dñe in te perseuerare vsq; in finem: non solum voce ausus est, sed saltem cogitatione repræhendere, ac non potius super eius talem benedictionem, & corde credēte, & ore cōfiteute respondit, Amen?

Adhortatio, Sursum corda: Responso, Habemus ad
Dominum.

Idē lib. de
ver. re-
lig. ca. 3.

SI (inquit) per Vrbes & Castella, vicos & agros etiam villasque priuatas, intantum apertē persuadetur & appetitur à terrenis auersio, & in vnū Deū verumq; conuersio, vt quotidie per vniuersum orbem

orbem humanum genus vna penē voce respōdeat, sursum corda se habere ad Dñm: quid adhuc oscitamus crapulam hesternam, & in mortuis pecudibus diuina eloquia perscrutamur?

AC alio loco: Vt anima Christiana non frustrā audiat, Sursum cor, nec frustrā respondeat se habere ad Dominum.

ET rursum: Et illud quod inter sacra mysteria cor habere sursum iubemur, ipso adiuuante id valemus, quo iubente admonemur.

ITERVM alibi: Quod ergo in sacramentis fidelium dicitur, vt corda sursum habeamus ad Dñm, munus est Domini.

TRACTANS etiā illud Psalmi, Quoniam ad te Dñe animam meam leuauit: Certē (inquit) rectē admonet membra sua, vt sursum corda habeant. Audiant ergo, & faciant: leuent ad cælum, quod malē est in terra. Ibi enim non putrescit cor, si leuetur ad Deum.

ALLVDIT eodē & illud eiusdem: Quum ad illum sursum est, eius est altare cor nostrum, eius vnigenito cum sacerdote placamur.

Adhort. Gratias agamus Domino Deo nostro. Resp.
Dignum & iustum est.

ET ideò (loco citato de bon. viduit.) sequitur, vt de hoc tanto bono sursum leuati cordis, nō nobis gloriam, quasi * nostrarū virium tribuamus, sed Domino Deo nostro gratias agamus.

LATIVS id ipsum habet cit. c. de bon. perfeu. De quo (inquit) munere ipsi Dño Deo nostro gratias agere, à sacerdote post hanc vocem, qbus hoc dicitur, admonētur, & dignū & iustū esse respondent. Cū em̄ non sit in nostra potestate cor nostrum, sed diuino subleuetur auxilio, vt ascēdat, & quæ sursum sunt sapiat, vbi Christus est in dextera Dei sedēs, non quæ super terram: cui de hac tātare agenda sunt gratiæ, nisi hoc faciēti Domino Deo nostro, q nos per tale beneficiū liberādo, de profundo huius mūdi elegit, & prædestinauit ante constitutionem mundi?

EODEM

Idē epist.
156. ad
Probam.

Idem de bon. viduit. c. 16.

Idem de bon. per-
feu. ca. 13.

Idem in Psal. 85.

Idē de ciuit. Dei li. 10. c. 4.

Idem de bon. viduit. c. 16.

Idem de bon. per-
feu. c. cit.

Idē epist.
57. ad Dar
danum.
1. Cor., 10.

E O D E M pertinet & illud: Huius corporis vnitas nostro sacri-
ficio commendatur. Quod breuiter significauit Apostolus, dicēs:
Vnus panis, vnum corpus multi sumus. Per caput nostrum recon-
ciliamur **D E O**, quia in illo est diuinitas vnigeniti facta particeps
mortalitatis nostræ, vt & nos participes ei⁹ immortalitatis essemus.
Hoc sacramentum longè est à cordibus sapientium, superborum,
& idèd non Christianorum, ac per hoc nec verè sapientium. Illo-
rum etiam dico sapiētium, qui cognouerunt Deum, quia cogno-
scentes Deum, sicut dicit Apostolus, non sicut Deum glorificaue-
runt, aut gratias egerūt. Nōsti autem, in quo sacrificio dicatur, Gra-
tias agamus Domino Deo nostro. A cuius sacrificij humilitate, lō-
gè abest typhus & cothurnus illorum.

Idem de
spir. &
lit. ca. 11.

I T E M illud: Theosebia, si ad verbi originem Latine expressam
interpretaretur, Dei cultus dici poterat, qui in hoc maximè consti-
tutus est, vt anima ei non sit ingrata. Vndè & in ipso verissimo, &
in singulari sacrificio, Domino **D E O** nostro agere gratias admo-
nemur.

Idē epist.
120. ad
Honor.
cap. 19.

I L L V D quoque libri de gratia noui testamenti: Hinc gratias
agimus Domino Deo nostro, quod est magnum sacramentum in
sacrificio noui testamenti: quod vbi, & quandò, & quomodò offe-
ratur, cū fueris baptizatus, inuenies.

Idē serm.
super illud,
Cōfiteor tibi
Domine
pater.
Idem E-
pist. cit.

D E N I Q V È & illud: Nōrunt fideles, vbi & quandò dicatur,
Gratias agamus Domino Deo nostro. Quis autem gratias agit, ni-
sì qui sursūm cor habet ad Dominum?

A L L V D I T huc etiam Epist. ad Vitalem supracitata, sub finē:
Si sentis atque consentis, debere nos etiam Deo agere gratias ac fo-
lere pro talibus, quod ad fidem eius doctrinam que conuersi, vo-
lentes ex nolentibus fiant, oportet sine dubitatione fatearis volū-
tates hoīm Dei gratia præueniri, & vt bonū velint homines quod
nolebant, Deum facere: qui rogatur vt faciat, & cui nos nouimus
agere gratias, dignum esse cū fecerit.

Oratio

Oratio pro omnibus, & pro Imperatoribus.

H A E C autem causa (inquit) præcipua fuit ista dicendi, vt his **Idē epist.**
breuiter perstricis atq; significatis, non putaretur negligendū esse **59. ad Paul.**
quod sequitur: Pro omnibus hominibus, pro Regibus, & ijs qui in **lin. qu. 5.**
sublimitate sunt.

Memoria martyrum, & nominum eorundem recitatio.

P E R H I B E T (inquit) præclarissimum testimoniū Ecclesia- **Idem de**
stica autoritas, in qua fidelibus notum est, quo loco martyres, & **sanct. vir-**
quo defunctæ sanctimoniales ad altaris sacramenta recitentur. **gin. c. 45.**

Q V O D magis explicat in hæc verba: Ideoq; habet Ecclesia- **Idem de**
stica disciplina, quod fideles nouerunt, cū martyres eo loco re- **verb.**
citantur ad altare Dei, vbi non pro ipsis oretur, pro cæteris autem **apost.**
commemoratis defunctis oretur. Iniuria est em̄ pro martyre orare, **serm. 17.**
cuius nos debemus orationibus commendari.

E T eisdem penè verbalibus: Hoc (inquit) beati martyres ar- **Idem in**
denti dilectione fecerunt, quorum si non inaniter memorias cele- **Euang.**
bramus, atque in conuiuio, quo & ipsi saturati sunt, ad mensam **Tract. 84.**
Domini accedimus, oportet vt quemadmodū ipsi, & nos talia
præparemus. Idèd qui ppe ad ipsam mensam non sic eos comme-
moramus, quemadmodū alios qui in pace requiescunt, vt etiam
pro eis oremus, sed magis, vt orēt ipsi pro nobis: vt eorum vesti-
gijs adhæreamus, quia impleuerunt ipsi charitatem, qua Dominus
dixit non posse esse maiorem.

E O D E M & illud pertinet: Ad quod sacrificium, sicut homi- **Idē deci-**
nes Dei, qui mundum in eius confessione vicerunt, suo loco & or- **uit. Dei**
dine martyres recitantur. **li. 21. c. 10.**

Orationes in benedictione siue sanctificatione eius quod
oblatum est.

O R A T I O N E S (inquit Epist. citata ad Paulinū Nolanū) dica- **Idē epist.**
mus, quū benedicatur & sanctificat, & ad distribuendū cōminuitur. **59. ad**
A C paulò post: Idèd in huius sanctificatione & distributionis **Paul. qu. 5.**

X x x præ-

præparatione, existimo Apostolū iussisse propriè fieri προσευχὰς, id est, orationes, vel (vt nonnulli minùs peritè interpretati sunt) adorationes: hoc est enim ad votum, quod v̄sitatiùs in scripturis nuncupatur εὐχὴ.

Signi crucis adhibitio.

Idem
tract. 64.
in Euāg.

QVĒD est (inquit) quòd omnes nouerunt, signum Crucis, nisi crux Christi? Quòd signum nisi adhibeatur siue frontibus credētium, siue ipsi aquæ qua regenerantur, siue oleo quæ Chrismate vnguntur, siue sacrificio quo aluntur: nihil eorū ritè perficitur. Quomodò ergò per id quod mali faciunt, nihil boni significatur, quandò per crucem Christi, quam fecerūt mali, in celebratione sacramentorum eius bonum nobis omne signatur?

Idē serm.
181. de tē-
pore, ca. 3.

ITĒM serm. de Vigilia Pētecostes: Elegit verò crucem, quæ leui motu manūs exprimitur, qua & contra inimici versutias munitur. Hoc enim signo crucis consecratur corpus Dominicum, sanctificatur fons baptismatis, iniantur etiā presbyteri & cæteri gradus Ecclesiastici, & omnia quęcunq; sanctificantur, hoc signo Dominicæ crucis cum inuocatione nominis Christi, consecrantur.

Idē serm.
19. de
sanct.

EODEM pertinet illud supracitatū: Crucis charactere altaris Sacramenta cum interpositione Dñicorum verborū, conficiuntur.

Mystica consecratio.

Idem de
Trinit.
lib. 2. c. 4.

POTVIT tamen (inquit) Apostolus Paulus significando prædicare Dñm Iesum Christū, aliter per linguā suam, aliter per Epistolā, aliter per sacramentū corporis & sanguinis eius. Nec linguam quippe eius, nec membranas, nec atramentū, nec significātes fonos lingua editos, nec signa literarū cōscripta pelliculis, corpus Christi & sanguinē dicimus, sed illud tātūm, quod ex fructibus terræ acceptū, & prece mystica consecratū, ritè sumimus ad salutē spiritalē in memoriam pro nobis Dñicæ passionis: Quòd cum per manus hoīm ad illam visibilē speciē perducitur, nō significatur vt sit tam magnū sacramentū, nisi operante inuisibiliter spiritu Dei.

ET

ET alibi: Cur autem arbitretur Faustns parem nobis esse religionem circa panem & calicem, nescio: cum Manichæis vinum gustare non religio, sed sacrilegium est. In vna enim agnoscūt Deum suum, in cūpa nolunt, quasi aliquid eos calcatus & inclusus offenderit. Noster autem panis & calix, nō quilibet quasi propter Christum in spicis & in farmentis ligatum, sicut illi desipiunt, sed certa consecratione mysticus fit nobis, non nascitur. Proindè quod non ita fit, quanuis sit panis & calix, alimentum est refectionis, non sacramentum religionis.

EODEM pertinet illud eiusdem: Precē sacerdotis, verbis & mysterijs Euangelicis confirmatam.

Panis & vini in corpus & sanguinem Domini
conuersio.

DOMINVS (inquit apud Bedam D. August. in 1. Cor. 10.) Iesus, ab eis quorum oculi tenebantur nē illum agnoscerent, in fractione panis voluit agnosci. Nouerunt fideles, sciūt quid dicam. Nouerunt Christum in fractione panis. Non enim omnis panis, sed accipiens benedictionem, fit Corpus Christi.

QVÆ postrema perīodus citatur etiam de Consecr. dist. 2. c. Non omnis.

EODEM pertinet & illud lib. Sententiarū D. August. per Prosperū, iuxta quod à Gratiano citatur: Nos autē in specie panis & vini quam videmus, res inuisibiles, id est, carnē & sanguinē honoramus: nec similiter cōprehēdimus has duas species, quemadmodūm ante consecrationē cōprehēdebamus: cum fideliter fateamur ante consecrationem panem esse & vinum quod natura formauit, post consecrationem verò carnem Christi & sanguinem, quod benedictio consecrauit.

Christi immolatio.

NONNE semel (inquit) Christus immolatus est in seipso, & tamē in sacramēto non solum per oēs Paschæ solennitates, sed omni die

XXX 2 popu-

Idē cōtra
Faust. Ma-
nich. lib.
20. cap. 13.

Beda cō-
ex Augu-
ad ca. 10.
Epist. 1.
ad Cor.

Gratian.
de Con-
secr. dist.
2. c. Nos.

Idē epist.
23. ad
Bonif.

populis immolatur: nec utiq; mentitur, qui interrogatus, eum responderit immolari? Si enim sacramenta quandam similitudinem earū rerū, quarum sacramēta sunt, non haberēt, omninō sacramenta nō essent.

Idē epist.
86. ad Cas-
sul.

ET alibi: Sacrificium laudis ab Ecclesia, toto orbe diffusa, diebus omnibus immolatur.

Idē cōtra
adu. leg.
& proph.
l. 1. ca. 20.

ITEM alio loco latius: Sanē de apocryphis iste posuit testimonia, quę sub nominibus Apostolorū, Andreae, Ioannisq; cōscripta sunt. Quę si illorū essent, recepta essent ab Ecclesia, quę ab illorū temporibus per Episcoporū successiones certissimas, usq; ad nostra & deinceps tempora perseuerat, & immolat Deo in corpore Christi sacrificiū laudis, ex quo Deus deorum locutus, vocauit terrā à solis ortu usq; ad occasum. Hęc quippe Ecclesia est Israel secūdum spiritū, à quo distinguitur illē Israel secūdum carnē, qui seruiebat in vmbri sacrificiorū, quibus significabatur singulare sacrificium, quod nūc offert Israel secūdum spiritū, cui dictū atq; predictū est: Audi populus me, & loquar tibi: Israel, & testificabor tibi: & cætera quę iā supra cōmemorauī. De huius em̄ domo nō accipit vitulos, neq; de gregib; eius hircos. Iste immolat Deo sacrificiū laudis, nō secūdum ordinē Aaron, sed secūdum ordinē Melchisedech. Quod in Psalmo positū est, quē Dñs Iesus in Euāgelio de se cōscriptum esse testatur, quærēs à Iudæis respondētibus Christū filium esse Dauid, quod solū de illo carnaliter nouerāt, quomodō eum Dauid in spiritu dixerit Dñm. Tunc em̄ huius psalmi cōmemorauit exordiū: Dixit Dñs Dño meo, sede à dextris meis, Donēc ponā inimicos tuos scabellum pedum tuorū. Ibī quippe & hoc dictū est, Iurauit Dñs, & nō poenitebit eum: tu es sacerdos in æternū secūdum ordinem Melchisedech. Nouerūt qui legūt, quid protulerit Melchisedech, quādō benedixit Abraham. Et qui iam sunt participes eius, vident tale sacrificium nūc offerri Deo toto orbe terrarum.

Idem de
catacly-
smo ca. 4.

ET libro seu potiūs sermone de Cataclysmo, tractans illud: Nec relin-

relinquetis quicquam vsque ad manē: Hoc (inquit) nunc agitur. Comeditur enim agnus nunc per noctem huius seculi, vt cum manē illud venerit, quod vesperum non habebit, non iam offeratur sacrificiū imaginis agni, sed * ipsum agnum, quem quotidiē immolamus, comedimus, & cuius sanguinem bibimus. for. * ipse agnus, quē

Corporis Domini adoratio.

EXPLICANS illud Psalmi: Et adorate scabellum pedum eius, quoniam sanctum est: Quid (inquit) habemus adorare? Scabellum pedum eius. Suppedaneum dicitur scabellum. Quod dicunt Græci *ὑποπόδιον*, dixerunt Latini scabellum: & alij dixerunt suppedaneum. Sed videte fratres, quid nos iubeat adorare. Alio loco scriptura dicit, Cælum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum. Ergo terram nos iubet adorare, quia dixit alio loco, quod sit scabellum pedum Dei? Et quomodō adorabimus terram, cum dicat aperte scriptura, Dominū Deum tuum adorabis: & hic dicit, Adorate scabellum pedum eius? Exponens autem mihi, quid sit scabellum pedum eius, dicit: Terra autem scabellum pedum meorum. Anceps factus sum, timeo adorare terram, nē damnet me, qui fecit cælum & terram. Rursū timeo non adorare scabellū pedum Domini mei, quia Psalmus mihi dicit: Adorate scabellum pedum eius. Quæro, quid sit scabellum pedum eius, & dicit mihi scriptura: Terra scabellum pedum meorum. Fluctuans, conuerto me ad Christum, quia ipsum * quæro * hoc quē hęc, & inuenio, quomodō sine impietate adoretur terra, sine impietate adoretur scabellum pedum eius. Suscepit enim de terra terram, quia caro de terra est, & de carne Mariæ carnem accepit. Et quia in ipsa carne hęc ambulauit, & ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit: nemo autem istam carnem manducet, nisi prius adorauerit: inuentum est, quemadmodum adoretur tale scabellum pedum Domini, & non solū non peccemus adorando, sed peccemus non adorando. Nunquid autem caro vi-

Idem in
Psal. 98.

Esa. 66.

Matth. 5.

Deut. 6.
Matth. 4.

hoc quē
ro,

uificat? Ipse Dominus dixit, cum de ipsa commendatione eiusdem terrae loqueretur: Spiritus est qui uiuificat, caro autem nihil prodest. Ideo & ad terram quamlibet cum te inclinas atque prosterne, non quasi terram intuearis, sed illum sanctum, cuius pedum scabellum est quod adoras: propter ipsum enim adoras: ideò & hinc subiecit: Adorate scabellum pedum eius, quoniam sanctum est. Quis sanctus est? In cuius amore adoras scabellum pedum eius. Et cum adoras illum, ne cogitatione remaneas in carne. & à spiritu non uiuificeris.

Idem in
Psal. 21.
enarr. f.

I T E M super illud alterius Psalmi: Manducauerunt & adorauerunt. Manducauerunt (inquit) corpus humilitatis Domini sui etiam diuites terrae, non sicut pauperes saturati sunt usque; ad imitationem, sed tamen adorauerunt.

Idem in
Psal. 48.
conc. 1.

E T alio loco hoc ipsum tractans: Quomodo manducabunt pauperes? Edent pauperes, & saturabuntur: Quid edunt? Quod sciunt fideles. Quomodo saturabuntur? Imitando passionem Domini sui, & non sine causa accipiendo precium suum. Edent pauperes, & saturabuntur, & laudabunt Dominum qui requirunt eum. Diuites quid? Etiam ipsi edunt. Sed quomodo edunt? Manducauerunt & adorauerunt omnes diuites terrae. Non dixit, Manducauerunt & saturati sunt: sed, manducauerunt & adorauerunt. Adorant quidem Deum, sed humanitatem nolunt exhibere fraternam. Manducant illi, & adorant: manducant illi, & saturantur, tamen omnes manducant.

Idem epist.
120. ca. 27.

Psal. 21.

L A T I V S verò ad ipsum lib. de gratia noui testamenti ad Honoratum, ubi eundem Psalmum pulchre explicat: Neque enim frustra ita distincti sunt, ut de pauperibus supra diceretur: Edent pauperes, & saturabuntur. Hinc verò, Manducauerunt & adorauerunt omnes diuites terrae. Et ipsi quippe adducti sunt ad mensam Christi, & accipiunt de corpore & sanguine eius: sed adorant tantum, non etiam saturantur, quoniam non imitantur. Manducantes enim pauperem, dedignantur esse pauperes.

1. Pet. 2.

Ac

Ac paulopost: Sed quia Deus excitauit eum à mortuis, & donauit ei nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Iesu Philip. 2. flectatur omne genu caelestium, terrestrium, & infernorum: fama celsitudinis eius, & gloria nominis eius in Ecclesia usque; quaque diffusa, permoti, & ipsi veniunt ad mensam, manducant & adorant, non tamen saturantur, quia non esuriunt & sitiunt iustitiam.

Commemoratio mortis, resurrectionis, & ascensionis
Domini.

D. Augustinum hac de re citat Micrologus in haec uerba: Item Microl. de Eccl. ob. seru. c. 13. ibi: Vnde & memores Domine nos serui tui, quidam Natiuitatem Domini commemorant, cum iuxta Apostolum in eiusmodi sacrificio, non Natiuitatem Domini, sed mortem eius annunciare debemus. Vnde & sanctus Ambrosius in libris Sacramentorum: Quotiescunque, inquit, offertur sacrificium, mors Domini, resurrectio Domini, ascensio Domini significatur. Quod & S. August. sua attestatione confirmat. Quapropter & nos ibi tantum * passionis, * resurrectionis, & ascensionis commemoramus. *passionē, resurrecti- onem & ascensionē

At **qu** hoc hodie quidem reperitur in serm. 28. de verb. Domini, verum non aliud est, quam rhapsodia ad uerbum descripta ex l. 5. Ambrosij de sacram. c. ult. desideratur itaque; quod ille citauit.

Memoria defunctorum.

H uic imprimis pertinet quaedam loca supracitata de memoria sanctorum, quae indicant, alio loco martyrum, alio defunctorum memoriam fieri.

I T E M, In libris (inquit) Machabeorum legimus oblatum pro mortuis sacrificium. Sed & si nusquam in scripturis veteribus omnino legeretur, non parua est uniuersae Ecclesiae, quae in hac consuetudine claret, autoritas: ubi in precibus sacerdotis, quae Domino Deo ad eius altare funduntur, locum suum habet etiam commendatio mortuorum. Idem August. l. de cura pro mort. c. 1.

Ac

Ibid. c. 4.

Ac paulopost: Non sunt praetermittendae supplicationes pro spiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in Christiana & Catholica societate defunctis, etiam tacitis nominibus quorumque, sub generali commemoratione suscepit Ecclesia: ut quibus ad ista defuncti parentes, aut filii, aut quicumque cognati, vel amici, ab una eis exhibeantur pia matre communi.

Idem serm. de verb. Apostoli 34.

Et alibi: Orationibus vero sanctae Ecclesiae & sacrificio salutari, & eleemosynis quae pro eorum spiritibus erogantur, non est dubitandum mortuos adiuuari, ut cum eis misericordius agatur a Domino, quam eorum peccata meruerunt. Hoc enim a patribus traditum uniuersa obseruat Ecclesia, ut pro eis qui in corporis & sanguinis Christi communionem defuncti sunt, cum ad ipsum sacrificium loco suo commemorantur, oretur, & pro illis quoque id offerri commemoretur. Cum vero eorum commendandorum causa opera misericordiae celebratur, quis eis dubitet suffragari, pro quibus orationes Deo non inaniter allegantur?

Idem de ciuit. Dei l. 2. c. 9.

Rursus alio loco: Neque enim piorum animae mortuorum separantur ab Ecclesia, quae etiam nunc est regnum Christi. Alioquin nec ad altare Dei fieret eorum memoria in communionem corporis Christi.

Idem Confess. l. 9. c. 11.

Qua traditione instructa D. Augustini mater Monica, iam moritura hoc unum petijt: Ponite corpus hoc ubicunque, nihil vos eius cura conturbet. Tantum illud vos rogo, ut ad Domini altare, memineritis mei ubi fueritis.

Ibid. c. 13.

Quod repetens D. August. Tantum modò (inquit) memoria sua ad altare tuum fieri desiderauit, cui nullius diei praetermissione seruièrat, vnde sciret dispensari victimam sanctam, qua deletum est chirographum, quod erat contrarium nobis.

Atque adeò eius dicti memor, sic Deum precatur: Inspira Domine Deus meus, inspira seruis tuis fratribus meis, filiis tuis dominis meis, quibus & voce & corde & literis seruiò, ut quot

quot

quot haec legerint, meminerint ad altare tuum Monicæ famulae tuae, cum Patricio quondam eius coniuge, per quorum carnem introduxisti me in hanc vitam, quemadmodum, nescio. Meminerint cum affectu pio parentum meorum in hac luce transitoria, & fratrum meorum sub te patre in matre catholica, & ciuium meorum in aeterna Hierusalem, cui suspirat peregrinatio populi tui ab exitu usque ad reditum: & quod à me illa poposcit extremum, vberius ei praestetur in multorum orationibus, tam per confessiones, quam per orationes meas.

Comminutio ad distribuendum.

Huc pertinet illud supracitatum: Et quum ad distribuendum comminuitur.

Item illud ex sententijs D. August. à D. Prospero collectis, citatum à Gratiano: Quum frangitur hostia, dum sanguis de calice in ora fidelium funditur, quid aliud, quam Domini corporis in cruce immolatio, eiusque sanguinis de latere effusio designatur?

Deinde Oratio Dominica.

Quam totam (inquit) petitionem ferè omnis Ecclesia Dominica oratione concludit.

Et alibi: Scitis quòd accessuri sumus, quòd prius dicturi sumus, Dimitte nobis debita nostra.

Item alio loco: In Ecclesia enim ad altare Dei quotidie dicitur ista Oratio Dominica, & audiunt istam fideles. Non ergò timemus nè minus illam teneatis diligenter, quia etsi quis vestrum non poterit tenere perfecte, audiendo quotidie tenebit.

Et rursùm: Ecce ubi peracta est sanctificatio, dicimus orationem Dominicam, quam accepistis & reddidistis.

Tunsiò pectoris ad illud eiusdem orationis, Dimitte nobis debita nostra.

Si falsum est, (inquit) vnde quotidie tudimus pectora? Quod nos quoque; Antistites ad altare assistentes, cum omnibus facimus.

Yyy

Ac

Idem epist. sepècit. ad Paulin. Gratian. de consecr. dist. 2. c. Cum frangitur.

August ad Paulin. loco cit.

Idem serm. 237. de tempore.

Idem epist. 42. inter homil. 50.

Idem serm. de Vigil. Paschae.

Idem serm. 10. inter homil. 50.

Ac paulo post: Nam si nō habemus peccata, & tundētes pectora dicimus, Dimitte nobis debita nostra: ex hoc ipso certè & grauius, nullo dubitante, peccamus, cū inter ipsa sacramenta meamur.

Post hanc, pacis osculum.

Idē serm. **cit. de Vigil. Pasch.** **POST** ipsam (inquit) dicitur, Pax vobiscum: & osculantur se Christiani in osculo sancto. Sed pacis Christi signum, quod ostēdunt labia, fiat in conscientia: id est, quomodō labia fratris tui accedunt, sic cor à corde non recedat.

Benedictio super populum.

Idē epist. **sepè cit. ad Paulin.** Interpellationes autem (inquit) siue, vt veteres codices habent, postulationes, fiunt, cū m populus benedicatur. Tunc enim Antistites vult aduocati, susceptos suos per manūs impositionem misericordisimæ offerunt potestati.

Amalar. **in Prolog. de Eccles. offic.** **QUEM** locum satis aptè sic interpretatur Amalarius: In oratione (inquit) quam dicit sacerdos post comminutionē (itā enim prorsus legendum, pro eo quod est, communionem) dicit S. Augustinus, benedicere sacerdotem populum, & transire populum ad manus sacerdotis. Hæc consuetudo nō obseruatur apud nos vsq; quaquē: nisi fortè id sit transire populū ad manus sacerdotis, quod est, accipere ab eo sacramenta corporis Domini, quod penè omnis Romana Ecclesia & Oriētalī per omnes solēnes dies agit: & id sit benedici, quod comeditur cibus Dominicus.

Idem l. 1. c. 34. **AC** rursūm alibi: Simulq; hoc notandum, quod orationē illā quam Episcopi, sicut (nam & sic legendum, pro, siue) aduocati, solent facere super populum cum signo sanctæ crucis, ille solebat facere eam, postquā comminuebat corpus Domini ad distribuendum: quam orationem vocat Postulationes.

Psalmus in distributione eius quod oblatum est.

August. l. 1. Retract. 2. c. 21. **HVC** pertinet illud supracitatum contra Hilarium Tribunium de psalmis & hymnis: Siue ante oblationem, siue quum distribueretur populo quod oblatum est.

Par.

Partem et si quilibet accipiat, Christus tamē permanet integer.

INVITAT (inquit quodam serm. de verbis Euangelij, qui de- sideratur) Dominus seruos, vt præparet eis cibum seipsum. Quis audeat manducare Dominum suum? & tamen ait, Qui manducat me, viuit propter me. Quandō manducatur, vita manducatur: nec occiditur vt manducetur, sed mortuos viuificat. Quandō manducatur, reficit, sed non deficit. Manducatur Christus: viuit manducatus: quia resurrexit occisus: nec quandō manducatur, partes de illo facimus. & quod in sacramento sic fit, nō sunt fideles, quemadmodū manducant carnem Christi. vnusquisq; partem suam accipit. per partes manducatur, & manet integer totus: per partes manducatur in sacramento: manet integer totus in cælo: manet integer totus in corde tuo.

Vir in manus, sceminis in linteo mundo traditum
corpus Domini.

OMNES viri (inquit D. August.) quandō communicare desiderāt, lauāt manus suas, & oēs mulieres nitida exhibēt linteamina, vbi corpus Christi accipiāt, Non est graue, quod dico, fratres: quomodo viri lauāt aqua manus suas, sic eleemosynis lauēt conscientias suas. Similiter & mulieres, quomodō nitidum linteolum, vbi corpus Christi accipiant: sic corpus castum & cor mundū exhibeāt, vt cum bona conscientia Christi sacramenta suscipiant.

Paruuli etiam communicabant.

VND E & ipsi paruuli (inquit idem) si in illa parua ætate moriūt, vtiquē secundū ea quæ per corpus gesserūt, id temporis quo in corpore fuerunt, quandō per corda & ora gestantium crediderunt, vel non crediderūt, quandō baptizati, vel non baptizati sunt, quandō carnem Christi manducauerunt, vel non manducauerūt, quandō & sanguinem biberunt, vel non biberunt: secundū hæc ergo quæ per corpus gesserunt, nō secundū ea, quæ, si diū hinc viuerent, gesturi fuerant, iudicantur.

Yyy 2 Eo-

Apud Be-
dam in c.
10. ep. 2. ad
Corinth.
Et Gratiā,
de cōfess.
dist. 2. c.
Inuitat.

August.
serm. 257.
de tēpore.

Idē epist.
106. ad
Vital.

Idē epist.
23. ad Bo-
nif.

Cypr. lib.
de lapsis.

EODEM pertinet illud, vbi Cyprianum interpretatur: Isto sensu rectē intelligi potest, quod scripsit beatus Cyprianus in epistola de Lapsis, cū eos qui tempore persecutionis, idolis immolauerant, arguens: Ac nē quid deesset, inquit, ad criminis culum, infantes quoquē parentum manibus impositi vel attritati, amiserunt paruuli, quod in primo statim natiuitatis exordio fuerant consecuti. Amiserunt, dixit, quantum attinuit ad illorum scelus, à quibus amittere coacti sunt. Amiserunt in eorum mente ac voluntate, qui in illos tantum facinus commiserunt. Nam si in seipsis amississent, remansissent utique diuina sententia, sine vlla defensione, damnandi. Quod si sanctus Cyprianus arbitraretur, non eorum defensionem continuò subijceret, dicens: Nonne illi, cū iudicij dies venerit, dicent: Nos nihil fecimus, nec derelicto cibo vel poculo DOMINI, ad prophana contagia spontē properauimus: perdidit nos aliena perfidia: parentes sensimus parricidas. Illi nobis Ecclesiam matrem, illi patrem DEVM negauerunt, vt dum parui & improvidi, & tanti facinoris ignari, per alios ad consortium criminis iungimur, aliena fraude caperemur. Hanc defensionem non subnecteret, nisi iustissimam crederet, & in DEI iudicio paruulis profuturam. Si enim verē dicitur, Nos nihil fecimus: anima quæ non peccauerit, ipsa cur morietur? nec illi peribunt sub Dei iusto iudicio, quos parentes suo scelere, quantum ad seipsos attinet, perdidit. Illud verò, quod in eadem commemoratur Epistola, quandam paruulam, turbatis in fugā parentibus, nutrici derelictā, atq; ab eadē nutrice dæmonū sacrilegijs impactā, postea in Ecclesia, illatā sibi Eucharistiam, miris motibus respuisse: Ideo mihi videtur diuinitus factum, nē maiores putarent nihil se in paruulos in illa iniquitate peccare, sed potius intelligerent, per illum significantem quodam modo gestum corporis eorum, qui loqui nō poterāt, se mirabiliter admoneri, quid ipsi facere deberēt, qui

Cyprian.
ibidē.

qui post tantum illud nefas sacramentis salutaribus irruebant, vnde se utique poenitendo abstinere deberent. Nec cū tale aliquid diuina prouidentia per infantulos agit, ipsos id agere scientia vel ratione credendum est. Neque enim, quia cuiusdam prophetæ demerentiam Deus voluit, etiam asina loquente coercere, idē admiranda est asinorum sapiētia. Porro sicut per animal irrationale sonuit aliquid homini simillimum, quod miraculo diuino, non cordi asinino, tribuendum sit: ita potuit omnipotens per infantis animam, non vbi ratio nulla erat, sed vbi adhuc sopita erat, gestu corporis eius ostendere, quid illi, qui & in se, & in paruulos suos peccauerant, curare deberent.

ITEM illud quod supra de sacrificio ad altare, ex lib. 3. de Trinitate, adduximus.

Gratiarum actio post communionem.

QUIBUS peractis (inquit) & participato tanto sacramēto, gratiarum actio cuncta concludit, quam in his etiam verbis vltimam commendauit Apostolus.

QUEM locum sic explicat D. Amalarius: Iuxta (inquit) Augustinum, quartus ordo Orationum, gratiarum actione omnia concludit: hoc est, quando populus respondet, Deo gratias.

Catechumenis etiam traditus panis sanctificatus, alius à corpore Christi.

NON vniusmodi (inquit) est sanctificatio. Nam & Catechumenos secundum quendam modum suum, per signum Christi, & orationem manūs impositionis puto sanctificari, & quod accipiunt, quanuis non sit corpus Christi, sanctū est tamen, & sanctius, quàm cibi quibus alimur, quoniam sacramentum est.

Post sacrificium Agapes.

NEC sacrificia (inquit) eorum vertimus in Agapes, sed sacrificium illud, quod paulo antè commemorauimus, intelleximus, dicente Domino: Misericordiam volo * quàm sacrificium. Agapes enim

Yyy 3 nostræ

Idē epist.
sæpè cit.
ad Paulin.

Amal. in
prol. & li.
1. de Eccl.
offic. c. 34.

Idē li. de
pecc. me-
rit. & re-
miss. lib.
2. ca. 26.

Idē cōtra
Fauft. lib.
20. ca. 20.
Matt. 12.

nostrę pauperes pascunt, siue frugibus, siue carnibus. Pascitur enim creatura Dei, quę hominis dapibus congrua est.

Ac paulopost: Quoniam plerunq; in agapibus etiã carnes pauperibus erogatur, misericordiã Christianorũ similem dicitis sacrificijs Paganorum, quorum nonnullis in hoc quoq; similes estis.

Per sacrificium vera peccatorum remissio.

Idẽ in Leuit. qu. 57.
Ioan. 6.

SED quum Dñs dicat, (ingt) Nisi māducaueritis carnẽ meam, & biberitis meum sanguinem, non habebitis vitam in vobis: quid sibi vult, quod à sanguine sacrificiorum, quę pro peccatis offerēbantur, tantoperẽ populus prohibetur, si illis sacrificijs vnum hoc sacrificium significabatur, à quo vera fit remissio peccatorũ: à cuius tamen sacrificij sanguine in alimentum sumẽdo, non solum nemo prohibetur, sed ad bibendum potiũs omnes exhortantur; qui volunt habere vitam?

Idẽ de ciuit. Dei li. 2. c. 25.
1. Ioan. 4.

ET alibi: Filios autẽ Leui, & Iuda, & Hierusalem, ipsam Dei Ecclesiam debemus accipere, non ex Hebræis tantũ, sed ex alijs etiam gentibus congregatã, nec talem, qualis nũc est, vbi si dixerimus, quia peccatũ non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis nõ est: sed qualis tũc erit velut area per ventilationẽ, itã per iudiciũ purgata nouissimũ, eis quoq; igne mundatis, quibus talis mundatio necessaria est: itã vt nullus omninõ sit, qui offerat sacrificium pro peccatis suis. Omnes em̃ qui sic offerunt, profectõ in peccatis sunt, pro quibus dimittendis offerũt, vt cum obtulerint, acceptumq; Deo fuerit, tunc dimittantur.

Sacrificia malorum, bonis non obsunt.

Idem cõtr. Parmen. lib. 1. c. 6.

SACRIFICIA ergõ (inquit) impiorũ eipsis oberunt, qui offerunt impiẽ. Nam vnum atq; idem sacrificiũ, propter nomen Dñi quod inuocatur, & semper sanctũ est, & tale cui fit, quali corde ad accipiendum accesserit. Qui em̃ manducat & bibit indignẽ, iudiciũ sibi manducat & bibit. Non ait alijs, sed sibi. Qui ergõ manducat dignẽ & bibit, gratiam sibi manducat & bibit.

1. Cor. 11.

Ac

Ac rursũ: Nos (inquit) dicimus tale cuiq; sacrificium fieri, qualis accedit vt offerat, & qualis accedit vtumat, & eos de sacrificijs talium manducare, qui ad illa tales accedunt, quales & illi sunt. Itaque si offerat Deo malus, & accipiat indẽ bonus, talis cuiq; esse, qualis quisque fuerit: quia & illud scriptum est, Omnia munda Tit. 1. mundis.

A ieiunis offerendum, nisi fortẽ feria V. Ccenę Domini.

ILLVD (inquit) magis mouere debet homines, vtrũ iam re- Idẽ epist. 118. ad Ianuar. c. 6.
fecti illa die, vel offerrent vel fumerent Eucharistiam &c. vt supra de sacrificio Apostolico, p. 51.

ET deindẽ: Sed nonnullos probabilis quãdam ratio delectauit, Idem c. 7.
vt vno certo die per annũ, quo ipsam cœnam Dñs dedit, tanquã ad insigniorem commemorationem post cibos offerri & accipi liceat corpus & sanguis Dñi. Honestiũs autẽ arbitror ea hora fieri, vt qui etiam ieiunauerit, post refectionem quę hora nona fit, ad oblationem possit occurrere. Quapropter neminem cogimus Dñica illa cœna prandere, sed nulli etiam contradicere audemus: hoc tamen non arbitror institutum: nisi quia plures & propẽ omnes in plerisq; locis eo die cœnare consueuerunt. Et quia nonnulli etiam ieiunium custodiunt, manẽ offertur Christo, propter prandentes, quia ieiunia simul & lauacra tolerare non possunt: ad vesperam vero, propter ieiunantes.

Eo die, an manẽ & vespere, an verõ vespere duntaxat offerendum.

SI verõ (inquit) in aliena patria cum peregrinetur, vbi maior Ibid. c. 4.
& frequentior est populus Dei, vidit, verbigratia, bis offerri quinta sabbati hebdomadę vltimę quadragesimę, & manẽ & ad vespereã, veniensq; in patriã suã, vbi sine diei mos est offerri, malẽ illiciteq; fieri contendat, quoniam alibi aliter ipse viderit: puerilis est sensus ille, cauendus in nobis, tolerandus & corrigendus in nostris.

Ac

Ac paulò pòst: Quæris enim his verbis, quid per quintam feriam ultimæ hebdomadis Paschæ fieri debeat: An offerendum manè, & rursùs post cœnam, propter illud quod dictum est: Similiter postquàm cœnatum est: An ieiunandum, & post cœnam tantummodò offerendum: An etiam ieiunandum & post oblationem, sicut facere solemus, cœnandum. Ad hæc itaque respondeo, vt quid horum sit faciendum, si diuinæ scripturæ præscribit auctoritas, non sit dubitandum, quin ità facere debeamus vt legimus, & iam non quomodò faciendum, sed quomodò sacramentum intelligendum sit, disputemus. Similiter etiam si quid horum, tota per orbem frequentat Ecclesia. Nam hoc quin ità faciendum sit, disputare, insolentissimæ insanix est. Sed neque hoc, neque illud inest in eo quod tu quæris. Restat igitur vt de illo tertio genere sit, quod per loca regionesque variatur. Faciat ergò quisque quod in ea Ecclesia, in quam venit, inuenerit. Non enim quicquam eorum contra fidem sit, aut contra mores, hinc vel inde meliores. His em̄ causis, id est, aut propter fidem, aut propter mores, vel emendari oportet quod perperam fiebat, vel institui quod non fiebat. Ipsa quippe mutatio consuetudinis, etiam quæ adiuuat vtilitate, nouitate perturbat. Quapropter quæ utilis non est, perturbatione infructuosa consequenter noxia est. Nec idèd putari debet institutum esse multis locis, vt illo die post refectionem offeratur, quia scriptum est idem: Et calicem accipiens post cœnam, dicens, &c. Ipsam enim potuit appellare cœnam, qua iam corpus acceperant, vt deindè calicem acciperent. Apostolus nanque alibi dicit: Conuenientibus ergò vobis in vnum, non est Dominicam cœnam māducare, Hanc ipsam acceptionem Eucharistix, Dominicam cœnam vocans.

Sacrificium priuatum.

Idè de ci- uir. Dei l. 22. ca. 8. V I R Tribunitius (inquit) Hesperius, qui apud nos est, habet in territorio Iussalensi fundum, Cubedi appellatum: vbi cùm as-
flictio-

flictione animalium & feruorum suorum, domum suam spirituum malignorum vim noxiam perpeti comperisset, rogauit nostros, me absente, presbyteros, vt aliquis eorum illò pergeret, cuius orationibus cederent. Perrexit vnus, obtulit ibi sacrificium corporis Christi, orans, quātūm potuit, vt cessaret illa vexatio, Deo protinùs miserante, cessauit.

Sacrificium in designatione Episcopi.

AUGUSTINVS (vt est in gestis designationis Eradij successoris eius) Episcopus dixit: Benè habet, vt ea quæ Dei sunt, circa sacrificium eius agere valeamus, in qua hora supplicationis nostræ, maximè commèdo charitati vestræ, vt omnes vestras causas & negocia intermittatis, & pro ista Ecclesia & pro me, & pro presbytero Eradio, Domino precem fundatis.

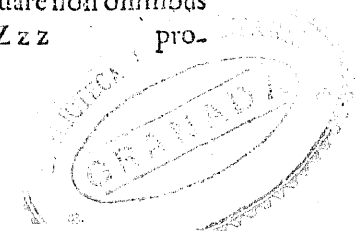
Sacrificia pro defunctis.

NEQVE negandum est, (inquit) defunctorum animas pietate suorum viuentium releuari, cùm pro illis sacrificium mediatoris offertur, vel elemosynæ in Ecclesia fiunt. Sed eis hæc profunt, qui cùm viuerent, vt hæc sibi postea prodesse possent, meruerunt. Est enim quidam viuendi modus, nec tam bonus, vt non requirat ista post mortem: nec tam malus, vt ei non profint ista post mortem. Est verò talis in bono, vt ista non requirat: & est rursùs talis in malo, vt nec his valeat, cùm hæc vita transierit, adiuuari. Quocircà hîc omne meritum comparatur, quo possit post hanc vitam releuari quispiam vel grauari. Nemo autem se speret, quod hîc neglexerit, cùm obièrit, apud Deum promereri. Non igitur ista quæ pro defunctis commendandis frequentat Ecclesia, illi Apostolicæ sunt aduersa sententix, qua dictū est: Omnes em̄ ad stabimus ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque secundum ea quæ per corpus gessit, siue bonum, siue malum: quia etiam hoc meritum sibi quisque, cùm in corpore viueret, comparauit, vt ei possent ista prodesse. Non enim omnibus profunt. Et quare non omnibus

Z z z pro-

Apud cū-
dè ep. 100.In Enchi-
ad Laur.
cap. 109.

2. Cor. 5.

profunt, nisi propter differentiam vitæ quam quisque gessit in corpore? Cùm ergò sacrificia siue altaris, siue quarumcunque elemosynarum, pro baptizatis defunctis omnibus offeruntur, pro valde bonis gratiarum actiones sunt: pro non valde malis, propitiationses sunt: pro valde malis, & si nulla sunt adiumenta mortuorum, qualescunque viuorum cõsolationes sunt. Quibus autem profunt, aut ad hoc profunt, vt sit plena remissio, aut certè tolerabilior fiat ipsa damnatio.

Idē lib de cur. pro mort. c. 4. **E**T alibi: Hæc ita (inquit) soluitur quæstio, quoniam quodam vitæ genere acquiritur, dum in hoc corpore viuitur, vt aliquid adiuuent ista defunctos: ac per hoc secundum ea quæ per corpus gesserunt, eis, quæ post corpus religiosè pro illis facta fuerint, adiuuentur. Sunt enim quos nihil omninò adiuuant ista: siue pro eis fiant, quorum tam mala sunt merita, vt neq; talibus digni sint adiuuari: siue pro eis, quorum tam bona, vt talibus non indigeant adiumentis. Genere igitur vitæ, quod gessit quisque per corpus, efficitur, vt profint vel non profint, quæcunq; pro illo piè fiunt, cùm reliquerit corpus. Nam meritum, per quod ista profint, si nullum comparatum est in hac vita, frustra quæritur post hæc vitam. Ità fit, vt neque inaniter Ecclesia vel suorù cura pro defunctis, quod potuerit religionis impendat: & tamen ferat vnusquisq; secundum ea quæ per corpus gessit, siue bonù, siue malù, reddete Dño vniciq; secundum opera eius. Vt em̄ hoc quod impeditur, possit ei pdesse post corpus, in ea vita acquisitù est, quam gessit in corpore.

Idem ibi. dem c. 18. **D**EINDE quum verba sua citasset ex lib. 1. de Ciuit Dei, ca. 12. de sepultura quæ mortuis rectè impenditur, & deindè explicasset, tum quòd proficit sepultura apud Memorias martyrum, tum alia multa eodè spectantia, sic tandem concludit: Quæ cùm ita sint, non existimemus ad mortuos, pro quibus curam gerimus, peruenire, nisi quod pro eis siue altaris, siue orationum, siue elemosynarum sacrificijs solenniter supplicamus: quanuis non pro qui-

quibus fiunt, omnibus profint, sed ijs tantum, quibus, dum viuunt, cõparatur vt profint. Sed quia non discernimus qui sint, oportet ea pro regeneratis omnibus facere, vt nullus eorù ptermittatur, ad quos hæc beneficia possint & debeant peruenire. Melius enim supererūt ista eis, quibus nec obsunt, nec profuant, quàm eis deerunt quibus profunt. Diligentius tamen facit hæc quisq; pro necessarijs suis, quòd pro illo fiat similiter à suis.

AC rursùm quæstionem tractans: Vtrum oblatio quæ fit pro quiescentibus, aliquid eorum conferat animabus, nihil aliud adfert, quàm locos iam citatos de Cura pro mortuis ad Paulinum Nolanum, ac ex Enchiridio ad Laurentium.

EODEM pertinet illud ad Aurelium Carthaginiesem Episcopum, vbì per Concilium prohibenda censet conuiuia à sacris locis & defunctorum exequijs: Sed quoniam (inquit) istæ in Cæmeterijs ebrietates & luxuriosa conuiuia, nõ solùm honores martyrum à carnali & imperita plebe credi solent, sed etiam solatia mortuorum: mihi videtur facilius illis dissuaderi posse istam sceditatem ac turpitudinem, si & de scripturis prohibeatur, & oblationes pro spiritibus dormientium, quas verè aliquid adiuuare credendum est, super ipsas memorias non sint sumptuosæ, atq; omnibus petentibus sine typho & cum alacritate præbeantur, neq; vendantur. Sed si quis pro religione aliquid pecuniæ offerre voluerit, in præsentem pauperibus erogetur. Ità nec deferere videbuntur memorias suorù, quod potest gignere non leuem cordis dolorè: & id celebrabitur in Ecclesia, quod piè honestèq; celebratur.

ITEM quod de funere narrat suæ matris Monicæ: Psalterium (inquit) arripuit Euodius, & cantare cœpit Psalmum. Cui respondemus omnis domus: Misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine. Audito autem quid ageretur, conuenerunt multi fratres ac religiosæ fœmine, & de more illis, quorum officium erat, funus curantibus, &c.

Ac deinde: Quum ecce corpus elatum est, imus & redimus sine lachrymis. Nam neq; in eis precibus quas tibi fudimus, cum offerretur pro ea sacrificium precij nostri, iam iuxta sepulcrum posito caduere, priusquam deponeretur, sicut illic fieri solet, nec in eis precibus ego fleui, sed toto die grauiter in occulto mœstus eram, & mente turbata rogabam te, vt poteram, q̄ sanares dolorem meum, nec faciebas.

Possid. in vit. Aug. **ILLVD** deniquè, quod de ipsius D. Augustini funere narrat D. Possidius: Membris omnibus sui corporis incolumis, inter pro aspectu atq; auditu, & vt scriptum est, nobis adstantibus & videntibus, ac cum eo pariter orantibus, obdormiuit in pace cum patribus suis, enutritus in bona senectute: & nobis coram positus, pro eius commédanda corporis depositione, sacrificium Deo oblatum est, & sepultus est.

Pro non baptizatis verò, sacrificium non fiat.

Idem de anim. & eius orig. lib. 1. c. 11. **SALVA** (inquit) fide Catholica & Ecclesiastica regula, nulla ratione conceditur, vt pro non baptizatis cuiuslibet ætatis hominibus, offeratur sacrificium corporis & sanguinis Christi.

Idem lib. 2. cap. 15. **ET** postea: Nec quisquam pro eis obtulit, vel oblaturus est sacrificium, quod iste etiam pro non baptizandis censuit offerendum.

Ibidem. li. 3. ca. 12. **AC** latius: Noli credere, nec dicere, nec docere, sacrificiũ Christianorum pro ijs, qui non baptizati de corpore exierint, offerendum, si vis esse catholicus. Quia nec illud quod de Machabæorum libris commemorasti, sacrificium Iudeorũ, pro eis qui non circumcisi de corpore exierint, ostendis oblatum. In qua tua sententia tam noua, & cõtra Ecclesię totius authoritatẽ disciplinamq; prolata, verbo etiã insolētissimo vsus es, dicēs: Pro his sanè oblatiões assiduas, & offerēda iugiter sanctorũ censeo sacrificia sacerdotũ: vt te homo laicus sacerdotibus **DEI** nec discendo subderes, nec saltem simul quærendo misceres, sed censendo præponeres.

EODEM

EODEM pertinet illud: Non omninò ambigendum est ista prodesse defunctis, sed talibus, qui ita vixerint ante mortẽ, vt possint eis hæc vtilia esse post mortem. Nam qui sine fide quæ per dilectionem operatur, eiusque sacramentis de corporibus exierũt, frustra illis à suis huiusmodi pietatis impenduntur officia, cuius, dum hęc essent, pignore caruerunt.

D. ZOZIMI ROMANI PAPAE XLII. STATVTVM DE ECCLESIA- STICIS MINISTERIIS.

HÆC autem (inquit D. Zozimus ad Hefychium Salonitanum episcopum) in singulis gradibus obseruanda sunt tempora. Si ab infantia Ecclesiasticis ministerijs nomen dederit, inter lectores vsq; ad vicefimum ætatis annum, cõtinuata obseruatione, perduret. Si maior iam & grandæus accesserit, ita tamen, vt post baptismum statim se diuinæ militiæ desideret micipari, siue inter lectores, siue inter exorcistas quinquennio teneatur: exindè acolytus, vel subdiaconus, quatuor annis, & sic ad benedictionem diaconatus (si meretur) accedat: in quo ordine quinque annis, si inculpatè se gesserit, hæreere debet. Exindè suffragantibus stipēdijs, per tot gradus datis propriæ fidei documētis, presbyterij sacerdotium poterit promereri. De quo loco (si eò illũ exactior ad bonos mores vita perduxerit) summum pontificatum sperare debet.

D. EVODII VZALENSIS IN AFRI- CA EPISCOPI SACRAMENTORVM CELEBRATIO, DVM IN AFRICAM AB OROSIO PRESBYTERO AD- FERRENTVR D. STEPHA- NI RELIQVIAE.

Zzz 3

ALIA

Author
miracul.
D. Steph.
apud Vza-
lin, c. r. in-
ter Serm.
D. August.
recens edi-
tos à I.
Vlimme-
rio.

ALIA (inquit author miraculorum D. Stephani in Eccle-
sia Vzalensi, iussu ipsius Euodij conscriptorum) virgo sa-
cra ad locum antiquorum martyrum in suburbio ciuitatis consti-
tutorum, qui Felix & Gemnadius nuncupantur, videbatur sibi iter
facere per somnium, non ea via qua de ciuitate pergi assolet com-
pendiosa, sed (id enim desiderabatur) aliquantulum deuia & fle-
xuosa. Per hanc videt aduentare innumeros populos, gaudentes
sanè atq; psallètes, & ceteros luminaria cum grandi celebritate ge-
stantes, & quasi quendam candidatum comitantes, eiq; iteratis vo-
cibus inclinantes, Confessor Christi, confessor Christi.

IGITUR post quadraginta fermè dies, ex quo ista reuelata
sunt, in loco memoratorum Martyrum (nam & hoc deerat) nostro-
rum, quò illa pergentem se viderat, susceptis ibi reliquijs, atq; sa-
cramentis fidelium celebratis, exindè cantantes atque psallentes,
cum immensa multitudinis choris ad ciuitatem regredi cœpimus,
per illam verè (sic enim lego, pro, verò) viam, quæ puellæ mon-
strata est. Portabantur autem sancti Episcopi gremio residentis in
vehiculo, sanctæ reliquiæ.

IAM verò sicut ostensum erat puellæ, ita cereis luminaribusq;
fulgebant. Eandem quoquè, quam illa per visionem viderat, nos
etiam intrauimus Ecclesiam.

EODEM pertinet quod sequitur: Eodem nanque die quo in-
gressi sunt Ecclesiam beati Stephani sanctæ reliquiæ, in ipso prin-
cipio canonicarum lectionum, epistola quoquè ad nos delata
cuiusdam sancti Episcopi, Seueri nomine, Minoricensis insulæ, de
pulpito in aures Ecclesiæ cum ingenti fauore recitata est. Quæ
continebat gloriosi Stephani virtutes, quas in insula memorata per
præsentiam reliquiarum suarum in salutem omnium illic credea-
tium perfecerat Iudeorum.

CONCILII

CONCILII TELENSIS (SEV POTIUS
TELEPTENSIS) STATVTVM, DE
SACERDOTVM, OB QVOTI-
DIANA SACRIFICIA,
CONTINENTIA.

PERTINET huc, quòd confirmetur hoc Concilio, epi-
stola Decretalis D. Syricij papæ ad Episcopos per Africâ:
cuius verba videre est suprâ, de sacerdotum & Leuitarum etiam
cum suis vxoribus continentia.

Côcil. Te-
lenf. Ast.
Syricij pa-
pæ epist.
ad Afric.
episc.

ATQVI neque in Hispaniæ oppido Tela, neque in Latij op-
pido Telleno, hoc Concilium cõtigisse, sed potiùs in Telepte By-
zacenę prouinciæ ciuitate, colligere est: tum quòd in actis Byza-
cenum hoc Concilium nuncupetur, tum quòd illi præfederit Do-
natianus ille senex Teleptensis Episcopus, primas Byzacenę pro-
uincię, cuius frequens mentio est in cæteris Africæ concilijs.

D. BONIFACII XLIII. PAPAË RO-
MANI SACRA MYSTERIA, ET
STATVTA DE IIS.
DEM.

Inter ipsa mysteria preces pro Imperatoribus.

ECCE enim (inquit D. Bonifacius Papa epistola ad Hono-
rium Augustum) inter ipsa mysteria, inter preces suas, quas
pro vestri felicitate dependit imperij, teste (apud quem & de cuius
sede agitur) S. Petro, sollicitis pro religionis obseruantia vocibus
clamat, cum sollicita petitione miscetur oratio, nè nos in varias res
semel euulsa, distrahat à DE I cultu solito, tentatore sollicitante,
discordias.

Bonifac.
pap. epist.
I.

Oblationes discordantium non recipiantur.

Discordantium (inquit alibi) fratrum oblationes, iuxta antiqui
canonis diffinitionem, nullo modo recipiendas esse censemus.

Ex libr. 4.
Can. antiq.
qu. c. 21.

Ante

Ibid.

Ante reconciliationem nemo communicet.

PERSONIS tamen discordantibus, id speciali diffinitione precipimus, ut eos ante reconciliationem vera innectat, quam ullus eorum accedere ad altare Domini audeat, vel gratiam communionis sanctae percipiat: sed geminato tempore per poenitentiam compensabunt, quo discordiae serui'erunt.

Pallam sacratam etiam monacha ne contingat.

Lib. Pontif. c. 42.

Hic Bonifacius (inquit author libri Pontificalis) constituit, ut nulla mulier, etiam (sic enim legendum, pro eo quod est, aut) monacha, pallam sacratam contingeret aut lauaret, aut incensum poneret in Ecclesia, nisi minister.

Quod repetitur à Sigeberto in Chronicis, Radulpho Tungrensi, c. vlt. & Martino Polono in Chronicis.

D. MAXIMI TAVRINENSIS EPISCOPI DIVINAE FUNCTIONES ET RELIGIONIS ARCANVM.

Sacerdotum diuinæ functiones.

Maximus homil. de diet. Isai. Caupones tui &c.

HOC increpat (inquit D. Maximus) in eis, quod quum functionum diuinarum essent praesules, sectatores rerum facti sunt terrenarum.

Religionis arcanum.

Idem hom. 7. de Epiph. Ibid. h. 1. **QVOD** aquae (inquit) transformantur in vinum, religionis designatur arcanum.

ET alibi explicatius: Quod aquae nouo sunt ordine in vina mutatae, noui nobis poculi praelibatum est sacramentum.

Idem hom. ex Isai. supra cit. **EODEM** pertinet & illud de sacerdotibus: Qui sitientibus populis ministrant poculum saluatoris.

Ritus solennitatis Paschalis & Pentecostes.

Idem hom. 1. de Pentec. **NOSSE** (inquit) vos credo fratres, quae sit ratio, quod venerabile hanc Pentecostes diem non minore laetitia celebramus, quam sanctum

etum Pascha curauimus: & quod eadem deuotioe huius solennitatis obseruantiam decurrimus, sicut illius obsequia festiuitatis impleuimus. Tunc enim, sicut modò fecimus, ieiunauimus sabbato, vigiliis celebrauimus, orationibus pernoctanter institimus.

Paschali tempore & Dominicis diebus stationes.

SCIRE debet (inquit) sanctitas vestra, fratres, hanc sanctam Pentecostes diem qua ratione curemus, vel cur istorum quinquaginta dierum numero sit nobis iugis & continuata festiuitas, ita ut hoc omni tempore neque ad obseruandum indicamus ieiunia, neque ad exorandum Deum genibus succidamus: sed, sicut Dominica solemus facere, erecti & feriatu resurrectione Domini celebramus. Dominica enim nobis idè venerabilis est atque solennis, quia in ea saluator velut sol oriens, discussis infernorum tenebris, luce resurrectionis emicuit: ac propterea ipsa dies ab hominibus seculi, dies Solis vocatur, quod ortus eam sol iustitiae Christus illuminet. Instar ergo Dominicae, tota quinquaginta dierum curricula celebrantur, & omnes isti dies, velut Dominici, deputantur. Resurrectio enim Dominica est. Nam in Dominica resurgens Saluator, reuersus ad homines est: & post resurrectionem, tota quinquagesima cum hominibus commoratus est. Aequalis ergo eorum, necessarium, ut esset festiuitas, quorum aequalis esset quantitas.

Aliae in Ecclesiarum frequentatione ceremoniae.

RECTE (inquit) frater frequentabis Ecclesiam, si gressus tuos lethalibus laqueis auida illa non implicet & inuoluat vsura. Rectè orabis Dominum tuum, si precibus tuis obuia tibi cordis tui non obstitat inuidia. Rectè contundes manibus pectus, si omnem indè furorem malignae voluntatis excusseris.

In oratione etiam manuum eleuatio.

IPSIVS enim (inquit) incessus hominis, cum manus leuauerit, crucem pingit: atque idè eleuatis manibus orare praecipitur, ut ipso quoque membrorum gestu passionem Domini fateamur.

Aaaa

Tunc mil. 2.

Idem de ead. hom. 3.

Idem hom. 3. de quadrag.

Idem de Cruce & sepult. Do mini ho mil. 2.

Tunc enim citius nostra exauditur oratio, cum Christum quem mens loquitur, etiam corpus imitatur. Hoc etiam exemplo: Moyses sanctus, cum contra Amalech bellum gereret, non armis, non ferro, sed eleuatis ad Deum manibus, eum superauit.

Altare priusquam quis accedat communicaturus, reconcilietur fratri.

Idē hom.
de s. ste-
phan.

AVDIAT (inquit) non me, sed ipsum Dominum suum: Si (inquit) offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum, ante altare, & vade: prius reconciliare fratri tuo: & tunc veniens, offeres munus tuum. At nos pugnas habentes intrinsecus, & dolos in corde versantes, quasi qui bonam conscientiam habeamus, praesumimus accedere ad altare, non timentes quod scriptum est: Qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit.

D. CAELESTINI ROMANI PAPAE XLIII. SACRIFICIA, ET CIR- CA EA CONSTITV- TVM.

In Romana Ecclesia Antiphonae ex Psalmis ante sacrificium institutae.

Author l.
Pontif. c.
42.

HIC (inquit de D. Caelestino papa liber Pontificalis) constituit, ut Psalmi Dauid 150. ante sacrificium psallerentur antiphonatim ex omnibus: quod antea non fiebat, sed tantum Epistolae B. Pauli recitabantur, & sanctum Euangelium. Hic fecit constitutum de omni Ecclesia, maxime & de religionibus, quod hodie archiuis Ecclesiae tenetur reconditum.

Alcuin. de
diuin. off.
p. 73.

QVOD sic pulchre interpretatur Alcuinus: Hoc officium (inquit) Missae addidit Caelestinus papa, & constituit, ut psalmi CL. ante sacrificium psallerentur antiphonatim ex omnibus, quod antea non fiebat, nisi tantum Epistola Pauli recitabatur, & sanctum Euangelium,

gelium, & sic Missa celebrabatur. Quod nos ita intelligimus, quia ex omnibus psalmis exciperet antiphonas, quae psallerentur in officio Missae: nam antea inchoabatur Missa à lectione, qui mos adhuc retinetur in vigilia Paschae & Pentecostes.

IDIPSUM iisdem verbis repetit Amalarius.

Consentit & Hrabanus Maurus in haec verba: Sedenim in initio mos iste cantandi non erat, qui nunc in Ecclesia ante sacrificium celebratur, sed tantum (sic enim lego, pro, tamen) epistolae Pauli recitabantur, & sanctum Euangelium. Caelestinus autem XLV. Episcopus post Petrum Romanae Ecclesiae, traditur primus statuisse, ut psalmi CL. ante sacrificium psallerentur antiphonatim ex omnibus.

Et Vualafrius Strabus: Antiphonas (inquit) ad Introitum dicere Caelestinus papa instituit, sicut legitur in gestis Pontificum Romanorum, cum ad eius usque tempora, ante sacrificium lectio vna Apostoli tantum, & euangelium legeretur.

Repetuntur item verba Pontificalis libri à Bernone Augiensi de Missa c. 1. & Mariano Scoto l. 2. hist.

SIGBERTVS & post eum Martinus Polonus de eodem scribunt in haec verba: Hic constituit, ut psalmi Dauid, ante sacrificium canerentur antiphonatim ex omnibus: quod antea non fiebat, nisi tantum epistola B. Pauli & sanctum Euangelium recitabatur. Ex hoc instituto, excerpti ex psalmis introitus, Gradalia, Offertoria ante sacrificium, communionones (sic enim MS. codices, pro, communionis) inter communicandum, cum modulatione, ad Missam in ecclesia Romana cantari coeperunt.

Et alibi: Caelestinus papa, Introitus, Gradalia, Offertoria & Communionones, ex psalmis modulari antiphonatim instituit.

RADVLPHVS denique Tungrensis latissime. Caelestinus (inquit) primus natione Romanus, qui cepit anno Domini 418. constituit, ut psalmi Dauid C. & L. ante sacrificium canerentur antiphonatim

Amala. de
Ecl. offic.

l. 1. c. 5.
Hraban.
de instr.
cler. l. 2. c.
32.

Vualafri.
de reb. Eccl.
cles. c. 22.

Sigbert.
ad an. 416.

Idem ad
an. 688.

Radulph.
ad obseru.
can. c. 23.

natim ex omnibus, quod antè non fiebat, nisi tantum epistola beati Pauli, & sanctum Euangelium recitabatur. Ex hoc instituto excerpti ex psalmis Introitus, Gradualia, Offertoria ante sacrificium, communiones inter communicandum, cum modulatione ad Missam in Ecclesia Romana cantari coeperunt secundum Siebertum & alios in Chronicis. Non autem intelligendum, quod Caelestinus primò introduxit psalmos dici particulatim ante sacrificium, immò ab initio diu ante eum à patribus sunt seruati. Vndè Casianus libro tertio de institutis monachorum, c. decimo. Verum ne hoc quidem ignorandum, die Dominica vnam tantum modò Missam ante prandium celebrari. In qua Psalmodium atque orationum seu lectionum pro ipsius collectae vel communionis Dominicae reuerentia solennius aliquid impendentes, in ipsa tertiam sextamque pariter consummatam reputat. Quoties igitur idem à diuersis constitutum reperitur, intelligi debet, quòd posterior constitutum vel obseruatum à prioribus, vel in nouauit, vel autorizauit, vel emendauit, declarauit, publicauit, aut quid simile fecit.

In obsecrationibus sacerdotilibus die Parasceues
orationes solennes.

Caelest.
pap. epist.
1.

Q V V M enim (inquit ipse D. Caelestinus papa epistola ad Episcopos Galliae contra Pelagium & Caelestium) sanctarum plebium praesules mandata sibimet legatione funguntur: apud Diuinam clementiam humani generis agunt causam, & tota secum congemiscente Ecclesia, postulant & precantur: vt infidelibus donetur fides, vt idololatras ab impietatis suae liberentur erroribus, vt Iudeis, ablato cordis velamine, lux veritatis appareat: vt haeretici, catholice fidei perceptione, respiscant: vt schismatici spiritum rediuuæ charitatis accipiant: vt lapsis poenitentiae remedium confertur: vt denique catechumenis, ad regenerationis sacramenta perductis, caelestis aula misericordiae referetur.

HVNNI,

HVNNI, SVEVI, VANDALI ET BURGUNDIONES, IN HISPANIIS ET GALLIIS, AD CATHOLICAE ECCLESIAE RITVM CONVERSI.

Q V ANQVAM (inquit Paulus Orosius) si ob hoc solum Barbari Romanis finibus immisi forent, quod vulgò per orientem & occidentem Ecclesiae Christi Hunnis, Sueuis, Vandalis, & Burgundionibus, diuersis & innumeris credentium populis replentur, laudanda & ad tollenda misericordia DEI videretur: quandoquidem, & si cum labefactione nostrae, tantae gentes agnitionem veritatis acciperent, quam inuenire utique, nisi hac occasione, non possent.

ET alibi expressius de Burgundionibus: Burgundionum (inquit) Ibi. ca. 32. nouorum hostium nouum nomen, qui plus quam octoginta milia (vt ferunt) armorum, ripae Rheni fluminis infederunt. Hos quodam, subacta interiore Germania, à Druso & Tiberio adoptiuis filijs Caesaris, per castra dispositos, aiunt in magnam coaluisse gentem: atque etiam ita nomen ex opere praesumpsisse, quia crebra per limitem habitacula constituta, Burgos vulgò vocant, eorumque esse praualidam & perniciosam manum, Galliae hodieque testes sunt, in quibus praesumpta possessione consistunt: quauis, prouidentia Dei oes Christiani modò facti, catholica fide, nostrisque clericis quibus obedirent receptis, blandè, mansuetè, innocenterque viuunt, non quasi cum subiectis Gallis, sed verè cum fratribus Christianis.

QV o loco dum clericorum fit mentio, non dubium quin & illis sacrificia visitata fuerint.

D. AMATORIS ANTISSIODORENSIS
EPISCOPI SACRAE BENEDICTIONES
IN ORDINATIONE D. PATRICII EPISCOPI.

Aaaa 3 PA-

Beda vit.
D. Patri-
cij lib. 1.

PA TRICIUS autem (inquit ven. Beda) & qui cum eo erant, declinauerunt iter ad quendam miram sanctitatis hominem, summum episcopum, Amatoré nomine, in propinquo loco habitantem: ubi S. Patricius sciens, quae superuentura essent illi, episcopali gradu ab eodem archipræsule Amatore sublimatus est. Sed & alij nonnulli clerici ad officium inferioris gradus ordinati sunt. Eodem verò die, quo S. Patricius sacris benedictionibus consecratus est, conuenienter hoc psalmistæ canticum, in choro psallentium clericorum decantatum est: Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.

D. PATRICII SCOTORVM APOSTOLI SACRIFICIUM.

Idem Beda
loco cit.

HVC in primis pertinet, quod de illius aduentu Magi prædicebant, teste eodem Beda: Adueniet totius artis magister cum signo suæ crucis, & de altari sacramentorum conuertet animas ad Christum, & omnis populus Christianorum respondebit, Amen.

Ibidem.

DEINDE & illud eiusdem Bedæ: Appropinquauit autem Pascha, (inquit) quod primum in hac insula, non sicut quondam in terra Gesen celebratum est, sed sicut Dei filius in cæna sua cum discipulis corpus & sanguinem suum in redemptionem nostram consecrauit.

Ac paulopost: Venerunt (inquit) in campum illum maximum, Breg nuncupatum, fixoque ibi tentorio, debita Paschæ vota in sacrificium laudis, cum omni deuotione S. Patricius cum suis omnibus altissimo Deo, secundum prophetæ vocem, reddidit.

EIVSDEM MISSA IN
SYNODO.

Ibid., l. 2.

DEINDE (inquit idem ven. Beda) sanctissimus Patricius Episcopus venit ad fontem, qui dicitur Debach, in lateribus Crochon contra ortum solis, cum tribus episcopis & multis clericis, ut haberent conciliū de Ecclesiasticis rebus, & sederunt iuxta fontem.

Et

ET non multò post: Tunc baptizauit filias Regis duas S. Patricius, & induit eas veste alba & candida. Quæ cum essent baptizatae, postulauerunt videre faciem Christi. Et dixit eis S. Patricius episcopus: Nisi gustaueritis de corpore & sanguine Christi, & nisi mortem corporis senseritis, non potestis Christum videre in gloria sua. Dixerunt, Da nobis sacrificium corporis & sanguinis Christi, ut soluamur à corruptione carnis, & videamus sponsum nostrum qui in celis est. Tunc Missam celebrante sancto Patricio, communicauerunt filię regis cum spe magna & fide perfecta: & cum communicassent, statim requieuerunt in pace.

Ibidem.

VANDALORVM ARRIANISMO IAM
INFECTORVM, IN ECCLESIAS AFRI-
CAE, SACRIFICIIS SVBLATIS,
CRVDELIS GRASSATIO.

BREVI consequenti tempore (inquit Diuus Possidius Calamensis Episcopus) diuina voluntate & potestate euenit, (sic enim lego, pro, præuenit) ut manus ingens, diuersis telis armata & bellis exercitata, immanium hostium Vandalorum & Alanorum, commixtam secum habentes Gothorum gentem, aliarumque diuersarum gentium personas, ex Hispaniæ partibus transmarinis, nauibus Africæ influxisset & irruisset: vniuersa per loca Mauritaniarum, etiam ad alias nostras transiens prouincias & regiones, omni saeuens crudelitate & atrocitate, cuncta quæ potuit, exolatione, cedibus, diuersisque tormentis, incendijs, aliisque innumerabilibus & infandis malis depopulata est, nulli sexui, nulli parcens ætati, nec ipsis DEI sacerdotibus vel ministris, nec ipsis Ecclesiarum ornamentis seu instrumentis vel ædificijs. Et hanc ferocissimam hostium grassationem & vastationem ille homo Dei Augustinus, & factam fuisse & fieri, non ut ceteri homines, sentiebat & cogitabat: sed altius & profundius eam considerans,

Possid.
sub finem
vitæ D.
Augustin.

& in

& in his animarum præcipuè vel pericula, vel mortes præuidens, solito amplius (vt scriptum est, Qui apponit sciētiam, apponit dolorem : & cor intelligens, quasi tinea ossibus) fuerunt ei lachrymæ panes die ac nocte, amarissimamque & lugubrem, præ cæteris suæ senectutis, iam penè extremam ducebat ac tolerabat vitam. Videbat enim ille homo Dei ciuitates excidio perditas pariter cum ædificijs, villarumque habitatores alios hostili nece extinctos, alios effugatos atque dispersos: Ecclesias sacerdotibus ac ministris destitutas, virginesque, sacras & quosque continentes ubique dissipatos: & in his alios defecisse tormentis, alios gladio interemptos esse, alios in captiuitate, perditam animi & corporis integritate ac fidei, malo more ac duro hostibus deferuire. Cernebat etiam hymnos Dei & laudes de Ecclesijs deperisse, ædificia Ecclesiarum quamplurimis locis ignibus concremata esse: solennia quoque, quæ Deo debentur, de proprijs locis defecisse: sacrificia ac sacramenta diuina vel non quaeri, vel quaerenti qui tradat, non facile reperiri: in ipsas montium syluas & cauernas petrarum & speluncas confugientes, vel ad quas cunque munitiones, alios fuisse expugnatos & interfectos, alios necessarijs sustentaculis euolutos atque priuatos, vt fame contabescerēt: ipsosque Ecclesiarum præpositos & clericos, qui fortè Dei beneficio vel eos non incurrerant, vel incurrentes euaserant, rebus omnibus expoliatos atque nudatos, egentissimos mendicare, nec eis omnibus ad omnia, quibus fulciendi essent, subuenire posse. Vix tres superstitites videbat ex innumerabilibus Ecclesijs, hoc est, Carthaginensem, Hipponensem, & Cirthensem, quæ Dei beneficio excisæ non sunt, & earum permanent ciuitates, & diuino & humano fultæ præsidio, licet post eius obitum vrbs Hipponensis incolis destituta, ab hostibus fuerit concremata.

Victor
Vticenf.
lib. 1. de
persec.
Vandal.

Et post eum Victor Vticensis: Sexagesimus (inquit) nunc, vt clarum est, agitur annus, ex quo populus ille crudelis ac sæuus Vandalicæ gentis, Africæ miserabilis attigit fines, transuadens facili

cili transitu per angustias maris, qua inter Hispaniam Africamque æquor hoc magnū & spatiosum bisseis millibus, angusto se limite coarctauit. Transiens igitur quantitas vniuersa calliditate Geiserici regis, vt famam terribilem suæ faceret gentis, ilico statuit omnem multitudinem numerari vsque ad illam diem, quam huic luci vterus profuderat ventris. Qui reperti sunt senes, iuuenes, paruuli, serui vel domini, octoginta millia numerari. Quæ opinio diuulgata vsque in hodiernum, à nescientibus armatorum tantus numerus æstimatur, cum sit nunc exiguus & infirmus. Inuenientes igitur pacatam quietamque prouinciam, speciositatem totius terræ florentis, quaquaersum impietatis agminibus impendebant, deuastando depopulabatur, incendio atque homicidijs totum exterminantes. Sed nec arbutis fructiferis omnino parcebant, nè fortè quos antra montium aut prærupta terrarum, vel seclusa quæque occultauerant, post eorum transitum illis pabulis nutrentur: & sic eadem atque iterum tale crudelitate furentibus, ab eorum contagione nullus remansit locus immunis. Præsertim in Ecclesijs basilicisque & cœmeterijs & monasterijs sceleratius sæuiebant, & cum maioribus incendijs domus orationis magis quam vrbes cunctaque oppida concremarent, ubi fortè venerabilis aulæ clausas repererunt portas, certatim ictibus dextralium aditum referabant, vt rectè tunc diceretur: Quasi in sylua lignorum securibus cõscidère ianuas eius in id ipsum, in securi & ascia deiecerunt eam, incenderunt igni sanctuarium tuum, & in terra polluerunt tabernaculum nominis tui. Quanti tunc ab eis præclari pontifices & nobiles sacerdotes, diuersis pœnarum generibus extincti sunt, vt traderent si quid auri vel argenti proprium vel Ecclesiasticum haberent? Et dum hæc quæ erant, vrgentibus pœnis facilius proderentur, iterum crudelibus tormentis oblatores vrgebant, autumantes quandam partem, non totum, esse oblatum: & quanto plùs dabant, tanto amplius quempiam habere credebant. Alijs palorum vectibus ora referantes, facti dum

Psal. 73.

cœnū ob cōfessionem pecunię, faucibus ingerebant. Nonnullos in frontibus & tibijs neruis remugientibus torquendo cruciabant: Plerisq; aquam marinam, alijs acetū, amurcam, liquamenq; & alia multa atq; crudelia, tāquā vtribus imbutis ori impositis, sine misericordia porrigebant. Non infirmior sexus, nō consideratio nobilitatis, nō reuerētia sacerdotalis, crudeles animos mitigebat: quin immō ibi exaggerabatur ira furoris, vbi hōnorem conspexerant.

CAELII SEDVLII PRESBYTERI, LL
BAMINA SECVNDVM ORDINEM
MELCHISEDECH.

sedul.
oper. Pa
sch. libr. 3.

DEniquē (inquit) Pontificum princeps summusq; sacerdos,
Quis nisi Christus adest? gemini libaminis author,
Ordine Melchisedech, cui dantur munera semper
Quæ sua sunt, segetis fructus, & gaudia vitis.

Eodē pertinet illud de Christo:

Ibid. li. 4.

Nam corporis atque
Sanguinis ille sui postquā duo munera sanxit,
Atque cibum, potumq; dedit, quo perpete nunquā
Esuriant, sitiantq; animæ sine labe fideles:
Protinūs in Iudam, sedes vbi liuor habebat,
Spiritus intrauit teterrimus.

Item illud:

Ibidem.

Corpus, sanguis, aqua, tria vitæ munera nostræ:
Fonte renascentes, membris & sanguine Christi
Vescimur, atque idē templum Deitatis habemur.

DIVI SIXTI III. PAPAЕ XLV. RO
MANI, BASILICARVM ET AL
TARIVM ERE
CTIO.

Hic

HIC (inquit Author libri Pontificalis) fecit basilicam sanctæ
Mariæ matris Domini, quæ ab antiquis Liberi cognomina-
batur, iuxta macellum Libyæ, vbi obtulit hæc: Altare argenteum
purissimum, pensans libras 300. Calices ministeriales aureos * duos, * tres
pensantes singuli libras singulas. Calices ministeriales argenteos 10,
pensantes singuli libras 3.

Ac non multò post: Item fecit Sixtus Episcopus cōfessionem
beati Laurentij martyris cum columnis porphyreticis, & ornauit
* transfennam, & altare & confessionem S. martyris Laurentij de * exedrā
argento purissimo. Fecit altare pensans lib. 50. * suggestū

CASTI EPISCOPI, A SYNODO RO
MANA HIEROSOLYMAM DE
STINATI MISSAE.

VENIENTES autem in urbem Hierusalem, (sicuti est in
Actis Synodi) introierunt feria VI. Castus, Felix, & Abun-
dius Episcopi, Archidamus, Petrus, & Demetrius presbyteri, pa-
& Lollianus ac Leo Diaconi, cum Euphemio Episcopo, & iam
sabbato suspenderunt eos ab inuicem à communione. Feria au-
tem prima, celebratæ sunt Missæ à Casto Episcopo, qui directus
fuerat à Sixto Episcopo & cōepiscopis suis, & à Synodo.

CARTHAGINI A VANDALIS ERE
PTA VASA SACRA, ET DIVINI
CVLTVS LOCA.

AETIO (inquit D. Prosper R. hegiensis Episcopus) rebus, quæ
in Gallijs componebatur, intento, Genfericus, de cuius ami-
cicia nihil metuebat, XIII. KAL. Nou. Carthaginē dolo pacis in-
uadit, omnesq; opes eius, excruciatu diuerso tormētōrū genere ciui-
bus, in ius suū vertit, nec ab Ecclesiarū spoliatioe abstinēs, quas &
sacris vasibus exinanitas, & sacerdotum administratione priuatas,
non iam diuini cultūs loca, sed suorum iussit esse habitacula: in

Prosper in
Chron. ad
ann. 442.

Bbbb 2 vni-

vniuersum captiui populi ordinem sequus, sed precipue Nobilitati & religioni infensus, vt non discernetur, hominibus magis, an Deo, bellum intulisset.

QVAE ipsa verba repetit Marianus Scotus hist. suę lib. 2.

MYSTERIORVM DIVINORVM, EC-
CLESIIAM ABLATIS, VBI PO-
TERANT, PER EPISCOPOS
AFRICAE CELEBRATIO.

Vist. vtic.
libr. 1. de
persecut.
Vandal.

RECEDENTES (inquit idem Victor) qui supererant magni sacerdotes, à Geiserico duce, tristitia & mœrore confecti, ceperunt, qualiter poterant & vbi poterant, ablati Ecclesijs, diuina mysteria celebrare.

INDE CONSECVTVM NOVVM GEL-
SERICI FERALE DECRETVM, VT
NULLVS IMMOLANDI NO-
STRIS CONCEDERETVR
LOCVS.

Ibidem.

ET vt ad id redeamus, (inquit deinceps idem Victor) vnde digressi sumus, terret præceptis feralibus, vt in medio Vandalorum nostri nullatenus respirarent, neque vsquam orandi aut immolandi concederetur gementibus locus, vt manifestè tunc prophetiæ vaticinium compleretur: Non est in hoc tempore princeps aut propheta vel dux, neque locus ad sacrificandum nomini tuo.

Dan.

RHEGIENSIS CONCILII, DE OB-
LATIONE CANONES.

Chorepiscopo non nisi in absentia Episcopi
ante presbyteros offerre liceat.

ADDI-

ADDITVR (inquiunt Patres eius Synodi) nè vnquam in ciuitatibus, nisi sub episcoporum absentia, offerre præsumat, nec ordinare vel vltimū clericū, nec in ea (ita nāq; lego, pro, eadē) quidem Ecclesia, quæ illi cuiuscunq; misericordia fuerit attributa, nec vlli episcoporum vel succedente ætate, assumpto aliquo, in rudimentis suis huic in aliquo quasi pro ætatis reuerentia, cedere liceat: nec vsquam ipsi quidpiam de episcopalibus officijs vsurpare, præterquam in ecclesia, quam cuiusquā misericordia fuerit adeptus, in qua ei solūm neophytos confirmare, & ante presbyteros offerre conceditur.

* adeptus

Liceat illi etiam in Ecclesia benedicere populo, quod presbyteris priuatim duntaxat concessum erat.

ET inter minutas (inquiunt) has discussiones & indefinitas, visum est, omni presbytero per familias, per agros, per priuatas domos pro desiderio fidelium habere facultatem benedictiones aperire, quod nonnullas iam prouincias habere occurrit. Huic autem etiam in ecclesiarum plebibus, per loca tamen magis, quam per vrbes, hoc idem visum esse tribuendum.

Ibid. c. 4.

PER GALLIAS ID TEMPORIS, MIS-
SARVM PSALMODIAE ET SACRI-
FICII RITVS, A MONASTERIIS
ORIENTIS DIVERSVS.

Clausula Psalms, Gloria Patri, quum in Oriente oratio Psalms succedat, & glorificatio Antiphona terminetur.

ILLVD etiam (inquit Ioannes Casianus) quod in hac prouincia vidimus, vt vno cantante, in clausula psalms, omnes adstantes concinant cum clamore, Gloria patri & filio & spiritui sancto, nusquam per omnem Orientem audiuius, sed cum omniū silentio ab eo qui cātat, finito psalms, orationē succedere: hęc verò glorificationē Trinitatis, tantūmodò solere antiphona terminari.

Ioan. Cas.
sian. de in-
stit. cœs.
nob. l. 2. c.
8.

Bbbb 3 Cano-

Canonicæ Orationes quotidianæ ad Horas, tertiam, sextam,
& nonam: illic verò Sabbato & Dominica tan-
tùm quum communicant.

Ibid. l. 3. c. 2. **P R E C E S** (inquit idem) & Orationes per singula momenta
miscentes, in his officijs quæ nos statuto tempore celebramus, to-
tum diei tempus adsumunt. Quamobrem, exceptis vespertinis ho-
ris ac nocturnis congregationibus, nulla apud eos per diem publi-
ca solennitas, absq; die sabbati vel Dominica celebratur, in quibus
hora tertia sacræ communionis obtentu conueniunt.

Ad Collectam post Psalmum genuflexio, quum alibi
statio seruaretur.

Ibid. l. 2. c. 7. **H A S** igitur prædictas orationes (inquit idem Casianus pri-
mùm Constantinopolitanus, deindè Lirinensis insulæ monachus
& Eremita) hoc modo incipiunt atque consummant per The-
baidem & Aegyptum constituti, vt finito psalmo non statim
ad incuruationem genuum corruant, quemadmodùm faciunt in
hac regione nonnulli, qui nedùm benè finito Psalmo in orationē
procumbere festinamus, ad celeritatem Missæ quantocyùs pro-
perantes. Cuius dum volumus excedere modū, q̄ antiquitūs à ma-
ioribus statutus est, supputantes residuorum psalmorum numerū,
ad finem tendere perurgemur, de refectione potiùs lasi corporis
cogitantes, quàm orationis vtilitatem & commoda requirentes.
Apud illos ergò non ita est, sed antequàm flectāt genua, paulispèr
orant: & stantes, in supplicatione maiorem temporis partem ex-
pendunt. Itaque post hæc puncto breuissimo procidentes humi,
velut adorātes tantùm diuinam clemētiam, summa velocitate cō-
surgunt, ac rursus erecti, expansis manibus, eodem modo quo priùs
stantes orauerant, suis precibus intentiùs immorantur. Cùm autē
is qui orationem collecturus est, è terra surrexerit, omnes pariter
surgunt: ita vt nullus, nec antequàm inclinetur ille, genuflectere:
nec, cùm è terra surrexerit, remorari præsumat, nè non tam secu-
tus

tus fuisse illius conclusionem qui precem colligit, quàm suam ce-
lebrāsse credatur.

E O D E M & illud pertinet: Hoc quoquē nôsse debemus, à ve-
spera Sabbati, quæ lucefcit in diem Dominicum, vsq; in vesperam
sequentem, apud Aegyptios genua non curuari: sed nec totis qui-
dem quinquagesimæ diebus.

Dominicis diebus, quum plures nonnunquàm in Occiden-
te, apud Aegyptios vna duntaxat Missa
celebrata.

V E R V M (inquit) ne hoc quidem ignorandum, die Dominico
vnam tantummodò Missam (hæc haud dubiè de Missæ sacrificio lo-
quitur, quam alibi sacrosancta mysteria nūcupauit, dicēs à Christo
esse cœnantibus Apostolis initiata) ante prandiū celebrari: in qua
psalmorum atq; orationum seu lectionum pro ipsius collectæ vel
communionis Dominicæ reuerētia, solennius aliquid ac propèsius
impendētes, in ipsa tertiam sextamq; pariter consummatâ reputât.

D. LEONIS MAGNI XLVI. PA- PAE ROMANI, SACRIFI- CII RITVS.

Basilicæ vni Deo dedicatæ in honorem
martyrum.

Q V O D nonnulli etiam (inquit D. Leo papa) Christiani ad eò
se religiosè facere putant, vt priusquàm ad B. Petri Apostoli
basilicâ, quæ vni Deo viuo & vero est dedicata, pueniant, superatis
gradibus, quibus ad suggestū arę superi oris ascenditur, cōuerso cor-
pore ad nascentē se solē reflectant, & curuatis ceruicibus in honorē
se splendidi orbis inclinent. Quod fieri passim ignorantia vitio,
partim paganitatis spiritu, multum tabescimus & dolemus.

Earundem ornatus.

S I (inquit alibi) ipsam Orationis domū propèsiore tunc cura &
ampliore

Ibid. c. 18.

Ibid. l. 3. c. 11.

Ibid. c. 3.
& coll. 22.
c. 4. 6. & 8.Leo papa
ferm. 7. de
nat. Dom.Idē ferm.
3. de Qua-
drag.

ampliore cultu, quantum possumus, adornamus: nonne dignum est, ut anima Christiana, quæ verum viuumq; Dei templum est, speciem suam prudenter exornet, redemptionis suæ celebratura sacramentum?

Conuentus ad ecclesiam, etiam in Natalibus Martyrum.

Idē serm.
de Ma-
chab.

GRATIAS (inquit) dilectissimi, agamus Dño Deo nostro, quod quanta sit huius diei solennitas, etiam si ego taceam, cōuentus vester ostendit. Tam enim conspiranti studio & deuoto animo conuenistis, ut festiuitatis magnificentiam, et si sermo nō indicet, congregatio tamen ipsa testetur, & rectè.

Oblatio Domini, quæ veteribus successit sacrificijs.

Idē serm.
s. de pas-
sch. Dom.

TRAXISTI (inquit) Domine omnia ad te, ut quod in vno Iudææ tēplo obumbratis significationibus tegebatur, pleno apertōq; sacramento, vniuersarum vbiquè nationum deuotio celebraret. Nunc enim & ordo clarior Leuitarum, & dignitas amplior seniorum, & sacratior est vnctio sacerdotum: quia crux tua omnium fons benedictionum, omnium est causa gratiarū, per quam credentibus datur virtus de infirmitate, gloria de opprobrio, vita de morte. Nunc etiam carnalium sacrificiorum varietate cessante, omnes differētias hostiarum, vna corporis & sanguinis tui implet oblatio, quoniam tu es verus agnus Dei, qui tollis peccata mundi, & ita in te vniuersa perficis mysteria, ut sicut vnum est pro omni victima sacrificium, ita vnum de omni gente sit regnum.

Sacrificium iteretur in festiuitatibus, si vnicum populis non sufficiat.

Idē epist.
79. seu 81.
ad Diof.
Alexand.

VT autem (inquit) in omnibus obseruātia nostra cōcordet, illud quoque volumus custodiri, ut quum solēnior festiuitas cōuentum populū numerosioris indixerit, & ad eam tanta multitudo conuenerit, quam recipere basilica simul vna non possit, sacrificij oblatio indubitāter iteretur, nē his tantum admissis ad hanc deuotionem,

tionē, qui primi aduenerint, videātur hi, qui postmodum cōfluxerint, non recepti: quum plenū pietatis atq; rationis sit, ut quotiēs basilicam, in qua agitur, præsētia nouæ plebis impleuerit, totiēs sacrificium subsequens offeratur. Necesse est autem, ut quædam pars pupuli sua deuotione priuetur, si vnus tantum Missæ more seruato, sacrificium offerre non possint, nisi qui prima diei parte conuenerint. Studiosè ergo dilectionem tuam & familiariter admonemus, ut quod nostræ consuetudini in forma paternæ traditionis infedit, tua quoque cura non negligat, ut per omnia nobis & fide & actibus congruamus. Propter quod remeanti filio nostro Possidonio presbytero, hanc ad fraternitatem tuam epistolam dedimus perferendam, qui nostris processibus atq; ordinationibus frequenter interfuit.

Etiam septiēs aut nouiēs vno die à D. Leone aliquandò celebrata Missarum solennia.

FIDELIVM (inquit Vualafrius Strabus) relatione virorū in nostram vsq; peruenit notitiam, Leonem papam (sicut ipse fatebatur) vna die vij. vel ix. Missarum solennia sæpius celebrasse.

Vualafri.
de reb. Ec-
cles. c. 21.

Apostolica lectio.

Prædicaturus verbis (inquit supradictus D. Leo papa) dilectissimi, sacratissimum maximumque ieiunium, quo aptius vtar exordio, quàm ut verbis Apostoli, in quo Christus loquebatur, incipiam, dicamq; quod lectum est: Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis?

Leo serm.
4. de qua-
drag.

Euangelica lectio.

QUANVIS (inquit) sciam dilectissimi, quod sanctitatem vestram hodiernæ festiuitatis causa non lateat, eamq; secundum consuetudinem euangelicam vobis sermo reseruit.

Idē serm.
3. de Epi-
phan.

Et alibi: Cuius facti memoriā meritò placuit honore annuo celebrari, ut dū euangelica historia incessanter recēsetur, semper se intelligentiū sensibus inferat salutiferū mysteriū per insigne miraculū.

Idē serm.
5. de eadē.

SIMILES sunt loci (vt nè sim prolixior) serm. 1. & 13. de pass. Domini, Serm. 2. de Pascha, & serm. de transfigur. Domini, qui potius inscribi debet iuxta Micrologum de eccl. obser. c. 29. De verno ieiunio in Dominica.

Post sacram lectionem sacerdotis exhortatio.

Idē serm.
2. de Pa.
scha iam
citat.

S. E. D. adiiciendum est etiam (inquit) nostri sermonis officium, vt sicut pia expectatione deprecere vos consuetudinis debitū sentio, ita solennitati sacratissimæ lectionis subiungatur exhortatio sacerdotis.

Incensum post Offertorium.

Radulph.
Tung. de
can. obser.
c. vlt.

IN quibusdam Chronicis (inquit Radulphus Tungrensis) legitur, quod Leo primus, de quo infra, constituit, vt finito Offertorio, super oblatam incensum in memoriam mortis Christi ponatur.

Illud, Orate pro me &c. D. Leoni adscriptum.

Ibid.

ERECTVS autem (inquit idem) presbyter, populum hortatur ad orandum, dicens: Orate pro me. Quod Leoni Papæ adscribitur.

Natiuitatis Christi in sacrificio crebra mentio.

Leo serm.
6. de nat.
Domini.

OMNIBUS quidem (inquit) diebus, dilectissimi, atque temporibus, animis fidelium diuina meditantium, Domini & Saluatoris nostri ex matre virgine ortus occurrit, & mens ad confessionem sui authoris erecta, siue in gemitu supplicationis, siue in exultatione laudis, siue in sacrificij oblatione versetur, nihil crebrius, nihilque magis fidenter spiritali attingit intuitu.

Supplicatio Ecclesiae pro Imperatoribus.

Idē epist.
24. & 25.
ad Theod.
Imper.

Cupiensq; (inquit) per omnia placere D E O, cui pro vobis ab Ecclesia supplicatur.

Nominum Episcoporum Catholicorum ad altare recitatio.

D E

D E nominibus autem (inquit) Dioscori & Eustatij ad sacrum altare nõ recitandis, dilectionem tuam hoc decet custodire, quod nostri ibidem constituti, faciendum esse dixerint, quodque honorandæ sancti Flauiani memoriæ non repugnet, & à gratia tua Christianæ plebis animos non auertat. Nam iniquum nimis est atque incongruum, eos qui innocentes & catholicos sua persecutione vexarunt, sanctorum nominibus sine discretionem misericordie cum damnatam impietatem non deserentes, ipsi se sua prauitate condemnent, quos conuenit aut percelli pro perfidia, aut laborare pro venia.

EODEM & illud pertinet: Neque prius in Ecclesia, cui te Dominus voluit præsidere, cuiusquam talium (vt antè iam scripsimus) nomen ad altare recitetur, quàm, quid de eis constitui debeat, rerum processus ostendat.

Si de veritate corporis & sanguinis Domini ambigatur, non sunt vera sacrificia.

ALITER enim (inquit) in Ecclesia Dei, quæ corpus est Christi, nec rata sunt sacerdotia, nec vera sacrificia, nisi in nostræ proprietate naturæ verus nos Pontifex reconciliet, verus immaculati agni sanguis emundet. Qui licet in patris sit dextera constitutus, in eadem tamen carne, quam sumpsit ex virgine, sacramentum propitiationis exequitur.

ET apertius alibi: Tunc enim & sacrificij munda est oblatio, & misericordie sancta largitio, quando ij, qui ista dependunt, quid operetur, intelligunt. Nam dicente Dño, Nisi mādicaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis: sic sacræ mensæ communicare debetis, vt nihil prorsus de veritate corporis Christi & sanguinis ambigatis.

Additum illud Canonis à D. Leone, Sanctum sacrificium, immaculatam hostiam.

Hic (inquit libri Author Pontificalis) constituit, vt intrà

Cccc 2 Actio. 46.

Idē epist.
38. siue
40. ad An.
natol. Cō.
stantin.

Idem ad
eundem
ep. 44. seu
46.

Idem di.
cta Epist.
40. c. 2.

Idē serm.
6. de ieiū.
7. mensis.

Auth. l.
Pontif. c.

Actionem sacrificij diceretur: Sanctum sacrificium, immaculatam hostiam, & cætera.

Quo d ijsdem verbis repetot Ven. Beda in martyrologio, Ber- no Augiensis de Missa c. 1. Marianus Scotus hist. l. 2. Sigebertus in Chronicis ad annu Dni 442, Microl. de eccl. obseru. c. 12. Martinus Polonus ad annum 444. Actione sacrificij, Canonè interpretates.

Vvalafr. de eccl. reb. c. 21.

Vvalafridus verò Strabus paulò latiùs: Leo quoquè (inqt) apud Romanos Pontificatum agens, cõstituit, vt intra Actione sacrificij diceretur: sanctum sacrificiũ, & reliqua. De hoc etiã queri potest, vtrũ ab eo loco, quæ sequũtur, addiderit, vel ipsa tantũ verba, id est, sanctum sacrificiũ, immaculatã hostiã, eo loco intermiscuerit. Quod quia manifestè non legimus, nolimus diffinire.

Benedictio sacerdotum.

Microl. de Eccl. obseru. c. 21.

MAGNVS Leo (inquit Micrologus) & B. Gelasius papa Damasi successores, in ecclesiasticis officijs apprimè eruditi, in decretis suis, vbi diligentissimè, quid presbyteris liceat, quid vè non liceat, describunt: nullatenus illis benedictionem, nisi episcopo præsente, interdiciunt.

Responsio, Amen, post communionem.

Leo papa ferm. 6. de ieiun. 7. mensis.

Hoc enim (inquit dictus Leo papa) ore sumitur, quod fide creditur: & frustra ab illis Amen respondetur, à quibus contra id quod accipitur, disputatur.

Diuinorum mysteriorum in Pascha communis celebratio.

Idè ferm. 10. de quadrag.

Cognoscimus (inquit idem) ad celebrandum Paschæ diem, meritò nos quadraginta dierum ieiunio preparari, vt digni possimus diuinis interesse mysterijs. Non enim summos tantũ antistites, aut secundi ordinis sacerdotes: non solos sacramentorum ministros, sed omne corpus ecclesiæ, vniuersum quæ fidelium numerum, ab omnibus contaminationibus oportet esse purgatum.

CON-

CONCILII ARAUSICANI I. CANONES CIRCA SACRIFICIUM.

Energumeni iam baptizati, si purgari se curent, ad communionem admittendi.

ENERGUMENI (inquiunt Hilarius Arelatensis, Eucherius & Salonius, cæteri quæ eius Synodi Patres) iam baptizati, si de purgatione sua curent, & se solitudini clericorum tradant, monitisque obtemperent, omnimodò communicent, sacramenti ipsius virtute vel muniendi ab incurfũ dæmonum, quo infestantur, vel purgandi, quorum iam ostenditur vita purgator.

Concil. 1. Arausic. cap. 14.

In vnum propositio Sacramenti consecretur.

ADMIXTIONEM (inquiunt) Eucharistiæ, simul sacrandam censuimus. Ibid. c. 17.

AVT iuxta aliam editione: Cũ capsã & calix inferendus est, & admixtione Eucharistiæ consecrandus.

Euangelia audiant etiam Catechumeni.

EVANGELIA (inquiunt iuxta editionem meo iudicio castigatiorem) placuit deinceps catechumenis legi, apud omnes prouinciarum nostrarum Ecclesias. Ibid. c. 18.

Ad fidelium verò benedictionem etiam domesticam non admittantur.

AD fidelium (inquiunt iuxta eandem editionem) benedictionem, etiam inter domesticas orationes, inquantũ caueri potest, segregandi: informandi que sunt, vt se reuocent, ad signandos vel benedicendos se, semotè offerant. Ibi. c. 20.

D. EVCHERII LVGDVNENSIS EPI-SCOPI OBLATIO DOMINICA.

Cccc 3 Hvc

Suprà pa-
7. ex cõ-
ment. Eu-
cherij in
Genef

HVC pertinet in primis, quod suprà adduximus, de sacrificio secundum ordinem Melchisedech, quod à Christianis offertur toto orbe terrarum.

Idẽ Euch.
qu. 2. in
epist. 1. ad
Corinth.

DEINDE & istud super illo Apostoli, Nunquid domos non habetis &c. Quod in hæc verba explicat: Apud Corinthios quondam, sicut alibi asserunt, praua inualuerat consuetudo, Ecclesias passim dehonestare conuiujs, in quibus vescebantur ante Dominicam oblationem.

Ibi. 13. in
Genef.
cap. 49.

EODEM pertinet illud eiusdem: Afer Christus est, cuius panis pinguis factus est, caro scilicet eius, quæ est esca sancta sanctorum, quam quisquis manducat, viuet in æternum.

Idem in
Euang.
Matth.
quæst. 11.

ITEM illud: Regnum DEI Ecclesia est, in qua quotidie bibit sanguinem suum Christus per sanctos suos, tanquam caput in membris suis.

CONCILII VASENSIS I. CANONES DE DEFUNCTO- RVM OBLATIONIBVS.

Pœnitentium subito defunctorum Oblationes accipiantur, & commemorationes eorum fiant in salutaribus sacris.

Concil.
Vasenf.
cap. 2.

HORVM (inquiunt Patres) qui pœnitentia accepta, bono vitæ cursu, satisfactoria compunctione viuentes, sine communiõne, inopinato nonnunquam transitu, in agris aut in itineribus, præueniuntur, oblationem recipiendam, & eorum funera, ac deinceps memoriam, Ecclesiastico affectu prosequendam: Quia nefas est, eorũ cõmemorationes excludi à salutarib⁹ sacris, quæ ad eadẽ sacra fidei affectu cõtendentes, dum se diutius reos statuunt, & indignos salutiferis mysterijs iudicant, ac dum purgatiores restitui desiderant, absq; sacramentorũ viatico intercipiuntur, quibus fortassè nec absolutissimam reconciliationem sacerdos denegandam putasset,

Qui defunctorum retinent oblationes, excommunicentur.

QVI

QVI oblationes (inquiunt) defunctorum retinent, & Ecclesijs tradere demorantur, vt infideles sunt ab Ecclesia abijciendi: quia vsq; ad inanitionem fidei peruenire certum est hanc diuinæ pietatis exacerbationem: quia & fideles de corpore recedentes, votorum suorum plenitudine, & pauperes consolatu alimonie, & necessaria sustentatione fraudantur.

PATRVN CONCILII ARAVSICANI II. BASILICAE DEDICATIONIS.

QVVM ad Dedicacionem (inquiunt) basilicæ, quam Illustrissimus præfectus & patricius, filius noster Liberius in Arausica ciuitate, fidelissima deuotione construxit, Deo propitiante, & ipso inuitante, conuenissemus.

CONCILII VASENSIS II. CIRCA MISSAS CANONES.

ET hoc placuit (inquiunt Cæsarius & D. Prosper, cæteri que eius Concilij Patres) vt omnes presbyteri, qui sunt in parochijs constituti, secundum consuetudinem, quam per totam Italiam factis salubriter teneri cognouimus, iuniores Lectores quanto scunq; secum in domo, vbi habitare videntur, recipiant: & eos quomodò boni patres, spiritualiter nutriendos, psalmos parare, diuinis lectionibus insistere, & in lege Domini erudire contendant.

A Diaconis Euangelia & Homiliæ SS. Patrum recitentur.

SI (inquiunt) presbyter, aliqua infirmitate prohibente, per ipsum non potuerit prædicare, sanctorum patrum homiliæ à diaconibus recitentur. Si enim digni sint Diaconi, quæ Christus in Euangelio locutus est, legere: quare indigni iudicentur sanctorum patrum expositiones publicè recitare?

Ky-

Kyrie eleison in omnibus Ecclesijs frequentius dicatur.

Ibid. ca. 3. **ET** quia (inquiunt) tam in sede Apostolica, quam etiam per totas Orientales atq; Italiae prouincias, dulcis & nimium salubris consuetudo intromissa est, ut Kyrie eleison frequentius cum grandi affectu ac compunctione dicatur: placuit etiam nobis, ut in omnibus Ecclesijs nostris ista consuetudo sancta, & ad matutinum, & ad Missas, & ad vesperam, Deo propitiante, admittatur.

In omnibus Missis, etiam pro Defunctis, ter Sanctus, dicatur.

Ibid. c. 4. **ET** in omnibus Missis (inquiunt) siue matutinis, siue Quadagesimalibus, siue in illis, quae pro defunctorum commemoracionibus fiunt, semper **SANCTVS**, Sanctus, Sanctus, eo ordine, quo ad Missas publicas, dici debeat: quia tam dulcis & desiderabilis vox, etiam si die noctuq; possit dici, fastidium non poterit generare.

Nomen papae Romani recitetur.

Ibidem. **ET** hoc nobis (inquiunt) iustum visum est, ut nomen Domini Papae, quicumq; sedi Apostolice praefuerit, in nostris Ecclesijs recitetur.

Post, Gloria patri, semper addatur, Sicut erat in principio.

Ibid. c. 5. **ET** quia non solum (inquiunt) in sede Apostolica, sed etiam per totum Orientem, & totam Africam vel Italiam, propter hereticorum astutiam, qua Dei filium non semper cum patre fuisse, sed a tempore coepisse blasphemant, in omnibus clausulis post **GLORIA** patri &c. **SICVT** erat in principio, dicitur: etiam & nos in vniuersis Ecclesijs nostris hoc ita dicendum esse decreuimus.

D. PROSPERI RHEGIENSIS EPISCOPI, ORATIONVM COMMVNIVM CELEBRATIO, ET SACRIFICIVM.

Lex supplicationis Ecclesiae pro omnibus.

QVAM

QVAM legem supplicationis (inquit D. Prosper, explicans locum Apostoli 1. Tim. 2.) ita omnium sacerdotum & omnium fidelium deuotio concorditer tenet, ut nulla pars mundi sit, in qua huiusmodi Orationes non celebrantur a populis Christianis. Supplicat ergo ubiq; Ecclesia Deo, non solum pro sanctis & in Christo iam regeneratis, sed etiam pro omnibus infidelibus, & inimicis crucis Christi, pro omnibus idolorum cultoribus, pro omnibus qui Christum in membris ipsius persequuntur, pro Iudaeis, quorum caecitati lumen Euangelij non refulget, pro haereticis & schismaticis, qui ab unitate fidei & charitatis alieni sunt. Quid autem pro istis petit, nisi ut relictis erroribus suis, conuertantur ad Deum, accipiant fidem, accipiant charitatem, & de ignorantiae tenebris liberati, ad agnitionem veniant veritatis?

Sacrificij extra Ecclesiam Catholicam locus non est.

SICVT (inquit, verba D. Augustini citans) videndum est, quid, & cui offeras: ita etiam considerandum est, ubi offeras. Quia veri sacrificij extra Catholicam Ecclesiam locus non est.

Quod ipse sic carmine reddidit:

Sic tamen, ut noerit, qui reddit vota Tonanti,

Vnum diuinis cultibus esse locum

In toto mundo, quem vera Ecclesia praebet,

Et sine quo nullum iustitiae est meritum.

Sacro libamine pasci, magnum praesidium.

Magnum (inquit) praesidium est, sacro libamine pasci,

Si cor participis crimina nulla premunt.

Nam geminat sibi met peccati pondera, quisquis

Quae bona sunt, sumit: quae mala, non refugit.

Oblationes fidelium quotidianae.

LAC (inquit) & lanas ouium Christi, oblationibus quotidianis ac fidelium gaudentes, accipimus.

D d d d Per

Prosper de vocat. gēt. l. 1. cap. 4.

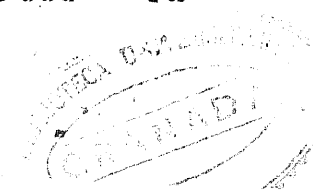
Ide sentē. ex D. August. c. 15.

Ide epigr. 15.

Ibi. epigr. 70.

*spernit:

Ide de vita cōtēpl. li. 1. ca. 21.

Per sacerdotes Deus placatur.

Ibid. c. 25. PER tales (inquit) Deus placatur populo, populū instruitur Deo.

Deum facilius placabunt, qui vltro ob peccata occulta, se ab altaris ministerio separant.

Ibidem li. 2. ca. 7. QVAPROPTER Deum (inquit) sibi facilius placabunt illi, qui non humano conuicti iudicio, sed vltro crimen cognoscunt, quia aut proprijs illud confessionibus produnt, aut nescientibus alijs, quales occulti sunt, ipsi in se voluntariae excommunicationis sententiā ferunt, ab altari cui ministrabant, non animo, sed officio separati.

CARPENTORACTENSIS CONCILII, DE MISSIS STATVTVM.

Concil. Carpētor. epist. ad Agretiū. QVAPROPTER (inquiunt) hoc communi in Christo deliberatione sancimus, vt, quia filium nostrum Protadium statuta canonibus per vos inserta, & vos simili sententia constringūt: vsq; emisso anno Missas facere non praesumas: quia aequum est, vt quod apud Antistites Deo medio statuitur, inuiolabiliter Deo propitio conseruetur.

PRISCILLIANISTARVM SACRA INCESTA.

Leo papa epist. 97. siue 93. QVOD autem (inquit D. Leo papa ad Turibium Asturicensem Episcopū) de Manichæorū foedissimo scelere, hoc etiā de Priscillianistarū incestissima consuetudine olim reperiunt, multumq; vulgatum est, Qui enim per omnia sunt impietate sensuum pares, non possunt in sacris suis esse dissimiles.

AD ILLOS DENO INVESTIGANDOS INDICTA HISPANIARVM SYNODVS.

HA-

HABEATVR ergo (inquit ibidem) inter vos episcopale Concilium, & ad eum locum, qui omnibus opportunus sit, vicinarum prouinciarum conueniāt sacerdotes, vt secundum ea, quae ad tua cōsulta respondimus, plenissimo disquiratur examine, vt si sint aliqui inter episcopos, qui huius hereseos cōtagio polluantur, à communiōe sine dubio separandi, si nefandissimam sectam per omnium sensuum prauitates damnare noluerint.

MANICHAEORVM ROMAE SIMVLATA COMMVNIO IN PVBLICIS CONVENTIBVS.

QVVM (inquit idem) ad tegendam infidelitatem suam nostris audeant interesse mysterijs, ita in sacramentorum communione se temperāt, vt interdum tutius lateant: ore indigno Christi corpus accipiunt, sanguinem autem redemptionis nostrae haurire omnino declinat, Quod ideo vestram volumus scire sanctitatem, vt nobis huiusmodi homines & his manifestetur indicijs, & quorum deprehensa fuerit sacrilega simulatio, notati & prodi, à sanctorum societate, sacerdotali autoritate pellantur. Detalibus enim B. Paulus Apostolus Ecclesiam Dei prouidē monet, dicens: Rogamus autem vos fratres, vt obseruetis eos, qui dissensiones & offendicula praeter doctrinam, quam vos didicistis, faciūt, & declinate ab illis. Huiusmodi enim Christo Domino non seruiūt, sed suo ventri: & per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium.

CL. MARIi VICTORIS MASSILIENSIS, DE ECCLESIAE SACRIFICIO TESTIMONIUM.

Melchisedech (inquit) vinumque & panem ab caedere uerso Obtulerat, rex ille Salem, qui munere tali Mystica praemisit summi libamina Christi:

Dddd 2 Cuius

Cuius de manibus sumens Ecclesia corpus
Viuificum panem, caelesti pota cruore est.

Idē epist.
ad sal.
monem
Abbat.

Eodē pertinet illud eiusdem:
Si Domini templum supplex orator adisti,
Immo & custodem templi, populiq̄ue magistrum,
Quot tu isthic homines, tot Christi altaria cernis.

SYNODI ROMANAE CONTRA PRAE-
DATORIAM EPHESINAM SYNODVM,
ERRORIS EPTYCHETIS PER MY-
STERIVM CORPORIS ET SAN-
GVINIS DOMINI CON-
FVTATIO.

Concil.
Rō. epist.
apud Leo-
on. papā
22. siue 23.

IN quibus (inquiunt, praeside D. Leone papa, eius Concilij Pa-
tres) isti ignorantiae tenebris, in quo hactenus desidia torpore
iacuere, vt nec auditu discerent, vel lectione cognoscerent, quod
in Ecclesia DEI in omnium ore tam consonum est, vt nec ab
infantium linguis veritas corporis & sanguinis Christi inter com-
munis sacramenta fidei taceatur? Quia in illa mystica distributio-
ne spiritualis alimoniae hoc impartitur, hoc sumitur, vt accipientes
virtutem caelestis cibi, in carnem ipsius, qui caro nostra factus est,
transeamus.

ATTILAE HVNNORVM REGIS IN
SACERDOTES ET ECCLESIAS
GALLIARVM, PRAESERTIM IN
METENSI VRBE, CRV-
DELITAS.

Greg. Tu-
ron. hist.
Franc. lib.
2. cap. 7.

IGITVR * Chuni (inquit Diuus Gregorius Turonensis) a Pan-
nonijs egressi, vt quidam ferunt, in ipsa sanctae Paschae vigilia, ad
Metensem urbem, reliqua depulando, perueniunt, tradetes urbē
incen-

incendio, & populum in ore gladij trucidantes, ipsosq; sacerdotes
Domini ante sacrosancta altaria perimentes.

D. NICASII RHEMENSIS EPISCO-
PI MISSARVM SOLENNIA.

RHEMIS (inquit Vsuardus in Martyrolog.) passio S. Ni-
casij martyris, qui Missarum solennibus pactis, a Vuandalis <sup>Vsuard. in
martyrol.
14. Decēb.</sup>
(seu potius Hunnis) intrā Ecclesiam Rhemensem passus est mar-
tyrium.

VASATENSIS EPISCOPI GRATIA-
RVM ACTIONIS MISSA.

PVLLVLANT E (inquit Sigebertus) intrā Gallias Arria- <sup>Sigebert.
in Chron.
ad an. Do-
mini 453.</sup>
na haeresi, quae inaequales credēs esse personas sanctae Trinita-
tis, dicebat filium minorem esse patre, spiritū verò sanctum mino-
rem patre & filio, Dominus errantes corrigit, ostendens plano mi-
raculo Deum in tribus personis vnius & aequalis esse substantiae, nec
debere ab indignis de diuinitate tractari. Nam Vasaten si vrbe ab
Hunorum obsidione liberata per diuinum auxilium, cum Epi-
scopus pro gratiarum actione Missam populo celebraret, respiciēs
fursum, vidit desuper altare, quasi de camera templi cadere equa-
liter tres guttas equalis magnitudinis crystallo clariores, quae simul
defluentes & in vnum coniunctae, quasi vnam gemmā pulcherri-
mam effecerūt, quam cum in medio crucis aureae & gemmatae po-
suisset, aliae gemmae ceciderūt: seorsum verò posita, infirmis dabat
sanitatem. Adorantibus verò imaginem sanctae crucis, augebat de-
uotionē: quia pijs & mundis clara, & immūdis obscura videbatur.

SALVIANI MASSILIENSIS PRE-
SBYTERI SOLENNIA
SACRA.

Ad Ecclesias & altaria concursus.

Dddd 3 ECCLE-

saluan.
Masil. 1.
3. de iudi.
& prouid.
Dei.

ECCLESIAS (inquit Saluianus) vel potius templa atque altaria Dei, minoris reuerentiæ quidam habent, quam cuiuslibet mini mi ac municipalis iudicij domum. Siquidem intrà ianuas non modò illustrium portarum, sed etiam præsidum aut præpositorum, non omnes passim intrare præsumunt, nisi quos aut iudex vocauerit, aut negotium traxerit, aut ipsa honoris proprii dignitas introire permiserit: ità vt si quispiam ingressus insolenter fuerit, aut cædatur, aut propellatur, aut aliqua verecùdia atq; existimationis suæ labe mulctetur. In templa autem, vel potius in altaria atque in sacraria Dei, passim omnes sordidi ac flagitiosi sine vlla penitus reuerentia sacri honoris irrumpunt, non quia nõ omnes ad exorandum Deum currere debeant, sed quia qui ingreditur ad placandum, non debet egredi ad exacerbandum. Neque eiusdem officij est, indulgentiam poscere, & iracundiam prouocare. Nouum siquidem monstri genus est: eadem penè omnes iugiter faciunt, quæ fecisse se plangunt. Et qui intrant ecclesiasticam domum, vt mala antiqua defleant, exeunt, & quid dico exeunt, in ipsis penè hæc orationibus suis ac supplicationibus moliuntur. Aliud quippe ora hominum, aliud corda agunt.

Ibid. l. 7.

EODEM pertinet, quod cõqueritur de frequentatis magis spectaculis quàm ecclesijs: Si quando (inquit) vsu venit, quod scilicet sepè euenit, vt eodem die & festiuitas ecclesiastica, & ludi publici agantur: quæro ab omnium conscientia, quis locus maiores Christianorum virorum copias habeat, cauea ne ludi publici, an atrium Dei? & templum magis sectentur, an theatrũ? dicta euangeliorum magis diligant, an thymelicorum: verba vite, an verba mortis: verba Christi, an verba mimi? Non est dubium quin illud magis amemus, quod antè ponimus. Omni enim feralium ludicrorum die, quamlibet ecclesiæ festa fuerint, nõ solùm ad ecclesiã nõ veniunt, qui Christianos se esse dicunt: sed si qui inscij fortè venerunt, dum in ipsa ecclesia sunt, si ludos agi audiunt, ecclesiam derelinquunt.

Cere-

Cæremoniæ in Ecclesia.

AD domos videlicet (inquit) statim Dominicas currimus, corpora humi sternimus, mixtis cum fletu gaudijs supplicamus.

Sacerdotum diuinarum rerum administratio.

ET post hæc (inquit idem in opere titulo Timothei ad ecclesiam contra auaritiam edito) parum est successoribus Apostolorum, id est, Leuitis ac sacerdotibus, tanta diuinarum rerum administratione fungentibus, si ipsi tantum diuites fuerint, nisi etiam hæredes diuites derelinquant.

Idem l. 2.
ad eccl. ca.
thol. cõtr.

Eorundem sacra solennia.

DENIQUE si vult (inquit priori illo opere) quispiã scire, quid in templo huiusmodi homines cogitauerint, videat quid sequatur. Siquidem consummatis solennibus sacris, statim ad consuetudinaria omnium studia discurrunt.

Idem de
indic. l. 3.

Ad aras munera.

ILLVSTRAMVS (inquit alibi) donarijs sacra limina, aras muneribus.

Ibid. l. 6.

In ijs Euangeliorum lectio.

HVC pertinet illud suprã citatum: Dicta euangeliorum magis diligant, an thymelicorum.

Ibid.

Postulationes item ad Deum pro rebus presentibus.

REMOVERT igitur (inquit) à se curã mortalium Deus. Et quæ ergò nobis diuinæ religionis est ratio, quæ vel causã Christum colendi, vel spes propiciandi? Si enim negligit DEVS in hoc seculo genus hominum, cur ad cælum quotidie manus tendimus? cur orationibus crebris misericordiam DEI quærimus? cur ad ecclesiasticas domos, currimus? cur ad altaria supplicamus? Nulla est enim nobis ratio precandi, si spes tollitur impetrandi. Vides ergò quàm stulta atque inanis sit huius persuasione assertio, quæ utique si recipitur, nihil penitus de religione seruat.

Sed

Sed ad illud fortè confugies, vt dicas nos metu futuri iudicij Deū colere, & ided omnium præsentium officiorum cultu elaborare, vt in die futuri seculi mereamur absolui. Quid ergò sibi vult Apostolus Paulus, præcipiens quotidie in Ecclesia ac iubens, vt offeratur iugiter Deo nostro orationes, obsecrationes, postulationes, gratiarum actiones? & hæc omnia quam ob causam? quam vtique, nisi (vt ipse dicit) vt quietam & tranquillâ vitam agamus in omni castitate? Pro præsentibus, vt videmus, Domino supplicari iubet.

Christus in altari.

SPERNITVR (inquit) Dei templum, vt concurratur ad theatrum. Ecclesia vacuatur, circus impletur. Christum in altario dimittimus, vt adulterantes visu impurissimo, oculos ludicrorū turpium fornicatione pascamus.

CONCILII ARELATENSIS III. DE SACRIFICIO MISSAE CANONES.

Intrâ annum Missas episcopus non celebret, qui canones Ordinationum non obseruauerit.

ET ided (inquiunt Cæsarius & alij eius Concilij patres) quicumq; ab hac die contra ea, quæ superius sunt compræhensa, clericum ordinare præsumpserit, ab ea die, qua ei potuerit hoc approbari, anno integro Missas facere non præsumat. Quam rem si quis obseruare noluerit, & contra constitutum fratrum faciens, Missas celebrare præsumpserit, ab omnium fratrum *charitate no-
uerit se alienum.

Eucharistia inueterata, igne comburatur.

OMNE (inquiunt ijdem can. 5. iuxta quod citat D. Iuo) sacrificium sordida vetustate perditum, igne comburendum est, & cinis iuxta altare sepeliendus.

Qui sacrificium non benè custodièrit, pœniteat.

QVI

QVI non benè (inquiunt ijdem can. 6. iuxta quod citatur à D. Iuone & Gratiano) custodierit sacrificium, & mus vel aliquod aliud animal comederit illud, quadraginta dies pœniteat. Qui autè perdidit illud in ecclesia, aut ei pars ceciderit, & inuèta non fuerit, triginta dies pœniteat. Perfundens aliquid super altare de calice, quandò offertur, sex dies pœniteat: aut si abundantius, septem dies pœniteat. Qui autem perfundit dum solennitas Missæ celebratur, quadraginta dies pœniteat. Si verò, celebrata Missa, presbyter neglexerit accipere sacrificium, similiter quadraginta dies pœniteat. Et qui accipit sacrificium pollutus nocturno tempore, septem dies pœniteat. Diaconus obliuiscens offerre orationem, donèc offeratur linteamen, quandò recitantur nomina pausantiū, similiter pœniteat. Qui negligentiam erga sacrificium fecerit, vt in eo vermis consumptus sit, & ad nihilum deuenerit, tres quadragesimas cum pane & aqua pœniteat. Si integrum inuentum fuerit, & in eo vermis, comburatur, & cinis sub altare recòdatur: & qui neglexerit, quaternis diebus suam negligentiam soluat. Si cum amissione saporis decoloratur sacrificium, viginti dies expleantur ieiunio: conglutina tum verò, septem dies, qui merferit, pœniteat.

In Missa populus non discedat, nisi iam completa, & benedictione sacerdotis accepta.

ITEM (inquiunt aut huius, aut alterius, quod non exstat, Concilij Arelatensis patres, iuxta quod citatur à DD. Burchardo & Iuone) cum ad celebrandam Missam in Dei nomine còuenit populus, non antè discedat, quàm Missæ solennitas compleatur, & vbi Episcopus defuerit, benedictionem accipiat sacerdotis.

GEISERICI, ROMA CAPTA, SACRORVM VASORVM DIREPTIO.

Eccc IS

Iuo ibid. c. 60.
Gratiã. de consecr. dist. 2. c.
Qui non.

Burch. l. 3. decr. c. 29.
Iuo part. 3. c. 34.

Ioan. Zo-
nar An-
nal. Tom.
in Marti.
ano Impe-
rat.

IS igitur (inquit Ioann. Zonara de Geiserico agens) cum classe & copijs magnis Romam venit: Maximo, cum inde profugisset, à suis occiso, vrbe citra laborem potitur, & omnes eius diuitias, sacrarum ædium aurea donaria, & gemmis ornata, nonnulla etiã vasa è templo Hierosolymitano à Tito allata, aurea & ipsa, vnà cum Eudoxia, & duabus eius filiabus, in Africam secum absporat.

Niceph. l.
15, c. II.

QUOD paucis sic repetit Nicephorus: Multa quoquẽ indè ecclesiastica & preciosa abstulit vasa, inter quæ non pauca etiam Hebraica fuere, quæ Vespasianus & Titus, Hierosolymis vastatis, Romam secum attulerant.

DE GRATIAS CARTHAGINIENSIS
EPISCOPI, CAPTIVORVM ROMA-
NORVM, VASIS SACRIS DI-
VENDITIS, REDEM-
PTIO.

Viêt. Vti
cens. de
persecut.
Vand. l. 1.

STATIM (inquit Victor Vticensis) sategit vir Deo plenus & charus, vniuersa vasa ministerij aurea vel argentea distrahere, & libertatem de seruitute barbarica liberare.

MAVRIS CONVERSIS, PRESBYTER ET
MINISTRI DESTINATI A ROMA-
NO PONTIFICE.

Ibid.

MITTUNT (inquit idem Victor) per itinera distenta deserti: peruenitur tandem ad ciuitatem Romanam. Rogatur Episcopus, vt presbyterum & ministros credenti populo destinaret. Explet cum gaudio, quod petebatur, Pontifex. Dei constituitur ecclesia: baptizatur multitudo maxima Barbarorum, & de lupis grex foecundus multiplicatur agnorum.

D. VA-

D. VALERIANI ABENSIS PROVIN-
CIAE ZEUGITANAE EPISCOPI
MARTYRIVM, QVOD DIVINA SA-
CRAMENTA NOLLET
TRADERE.

ACCENDITVR propter hæc (inquit idem) aduersus ^{Ibid.} **A**DEI Ecclesiam Geisericus. Mittit Proculum quendam in prouinciam Zeugitanam, qui coarctaret, ad tradendum ministeria diuina vel libros, cunctos Domini sacerdotes, vt primò armis nudaret, & ità faciliùs inermes hostis callidus captiuâisset. Quibus se non posse tradere clamitantibus, ipse rapaci manu cuncta depulabatur, atque de pallis altaris, pro nefas, camisas sibi & femoralia faciebat. Qui tamen Proculus huius rei executor, frustratim sibi comedens linguam, in breui tarpissima consumptus est morte. Tunc enim sanctus Valerianus Abensis ciuitatis Episcopus, dum viriliter, sacramenta diuina nè traderet, dimicâisset, foras ciuitatem singularis iussus est pelli, & ità præceptum est, vt nullus eum neque in domo, neque in agro dimitteret habitare. Qui in strata publica multo tempore nudo iacuit sub aëre, annorù erat plùs lxxx.

QUOD repetunt Ven. Beda & Vsfuardus in hæc verba: Apud ^{Beda & Vsfuard. in Martyrol. 15. Decem.} Aphricam B. Valeriani Episcopi & confessoris, qui cum esset annorum plùs quàm octoginta, extra ciuitatem singularis expelli iussus est: & ità præceptum, vt nullus eum neque in domo, neque in agro dimitteret habitare, sed in strata publica multo tempore nudo sub aëre iacens, in confessione Catholicæ veritatis & defensione sanctimonij, cursum beatæ vitæ compleuit.

QUOD paucis item Sigebertus in Chronicis.

Eeee 2 ALIO.

LITURGICON ECCLESIAE LATINAE
ALIORVM IN AFRICA OB CELE-
BRATAM SOLENNITATEM
PASCHALEM MAR-
TYRIVM.

vi. v.
tic., loc. ci-
tat

QVODAM tempore (inquit idem Victor) Paschalis so-
lennitas agebatur, & dum in quodam loco, qui Regia voca-
tatur, ob diem Paschalis honoris, nostri sibi met clausam
Ecclesiam refererent, compererunt Arriani: statim quidam presbyter
eorum Antiot nomine, congregata secum armatorum manu, ad
expugnandam turbam accenditur innocentum. Introeunt euagi-
natis spatibus, arma corripunt, alij quoque tecta conscendunt, & per
fenestras Ecclesiae sagittas spargunt. Et tunc forte canente populo
Dei, lector vnus pulpito sistens, alleuiaticum melos canebat. Quo
tempore sagitta in gutture iaculatus, cadente manibus codice, mor-
tuus post cecidit ipse. Nam & alij quam plurimi sagittis & iaculis
in medio crepidinis altaris probantur occisi. Nam qui gladijs tunc
interempti non sunt, postea poenis attriti, regio iussu omnes penè
necati sunt, praesertim maturioris aetatis.

EORVNDEM VANDALORVM, IN COR-
PVS ET SANGVINEM DOMINI
CONTVMELIA.

ibid.
fer. Thas-
mugade

ALIBI namque (inquit) sicut * Thimazadæ contigit, Gali-
bus, vico Ammoniae, vel alijs in locis, tempore quo sacra-
menta Dei populo porrigebantur, introeuntes, maximo furore cor-
pus Christi & sanguinem pavementis sparserunt, & illud pollutis
pedibus calcauerunt.

RENOVATA ROMAE A D. LEONE PA-
PA, SACRA VASA, POST CLADEM
VANDALICAM.

HIC

HIC (inquit Author Libr. Pontificalis) post cladem Vanda-
licam, renouauit omnia ministeria sacrata argentea per oes
titulos. Auct. lib.
Pontif.
cap. 46.

AD SYNODVM VENETICAM A SE IN
ITALIA INDICTAM CONTRA PELA-
GIANOS, STATVTVM D. LEONIS
PAPAE, DE TRANSLATIONE
CLERICORVM AD ALIAS
ECCLESIAS.

ILLAM quoque partem (inquit D. Leo papa, Nicetae scribens Leo papa
Aquileiensi Episcopo, prouinciae Veneticae Metropolitano) ec-
clesiasticae disciplinae, qua olim a sanctis patribus, & a nobis saepe epist. 84.
siue 86.
decretum est, vt nec in presbyteratus gradu, nec in diaconatus or-
dine, nec in subsequenti officio clericorum ab Ecclesia ad Ecclesi-
am cuiquam transire sit liberum, vt in integrum reuocet, admone-
mus. Vt vnusquisque, non ambitione illectus, non cupiditate se-
ductus, non persuasione hominum deprauatus, ibi, vbi ordinatus
est, perseueret: ita vt si quis sua quaerens, non quaerens Iesu Christi,
ad plebem & Ecclesiam suam redire neglexerit, & ab honoris pri-
uilegio, & a communionis vinculo habeatur extraneus.

VICTORIANI VOCONII SEV
BVCONII, CASTELLANI MAV-
RITANIAE EPISCOPI, SA-
CRAMENTORVM
LIBER.

VOCONIVS Castellani (inquit Gemnadius Massyliensis) Gemnad.
Mauritaniae oppidi Episcopus scripsit aduersus Ecclesiam ini- in Catal.
script. il.
lust.
micos Iudaeos & Arrianos & alios haereticos. Composuit etiam sa-
cramentorum egregium volumen.

Eccc 3 MV-

LITVRGICON ECCLESIAE LATINAE
MVSÆI MASSYLIENSIS PRESBY-
TERI, LECTIONVM ET SA-
CRAMENTORVM LIBRI.

Ibidem.

MVSÆVS (inquit idem) Massyliensis Ecclesiae presbyter, vir in diuinis scripturis doctus, & in earum sensibus subtilissima exercitatione limatus, lingua quoque scholasticus, hortatu S. Venerij Episcopi, excerpfit ex sanctis scripturis lectiones totius anni, festiuis aptas diebus, responsoria etiam psalmodum & capitula, tempori & lectionibus congruentia: quod opus tam necessarium à lectoribus in Ecclesia probatur, vt expetitur, & sollicitudinem tollat & moram, plebique ingerat scientiam, celebritatem & decorem. Sed & ad personam sancti Eustasij Episcopi, successoris praedicti hominis Dei, composuit sacramentorum egregium & non paruum volumen, per membra quidem pro opportunitate officiorum & temporum, pro lectionum textu, psalmodumque ferie & decantatione discretum: sed supplicandi Deo, & contestandi beneficiorum eius soliditate sui consentaneum: quo opere, grauissimi sensus & castigatae eloquentiae agnouimus virum. Homilias dicitur etiam declamasse: quas & haberi à fidelibus viris cognoui, sed ego non legi. Moritur Leone & Maiorano regnantibus.

D. HILARII PAPAE ROMANI
XLVII. CORPORIS ET SAN-
GVINIS DOMINI
MYSTERIVM.

Corpus Christi in singulis partibus totum accipitur.

Gratian.
de consecr.
dist. 2. ca.
vbi.

VBI pars est (inquit Diuus Hilarius papa, iuxta quod citatur à Gratiano) corporis, est & totum. Eadem ratio est in corpore Domini, quae in manna, quod in eius figura praesensit. De quo

quo dicitur: Qui plus collegerat, non habuit amplius: neque qui minus parauerat, habuit minus. Non enim est quantitas visibilis in hoc aestimanda mysterio, sed virtus sacramenti spiritualis.

Corporis Christi in altari veritas.

CORPVS Christi (inquit idem apud eundem) quod sumitur in altari, figura est, dum panis & vinum videtur extra: veritas autem, dum corpus & sanguis CHRISTI in veritate interiorius creditur.

CONCILII TVRONICI I. CANO-
NES, DE MINISTRORVM AL-
TARIS CONTINENTIA OB
QVOTIDIANA SA-
CRIFICIA.

SI vniuersis (inquiunt eius Synodi Patres) fidelibus, secundum Apostolicam doctrinam, castitas custodienda indicitur, vt qui habent vxores, ita sint, quasi non habentes: quanto magis sacerdotes Dei ac Leuitae, diuino mancipati altario, custodire debent, vt non solum cordis, verum etiam puritatem corporis seruantes, pro plebe supplicaturi, preces illorum ad diuinum mereantur introire auditum? quia secundum auctoritatem Apostoli, qui in carne sunt, Deo placere non possunt. Vos autem non estis in carne, sed in spiritu. Et iterum, Omnia munda mundis, coinquanatis autem & infidelibus nihil est mundum, sed polluta est eorum & mens, & conscientia. Cum ergo laico abstinentia imperetur, vt possit orationi vacans, & Deum deprecans, exaudiri: quanto magis sacerdotibus vel Leuitis, qui omni momento parati esse debent, in omni munditia & puritate securi, ne aut sacrificium offerre, aut baptizare, si id temporis necessitas poposcerit, cogantur imparati aut immundi? Qui si contaminati fuerint carnali concupiscentia, qua fronte excusabunt? quo pudore vsurpabunt? qua conscientia, quo merito exaudiri se credent?

ET

Eufr.
can. 2.

ET licet à patribus nostris de commissa auctoritate id fuerit constitutum, vt quicumque sacerdos vel Leuita, filiorum procreationi operam dare fuisset conuictus, à communione Dominica abstineret: nos tamen huic distictioni moderationem adhibentes, & iusta constitutione mollientes, id decreuimus, vt sacerdos vel Leuita coniugali concupiscentiæ adhærens, vel à filiorum procreatione non desinens, ad altiorem gradum non conscendat, neque sacrificia DEO offerre, vel plebi ministrare præsumat.

CONCILII VENETICI GALLIARVM
CANON, DE SERVANDO
EODEM SACRORVM
RITV.

Concil.
Venet.
cap. 15.
* ordinum &

RECTVM quoquè duximus, (inquiunt D. Perpetuus Turo-
nensis, alijq; eius Synodi patres) vt vel intrà prouinciam no-
stram sacrorum * & ordo psallendi vna sit consuetudo, vt sicut
vnam cum Trinitatis cõfessione fidem tenemus, vnam & officio-
rum regulam teneamus, nè, variata obseruatione, in aliquo obser-
uatio nostra discrepare credatur.

CONCILII ROMANI STATV-
TVM SVB HILARIO PAPA,
DE CLERICIS VXORES
DVCENTIBVS.

Gesta syn.
Rom. Hi-
lar. papa
sub sinè.

TIBERIVS (vti habent gesta Synodi post recitatas literas
Tarraconensis Prouinciæ Hispaniarum Synodi) episcopus
Sabinensis dixit: Profiteor me statuta sedis Apostolicæ in omnibus
custodire: & si in Ecclesia mea clericorum aliquem, cõtra præcepta
sanctorum canonum depræhendero aut mulierem duxisse, aut du-
as habere vxores, ab Ecclesiastico officio separari.

D. SIM-

D. SIMPLICII ROMANI PAPAE
XLVIII. STATVTVM DE EC-
CLESIASTICIS MINISTE-
RIIS.

QVI illicite (inquit) à Gaudentio Auzinensis Ecclesiæ sa. simpli-
cerdote contra statuta Canonum sunt prouecti, ab Ecclesi-
asticis ministerijs sint remoti.

CLAVDIANI MAMERTI VIENNEN-
SIS GALLIARVM EPISCOPI, MIS-
SARVM SOLENNIA, ET * LETA-
NIARVM INSTITVTIO.

REFERT Auitus Viennensis Episcopus (D. Gregorio Tu-
ronensi teste) in quadam Homilia, quam de Rogationibus
scripsit, has ipsas Rogationes, quas ante Ascensionis Dominicæ
triumphum celebramus, à Mamerto ipsius Viennensis vrbs epi-
scopo, cui & hic eo tempore præerat, institutas fuisse, dum vrbs illa
multis terreretur prodigijs. Nam terræ motu frequenter quatiebatur:
sed & ceruorum atque luporum feritas, portas ingressa, per totam
(vt scripsit) urbem nihil metuens oberrabat. Cumquè hæc per
anni circulum gererentur, aduenientibus Paschalis solennitatis die-
bus, expectabat misericordiam DEI plebs tota deuotè, vt vel hic
magnæ solennitatis dies huic terrori terminum daret. Sed in ipsa
gloriosæ noctis vigilia, dum Missarum celebrarentur solennia, sub-
itò palatium regale intramuraneum diuino igne succenditur, pa-
uore omnibus perterritis, & Ecclesiam egressis redentibus, nè aut
hoc incendio vrbs tota cõsumeretur, aut certè disrupta tellure de-
hisceret, sanctus sacerdos prostratus ante altare, cum gemitu & la-
chrymis Domini misericordiam imprecatur. Quid plura? penetra-
uit excelsa poli oratio pontificis inclyti, restinxitq; domus incen-
dium flumen profluentium lachrymarum. Cumquè hæc ageren-
tur, adpropinquante Ascensione, vt iam diximus, maiestatis Do-

Greg. Tu-
ron. hist.
Franc. lib.
2. cap. 34.

Ffff mini-

minicę, indixit populis ieiunium, instituit orandi modum, edendi feriem, erogandi hilarem dispensationem. Cessantibus quoque exinde terroribus, per cunctas prouincias dispersa facti fama, cunctos sacerdotes imitari commonuit, quod sacerdos fecit ex fide: quę usque nunc in Christi nomine, per omnes Ecclesias in compunctiōe cordis & contritione spiritus celebratur.

D. SIDONII APOLLINARIS AVERNENSIS EPISCOPI MISSAE.

Ibi. c. 22.

CONTIGIT autem quadam die, (inquit idem D. Gregorius Turonensis) ut S. Sidonius ad festiuitatem basilicę monasterij, cuius supra meminimus, inuitatus accederet: ablatoque sibi nequiter libello, per quem sacrosancta solennia agere consueuerat, ita paratus a tempore cunctum festiuitatis opus explicuit, ut ab omnibus miraretur, nec putaretur ab adstantibus, ibidem hominem locutum fuisse, sed angelum. Quod in p̄fatione libri, quem de Missis ab eo compositis, coniunximus, plenius declarauimus.

* lego: ex tempore

Ibid. 27.

Sidon.

Apollin.

epist. ad

Basilium.

PERTINET eodem, quod adfert ex eiusdem D. Sidonij Epistola, de Euarigis Regis Ostrogotthorum in Gallijs sęuitia: Nam & ipsos sacrorum templorum aditus spinis iusserat obserari, ut ritas ingrediendi, obliuionem faceret fidei.

IDACII CLARI IN HISPANIIS EPISCOPI, AD ALTARE SACRIFICIUM.

Idacij cla-

ri contra

Varidadũ

Arrianũ.

SI verò dixerint (inquit disputans contra Arrianos) in hoc patet filio maior esse docetur, quia illi soli sacrificium immolatur. Resp. Ut vanę propositioni vestrę absque vlla subtilitate aut compositione verborum, a nobis competens & congruum reddatur responsum: Sicut patri, ita etiam filio, non solum Christianis temporibus, verum etiam a prisci temporis sacerdotibus, multis varijsque modis, probamus sacrificium fuisse oblatum, Daniele prophe-

Daniel. 3.

ta di-

ta dicente: Nō est locus, inquit tres pueri, ad sacrificandum nomini tuo, & inuenire misericordiam, sed in anima & spiritu humilitatis suscipiamur, & sicut in holocausto mate arietũ & taurorũ, & multitudinē agnorum pinguium, ita fiat sacrificiũ nostrum in conspectu tuo hodię, ut placeat tibi. Et ut filium fuisse agnoscas, cui hi tres pueri sacrificium se fassi sunt obtulisse, ex ipsius regis ac tyranni, qui eos in fornacem ignis mitti preceperat, cōfessione addisce, quę se cum tribus quartum in ipso aestuatis camini incendio sociatum, p̄didit cōspexisse. Nonne, inquit, tres viros misimus in fornacem vincos? Et dixerunt ei: Verē rex. Et dixit: Ecce ego video quatuor viros solutos, & deambulantes in medio ignis, & corruptio nulla est in eis, & adspectus quarti similis est filio Dei. Idem Dei filius per prophetam loquitur, dicens: Ab ortu solis usque ad occasum sacrificium offertur nomini meo, & oblatio munda: quia magnum est nomē meum in gentibus, dicit Dominus. Et Dauid in Psalmis ait: In templo tuo Hierusalem tibi offerunt reges munera. Et ut hæc de filio Dei se dixisse doceret, in alio Psalmo loquitur, dicens: Reges Tharsis & insulę munera offerent, reges Arabum & Saba dona adducent, & adorabunt eum omnes reges terrę, omnes gētes seruient ei. Et ut hæc omnia superius designata a patre, filio Dei doceamus fuisse oblata, in natiuitate eiusdem filij Dei, quę secundum carnem facta est, probamus fuisse completa, Euangelio comprobante: Quod cum natus esset Iesus in Bethleem Iudę, in diebus Herodis regis, ecce Magi ab Oriente venerunt Hierosolymam, dicentes: Vbi est qui natus est rex Iudæorum? Et infra: Et intrantes in domum, inuenerunt puerum & Mariam matrem eius: & p̄cidentes, adorauerunt eum: & apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera. Sacrificium itaque, quod a Christianis sacris altaribus ad-mouetur, non solum DEO patri, sed etiam filio communi deuotione offertur: quoniam nec patri sine filio potest offerri, neque filio sine patre sanciri.

Psal. 67.

Psalm. 71.

for. * non Patri soli, sed &

Matth. 2.

AB HVNERICO GEISERICI FILIO, IN-
TIO REGNI PERMISSI SPIRIT-
TALES CONVENTVS.

Viſt. Vti
cent. de
perſecur.
Vandal.
lib. 2.

MORTVO igitur Geiserico (inquit Victor Vticensis) Hu-
nericus maior filius patri succedit. Qui primordio regni, vt
habet subtilitas Barbarorum, coepit mitius & moderatius agere, &
maximè circa religionem nostram, vt etiam vbi antea sub rege Gei-
serico prauidicatum fuerat, nè spiritales fierent conuetus, conuen-
ticula concurrerent populorum.

EIVSDEM EDICTVM, QVO CATHO-
LICIS PERMITTEBAT MISSARVM
ACTIONEM, DVMMODO IDEM
ARRIANIS EPISCOPIS
LICERET.

Viſt. ibi.

IVSSIT vobis (inquit, eodem teste, in Edicto suo Hunericus)
Dominus dici, quia Imperator Zenon, & nobilissima Placidia,
per Alexandrum virum illustrem scripserunt, petentes vt Ecclesia Car-
thaginis, religionis vestrae proprium episcopum habeat: hoc fieri pre-
cepit, atque eis rescripsit, vel legatis ab eis directis dici iussit, vt sicut pe-
tuerunt, vobis episcopum quem volueritis, ordinetis: eo sub tenore,
vt nostrae religionis Episcopi, qui in Constantinopoli sunt, & per alias prouincias Ori-
entis, ex eius precepto, Episcopi liberum arbitrium habeant in
Ecclesijs suis, quibus voluerint linguis populo tractare, & legem
Christianam colere, quemadmodum vos hic vel in alijs Ecclesijs
quae in prouincijs Africanis constitutae sunt, liberum arbitrium habe-
tis in Ecclesijs vestris Missas agere vel tractare, & quae legis vestrae
sunt, quemadmodum vultis facere.

NON MVLTTO POST, EPISCOPORVM,
CVM ALIIS NVMERO III. MILLIBVS,
D.CCCC.LXVI IN EXILIVM ACTORVM,
DIVINA MYSTERIA.

QVI-

QVIBVS (inquit idem) prosequar fluminibus lachrymarum, ^{ibid.}
quando Episcopos, presbyteros, diaconos, & alia Ecclesiae
membra, id est, quatuor millia, DCCCCLXVI. ad exilium eremi
destinauit? in quibus erant podagrici quod plurimi, alij per aetate anno-
rum a lumine temporalis priuati. In quorum erat numero B. Felix Abdi-
ritanus Episcopus, habens iam in Episcopatu XLIIII.

Congregantur vniuersi in Siccensem & Larensem ciuitates, vt
illuc occurrentes Mauri, sibi traditos ad eremum perduxissent.

ILLIC clamantibus & dicentibus ingenti vociferatione, Chri-
stiani sumus, Catholici sumus, Trinitatem Deum inuolabilem con-
fitemur: includuntur grauiori quidem, sed adhuc latiori custodia,
vbi nobis copia dabatur & introire, & verbum admonitionis fra-
tribus facere, & diuina mysteria celebrare.

IN ITINERE VOCES FIDELIVM AD
MARTYRES, DIVINVM SACRIFI-
CIVM DESIDERANTIVM.

QVANTAE (inquit idem) tunc multitudines de diuersis regi- ^{ibid.}
onibus & ciuitatibus, ad visendos Dei martyres occurrerint
populorum, testantur viae vel semitae: quae cum agmina venientium ne-
quaquam caperent, vel vertices montium & vallium, concurrerunt turba fi-
delium inestimabilis descendebat, cereos manibus gestantes: suosque
infantulos vestigijs martyrum proicientes, ista voce clamabant: Qui-
bus nos miseris relinquitis, dum pergitis ad coronas? qui hos bapti-
zaturi sunt paruulos fontibus aquae perennis? qui nobis poenitentiae
munus collaturi sunt, & reconciliatiois indulgentia obstrictos pecca-
torum vinculis solaturi? Quia vobis dictum est, Quaecumque solueritis ^{Matt. 18.}
super terram, erunt soluta & in caelis. Qui nos solennibus orationibus
sepulturi sunt morientes? a quibus diuini sacrificij ritus exhibendus
est consuetus? vobiscum & nos licebat pergere, si liceret, vt tali mo-
do filios a patribus nulla necessitas separaret.

Ffff 3 D. Fe-

D. FELICIS II. PAPAE ROMANI XLIX.
IN CONCILIO ROMANO STATUTA, DE
ORATIONIS PUBLICAE VARIA
COMMUNIONE.

Episcopi & Diaconi in Africa rebaptizati, poenitentes, ab Oratione tam catechumenorum quàm fidelium excludantur.

Felix 2.
pap. epist.
Decr. c. 2.

QVOS (inquit Felix papa II. vulgò III.) Episcopos, presbyteros, & diaconos fuisse constiterit, vsq; ad exitus sui diem, in poenitentia (si resipiscunt) iacere conueniet: nec orationi non modò fidelium, sed nec catechumenorum omnimodis interesse, quibus communio laica tantùm in morte reddenda est.

Clerici, monachi, aut virgines Dei rebaptizati, biennio Oblationes offerre non permittantur, sed socientur tantùm in oratione popularibus.

Felix papa
ibid. c. 3.

TRIBVS (inquit) annis inter Audientes sint: septem autem annis subiaceat inter poenitentes manibus sacerdotum: quibus autè annis oblationes modis omnibus non sinantur offerre, sed tantùm modò * secularibus in oratione socientur.

* popularibus.

Pueris verò & puellis aliquandiu in poenitentia constitutis, communio non denegetur.

Ibid. c. 4.

PVERIS autem, quibus (inquit) quòd adhuc impuberes sint, à puritate vocabulù est, seu clericis, siue laicis, aut etià similibus puellis, quibus ignorantia suffragatur ætatis, aliquandiu sub manùs impositione detentis, reddenda communio est: nec eorum expectanda poenitentia, quos excipit à coercitione censura.

Catechumeni deniquè rebaptizati, post triennium primùm ad orationes Catechumenorum admittantur.

Ibid.
* prætermittimus.

NEC Catechumenos nostros, qui sub tali professione baptizati sunt, * prætermittimus: quia non est causa dissimilis (sicut ijdem sancti Canones ordinârunt) eius, qui quolibet modo Christù quem semel confessus abiurauit, tribus annis inter audiètes sint, & postea cum

cum Catechumenis permittantur orare, per manùs impositionem communionis catholicæ gratiam percepturi.

SYNODI ROMANAE SVB HOC FELICE CONTRA PETRVM GNAPHVM ANTIOCHENVM EPISCOPVM DECRETVM, VT NON ADIICIATVR HYMNO TRISHAGIO, QVI CRV-CIFIXVS ES PRO NOBIS.

NAM quod (inquit Felix epistola sua nomine Synodi ad Petrum Antiochenù episcopù) post illud, Sanctus immortalis, quod est Spiritus sanctus, tunc infer, Qui pro nobis crucifixus es, miserere nobis, quaternitatèq; nò Trinitatè, populo insinuare videris. Nempe si ex humana traditione manasset hæc laus, nò ità incautè crucè infereres laudi, in qua filij appellatio, fortis scilicet, ponitur. Quoniã verò ab angelis nobis laus ista, pfluxit, qui ante crucè dicebat: Sanctus, sanctus, sanctus: sicut respicere Isaias meruit: post crucè verò cù laude clamabat, Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis. Deniquè cùm terremotu Còstantinopolis quateretur, populusq; in cãpo oraret, infatulus, toto populo spectate cù Proclo ciuitatis Episcopo, in cælù per vnã horã raptus est, ibiq; huiusmodi didicit hymnum. Rursumq; descèdens, nunciauit, quæ in æthere audierat: dicens de cælo, quasi de multitudine psallentium, huiusmodi laudes insonuisse auribus suis, dictumq; sibi, vt eam laudationem populo indicaret. Quam vbi populi inceperant, ciuitatem receperunt, Deoque per huiusmodi laudem propicio facto, ab imminente ira liberati sunt. At tu quàm temerè, vt scripturas diuinas reliquas, ità & angelorum laudem peruertere præsumpsisti.

Itè epist. ad Zenonè Imperat. Post hæc autè omnia impia, & blasphemix suæ præsumpta, & deprauationè trisagix deprecationis, cù illis audire voluit. Qui crucifixus es pro nobis, multa incoueniètia effecit, multumq; à nobis, & in Christo dilectis fratribus nostris,

qui

Felix papa
& Syn.
Roman.
epist. ad
Petrum
Antioch.
in Act. 5.
syn.

In iisd.
act.

qui in Oriente sunt, & à venerabili Accio vestrę regalis & à Deo amatę ciuitatis Archiepiscopo admonitus, conuerti noluit.

HVNERICI TYRANNI NOVAE PER-
SECVTIONIS PRAETEXTVS, QVOD
CATHOLICI MISSAS CELEBRAS-
SENT IN SORTIBVS AR-
RIANORVM.

Viã. Vti-
cens. de
persec. Vã-
dal. vbi
sup.

COGITAT (inquit Victor Vticensis) aduersus Ecclesiam Dei, vt qui mēbra aliqua absciderat, totū laniando perderet corpus. Nam die Ascensionis Dñi, legatus Zenonis Imperatoris, regina presente, legendū in media ecclesia Episcopo Eugenio dirigit p̄ceptū, quod etiam vniuersę Africę, veredis currētibus, destinavit: Rex Hunericus Vandalorum & Alanorū, vniuersis Episcopis Omouisanis: Non semel, sed sepius constat prohibitum, vt in fortibus Vandalorum sacerdotes vestri conuentus minimē celebrarēt, nē sua seductione animas subuerterēt Christianas. Quam rem spernentes plurimi, reperti sunt contra interdictū Missas in fortibus Vandalorum egisse, asserentes se integram regulam Christianę fidei tenere, Et quia in prouincijs à Deo nobis concessis, scandalum esse nolumus &c.

QVOD postremum sic intelligebāt Catholicos, quasi diceret: In prouincijs nostris Catholicos esse nolumus.

Apud eun-
dem Viã.
initio l. 3.

HVNc ipsum aut̄ p̄textum postea denuò allegat in Edicto suo Hunericus, quod annō 8. sui regni iisdem penē verbis repetijt.

VICTORIS CARTENNAE MAVRITANIAE
EPISCOPI, IN LIBELLO FIDEI HVNE-
RICO TRADITO, MENTIO ILLIVS,
SANCTVS, SANCTVS, SANCTVS, IN MY-
STERIIS TVNC VSITATI.

PER-

PERFECTAM (inquit Victor Cartennę, libello fidei non Geiserico, (vti Gennadius) sed Hunerico potiùs, vti Victor afferit Vticensis, tradito,) Trinitatem adorantes, & magnificantes, sicut in mysterijs ore nostro dicimus, ita conscientia teneamus: Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus Sabaoth. Tēr dicētes, sanctus, vnam omnipotentiam confitemur, quia vna est religio, vna glorificatio Trinitatis.

Apud eun-
dē sub fi-
ncm l. 2.

IN TIPASENSI CIVITATE, OB MY-
STERIA PVBLICE CELEBRATA,
IVSSV HVNERICI OMNIVM
LINGVAE EXCISAE, QVI TA-
MEN LOQVI NON DE-
STITERVNT.

IN Tipasensi verò ciuitate (inquit idem Victor) quod gestum est Mauritanie maioris ciuitate, ad laudem Dei insinuare festinamus. Dum suę ciuitati Arrianum, Episcopum ex Notario, Cyri- lam, ad perdendas animas ordinatum vidissent: omnis simul ciuitas euectioe nauali de p̄ximo cōfugit, relictis paucissimis, qui aditum nō inuenerāt nauigadi. Quos Arrianorum Episcopus primò blandimentis, postea minis compellere cepit, vt eos faceret Arrianos. Sed fortes in Domino, nō solū suadētis insaniā irriterūt, verum etiam publicè mysteria diuina, in domo vna congregati, celebrare cœperūt. Quod ille cognoscēs, relationē occultè Carthaginem aduersus eos direxit. Quæ cū regi innotuisset, comitem quendam cū iracūdia dirigēs, p̄cepit vt in medio foro cōgregata illuc omni p̄uincia, linguas eis & manus dextras * radicibus abscideret. Quod cū factum fuisset, spiritu sancto p̄stante, ita loquuti sunt & loquuntur, quomodò antea loquebantur.

Idē ibid.
lib. 3.

* radi-
citus.

FiT huius eiusdem miraculi mentio, Theodorico & Venantio Cons. apud Marcellinum comitem.

Marcell.
Com. in
Chron.

Gggg I T E M

ITEM apud Iustinianum Imperatorem l. 2. C. de Offic. prætoris Africae.

DIUVS Gregorius denique id ipsum narrat in Dialogis, libr. 3. ca. 32.

D. GELASII, L. PAPAE ROMANI HYMNII, ET SACRAMENTORVM ORATIONES, PRAEFATIONES QVE AC DECRETA, CIRCA VENERANDA MYSTERIA.

Hymni, orationes, ac praefationes, ab ipso compositae.

Auth. lib. Pontif. cap. 50.

FECIT (inquit liber Pontificalis) hymnos in modum B. Ambrosij Episcopi. Ac deinde fecit etiam & sacramentorum praefationes & orationes cauto sermone.

QVAE iisdem verbis repetitur à Sigeberto ad ann. 487. ac Radulpho Tungrensi de Canon. obseru. c. vlt.

Alcuin. de diuin. offic.

DE praefatione item communi sic Alcuinus: Hanc (inquit) exhortationem quae sequitur, (nempe, Verè dignum & iustum est &c.) Gelasius composuisse dicitur.

Vualaf. dereb. eccl. c. 25.

VVALAFRIDVS verò Strabus de hymnis in haec verba: Et de Gelasio scribitur, quod tractatus & hymnos, in morem B. Ambrosij composuerit.

Ibid. c. 22.

ITEM de Orationibus: Nam & Gelasius (inquit) Papa, ita tam à se, quam ab alijs compositas preces, dicitur ordinasse.

Berno Augiens. cap. 1.

BERNO rursùm Augiensis de iisdem: Orationes autem, (inquit) quas collectas dicimus, à diuersis authoribus compositae creduntur, à Gelasio praefule Romano, & beato Gregorio papa. Unde & in vita ipsius legimus: Sed & Gelasianum codicem de Missarum solennijs, multa subtrahens, pauca conuertens, nonnulla superadiiciens, in vnus libelli volumine coarctauit. Quod

vo-

volumen, Librum sacramentorum praetitulauit.

CITAT autem verba Ioannis Diaconi, vitae Diui Gregorij lib. cap.

QVI Berno etiam Gelasiani Ordinis meminit: Vtique (inquit) secundum consuetudinem antiquam, Gradualia, sicut non solum in nostris libris habetur insertum, sed etiam ut in quodam ordine, secundum S. Gelasij papae auctoritatem, reperi praetitulatum.

ITEM Sigebertus: Gelasius papa Collectas & praefationes composuit.

MARTINVS denique Polonus de his omnibus haec habet: Hic fecit Orationes, Tractatus, & hymnos, sicut Ambrosius: & Praefationem Missae composuit, Verè dignum & iustum est, quotidiano vsui.

Presbyteris non liceat praesente Episcopo, nisi iubeantur, actionem sacram supplere, aut veneranda tractare mysteria.

NEC minus etiam (inquit epistola ad Episcopos per Lucaniam, Brutium, & Siciliam) presbyteros, ultra modum suum tendere prohibemus: Non praesente quolibet antistite, nisi fortasse iubeantur, vel orationis, vel actionis sacrae supplendae sibi praesumant esse licentiam: neque sub eius adspectu, nisi iubeantur, aut sedere praesumant, aut veneranda tractare mysteria.

Diaconis quoque neque in presbyterio residere liceat, cum diuina celebrantur, neque sacrum corpus Domini prerogandi, nisi absentibus Episcopis & Presbyteris, ius habeant.

DIACONOS quoque (inquit) propriam constitui mus seruare mensuram, Non in presbyterio residere, cum diuina celebrantur, vel ecclesiasticus habetur quicumque tractatus. Sacri corporis praerogationem, sub conspectu Pontificis seu presbyteri, nisi his absentibus, ius non habeant exercendi.

Daemoniacis ministeria sacrosancta tractare non liceat.

VSQVE ADEO sanè coperimus (inquit) illicita quaeque prouid-

Gggg 2 pere,

Ibd. ca. 7.

Sigeb. ad ann. 685.

Mart. Polon. ad ann. 493.

Gelas. papa. Epist. I cap. 8.

Ibid. c. 9. & 10.

Ibid. c. 21.

pere, vt dæmoniisq; similibusq; passionibus irretitis, ministeria sacrosancta tractare tribuatur. Quibus si in hoc opere positis, aliquid propriæ necessitatis occurrat: quis de sua fidelium salute confidet, vbi ministros ipsos curationis humanæ tanta perspexerit calamitate vexari? Atque idèò necessariò remouendi sunt, nè quibuslibet, pro quibus Christus est mortuus, scandalum generetur infirmis. Postremò, si corpore fauciatum fortassis aut debilem, nequaquam sancta cõtingere lex diuina permittit: quanto magis doni cælestis dispensatores esse non conuenit, quod est deterius, mente percussos?

Nouæ basilicæ neq; consecrentur sine præcepto sedis Apostolicæ, neq; in defunctorum incertorum nomine.

Ibid. c. 6. **BASILICAS** (inquit ad eosdem Italię Episcopos) nouiter institutas, non petitis ex more præceptionibus, dedicare non audeat, nec ambiant sibi met vindicare clericos potestatis alienæ.

Ibid. c. 27. **ET** iterum: De locorum cõsecratione sanctorum, quanuis superius strictim fuerit comprehensum, nobis quoq; patefactum est, quòd absq; præcepto sedis Apostolicæ, nonnulli factas Ecclesias vel oratoria sacrare præsumant: hoc sumus tamè indicio detestabiliore permoti, q̄ in quocunq; nomine defunctorum, & (quantum dicitur) nec omninò fidelium, cõstructiones ædificatas sacris processionibus audacter instituere memorantur.

Fœminæ sacris altaribus ministrare non permittantur.

Ibid. c. 28. **NIHIL**ominus (inquit) impatienter audiui mus, tantum diuinarum rerum subisse despectum, vt fœminæ sacris altaribus ministrare ferantur: & cuncta quæ nõ nisi virorum famulatu deputata sunt, sexum, cui non competit, exhibere.

Hæretici Episcopi defuncti nomen, in Ecclesiastica recitatione ascribi non liceat.

Idē epi. 5.
ad Anast.
Imperat.

Quo (inquit Epist. ad Anastasiū Imp. de Acacio) in sua perfidia & damna.

damnatione moriente, tam eius in Ecclesiastica recitatione nõ potest nomen ascribi, quàm externæ contagium non debet communicationis admitti.

EODEM pertinet, quod ex Epistola ad Dardanię Episcopos citat Gratianus: Qui (inquit) meruit ab Apostolica communiõne secludi, in hac eadem persistens damnatione defunctus est, absolutione, quam superstes nõ quæsiuit, omninò nec meruit, nec mortuus iam potest impetrare. Siquidem ipsis Apostolis Christi voce delegatum est: Quę ligaueritis super terram. Et reliqua. Ceterum de eo qui in diuino iudicio est constitutus, nobis fas non est aliud decernere, præter id, in quo eum dies supremus inuenit; atq; idèò, nisi eius nomine refutato, cæterisq; confortibus huius erroris, cum nullo prorsus eorum participare debetis mensę Dominicæ puritatē, quam Maiores nostri semper ab hæretica magnoperè serauerunt pollutione discretam.

EPISCOPI SYPONTINI MISSAE IN MONTE GARGANO IN DEDICATIONE ECCLESIAE S. MICHAELIS ARCHANGELI.

ITERVUM (inquiunt Ven. Beda & Ado Treuirensis) Romano Pontifice (quem Gelasium fuisse tradit Sigebertus) & Syponino Episcopo, de consecratione loci ipsius quæretibus, ac propterea triduanum ieiunium cum ciuibus suis celebratibus, nocte ieiunij superma sanctus Michael Episcopo Syponino per visionem apparens, monuit vt intrarent ecclesiam quam ipse dicauit, & Missas iuxta morem ibi agerent.

MISSAS autem postridiè & deinceps ibi celebratas, indicat ipsa Dedicatio historia, ex qua verba prædicta constat desumpta, inter Homilias Doctorum edita: Missarum itaq; celebratione completa, magno attoniti gaudio, quique redierunt in sua. Episcopus autem delegato ministrorum, cantorum, sacerdotumque officio, &

Gggg 3 man-

Grat. 24.
qu. 2. Nec
quisquis.

Matt. 18.

Ven. Beda
& Ado
Trenir, in
Martyrol.
3 Cal. Oct.
Sigebert.
in Chron.
ad an. 488.

Relatio
Dedicat.
Ecl. s.
Michaelis

mansione constructa, omnem ibidè quodidè psalmorum, hymnorum, Missarumq; cursum, cògruo præcepit ordine celebrari.
GENNADII PRESBYTERI MASSYLIENSIS, DE EVCHARISTIAE OBLATIONE DOGMA.

Gennad. de eccl. dogm. c. 75.

IN eucharistia (inquit Gennadius confessione suæ fidei ad Gelasium papam, quæ perperam D. Augustino inscribitur titulo de ecclesiasticis dogmatibus, quum illi hunc librum adscribant, eodem titulo nominatim Vualafrius Strabus de reb. eccl. c. 21, Algerus l. 1. de corpor. & sang. Domini c. 21. ac B. Thomas super 1. c. Matth. & Quotlib. 11. art. 2. ipse quoque Sigebertus & Honorius in Catal. script. priori titulo eundem citent) non debet pura aqua offerri, vt quidam sobrietatis falluntur imagine, sed vinum cum aqua mixtum: quia & vinum fuit in redemptionis nostræ mysterio, cum dixit, Non bibam a modò de hoc genimine vitis: & aqua mixtum, non quod post cœnam dabatur, sed quod de latere eius lancea perfollo aqua cum sanguine egressa, vinum de vera eius carnis vite cum aqua expressum ostenditur.

ANASTASII II. ROMANI PAPAE LI. STATVTA DE ECCLESIAE MYSTERIIS.

Anast. 2. papa ad Anast. August. c. 3.

VNDE (inquit Anastasius 2. papa) quum sibi sacerdotis nomẽ vindicauerit condemnatus, in ipsius verticem superbiæ tumor inflatus est: quia non populus, qui in mysterijs donum ipsius sitiebat, exclusus est: sed anima sola illa, quæ peccauerat, iusto iudicio propriæ culpæ erat obnoxia.

Hæretici nomen in ecclesia non recitetur,

Ibid. c. 1.

LEGATIONE (inquit idem) itaque fungimur, pro Christo, nec eos propter offensionem vel scandalũ patiamini publicè nominari, quorum merita vel actus illum iudicem latere nõ possunt, in cuius iam sunt iudicio constituti.

ET

ET rursum: Precamur itaq; clementiam vestram, vt specialiter nomen taceatur Acacij, vt quod multis ex causis scandalum vel offendiculum ecclesiæ concitauit, speciali appellatione taceatur.

Ibid. c. 3.

EODEM pertinet & illud: Idè ergò & ipse Acacius, cuius nomen dicimus reticendum.

Ibid. c. 8.

GVNTHAMVNDI IN AFRICA ECCLESIAE RESTITVTIO.

GVNTHAMVNDVS (inquit) rex in Africa ecclesias Catholicorum à patre suo Hunerico vel auo Geiserico clausas, aperuit, & omnes Dei sacerdotes, petente Eugenio Carthaginensi Episcopo, ab exilio reuocauit.

Sigebert. Chron. ad an. 492.

SECVLI A CHRISTO INCARNATO SEXTI, SACRIFICII RITVS.

D. SYMMACHI PAPAE ROMANI LI. STATVTVM CIRCA SACRIFICIA.

Omni die Dominico & in Natalitijs martyrum, Hymnus, Gloria in excelsis, dicatur ante sacrificium.

HIC (inquit liber Pontificalis) constituit, vt omni die Dominico, vel natalitijs martyrum, hymnus, Gloria in excelsis, dicatur.

Lib. Pontif. c. 52.

QUOD iisdem verbis repetit Alcuinus li. de diuinis offic. Amalarius de eccles. offic. c. 8. Berno Augiensis de Miss. c. 2. & Martinus Polonus anno Domini 101.

ITEM Hrabanus Maurus: Telephorus (inquit) papa fertur constituisse, vt ante sacrificium hymnus, Gloria in excelsis, dicatur.

Hrabã de instit. cler. l. 1. c. 32.

dicatur: quod tamen modò non semper agitur, sed in diebus tantùm Dominicis, & in sanctorum festiuitatibus, quod Symmachus papa ità fieri mandauit.

Vualaf.
de reb. eccl. c. 22.
ET **Vualafri** dus Strabus: Huic assertioni (inquit) videtur illud suffragari, quod legitur, Symmachum Romanorum praesulè constituisse, vt omni Dominica vel Nataliis sanctorum, Gloria in excelsis deo, diceretur. Aut enim (sicut praediximus) illum hymnù Telesphorus non apposuit, aut si fecit, statutum illius longo tempore imperfectum remansit.

sigeb in Chron.
SIGEBERTVS etià: Hic Symmachus (inquit) constituit omni die Dominico vel Nataliis martyru, Gloria in excelsis Deo, ad Missas cantari, quem hymnum Telesphorus septimus à Petro Papa, nocte tantùm Natalis Domini ad Missas à se in ipsa nocte institutas, cantari instituit, & in eo ad angelorù verba, quæ sequuntur, adiecit.

Microlog.
de eccl. obser. c. 45.
MICROLOGVS quoquè: Symmachus (inquit) papa constituit, vt in Dominicis diebus & nataliis martyrum, hymnus Gloria in excelsis, dicatur: quod & nos obseruamus in omni Dominica, & in festis nouem lectionum, excepto, infra Aduentum Domini, & à Septuagesima vsque ad Pascha: in ijs tamen diebus natalitia Apostolorum & festa S. Marię iuxta Romanam consuetudinem, Gloria in excelsis, recipiunt.

SYNODI QVARTAE ROMANAE SVB SYMMACHO PAPA DECRETVM, DE MISSIS IN SCIO EPISCOPO PER PRESBYTEROS NON CELEBRANDIS.

Syn. 4.
Rom. sub sym. papa in sine.
QVIS QVIS verò (inquiūt Patres) clericorù, post hanc formà à nobis prolatà, quocunq; sacro Deo loco in ecclesia Romana Missas celebrare praesumpserit, praeter conscientia papæ Symmachi, dum viuit, statutis canonicis velut schismaticus percellatur,

LAV.

LAVRENTII MEDIOLANENSIS ET D. PETRI RAVENNATIS EPISCOPORVM MISSAE, ET IN IIS PAE MENTIO.

DEINDE (inquit **Ennod.** **diac. l. de dist. syn.** **Ennod.** **diac. l. de dist. syn.** **Ennod.** **diac. l. de dist. syn.**) (inquit **Ennodius** Diaconus de Synod. sub **Symmach.** papa) post quaestionum torrentes, venerabilem **Laurentium** & **Petrum** episcopos, à communione papæ se suspendisse replicatis: & quicquid prouidit cautio conuocatorum, ducitis ad crimè impetiti. Vllone ergò tempore dum celebraretur ab his sacra Missarum, à nominis eius commemoratione cessatù est? vnquam pro desiderijs vestris sine ritu catholico & canonico more, semiplenas nominatim antistites hostias obtulerunt?

EODEM pertinet illud ipsius **Symmachi** papæ ad eundem **Laurentium**: Benè venerandis initiandus altaribus, & in laica conuersatione quod sacrum esset, elegisti. **Sym. papa epist. 2.**

ITEM quod de se scribit ipse **D. Petrus Chrysologus Rauennas**: **Pet. Chry. fol. serm. 165.** Omnibus quidè ecclesijs venerationem me debere profiteor, & fidelissimam seruitutè, sed **Corneliensi** ecclesiae inseruire peculiaris, ipsius nominis amore compellor. **Cornelius** nanq; memoriae beatissimę vita clarus, cunctis virtutum titulis vbiquè fulgès, operum magnitudine notus vniuersis, pater mihi fuit: ipse me per Euangelium genuit, ipse pius pijsimè nutriuit, ipse sanctus sancta instituit seruitute, ipse Pontifex sacris obtulit & consecrauit altaribus: & ided mihi clarum, colendum, mirabile **Cornelij** nomen.

ILLVD etiam eiusdem, interpretantis parabolam duorum filiorum: Hic est vitulus, qui in epulum nostrum quotidie ac iugiter immolatur. **Idem serm. 5.**

D. FVLGENTII RVSPENSIS BYZANTINAE PROVINCIAE EPISCOPI DIVINA SOLENNIA.

Hhhh Diui-

Diuina sacramenta solenniter celebrata in eius ordinatione.

Auth. vitę
D. Fulgę-
tij.

CELBRATA sunt eodem (inquit Author Vitę ipsius) die diuina solenniter sacramenta, & de manibus B. Fulgętij cõmunicans omnis populus, lætus abscessit.

Toti Trinitati offertur sacrificium corporis & sanguinis Christi.

Fulgent. l.
2. qu. 1. ad
Monimũ.

AD quæstionem Monimi de sacrificio corporis & sanguinis Christi, quod pleriq; soli Patri existimant immolari, respõdens D. Fulgentius, postquàm deduxit ex veteri testamento, Altaria non ad aliud cõstituta fuisse, nisi ad offerendum sacrificiũ deo, & sacrificia Abrahę, Isaac, & Iacob, etiam filio fuisse oblata, sic tandem concludit: Ecce amicorum Dei sacrificio, prorsus Ecclesię catholicę cõcordat oblatio. Quę sic sacrificat patri, vt simul omni sacrificet Trinitati. Quoniam & sancti patriarchę, sacrificiũ quod filio iubebantur offerre, sciebant se patri simul & filio, placitis obsequijs exhibere. Idcirco autem eis diuinitus iubebatur, vt filio altare construerent, non quia sacrificandum non esset patri, sed vt quod immolabatur à sanctis, simul filio immolaretur & patri. Neque vt preponendus esset patri filius, sed nõ putaretur genitori genitus in aliquo postponendus.

Ibid.

Et paulopõst, post allatum testimonium Prophetię Sophonię de sacrificio, (vt loquitur) quod nunc in ecclesia geritur, nempe illud, Qui dispersi sunt, offerent mihi hostias in illa die, sic infert: Ecce ille qui se expectandum in die resurrectionis suę præcipit, ipse sibi hostias ab omnibus gętibus offerendas ostendit, vt agnosceretur sacrificium illud esse acceptabile Deo, quod communiter patri & filio supplex offert fidelium puraque deuotio.

Idẽ ferm.
de Epiph.

EODEM pertinet illud eiusdem de oblatione Magorũ: In oblatione thuris confunditur Arrianus, qui soli patri sacrificium debere contendit.

Ora-

Oratio quidem ad patrem dirigitur, sed Consummatio filij & spiritus sancti nomen complectitur.

SI qui verò (inquit) Catholici fideles, huius sacramenti nunc Idem loc. cit. ad Monimum. vřq; videbantur ignari, deinceps scire debēt, omne cuiuslibet honorificentię & sacrificij salutaris obsequium, & patri, & filio, & spiritui sancto, hoc est, sanctę Trinitati, ab ecclesia catholica pariter exhiberi, in cuius vtique vno nomine manifestũ est, sanctũ quoq; baptisma celebrari. Neque enim præiudicium filio vel sancto spiritui comparatur, dum ad patris personam precatio ab offerente dirigitur, cuius consummatio, dum filij & spiritus sancti complectitur nomen, ostendit nullum esse in Trinitate discrimen. Quia dum ad solius patris personam honoris sermo dirigitur, benę credentis fide tota Trinitas honoratur. Et cum ad patrem litantis destinatur intentio, sacrificij munus omni Trinitati vno eodemque offertur litantis officio. Nos itaq; dum Trinitati, quę vnus & verus est Deus, vnum sacrificium offerimus, vanis hæreticorum non moueamur obiectis.

Verba illa Canonis Græcorum, & quantum apparet, tum etiam Afrorum, Mittas spiritum tuum sanctum super nos &c. quomodo intelligenda.

I AM nunc (inquit post hæc) etiam illa nobis est de spiritus sancti missione quæstio reuoluenda, Cur scilicet, si omni Trinitati sacrificium offertur, ad sacrificandum oblationis nostrę munus, sancti spiritus tamen missio postuletur. Quasi verò (vt ita dicam) ipse pater Deus, à quo spiritus sanctus procedit, sacrificium sibi oblatum sanctificare non possit, aut ipse filius sanctificare nequeat sacrificiũ corporis sui, quod offerimus nos, cum corpus suum ipse sanctificauerit, quod obtulit, vt redimeret nos. Aut ita spiritus sanctus ad consecrandum Ecclesię sacrificium mittendus sit, tanquàm pater aut filius sacrificantibus desit.

Et post multa, primam ponit hanc propositionem. Quum ergò, Ibid.

H h h h 2 sicut

sicut diximus, tota Trinitas unitate deitatis suae naturaliter immensa infinitaque permaneat, & sic localiter nusquam sit, ut tamen nusquam desit, atque ita sit ubique tota, ut nec per partes creaturae totius particulariter diuidi, nec vniuersitate totius possit creaturae concludi, quoties spiritus sanctus ad consecrandum sacrificium à patre poscitur. Prima est fidei ratio, primaque cunctis Christianis salubriter retentanda cautela, ut sancti spiritus nullatenus localis cogitetur aut existimetur aduentus.

Ibid. DEINDE & alteram hanc: Quocirca, sicut dicit Apostolus, spiritalibus spiritalia comparantes, ut in spiritu, qui utique naturaliter Deus est, nihil corporale, nihil locale, nihil temporale, nihil mutabile cogitantes, considerare debemus, nomine spiritus sancti nonnunquam dona spiritalis gratiae nuncupari.

Ibid. POSTEA ita concludit: Quum ergo sancti spiritus ad sacrificandum, totius Ecclesiae sacrificium postulatur aduentus, nihil aliud postulari mihi videtur, nisi ut per gratiam spiritalem, in corpore Christi (quod est Ecclesia) charitatis unitas iugiter indissrupta seruetur.

Ibid. AC paulopost idem repetens: Dum itaque (inquit) Ecclesia Spiritum sanctum sibi caelitus postulat mitti, donum sibi charitatis & vnanimitatis postulat à Deo conferri. Quando autem congruentius, quam ad consecrandum sacrificium corporis Christi, sancta ecclesia (quae corpus est Christi) spiritus sancti deposcat aduentum, quae ipsum caput suum, secundum carnem de spiritu sancto nouerit natum?

Ibid. ET iterum latius: Hae itaque spiritalis aedificatio corporis Christi, quae fit in charitate, cum scilicet secundum B. Petri sermonem, lapides viui aedificantur in domum spiritalem, & sacerdotium sanctum, offerentes spiritalis hostias, acceptabiles Deo per Iesum Christum. Hae, inquam, aedificatio spiritalis, nunquam opportunius peti, quam cum ab ipso Christi corpore (quod est Ecclesia)

fia) In sacramento panis & calicis ipsum Christi corpus & sanguis offertur. Calix enim quem bibimus, communicatio sanguinis Christi est: & panis quem frangimus, participatio corporis Domini est. Quoniam vnus panis, vnum corpus multi sumus, omnesque de vno pane participamus. Et propterea petimus, ut scilicet ea gratia, qua factum est, ut Ecclesia Christi corpus fieret: eadem gratia fiat, ut omnia membra, charitatis manente compage, in unitate corporis perseuerent.

In isto sacrificio, gratiarum actio est, pro carne & sanguine, à Christo oblato.

FIRMIS SIMÈ tene, (inquit idem lib. de fide ad Petrum diaconum, qui D. Augustino perperam adscribitur, quum titulo Fulgentij citet à Bertramo heretico) & nullatenus dubites, ipsum vniuersum Deum, verbum carnem factum, se pro nobis obtulisse sacrificium, & hostiam Deo in odorem suauitatis: cui cum patre & spiritu sancto à Patriarchis, Prophetis, & sacerdotibus tempore veteris testamenti animalia sacrificabant: & cui nunc, id est, tempore noui testamenti, cum patre & spiritu sancto, cum quibus illi est vna diuinitas, sacrificium panis & vini, in fide & charitate, sancta Ecclesia catholica per vniuersum orbem terrae offerre non cessat. In illis enim carnalibus victimis figuratio fuit carnis Christi, quam pro peccatis nostris ipse sine peccato fuerat oblaturus: & sanguinis, quem erat effusus in remissionem peccatorum nostrorum. In isto autem sacrificio, gratiarum actio atque commemoratio est carnis Christi, quam pro nobis obtulit, & sanguinis quem pro nobis idem Deus effudit. De quo B. Paulus dicit in Actibus Apostolorum: Attēdite vobis & vniuerso gregi, in quo vos spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo. In illis ergo sacrificijs quid nobis esset donandum, figuratè significabatur. In hoc autem sacrificio, quid nobis iam donatum sit, euidenter ostenditur. In illis sacrificijs praeiudicabatur filius Dei pro impijs occi-

Idem lib. de fide ad Petrum Diacon. cap. 19.

Acto. 20.

Rom. 5. **den**dus: in hoc autem pro impijs annunciatu occisus, testante Apostolo: quia Christus, cum adhuc infirmi essemus, secundum tempus, pro impijs mortuus est: & quia cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filij eius.

**CONCILII AGATHENSIS CIRCA
MISSARVM CELEBRATIONEM
CANONES.**

Digamis presbyteris, consecrandi: diaconis, ministrandi officium adimatur.

Concil.
Agath.
cap. 1.

PLACUIT (inquiunt D. Cæsarius Arelatensis, alijq; eius synodi Patres) de digamis aut internuptarum maritis, quamquam aliud patrum statuta decreuerunt: vt qui hucusq; ordinati sunt, habita miseratione, presbyteri vel diaconi nomen tantum obtineant: officium verò consecrandi, presbyteri: & ministrandi, diacones non præsumant.

Altaria vñctione & sacerdotali benedictione sacrandi.

Eiusd.
cap. 14.

ALTA RIA (inquiunt) placuit, non solum vñctione Christmas, sed etiam sacerdotali benedictione sacrandi.

Præter præcipuas festiuitates, in Oratorijs Missas celebrare liceat.

Ibid. c. 21.

SI quis etiam (inquiunt) extra parochias, in quibus legitimus est ordinariusq; conuentus, oratorium in agro habere voluerit, reliquis festiuitatibus, vt ibi Missas teneat propter fatigationem familiaria, iusta ordinatione permittimus: Pascha verò, Natali Domini, Epiphania Dñi, Ascensione Dñi, Pentecoste, & Natali S. Ioannis Baptistæ, & si qui maximi dies in festiuitatibus habentur, non nisi in ciuitatibus, aut in parochijs teneant. Clerici verò, si qui in festiuitatibus, quas supra diximus, in oratorijs (nisi iubente aut permittente Episcopo) Missas facere aut tenere voluerint, à communione pelantur.

Post Antiphonas Collectæ in Missis recitentur.

Et

ET quia conuenit (inquiunt) ordinem Ecclesie ab omnibus æqualiter custodiri, studendum est, sicut ubiq; fit, vt post Antiphonas collectiones per ordinem ab Episcopis vel presbyteris dicantur, & hymni matutini vel vespertini decantentur diebus omnibus: & in cõclusionem matutarum, vel vespertinarum & Missarum, post hymnos, capitella de psalmis dicantur, & plebs collecta oratione ad vespem, ab Episcopo cum benedictione mittatur.

Missas die Dominico ante benedictionem sacerdotis, nemo egredi præsumat.

MISSAS (inquiunt) die Dominico secularibus totas audire: ibi. c. 47. speciali ordine præcipimus, ita vt ante benedictionem sacerdotis, egredi populus non præsumat. Quod si fecerint, ab Episcopo publice confundantur.

Si qui laicorum, Solennitatibus Paschæ, Natalis Domini, aut Pentecostes non interfuerint, triennio excõmunicentur.

VT ciues (inquiunt) qui superiorum solennitatum, id est, Paschæ ac natalis Dñi, vel Pentecostes festiuitatibus, cum Episcopis interesse neglexerint, (quum in ciuitatibus, communionis vel benedictionis accipiendæ causa positos se non esse debeant) triennio à communione priuentur Ecclesie. Ibid. c. 63.

Eadem plectantur poena negligentes clerici, ac presbyteri & diaconi, si per tres hebdomadas abfuerint.

SI quis (inquiunt) in clero constitutus, ab Ecclesia sua diebus solennibus defuerit, id est, Natiuitate Dñi, Epiphania, Pascha, vel Pentecoste, dum potius singulari lucro studeat, quam seruitio Dei parere: cõuenit, vt triennio à cõmunionis suspendatur. Similiter diaconus, vel presbyter, si per tres hebdomadas ab Ecclesia sua defuerit, huic damnationi succumbat. Ibid. c. 64. *secularibus lucris studet,

Vasa Dñica contingere ministris insacratissimum non liceat.

QUONIAM (inquiunt) non oportet insacratissimos ministros licetiam habere, in secretariu (quod Greci Diaconion appellat) ingredi, & cõtingere vasa Dñica, Ibid. c. 66. D. CAE.

LITVRGICON ECCLESIAE LATINAE
 DIVI CAESARII ARELATENSIS
 EPISCOPI, DE DIVINIS
 MYSTERIIS MISSARVM
 ADMONITIO.

Donèc compleantur diuina mysteria, nemo egrediatur, nisi
 necessitas aut infirmitas vrgeat.

Caesar.
 Arel. hō.
 5. de Di-
 uin. myst.

ROGO vos (inquit D. Cæsarius Arelatēsis homilia, quam huius
 argumenti integram conscripsit, perperam adscriptam D.
 Augustino in eius Milleloquio) fratres charissimi, & paterna pieta-
 te commoneo, vt quotiēs aut in die Dominico, aut alijs maioribus
 festiuitatibus Missæ fiunt, nullus de Ecclesia discedat, donèc diui-
 na mysteria compleantur.

ET post aliquot paginas: Vndè iterùm atq; iterùm rogo, pari-
 ter & cōtestor, vt omni die Dominico, & præcipuè in maiorib; fe-
 stiuitatibus, donèc diuina mysteria compleantur, nullus de Eccle-
 sia abscedat: nisi fortè, (de quib; supra diximus) quos aut grauis in-
 firmitas, aut publica necessitas stare diutiùs non permittit.

Sacras itaque lectiones audisse non sufficiat.

Ibidem.

ET quauis (inquit) multi sint, de quorum fide & deuotione
 gaudeamus: sunt tamen plures minùs de salute suæ animæ cogi-
 tantes, qui lectis diuinis lectionibus, statim de Ecclesia foràs ex-
 eunt: cum tamen etiam dum ipsæ lectiones leguntur, aliqui ex illis
 ita ociosis & secularibus fabulis occupentur, vt eas nec ipsi audi-
 ant, nec alios audire permittant. Isti tales minùs à nobis culpantur,
 si ad Ecclesiam non venient: quia ibi probantur ampliùs Do-
 minum lædere, vbi peccatorum potuerant indulgentiam prome-
 reri. Vndè rogo vos fratres, vt humilitatis nostræ suggestionem
 non solum patienter, sed etiam libenter accipiatis.

Missæ fiunt consecratione corporis & sanguinis Domini, &
 non alibi quàm in domo Dei.

Si

Si enim (inquit) diligenter attēditis, cognoscetis, quia tunc *Ibidem.*
 non fiunt Missæ, quando diuinæ lectiones in Ecclesia recitantur,
 sed quandò munera offeruntur, & corpus vel sanguis Domini
 consecratur. Nam lectiones siue propheticas, siue Apostolicas,
 siue Euangelicas, etiam in domibus vestris vel ipsi legere, aut a-
 lios legentes audire potestis. Consecrationem verò corporis &
 sanguinis Christi, non alibi nisi in domo dei audire vel videre
 poteritis.

Quarè, non nisi post orationem dominicam &
 sacerdotis benedictionem egredi liceat.

Ideò qui vult (inquit) Missas ad integrum cum lucro suæ ani- *Ibidem.*
 mæ celebrare, vsquequò oratio Dominica dicatur, & benedi-
 ctio populo detur, humiliato corpore & compuncto corde se
 debet in Ecclesia continere.

Frustrà alioquid dicitur: Sursum corda, si nemo est qui
 respondeat.

Quum enim (inquit) maxima pars populi, immò quod peius *Ibidem.*
 est, penè omnes recitatis lectionibus exeunt de Ecclesia, cui di-
 cturus sacerdos, Sursum corda? Nunquid respondere possunt:
 quando deorsum in plateis & corpore simul & corde disce-
 dunt?

Neque simul concini poterit: Sanctus, sanctus,
 sanctus, aut oratio dominica. *Ibidem.*

Vel qualiter (inquit) cum tremore simul & gaudio clama-
 bunt. Sanctus, sanctus, sanctus, benedictus qui venit in nomine
 Domini? Aut quandò oratio Dominica dicitur, quis est qui hu-
 militer vel veraciter clamet, Dimitte nobis debita nostra, sicut
 & nos dimittimus debitoribus nostris?

Sacerdote orante, aut Diacone clamante, fle-
 ctamus genua, procumbant omnes. *Idem hom.*

Rogo vos & admoneo (inquit, latè hoc argumētum tractās) *30. de gent.*
 fratres charissimi, vt quociescunq; iuxta altarium à clericis ora- *flecti.*
 tur, aut oratio diacono clamante indicitur, non solum corda,
 sed etiam corpora fideliter inclinētis. Nam dum frequenter sic-

Iiii

ut oportet.

ut oportet, & diligenter attendo diacono clamante, *Stetamus genua, maximam partem populi, velut columnas, * erectos stare conspicio: quod Christianis, dum in Ecclesia oratur, omnino nec licet, nec expedit. Non enim propter nos, sed propter vos, diaconus clamat.*

** ad Dei* Fiat id ipsum, clamante diacono. *Humiliate vos * ad benedictionem.*

Ibidem. Et illud similiter (inquit) admoneo, fratres charissimi, quod si diaconus clamauerit, ut vos ad * benedictionem inclinare debeatis, & corpora & capita fideliter inclinatis: quia benedictio nobis, licet per hominem, non tamen ab homine datur: nec attendatis si forte negligens est, qui exhibet. Sed Dominum respicite qui transmittit. Benedictio enim quae vobis datur, ros & pluuia caelestis esse cognoscitur.

D. REMIGII RHEMENSIS ARCHIEPISCOPI SACRIFICIA.

Hincmarus initio vitae S. Remigij. Pertinet huc inter alia, quod de vase sacro, versibus ab illo inscripto, scribit in vita eius *Hincmarus Rhemensis Episcopus:* Sed & in versibus metricis ab ipso compositis, & iussione illius à quodam vase ab eo consecrato sculptis, ita legimus.

Hauriat hinc populus vitam de sanguine sacro,

Iniecto, æternus quem fudit vulnere Christus.

Remigius reddit Domino sua vota sacerdos.

Forfan legendum: Remedius, constat ex precedentibus verbis Hincmari. Quod vas usque ad nostra tempora perduravit, donec fufum in redemptionem datum est Christianorum, ut à ministris diaboli Nortmannis redimeret precium argentei calicis, quos de potestate tenebrarum redemerat effusus sanguis calicis, Christi videlicet passionis.

CONCILII ILERDENSIS IN HISPANIA DE MINISTRIS ALTARIS DECRETVM.

Cōcil. Iler. c. 1. De his clericis (inquiunt Patres) qui in obsequio necessitate positi fuerint, id statutum est, ut qui altario ministrant, & Christi

Christi corpus & sanguinem tradunt, vel vasa sacro officio deputata contrectant, ab omni humano sanguine, etiam hostili, se abstineant. Quod si in hoc inciderint, duobus annis tam officio, quam communione corporis domini priuentur.

CONCILII VALENTINI HISPANIAE CANONES CIRCA MISSAE SACRIFICIUM.

In Missa post Apostolum, ante munerum illationem legatur & Euangelium.

Inter (cetera inquit Patres) hoc esse censuimus obseruandum, ut sacrosancta Euangelia ante munerum illationem in Missa catechumenorum, in ordine lectionum post Apostolum legantur, quatenus salutaria praecepta Domini nostri Iesu Christi, vel sermones sacerdotis, non solum fideles, sed etiam catechumeni ac poenitentes, & omnes, qui è diuerso sunt, audire licitum habeant. Sic enim pontificum praedicatione audita, nonnullos attractos ad fidem euidenter scimus.

Post oblatum in commendatione eius sacrificium, statim Episcopus sepeliatur.

Episcopus (inquiunt) qui post mortem fratris ad sepeliendum eum solet inuitatus occurrere, infirmum magis, & adhuc in corpore positum, admonitus visitare non differat, ut aut de releuatione confacerdotis amplius gaudeat, aut certe de ordinatione domus suae fratrem admoneat, eiusque probabilem voluntatem in effectum transmittat, ac recedentem à seculo, post oblatum in eius commendatione sacrificium Deo, mox sepulturae tradat diligentissimè, & superius constituta canonicè non differat adimplere.

D. HORMISDAE PAPAE ROMANI LIIII. DECRETA CIRCA ALTARIS MINISTERIUM.

In Ecclesia etiam consecrata absque Episcopi permisso altare non erigatur.

lilii 2

Nullus

sanctificatum vel permiffum, vt fit discretio inter facrum & non facrum, nec dedicationem fingat, nifi fit*. Quod fi fecerit, degradetur, fi clericus est: fi verò laicus, anathemathizetur.

Deponatur qui non ordinatus, facrum ministerium vſurpa-uerit.

Microl. de
eccl. obser.
c. 8. Beatus Hormifda (inquit Micrologus) à sancto Petro quinquagesimus tertius, capitulo tertio, illum deponit, quicumque non ordinatus, officium ordinati vſurpauerit, quod vtique non ex consecratione, nec ex Ecclesiastica consuetudine vſquam promeruit.

CONCILII EPAVNENSIS SVB SIGISMVNDO BVRGVNDIONVM REGE, CIRCA DIVINI OFFICII CELEBRATIONEM CANONES.

Ordinem Metropolitanum, in diuinis officijs sequantur ceteri.

Epaun. Cō
cil. c. 27. Ad celebrandū (inquit DD. Auitus Viennēſis, ac Gregorius Lingonenſis ceteriq; eius ſynodi Patres) diuina officia, ordinem, quem metropolitanum tenent, prouinciales obſeruare debent.

Ibidē. c. 26. Altaria niſi lapidea non consecrentur.
Altaria (inquit) niſi lapidea infuſione Chriſmatis non facrentur.

Ibidē. c. 25. Sanctorum reliquiæ in oratorijs villaribus non ponantur.
Sanctorum (inquit) reliquiæ in oratorijs villaribus non ponantur, niſi forſan clericos cuiuſcūq; parochiæ vicinos eſſe contingat, qui ſacris cineribus pſallendi frequentia famulentur.

D. ALCIMI AVITI VIEN. EPISC. HOSTIAE CHRISTI CORPORIS OBLATIO.

Alcim. A.
uit. Car. ſa
cor. l. 5. de
tranſ. ma.
ris rubri. Ergo (inquit) agnoſce tuum in nobis rex Chriſte cruorem,
Atq; tuos educ Aegypti carcere ſeruas,
Et quocunq; loco ſanctus maſtaberis agnus,
Inq; cibos ſanctum porrexerit hoſtia corpus
Chriſte tuum, non attingat tua dextera vindex.

Præter-

Præterea veterem exutos formamq; virumq;
In vitæ nouitate tuum fac ſumere corpus,
Et ſacrum æterni calicis potare cruorem.

Eodem pertinet illud eiufdem:

Dum ſacrum populo victum, candentia manna
Ferrent, & cæli frugem terrena viderent,
Myſtica quæ longè prædiceret ante figura,
Virgineo ex vtero, purum ſine ſemine, Chriſti
Edendum, nobiſq; aliquando corpus edendum:
Quas caperet, paſcendus homo, de ſede ſuperna
Illabente Deo, ſanctis altaribus eſcas.

Ibidē non
multo poſt.

CONCILII TARRACONENSIS CANONES DE DIEI DOMINICI SOLENNIBVS.

Nullus (inquiunt Patres) Episcoporum aut presbiterorum, Tarracō. vel clericorum, die dominico propositum cuiuſcunq; cauſæ Con. c. 4. negocium audeat iudicare, niſi hoc tantum, vt Deo ſtatuta ſolennia peragant.

Et iterum: Ea ſcilicet conditione ſeruata, vt omnis clerus die Eiuſd. c. 7. ſabbati ad veſperam ſit paratus, quò faciliùs die dominico ſolennitas cum omnium præſentia celebretur: ità tamen, vt omnibus diebus veſperas & matutinas celebrent, quia deſiſtente clero, quod eſt peſſimum, comperimus in Baſilicis nec luminaria miniſtrari.

AVRELIANENSIS CONCILII. II. DE MISSARVM CELEBRATIONE CANONES.

Solennia Paſcæ, Natalis Domini, vel quadrageſimæ, nemo in villa celebret.

Aureli. Cō
cil. c. 27.

Vt nulli (inquiunt eius Synodi Patres, inter quos D. Gildardus Rotomagenſis Episcopus) ciuium, Paſcæ, Natalis Domini, vel quadrageſimæ ſolennia in villa liceat celebrare, niſi quem infirmitas probabitur tenuiſſe.

Iiii 3

Ante

Ante completam missam & benedictionem sacerdotis,
nemo egrediatur.

Eiuf. c. 28. Quum ad celebrandas (inquiunt) Missas in Dei nomine conuenitur, populus non antè discedat, quàm Missæ solennitas compleatur: & ubi Episcopus non fuerit, benedictionem accipiat sacerdotis.

Die Dominico, nisi infirmus, Ecclesiæ non desit
Episcopus.

Eiuf. c. 33. Episcopus (inquiunt) si infirmitate non fuerit impeditus, Ecclesiæ cui proximus fuerit, die Dominico deesse non debet.

**CONCILII GERVNDENSIS, DE MISSAE
ORDINE CANONES.**

Vnum ordinem missæ omnis Tarraconensis prouincia
obseruet.

Gerund. Cõcil. c. 1. Ut institutio Missarum, (inquit Ioannes Tarraconensis aliique eius concilij Patres) sicut in Metropolitana Ecclesia agitur, ita in dei nomine in omni Tarraconensi prouincia tam ipsius Missæ ordo, quàm psallendo vel ministrando, consuetudo seruetur.

Secunda litanæa, à Cal. Nouemb. in Sabbati vespere
Missæ facta finiatur.

Eiuf. c. 2. Item secunda Litanæa (inquiunt) faciendæ est Kalend. Nouemb. ea tamen conditione seruata, vt si iisdem diebus Dominica intercesserit, in alia hebdomada, secundum prioris abstinentiæ obseruantiam, à quinta feria incipiatur, & in sabbati vespere Missæ facta finiatur, quibus tamen diebus à carnibus & vino decreuimus abstinentum.

**CONCILII CAESARAVGVSTANI DE CON-
VENTIBVS ECCLESIAE ET EVCHA-
RISTIA CANONES.**

Quadragesimæ tempore Ecclesijs suis interfint fideles,
neq; in villis conuentus agant.

Cõcil. Caesaraugust. can. 2. Nec Quadragesimæ (inquiunt Patres) diebus ab Ecclesijs fideles desint. Et ad alienas villas agendorum conuentuum causa non conueniant. Eucha-

Eucharistia accepta, consumatur in Ecclesia.

Eucharistiæ (inquiunt) gratiam si quis probatur acceptam *Eiuf. c. 3.* non consumpsisse in Ecclesia, anathema sit in perpetuum. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Placet.

**D. IOANNIS PAPAE LIIII. ROMANI
SACRIFICIA.**

Ideoque (inquit Epistola ad Zachariam archiepiscopum) tan *Ioan. papa* ta urgente necessitate, summopore vestra Apostolicaq; autho. *1. epist. 1.* ritate, & reliquos Episcopos oportet reprimere infestos, releuare oppressos, vt absq; graui (Domino auxiliante) difficultate, ipsi gratanter omni tempore sacrificare mereamur illæsi.

**IN ECCLESIA D. BENEDICTI, MISSARVM
SOLENNIA PRO DN̄VNCTO.**

Quumq; (inquit D. Gregorius papa vitam D. Benedicti describens) in eadem Ecclesia Missarum solennia celebrarentur, *Gregor. pa* atq; ex more Diaconus clamaret, Si quis non communicat, det *1. epist. 1.* locum: nutrix earum, quæ pro eis oblationem Domino offerre *1. 2. Dial. c.* consueuerat, eas de sepulchris suis progredi & exire videbat. *23.* Quod dum sæpius cerneret, quia ad vocem diaconi clamantis exhibant foras, atq; intra Ecclesiam permanere non poterant, ad memoriam reduxit, quæ vir Dei illis adhuc viuentibus mandauit. Eas quippe se cõmunionem priuare dixerat, nisi mores suos & verba corrigerent. Tunc seruo Dei cum graui mœrore indicatum est: qui manu sua protinus oblationem dedit, dicens: Ite, & hanc oblationem pro eis offerri Domino facite, & vlteriùs excommunicatæ non erunt. Quæ dum oblatio pro eis fuisset immolata, & à diacono iuxta morem clamatum est, vt non communicantes, ab Ecclesia exirent, illæ exire ab Ecclesia vlteriùs visæ non sunt, Quæ ex re indubitater patuit, quia dum inter eos, qui cõmunionem priuati sunt, minimè recederent, cõmunionem à Domino per seruum Domini recepissent.

**FELICIS III. VVLGO IIII. ROMANI PA-
PAE LV. DE MISSARVM CELEBRA-
TIONE DECRETA.**

liii 4

Missæ

Missarum celebratio, nisi in locis Domino
sacris absq; ne-cessitate non fiat.

De Ecclesiarum (inquit Felix papa 3. ad vniuersos Episcopos scribēs) consecratione, & de Missarū celebrationibus, nō alicubi, quā in sacris Domino locis, absq; magna necessitate fieri debere liquet omnibus, quibus sunt nota noui ac veteris testamenti praecepta. Tabernaculū verò Mosen Domino praecepte fecisse, & sacrāsse cū mensa & altari eius, & cæteris vasis vtenilibus ad diuinum cultum explendū legimus, & nō solum diuinis praeceptis ac precibus, ea sacrāsse, sed etiam sancti olei vnctione, Domino iubente, perlinisse nouimus.

Non nisi etiam in altaribus, cum vestibus
ac vasis sacris.

Qualiter autem (inquit) hæc facta sint, & quomodò ipsa sacra non alij, quàm sacerdotes sacra vnctione delibuti, Duoque cum vestibus sanctis sacriati, & leuitæ tractabant ferebant, erigebant, & deponebant, in ipsis institutionibus, quæ (Domino iubente) per Mosen conscriptæ sunt, in lege Domini reperitur.

Et latiùs. Iudæi ergò loca, in quibus Domino sacrificabant, diuinis supplicationibus consecrabant, nec habebant supplicationibus consecrata, nec in alijs quam in Deo dicatis locis munera Domino offerebant. Si enim Iudæi, qui vmbra legis deseruiebant, hæc faciebant: multò magis, quibus veritas patefacta est, & gratia & veritas per Iesum Christum data est, templa Domino ædificare, & (prout meliùs possumus) ornare, eaque diuinis precibus, & sanctis vnctionibus suis cum altaribus & vasis, vestibus quoque & reliquis ad diuinum cultum explendum vtenilibus, deuotè & solenniter sacrare, & non in alijs locis, quàm in Domino sacris ab Episcopis, & non à chorepiscopis, qui sæpè prohibiti sunt, nisi (vt prædictum est) summa exigente necessitate, Missas celebrare, nec sacrificia offerre Domino debemus.

In

In summa verò necessitate, non in domibus, sed in
tabernaculis & altaribus, ab Episcopis sacra-
tis, sacrificia offerantur.

Ibid. con-
sequenter.

Et hoc si summa (inquit) necessitas agere compulerit, non in domibus, quia in sacris canonibus sacrificia in domibus offerri prohibita sunt: sed in tabernaculis, diuinis precibus à pontificibus dicatis, & in mēsis Domino sacris, & sacra vnctione à pontificibus delibutis, pro summa (vt præfixum est) necessitate, & non pro libito cuiusquam & pigritia agatur.

Alioquin satius, Missam non cantari aut audi-
ri, quàm in alijs locis.

Ibid.

Satius ergò est (inquit) Missam, non cantare, aut non audire, quàm in illis locis, vbi fieri non oportet: nisi (vt sæpè dictum est) pro summa contingat necessitate, quoniam necessitas non habet legem. Vndè scriptum est: Vide nè offeras holocausta tua in omni loco, quem videris, sed in loco quem elegerit Dominus Deus tuus.

Deut. 12.

Sic enim id non licet, sicut nec sacer-
dotibus non licet offerre.

Ibid. deim-
ceps.

Et sicut (inquit) non alij, quàm sacriati Domino sacerdotes, debent Missas cantare, nec sacrificia super altare offerre: sic nec in alijs, quàm in præfatis Domino sacris locis, Missas cantare, aut sacrificia offerre licebit.

* Suefio-
nensis

D. MEDARDI * SVESSONIENSIS EPIS. POST
MORTEM MIRACVLVM, HOCTEMPORE,
INTER MISSARVM SOLENNIA.

Greg Tu-
ron. de
glor. con-
fess. c. 95.

Factum est autem (inquit Gregorius. Turonensis) dum Missæ celebrarentur, vt resolutis neruorum arentibus ligaturis, gratias confessori referens, & ad sanctum altare accedens, gratiam benedictionis acceperit incolumis.

BONIFACII II. PAPAE ROMANI LVI. CIR-
CA MISSAM DECRETVM.

Kkkk Hic

Mart. Polon. ad an. 591. Hic (inquit Martinus Polonus) constituit (seu potius constitutum innovauit) ut clericifint à laicis separati in celebratione Missarum.

EVLALII CARTHAGINENSIS EPIS. DENOMINIBVS EXCOMMUNICATORVM ADAL-TARIA NON RECITANDIS CONSENSVS.

Eulal. Carth. c. piscop. in exem- plari pte. cum. Promittens (inquit) Epistola ad Bonifacium II. Papam) sequestratos à communione Ecclesiae catholicae, non consentientes sedi Apostolicae, & eorum nomina inter sacra non esse recitanda mysteria.

CONCILII TOLETANI II. CANONDE CLERICIS EXTRANEARVM CONSORTIO FRVENTIBVS.

Concil. Tolet. 2. c. 3. Sanè deinceps (inquit Iustus Vrgellitanus, alijque eius concilij patres) post datam hanc admonitionem, quisquis earum consortio frui voluerit, nouerit se non solum à clericatus officio retrahi vel Ecclesiae foribus expelli, sed etiam omnium catholicorum, clericorum vel laicorum communione priuari, nulla prorsus vel colloquij consolatione relicta, quatenus male consuetudinis abrasa rubigo, in posteris radice suae veneno serpere non possit.

Anathema post mortem non aliud esse, quam erasionem è sacris Dyptichis, in quibus nomina catholicorum defunctorum, continebantur, tractauimus Adnot. not. in D. Cyprianum epist. 66. ad finorita.

Super haec omnia (inquit Iustinianus Imperator) quis ignorat ea, quae nostris temporibus in Ecclesia antiquioris Romae contra Dioscorum acta sunt? Qui quum nihil in fidem peccasset, tamen propter solum ecclesiasticum ordinem, post mortem ab eadem sancta Ecclesia Romana anathematizatus est.

IOAN.

IOANNIS II. ROMANI LVII. PAPAE, SVPLLICATIONES PRO SALVTE REGNANTIVM.

Precor (inquit ad illum scribens Magnus Aurelius Cassiodorus Senator) ut viuacius oretis pro salute regnantium.

Ac paulo post: Nihil ergo timeamus, talibus Patronis Apostolis, si oratio non deficiat Antifitis.

Et sub finem Epistolae: Diuinitas supplicationibus vestris tri- buat, quibus superna gratia probetur indulta.

Cassiodorus senator varia- rum lib. II. epist. ad Ioan. pap.

MAGNIAVRELIICASSIODORISENATORIS POSTEAMONACHI ET ABBATIS APVD RAVENNAM VIVARIENSIS SACRAMENTORVM CELEBRATIO.

Cui enim potest (inquit Cassiodorus, tractans illud, Tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech) veraciter & euidenter aptari, nisi Domino saluatori, qui corpus & sanguinem suum in panis ac vini erogatione salubriter consecrauit, sicut ipse in Euangelio dicit: Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam aeternam? Sed in ista carne ac sanguine nil cruentum, nil corruptibile mens humana concipiat: ne sicut dicit Apostolus: Qui enim corpus Domini indignè manducat, iudicium sibi manducat: sed viuificatricem substantiam atque salutarem, & ipsius verbi propriam factam, per quam peccatorum remissio, & aeternae vitae dona praestantur. Quem ordinem per mysticam similitudinem Melchisedech iustissimus rex instituit, quandò Domino panis & vini fructus obtulit. Constat enim pecudum victimas perisse, quae fuerunt ordinis Aaron: & Melchisedech manere potius institutum, quod toto orbe in sacramentorum erogatione celebratur.

Cassiodorus in Psal. 109.

Ioan. 6.

1. Cor. 11.

Kkkk 2 D.A.G.A.

Gregorius Dialog. l. 1. c. 3. Post nō multū verò tēporis (inquit Gregorius papa r.) exigēte causa Gothorum, vir quoq; beatissimus * Agapitus huius sanctæ Romanæ Ecclesiæ pontifex: cui, Deo dispensante, deferuio, ad Iustinianum principem accessit. Cui adhuc pergenti, quadam die in Græciarum iam partibus curandus oblatus est matius & claudus, qui nequē vlla verba edere, neque ex terra vnquā surgere valebat. Cumque hunc propinqui illius fientes obtulissent, vir Domini sollicitō req̄siuit an curationis illius haberēt fidem. Cui dum in virtute Dei ex autoritate Petri fixam salutis illius spem habere se dicerent: protinūs venerandus vir orationi incubuit, & Missarum solennia exorsus, sacrificium in conspectu Dei omnipotentis immolauit. Quo peracto, ab altari exiens, claudi manum tenuit, atque assistente & aspiciente populo eum mox à terra in proprijs gressibus erexit. Cumque ei Dominicum corpus in os mitteret, illa diu muta ad loquendum lingua, soluta est. Mirati omnes, flere præ gaudio cœperunt: eorumque mentes ilicō metus & reuerentia inuasit: cum videlicet cernerent quid * Agapitus facere in virtute Domini ex adiutorio Petri potuisset.

D. SILVERII LIX. PAPAE ROMANI DE
COMMVNIONE IN SOLENNITATI
BVS DECRETVM.

Iuo Decret. part. 2. c. 29. Singulis diebus Dominicis (inquit Decret. suorum c. 3. iuxta quod à D. Iuone citatur) in Quadragesima, præter hos qui excommunicati sunt, & præter illos qui in publica pœnitentia sunt, sacramenta corporis & sanguinis Christi sumenda sunt: & in cœna Domini: in vigilia Paschæ, & in die resurrectionis Domini, & in Pentecoste: & in Natali Domini penitus ab omnibus communicandum est.

VVITE-

Gothi verò duce VVitege, (inquit Paulus diaconus) urbem Paul. dia. obsidentes, vniuersa per circuitum direptionibus & incendijs con. hist. l. 16. absumunt, Quoscumque Romanos reperiunt, gladio extinguunt, cuncta loca sacra denudantes, ipsis etiam venerabilium martyrum tumulis manus impias inferunt, continuè urbem impugnant.

VIGILII ROMANI PAPAE LX. MISSA-
RVM SOLENNIA.

Non omittenda coniunctio, & in illo: Glo-
ria Patri & filio & spiritui sancto.

Illud autem nouelli (inquit scribens Eutherio siue Elentherio Episcopo) esse iudicamus erroris, quòd cum in fine Psalmo- Vigil. papæ
rum ab omnibus catholicis ex more dicatur, Gloria Patri, & fi-
lio, & spiritui sancto: aliqui, sicut indicas, subducta vna syllaba
coniunctiua, perfectum conantur minuere vocabulum Tri-
nitatis, dicendo: Gloria patri, & filio spiritui sancto.

In nouarum fabricarum erectione celebran-
da Missarum solennia.

De fabrica verò (inquit) cuiuslibet Ecclesiæ, si diruta Ibid. c. 4. fuerit instauranda, & si in eo loco consecrationis solennitas debeat iterari, in quo sanctuaria non fuerint, nihil iudicamus officere, si per eam minimè aqua exorcizata benedicta facta fuerit: quia consecrationem cuiuslibet Eccl. in qua spiritus sancti ara non ponitur, celebritatem tantum scimus esse Missarum. Et idèd si qua sanctorum basilica à fundamentis fuerit innouata, si ne aliqua dubitatione, cum in ea celebrata fuerit Missarum solennitas, totius sanctificatio consecrationis implebitur. Si verò sanctuaria, quæ habebat, ablata sunt, rursus earum repositione, & Missarum solennitate, reuerentiam sanctificationis accipiet.

Kkkk 3 Ordo

Ordo precum siue Canon, in solennitate Missæ
semper idem seruandus.

Ibid. c. 3.

* diuer-
sum.

Ordinem quoque precum (inquit) in celebritate Missarū
nullo nos tempore, nulla festiuitate significamus habere *
diuisum, sed semper eodem tenore, oblata Deo munera con-
secrare.

In festiuitatibus interim Paschæ, Ascensionis, Penteco-
stes, Epiphaniæ, & sanctorum solennibus, adiectis
aliquot capitulis, per cetera ordo con-
suetus seruetur.

Ibid.

Quoties vero (inquit) Paschalis, aut Ascensionis Domini,
vel Pentecostes & Epiphaniæ, Sanctorumque Dei fuerit agen-
da festiuitas, singula capitula diebus apta coniungimus, quibus
commemorationem sanctæ solennitatis, aut eorum faciamus,
quorum natalitia celebramus: cætera verò ordine consueto
prosequimur.

Canonicæ precis ex Apostolica traditione conte-
xtus, à Vigilio papa transmissus.

Ibid.

Quapropter & ipsius (inquit) precis textum direximus sub-
ter adiectum quem (Deo propicio) ex Apostolica traditio-
ne suscepimus. Et vt charitas tua cognoscat quibus locis aliqua
festiuitatibus apta connectes, paschalis diei preces similiter ad-
iecimus.

PRIMASII VTICENSIS IN APHRICA IVSTI- NOPOLIM EPISCOPI SACRIFICIA.

Ecclesiæ sacrificia.

Primaf.
lib. 3. in A.
pocal. c. 8.

Et accepit (inquit Primasius, explicans illud Apocalypsis,
accepit angelus thuribulum, & impleuit illud ex igne anæ, &
misit in terram) Dominus corpus, id est, Ecclesiam, & perficien-
do patris voluntatem, impleuit illum ex igne anæ, id est, ex po-
testate soluendi atque ligandi, quæ consistit in sacrificijs & pro-
pitiatione Dei. Hinc etiam dicitur: Qui facit angelos suos spi-
ritus,

ritus, & ministros suos ignem ardentem. In his enim accepit
Ecclesia omnem potestatem in cælo & in terra: Domini Dei
sacrificium perficit, offerente Domino se principaliter.

Eodem pertinet illud, vbi locum Danielis interpretatur: In
medio hebdomadis, hostiã dicit sacrificiũque deficere, quod
in Ecclesia solenniter immolatur: antichristi scilicet tunc semi-
ta prævalente.

Ad altare mortuorum memoria.

Ibi. in c. 19

Neque enim (inquit) piorum animæ mortuorum separan-
tur ab Ecclesia, quæ nunc etiam est regnum Christi: Aloquin
nec ad altare Dei fieret eorum memoria, in communicatione
corporis Christi.

IUNILII APHRI EPISCOPI, DE SACERDO- TVM VESTIBVS, AC CORPORE ET SAN- GVINE DOMINI TESTIMONIUM.

Typis (inquit) accidit quædam ante legem, vt Abel à fra-
tre occisus, Christi passionem præfigurabat, & Noë arca Ecclē part. diuina.
siam & cætera similia. Quædam vero sub lege: vt ipsius Moyse leg. 1. 2. c.
mors & Iesu gloria. Quædam sub gratia, vt Baptizatorum in-
dumenta, & sacerdotum vestes, & Dominici corporis partici-
patio, & similia alia.

CONCILII AVRELIANEN Concilium hoc prius contigisse illo quod se-
quitur, patet tum ex anno consulis Paulini,
tum ex Ioanne le Maijes, qui alterum illud
sub Honorato, posterus facit isto concilio,
cui Albius Andegauensis interfuit. Item ex
quibusdam exemplaribus, qui hic legunt:
Anno Vigesimo Childberti regis.

Missarum celebritas hroa
tertia inchoetur.

Kkkk 4 De

Concil. Aurel. 3. c. 14. De missarum (inquiunt Lupus Lugdunensis, Albinus Andeganensis, D. Gregorius Lingonensis, cæteri que patres) celebritate in præcipuis duntaxat solennitatibus, id obseruari debet, vt hora tertia Missarum celebratio in Dei nomine inchoetur, quo facilius intra horas competentes, ipso officio expedito sacerdotes possint ad vespertina officia, id est, in vespertino tempore conuenire, quia sacerdotem vespertinis officijs ab Ecclesia, talibus præcipuè diebus, nec decet deesse, nec conuenit.

A Missarum celebritate cesset, qui in dicecisi aliena altaria consecrauerit.

Eiusd. can. 15. Episcopus (inquiunt) in diceceses alienas, ad alienos clericos ordinandos, vel consecranda altaria, irruere non debet. Quod si fecerit, remotis his, quos ordinauerit, altaris tamen consecratione manente, transgressor canonum, anno à Missarum celebritate cessabit.

Ante Dominicam orationem, & benedictionem

Episcopi si adfit, à Missis nemo discedat.

Eiusd. c. 28. De Missis (inquiunt) nullus laicorum antè discedat, quàm Dominica dicatur oratio. Et si Episcopus præfens fuerit, eius benedictio expectetur.

Sacrificia nemo cum armis spectet.

Ibid. Sacrificia verò (inquiunt) matutina, Missarum, siue vespertina, ne quis, cum armis pertinentibus ad bellorum usum, spectet, Quod qui fecerit, in sacerdotis potestate consistat, qualiter eius districtione debeat castigari.

CONCILII AVRELIANENSIS III. QVOD PER PERAMIL INSCRIBITVR, CANON, DE OBLATIONIBVS DEFVNCTORVM.

Concil. Aurel. 2. c. 15. Oblationes (inquiunt Honoratus Bituricensis alijque Patres) defunctorum, qui in aliquo crimine fuerint interempti, recipi debere censemus, si tamen non ipsi sibi mortem probentur proprijs manibus intulisse.

ARA-

ARATORIS ROMANI SVBDIACONI, DE DLACONORVM SACRO MINISTERIO TESTIMONIUM.

Iura ministerij (inquit) sacris altaribus apti, In septem secuere viros, quos vndiq; lectos Leuitas vocitare placet: quam splendida coepit Ecclesiae fulgere manus, quæ pocula vitæ Misceat, & latices cum sanguine porrigat agni. Huic numero delatus honor, sublimia secum Sacramenta gerit, per quæ nunc longius ire Non patitur mensura viæ, nè plura locutus, Inueniar dixisse minus. Sit cura ministris, Officium librare suum, quo laudis amictu Hunc deceat lucere chorum, quem mysticus ordo Consecrat in numero, cui dant caelestia formam.

ARVERNENSIS CONCILII CIRCA OFFICIUM SACRI MYSTERII CANONES.

Nè pallis altaris defunctorum, etiam sacerdotum corpora, inuoluantur.

Obseruandum (inquiunt Honoratus Bituricensis, qui supra & alij aliquot Patres) nè pallis vel ministerijs diuinis, defunctorum corpuscula obuoluantur.

Item paulò post: De opertorio Dominici corporis, seu palla altaris, nunquam sacerdotis corpus, dum ad tumulum euehitur, obtegatur: quia sacro velamine vsibus suis reddito, dum honorantur corpora, altaria polluuntur.

Neque verò ministeria diuina, ad nuptiarum ornatum præstentur.

Nec ad nuptiarum ornatum ministeria diuina præstentur, nè, dum improborum contactu, pompaque secularis luxuriæ polluuntur, ad officium sacri mysterij videantur indigna.

Diuina mysteria in festiuitatibus diuinis in Oratorio non celebrentur.

Arat. histo. Act. Apo. l. i.

Cõ. Aruer. l. c.

Eiusd. c. 5. Eiusd. c. 7.

LIII

Si

Si quis (inquiunt) ex presbiteris, aut diaconis, qui neq; in ciuitate, neq; in Parochijs Canonicus esse dinoscitur, sed in villulis habitans, in Oratorio sancto deseruiens, celebret diuina mysteria. festiuitates præcipuas, Domini Natale, Pascha, Pentecosten, & si quæ principales sunt festiuitates reliquæ, nullatenus alibi, nisi cum Episcopo suo in ciuitate teneat. Quicumq; sunt etiam ciues natu maiores, pari modo in vrbibus ad Pontifices suos in prædictis festiuitatibus veniant. Quod si qui improba temeritate contempserint, & eisdem festiuitatibus adesse despi ciunt, communionem pellantur.

SIMPLICII PRESBITERI, IVSSV D. MAVRIBB
 ABBATIS, SACRIFICIUM PRO DEFUNCTIS
 ANDEGAVI CELEBRATVM.

Fauft. Monach. in vita D. Mauri.

Manè autem primo (inquit Faustus Monachus in vita D. Mauri) Simplicium presbiterum ad discens: vt sacrificium nostræ redemptionis pro eadem Deo anima offerret, imperauit.

CHILDEBERTI REGIS, POST HISPANIAS
 OCCVPATAS, VASORVM SACRO-
 RVM DONATIO.

Sanè in thesauris (inquit Aimonius monachus) quos Childebertus auexit ab Hispanijs, reperta sunt Ecclesiastici utensilia ministerij, ex vasis quos dicunt fuisse Salomonis, sexaginta preciosissimi calices, quindecim patinæ, viginti capsæ Euangeliorum. Quæ omnia cum solido fabricata essent auro, gemmisque ornata opere inclusorio, rex tamen, integer, ab eorum cupiditate, (vt erat largissimus) cuncta diuersis præbuit Ecclesijs.

Aimonius de gestis Franc. l. 2.

CONCILII AVRELIANENSIS IIII. DE VINI
 AQUA MIXTI OBLATIONE CANON.

Concil. Aurel. 4. c. 3.

Vt nullus (inquiunt Patres) in oblatione sacri calicis, nisi quod ex fructu vineæ speratur, aqua mixtum offerre præsumat: quia sacrilegium iudicatur, aliud offerri, quam quod in mandatis sacratissimis saluator instituit.

PE

PELAGII I. PAPAE ROMANI LXI. STATVTVM,
 DE MEMORIA PONTIFICIS
 INTER SACRA MYSTERIA.

Vndè constat (inquit Albinus Flaccus Alcuinus) ab vniuersi orbis communionem separatos esse, Sicut B. Pelagius docet, qui qualibet dissensione inter sacra mysteria Apostolici Pontificis memoriam secundum consuetudinem non frequentant. Albin. de diuin. offi.

CONCILII AVRELIANENSIS V. CANON,
 DE MISSARVM CELEBRATIONE OB
 CAUSAM INTERDICTA.

Vt in ciuitate (inquiunt, Sacerdos Lugdunensis, alij que Patres) vbi Pontifex iure humane conditionis obierit, nullus Episcopus ante substitutionem deputati per ordinem successoris, aut in ciuitate, aut per parochias ordinare clericos, aut altaria aut deat consecrare, vel quicquam de rebus Ecclesiæ præter humanitatem præsumat auferre. Quod si quisquam temerario ausu statuta transenderit, conuentus ab instituto Pontifice, verecundia suæ consulens, sine dilatione ablata restituat. Si verò suæ voluntatis arbitrio, vel quorumcunq; precibus, actus, quamcunq; personam promouere, aut contra interdictum nè præsumpserit, anno integro Missas facere non præsumat. Concil. Aurel. 5. c. 8.

TVRONENSIS CONCILII II. SVB IOANNE
 III. PAPA ROMANO LXII. CELEBRATAE
 CIRCA MISSAS CANONES.

Corpus Domini in Altari quomodo
 componendum.

Vt corpus Domini (inquiunt Patres) in Altari, non in imaginario ordine, sed sub crucis titulo componatur. Turō. cōc. 2. c. 3.

Vt ad Missas separati sint laici à clericis.

Vt laici (inquiunt) secus altare, quo sancta mysteria celebrantur inter clericos tam ad vigilias, quam ad Missas, stare penitus non præsumant: sed pars illa, quæ à cancellis versùs altare diuiditur, choris tantum psallentiū, psteat clericorū. Ad orandū verò & communicandum laicis & fœminis, sicut mos est, pateant sancta sanctorum. Eiusd. c. 4.

LIII 3 Error

Error eorum non toleretur, qui in festo Cathedræ D. Petri post missas, victimas mortuis offerunt.

Eiusd. c. 23. Sunt etiam (inquiunt) qui in festiuitate Cathedræ Domini *victimas Petri & Apostoli, *cibos mortuis offerunt, & post Missas redeuntes ad domos proprias, ad gentiliū reuertuntur errores, & post corpus Domini, sacratas dæmoni escas accipiunt. Contestamur illam sollicitudinem tam pastores quàm presbyteros gerere, vt quemcunque in hac fatuitate persistere viderint, vel nescio ad quas petras, aut arbores, aut ad fontes designata loca gentiliū perpetrare, quæ ad Ecclesiæ rationem non pertinent, eos ab Ecclesiæ sancta autoritate repellant, nec participare sancto altario permittant, qui gentiliū obseruationes custodiunt.

CONCILII LVGDVNENSIS. I. CANON,
DE LITANIIS NOVI MENSIS.

Cõcil. Lug. du. i. c. 6. Placuit etiam (inquiunt Philippus viennensis, D. Nicetius Lugdunensis & cæteri Patres) vniuersis fratribus, vt in prima hebdomada noui mensis, hoc est, ante diem Dominicam, quæ prima in ipso mense illuxerit, litaniam, sicut ante ascensionem Domini sancti patres fieri decreuerunt, deinceps ab omnibus Ecclesijs seu parochijs celebrentur.

CATONIS PRESBYTERI ARVERNENSIS
MISSAE PRO DEFUNCTIS.

Gregorius Turõ. hist. Franc. l. 4. c. 31. Tunc & Cato presbiter (inquit D. Gregor. Turon.) mortuus est, nam cum de hac lue multi fugissent, ille tamen populum sepe-
pelians, & Missas dicens, viritim, nunquam ab eo loco discessit.

SVB BENEDICTO PAPA ROMANO LXIII.
CONCILII MATISCONENSIS. I. CANONES
DE MISSAE SACRIFICIIS.

Missas Archiepiscopus sine pallio non celebret.

Matisconensis Concil. c. 6. Archiepiscopus (inquiunt Prifeus Lugdunensis & cæteri Patres) sine pallio, Missas dicere non præsumat.

Sacrificia per Aduentum Quadragesimali ordine feruentur.

Vt.

Vt à feria sancti Martini vsque ad Natalem Domini, secunda Eiusd. c. 9. quarta & sexta sabbati ieiunetur, & sacrificia Quadragesimali debeant ordine celebrari.

GRÈGORII TVRONENSIS, EPISCOPI MIS-
SARVM SOLENNIA ET EVLOGIAE.

Nobis autem (inquit) Missas celebrantibus, in sanctam Basiliam, aperta reperiens ostia, ingressus est. Post Missas autem petijt, vt ei eulogos dare deberemus. Erat autem tunc nobiscum Ragnemodus Parisaicæ sedis Episcopus, qui sancto Germano successerat. Quod cum refutaremus, ipse clamare cœpit & dicere, quod non rectè eum à communionem sine fratrum conuentia suspenderemus. Illo autem hæc dicente, cum consensu fratris qui præsens erat, contestata causa canonica, eulogias à nobis accepit.

Eodem pertinet illud eiusdem. Interea iam medioprandij c. 3. peracto, iubet rex, vt diaconum nostrum, qui ante diem ad Missas psalmum responforium dixerat, canere iuberem.

PELAGII II. PAPA ROMANI LXIII. IN
SYNODO DECRETVM, DE MISSAE
PRAEFATIONIBVS.

Superuenere (inquit Pelagius papa epist. sua & Synodi, ad Episcopos Germaniæ & Galliæ) literæ vestrae, & vt magnæ essent autoritatis, etiam viua voces præcesserunt, rogâtes, vt ordinem Præfationum, quem sancta Romana Ecclesia hæctenus haberet, nostris literis vobis remanderemus. Tunc de vestra voluntate & studio bono, multum gauisi sumus, & sacrum ordinem Romanorum, sacraque constituta nostrorum antecessorum solerter reagentes, inuenimus has nouæ præfationes in sacro Catalogo tantummodò recipiendas, quas longa retrò veritas in Romana Ecclesia hæctenus seruauit: Vnam in albis Paschalibus, aliam de Ascensione Domini, tertiam de Pentecoste, quartam de Natali Domini, quintam de Apparitione Domini, sextam de Apostolis,

LIII 3

septi.

septimam de sancta Trinitate, octauam de cruce, nonam de ieiunio & quadragesima tantummodo dicenda. Has praefationes tenet & custodit sancta Romana Ecclesia. Has tenendas vobis mandamus.

Gratiã de
cõsecr. dist.
1. c. inueni-
mus.
Burch. de
cret. l. 3. c.

69.
Sigeb. ad
annũ Do-
mini 581.

Quod quidem Decretũ à Gratiano Gelasio papa adscribitur, & alicubi Pelagio 2. verũ D. Burchar. nominatim huic attribuit. Sigebertus item in hæc verba: Hic decreuit, quotidianã sacra-
mentorum praefationem ad Missas, nouem tantummodo praefationibus secundum antiquum Romanorum ordinem esse cõmutandam, scilicet in Natali Domini, in Apparitione, in Pascha, in Ascensione, in Pentecoste, de sancta Trinitate, de Apostolis, de sancta cruce, de ieiunio Quadragesimali.

CONCILII LVGDVNENSIS II. DE SOLEN- NITATIBVS ECCLESIAE CANON.

Cõcil. Lug-
du. 2. c. 5.

Nullus (inquiunt Priscus Lugdunensis alijq; Patres) Episcoporu Natalẽ Domini aut Pascha alibi, nisi ad Ecclesiã suam praeter infirmitatis incursum, aut ordinem regum, celebrare praesumat.

CONCILII VALENTINI GALLIAE II. DE- CRETVM DE DONIS QVAE AD MINISTE- RIVM ALTARIVM INFERVNTVR.

Cõcil. Va-
lent. 2. Act.

Synodus sancta (inquiunt Sapandus Arelatenfis, Priscus Lugdunensis, alijq; patres) decreuit, vt si quid Basilicæ S. Marcelli, vel S. Symphoriam, vel quibuscunq; locis, vel deseruientibus Deo per quascunq; auctoritates aut scripturarum epistolas praefatus dominus rex, vel supra nuncupata iugalis sua, filiaq; eoru siue in ministerio altarioru, siue in quibuscunq; speciebus, quæ ad diuinum cultum pertinere noscuntur, contulisse vel adhuc conferre voluerint, neq; ab Episcopis locorum, neq; potestas regia quocunq; tẽpore successura, de eorum voluntate quicquam minorare aut auferre praesumat.

CONCILII MATISCONENSIS II. CANO- NES DE SACRIFICIIS.

Per Octauam Paschat̃ omnes quotidianis intersint sacrificijs.

Pascha

Pascha (inquiunt Priscus Lugdunensis & alij qui supra.) nonnullam habens obnoxiationem peccati, immolatus est, debemus omnes festiuissime colere, & sedulae obseruationis synce-
ritate in omnibus venerari, vt illis sanctiss. sex diebus, nullus feruile opus audeat facere: sed omnes simul coadunati, hymnis Paschalibus indulgentes, perseuerationis nostrae praesentiam quotidianis sacrificijs ostendamus, laudantes creatorem ac re-
generatorem nostrum vespere & meridie.

Dominicis diebus omnes panem & vinum ad altare offerant.

Residentibus (inquiunt) nobis in sancto concilio, cognouimus quosdam Christianos, relicto fratru coetu, à mandato Dei aliquibus locis deuiasse, ita vt nullus eorum legitimo obsecrationis, parere velit officio deitatis, dum sacris altaribus illam admouent hostiam: propterea decernimus, vt omnibus Dominicis diebus altaris oblatio ab omnibus viris & mulieribus offeratur tam panis quam vini, vt per has immolationes & peccatorum suorum fascibus careant, & cum Abel vel caeteris iuste offerentibus, promereantur esse consortes.

A ieiunis Missae celebrentur.

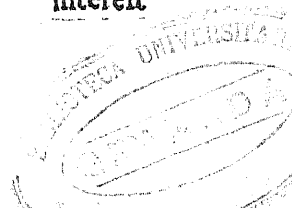
Item decernimus, (inquiunt) vt nullus presbiter confertus cibo, aut crapulatus vino, sacrificia contrectare, aut Missas priuatis festisq; diebus concelebrare praesumat. Iniustum est enim, vt spiritali alimento, corporale preponatur: sed si quis hoc attẽdere curauerit, dignitatẽ amittat honoris. Iam enim de tali causa & in Concilij Africani definitũ est. Quam definitionẽ nostro quoq; dignam duximus sociare decreto, & ad locum, vt sacramenta altaris non nisi à ieiunis hominibus celebrentur, excepto vno die anniuersario, quo cœna Domini celebratur.

Reliquiae sacramentorum ab innocentibus ieiunis sumantur.

Quaecunq; reliquiae sacrificioru post peractam Missam in sacra-
rio supersederint, quarta vel sexta feria innocetes, ab illo, cuius interest

LIII 4

interest

interest, ad Ecclesiam adducantur, & indicto eis ieiunio, eadem reliquias conspersas vino percipiant.

GALLIARVM MISSAE ORDO
VETVSTVS.

Cur quum vna sit fides, (interrogat D. Gregorium papam D. Augustinus Anglorum Episcopus) sint Ecclesiarum consuetudines diuersae? & altera consuetudo Missarum in Romana Ecclesia, atq; altera in Galliarum Ecclesijs teneatur?

Respondet D. Gregorius: Nouit fraternitas tua, Romanae Ecclesiae consuetudinem, in qua se meminit eruditā. Sed mihi placet, vt siue in Romana, siue in Gallicana, seu in qualibet Ecclesia aliquid inuenisti, quod plūs omnipotenti Deo possit placere, sollicitè eligas & in Anglorum Ecclesia, quae adhuc ad fidem noua est, institutione praecipua, quae de multis Ecclesijs colligere potuisti, infundas. Non enim pro locis res, sed pro bonis rebus loca amanda sunt. Ex quibusque ergo Ecclesijs quae pia, quae religiosa, quae recta sunt, elige: & haec quasi in fasciculum collecta, apud Anglorum mentes in consuetudinem depone.

Eadem de re latius in haec verba Hilduinus Abbas sancti Dionysij ad Ludouicum Regem Galliarum: Cui ad stipulata re videntur antiquissimi, & nimia penè vetustate consumpti, Missales libri, continentes Missae ordinem more Gallico, qui ab initio receptae fidei vsu in hac occidentali plaga est habitus, vsque quo tenorem quo nunc vtitur, Romanum suscepit. In quibus voluminibus habentur duae Missae, quae sic inter celebrandum ad prouocandum diuinæ miserationis clementiam, & corda populi ad deuotionis studium excitanda, tormenta martyris sociorumque eius succinctè commemorant, sicut & reliquae Missae ibidem scriptae, aliorum Apostolorum vel martyrum, quorum passionibus habentur notissime decantant. Quarum Missarum cantus, sensus & verba, ad eam passionis eorundem, quae vobis misimus, serie concordare videntur, vt nulli sit dubium, à teste illorum martyrij agones eorum descri-

Hilduin. abb. praefat passionis D. Diony. Arcop.
Ad Missarū Gallicarū praefatio. nes alludit quarū ple. rasq; habes infra sub si nē Tom. 2.

descriptos, & ex ipsa eorum veraci hystoria memoriam tormentorum suorum in praefatis precibus fuisse mandatam. Videtur porrò in his Missarum obsecrationibus non contemnenda auctoritas de memorata passione sanctorum, cum existent apud nos Epistola Innocentij, & post eum Gelasij, nec non & modernus B. Papae Gregorij, aliorumque Pontificum ad Episcopos Urbium Galliarum, & Antistitum nostrorum ad ipsos, de more Romano in cunctis Ecclesiasticæ auctoritatis munij imitando, quibus datur intelligi ab annis pluribus hunc Missae tenorem de Gallica consuetudine recessisse, & hanc passionis martyrum illorum memoriam, longè superiori tempore his occidentalibus partibus per supplantationem postulationes inoleuisse: quibus tanto certius fidem accommodamus, quanto in tempore vicino post consummationem eorum, easdem fuisse compositas sine dubitatione concedimus. Nec tamen quicquam putabit B. Dionysium eiusque successores ab institutione Apostolica propter huiusmodi Missae ordinem Gallicis consuetudinibus in primordio traditum discrepasse, si ei constiterit ipsorum Apostolorum & Apostolicorum virorum, ipsius etiam urbis Rom. sensus proprii abundantiam notam esse.

Paucis etiam sic VValafridus Strabus: Et Galliarum Ecclesiae suis orationibus utebantur, quae & adhuc à multis habentur.

Item D. Gregoriū & Hilduinum citans, Berno Augiensis. Ad hanc (inquit) potest, quis, dicere, tunc temporis Gallos & Hispanos in Missarum suarum celebritate nondum habuisse vsu sanctae Rom. Ecclesiae. Quod & nos non negamus. Testatur hoc Abbas Hilduinus, vir in diuina lege ad primè eruditus, in ea Epistola, quam ad Ludouicum Imperatorem direxit, pro passione sanctorum martyrum Dionysij & sociorum eius.

VValafr. Strab. de reb. Eccl. c. 22.

Berno de Missa. c. 2.

INGERMANIIS ITEM VSVS PECVLIIARIS.

In nostri quoque (inquit idem de monasterio suo Augiensis ibid. loquens, quod est in Germania) monasterij archiuo habetur

M m m m Mif-

Missalis, longè aliter ordinatus, quàm Rom. Ecclesiae se habet vsus.

MISSA MOZARABED. LEANDRO HISPALENSI EPISCOPO PECVLIARITER IN HISPANIA VSITATA.

Christiani in Hispania Arabibus permixti, Mozarabes dicebantur, quasi mixti Arabibus, & officium diuinum eorum Mozarabe indè appellationem retinuit. Vsitata fuit hæc Missa iam olim, & maximè D. leandro Hispalensi, & post D. Gregorium partim adhuc D. Isidoro, Immò hac vsa est Hispania, vsque ad tempora Alfonsi sexti, quo tempore auctoritate Gregorij papæ Septimi mutata est, licet & Toleti ad huc in sex parochijs seruetur, & in Cathedrali Ecclesia in sacello fratris Francisci Ximenez ac Salamanticæ stas etiam diebus in sacello doct. Talabricensis, quod est in Peristylo templi summi, cuius officij modum & ordinem hic habes.

Vestium sacrarum vsus.

Eisdem utebantur vestibus sacris, quibus hodiè, & communibus precationibus cum nostris, quandò singulas vestes induebant.

Exomologesis & post eam oratio.

Post faciunt ad altare exomologesim, & ad altare capite demisso ad hunc modum dicunt: Per gloriam nominis tui Christe fili Dei viui, & per intercessionem virginis Mariæ, B. Iacobi & omnium sanctorum tuorum auxiliare & miserere indignis feruis tuis, & esto in medio nostri Deus noster, qui viuis & regnas in secula seculorum. Respondetur, Amen.

Consentit
D. Isidorus
de diuin. of
fic. l. 2. c. 7.
Atqui illud
Gloria &
honor; yr.

Antiphona cum duobus versibus, ac Gloria & honor &c.
Mox conuertit se ad librum in dextro altaris cornu positum ac dicit Antiphonam in modum introitus cum duobus versibus,

bus, & Gloria & honor patri & filio & spiritui sancto in secula seculorum Amen.

getur Cõc.
Tolet. 4. c.
14.

Repetitio partis Antiphonæ.

Sicut etiam in Concilio Toletano quarto, cautum est, vt ad eum modum dicatur, ad quemlibet versum repetunt partem Antiphonæ more Responsoriorum nostrorum, vt vulgato more loquar.

Huc pertinet quod habet Isidor. de Responf. c. 8.

Gloria in excelsis.

Gloria in excelsis, dicitur integrè Romano more.

Per omnia secula seculorum. R. Amen.

Preces vocat hæc Isidor. c. 9.

Sacerdos cantando dicit: Per omnia secula seculorum, neque ante orationem dicitur, oremus, neque in fine, Per Dominum, sed tantum respondetur, Amen.

Alia sacerdotis conclusio. R. Amen.

Deindè dicit sacerdos: Per misericordiam tuam Deus noster qui es benedictus, & viuis & regnas in secula seculorum, Respondetur, Amen.

Salutatio ad populum.

Postea: Dominus sit semper vobiscum, Respondetur, Et cum spiritu tuo.

Consentit Concil. Bracar. 1. Can. 2.

Lectio prophetica.

Lectio Isaiaæ prophetæ. Respondetur, Deo gratias, mox legitur prophetia, qua lecta, rursum sacerdos, Dominus sit semper vobiscum, Respondetur, Et cum spiritu tuo.

Tractus.

Indè dicitur Tractus duorum vel trium versuum.

Ad silentium adhortatio.

Quo finito, Sacerdos inquit: Silentium facite.

Mement Isidor. c. 10 Vtriusque etiam lectionis c. 10. 1. 1. & 12

Apostolica lectio.

Sequentia Epistolæ Pauli Apostoli &c. Respond. Deo gratias. Mox canitur siue recitatur Epistola.

Euangelica lectio.

Post quam, libro in alterum altaris cornu translato, continuo dicitur Euangelium, ad hunc modum: Dominus sit semper vobiscum, Resp. & cum spiritu tuo. Gloria tibi Domine.

Post Euangelium responsio.

Mmm 2 Finito

Finito Luangelio &c. Respond. Amen.

Salutatio ad populum.

Mox sacerdos, Dominus sit semper vobiscum, Respons. & cum spiritu tuo.

Alleluia cum versu.

Postea dicitur, Alleluia cum versu, Sicut nunc ante Euangelium cantatur.

Consentiant in hoc concilio Valer. c. 1. ac Tolet. 4. c. 11. & 15. dor. c. 13.

Oblatio hostiæ cum Orationibus.

Sacerdos offert hostiam cum calice, vtens aliquot orationibus deuotis, quas hic referre longum esset.

Suffitus altaris.

Mox thura adolet, non secus atque nunc fit.

Adhortatio: Adiuuate me fratres.

Quibus peractis, Sacerdos ante medium altaris dicit alta voce: Adiuuate me fratres in orationibus vestris, & orate pro me ad Deum.

Responsio chori.

Respondet chorus: Adiuuet te pater, filius, & spiritus sanctus.

Offertorium vocatur ab Isidor. c. 14.

Sacrificium siue Offertorium.

Deinde cantatur * Sacrificium, nempe Antiphona cum duobus aut tribus versibus.

Lotio manuum.

Quod dum fit, sacerdos lauat manus, dicens: Lauabo me, inter innocentes, &c.

Benedictio oblationis.

Ac benedicit oblationem tribus digitis.

Inclinati ante altare præfatio.

Postea inclinatus ante altare, submissa voce dicit: Accedat ad te in humilitate spiritus &c. nam oratio longiuscula est, sed valdè deuota.

Conclusio elatiore voce.

Quam claudit elatiore voce dicens. Per te Deus meus, qui viuus & regnas in secula seculorum Amen.

INCL.

Salutatio & responsio.

Sacerdos: Dominus sit semper vobiscum, Responsio, & cum spiritu tuo.

Oratio de tempore vel sancto.

Oratio de tempore vel sancto, siue, Oremus, in cuius fine respondetur Amen.

Alia Orationis conclusio.

Deinde sacerdos: Per misericordiam tuam Deus noster, qui es benedictus, & viuus, & omnia regis, in secula seculorum, respons. Amen.

Tractatus de vita sanctorum in ipsorum Natali.

Si est festum alicuius sancti, prius legitur aliquid de vita sancti: deinde fit oratio, faciens mentionem etiam de miraculis vel doctrina sancti.

Oremus, & Hagios, hagios, hagios.

Mox sacerdos, eleuatis manibus, dicit, oremus: Respondet chorus, Hagios, hagios, hagios, Domine Deus æterne, tibi laus & gloria.

Orationes pro Ecclesia & alijs cum commemoratione Apostolorum, martyrum, & pauperum.

Deinde fiunt orationes pro Ecclesia catholica, pro pauperibus, infirmis & tribulatis, cum commemoratione Apostolorum, martyrum, quorum multa nomina recitantur, & pauperum, quo nomine illic intelligi puto sanctos Dei confessionis, qui in Domino & sancta pace quiescunt: nam multa nomina recitantur, & inter ea Ambrosij, Augustini, Fulgentij, Leandri, Isidori, &c. & omnium pauperum.

Hanc orationem pro viuis & defunctis tertiam facit Isidor. l. cit

Alia oratio festo congrua.

Deinde dicit sacerdos aliam orationem, festo ac diei congruam, qua finita, respondetur Amen.

Conclusio: Quia tu es. &c.

Sacerdos: Quia tu es vita viuorum, sanitas infirmorum, ac

M m m m 3 requies

requies omnium fidelium defunctorum, in omnia secula seculorum. Chorus R. Amen.

Oratio-
nem pro
osculo pa-
cis quartā
facit Ibi-
Isidorus.

Adhortatio ad pacem, & pro ea deprecatio.
Mox fit oratio ad pacem, qua finita, dicit sacerdos: Quia tu es vera pax nostra &c. Mox sublatis in cælum manibus, dicit: Gratia Dei patris omnipotentis, & dilectio Domini nostri Iesu Christi, & communicatio spiritûs sancti, sit semper cum omnibus nobis. Respondet Chorus, & cum hominibus bonæ voluntatis. Rursus presbiter: Quomodo adstatis, pacem facite: tunc chorus cantat Responsum, Pacem meam do vobis &c.

Pacis Symbolum.

Interea sacerdos accipit pacem de patina, dicens: Habete pacem dilectionis & pacis, ut apti sitis sacrosanctis mysterijs Dei, mox dat pacem diacono vel puero, puer populo. Deinde sacerdos, iunctis manibus, inclinatus dicit:

Introibo ad altare Dei.

Introibo ad altare Dei. Respond. ad Deum &c.

Præfatio & eius conclusio.

Postea manibus super calicem positus inquit: Aures ad Dominum. Respondetur, habemus ad Dominum. Sacerdos: sursum corda, Resp. leuamus ad Dominum. Sacerdos inclinatus manibus iunctis: Deo ac Domino nostro Iesu Christo filio Dei, qui est in cælis, dignas laudes, dignasque gratias referamus: & dicens hæc postrema verba, attolit manus in altum, Respondet Chorus: Dignum & iustum est. Sacerdos: Dignum & iustum est, &c. Sequitur enim longa & deuota illatio.

Sanctus, Sanctus, Sanctus.

Postea dicitur sanctus, ferè more nunc vsitato.

Post duas orationes, Consecratio verbi-
iam vsitatis.

Deinde post duas orationes breues, fit consecratio iisdem omnino verbis, quibus hodiè vtitur Ecclesia.

Eleuatio Eucharistiæ.

Mox eleuatur sacrosancta Eucharistia.

Dein-

Deinde dictis duabus orationibus, altera
corporis Domini eleuatio.

Postea dictis duabus orationibus succinctis, sacerdos accipit corpus Domini de patina, & ponit super calicem apertum, ut hodiè quoque fit, ac dicit alta voce. Dominus sit semper vobiscum, Respond. & cum spiritu tuo. Sacerdos: fidem quam corde credimus, ore dicamus: & eleuat secundo corpus Christi, ut videatur à populo.

Symbolum fidei Nicenæ.

Mox cantatur symbolum fidei ita ut est in Concilio Niceno. Consentit in hoc Isidor. c. 16.

Fractio Eucharistiæ.

Quod dum fit, Sacerdos frangit Eucharistiam per medium, & ponit dimidiatam partem in patina, & ex altera parte facit Tol. 3. c. 2. quinque particulas, ex altera ferè quatuor, Deinde ponit omnes simul in patina in modum crucis. Constanti nopolitan. symbol. me minit.

Particularum Eucharistiæ nomina.

Habetque quæque particula nomen. Quinque priores partes, dicuntur, Corporatio, Natiuitas, Circuncisio, Apparito, Passio: quatuor reliquæ, Mors, Resurrectio, Gloria, Regnum.

Memoria viuorum.

Postea digitis super calicem accuratè purgatis, & cooperto calice, facit memento pro viuus, (ut ipsorum more loquar.)

Oratio Dominica.

Mox dicitur Oratio Dominica ad hunc modum: Verbum patris, quod caro factum est, ut habitares in nobis, præsta nobis Eodem loco orat. Dominic. constituit Concil. Tol. 4. c. 9. & Isidor. c. 15. ut qui te venisse credimus, ab'omni peccatorum contagione quum præceptionis tuæ oraculis proclamauerimus, liberemur in terris. Pater noster qui es in cælis, R. Amen. Et eodem modo respondetur ad singulas petitiones, præterquam ad illam, Pa- nem nostrum &c. ad quam respondetur, quia tu es Deus. vbi septi. nam hanc orationem nuncupat.

Embolis orationis Dominicæ.

Deinde dicit orationem deuotissimâ, quæ incipit: Liberati à malis &c. & tundendo pectus, dicit, pone Domine finem peccatis. Immissio duarum particularum in calicem.

M m m m 4 Qua

Coniun-
tionis hu-
ius memi-
nit Conc.
Tol. 4. c. 17
Benedictio
nē hoc lo-
co fieri cō-
tēdit Con-
cil. Tolet 4
c. 17. & ag-
noscit Ibi-
dor. c. 17.

Qua finita, acceptam particulam quæ dicitur regnum, præ-
missa oratione, ponit super calicem: mox addita alia, immittit
in illum.

Benedictio populi.

Post hæc dicit: Humiliate vos benedictioni, & certis qui-
busdam formulis benedicit populo.

Memoria defunctorum.

Mox fit secundum memento (vt sic loquar) pro defunctis.

Perceptio corporis & sanguinis Domini,

Quo peracto, recipit corpus & sanguinem Domini cum qui-
busdam deuotis precationibus.

Cantus chori inter communicandum.

Atque interim cantatur à choro, Gustate & videte quàm
suauis est Dominus &c.

Antiphona post communionem.

Absoluta communionem, cantatur Antiphona, Refecti Chri-
sti corpore &c.

Oratio post communionem.

Et libro in sinistrum altaris cornu translato, dicit sacerdos
orationem: in cuius fine respondetur, Amen.

Conclusio orationis.

Deindè sacerdos. Per misericordiam tuam Deus noster
qui es benedictus, & viuus, & omnia regis in secula seculorum
Respondetur. Amen.

Salutatio ad populum.

Dominus sit semper vobiscum, Responsio, Et cum spiritu
tuo.

Vox diaconi: Solemnia completa sunt.

Posteà presbiter vel diaconus, Solemnia completa sunt in no-
mine Domini nostri Iesu Christi, votum nostrum sit acceptum
cum pace. Responsio: Deo gratias.

Nulla conuersio sacerdotis ad populum.

Quandiu sacris operatur Sacerdos, nunquam se conuertit
ad populum.

Qui-

Quibusdam vsitatum in Eleuatione Eucharistiæ:
Videte in quem creditis.

Frater Ioannes Laziarelus Cælestinus, in Epitome vniuersa-
lis historiae mentionem fecit huius sacrificandi ritus, sed paucis
vb̄ illud addit, quòd vb̄ leuatur Eucharistia, diaconus catnat
alta voce: Videte in quem creditis, sed hoc in Hispanijs non ser-
uatur.

D. GREGORII MAGNI LXV. PAPAE RO-
MANI, MISSARVM SOLENNIA ET
EARVM RITVS.

Ecclesiarum dedicatio cum Reliquijs Sanctorum &
Missarum solennijs.

Prætereà (inquit Ioannes diaconus in eius vita) cum Arriano Ioã. diacō.
rum basilica in regione vr̄bis huius, quæ Suburra dicitur, clau- Vit. D. Gre.
sa vsque ad Gregorij Pontificatûs tempora remansisset, placu- l. 2. c. 31.
it ei vt in fide catholica, introductis illuc beati Stephani & S. * Agathæ.
Agnētis martyrum reliquijs, dedicari debuisset, quod factum
est.

Nam cum magna populi multitudine Gregorius laudes
canendo proueniens, basilicam præfatam ingressus est. Cum-
que venerabilis Pontifex iam solennia missarum celebraret,
&c.

Missarum celebritas.

Eisdem verò (inquit ipse D. Gregorius ad Alexandrum &
Antiochenum Episcopos) responsales, quia hoc omninò humi Greg. Re-
liter precabantur, Missarum solennia mecū celebrare feci: quia gist. epist.
sicut & serenissimo Domino Imperatori nostro intimare stu- l. 6. c. 196.
dii, responsales fratris & confacerdotis nostri Cyriaci mihi cō-
municare debuerunt, quia auctore Deo, in elationis errorem
non cecidi. Meus verò diaconus, cum prædicto fratre nostro
Cyriaco, Missarum solennia celebrare non debet.

Quotidianæ Missæ in veneratione
Martyrum.

Nnnn

San-

Ibid. l. 7. c. 29. Sanctissima (inquit idem alibi) vestra beatitudo scribere studuit, ut cunctorum martyrum gesta, quæ pro memoriæ Constantini temporibus ab Eusebio Cæsariensi collecta sunt, transmitti debeamus. Sed hæc neque si collecta sunt, neque si sint, ante vestræ beatitudinis scripta cognoui. Ago ergo gratias, quia sanctissimæ vestræ doctrinæ scriptis eruditus, cœpi scire quod nesciebam. Præter illa enim quæ in eiusdem Eusebij libris de gestis sanctorum martyrum continentur, nulla in archiuo huius nostræ Ecclesiæ, vel in Romæ vrbis bibliothecis esse cognoui, nisi pauca quædam in vnius codicis volumine collecta. Nos autem penè omnium martyrum distinctis per dies singulos passionibus, collecta in vno codice nomina habemus, atque quotidianis diebus, in eorum veneratione Missarum solennia agimus. Non tamen in eodem volumine, quis qualiter sit passus, indicatur, sed tantummodò nomen, locus, & dies passionis ponitur.

Missarum solennia in stationibus per Basilicas Martyrum, & verba solennia in administratione Corporis Domini.

Ioan. Diac. vbi suprâ l. 2. c. 18. Stationes (inquit Ioannes Diaconus) per Basilicas, vel beatorum martyrum cœmeteria secundum quod hæctenus, plebs Romana quasi eo viuente certatim discurrit, sollicitè ordinauit: per quas & ipse simul discurrens, dum adhuc eloqui præualeret, viginti homilias Euangelij coram Ecclesia diuerso tempore declamauit: reliquas verò eiusdem numeri dictauit quidè, sed lassescè stomacho, læguore continuo, alijs pronuciandis cõmisit.

Ibid. c. 41. Et rursum miraculum quoddam recensens: Matrona quædam B. Gregorio per stationes publicas Missarum solennia celebranti, solitas oblationes obtulerat. Cui post, mysteria traditurus, cum diceret, Corpus domini nostri Iesu Christi conseruet animam tuam, lasciuia subrisit. Ille verò continuo dexteram ab eius ore conuertens, partem illam Domini corporis super altare deposuit: expletis verò Missarum solennijs, matronam comram populo inquisiuit: quam obrem, corpus Dominicum sumptura,

ptura, ridere præsumpserit. At ille diu musitans, tandem prorupit: Quia panem, inquiens, quem proprijs manibus me fecisse cognoueram, tu corpus Dominicum perhibebas. Tunc Gregorius pro incredulitate mulieris, cū tota plebe se in orationem prostrauit: & post paululū surgens, particulam panis, quam super altare posuerat, carnem factā reperit, quam coram cunctis incredulæ matronæ demonstrans, ad credulitatis gratiam tam illam reuocare potuit, quàm totum populū confirmare curauit. Rursum itaq; in orationem cum eisdem prostratus, carnis frustum, in panis primordia reformauit.

Cantus Missarum, & Schola Cantorum ab ipso instituta.

Deindè (inquit idè) in domū Domini more sapientissimi Salomonis, propter Musicæ compunctionè dulcedinis, Antiphonarum centonam cantorum studiosissimus nimis vtiliter compilauit, scholam quoq; cantorum, quæ hæctenus eisdem institutionibus in sancta Romana Ecclesia modulatur, constituit. Ibid. c. 6.

Et paulo post, indicans quomodò in Gallias & Germanias cantus ille diffusus sit: Huius (inquit) modulationis dulcedinè inter alias Europæ gentes Germani seu Galli dicere, crebroque rediscere insigniter potuerunt: incorruptam verò, tam leuitate animi, quia nonnulla de proprio Gregorianis cantibus miscuerunt, quàm feritate quoque naturali, seruare minimè potuerunt. Alpina siquidem corpora vocum suarum tonitruis altisonæ perstreptentia, susceptæ modulationis dulcedinem propriè non * resultant: quia bibuli gutturis barbara feritas, dum inflectionibus & repercussionibus mitem nititur edere cantilenam, naturali quodam fragore, quasi plaustra per gradus confusè sonantia, rigidas voces iactat, sicque audientium animos, quos mulcere debuerat, exasperando magis ac obstrependo conturbat. Ibid. c. 7.

Ac deinde: Hinc est, quòd huius Gregorij tempore, cum Augustino tunc Britannias adeunte, per Occidentem quoque Romanæ institutionis cantores dispersi, barbaros insigniter Ibid. c. 8.

docuerunt. Quibus defunctis, Occidentales Ecclesiæ ita susceptum modulationis organum vitiârunt; vt Ioannes quidem Romanus Cantor cum Theodoro eque ciue Romano, sed Eburaci archiepiscopo, per Gallias in Britâniâ à * Vitelliano sit pre-
 * Vitalia- fule destinatus: qui circumquaque positarum Ecclesiarum filios ad pristinam cantilenæ dulcedinē reuocans, tam per se quàm
 no os ad discipulos suos, multis annis doctrinæ Romanæ regulam conseruauit.

Ibidē c. 9. Consequenter: Sed & Carolus noster patricius, rex autem Francorum, dissonantia Romani & Gallicani cantûs Romæ offensus, cum Gallorum procacitas cantû à nostratibus quibusdam nenijs argumentaretur esse corruptum, nostrique è diuerso authenticum Antiphonarum probabiliter ostentarent, interrogâsse fertur quis inter riuum & fontem limpidiorem aquam
 * conferre * conseruare soleret: respondentibus fontem, prudenter adiecit: Ergò & nos, qui de riuo corruptam lympham vsque hæc-
 tēnus bibimus, ad perennis fontis necessè est fluentia principalia recurramus. Mox itaque duos suorum industrios clericos, Adriano tunc Episcopo dereliquit: quibus tandem satis eleganter instructis, Metensem Metropolim ad suauitatem modulationis pristinè reuocauit: per quam illam totam Galliam suam correxit.

Ibidē c. 10. Denique: Sed quum multa post tempora defunctis his, qui Romæ fuerant educati, cantum Gallicanarum Ecclesiarum à Metensi discrepare prudentissimus regum vidisset, ac vnumquemque ab alterutro vitiatum cantum iactantem aduerteret. Iterum (inquit) redeamus ad fontem. Tunc regis precibus, sicut hodieque quidam veridicè astipulantur, Adrianus Papa permotus, duos in Galliam cantores emisit: quorum iudicio, rex omnes corrupisse dulcedinem Romani cantûs leuitate quadam cognouit. Metenses verò sola naturali feritate paululùm dissonare peruidit. Denique vsque hodiè quantum Romano cantui Metensis cedit, tantum Metensi cedere Gallicarum Ecclesiarum Germaniarumque cantus, qui puram veri-

veritatem diligunt, comprobant. Hæc ergò per anticipationem retulerim; nè indiscussam Gallorum leuitatem videar præterisse.

Eodem pertinet illud VValafradi * Strabonis: Traditur Vualaf. de denique beatum Gregorium, sicut ordinationem Missarum, & reb. Eccl. Confecrationum; ita etiam cantilenæ disciplinam, maxima ex c. 22. parte in eam, quæ hæc tēnus, quasi decentissima obseruatur, dispositionem perduxisse, sicut & in capite Antiphonarij commemoratur.

Et illud eiusdem: Ordinem autem cantilenæ, diurnis seu nocturnis horis dicendæ Beatus Gregorius plenaria creditur
 ibidem. ordinatione distribuisse, sicut & suprâ de sacramentorum diximus libro.

Antiphonæ in vnum volumen ab ipso editæ, quod
 Antiphonarium inscripsit, seu librum
 Gradualem.

Huc imprimis pertinet, quod ex Ioanne diacono & VVala- ibidem. lafrido modò citauimus, & præsertim illud: Quum multi ante, siue post eū, Orationes, Antiphonas, vel Responsorialia composuerint.

Deindè illud Bernonis Augiensis: Notandum vt sicut san- Berno Aug. tum Gregorium, quicumque has vel has cantilenas composuif- gienf. de set, libri sacramentorum, & Antiphonarum: ita & B. Hieronymum credimus ordinationem Lectionarij. Miss. c. 1.

Item illud Micrologi: Nam & S. Hieronymus in libro Co- Microl. de mitis ita ordinavit, cuius libri ordinem & S. Gregorius diligenti- Eccl. ob- simè obseruauit, siue dum lectionibus & Euangelijs seru. c. 31. Missales orationes in sacramentario adaptaret, siue dum Antiphonas ex eisdem Euangelijs, quàm plurimis diebus in Antiphonario articularet.

Plura huc pertinentia requiret Lector in Tomi 2: Prolegomenis.

Kyrie eleyson, à Græcorum Ecclesia in Romanam translatum.

Nnn n 3

Kyrie-

Kyrie eleyson autem (inquit ipse D. Gregorius ad Ioannem Syracusanum) nos neque diximus, neque dicimus, sicut à Græcis dicitur: quia in Græcis simul omnes dicunt: apud nos autem à clericis dicitur, à populo respondetur, & totidem vicibus etiam Christe eleyson dicitur, quod apud Græcos nullo modo dicitur. In quotidianis autem Missis alia quæ dici solent, tacemus: tantummodò Kyrie eleyson, & Christe eleyson dicimus, ut in his deprecationis vocibus paulò diutiùs occupemur.

Subdiaconorum vestitus in Missa.

Ibidem. Subdiaconos autem (inquit ibidè) ut spoliatos procedere facerem, antiqua consuetudo Ecclesiæ fuit. Sed placuit cuidam nostro Pontifici, nescio cui, qui eos vestitos pcedere præcepit. Nam vestræ Ecclesiæ, nunquid traditionem à Græcis acceperunt? Vndè habent ergò hodiè ut subdiaconi lineis in tunicis procedant, nisi quia hoc à matre sua Romana Ecclesia perceperunt?

Orationes missæ Gelasianæ cum alijs in vnum volumen compositæ, quod Sacramentarium inscripsit.

Ioã. Diac. Vir. D. Greg. l. 2. c. 17. Sed ad Gelasianum codicem (inquit Ioannes Diaconus) de Missarum solennijs, multa subtrahens, pauca conuertens, nonnulla adiiciens, pro exponendis Euangelicis lectionibus in vnius libri volumine coarctauit.

*Vualaf. lo. co. cit. * incerta.* Ad quem locum alludens VValafridus * Strabo: Et quia (inquit) tam incertis authoribus, multa videbantur * inserta, & sensus integritatem non habentia, curauit beatus Gregorius rationabilia quæque coadunare, & seclusis his, quæ vel nimia vel inconcinna videbantur, composuit librum, qui dicitur Sacramentorum, sicut ex titulo eius manifestissimè declaratur: In quo si aliqua inueniuntur ad hunc sensum claudicantia, non ab illo inserta, sed ab alijs minnùs diligentibus, postea credenda sunt superaddita.

Item Berno Augiensis loco citato suprà de Gelasio papa.

Lectio

Lectio Apostolica & Euangelica.

Pertinet huc illud, quod suprà adduximus de consonantia Lectionarij D. Hieron. cū Antiphonario D. Greg. ex Micrologo.

Item illud, ubi eorundem mentione facit, Bernonis: Viginti tres post Pentecostes octauas, hebdomadæ computantur, ita còcordes, ut aliquando omnis cantus videlicet Antiphonarum (quæ dicuntur Introitus) Gradualium, offertoriorum, cõmunionum, cum lectionibus Apostolicis & Euangelicis ita conueniat, ut velut quoddam organum, distantis inter se vocis concordem Symphoniam reddat.

Illud quoque dicti Micrologi: Sciendū autem quòd Sancti Gregorius ita Ecclesiastica ordinavit officia, ut prima oratio in Missa, officio, lectioni, & Euangelio semper concordet: sicut in omnibus solennitatibus deprehendi potest.

Alleluja etiam extra Paschale tẽp̃pus.

Speculat huc, quod supra allegauimus, D. Gregorij ex prædicta epistola ad Ioannem Syracusanum, sub D. Damaso Papa.

Nominum Episcoporum ad altare recitatio, partim iam intermissa.

Quod autem scripsistis, (inquit ad Constantium Mediolanensem Episcopum) quia scandalizantur plurimi eorum, quia fratrem & coepiscopum nostrum Ioannè Rauennatis Ecclesiæ inter Missarum solennia nominetis, requirenda vobis consuetudo antiqua est: & si consuetudo fuit, modò à stultis hominibus reprehendenda non est. Si vero consuetudo nõ fuit, fieri nõ debet, vndè quibusdam scandalum moueri possit: tamen sollicitè perquirere studui, si idem Ioannes frater & coepiscopus noster vos ad altare nominet, quod minimè dicunt fieri. Et si ille vestri nominis memoriam non facit: quia necessitas cogat, ignoro, ut vos illius faciatis.

Greg. Reg. l. 4. c. 37.

Canonis Missæ apud ipsum mentio.

De hoc igitur (inquit idem ad Vitale defensorem) quod scripsisti fratrem & coepiscopum nostrum Ianuarium tempore quo sacrificium celebrat, tantam pati frequenter angustiam, ut vix

Ibidem. l. 11. c. 16.

Nnn 4

post

post longa intervalla, ad locum Canonis redire valeat quem reliquit, atque ex hoc multos dubitare, si communionem debeant de eius consecratione percipere: admonendi sunt, ut nullatenus pertimescant, sed cum omni fide & securitate communicent, quia a gratitudo personæ, sacri mysterij benedictionem nec mutat nec polluit. Secretus tamen omninò frater noster hortandus est, ut quoties aliquam molestiam senserit, non procedat, nè ex hoc se & despiciendum præbeat, & infirmorum animis scandalum faciat.

In Canone ab ipso additum illud,
Diesq; nostros.

In Canone (inquit Ioannes Diaconus) apposuit: Diesque nostros in tua pace dispone, atq; ab æterna damnatione nos eripe, & in electorum tuorum iubeas grege numerari.

Quod repetitur ad verbum à Vener. Beda hist. Angl. Eccl. l. 2. c. 2. Alcuino de diuin. offic. Amalar. l. 3. de eccl. officijs c. 25. Sigeberto ad ann. Domini 592. Mariano Scoto l. 2. hist. & Micrologo c. 2.;

Latiùs autem id prosequitur Valafridus * Strabo: Gregorius verò (inquit) de quo superius sæpiùs fecimus mentionem, augmentavit in precatione canonis, Diesq; nostros in tua pace disponas. Vbi quidam volunt intelligi, totam ab eo loco Canonis consequentiam, usque in finem, per illum fuisse compositam. Cui sensui repugnare videtur, quod passio Domini, quam Alexander eidem precationi inseruit, post hos versus habetur. Vnde nonnulli credunt, non ampliùs Gregorium, quàm illas tres petitiones, id est, pro pace temporum, & ereptione ab æternis supplicijs, & consortio sanctorum obtinendo, prioribus superaddidisse statutis.

Et Berno Augiensis: Attamen ipsum Canonem non vnus solus totum composuit, sed per tempora aliud aliud interposuit vel adiecit, sicut de hoc sanctissimo papa legimus: In Canone apposuit: Diesque nostros in tua pace dispone, &c.

Immo-

Ioan. Diac.
Vit. D.
Greg. l. 2.
c. 18.

Valfr. de
reb. eccl.
c. 22.

Bern. Aug.
de Miss. c. 1.

Immolatio corporis & sanguinis Domini.
& in ea Angelorum præsentia.

Debemus igitur (inquit D. Gregorius) quotidianas carnis Gregor. eius & sanguinis hostias immolare. Hæc namque singulariter dialog. l. 4. victima ab æterno interitu animam saluat, quæ illam nobis mortem vnigeniti per mysterium reparat, qui licet resurgens à mortuis, iam non moritur, & mors ei vltra non dominabitur, tamen in semetipso immortaliter atq; incorruptibiliter viuens pro nobis iterum in hoc mysterio sacræ oblationis immolatur. Eius quippe ibi corpus sumitur, eius caro in populi salutem partitur, eius sanguis non iam in manus infidelium, sed in ora fidelium funditur. Hinc ergò pensemus, quale sit pro nobis hoc sacrificium, quod pro absolutione nostra passionem vnigeniti filij semper imitatur. Quis enim fidelium habere dubium possit in ipsa immolationis hora, ad sacerdotis vocem cælos aperiri, in illo Iesu Christi mysterio angelorum choros adesse, summis ima sociari, terrena cælestibus iungi, vnum quoque ex visibilibus atque inuisibilibus fieri?

Ad Missam Oratio Dominica Romæ quod
que dici statuta.

Orationem ante Dominicam (inquit idem ad Ioannem Syracusanum) idcirco mox post precem dicimus: quia mos Apostolorum fuit: ut ad ipsam solummodò orationem, oblationis hostiam consecrarent. Et valde mihi inconueniens visum est, ut precem quam scholasticus composuerat, super oblationem diceremus, & ipsam traditionem quam redemptor noster composuit, super eius corpus & sanguinem non diceremus. Sed & Dominica oratio apud Græcos ab omni populo dicitur: apud nos autem à solo sacerdote. In quo ergò Græcorum consuetudines secuti sumus, qui aut veteres nostras reparauimus, aut nouas & vtilis constituimus, in quibus tamen alios comprobamur imitari?

Sacrificia pro defunctis.

Vnde itaque (inquit se dixisse cuidam Præposito monaste-

Oooo rij) ab

Idem Re-
gist. l. 7. c.
63.

Fortassi
alludit ad
Musæum
Masylien-
sem presbi-
terum qui
scholasti-
co sermo-
ne scripsit
librum sa-
cramento-
rum. vti ha-
betur su-
pra sub D.
Petro Pa-
pa.
Idem dial.
Greg. l. 4.
c. 50.

rij) ab hodierna die diebus triginta continuis offerre pro eo (loquitur de defuncto Antistite) sacrificiū stude, vt nullus omnino prætermittatur dies, quo pro absolutione illius, hostia salutaris non offeratur.

Ibid. c. 57.

Et rursus, de Agatho agens, Panormitano Episcopo, Quāque (inquit) die tertio Episcopus nautam qui ab eo abreptus in carabo fuerat, in nulla maris parte videret apparere, vehementer afflictus, mortuum credidit. sed per obsequium charitatis, viuo vnum quod mortuo debebat, impendit, & omnipotenti Deo pro absolutione eius animæ offerre sacrificium victimæ salutaris iubet.

Ac paulopost: Quod scilicet Episcopus audiens, requisit diem, atq; illum fuisse diē reperit, quo pro eo presbiter in Oltica insula Deo omnipotenti hostiā sacræ oblationis immolauit.

Super quibus hanc tandem suam sententiam profert: Idcirco credo, quia hoc tam apertè cum viuentibus ac nescientibus agitur, vt cunctis hæc agētibus ac nesciētibus ostendatur: quia si insolubiles culpæ non fuerint, ad absolutionem prodesse, etiā mortuis victima sacræ oblationis possit. Sed sciēdum est, quia illis sacræ victimæ mortuis profunt, qui hic viuendo obtinuerunt: vt eos etiam post mortem bona adiuuent, quæ hic pro ipsis ab alijs fiunt.

Supercorpora SS. Petri & Pauli, quotidiana sacrificia ab eo instituta.

Ioan. Diacon. vit. c. 20. Supercorpora autem (inquit Ioan. Diacon.) beatorum Petri & Pauli Apostolorum, Missarum solennia celebrari decreuit, acquisitis numerosissimis oliuetis, quorum summam in tabulis marmoreis pro foribus eiusdem basilicæ adnotauit, luminaria superaddidit, officia sedula deputauit.

Quod repetitur à Beda & Sigeberto, alijsque supra citatis Patribus & historicis.

Greg. Re. gift. init. l. 2. Litanea maior, cū sacris mysterijs ab ipso recēs cōstituta. Solennitas (inquit D. Gregorius in ipsa charta institutionis) annuæ deuotionis nos, filij dilectissimi, admonet, vt litaneam quæ

quæ maior ab omnibus appellatur, sollicitis ac deuotis debeamus, auxiliante Domino, mentibus celebrare: per quam à nostris excessibus, eius misericordiæ supplicantes purgari aliquatenus mereamur. Considerare etenim nos conuenit, dilectissimi, quam varijs, continuisque calamitatibus, pro nostris culpis atq; offensionibus affligamur, & qualiter celestis pietatis nobis subindè medicina subueniat. Sexta igitur feria veniente, à titulo B. Laurentij martyris, qui appellatur Lucinæ, egredientes ad B. Petrum Apostolorum principem, Domino supplicantes, cum hymnis & canticis spiritualibus properemus, vt ibidem sacra mysteria celebrantes, tam de antiquioribus, quam de præsentibus beneficijs pietati eius, in quantum possumus, referre gratias mereamur.

Missæ in monasterijs fieri non prohibeantur.

Agapitus (inquit idem D. Gregorius) Abbas insinuauit, quod Greg. Re. in eius monasterio Missas celebrari prohibeatis, sepeliri etiam giftr. l. 1. c. ibidem mortuos interdicatis. Quod si ita est, à tali vos hortamur inhumane suspendi: & sepeliri ibidem mortuos, vel celebrari Missas, nulla vterius habita contradictione permittatis: nè denuò querelam de his quæ dicta sunt, prædictus vir venerabilis * Agapitus deponere compellatur.

Pallio non nisi intrà Missarum solennia vtatur Archiepiscopus.

Proindè (inquit ad Syagrium Augustudunensem Episcopum) secundum postulationis tuæ desiderium, pallij te vsu, quod intrà Ecclesiam tuam habere debeas: ad sacra tantum Missarum solennia celebranda, Deo auctore, præuidimus honorandum. Ibid. l. 7. c. 112.

Vt D. Leandro Hispalensi Episcopo: Præterea ex benedictione B. Petri Apostolorum principis pallium vobis transmifimus ad sola Missarum solennia vtendum. Ibid. c. 126.

Item Maximo Salonitano: Itaque pallium ad sacra Missarum solennia vtendum ex more transmifimus, cuius vos volumus per omnia genium vendicare. Huius enim indumenti honor, humilitas atque iustitia est. Ibid. c. 129.

Ibid l. 12. c. 15. Denique D. Augustino Anglorum Episcopo : Quia noua Anglorum Ecclesia, ad omnipotentis Dei gratiam, eodem Domino largiente, & te laborante, perducta est, vsum tibi pallij ad sola Missarum solennia agenda concedimus.

Quandò pollutio nocturna celebrationem sacrorum mysteriorum impediatur.

Idē Quæst. ad Aug. Angl. epif. c. 11. Quæro etiam (inquit D. Augustinus Anglorum Episcopus ad D. Gregorium scribens) si post illusionem, quæ per somnum solet accidere, vel corpus Domini quilibet accipere valeat: vel si sacerdos sit, sacra mysteria celebrare?

Respondet D. Gregorius: Hunc quidem testamentum veteris legis, sicut in superiori capitulo iam diximus, pollutum Domino dicit, & nisi lotum aqua, etiam vsque ad vesperam intrare Ecclesiam non concedit. Quod tamen aliter populus spiritualis sub eodem intellectu accipiet quem præfati sumus: quia quasi per somnium illuditur, qui tentatus immunditia, vanis imaginibus in cogitatione inquinatur. Sed laudus est aqua, ut culpas cogitationis lachrymis abluat. Et nisi prius ignis tentationis recesserit, reum se quasi vsque ad vesperum cognoscat. Sed est in eadem illusionem valde necessaria discretio, quæ subtiliter pensari debet, ex qua re accidat menti dormientis. Aliquando enim ex crapula, aliquandò ex naturæ superfluitate vel infirmitate, aliquandò ex cogitatione contingit. Et quidem cum ex naturæ superfluitate vel infirmitate euenerit, omnimodò hæc illusio non est timenda: quia hanc animus nesciens per tulisse magis dolendus est, quam fecisse. Cum verò ultra modum appetitus gulæ in sumendis alimentis rapitur, atque idcirco humorum receptacula grauantur, habet exindè animus aliquem reatum, non tamen vsque ad prohibitionem percipiendi sacri mysterij, vel Missarum solennia celebrandi, cum fortassè aut festus dies exigit, aut exhiberi ministerium pro eo, quod sacerdos alius in loco deest, ipsa necessitas compellit. Nam si ad, sunt alij, qui implere ministerium valeant, illusio per crapulam facta, à perceptione sacri mysterij prohibere non debet, sed ab immo-

immolatione sacri mysterij abstinere, vt arbitror, humiliter debet: si tamen dormientis mentem, turpis imaginatio non cufferit.

D. CASSII NARNIENSIS EPISCOPI MISSAE QUOTIDIANAE.

Vir (inquit idem) vitæ venerabilis Cassius Narniensis Episcopus qui quotidianum offerre consueuerat Deo sacrificium, seque in lachrymis inter ipsa sacrificiorum arcana mactabat, mandatum Domini per cuiusdam sui visionem presbyteri suscepit dicens: Age quod agis, operare quod operaris, non cesset pes tuus, non cesset manus tua, natali Apostolorum venies ad me, & retribuâ tibi mercedem tuam. Qui post annos septem ipso natalitio Apostolorum die, cum Missarum solennia peregrisset, & mysteria sacrae communionis accepisset, è corpore exiit.

Quem locum citat Valafridus, * Strabo, vt probet quotidianum etiam hac ætate sacrificium, l. de Eccl. reb. c. 20.

CONCILII TOLETANI III. CANONES CIRCA DIVINA OFFICIA.

Omnibus diebus Dominicis Symbolum Constantinopolitanum recitetur.

Pro reuerentia (inquiunt Patres) sanctissimæ fidei, & propter corroborandas hominum inualidas mentes, consultu pijsissimi & religiosissimi Reccaredi regis constituit Synodus, vt per omnes Ecclesias Hispaniæ & Galliciæ secundum formam orientalium Ecclesiarum, Concilij Constantinopolitani, hoc est, centum quinquaginta Episcoporum symbolum * fieri recitetur. Concil. Tolet. 3. c. 2.

Idque ante Orationem Dominicam.

Et priusquam Dominica dicatur oratio, voce clara populo.

Oooo 3 lo præ-

lo prædicatur, quo & fides vera manifestum testimonium habeat, & ad Christi corpus & sanguinem prælibandum, pectora populorum fide purificata accedant.

In sanctorum solennitatibus, officijs diuinis inuigilent populi, non saltationibus & turpibus canticis.

Eiusd. coc. c. 73. Exterminanda (inquiunt iidem) omninò est irreligiosa consuetudo, quam vulgus per Sanctorum solennitates agere consuevit. Populi qui debent officia diuina attendere, saltationibus & turpibus inuigilant canticis, non solum sibi nocentes, sed & religioforum officijs. Hoc etenim, ut ab omni Hispania depellatur, sacerdotum & iudicum, à concilio sancto, curæ committitur.

SYNODI ROMANAE I. SVBD. GREGORIO
PAPA DECRETVM, DE MINISTRORVM
ALTARIS DISTINCTIS OFFICIIS.

Concil. Rom. i. sub Greg. papa c. 1. In sancta hac (inquit D. Gregorius cum Episcopis 25.) Romana Ecclesia, cui diuina dispensatio præesse me voluit, dudum consuetudo est valdè repræhensibilis exorta, ut quidam ad sacri altaris ministerium cantores eligantur, & in diaconatus ordine constituti, modulationi vocis inserviant, quos ad prædicationis officium, & eleemosynarum studium vacare cõgruebat. Vndè fit plerumque ut ad sacrum ministerium, dum blâda vox quæritur, quæri cõgrua vita negligatur: & cantor minister Deum moribus stimulet, cum populum vocibus delectat. Qua de re præsentis decreto constituo, ut in sede hac sacri altaris ministri cantare non debeant, solumque euangelicæ lectionis officium inter Missarum solennia exoluant. Psalmos verò ac reliquas lectiones conseo per subdiaconos vel, si necessitas exigit, per minores ordines exhiberi. Si quis autem contra hoc decretum meum venire tentauerit, anathema sit. Et responderunt omnes, Anathema sit.

D. AVGVSTINI ANGLORVM APOSTOLI,
APVD ILLOS MISSARVM ACTIO.

Erat

Erat autem (inquit ven. Beda) prope ipsam ciuitatem, ad orientem Ecclesia, in honorem S. Martini antiquitus facta, dum adhuc Romani Britaniam incolerent. In qua regina, quæ Christianam fuisse prædiximus, orare consueuerat. In hac ergo, & ipsi primò conuenire, psallere, orare, Missas facere, prædicare, & baptizare cœperunt, donèc rege ad fidem conuerso, maiorem prædicandi per omnia, & Ecclesias fabricandi, vel restaurandi, licentiam acciperent.

APPENDIX QVAEDAM DE RITV MISSAE
SEPTIMI A CHRISTO IN-
CARNATO SECVLI.

Statueramus quidem sextum seculum atque ad eò D. Gregorij Papæ Pontificatum non excedere, verùm ad maiorem confirmationem ritus superscriptæ Mozarabæ Missæ, putauimus operæ precium aliquot Canones Conciliorum Toletani 4. & Bracarenfis, & D. Isidori Missam adijcere. Deindè velut coronidis loco, Sergij Papæ postremum Missæ Romanæ complementum, ex Sigeberto adiunximus.

CONCILII TOLETANI IIII. CANONES
CIRCA MISSARVM SOLENNITATEM.

Missarum idem ordo per Hispanias seruetur.

Post rectæ fidei (inquiunt D. Isidorus Hispalensis, & cæteri huius concilij patres) confessionem, quæ in sancta Dei Ecclesia prædicatur, placuit ut omnes sacerdotes, qui Catholicæ fidei vnitatem complectimur, nihil ultra diuersum aut dissonum in Ecclesiasticis sacramentis agamus, ne quælibet nostra diuersitas apud ignotos seu carnales schismatis errorem videatur ostendere, & multis existet in scandalum varietas Ecclesiarum. Vnus

Oooo 4 ergò

ergò ordo orandi atque psallendi, à nobis per omnem Hispaniam atque Galliciam conferuetur, vnus modus in Missarum solennitatibus, vnus in vespertinis officijs : nec diuersa sit vltra à nobis Ecclesiastica consuetudo, quia vna fide continemur & regno. Hoc enim & antiqui canones decreuerunt, vt vnaquæq; prouincia & psallendi, & ministrandi parem consuetudinem teneat.

Dominica oratio non tantùm diebus Dominicis, sed quotidie dicatur.

ibid. c. 9.

Nonnulli (inquiunt) sacerdotum in Hispanijs reperiuntur, qui Dominicam orationem, quam saluator noster docuit & præcepit, non quotidie, sed tantùm die Dominica dicant. Et quia sine intermissione vt oremus, Apostolus docuit, qualiter autem oremus, Christus præcepit, dicens : Cum autem oratis, dicite : Pater noster qui es in cælis : Quomodò ergò quotidie non dicitur, quod sine intermissione dici iubetur ? Nam in tantum quotidie hæc oratio dicenda est, quantum & ipse titulo vtitur, dum vocatur oratio quotidiana.

1. Thef. 5.
Matth. 6.

Ac paulò post : Quisquis ergò sacerdotum vel subiacentium clericorum, hanc orationem Dominicam quotidie aut in publico, aut in priuato officio præterierit, propter superbiam iudicatus, ordinis sui honore priuetur.

* mulctetur

Alleluia in Quadragesima non cantandum.

ibid. c. 10.

Item cognouimus (inquiunt) quosdam Hispaniæ sacerdotes, qui in Quadragesimæ diebus Alleluia decantant, præterquam in vltima hebdomada Paschæ, quod deinceps fieri interdiximus, statuentes, vt in omnibus prædictis Quadragesimæ diebus (quia tempus non est gaudij, sed mœroris) Alleluia non decantetur :

Post Apostolum statim Euangelium decantetur.

ibid. c. 11.

In quibusdam quoque (inquiunt) Hispaniarum Ecclesijs laudes post Apostolum decantantur, priusquam Euangelium prædicetur, dum canones præcipiant, post Apostolum non laudes, sed Euangelium annunciari. Præsumptio est enim, vt an-

vt ante ponantur ea, quæ sequi debeant. Nam laudes Euangelium sequuntur propter gloriam Christi, qua per idem Euangelium prædicatur. Circa omnes igitur sacerdotes hic ordo deinceps retineatur, excommunicationis pœnam suscepturis, qui hunc ordinem perturbauerint.

VValafr. de reb. eccl. c. 22.

De quo Canone sic pulchrè VValafridus & Strabo : Responforia (inquit) & Alleluia, quæ ante Euangelium cantantur, deinde adiuncta videntur, postquam Antiphonæ ad ingressum dici expirarunt, quæ & videntur prohibita canonibus Hispanorum, qui longo post tempore sunt constituti. In illis enim iubetur, nè aliquis hymnus, inter lectionem Apostolicam & Euangelium in ordine Missæ ponatur. Ex quo intelligitur, id aliquos tentasse tunc temporis, sed propter nouitatem rei, studium eorum nondum fuisse à quibusdam receptum. Quod tamen postea vsu Romano commendatum, ad omnes Latinorum peruenit Ecclesias.

Et Berno Augiensis : Postea (inquit) quum Gradalia, & Alleluia inter Apostolicam & Euangelicam lectionem cœperunt frequentari, Hispani quasi nouitate rei perculsi multum restiterunt, dicentes. In quibusdam Hispaniarum Ecclesijs &c. Veruntamen ex autoritate Romanæ Ecclesiæ, postea est constitutum, vt responforia & Alleluia canantur ante sanctum Euangelium.

Berno Aug. de Miss. c. 1

Hymnus trium puerorum in Missa Dominicis diebus & solennitatibus martyrum publicè decantetur.

Eiusd. cœc. Tol. 4. c. 13.

Hymnum quoque (inquiunt) iidem patres) trium puerorū, in quo vniuersa cœli terræque creatura Deum collaudat, & quem Ecclesia catholica, per totum orbem diffusa, celebrat, quidam sacerdotes in Missa Dominicorum dierum & in solennitatibus martyrum canere negligunt. Proinde sanctum Concilium instituit, vt per omnes Hispaniæ Ecclesias vel Galliciæ, in omnium Missarum solennitate idem in publico decantetur : communionem amissuri, qui & antiquam huius hymni consuetudinem, nostramque definitionem excefferint.

Pppp De

VValafr. c. cit. De quo Canone sic etiam VValafridus: In eiusdem loci concilio statutum est, ut etiam hymnus trium puerorum, ad Missam, omni Dominica in pulpito cantaretur. Quod Romani propter multiplicatam officiorum, non faciunt, nisi quatuor per annum diebus, quibus lectio XII. numerus adimpletur.

Bern. l. cit. Et Berno: Ijdem etiam in Toletano statuerunt Concilio, ut hymnus trium puerorum omni Dominico die, & in solennitatibus martyrum in pulpito decantetur: Quod tamen Romani minimè faciunt, nisi quater in anno, his sabbatorum diebus, qui pratitulantur, in duodecim lectionibus.

In fine Psalmorum: Gloria & honor dicatur, non Gloria, duntaxat.

Eiusd. c. 14. In fine (inquiunt) Psalmorum, non sicut à quibusdam hucusque Gloria patri, sed, Gloria & honor patri, dicatur, David Propheta dicente: Afferte Domino gloriam & honorem, & Ioannes Euangelista in Apocalypsi audiuit vocem caelestis exercitus, dicentem. Honor & Gloria Deo nostro sedenti in throno. At per hoc hæc duo sic oportet in terris dici, sicut in caelis resonant. Vvniuersis ergò ecclesiasticis hanc obseruantiam damus: nam quisquis præterierit, communionis iacturam habebit.

VValafr. de reb. eccl. c. 25. Quem canonem explicans etiam VValafridus * Strabo: Dicendum (inquit) de hymno, qui ob honorem sanctæ & unicæ Trinitatis officijs omnibus interseritur, cum à sanctis patribus aliter atque aliter ordinatum. * Nam Hispani (sicut superius commemorauimus, ita eum dici omnimodis voluerunt. Græci autem, Gloria patri & filio & spiritui sancto, & nunc & semper & in secula seculorum, Amen. Latini verò, eodem ordine & eisdem verbis hunc hymnum decantant, addentes tantum in medio, Sicut erat in principio. Pro quibus etiam particulis, quidam Græci minus sapientes, Latinos, proximis ante nos temporibus, calumnijs impetere conati sunt. Intelligimus tamen nos in hoc non errare. credita consempiternitate gloriæ patris & filij, & spiritus sancti: pariterque scientes, quòd Romani firmi-

missimi fidei seruatores, remotis cæteris compositionibus, hunc huius hymni tenorem non aliter susceperunt, nisi eum purum ab omni errore cognouerint: Affirmant siquidem multi, hymnum istum Niceni Concilij sacratissima sanctione promulgatum, ut omnibus officijs & orationibus intermixtus, & fidem coæternæ Trinitatis inculcet, & in singulis petitionibus ipsa confessio melius fauorem diuinæ exauditionis obtineat.

Benedictio populi post orationem Dominicam ante communionem fiat.

Nonnulli sacerdotes (inquiunt) post dictam Orationem Dominicam statim communicant, & postea benedictionem in populo dant: quod deinceps interdiximus: sed post orationem Dominicam & coniunctionem panis & calicis, benedictio in populum sequatur, & tunc demum corporis & sanguinis Domini sacramentum sumatur, eo videlicet ordine, ut sacerdos & Leuita ante altare communicent, in choro clerus, extra chorum populus.

BRACARENSIS CONCILII I. CANONES. DE MISSAE ORDINE.

Etiam ab Episcopis dicatur: Dominus sit vobiscum.

Item placuit (inquiunt Martinus Bracarensis & alij Patres) ut non aliter Episcopi, & aliter presbiteri populum, sed vno modo salutent, dicentes: Dominus sit vobiscum, sicut in lib. Ruth legitur, ut respondeatur à populo, Et cum spiritu tuo, sicut & ab ipsiis Apostolis traditum omnis retinet Oriens, & non sicut Priscilliana prauitas permutauit.

Eodem ordine Missæ ab omnibus celebrentur.

Item placuit, (inquiunt) ut eodem ordine Missæ celebrentur ab omnibus, quomodo Profuturus quondam huius Metropolitanæ Ecclesiæ Episcopus, ab ipsa Apostolicæ sedis auctoritate suscepit scriptum.

Isidor. de
diuin. offic
l. i. c. 7.

Antiphonæ.

Antiphonas (inquit D. Isidorus, suæ Ecclesiæ Missarum ritum explicans) Græci primùm composuerunt &c. vt supra D. Ambrosius.

Ibid. c. 8.

Responsoria.

Responsoria (inquit) ab Italis longo antè tempore sunt re-
perta: & vocata hoc nomine, quòd vno canente, chorus conso-
nando respondeat. Antè autem id solus quisque agebat, nunc
vnus interdum, interdum duo vel tres communiter canunt, cho-
ro in plurimis respondente.

Preces.

Ibid. c. 9.

Precibus (inquit) Dominum deprecari Christus nobis &
composuit & constituit. Ex hoc perducta est consuetudo Eccle-
siæ Dominum precibus exposcere contra egritudines animæ: &
vti precibus instar earum quas constituit Christus, quasque pri-
mum Græci cœperunt componere, quibus Domino supplica-
retur.

Indictio silentij per diaconum.

Ibid. c. 10.

Ideò & diaconus clara voce (inquit) silentium admonet, vt
siue dum psallitur, siue dum lectio pronunciat, ab omnibus
vnitas conseruetur, vt quod omnibus prædicatur, æqualiter ab
omnibus audiatur.

Silentium lectionum tempore & crucis consignatio.

Ibi paulò
prius.

Vndè oportet, (inquit) vt quandò psallitur, psallatur ab om-
nibus: cum oratur, oretur ab omnibus: cum lectio legitur, fa-
cto silentio, æque audiatur à cunctis. Nam & si tunc superue-
niat quisque cum lectio celebratur, adoret tantùm Deum, &
præsignata fronte, aurem sollicitè accommodet.

Lectionum ex vtroque Testamento
pronunciatio.

Lectio-

Lectiones (inquit) pronunciare, antiquæ institutionis esse, Ibid.
Iudæorum traditio docet. Natu & ipsi legitimis, præfinitisque
diebus, ex lege & Prophetis lectione in Synagogis vtuntur, &
hoc de veteri patrum institutione seruantes. Est autem lectio,
non parua audientium ædificatio.

Ac paulò post: Pronunciantur autem lectiones in Christi Ec- Ibid. c. 11.
clesijs de scripturis sanctis. Constat autem eadem sancta scri-
ptura ex veteri lege & noua.

Idque ex D. Hieronymi translatione.

De Hebræo autem (inquit) in Latinum eloquium tantum. Ibid. c. 12.
modò Hieronymus presbiter scripturas conuertit, cuius edi-
tione generaliter omnes Ecclesiæ vsque quaq; vtuntur pro eo
quòd veracior sit in sententijs, & clarior in verbis.

Laudum cantus id est, Alleluia.

Laudes, (inquit) hoc est, Alleluia canere, antiquum est He- Ibid. c. 13.
bræorum. Cuius expositio, duorum verborum interpretatio-
ne vel compositione consistit, hoc est, laus Dei.

Idque omni tempore præterquam Quadragesimæ
& ieiuniorum.

In Africanis (inquit) regionibus non omni tempore, sed Ibid.
tantùm Dominicis diebus, & Quinquaginta post Domini re-
surrectionem Alleluia cantatur, pro significatione futuræ resur-
rectionis & lætitiæ. Verùm apud nos secundum antiquam His-
paniarum traditionem, præter dies ieiuniorum vel quadrage-
simæ, omni tempore canitur alleluia. Scriptum est enim: Sem-
per laus eius in ore meo.

Est post vtramque lectionem.

Quòd verò (inquit) post consummatam psalmorum, siue le Ibid.
ctionum prædicationem Alleluia in fine cantatur, hoc in spem
futuri facit Ecclesia, significans post annunciationem regni cæ-
lorum, quæ in hac vita per vtrumque testamentum mundo præ-
dicatur, actionem nostram esse futuram, nisi in laude Dei. Sic
enim scriptum est. Beati qui habitant in domo tua. Domine, Psalm. 73.
in secula seculorum laudabunt te. Hinc est, quod & liber Psal-

Pppp 3 morum

670 LITVRGICON ECCLESIAE LATINAE
morum in laude concluditur, vt eadem post finem seculi laus
aeterna monstratur.

Offertoria.

Ibid. c. 14. Offertoria (inquit) quæ in sacrificiorum honore canuntur,
Eccl. 50. Ecclesiasticus liber indicium est, veteres cantare solitos, quan-
do victimæ immolabantur. Sic enim, Porrexit (inquit) sacerdos
manum suam in libationem, & libauit de sanguine vix, & fudit
in fundamento altaris odorem diuinum excelso principi:
Tunc exclamauerunt filij Aaron in tubis ductilibus, & sonue-
runt, & auditam fecerunt vocem magnam in memoriam coram
Domino. Nō aliter & nunc in sono tube, id est, vocis, prædicatio
ne cantus accendimur, simulque corde & opere laudes nomini
declamantes, iubilamus in altum, in illo scilicet vero sacrificio,
cuius sanguine saluatus est mundus.

Missæ & Orationes.

Ibid. c. 15. Ordo autem (inquit) Missæ vel orationum, & cæ. vt supra de
Missæ D. Petri.

Oratio primæ admonitionis.

Ibidem. Prima (inquit) ieiuniorum, Oratio, admonitionis est erga po-
pulum, vt excitentur ad orandum Deum.

Secunda inuocationis.

Ibidem. Secunda, (inquit) inuocationis ad Deum est, vt clementer
suscipiat preces fidelium, oblationemque eorum.

Tertia, pro viuus & defunctis.

Ibidem. Tertia autem (inquit) effunditur pro offerentibus, siue
pro defunctis fidelibus, vt per idem sacrificium veniam conse-
quantur.

Quarta, pro osculo pacis.

Ibidem. Quarta (inquit) post hæc inferitur pro osculo pacis, & charita-
te omnes reconciliati inuicem, digni sacramento corporis & san-
guinis Christi conficiantur, quia non recipit dissensionem cu-
iusquam Christi indiuisibile corpus.

Quinta, laudes Dei, in qua dicitur: Osanna
in excelsis.

Quinta

Quinta (inquit) inferitur illatio in sanctificatione oblationis,
in qua etiã ad Dei laudem terrestrium creatura, virtutumque cæ- Ibidem.
lestium vniuersitas prouocatur, & Osanna in excelsis, cantatur,
quod Salvatore de genere Dauid nascente, salus mundo vsq;
ad excelsa peruenerit.

Sexta Corporis & sanguinis Domini oblatio &
confirmatio.

Porro sexta (inquit) ex hinc succedit confirmatio sacramen Ibidem.
ti, vt oblatio quæ Deo offertur, sanctificata per spiritum sanctum,
corporis & sanguinis confirmetur.

Vltima oratio Dominica.

Harum (inquit) vltima est oratio, quã Dominus noster orare Ibidem.
discipulos suos instituit, dicens: Pater noster qui es in cælis.

Cur in sacrificio septem Orationes.

Hæ sunt itaque (inquit) septem sacrificij orationes, commen-
data Apostolica Euangelicaque doctrina, cuius numeri ratio
instituta videtur, vel propter septenariam sanctæ Ecclesiæ vni-
uersitatem, vel propter septiformem gratiæ spiritum, cuius do-
no ea quæ offeruntur, sanctificantur.

Symboli Niceni tempore sacrificij pro-
nunciatio.

Symbolum autem (inquit) quod tempore sacrificij populo Ibidem c. 16.
prædicatur, trecentorum decem & octo sanctorum patrum, col-
latione apud Synodum Nicenam est editum. Cuius veræ fidei
regula tantis doctrine mylterijs præcellit, vt de omni parte fidei
loquatur, nullaque penè sit hæresis cui per singula verba vel senten-
tias non respondeat. Omnes enim errorum impietates, perfidieque
blasphemias calcas, & ob hoc vniuersis Ecclesijs pari confesio-
ne à populo proclamatur.

Benedictio super populum.

Benedictione (inquit) dari à sacerdotibus populo, antiqua per Ibidem c. 17.
Moysen benedictio pandit & comprobatur, qua benedicere po-
pulos sub sacramento trine inuocationis iubetur. Ait enim
ad Moysen Dominus: Sic benedices populum meum, & ego Num. 6.

Pppp 4 bene-

benedicam illos. Benedicat te Dominus, & custodiat te, ostē-
datque faciem suam tibi, & misereatur tui. Conuertat Domi-
nus vultum suum ad te, & det tibi pacem. Amen.

SERGII PAPAE ROMANI LXXXV. MIS-
SAE ROMANAE COMPLEMENTVM.

Sigebert.
ad annum
Domini
688.

Ad Confractiōnem hostiæ: Agnus Dei, dicatur.

Consequentia (inquit Sigebertus) Missam celebrandi iam
ad integrum composita ab Apostolis & Apostolicis viris.

Ac paulò post, vbi recitasset quid à singulis Pontificibus po-
tissimum Missæ fuerit adiectum, sicut suprà pleraque citauimus,
sic concludit.

Ibid.

Ad hæc omnia hic Sergius hoc vltimum addidit, vt inter
communicandum, Agnus Dei, à clero cantetur.

Atqui hoc ipsum Sergio papæ adscripserunt Sigeberto ve-
tustiores, Albinus flaccus Alcuinus, de diuin. offic. p. 79. Ama-
larius de eccl. offic. l. 3. c. 33. Valafridus * Strabo de rebus ec-
cle. c. 22. Berno Augiensis de Missa c. 1. Marianus Scotus histo.
l. 2. Micrologus de eccl. obseru. c. 18. Radulphus denique de
Riuo Decanus Tungrensis, de can. obseru. propos. 23.

LITVRGICON ECCLESIAE LATINAE
I. TOMI, FINIS.

*In his libris liturgicon nihil est fidei Catholice aduersum, sed
multum lucis adferunt ad statuendum sacrificium missæ.*

*Attestor Mathias Lambrecht ecclesie Brugensis
canonicus & pœnitentiarius librorum
uistator Ordinarius.*

